ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՄԱՐՏ

VENDREDI 1er MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9544 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9544

ԱՄԲՈՂՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ ՍԳԱՒՈՐ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԴԱԳԱՂԻՆ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ 60.000 ՀՈԳԻ

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ ԽՕՍԱԾ ԵՆ.— ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ, ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ., ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ԵՒ ՂԵՒՈՆԴ ԱՐՔ.

ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԸ ՀԱՆԳՉԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԸ

Նոր ստացանք Պէյրութի Կիրակի եւ Երկուշաբթի օրուան թերթերը, որոնք կը նկարագրեն այն մեծաշուք յուղարկաւորութիւնը որ կատարուած է Շաբաթ օր: Ամբողջ ժողովուրդ մը հետեւած է իր աննման Հայրապետին դագաղին, Ս. Նշանէն Անթիլիաս, «թախծոտ սրտերով, փչրուած հպարտութեամբ, տխուր երկնքի մը տակ» ինչպէս կը գրէ «Այդ»ի թղթակիցը: Վաթսուն հազար հոգի, լուռ, վշտահար հոգիներով իր վերջին հանդիստին կ'առաջնորդէ Ան՝ որուն սիրտը շատ ցաւած էր, Ան՝ որ միայն սէր էր եւ չհասկցաւ ատելութիւնը, Ան՝ որ միայն բարութիւն էր եւ չհասկցաւ ոխը, Ան՝ որուն մահը զգաստութեան կոչ մըն է մարդոց: Անբասիր եկեղեցականը, քաջ հովիւը յաւէտ կը հանդչի եւ «յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

×

ՇԱԲԱԹ ՕՐ արարողութիւնները կը սկսին ժամը 8.30ին: Կը պատարագէ Յունաստանի առաջնորդը՝ Սահակ Եպիսկ. Այվազեան: Հոն են Կիլիկիոյ բոլոր թեմական առաջնորդները եւ Եղիշէ պատրիարք: «Ողջոյն»էն առաջ կը սկսի օծումի տպաւորիչ արարողութիւնը: Եղիշէ Պատրիարք եւ Խորէն Սրբազանը կ'օծեն Վեհափառին ճակատն ու Աջը: Ժողովուրդը չի կրնար զսպել իր արցունքները: Ապա Եղիշէ պատրիարք կը խօսի իր դամբանականը զոր կը հրատարակենք առանձին: Յետոյ, Եղիշէ Արք., Խորէն Արք. եւ միւս եպիսկոպոսները, հայրերը եւ քահանաները կը համբուրեն Զարեհ Ա.ի Աջն ու ճակատը, ծնրադիր ու երկիւղած խոնարհութեամբ:

«Շնորհք, Սէր եւ Աստուածային...», Սահակ Եպիսկ.ի յուզիչ ձայնին հետ դագաղը խորանէն կը բերուի իր նախկին տեղը եւ «Հայր Մեր»ին կը յաջորդէ Խորէն Արք. Բարոյեանի վեհիմաց դամբանականը զոր պիտի հրատարակենք Կիրակի օրուան մեր թիւով:

Թափօրը կը կազմուի: Հայ երեսփոխաններ ու Ազգային իշխանութեանց ներկայացուցիչներ ուսամբարձ, դագաղը եկեղեցիէն դուրս կը հանեն: Կարգապահութիւնը անթերի է: Առջեւէն՝ Մեծ Խաչը կրող աբեղայ մը որուն կը հետեւի կաթողիկոսական Ասան կրող աբեղան: Երկու աբեղաներ սեւ բարձի մը վրայ շարուած կը տանին Զարեհ Ա.ի շքանշանները: Կը հետեւի զինուորական նուագախումբը, մահերգներ հնչեցնելով, զինուորական պահակագունդը զէնքերը խոնարհած կ'առաջնորդէ Ս. Նշանի երկսեռ դպրաց դասը որուն կը հետեւին դպրեվանքի սաները: Այնուհետեւ կուգայ ձիաքարշ մեռելակառքը որուն անմիջապէս ետեւէն երիտասարդներու խումբեր ուսամբարձ կը տանին բաց դագաղը: Երկու կողմերէն կը յառաջանան վարդապետներ, աբեղաներ եւ սարկաւագներ: Ետեւէն՝ բարձրաստիճան հոգեւորականութիւնը առանձին խումբով, քաղաքական եւ ազգային դէմքեր: Թափօրին առաջին մասէն մինչեւ յուղարկաւորներու բազմութիւնը ճամբուն երկու կողմերը շղթայ կազմած կը քալեն հայկական բոլոր վարժարաններու աւելի քան 3000 աշակերտները իրենց ուսուցիչներով եւ ուսուցչուհիներով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներ ու Արենոյշները, արծուիկներ, քահանայ հայրեր: Սկաուտներու ամբողջական շարք մը թափօրի այս մասը մօտ հարիւր մեթրի վրայ կը բաժնէ յուղարկաւորներու ծովածաւալ բազմութենէն: Անոնք որ Պէյրութը կը ճանչնան կրնան փոքր գաղափար մը կազմել երբ ըսենք թէ թափօրին գլուխը Պուրճ հասած էր երբ տակաւին ժողովուրդը նոր կը սկսէր շարժիլ Ս. Նշանի առջեւէն:

Թափօրի անցքին, ճամբուն երկու կողմերը փակ են բոլոր խանութները: Արմաւենիի ճիւղեր եւ սեւ դրօշակներ կախուած են ամբողջ ճամբուն երկայնքին պատշգամներէն: Բոլոր շէնքերուն վրայ կը տեսնուին սեւ երիզներով՝ վեհափառին նկարը: Տանիքներն ու պատշգամները սեւցած են մարդկային բազմութեամբ: Ճամբու ամբողջ երկայնքին, հայկական եւ քոյր համայնքներու բոլոր եկեղեցիներու զանգակները կը զօղանճեն:

Հայոց Կաթողիկոսը կը թաղուի:

Տեղատարափ անձրեւը կը սկսի Պուրճ Համուտ: Վեհին բաց դագաղին վրայ անձրեւին դէմ շղարշ մը կ'անցընեն ու կը հասնին Անթիլիաս: Նախապէս որոշուած էր որ Տորայէն ետք դագաղը մեռելակառքով փոխադրուի մինչեւ Անթիլիաս: Բայց հակառակ տեղատարափ անձրեւին եւ ընդառաջ երթալով ժողովուրդին փափաքին, թափօրը քալելով շարունակած է մինչեւ Անթիլիաս, դագաղը միշտ ուսամբարձ:

×

ԿԻՐԱԿԻ, վաղ առաւօտուն Անթիլիասի եկեղեցին կը լեցուի: Վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ կը ներկայացնէ Հանրապետութեան նախագահը, որ երկուշաբթի ժամը 12ին, անձամբ կը ներկայանայ Անթիլիաս իր ցաւակցութիւնները յայտնելու: Կը պատարագէ Ամերիկայի Հայոց թեմական առաջնորդ Հրանտ Եպիսկ.Խաչատուրեան: Ներկայ են օտար եւ հայ բոլոր հոգեւոր պետերը եւ պետական անձնաւորութիւնները: Միացեալ Նահանգներու, Սպանիոյ, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Իրաքի, ԱՄՀ.ի, Մեծն Բրիտանիոյ, Քանատայի, Ֆինլանտիոյ, Պելժիոյ դեսպանները ներկայ են, ինչպէս նաեւ նախարարներ եւ երեսփոխաններ: Պատուիրակութիւններ եկած են Սուրիայէն, Պարսկաստանէն, Կիպրոսէն եւ Յունաստանէն: Տաճարին աջակողմեան եւ ձախակողմեան դասերը գրաւած են Հայ Կաթողիկէ, Աւետարանական, Մարօնի, Յոյն-Կաթողիկէ, Յոյն-Օրթոտոքս, Սիրիան — Օրթոտոքս, Ղպտի հոգեւոր պետերը: Ներկայ է նաեւ Լիբանանի մեծ Միւֆթիին ներկայացուցիչը:

Դպրեվանքի տեսուչը՝ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան դամբանական մը կը կարդայ Ֆրանսերէն, ոգեկոչելով մեծ հոգեւորականին կեանքն ու գործը:

Պատարագէն ետք, դագաղը վարդապետներու կողմէ կ'առաջնորդուի դէպի իր վերջին հանգստարանը: Աննկարագրելի յուզումի մը մէջ, Զարեհ Ա. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երիտասարդ Կաթողիկոսին դագաղը կ'իջեցնեն դամբարին մէջ:

Հայ ժողովուրդը երիտասարդ Կաթողիկոս չէր թաղած: Հրաժեշտի վերջին խօսքը կ'արտասանէ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ՝ Ղեւոնդ Արք. Չէպէյեան:

ՅԱՆԿԱՄ ՏԵՄՆԵԼ ԶԻՄ ԿԻԼԻԿԻԱ

Վերջին պահն է: Ընդհանուր յուզումին մէջ, սրտաբուխ պոռթկումով, միաբանութիւնն ու ժողովուրդը, արցունքով, կ'երդեն Կաթողիկոսին այնքան սիրած հայրենաբաղձ «Կիլիկիա»ն:

×

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Յունաստանի Փօլ թագաւորը հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է.—

Խորապէս յուզուած եմ Ն. Սրբութիւն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի մահով եւ կը յայտնեմ իմ ամէնէն անկեղծ ցաւակցութիւններս:

Էջմիածնական Թեմի վարդապետ Հոգշ. Գպրսլեան հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է.—

Կուգամ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետութեան Միաբանութեան հետ վրշտակցելու երջանկայիշատակ Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի վախճանման առթիւ:

× Ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են նաեւ Էջմիածնական Թեմերու Առաջնորդներ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Սիոն Արք., Պաղտատի առաջնորդական փոխանորդը:

Էջմիածնայ հեռագիրը որ Երեւանէն ղրկուած է Փետրուար 19ին ժամը 23.40-ին, Պէյրութ հասած է Փետրուար 22ին: Հեռագրին վրայ նշուած է թէ առաքումը յապաղած է «Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուպլիքաների Միութեան մէջ»:

Էջմիածնէն ցաւակցական հեռագիր ղրկած է նաեւ հոգեւոր խորհուրդի անդամ՝ Հայկազուն Արք. Աբրահամեան:

× Յուզիչ տեսարան մը պարզուած է Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ, երբ երջանկայիշատակ հայրապետին հայրն, քոյրը եւ եղբայրները (Հալէպէն) եկած են համբուրելու իրենց զաւկին ու եղբօր սրբազան ճակատը:

× Շաբաթ եւ Կիրակի փակ մնացած են Պուրճ-Համուտի եւ Նոր-Հաճընի հայկական թաղերու բոլոր խանութները: Յետաձգուած են բոլոր հանդիսութիւնները:

× Ուրբաթ օր Պէյրութ հասած է Նշան Փալանճեան Ճեմարանի վաստակաւոր տնօրէնը՝ Ընկեր Սիմոն Վրացեան որ Ամերիկա էր քանի մը ամիս է:

× Փոխան ծաղկեպսակի կը թելադրուի նուիրատուութիւններ ընել Վեհափառին դամբարանի շինութեան Ֆոնտին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԱՌԿՈՒ ԲԱՆՏ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Մինչ Վենսէնի Արդարութեան զինուորական ատեանին առջեւ, պաշտպան փաստաբանները կը փորձէին, օգտուելով Առկուի ձերբակալութենէն, յետաձգել տալ դատավարութիւնը, անդին նախկին գնդապետը հարցաքննութեան կ'ենթարկուէր:

Պոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, նախ կը ճնշդուէր թէ Առկու քաղաքական ապաստան չէ ուզած դաշնակցային Գերմանիայէն: Այդ պարագային պէտք է իր բուն անունին տակ ապրէր Գերմանիա ինչ որ չի թուիր իրականութեան համապատասխանել: Ամէն պարագայի մէջ, գերմանական իշխանութիւնները քննութիւն մը բացած են, Միւնիխի մէջ, ճշդելու համար թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ Գաղտնի Բանակի պետը առեւանգուած է: Ըստ իր յայտարարութեան, երկու հոգի որ իրենք զիրենք ներկայացուցած են իբրեւ գերմանացի ոստիկաններ, եկած եւ Առկուն կառքի մը մէջ դրած տարած են:

՝Քննութեան ընթացքին, Միւնիխի դատարանը կը փորձէ նաեւ ճշդել թէ ի՞նչպէս աւստրիացի լրագրողը՝ Վիլհելմ Մաշէնէռ տեսակցութիւն մը ձեռք ձգած էր Գաղտնի Բանակի Կազմակերպութեան պետին հետ: Լրագրողը կը յայտնէ թէ տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է Միւնիխի մէկ պանդոկին մէջ, կը ճշդէ թէ ինք չէ որ նախաձեռնարկ եղած է այլ՝ միւնիխցի ուսանողուհի մը որ եկած ու առաջարկած է այդ հանդիպումը: Ուրիշ ոչ մէկ բան ծանօթ է Առկուի շրջապտոյտներուն մասին: Կը թուի թէ իտալական մայրաքաղաքն ալ բնակած է ատեն մը, կնոջը հետ:

Ըստ Լոնտոնի Իվընինկ Նիուզին, Բրիտանական ոստիկանութիւնը Ժորժ Պիտօն կը փնտռէ, որ ըստ վերջին տեղեկութիւններու Անգլիա է, այս միջոցին: Բրիտանական պաշտօնական շրջանակները կը վախնան որ ան ալ առեւանգումի զոհ երթայ:

× Առկու երեք փաստաբան ընտրեց՝ Թիքսիէ — Վինեանքուռ, Լը Քորոլէռ եւ Ռիպեռա: Ամէն պարագայի մէջ ոչ ոք այլեւս կը պաշտպանէ այն տեսակէտը թէ Գաղտնի Բանակի դժգոհ տարրերն են որ Առկուն ոստիկանութեան յանձնած են, բացայայտ է որ Ֆրանսական գաղտնի սպասարկութեանց գործն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը բողոքեց Ֆրանքեւգերմանական դաշնագրին դէմ եւ իր «խոր մտահոգութիւնը» կը յայտնէ այս առթիւ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն համաձայնութիւն մը ձեռք ձգուած է Իրաքի կառավարութեան եւ Քիւրտերու միջեւ, Քիւրտիստանի ինքնավարութեան համար:

ՇՈՒ ԷՆ ԼԱՅ յայտարարեց թէ Փեքին իր քաղաքականութիւնը պիտի չփոխէ: «Այս քաղաքականութիւնը ճիշդ էր անցեալին, ինչպէս դէպքերը ցոյց տուին: Միւս կողմէ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը շարունակէ իր յարձակումները Խրուշչեւի վրայ:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Ապահովութեան Ատեանը հաստատուած է հանդիսաւորապէս: Ներկայիս ուրեմն երկու բացառիկ ատեաններ կան Ֆրանսայի մէջ քանի որ Արդարութեան զինուորական Ատեանը (Վենսէն) կը շարունակէ իր գործունէութիւնը շնորհիւ կառավարութեան օրինագիծին խորհրդարանական վաւերացման:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ պէտք չէ նոր զիջումներու սպասել ապազինման մարզին մէջ: Ծանրօրէն քննադատեց Ֆրանսան եւ Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը: Ըստ իրեն Ֆրանսական շրջանակները ցարդ չեն հասկցած այն դասերը զորս գերմանացի ռազմապաշտ տարրերը տուած են իրենց: Կրկնած է թէ եթէ Քուպա, ժողովրդական Չինաստան, Հիւսիսային Քորէա, Արեւելեան Գերմանիա կամ ուրիշ որեւէ ընկերվարական երկիր յարձակման ենթարկուի, Խորհ. Միութիւնը պիտի «ճզմէ» յարձակողը:

ՀՌՈՄԻ մէջ Խրուշչեւի փեսան, որ խմբագրապետն է Իզվեստիայի կը փորձէ Վատիկանի հետ չփումներ ստեղծել: Իլ Պոռկէզէ շաբաթաթերթը որ միշտ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ ձախ ազդեցութիւնները որ կան Պապին անմիջական շրջանակին մէջ, կը խորագրէ.— «Խրուշչեւ Վատիկանի մէջ»:

«ՀԱՍԱՆ ԱՊՈՒ ԱԼԻՆ ԱՅԾԸ ԳՈՂՑԱՒ»

Այսպէս կ'երգէր Ռիհանիի խումբը բացօթեայ թատերաբեմի մը վրայ: Քառասուն եւ հինգ տարի անցած է այծին գողցուելէն ի վեր: Հիմա չեմ ալ յիշեր թէ ո՞ւր կը գտնուէր թատրոնը: Այնքան մեծ է թիւը բազմայարկ շէնքերուն՝ որոնք բարձրացած են Գահիրէի մէջ վերջին տասնամեակներու ընթացքին, բայց կարեւորը թատրոնը չէ, ոչ ալ գողցուած այծին սեւ կամ ճերմակ ըլլալը, այլ կեանքի եւ աշխարհի տեսիլքներուն շփոթեցուցիչ փոփոխութիւնը, որուն հետ այլայլած է կարծես ցոլքը մեր հոգիներուն:

Երբ Հասան Ապու Ալին այծը գողցաւ, ես դեռ մէկ երկու տարի կար որ ընթացաւարտ եղած էի Ֆրանսական լիսէէն: Երիտասարդ եւ խանդավառ՝ անցած էի այն սեմէն անդին՝ ուր բնականոն եւ խաղաղ ժամանակաշրջանի մը մէջ, երջանկութեան խոստմնավառ երազը պիտի ժպտէր ինծի:

Բայց իմ ցեղիս կրած ողբերգական տառապանքները մթագնած էին հոգիս: Անոր խաչելութեան արիւն արցունքի փոթորկայոյզ ծովին մէջ նաւաբեկուած էին բոլոր յոյսերը:

Ամէն քայլափոխիս հետ կը հեռանայի շարունակ ուրախութեան աղբիւրներէն եւ չարիքի դաժան եւ անողոք աստուածները դառնահամ բաժակներ միայն կը մատռուակէին ինծի:

Հիմա, երբ կը փորձեմ իրականացնել անցեալ օրերուն տեսիլքը, դժուարին կացութեան մը առջեւ կը գտնուիմ: Ո՞ւր են անոնք որոնցմով շրջապատուած էի սիրոյ եւ խանդաղատանքի մթնոլորտի մը մէջ: Ծնողքս, մտերիմ ընկերներս, բարեկամներս: Ահաւոր մրրիկ մը ցրուեր է զանոնք մահուան եւ մոռացութեան մռայլ երկինքին տակ:

Ոչ իսկ անոնց սփոփարար ստուերը կը տեսնեմ շուրջս:

Այն ատեն արեւի պարտէզին մէջ Իսիս աստուածուհին կ'իշխէր եւ իմ յոյսերուս եւ երազներուս լուսակերտ մեհեանին մէջ կը պաշտուէր դիցուհին ոսկեծղի:

Ուրախութեան եւ հաճոյքի օրերը վայելքի վերածելու առիթներ յաճախ կը ներկայանային ինծի, բայց ամէն անդամ կը խուսափէի անոնցմէ եւ ժամանակս կ'անցընէի գիրքերու մտերմութեան մէջ, հաւատարիմ, սեւ քողերով ծածկուած քրոջ մը հետ՝ որ տխրութիւնն էր: Ան միայն կը տեսնէր արցունքներս եւ կը լսէր սրտիս ցաւագին մրմունջները՝ որոնք Յոյսին համար հիւսուած աղօթքով մը կը վերջանային միշտ:

Բարեկամացած էի Երուանդ Գասպարեան անունով նկարիչի մը հետ՝ որուն կը հանդիպէի գրեթէ ամէն օր: Գիշերները յաճախ մինչեւ ուշ ատեն մեր տունը կ'ըլլար ան: Հին Գահիրէի գերեզմաննոցներէն բերուած երիտասարդ կնոջ մը գանկը մոմով մը լուսաւորուած ճրագն էր մեր հսկումի ժամերուն՝ որոնք ընդհանրապէս նուիրուած կ'ըլլային բանաստեղծական ընթերցումներու: Կը կարդայինք Տէրեանը, Մեծարենցը, Սիամանթօն, Վարուժանը: Բարեկամս կը փափաքէր որ Ֆրանսացի քերթողներն ալ հրապուրէին գիշերական լռութիւնը զոր մենք կը զգուշանայինք խզելէ: Ռեմպոյի «Գինով նաւը», Պոտլերի «Գինիները» կ'արբեցընէին մեզ եւ պահ մը մոռցնել կուտային մեզի մեր ցեղին ողբերգութիւնը:

Գիշեր մը նկարիչ բարեկամս առաջարկեց որ երթայինք Ռիհանիի թատրոնը: Ուրախութեան եւ խնդուքի այդ լուսահեղ մթնոլորտին մէջ սկսան աւելի սաստկօրէն կոտտալ մեր սրտին խորունկ վէրքերը :— Բան չհասկցանք, ըսաւ ընկերս, երբ կէս գիշերին դուրս ելանք թատրոնէն:

— Ի՞նչպէս թէ, ըսի ես, տեղեկացանք որ Հասան Ապու Ալին գողցեր է այծը:

Ուրիշ աշխարհ մը կար այն ատեն. գրեթէ կէս դար առաջ: Աշխարհ մը՝ որուն մէջ բերկրանքի աղբիւրներ կը հոսէին ամէնուրեք: Մարդիկ տարբեր արժէք մը կուտային անցնող ամէն մէկ օրուան: Առաւօտները աւելի ջերմավառ արեւներով կուգային հալածելու գիշերային խաւարը: Ուղիղ ճամբով միայն սիրտերը կը միանային սիրտերու: Եւ յետոյ, կարծես քիչով կարելի կ'ըլլար ստեղծել վայելքը: Հոգեկան հորիզոնները այսքան հեռաւոր չէին եւ ընկերոջ մը ձեռքին մէջ պահուած դաշոյն չկար:

Ես այդ նկարիչէն ետք՝ կրնամ խոստովանիլ որ բարեկամ չեմ ունեցած եւ անոնք՝ որոնց հետ կարծած եմ կապուած ըլլալ սրտագին կապերով, ճշմարիտ բարեկամութենէն գերիվեր համարած են նիւթը եւ նիւթին հետ առընչութիւն ունեցող հաշիւները:

Հիմա որ մարդկութիւնը անդոհանքի մատնուած՝ կը սպասէ ահաւոր անդունդի մը եզերքը, կը յիշեմ որ կ'անցնէի փողոցներէ որոնք վերջալոյսէն քիչ ետքը ամայի կ'ըլլային գրեթէ: Ձիու կառքեր եւ ցայգանուագող իտալացիներու կամ Յոյներու խումբեր միայն կը վրդովէին լռութիւնը:

Կէս դարը բաւական եղած է որ բոլորովին փոխուի պատկերը: Այն ատեն ապրողներուն մեծամասնութիւնը քաղաքէն դուրս հեռաւոր տեղ մը կը ննջէ հիմա անզարթում քունով: Իսկ անոնք որոնց անունները կը վրիպին առ այժմ վերին մունետիկին յիշողութենէն, հոս են տակաւին եւ դիտեն որ ատենօք Հասան Ապու Ալին գողած էր այծը:

Բայց ինչե՛ր գողցուեցան մեր երիտասարդ տարիներէն: Ոչ իսկ դոյզն երջանկութիւնը ունեցանք աշխարհը ողջունելու երազներով եւ յոյսերով: Երբ անոր սեմին վրայ բազկատարած աղօթքի կեցանք, անէծք կար միայն մեր շրթունքին վրայ եւ մեր սրտին մէջ ահեղօրէն կը բորբոքէր արդար վրէժի կրակը: Բզկտեցին մաքրափայլ ձեռքերով հիւսուած ծիրանի պատմուճանները եւ մահասարսուռ մերկութեան մէջ միայն կարողացանք պաշտել սիրատոչոր գեղեցկութիւնը:

Շրջուած ջահերը աւելի թանձրացուցին խաւարը մեր գիշերներուն եւ մեր առաւօտները ոչ թէ լոյսի եւ բերկրանքի խոստումներ եղան, այլ չարչարանքի տեսիլքներու անդոհանքը բազմացուցին մեր հոգիին մէջ:

Յիսուն տարի առաջ էր: Երիտասարդութեան հրդեհը կը բարձրանար կեանքի խաղաղ ճամբաներուն վրայ եւ ոսկեհնչուն ծնծղաները հրաւէր կը կարդային մեզի:

Յիսուն տարի առաջ էր: Ես խորշակահար պարտէզներէ անցայ, երբ մոխիրի արիւնախառն անձրեւ մը կը տեղար հորիզոնէ հորիզոն:

Ցամքած էին ուրախութեան եւ սիրոյ բոլոր աղբիւրները: Դառնահամ բաժակ մը ձեռքիս մէջ՝ մահուան ծարաւը կը զգայի միշտ:

Եւ հիմա, երբ հոգիս խռովակոծ է դեռ, եւ անցեալը ամէնէն ցաւատանջ հեգնանքով իր յարուցեալի պատանքը կը թօթուէ, կը տեսնեմ Ռիհանիի խումբը՝ որ կ'երգէր.

«Հասան Ապու Ալին այծը գողցաւ...»:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՆԱՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դժբախտաբար, դեռ կան մարդիկ, որոնք գերի են սնահաւատութիւններուն: Որքան ալ զարմանալի ըլլայ, անոնք կը հաւատան թէ երազին մէջ իրենց տեսած հում միսը նախազգացումն է գալիք հիւանդութեան, չունին ոռնոցը՝ տան անդամներէն ոեւէ մէկուն մահը, եւայլն: Կամ կ'ըսեն թէ եթէ հայելին կոտրի, փորձանք մը պիտի գայ:

Առնենք վերջին օրինակը: Ո՞ւրտեղէն մէջտեղ եկած է այս սնահաւատութիւնը: Նախապատմական մարդը ջուրին մէջ իր պատկերը տեսնելով, կարծած է թէ այդ իր ոգին է: Երբ ջուրը պղտորելուն պատճառով պատկերը անհետացած է, վախցած է, որ իր ոգին թռաւ եւ ինք պիտի մեռնի: Երբ ԺԶ. դարուն հնարուեցան հայելիները, այս անհեթեթութիւնը տարածուեցաւ նաեւ հայելիներուն համար: Սնահաւատ մարդիկը հայելիին կոտրիլը բացատրեցին իբրեւ ոգիին ցաւ պատճառող նշան մը:

Ճամբան կտրող եւ անցնող սեւ կատուին հետ կապուած սնահաւատութիւնը ծագում առած է հին դարերուն, երբ մարդիկ կը վախնային մութ, անանցանելի անտառներէն եւ գիշերուան մութէն:

Սեւ գոյնը սկսաւ նկատուիլ դժբախտութեան նախանշան: Ասկէ նաեւ այն սնահաւատութիւնը թէ «չար ոգիները» բնակութիւն կը հաստատեն կենդանիներուն մէջ. սեւ կատուները հետզհետէ նկատուեցան իբրեւ «չար ոգիներու» ապաստանարան: «Ձեր միջեւ սեւ կատու անցած է» խօսքը ցոյց կուտայ, որ մարդիկ դժտուած են, իսկ սկիզբները այս նշանակէր թէ անոնց յարաբերութիւններուն մէջ «չար ոգի» մը մտած է:

Նախանշանները, որոնց կը հաւատան սնահաւատները, շատ են եւ անհեթեթութիւններով լեցուն: Հնադարեան ժողովուրդները կը հաւատային թէ կան «չար աչք» ունեցող մարդիկ: Իտալիոյ մէջ այսպիսիներուն կը ստիպէին մութ գոյնակնոցներ դնել: Եւրոպացիներուն մոտ սեւ աչքերը միւս գոյնի աչքերէն աւելի վտանգաւոր կը նկատուէին: Սնահաւատներուն կարծիքով, «չար աչքի» տէր մարդը իր մոգական ուժով կրնայ ուրիշներուն հիւանդութեան կամ որեւէ այլ աղէտի մը պատճառ դառնալ:

Սնահաւատութիւններէն մէկը կապուած է պայտին հետ, որ իբր թէ երջանկութիւն կը բերէ եւ աղէտները կը խափանէ: Ճամբուն վրայ գտնուած պայտը կը բերէին տուն եւ դրան սեմին կը գամէին, որպէսզի աղէտը եւ դժբախտութիւնը մուտք չգործեն այնտեղ: Ձիւնորսները իրենց նաւակներուն մէջ պայտ կը պահէին՝ յաջող որս ընելու համար: Վաճառականները իրենց խանութներուն դուռներէն պայտ կը կախէին, որպէսզի գողութիւն չըլլայ:

Ո՞ւրկէ կուգայ այս սնահաւատութիւնը: Նախ՝ պայտին ձեւը կը յիշեցնէ կիսալուսինը, որ հին Բաբելոնի եւ Եգիպտոսի մէջ Աստրատ եւ Իզիտա չաստուածուհիերուն խորհրդանիշն էր: Յետոյ պայտը շինուած է երկաթէ, որ հին ժամանակներէն ճանչցուած ըլլալով իբրեւ հրաշագործ մետաղ, կարող ուժ էր «չար ոգիներուն» դէմ պայքարելու համար:

Սնահաւատները Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ծանր օրեր կը նկատեն: Անոնք, օրինակ, խորհուրդ չեն տար, որ Երկուշաբթի օրերը որեւէ գործ սկսուի պնդելով որ անյաջողութեան պիտի դատապարտուի: Ասոր արմատները պէտք փնտռել աստղագուշակութեան մէջ: Ըստ աստղագուշակներուն, շաբթուան ամէն մէկ օրուան վրայ կ'իշխէ երկնային մարմիններէն որեւէ մէկը: Երկուշաբթի օրուան վրայ, օրինակ, կ'իշխէ լուսինը, իսկ ասիկա, անոնց կարծիքով, թախիծ եւ արտասուք բերող երկնային մարմին մըն է. ան է, որ կը զեկավարէ գէշ գործերը, նոյնիսկ կը հովանաւորէ գողերը:

Գոյութիւն ունին նաեւ «բախտաւոր» եւ «դժբախտ» թիւեր: Եգիպտացիներուն համար ամէնէն դժբախտ թիւը՝ ամէն ամսու 25 էր, իսկ 7ը բոլոր հնադարեան ժողովուրդներուն պէս Եգիպտացիներուն համար ալ՝ բախտաւոր:

Ինչո՞ւ: Քրիստոսի ծնունդէն երկու ...

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ (*)

Թումանեան հայրենասէր էր բառիս լաւագոյն իմաստով: Հայի հայրենիքը, հայ ժողովուրդը իբրեւ ազգային ուրոյն հաւաքականութիւն, հայկական հանճարի հին արտադրութիւնները, մեր ազգային մշակոյթի ներկան ու ապագան անխզելիօրէն կապուած էին նրա հոգու հետ: Անկեղծօրէն հրճւում էր, երբ մի լուսաւոր բան էր յայտնագործում մեր անցեալի կամ ներկայի մէջ եւ խորապէս ցաւում մեր հին ու նոր կեանքի յոռի կողմերի վրայ:

Այս հայրենասիրութիւնը պղատոնական չէր, այլ խիստ գործօն, որովհետեւ նա խթանւում էր շարունակ հանրային գործ կատարելու մի տրամադրութեամբ, որ խիստ տիրական էր Թումանեանի մէջ եւ նրա նկարագրի երկրորդ յատկանշական գիծն էր կազմում: Հակառակ մեր բազմաթիւ գրողների, որոնք, քաշուած հանրային գործերից, սիրում էին անձնատուր լինել գրչին ու թղթին, Թումանեան ամէն առթիւ նետւում էր հասարակական կեանքի եռուզեռի մէջ եւ մինչեւ անդամ յաճախ ինքն էր առիթներ ստեղծում հանրային գործերով պարապելու համար: Ինչպէս ամէնքը, նոյնպէս եւ ինքը Թումանեան քաջ գիտէր, որ այս գործերը վնասում են իր գրական աշխատանքներին. բայց հանրային գործչի ջիղը նրա մէջ աւելի զօրեղ էր, քան գրողի աւիւնը:

Հայ ազատագրական շարժումները 90-ական թուականների վերջերից սկսում են ծաւալուել Կովկասում. Թումանեան նրանց մէջն է: Եկեղեցական կալուածների բռնագրաւման եւ հայ-թաթարական կռիւների ժամանակ, մենք տեսնում ենք նրան խիստ գործօն դերի մէջ: 1912ին Թիֆլիսում կազմւում է Ազգային Բիւրօ Թրքահայ ժողովրդի քաղաքական պահանջները պաշտպանելու համար՝ Թումանեան անդամ է Ազգային Բիւրոյին: Համաշխարհային պատերազմի սկզբին առաջանում են հայ-կամաւորական շարժումները՝ Թումանեան նրանց մէջն է յորդորողի եւ խրախուսողի դերում: 1915ին, ռուսական զօրքերի նահանջի հետեւանքով, Վասպուրականի եւ Տուրուբերանի աղէտահար ժողովուրդը թափւում է Արարատեան դաշտ՝ Թումանեան իբրեւ առաջիններից մէկը՝ նետւում է ֆոլերայով ու բծաւոր տիֆով վարակուած այդ գաղթական բազմութիւնների մէջ՝ նրանց ցաւերն ամոքելու համար: Զինագադարից յետոյ, Թիֆլիսում կազմւում է հայկական մի նոր Բիւրօ՝ որոշելու համար թէ ինչ վնասներ է կրել անդրկովկասեան Հայութիւնը Թրքական արշաւանքներից, եւ մենք տեսնում ենք Թումանեանին այդ Բիւրոյի նախագահի պաշտօնում: Հայ-վրացական պատերազմի ժամանակ, Թումանեան ոտ-ձեռ ընկած աշխատում է օր-առաջ վերջ տալ ընդհարումներին: Թրքական երկրորդ արշաւանքի ժամանակ (1920) նա կենդանի աջակցութիւն է ցոյց տալիս այն բոլոր գործիչներին, որոնք Վրաստանում հայ կամաւորներ էին ժողովում Հայաստանի բանակն ուժեղացնելու համար: Փետրուարեան ժողովրդական ապստամբութեան ժամանակ, նա շտապում է Հայաստան՝ պայքարող կողմերի կրքերը հանդստացնելու եւ խաղաղութիւնը վերականգնելու համար: Վերջապէս, խորհրդային իշխանութեան օրով, երբ հարկ է տեսնում արտասահմանի Հայութեան մէջ օժանդակութիւն կազմակերպել սովահար Հայաստանի օգնութեան համար, Թումանեան, չնայած իր հիւանդոտ վիճակին, ստանձնում է Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտէի նախագահութիւնը եւ համապատասխան առաքելութեամբ գալիս արտասահման:

Բացի այս կարգի գործերից, Թումանեան կենդանի հետաքրքրութիւն ունէր դէպի մեր ազգային-մշակութային ձեռնարկները — մամուլ, դպրոց, կրթական բարեսիրական ընկերութիւններ եւայլն: Յիշատակութեան արժանի են, մասնաւորապէս, նրա թափած ջանքերը՝ Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը կեանքի կոչելու եւ պահպանելու համար: Նրա նպատակն էր այս ընկերութեան միջոցով ապահովել ապագան հայ գրականութեան, որ նա մեր ազգային մշակոյթի հիմքն ու թագնուպսակն էր համարում միաժամանակ:

Բոլոր այս մատնանշումները դեռ եւ լրիւ պատկերը չեն տալիս այն աշխատանքներին, որոնց մէջ արտայայտուեն են Թումանեանի հայրենասիրական եւ հանրային գործչի տրամադրութիւնները: Բայց դրանք էլ բաւական են՝ գաղափարտալու համար այդ տրամադրութիւնների ուժգնութեան մասին:

Սակայն, Թումանեանի հայրենասիրութիւնը ոչ մի առընչութիւն չունէր թիւրիմ ազգայնականութեան կամ շովինիզմի հետ: Նա բարեացակամ վերաբերմունք ունէր դէպի բոլոր ժողովուրդները եւ խորապէս վրդովում էր որեւէ ժողովրդի վերաբերմամբ կատարուած անարդարութեան դէմ:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(1 Շար.)

(*) Սկիզբը տես Յառաջ՝ Փետրուար 24:

ԿԱՏԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՅԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԲԱՐԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲԱՑԱՏՐԻՉ

Ա. Ս.

Ա. Ս. Ա. Ա. Ա

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կուգայ ծանուցանելու թաղիս եւ շրջակայի բոլոր հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ այս կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհան – դստեան պաշտօն պիտի կատարուի նոքօգ վախճանեալ երջանկայիշատակ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

յիշատակին :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գագ – լիկեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագա – ներուն ընկեր Ց. Գագլիկեանի դառնա – ղէտ մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրարփի Բաբէլեան (Ծընեալ Վարժապետեան) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի իրենց ամուս – նոյն եւ հօր՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԲԱԲԷԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան երկրորդ տարելի – ցին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ներկայ գտնուիլ, Լիոնի Հա – յոց եկեղեցին, 295 Բիւ Պուալօ :

×

Վահէ Փարթամեանի մահուան Բ. տա – րելիցին առթիւ, այս կիրակի Սէն Լու – կրան փէն Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ հո – հեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար – ուի :

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողնե – րէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Ա. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը փա – րիզի չրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ չու – քով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԼԻԼԱՑԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՕՒՄԸ

Այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14– ին կը վերաբացուի դպրոցը, եկեղեցիին մօտիկ :

ECOLE ST. LOUIS
11, Rue Henri Barbusse, Mairie des Lilas

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

Երոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը հայ – ցելոցին սեղանին վրայ ամէնէն հա – մով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք ա – ւանդական ընդեղէններու եւ անու – շեղէններու ամէն տեսակը, անմրցե – լի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առա – քում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէ – պի արտասհման՝ Պելժիա՝ Զուի – ցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ հա – մեղ *վաստրմա*.— Գիլօն 10 ֆ.՝ մե – ծամաճակի մասնաւոր գին : Պոսֆո – րի ձուկով «չիրոզ» :

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլ – մա», յունական «թուրչի», « պի – պէօ», տերեւ, թահին հելվա, «վա – նիլլ», չոքոլա, «նուազէթ», « լո – գում», «սագըզ», պիստակ, Շերբակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաչքավալ» պուլկարական, ճեր – մակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լա – ֆերտա, բաֆլաւա, ֆատայիֆ, տե – րեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մասվաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհա – ցում կուտան ամէնէն նրբաճաշակ – ներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաչուած միս, եւայլն) :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԾՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻՉ)
ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻԻՆ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արա – րողութիւնը պիտի սկսի այս կիրակի, յաւարտ պատարագի : Հոգեհանգիստնե – րը կը կատարուին ժամը 10·45ին : Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Coupeuse et aide-coupeuse pour chemisiers et ensemble. Entrepreneurs et ouvrières à domicile.

MAISON JASMINE
(BALTAYAN)
19, Rue du Fbg. Saint-Denis, PARIS (10e)
Tél. : TAI. 58-33

Հ. Ց. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԼՆ.— Հ. Ց. Դ. «Անի» կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ – Սէն Ժերոմ.— Հ. Ց. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ժողո – վաեղի կ'ունենայ նախապէս որոշուած հաւաքավայրը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սեղանատան սպասաւուր մը այր կ – կին :

Դիմել ստիպողաբար եւ անձամբ «Ցա – ռաջ»ին :

32ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 3, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Մասնակցութեամբ Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեանց եւ փա – րիզի օտար սկաուտական խումբերուն :

կազմակերպուած Փարիզի շրջանի խմբապետներուն, գայլիկներուն, նախկին արիներուն եւ արեւոյշներուն կողմէ :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ.— Ներկայացումներ բանակումի կեանքէն : Հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ (ՀԱՑԵ ՐԻՆ), նախկին արիներուն եւ արեւոյշ – ներուն կողմէ :

Պիտի ներկայացուի սկաուտական դունաւոր ֆիլմ մը ձէմպօրիէն :

Պիւֆէ Մուտք 5 ֆրանք Նրախաներուն մուտքը ձրի

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ Թղթակազմ*	17·50 $
Լաթակազմ	20 $
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Զարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 $
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՑԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 $
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՑԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, Պէյրութ	40 $
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՑԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վիէննա,	40 $
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՑ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Մտեփանեան, Վիէննա	9 $
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 $
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՑԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Ց. Ց. Զաքմաքճեան, Պէյրութ	40 $

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՑՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈՒ ՄԹԵՐՔ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՉԴ	35 Ֆ.	միջոցու 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջոցու 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի են ցաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

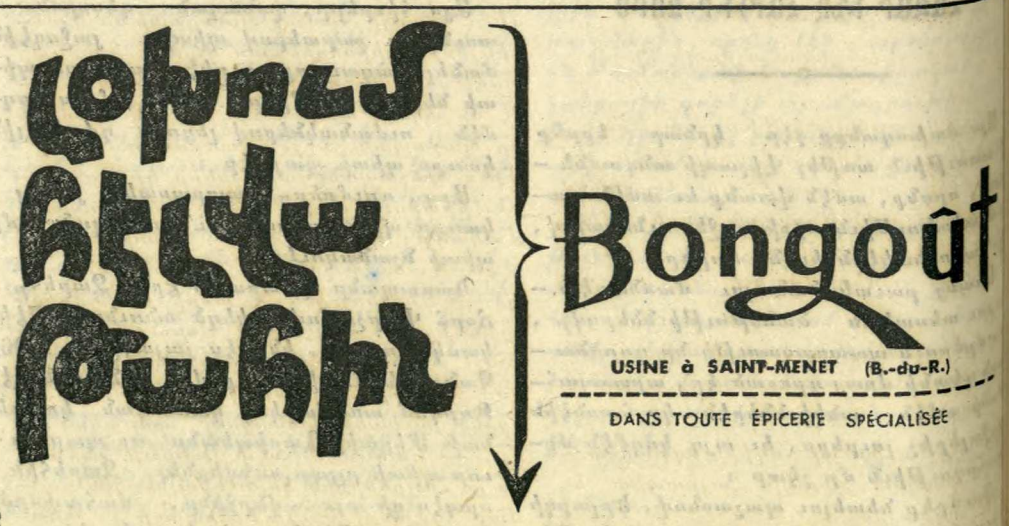

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· — Հատը 0·25 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ 2 ՄԱՐՏ SAMEDI 2 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9545 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — Nº 9545

«...ԱՅՐ ՅԱՒՈՅ»

Ստարեւ կը հրատարակենք եղիշէ Պատրիարքին դամբանական խօսքը, արտասանուած Շաբաթ, Փետրուար 23ին, Պէյրութի Ս· Նշան եկեղեցւոյ մէջ, Մեծի Տանն կիլիկիոյ կաթողիկոսի յուղարկաւորութեան :

×

« Առոյգ էի եւ գեղեցիկ եւ արարեր զիս այր ցաւոց » :

Որքան կը պատշաճին այս խօսքերը Ա-նոր, իր տակաւին արեւ հանգրուանին վրայ :

Ոչ եւս է Զարեհ կաթողիկոսը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ :

Սգաւոր է Կիլիկիոյ Աթոռը, սգաւոր է Հայաստանեայց Ս· եկեղեցին, տխուր ենք աղօթքին եւ անմխիթար :

Վստահ եմ ցաւակնօրէն, թէ ուր որ Հայեր կ'ապրին, որոնց որ դուժան բօթը հասաւ լուրը տարաւ ի խոր խոցուած են: Իր հօտը, իր ժողովուրդը կը զրկուի անփոխարինելի առաջնորդէ մը :

Զարեհ կաթողիկոսը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, իր ժողովուրդին թանկագին արժանիք մըն էր, որ այսպէս վաղահասօրէն կը բաժնուի մեզմէ :

Օրերէ ի վեր իր դաւազին շուրջ այս-քան բազմութիւն, այսքան լաց ու կոծ, պերճախօս փաստեր են իր արժանիքին :

Ձնչուած սրտով եւ խորտակուած հոգիով կը յիշեմ, իբրեւ անդրանիկ պատուղը Կիլիկիոյ Աթոռին, իր պարթեւահասակ կերպարանքով :

Բերիոյ Թեմի իր առաջնորդութեան տարիներուն, հակառակ տիրող դժուարութիւններուն, կրցաւ արտաքին եւ ներքին ճակատին վրայ ըլլալ առաջնորդ, իբրեւ ճշմարիտ հայ եկեղեցական : Կը-ցաւ տալ կայսերն կայսեր եւ Աստուածոյն Աստուծոյ :

Իր կաթողիկոսութեան եօթը տարիները եղան եօթը վէրքեր, եօթը տարիներու խաչի ճամբայ ու ինկաւ այս ժողովուրդին համար :

Զարեհ կաթողիկոս խոցուեցաւ իր անձնական ու բարի սիրտէն : Իր բարութիւնը անսահման էր : Սրտի տէր մարդ էր : Սէրը տեսակ մը կեանք էր իրեն համար :

Բարեկամները չահիլ դիտէր եւ դիտէր բարեկամ ըլլալ ուրիշներուն :

Հանդուցեալին ամենամեծ արժանիքն էր ասիկա : Ունեցաւ իրապէս բարեկամներ, որոնք երկար պիտի սգան իր կո-րուստը : Եւ հիմա որ իր դագաղին առջեւ կեցած եմ, չեմ կրնար հաւատալ որ Զարեհ կաթողիկոս յաւէտ պիտի բաժնուի մեզմէ :

Ա՛խ, ի՛նչ տխուր է տեսնել երազին ծիրը խորտակուած, տեսնել մշակը՝ ինկած իր կիսահերկ դաշտին վրայ :

Օրհնէ՛ նմեզ Հայրապետ բարի եւ անբիծ :

Ցանուն Երուսադէմի Մխիթարեանց, յանուն Երուսադէմի ժողովուրդին իմ դպացումներս ու ցաւս կը յայտնեմ Բարձր· Տ· Խորէն Սրբազան բարեկամիս, կիլիկիոյ Միաբանութեան ու ժողովուրդին, որոնց համար դառն է այս կորուստը :

Կ'աղօթեմ ու Աստուած որ իր հոգին երանաշնորհ Հայրապետներուն դասին արժանացնէ :

Աբգունք եւ խունկ հոգիիդ պատուական Հայրապետ, սիրելի՛ Հայրապետ եւ սիրելի՛ եղբայր» :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԿՈՒ ԿԸ ԽՕՍԻ

«ԶԵՄ ՃԱՆՉՆԱՐ ՎԵՆԱՑԵՆԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐԸ »

Կ'ԸՍԷ ԴԱՏԱՒՈՐԻՆ

' Գնդ· Ռըպուլ անգամ մը եւս հարցա-քննեց Առկուն որ մերժած էր պա-տասխանել առանց փաստաբաններուն ներկայութեան : Անդին սակայն Վենսէնի դատավարութեան մէջ դիւանապետը ըս-կըսաւ կարդալ Առկուի հարցաքննութեան առենադրութիւնը : Հոն ալ Առկու չեզ-տած է թէ չի պատասխաներ առանց փաստաբաններուն : Խօսք կ'առնէ մեր կը Քորոլէռ որ կը յայտնէ թէ դրաւոր դիմած են Հանրապետութեան դատախա-զին ճշդելու համար այն պայմանները ո-րոնց մէջ ձերբակալուած է Առկու : Կ'ա-ւելցնէ թէ հեռուէն տեսնելով, դիտած են որ մարդկային կերպարանք չունի : Զօր· կերթհոֆըը կ'ուզէ որ Առկուի հարցը չխառնուի Փըթի – Քլամարի խնդրին : Ի-րեն համար անկախ հարցեր են, բայց պաշտպան փաստաբանները կ'ուզեն նախ Առկուի հետ տեսնուիլ եւ նիստը կ'ընդ-հատուի ու Թիւքսիէ – Վինեանքուռ եւ Լը Քորոլէր Ֆոէնի բանտը կ'երթան դատա-ւոր Ռըպուլի հետ :

Ցաջորդ նիստը կը բացուի ժամը 3ին : Դիւանապետը կը կարդայ նոր հարցա-քննութեան առենադրութիւնը :

Առկու կ'ըսէ թէ չի ճանչնար Վենսէնի ամբաստանեալները : Կը մերժէ խօսիլ յա-նուն «դիմադրական Ազգային Խորհուր-դին» որ «ազգային հաւաքական կազմա-կերպութիւն մըն է եւ որու անունով մի-այն իր նախագահը՝ Ժորժ Պիտօ հանդա-նիք ունի խօսելու » :

Կարդ մը տեղեկութիւններ կուտայ սա-կայն : «ԴԱՀ»ը (Դիմադրութեան Ազգ· Խորհուրդ Սէ էն էռ) միտք չունէր որ կոլը սպաննելու քանի որ իր նպատակն է դայն դատի քաշել որպէսզի ազգին առ-ջեւ պատասխանէ իր բոլոր ոճիրներուն համար : Ուրեմն Պասթիէն – Թիւրիի յայ-տարարութիւնները կը համապատասխա-նեն ճշմարտութեան, կ'ըսէ Առկու : Կ'ա-ւելցնէ նաեւ թէ չի ճանչնար Վաթէն ա-նուն մարդ մը որ յայտարարած է թէ կ'ուզէր զոհը սպաննել : Կ'ենթադրէ որ ինքնագլուխ գործող մէկն է :

Պաշտպան փաստաբանները նոր ջանքեր կը թափեն որպէսզի յետաձգուի դատը «յաւելեալ տեղեկութեանց » համար, կը մերժուի եւ պաշտպան փաստաբանները կը սկսին : Կիպօ կը պաշտպանէ Կոնս-դանթեները : Կ'ըսէ թէ «վերը անչուշտ չատ աւելի տեղեակ են քան ոեւէ մէկը թէ ալժերական պղէտը ինչ ողբերգութիւն առեղծեց : Կը յիշէ Ֆրանսական քաղաքա-կանութեան սնանկութիւնը Ալժերիոյ մէջ : Կիպոյի համար Կոնսդանթեն Ալժե-րիոյ մարտիրոսութեան վկան, արդար պոռթկում մը ունեցած է եւ կը պահան-ջէ որ ազատ արձակուի : Մէթր Տամիէն կը պաշտպանէ նոյն ամբաստանեալը : Միւս պաշտպանողականները կը յաջոր-դեն իրարու : Մէթր Վարօ կը պաշտպանէ Մակասը, կը վերլուծէ Պատմութիւնը « Հոչ Վանեէի չրջանը չխաղաղեցուց որ-պէսզի Անգլիոյ տայ, Հանրի Դ· Փարիզը չէրաւեց որպէսզի Սպանացիներուն տայ··· : Քաղաքացիական պատերազմնե-րու քառուղիին վրայ, իշխանութիւնը ո-րոշեց յանիսենականացնել պառակտու-մը .— Ներում Եուէֆ Սաատի համար, բայց Հայրենիքին կորուսեալներուն հա-մար՝ դժոխքի ծակը եւ բանտը » : Վառ-կայի պաշտպաններն են Սիկեթթի եւ Փրեվօ : Հունգարացի է, 14 տարեկանին փախած է Հունգարիայէն, ոխ ունի հա-մայնավարութեան դէմ, կը յիշէ Փեշ-տայի սեւ օրերը : Անոր համար պատ էլ իւէտը նոր փեշտա մըն է, պէտք է պայ-քարիլ ազատութեան համար : Ֆրանսա, իր երկրորդ հայրենիքը, պէտք է ներչ ի-րեն :

Պաշտպանողականները կը չարունակ-ուին : Հինգ ժամ կը նախատեսուէր Թիք-սիէ – Վինեանքուռի համար :

ԸՍՈՂԸ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՊԻ ՄԻՆԻՍՏՐ

ԸՆԿ· Թ· ՄԻՆԱՍԵԱՆԻՆ

Ցարգելի ընկեր Մինասեան,

Աւելի քան մէկ տարի առաջ մենք Ձեզ նամակ էինք գրել այն մասին, որ մեր ռեսբուպլիքայի սահմաններում հայերէն տրուող հեռագրերը մեքենագրւում են ռուսերէն տառերով եւ աղաւաղումներով են յանձնւում հասցէատէրերին : Ցայտնի է, որ ռուսական այբուբենում չկան հայ-կական հնչիւններն արտայայտող մի չարք տառեր, հանգամանք, որ չատ է վնա-սում հեռագրերը ճիշդ հաղորդելուն : Կարելի է բազմաթիւ օրինակներ բերել, ցոյց տալու թէ ի՛նչ այլանդակութիւննե-րով են տեղ հասնում հայերէն հեռագրե-րը :

Ելնելով սրանից, մենք առաջարկել է-ինք, որ մեր փոստ – հեռագրատան բա-ժանմունքներում, գործածութեան մէջ դրուեն նաեւ հայերէն գրամեքենաներ եւ դրանով կանոնաւորուի ռեսբուպլիքայի սահմաններում հայերէն տրուող հեռա-գրերի վայելուչ յանձնումը հասցէատէ-րերին :

Մեր այդ առաջարկը մինչեւ այսօր մը-նացել է ձայն բարբառոյ յանապատի :

Մենք դժուարանում ենք այդ վերա-բերմունքի մէջ տեսնել արհամարհանք Հայոց լեզուի եւ հայերէն հեռագրեր տը-ւող եւ ստացող քաղաքացիների նկատ-մամբ, սակայն եւ չենք կարողանում բա-ցատրել այդ հարցը կարգաւորելու նկատ-մամբ ձեր անտարբերութիւնը :

Այս բաց նամակով մենք կրկին հարկ ենք համարում յիշեցնել Ձեզ մեր առա-ջարկը, եւ յոյս ունենք, որ չուտափոյթ կերպով միջոցներ ձեռք կ'առնէք եւ մեր Ռեսբուպլիքայի փոստ – հեռագրատան բաժանմունքները կ'ապահովէք հայերէն գրամեքենաներով :

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ
ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ
ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

«Գրական Թերթ»
Երեւան Փետր· 15 – 1963

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փեթինի « կարմիր դրօշակը» նոր յար-ձակում մը կը կատարէ Իտալիոյ համայ-նավար պարագլուխ Թոլիաթթիի վրայ : Զինացիք կ'ըսէն թէ համայնավարներու տարակարծութիւնները չեն կրնար լուծ-ուիլ «միութիւն, միութիւն» պոռալով, ինչ որ իրականին մէջ «պառակտում , պառակտում» կը նշանակէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի ֆինլանտական դեսպա-նատան մէկ ընդունելութեան առեն Խրուչչեւ հոտուրտալով մերժած է իրեն տրուած դաւաթը, յայտնելով ժպիտով մը թէ ուիսքի չի սիրեր, շամփաներ կը նախընտրէ թէեւ ան ալ «կապիտալիստ » համիչք է ··· :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎ ՄԸՆ ԱԼ ԸՆՏՐՈՒԱԾ Է

Պէյրութէն հասած թերթերէն կը տե-ղեկանանք թէ երկուշաբթի օր, Խորէն Սրբ· ի տեղապահական ընտրութիւնը տե-ղի ունեցած է դռնփակ նիստի մը մէջ : Լիբանանի Հայոց Առաջնորդը տեղապահ ընտրուած է քանի՛ վրայ 19 ձայնով : Նախապէս, իբրեւ երիցագոյն անդամ, Խորէն Սրբ· չորեքշաբաթի մը հանած էր զոր կը հրատարակենք առանձին :

Տեղապահին փափաքով ու թելադրան-քով ընտրուած է նաեւ երեք հոգինոց տնօրէնն ժողով մը որուն անդամ ընտր-ուած են .— Գարեգին Վրդ· Սարգիս-եան, Արտաւազդ Վրդ· Թրթրեան եւ Վարդան Վրդ· Տէմիրճեան : Ցետագա-յին, իր դիւանը կազմելով, առենապետ ընտրուած է Գարեգին Վրդ· իսկ Վար-դան Վարդապետ՝ առենադպիր :

Այս ընտրութիւնները հեռագրով հա-դորդուած են՝ էջմիածին, Պոլիս, Երու-սաղէմ, Կիլիկեան բոլոր Թեմերուն, Գա-լուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան :

× Զարեհ Ա· կաթողիկոսին մարմինը կը հանդչի Անթիլիասի Մայր Տաճարին Արեւելեան կողմը : Ըստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աւանդութեան, 7 օր չարու-նակ, ամէն առտու արարողութիւն կը կատարուի, ապա միայն կը դադրի գե-րեզմանը :

×

Ֆրանսայէն հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրները ղրկուած են .—

Զարեհ Ա· կաթողիկոսի վախճանման առթիւ, կը բաժնեմ սուգը եւ ցաւակցու-թիւնս կը ներկայացնեմ : Կ'աղօթեմ իր հոգւոյն հանգստեան համար :

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՂՈՒՀԱՆԵԱՆ
ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԻ ԿԱԹՈՂԻԿ

ՀԱՄԱՅՆՔ

×

Կ'ողբանք Ն· Ս· Զարեհ Ա·ի դառն կո-րուստը, կը բաժնեմ համազգային սու-գը :

ՄԱՐՍԷՅԼ–ՊՕՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
(Պանտիկեան – Տէր – Վարդանեան)

×

Ջեզի հետ ի սրտէ կ'ողբանք եւ կը սը-գանք Մեծի Տանն Կաթողիկոս Զարեհ Ա· կաթողիկոսի դառնաղէտ վախճանու-մը :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

×

Խորապէս կ'ողբանք մեծագոյն եկեղե-ցականին՝ Զարեհ Ա· Հայրապետին կո-րուստը :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԼՈՒԻ
ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

×

Հոգեհանգստեան պաշտօններ կատա-րած են անցեալ Կիրակի Լիոնի եկեղե-ցւոյ մէջ ինչպէս նաեւ Պօմոնի Ս· Գրի-գոր – Լուսաւորիչ մատրան մէջ :

×

Մարսէյլի Լը Փրովանսալը հրատարա-կելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկո-սի վախճանման լուրը եւ նկարը, կը չեշտէ թէ այս բարձրաստիճան եկեղե-ցականը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր բովանդակ Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականեան երկիրներու հայ հա-մայնքներու մէջ :

ՎԵՀԱՓԱՌԸ

Ամէնէն աւելի իրե՛ն կը վայլէր այս վերադիրը՝ Վեհափառ, որ շողշողուն ըլլալուն համար նուազ իրական չէ սակայն :

Քիչ մարդիկ կան, մեր եկեղեցականներուն եւ աշխարհականներուն մէջ, որոնք իրենց անձով կը մեծցնեն իրենց տիտղոսը եւ ոչ թէ տիտղոսով կը մեծցնեն անձը :

Այս քիչերէն էր մեր Վեհափառը :

Սակայն « Վեհափառ»ը դադրած էր նուիրապետական վերադիր մը ըլլալէ եւ դարձած էր անձ մը: Պիտի ըսեմ նոյն իսկ՝ անանձնական անձ մը :

Արդարեւ, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը անձ մը չէր, այս բառին աշխարհական իմաստովը, այլ խորհրդանշան մըն էր, անուաճ զիուորեալ մը, զոր Եկեղեցին կ՚ընտրէ Բանին սպասարկուներուն մէջէն, անոնց շնորհելով Մեծ Վարդապետին ստորոգելիներէն մէկը կամ միւսը:

Պարթեւական տոհմէ կը սերէր,— պիտի ըսէի իրեն համար ալ, եթէ պատմական սխալ մը ըրած ըլլալու վախը չունենայի: Թերեւս «պարթեւական» չէր տոհմով, բայց, յամենայն դէպս, պարթեւական էր անձով :

Արարատի պէս տոկուն էր ու վեհանիստ: Կը թուէր, թէ Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը գտած էր հաստատուն առաքինութիւններով օժտուած երիտասարդ վարդապետ մը, որուն հովանին երկար ատեն պիտի մնար կանգուն ու ամրապինդ :

Աւա՛ղ, այս արի Հովուապետը զգայուն սիրտ մը ունէր, որ յանկարծ, արեւածագէն իսկ առաջ, դադրեցաւ բաբախելէ : Մեր հաւատքը դառն պատրանք մըն էր ուրեմն: Մինչ կը կարծէինք, թէ հաստաբուն կաղնի մը դտած էինք Հայաստանեայց Եկեղեցիի այս իշխանին մէջ, Աստուած դիւրաբեկ եղէգ մը միայն տուած էր մեզի :

Հոգին առողջ էր միշտ, բայց սիրտը փշրուած բաժակ մըն էր : Նուրբ, փափուկ, տարօրէն դիւրազգած, ժամանակ իսկ չունեցաւ իր զգայնութիւնը պաշտպանելու տաքին ու պաղին դէմ եւ իր սպիացած վէրքերը բուժելու լիովին:

Չեմ կարծեր , որ սխալ բան մը ըսած կ՚ըլլանք, եթէ մեր Վեհափառը կոչենք նաեւ մեր Նահատակը: Աստուած խաչ մը դրած էր իր ուսերուն եւ եօթը տարի շարունակ այդ խաչը կրեց « ճգնողական համբերութեամբ», ինչպէս որ պիտի ըսէր Երեմիա Չէլէպին: Աղմուկի մէջ դահ բարձրացաւ, լռութեան մէջ շիջեցաւ: Ոչ այն լռութեան, զոր ամայութիւնը կը ստեղծէ, այլ այն միւսին, որուն անունն է ստեղծագործութիւն: Մեծ գործերը լռութեան մէջ կը կատարուին, ըսեր է չեմ գիտեր ո՛ր իմաստունը: Այս տեսակ լռութեան, ստեղծագործ ու բազմաքանդակ լռութեան մէջ կ՚ապրէին Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը, Տանն Կիլիկիոյ դահակալը, Տանն Կիլիկիոյ ուխտապահները :

Նետուած սերմերը սկսած էին ծաղկիլ եւ ուռճանալ: Սերմնացանը բացաւ ածուները, լիաբուռն սերմանեց, բայց հունձքը չտեսաւ: Գրե՛թէ չտեսաւ: Ճակատագիրը անողոք եղաւ իրեն հանդէպ :

Մեր Վեհափառին տեսակարար կշիռը անոր մէջ չէ, որ երիտասարդ տարիքին իսկ իրեն տրուեցաւ հասնիլ մեր եկեղեցական նուիրապետութեան բարձրագոյն Աթոռներէն մէկուն, այլ անոր մէջ է մանաւանդ , որ կրցաւ Գահակալին շահերը զոհել՝ Աթոռին շահերը պաշտպանելու համար: Ուստի՝ պիտի ըսենք իրաւամբ, թէ Աթոռը իրմով բարձրացաւ եւ ո՛չ թէ ինք՝ Աթոռով :

Իրեն համար ալ դիւրին էր Աթոռին շահերը զոհել՝ պաշտպանելու համար Գահակալին շահերը: Պատահեցաւ ճիշդ հակառակը. զիջումներ ըրաւ Գահակալին անունով, բայց նուազագոյն զիջումն իսկ չըրաւ Աթոռին անունով :

Կաթողիկոսները կուգան ու կ՚երթան , Աթոռները կը մնան,— մտածեց անշուշտ Տանն Կիլիկիոյ արի Հովուապետը ինքն ալ :

Ասոր մէջ է իր մեծութիւնը :

Մեր Վեհափառը անձ մը չէր, նկարագիր մըն էր: Իր ստեղծած աւանդութիւնները պէտք է , որ պահուին ու յարգուին սրբութեամբ : Եւ կասկած չունինք, որ պիտի պահուին ու յարգուին :

Հաւանաբար այս կտակը ըրած է Վեհափառը ամենավերջին պահուն :

Իր կտակը պիտի յարգուի անշուշտ :

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

Տասնամեակի մը դրական անդրադարձով շնորհաւորելի ձեռնարկ մըն է Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրքը», որուն առաջին հատորը լոյս տեսաւ 1954-ին, 1500 տպաքանակով, իսկ ահա՛ տասներորդը, 1963ինը՝ «այդ տպաքանակին կրկնապատիկով», ինչպէս սրտի հասկընալի զոհունակութեամբ դիտել կուտայ հեղինակը :

Օգտակարն ու հաճելին միասնաբար ներկայացնող այս տարուան թիւն ալ կը բացուի «Գրական Աշխարհ»ի բաժինով : Արձակ եւ չափածոյ ընտիր էջեր՝ հայաշխարհի շատ մը գրողներէ, մեծ մասը անտիպ. իսկ մնացեալը բարեխիղճ ճաշակով ընտրուած , ինչպէս եւ երբեք չտպուած կամ մոռցուած էջեր, լուսատիպ ձեռագիրներով, որոնք գրասէր ընտիր հասարակութեան ճաշակը բաւարարելու կոչուած են: Հայրենի գրագէտներէն հոն են Ստ. Զօրեան, Պարոյր Սեւակ, Համօ Սահեան, Գուրգէն Մահարի, Սարմէն եւ նորերու հոյլ մը: Արտասահմանի գրողներուն հարուստ էջեր ստորագրած են Արամ Հայկազ, Համաստեղ , Կ. Մեհեան, Մ. Իշխան, Արսէն Երկաթ եւ անոնց շարքին՝ կարգ մը ուրիշներ : Գրութիւնները՝ արձակ թէ չափածոյ, ունին բոյր, յատուկ բովանդակութիւն , մաքուր ճաշակ ու մանաւանդ ինքնատիպ են: Անոնք կը խօսին հաւասարապէս գրագէտներուն եւ «Ամէնուն Տարեգիրք »ի հեղինակին բծախնդիր նախասիրութիւններուն մասին:

Տարեգիրքի այս թիւն ալ ունի «փոշիներու մէջէն» լոյս – աշխարհ հանուած հարուստ ու հետաքրքրական նշխարներ : Եղերաբախտ Չարենցի քանի մը անտիպ նամակները, նամակ մը Աւ. Իսահակեանէ, անտիպ քերթուածներ բանաստեղծ եւ երգահան Գէորգ Կառվարենցէ, «Ազատամարտ» եւ «Բագին» շաբաթաթերթերէ քաղուած հատընտիր էջեր՝ Հրանդ Նազարեանցէ, ու վերջապէս նահատակ Ռուբէն Սեւակի «Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր»ուն շարքը կազմող երեք անտիպ պատմուածքներէն վերջինը՝ «Տօքթօր Քօզմօզ»: Ասոնց շարքին, շատ անգամ իրենց բնագրին լուսանկարներովը զետեղուած են մեր նորագոյն պատմութեան մէջ ընտիր էջեր արձանագրած Պետրոս Սէրէմճեանի՝ Էտիրնէի բանտէն, Նիկոլ Դումանի՝ Եգիպտոսէն, ինչպէս նաեւ Սիամանթոյէն Ակնունիի, Տոքթ. Ն. Տաղաւարեանէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութեան ուղղուած նամակներուն շարքը. նաեւ՝ պատմական ծանօթագրութիւններով զեղուն Հ. Յ. Դ. Կարմիր Կնիքներու շուրջ տրուած տեղեկութիւններ, գեղեցիկ յուշեր կամ տպաւորութիւններ արթնցնող լուսանկարներ:

Շահեկան մանրամասնութիւններով լի է « Հայ կեանքը երէկ եւ այսօր» բաժինը: Սիմոն Զաւարեանի մահուան յիսնամեակին առիթով տասնեակ մը խօսուն էջեր նուիրուած են Դաշնակցութեան մեծ առաքեալին յիշատակին: Էջեր նաեւ Մալխասի, Պ. Սէրէմճեանի եւ այլոց : Յուշագրութիւններ եւ ծանօթագրութիւններ, հարուստ տուեալներ, հետաքրքրական մանրամասնութիւններ կուգան ամբողջացնել այս բաժինը եւ դարձնել շահեկան, բոլոր անոնց, որոնք կը հետաքրքրուին մեր ժամանակակից պատմութեամբ :

Նոյն տպաւորութեան դէմ յանդիման կը գտնուի ընթերցողը, թերթելով տարեգիրքին յաջորդական գլուխները : Նորութիւններով հարուստ՝ ներկայացուած են արուեստի աշխարհին մեր «ածուին» բերած նպաստը, մեր արուեստագետներէն շատերը: Իւրաքանչիւրը իր գործունէութեան, մտերմութեան կամ արուեստի պրիսմակին մէջ շրջանակուած : Ալան Յովհաննէս, Աշոտ Մալաքեան եւ ուրիշներ :

Մեսրոպեան խանդավառ հանդիսութիւններ, Սեւանը ջրառատ դարձնելու ծրագիր, ծանօթ գիտնականներու կենսագրականներ եւ այլ տեղեկութիւններ ու վիճակագրութիւններ կ՚ամբողջացնեն Տարեգիրքին վեցերորդ բաժինը՝ « Հայաստան »:

« Ամէնուն Տարեգիրք»ի այս թիւն Կարօ Գէորգեան կը շարունակէ վիճակագրական եւ պատմական նօթագրութիւններով ներկայացնել Ամերիկայի հայ գաղութը, անոր երէկը եւ այսօրը, դէմքերը ու դէպքերը: Մօտ 250 էջերու մէջ ականատեսի իր վկայութեան կը միացնէ հարցարաններու միջոցաւ իր քաղաքական պաշտօնական տեղեկութիւնները՝ ազգային, կուսակցական , հայրենակցական յարանուանական կեանքին շուրջ: Տեսակ մը խտացած համայնապատկեր Ամերիկայի հայ գաղութին:

Ապագայ պատմաբանը մեծ բան պիտի պարտի «Ամէնուն Տարեգիրք»ին հեղինակին անթուլ այլ յոգնատանջ աշխատանքին պտուղը եղող այս բաժինին, որուն մէջ ամէն տարի, յաջորդաբար, ներկայացուցած է արտասահմանի մեր գաղութներէն մէկը :

Զանազան բաժիններով այլազան նիւթեր կը շօշափեն Տարեգիրքին մնացեալ մօտ երկու հարիւր էջերը: Էջեր՝ բժշկական, էջեր՝ ծիծաղի, էջեր՝ անցնող տարեշրջանի անցքերու ու վերջապէս էջեր զարմանազան հարցերու նուիրուած : Մէկ խօսքով՝ նախորդ հատորներուն նման, թանկագին առձեռն «համայնագիտարան» մըն է 1963ի «Ամէնուն Տարեգիրքը»: Ճաշակ, նկարագիր , համ հոտ ունեցող օգտակար ու միաժամանակ հաճելի «ընկեր» մը բոլորին համար անխտիր :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՔ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Ամսոյս 24ին Կիրակի, Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց տօնախմբութիւնը , նախաձեռնութեամբ « Քառասուն Մանկունք » եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ ազգային բոլոր կազմակերպութեանց այս տարի եւս, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, ողեկոչուեցաւ Հայկական Տան երդիքին տակ :

Առաւօտուն, Զգօն Եպիսկ. Տէր – Յակոբեան պատարագ մատոյց , որու ընթացքին վեր հանեց ճակատագրական հերոսամարտին իմաստը, թափառելով

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Մասնաւորապէս բարեացակամ էր նրա վերաբերմունքը դէպի մեր հարեւան ժողովուրդները, որոնց ճակատագրին նա սերտօրէն կապուած էր համարում հայ ժողովրդի բախտը: «Տուտուց վրացի կամ տգէտ թաթար ենք ասում ու անցնում, չմտածելով, որ առանց վրացու եւ թաթարի բարեկամութեան ու գործակցութեան մենք ոչ հանգիստ օր կարող ենք ունենալ եւ ոչ բարգաւաճում»— ասում էր նա այն օրերին, երբ Թիֆլիսում Հայերի ու Վրացիների կրքերը շատ բորբոքուել էին, անդրկովկասեան բազմագեղարուեստից դպրոցի վայրի ընտրութեան խնդրով(*) :

Եւ, մեր հարեւանների հետ մերձեցում ու բարեկամութիւն հաստատելու համար, Թումանեան աշխատում էր մեծ անկեղծութեամբ եւ եռանդով :

Վրաց գրողներից եւ մտաւորականներից շատերի հետ նա լաւագոյն յարաբերութիւնների մէջ էր եւ աշխատում էր , որ այդ լաւ յարաբերութիւնները երկուստեք ընդհանրանան: Հայ – վրացական վէճերի գլխաւոր պատճառը նա տեսնում էր փոխադարձ անհասկացողութեան մէջ եւ սրա մեղքը վերագրում էր, ամէնից առաջ, երկու կողմի մտաւորականներին : Հայ – վրացական մերձեցման եւ գործակցութեան ջերմ կողմնակիցներից մէկի՝ Պ. Տիասամիձէի տանը 1913ի աշնանը կայացած մի հաւաքոյթի ժամանակ, նա դառնօրէն գանգատւում էր, որ հայ եւ վրացի մտաւորականները յաճախ եռանդ չեն խնայում ուսումնասիրելու ոչ միայն ռուս այլեւ շատ աւելի հեռաւոր ժողովուրդների մշակութային եւ քաղաքական կեանքը, մինչդեռ անմիջական հարեւանի կեանքի ու ձգտումներին մնում են կատարելապէս անհաղորդ :

Այս անպատեհութեան դէմ պայքարելու համար էր, որ Թումանեան Հայ Գրողների գրական – գեղարուեստական երեկոյթներից մի քանիսը յատկացրեց վրացական գրականութեան եւ երաժշտութեան : Գլխաւոր դերակատարները այդ երեկոյթներում Վրացիներն էին :

1918ի հայ . վրացական զինուած ընդհարումը շշմեցրել էր Թումանեանին բառիս բուն իմաստով: Նա գիտէր, որ մեր զօրքերը զէնք էին բարձրացրել Վրացիների դէմ՝ վերջիններիս կողմից բռնագրաւուած Լոռին, որի համար ինքը պաշտամունքի զգացմունք ունէր, Հայաստանին վերադարձնելու համար: Նա չէր ժխտում նաեւ, որ վրաց կառավարութիւնը, իր վրդովեցուցիչ ոտնձգութիւններով, համբերութիւնից հանել էր հայ ժողովուրդը: Այնուամենայնիւ, նա չէր ներում Յ. Քաջազնունուն, որ կռուի հրաման էր տուել մի երկրի դէմ, որի հետ Հայաստան տասնեակ դարերով ապրել է խաղաղութեան եւ բարի հարեւանութեան մէջ: Որովհետեւ ես էլ, իբրեւ Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ, նոյն տեսակէտն ունէի հայ – վրացական ընդհարման մասին, ուստի Թումանեան այդ օրերին գրեթէ ամէն երեկոյ եւ առաւօտ ինձ մօտ էր գալիս զանազան առաջարկներով եւ թելադրութիւններով՝ թշնամական գործողութիւնները ժամ առաջ կանգնեցնելու մասին: Այս ուղղութեամբ Թումանեան աշխատանքներ էր կատարում նաեւ վրաց մտաւորականների շրջանում, սակայն, դժբախտաբար, վերջիններս այդ օրերին զգալիօրէն վարակուած լինելով վրաց կառավարութեան ներարկած ազգայնական թոյնով՝ ընդառաջ չէին գնում նրա հաշտարար ձգտումներին:

Կովկասեան Թաթարների հանդէպ Թումանեանի այս բարիդրացիական տրամադրութիւնը ակընբախ կերպով արտայայտուեց հայ – թաթարական ընդհանրումների առթիւ: Նա խորապէս դատապարտում էր այդ ընդհանրումները բախում բոլոր դռները՝ նրանց առաջ առնելու համար: Տեսնելով, սակայն, կռիւներն ու վայրագութիւնները ծաւալում են տարերային թափով , Թումանեան իր ուշադրութիւնը կենդրոնացրեց Լոռու վրայ: Նրա բուռն ցանկութիւնը էր, որ իր հայրենի գաւառը գոնէ գերի մնայ ընդհանրումների պատուհասից :

Լոռում իր կատարած դերի մասին, նա 1906ի գարնանը, գրում է իր բարեկամներից մէկին :

« ... Շատ լաւ գիտէի, որ խառնակութիւններ են պատահելու: Գիտէի, մեր գաւառում անիշխանութիւն եւ ամէն անկարգութիւն կարող է լինել, եւ շատ պէտք կը դամ.— բայց պատահածը իմ սպասածից էլ աւելի եղաւ...

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(2 Շար.)

(*) Վրացիք պահանջում էին, որ այդ բարձրագոյն մասնագիտական դպրոցը շինուի Օրթանալա կոչուած վրացական թաղամասում, իսկ Հայերն ուզում էին, որ նրան տեղ յատկացուի հայկական Հաւլաբարում :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՎՁՏԱՆԵՑ ՕՐԱԳՐՈՒՆ

ՀԱՅՐ ՀՎՀՄՈՒ ՆՂՎ ԺՈՁՈՒ

Ա. ՄՐ.

ՀԱՅՐ ՄԸ ՀՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԸ ՍԿՍԻ ԱՇԽԱՏԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՀԱՄԱՐ։

«Հայր Մը ՀՀ Հայաստանի հանրապետութեան տարիներուն առթիւ համար նոր հարկաւոր մը սկսած է աշխատիլ, որ ոչ միայն ներկայ սերունդին համար, այլ նաեւ ապագայ սերունդներուն համար ալ կարեւոր նշանակութիւն պիտի ունենայ։ Ան ալ հայրենակցական միութիւններու հարցն է։ Ինչպէս գիտէք, Հայաստանի հանրապետութեան մէջ կան 1036 հայկական գաղութներ, որոնք իրենց մէջ կ՚ընդգրկեն 66000 հայ ընտանիքներ։ Այս ընտանիքներուն մէջ կան 300 հազարէն աւելի հայեր, որոնք կ՚ապրին 800 հայկական գաղութներու մէջ։ Ցարդ այդ գաղութներուն հետ կապ չէր հաստատուած։ Հայր Մը կ՚ուզէ այդ կապը հաստատել։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ գաղութներուն մէջ կազմուին հայրենակցական միութիւններ, որոնք իրենց անդամներուն համար ընկերային, մշակութային եւ կրթական կեանքի կազմակերպումներ ընեն։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ միութիւնները ունենան իրենց սեփական տունը, ուր հաւաքուին անդամները, ուր կազմակերպուին զանազան ձեռնարկներ։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ միութիւնները ունենան իրենց սեփական գրադարանները, ուր հաւաքուին հայ գիրքերը, հայ մամուլը։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ միութիւնները ունենան իրենց սեփական թատերական խումբերը, որոնք ներկայացումներ տան։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ միութիւնները ունենան իրենց սեփական մարզական խումբերը, որոնք մրցումներ կազմակերպեն։ Ան կ՚ուզէ, որ այդ միութիւնները ունենան իրենց սեփական ձեռնարկները, որոնք հանգանակութիւններ կատար

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կուգայ ծանուցանելու թաղիս եւ շրջակայի բոլոր հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ այս Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նորոգ վախճանեալ երջանկայիշատակ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

յիշատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրարփի Բաբէլեան (ծընեալ Վարժապետեան) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԲԱԲԷԼԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ներկայ գտնուիլ, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 295 Բիւ Պուալօ :

×

Վահէ Փարթամեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի Սէն Լուկրան Փէն Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ հոհեգանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

×

Տէր եւ Տիկին Միսաք Թօփալեան, Տէր եւ Տիկին Սուքիաս Պապիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր՝

ԶԱՄԻԹԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կեդր. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2040 տոլար Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութենէն իր օգափոխութեան կայանին բարեզարդման համար :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Վիչէն Տէր Ղուկասեան կը նուիրեն քսան Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն իրենց պարագաներուն հոգեհանգստեան առթիւ:

Տիկին Զապէլ Ալթունեան կը նուիրէ 10 Ֆրանք Անտէր հիւանդներու Ֆօնտին, իր ապաքինման առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատան բժիշկներուն կողմէ:

Նոր Տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին կը նուիրեն .—

Պ. Ալէմեան (Նիս) քսան Ֆր., Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան (Սէն Շամոն) քսան, Պ. Կարապետ Գօճապաշեան (Մարսէյլ) 10, Պ. Տիգրան Հաճեան (Նիս) 10, Պ. Շահմիրեան (Պուլօնեը), Պ. Պալիտեան, Տիկին Ճէվիզեան (Անթիպ), Տիկին Ա. Սարգիսեան (Մոնմորանսի), Պ. Տավուտեան (Մէօտօն), Պ. Խանճեան (Անկէն) 10ական Ֆրանք :

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ) ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի սկսի այս Կիրակի, յաւարտ պատարագի : Հոգեհանգիստները կը կատարուին ժամը 10·45ին: Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS 19e

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ – Սէն Ժերոմ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ժողովը տեղի կ'ունենայ նախապէս որոշուած հաւաքավայրը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչական ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

32 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 3, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Մասնակցութեամբ Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեանց եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն :

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի խմբապետներուն, գայլիկներուն, նախկին արիներուն եւ արենոյշներուն կողմէ :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Ներկայացումներ բանակումի կեանքէն :

Հայկական պարեր եւ երգեր, նուագախումբով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ (ՀԱՅԵՐԷՆ), նախկին արիներուն եւ արենոյշներուն կողմէ :

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գունաւոր ֆիլմ մը ճէմպօրիէն :

ՊԻԻՖԷ Մուտք 5 ֆրանք Երախաներուն մուտքը ձրի

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, Պէյրութ թղթակազմ	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նլպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ. Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, Միւնիխ	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

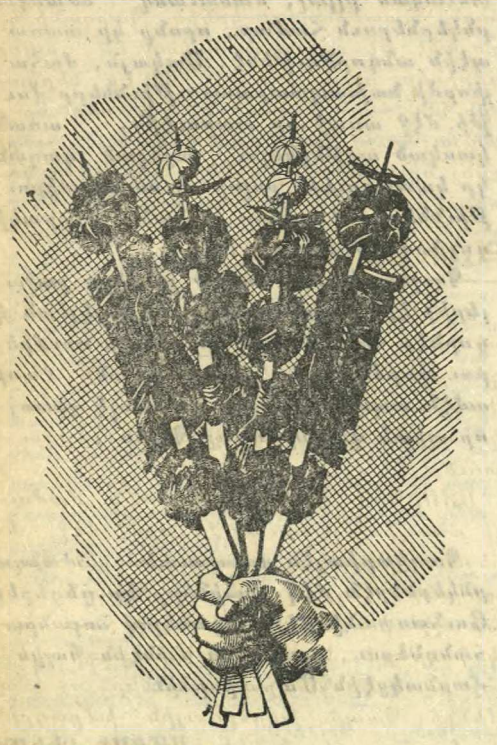

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 3 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9546 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9546

«ԱՆԿԱՒ ՊՍԱԿՆ Ի ԳԼԽՈՑ ՄԵՐՈՑ, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ»

Ստորեւ կը հրատարակենք Խորէն Արք. Բարոյեանի դամբանականը, արտասանուած Շաբաթ, Փետրուար 23ին, Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին յուղարկաւորութեան ատեն :

×

«Անկաւ պսակն ի գլխոց մերոց,
Վա՛յ մեզ, վա՛յ մեզ»:
(Ողբ. Երեմ. Ե. 15)

Սգաւոր եւ վշտահար ժողովուրդ Հայոց ,

Ողբի ու կոծի այս տրտմաթախիծ բառերը, Երեմիա Մարգարէի գրիչէն փրթած, անհուն ցնցումով կ՚արձագանգեն այսօր մեր հոգիներուն մէջ: Յուզումնահար ու վիշտէն խորտակուած մեր սիրտերը անզօր են այլեւս տոկալու այն ճնշող ու ճմլող զգացումին, որ խռովայոյզ ալիքի նման կը հարուածէ ողջ էութիւնը մեր հայ ժողովուրդին ի սփիւռս աշխարհի :

Մեր սրտերուն մէջ կսկիծ, մեր հոգիներուն մէջ խռովք ու մեր աչքերուն մէջ արցունք կայ այսօր, քանի որ Մեծի Տանը Կիլիկիոյ մեր յոյժ սիրեցեալ Հայրապետը Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս , մեր գլխուն թագն ու պսակը, ինկաւ մեր գլուխէն , վայ մեզ, վայ մեզ :

Ինչպէս պատմել հոս կսկիծը սրտիս , որուն մէջ ամբողջ 32 տարիներ ապրեցաւ ան ամէնէն մտերիմ կեանքով : Հայ լեզուի բառարանին մէջ չկայ բառ, որով կարելի ըլլայ հաղորդել ձեզի իմ սրտին տառապակոծ բարախումները: Բայց վըստահ եմ որ հոգիի աչքերով եւ սգալից նայուածքներով պիտի կարենաք կարդալ խորքը այն բոլոր մտածումներուն եւ ապրումներուն, որոնք այս պահուս իմս են եւ ձերինը միանգամայն :

Մեր անզուգական Հայրապետը՝ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս տիրական ու փառաւոր տեղ է դրաւած հայ ժողովուրդի սիրտին մէջ: Ահա թէ ինչու այնքան ծանրօրէն ճմլուեցաւ այդ սիրտը: Ահա թէ ինչու արցունքի անսպառ աղբիւրի վերածուեցան մեր ժողովուրդի աչքերը : Ահա թէ ինչու ծովածաւալ բազմութիւններ օրերով անցան իր դագաղին առջեւէն խոնարհած գլուխով, կոտրուած սիրտերով եւ սուգի սեւ հանդերձներով :

Ինծի համար դառնագոյն տառապանք է հիմա կենալ իր դագաղին առջեւ եւ խօսիլ իր մասին իբրեւ մեզմէ յաւէտ բաժնուած անձի մը: Բայց եղբայրական վերջին պարտականութեան ձայնը կը մղէ զիս սիրոյ ու յարգանքի այս տուրքը կատարելու :

Մաքուր ու անբիծ ՍԻՐՏ մը ունէր ան, լեցուն սիրով: Ոչինչ ճանչցաւ իր սիրտը բայց միայն սէր եւ բարութիւն: Արդարեւ, ըստ սրբազան շարականագրին «հայրապետ սուրբ եւ անբիծ» էր անիկա: Բայց չհասկցան զինք շատեր : Ուրիշներ սխալ ըմբռնեցին զինք : Անարգեցին զինք, նախատեցին եւ հալածեցին: Բոլորին պատասխանեց իր սրտին միակ զգացումովը՝ սիրով : Բայց մարդ էր վերջին հաշուով: Տառապեցաւ ու օր մըն ալ ահա յանկարծ այդ մեծ սիրտը պայթեցաւ :

Այժմ երանութեան մէջ հանգչող մեր պաշտելի Վեհափառը իր ամբողջ կեանքով ինքզինք յայտնեց որպէս ազնիւ եւ վեհ ՀՈԳԻ մը: Իր հոգին անհաղորդ էր չարին: Անհուն բարութեամբ էր օծուած իր հոգին: Եւ իր այս բարութիւնը, նեղողամտութիւնը եւ անյիշաչարութիւնը յաճախ անհասկնալի եւ նոյնիսկ ընդվզեցուցիչ կը թուէին շատերուն՝ չարութեամբ լեցուն այս աշխարհին մէջ :

Հանգուցեալ Վեհափառը եղաւ նախ պայծառ ՄԻՏՔԻ տէր անձ մը: Իր մտածումներուն մէջ եղաւ միշտ յստակատեւ ու անկեղծ: Իր գաղափարները արտայայտեց յստակօրէն , ուղղակի, առանց քօղի եւ մշուշի: Կացութիւններու առջեւ միշտ խոհական, հանդարտ կեցուածք ունէր: Չէր տարուեր արագ, հապճեպ տըպաւորութիւններով: Գիտէր հարցերը հանդարտօրէն քննել եւ յստակ լուծումներու հասնիլ: Տարիներով եղաւ Ազգային Վարչութեանց մէջ առաջնորդող դէմք մը իր ողջմիտ տեսակէտներով , քաջարի եւ արդարակորով կեցոուածքով :

Մեր սիրեցեալ Հայրապետը եղաւ բառին բովանդակ իմաստով մեծ եկեղեցական դէմք մը ոչ միայն Հայ ժողովուրդի մէջ, այլեւ ամբողջ Միջին Արեւելքի քրիստոնէական եկեղեցիներու կեանքին ու գործին մէջ: Մեր եկեղեցւոյ դիրքը իր անձով բարձրացաւ ամենուրեք : Իր կաթողիկոսութեան եօթնամեայ կարճատեւ այս շրջանին, պայքարի ամէնէն դժուարին պայմաններու տակ իսկ յաջողեցաւ մեր եկեղեցւոյ անունը եւ վարկը բարձր բռնել միջազգային եկեղեցական կեանքին մէջ: Կիլիկիոյ մեր դարաւոր Աթոռը իր անձով փառաւորուեցաւ եւ միջազգային դիրք դրաւեց : Բոլոր օտար այն բարձրաստիճան հոգեւորականները, որոնք իրեն հետ կը տեսակցէին՝ կը գրաւուէին իր անձին հմայքովը, կը սիրէին զինք ու մեծապէս կը գնահատէին իր մըտածումներն ու տեսակէտները :

Այս բոլորէն վեր երանաշնորհ Վահափառը եղաւ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՃՇՄԱՅԻՏ ՄԱՐԴԸ: Աստուծոյ ուժը իր մէջ զգաց աղօթքով: Աւետարանի ճշմարտութիւնները իրեն համար եղան բացարձակ համոզում: Համոզումէն անդին՝ իր կեանքն ամբողջ ապրեցաւ քրիստոնէական սուրբ կրօնի սկզբունքներու հետեւողութեամբ: Աստուծոյ խօսքը, Ս. Աւետարանը գերագոյն հրամայականն էր իրեն համար :

Քրիստոսի վարդապետութիւնը ապրեցաւ քարոզէ առաջ եւ ապրելով քարոզեց:

Այնպէս կը սիրէր Հայց. Եկեղեցին որ իրեն համար առօրեայ ապրում էր եւ ինչ քաղցր ապրում — հայ աղօթքին, հայ խունկին, հայ շարականին եւ հայ խորանին պաշտամունքը: Աւանդապահ հոգեւորական էր ինք : Իրեն համար Հայց. սրբազան հայրապետները ու բոլոր կրօնական ստեղծագործութիւնները հմայիչ ուժ մը ունէին:

Բայց, շատ կը ցաւիմ ըսելու, որ այսքան մեծ արժանիքներով, բարի հոգիով, մաքուր սիրտով, պայծառ միտքով օժտուած մեծ հոգեւորականը իր կարողութիւններու եւ արժանիքներու լիութեան մէջ չգնահատուեցաւ ոմանց կողմէ : Յաճախ մարդիկ չհասկցան զինք: Ու ինք իր աչքերը փակեց այն ցաւով որ չկրցաւ իր ամբողջ հոգին , սիրտն ու միտքը տալ իր ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն անխտրաբար: Ուզեց, ճգնեցաւ, բայց մարդիկ փակեցին իրենց լուսամուտները իր լոյսին առջեւ :

Իր դագաղին առջեւ ի՞նչ կրնանք ըսել , եթէ ոչ խաչուած Յիսուսի շրթներէն փրթած եւ իր կեանքով անգամ մը եւս ճշմարտուած խօսքը կրկնել . « Հայր , թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն » (Ղուկ. Իգ. 34): Ինչ ուժ որ կայ տակաւին մեր սրտերուն մէջ այդ ամբողջ ուժով կը մաղթենք որ, ինչ որ զլացուեցաւ մեր պաշտելի Վեհափառին տեսնել իր կեանքի ընթացքին՝ զայն տեսնէ շուտով իր երկնային աչքերով իր յաւիտենական հանգիստէն, այսինքն հաշտութիւնը եւ միութիւնը իր սիրած ու ծառայած ժողովուրդին: Մեր գերագոյն մաղթանքն է որ իր չարաղէտ մահը վերածուի բարիքի, իր կեանքի խորհուրդին պէս : Ինչ որ եօթը տարիներու իր կաթողիկոսութեան շրջանին տառապանքով ծակծեց իր հոգին եւ սիրտը — այսինքն իր ժողովուրդի պառակտումը — ալ վերջ գտնէ իր մահով ու հրճուի ինք իր անդենական հանգիստինմէջ :

Սգաւոր ու վշտահար ժողովուրդ Հայոց ,

Խօսքս փակելէ առաջ, սրտիս բոլոր ուժովը կոչ կ՚ուղղեմ ձեզի որ իւրաքանչիւրը ձեզմէ իր յարգանքէն ետք, անդրադառնայ իր ՊԱՐՏՔԻ մասին: Եթէ իսկապէս կ՚ուզէք յարգել յիշատակը այս անձնդիր մեծ Հայրապետին զոր այնքան սիրեցիք, բայց չկրցաք լիօրէն վայելել, փարեցէք ձեր հոգիին ամբողջ ուժովը , ձեր նուիրումի եւ զոհողութեան գերագոյն չափովը Հայց. մեր Մայրենի Սուրբ Եկեղեցիին եւ Կիլիկեան տառապահար այս Աթոռին: Ծաղկումի այս նոր շրջանը որ սկիզբ առաւ հանգուցեալ մեր Հայրապետի գահակալութեամբ պէտք է շարունակուի նոր եւ ուժեղ թափով: Ցաւի եւ սուգի զգացումին պէտք է յաջորդեն քաջութեան, նուիրումի եւ տենդագին աշխատանքի տրամադրութիւններ, առաւել եւս փայլ տալու համար հանգուցեալ Վեհափառ Հայրապետով փայլ առած մեր նուիրական Աթոռին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան :

«Ընդ երեկոյս հանգիցին լալիք
Առաւօտու եղիցի ուրախութիւն »:

Եւ այն ատեն իր հոգին կը ցնծայ. չըվարձատրուած իր անձը լիովին կը գոհանայ:

Վեհափառ Տէր ,

Դեռ հոգ չմտած, քու անշունչ մարմնիդ առջեւ բայց կենդանի հոգիիդ ներկայութեան մէջ կ՚ուխտենք մենք բոլորս, Թեմակալ Եպիսկոպոսներս, Կիլիկեան Միաբանութեան ուխտեալ անդամներս , Ազգային իշխանութեան անդամներս, եւ համայն ժողովուրդս միշտ բարձր բռնել ու ծաղկեալ պահել հայրապետական գաւազանդ: Լսէ մեզ, Վեհափառ Տէր, ու հանգիստ ննջէ: Քու ոգիիդ, քու հայեցողութեանդ, քու ներկայութեանդ բարիքը անպակաս պիտի ըլլայ մեր կեանքին ու գործին մէջ : Մարմնէդ անդին ու վեր եղող հոգիդ յաւէտ մեզի հետ պիտի ըլլայ եւ կ՚ուխտենք հաւատարմօրէն ընթանալ ձեր գծած լուսեղէն ճամբէն եւ իրականացնել ձեր բոլոր եկեղեցանուէր ծրագիրներն ու նպատակները:

Լոյս, խաղաղութիւն ու փառք Քեզի Սիրելի Վեհափառ ,

Ուժ, կորով եւ պարտք մեզի ժողովուրդ Հայոց :

Եւ յաւէտ փառք եւ զոհութիւն Ամենակալ Աստուծոյ՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ամէն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՐԶԱՆԻԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵԹԷ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁԱԽՈՂԻՆ , ՊԱՏԵՐԱԶՄ Է ԿԸՍԷ ՔԻՒՐՏ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ

ՖԻԿԱՌՈՅԻ Պաղտատի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է քիւրտ պարագլուխ՝ Զօր. Պարզանիի հետ: Թղթակիցը կը պատմէ թէ այնքան ալ դիւրին գործ չէ Պարզանիի հետ տեսնուիլ, իր զինուորական կեդրոնը գաղտնի է եւ միշտ կը տեղափոխուի: Շօվէլ, երեք օր ոտքով եւ ջորիով ճամբայ կտրած է որպէսզի գիշեր մը Քալա – Տիզէհի հիւսիսային կողմը, հանդիպէր Պարզանիի որ հոն կ՚անցընէր այդ գիշերը :

Քիւրտը գոհ չէ: Կը գտնէ թէ խօսակցութիւնները կ՚երկարին եւ նոր կառավարութեան նախարարները ուրիշ գործ ունին ընելիք քան թէ Ալժէ ու Գահիրէ պտըտիլ: Կը յայտնէ թէ համաձայն չէ եղած Ճալալ Թալապանիի Գահիրէ մեկնումին: Զայնասփիւռէն լսած է: Թալապանի Քիւրտերու կողմէ Պաղտատ զըրկուած բանագնացներէն մէկն էր: Թղթակիցը կը հարցնէ թէ Նասրի միջամտութիւնը չի՞ կրնար օգտակար ըլլալ Քիւրտերուն: Պարզանի հաւատք չունի եւ կը խորհի թէ Նասր գործ չունի այդ պատմութեան մէջ.— «Պաղտատի մէջ է որ որոշումները պէտք է տրուին: Կը պահանջենք մեր ինքնավարութեան ճանաչումը իրաքեան Հանրապետութեան մէջ: Արաբ ազգայնականները չփման մէջ մտան ինծի հետ Փետրուար 8ի պետական հարուածէն առաջ: Ուզեցին գիտնալ թէ զօրավիգ կ՚ըլլա՞յի իրենց Քասըմի դէմ պետական հարուածի մը պարագային: Պատասխանեցի թէ եթէ յանձն առնէին ինքնավարութեան մեր իրաւունքը ճանչնալու, զօրավիգ կ՚ըլլայինք»: Գրաւոր համաձայնութիւն չէ եղած , բայց բարոյական յանձնառութիւն մը եղած է: «Եթէ մեր իրաւունքներու ճանաչումը ձեռք չձգենք սահմանափակ ժամանակի մը ընթացքին, պատերազմը կը վերսկսինք եւ հաւանաբար կը ստիպուինք մեր անկախութիւնը հռչակել»: Այս խօսքը իսթիքլալ (անկախութիւնը) թարգմանուելու պէտք չունի, Ֆիկառոյի թղթակիցը անմիջապէս հասկըցած է : Պարզանի պայմանաժամ տըւած էր մինչեւ Մարտ 1, բանակցութիւններուն համար ,եթէ արդիւնք չըտան, պատերազմ է կրկին: Պարզանի կը յայտնէ թէ ազատ արձակած են բոլոր գերիները որոնց թիւը 10·000 էր, ներկայիս 500 հոգի պահած են: Չուզեր արտայայտուիլ Արաբ միութեան մը շուրջ «ինչ որ կ՚ընեն Արաբները, ինծի չի վերերիր »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արեւելքի մարզպանը՝ Անրի Փոնսօ մեռաւ առջի օր: Թուրքիոյ դեսպան ալ եղած է, ապա 1945էն ետք Գաղթականներու Միջազգային Կազմակերպութեան քաղաքական խորհրդատուն էր :

ԱՃՈՒՊԷՅ, Խրուշչեւի փեսան, մամուլի ասուլիս մը տուած է Հռոմի մէջ եւ շեշտած թէ պէտք է նկատի առնեն Վատիկանը: Անդրադառնալով Պապին եւ Խրուշչեւի տեսակցութեան մը հաւանականութեան, Իզվեստիայի խմբագրապետը ըսած է «Պապը չի խածներ, ոչ ալ մենք»: Պապը, խորհրդային խմբագրին համար, ոչ միայն եկեղեցւոյ մը այլեւ պետութեան մը ղեկավարն է :

ԱՂԱՒԱՂՈՒԱԾ ՈՒՂՈՒ ԵՒ ԿԵՂԾ ԶՂՋՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածը լոյս տեսած է «Սովետական Հայաստան»ի Փետրուար 8ի թիւին մէջ, առանց ստորագրութեան եւ արտատպուած է «Երեւան»ի Փետրուար 17ի թիւին մէջ: Քիչ անդին կը հրատարակենք Խաչիկ Դաշտենցի խնդրոյ առարկայ քերթուածները, յօդուածին վերջին մասը եւ միւս քերթուածները մեր յաջորդ թիւով: Պէ՞տք է մտածել Էվտուչենկոյի հետ թէ չեն մեռած տակաւին «Սթալինի ժառանգորդները»:

Մեր գրողներն իրենց ստեղծագործութիւններով դաստիարակչական մեծ դեր են կատարում՝ սովետական մարդկանց մէջ զարգացնելով նոր աշխարհը կառուցողի վսեմ յատկութիւնները: Սովետական գրականութեան գլխաւոր գիծը ժողովրդի հետ կապերի ամրապնդումն է, աշխատաւորութեան երազանքներին, իղձերին հարազատ գաղափարներ արտայայտելը:

Այս տեսակէտից էլ բոլորովին քննութեան չի դիմանում «Սովետական գրականութիւն» ամսագրի ԺԲ. համարում ընթերցողի ուշադրութեանը յանձնուած Խաչիկ Դաշտենցի բանաստեղծութիւնների շարքը:

Դաշտենցը մեր այն հեղինակներից է, որոնք իրենց ճանաչում գտած գործերով համակրանք են շահել, եւ որից մենք իրաւամբ կարող ենք սպասել գեղարուեստական բարձր մակարդակով, ընթերցողին հոգուն ու մտքին սնունդ տուող գործեր:

Եւ ահա, նախապէս բարեացակամ տրամադրուած, կարդում ենք: Սակայն շարքը հէնց սկզբից տարակուսանք է առաջացնում, իսկ յետագայում տարակուսանքը վեր է ածւում խոր ցաւի՝ բանաստեղծի ստեղծագործական անյաջողութեան համար:

Հէնց առաջին «Տան հիմքը» ոտանաւորը գեղարուեստական ցածր մակարդակով անախորժ տպաւորութիւն է թողնում: Փորձում ենք յաղթահարել այդ տպաւորութիւնը եւ առաջ անցնել: «Կորած հաւքը» ոտանաւորում բանաստեղծութեան հերոսը կեանքի երեւոյթների հանդէպ մի փասիվ (կրաւորական) էակ է. նա ափը պարզած կանգնել եւ սպասում է, որ ափի մէջ իր կորցրած հաւքը դնեն, ապա ափին զարկեն, այդ հաւքը փախցնեն... Բանաստեղծութեան հերոսը միայն տխուր հայեացք է գցում փախչող հաւքի ետեւից ու յետոյ էլ քարէ քար ընկած լալիս, եւ այդպէս էլ մութ է մնում թէ այդ ի՞նչ հաւք էր, ի՞նչ էր խորհրդանշում, արժէ՞ր արդեօք նրա համար լալ կամ գուցէ չարժէ՞ր, որ այդպէս, առանց որեւէ ջանքի նա բաց է թողնում ձեռքից ու յետոյ էլ, յուսակը-տուր սպասում թէ՝ «էլ ո՞վ կը բերի այդ չքնաղ հաւքը»... Իսկ եթէ չարժեր, ապա ո՞ւմ էին հարկաւոր տարտամ, անորոշ տրամադրութեամբ գրուած այդ տողերը: Սակայն, եթէ այդ ոտանաւորի մէջ փասիվութիւնը կարելի է այսպէս թէ այնպէս ներել, ենթադրելով թէ դա բանաստեղծի համար պատահական տրամադրութիւն է, ապա «իմ ուղին» ոտանաւորը ցոյց է տալիս, որ կեանքի երեւոյթներին բաց ճակատով նայելուց, այդ երեւոյթների մասին սեփական խօսքն ասելուց խոյս տալը բանաստեղծի համար սկզբունք է, որի մասին նա պարծանքով յայտարարում է՝ որպէս գովասանքի արժանի մի առաքինութեան:

Հպարտ անցայ իմ ուղին,
Ձեր (?) շարքերին խորթացած,
Պաշտամունքի խորանին
Ոչ մի պատրոյգ չվառած:

Բանաստեղծի «հպարտութեան» պատճառը մեզ համար պարզ չէ: Անձի պաշտամունքին սոսկ տուրք չտալը դեռ եւս մի այնպիսի հերոսութիւն չէ, որի համար նա պարծենայ: Անհասկանալի է նոյնպէս, թէ ո՞ր շարքերից խորթանալու մասին է գրում հեղինակը: Ենթադրելով թէ յետագայ տողերը պարզաբանում կը մտցնեն հարցի մէջ՝ անցնում ենք, առաջ: Յաջորդ քառատողում իմանում ենք, որ, այնուամենայնիւ, իր գործերով այդ խորանին նա մի քիչ ճարպ կաթեցրել է, միայն թէ այդ ինքը չի արել, խմբագիրներն են արել: Ո՞ւմ է հարկաւոր ինքնարդարացման մանկավայել այս փորձը: Անհասկանալի է թէ այս մտքերից յետոյ տրամաբանական ինչպիսի՞ հետեւութեամբ է բանաստեղծն ինքն իր հանդէպ յարգանքով լցուած, բացականչում.

Ու գնում եմ այն (?) օրից,
Ոտքս ամուր մեր հողին...

Ու դեռ ճակատն էլ, ինչպէս ինքն է ասում, զարդարում է արեւով: Մտածում ես, թերեւս այդպիսի պարզեւի նա արժանի է, եւ այդ կ՝երեւայ ոտանաւորի շարունակութեան մէջ: Եւ ահա յաջորդ քառեակում նա յայտնում է.

Անաղմուկ է իմ կեանքը,
Անսովոր է իմ ճամբան...

Հաւատում ենք, որ անսովոր է: Մեր օրերի մտածողի, բանաստեղծի համար, ի՞նչ խօսք, որ անսովոր ու տարօրինակ է անաղմուկ կեանքը, երբ իւրաքանչիւր օրը իր հետ բերում է այրող հարցեր, վիթխարի խնդիրներ, որոնց մօտով լռութեամբ անցնելն առնուազն աններելի է: Առայժմ չգտանք սեփական անձը արեւով պարզեւատրելու պատճառը: Դարձեալ անցնենք առաջ:

Եւ ահա իր առաքինութիւնների թուարկումը շարունակելով, նա յայտարարում է՝

Տարիներով լռում եմ՝
Երբեմն յուզուած ու տխուր,
Ձեմ շտապում ամէն տեղ
Ու չեմ բախում ամէն դուռ:

Լռե՛լ: Ահա թէ ինչո՞վ է հպարտանում բանաստեղծը: Եւ ինքն իր մասին տուած այսպիսի բնութագրից յետոյ գոհ ինքնավստահութեամբ, նա աւարտում է ոտանաւորը.

Փոյթ չէ, կ՝երթամ ես առաջ
Կապուած իմ մեծ մայր հողին,
Քանզի այդ է ճշմարիտ
Բանաստեղծի սուրբ ուղին:

Ըստ ընկեր Խ. Դաշտենցի, դուրս է գալիս, որ բանաստեղծի սուրբ ուղին այդ իրականութիւնից երգչոտաբար խուսափելն է, ժամանակի կարեւոր հարցերի կողքով լռութեամբ անցնելը եւ մէկ մէկ էլ սրա նրա կամքին թուլամորթօրէն հնազանդուելով մեղք գործելը («խմբագիրներս են արել»)...:

Այստեղ հարկ լինի յիշեցնել, որ նման տրամադրութիւնը աչքի չի ընկնում նոյնիսկ ինքնատիպութեամբ: Բարձր դնահատելով Ի. Էրենպուրկի «Տարիներ, մարդիկ եւ կեանք» մեմուարային (յուշագրական) աշխատութիւնը, մեր մամուլը նշեց գրքի մի շարք թերութիւնները: Դատապարտուեց Էրէնպուրկի աշխատութեան էջերով անցնող այն միտքը թէ իբր գրողին անհրաժեշտ է լռելու ունակութիւն ունենալ, լռել պատմական ծանր ու դժուարին որոշ հանգամանքներում, ատամները սեղմած լռել՝ այդ հանգամանքների հանդէպ ինչ որ ներքին մի հնազանդութեամբ: Բարեբախտաբար, նման մտքերը մեր գրողների ստեղծագործութիւնների մէջ հազուադէպ են պատահում, բայց երբ պատահում են, ապա յատկապէս մեր օրերում, տարակուսանք են առաջացնում:

Պարտիայի (կուսակցութեան) Ի. համագումարը սուր կերպով առաջ քաշեց անհատի պաշտամունքի եւ նրա հետեւանքների դէմ լայն ճակատով պայքարելու անհրաժեշտութիւնը: Այդ պայքարին այսօր իրենց մասնակցութիւնն են ցուցաբերում մեր հասարակութեան ամենատարբեր խաւերի բոլոր գիտակից ներկայացուցիչները եւ այսօր լռելու յատկութեան այդպիսի գովաբանութիւնը հնչում է խորթ ու տարօրինակ:

Ընկեր Դաշտենցը փորձում է պարծենալ նրանով թէ իբր դեռեւս անձի պաշտամունքի տարիներին գիտէր դրա ողջ արատաւոր էութիւնը եւ լռում էր: Գիտակցո՞ւմ է արդեօք ընկեր Դաշտենց, որ այդպիսով նա ծանր եւ ուղղակի վիրաւորանք է հասցնում մի ամբողջ սերնդի: Չգիտենք, ընկեր Դաշտենց հասկանո՞ւմ է թէ՝ չէ, բայց մենք լաւ գիտենք, որ պարտիայի Ի. համագումարն էր, ոչ լիովին վեր հանեց ճշմարտութիւնը Սթալինի պաշտամունքի օրերի մասին, մերկացրեց անօրինակութիւններն ու լենինեան նորմերից (կանոններէն) կատարուած շեղումները: Անձի պաշտամունքի մասին ճշմարտութիւնը չէր կարող լիովին պարզ լինել այն տարիներին, որոնց մասին բանաստեղծը գրում է: Այդ չհասկանալ, նշանակում է սխալ, աղաւաղուած պատկերացնել պատմական մի ամբողջ շարք իրադարձութիւններ:

Այս բոլորից յետոյ առանց վարանելու պէտք է յայտարարել ընկ. Դաշտենցին.

— Բանաստեղծի ձեր ուղին սխալ է դատապարտելի, հրաժարեցէ՛ք այդ ուղուց:

Մնում է խոր ցաւ յայտնել «Սովետական գրականութիւն» ամսագրի խմբագրութեան, որ այդ խօսքը առաջինը նա չի ասել հեղինակի եւ իր էջերը տրամադրել է նրա ձախողուած գործերին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՄ ՈՒՂԻՆ

Հպարտ անցայ իմ ուղին,
Ձեր շարքերին խորթացած,
Պաշտամունքի խորանին
Ոչ մի պատրոյգ չվառած:

Եթէ որոշ տողերում
Մի քիչ տաք ճարպ է ծորել,
Այդ էլ ես չեմ մեղաւոր,
Խմբագիրներս են արել:

Ու գնում եմ այն օրից,
Ոտքս ամուր մեր հողին,
Եւ ճակատս արեւոտ,
Եւ հայեացքը իմ ուղիղ:

Իմ թիկունքին ես չունեմ
Քննադատներ պահապան,
Անաղմուկ է իմ կեանքը,
Անսովոր է իմ ճամբան:

Տարիներով լռում եմ՝
Երբեմն յուզուած ու տխուր,
Ձեմ շտապում ամէն տեղ
Ու չեմ բախում ամէն դուռ:

Փոյթ չէ, կ՝երթամ ես առաջ
Կապուած իմ մեծ մայր հողին,
Քանզի այդ է ճշմարիտ
Բանաստեղծի սուրբ ուղին:

Խ. ԴԱՇՏԵՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

«Ես, ինչպէս ասի, յանկարծ այդքան մեծ պաշտօնի(*) մէջ յայտնուելով եւ ձեռքիս ունենալով ուժ — ամէն ջանք գործ եմ դրել մեր դաւառներում խաղաղութիւնը պահելու եւ կոտորածների առաջն առնելու: Եւ այսօր ես այնքան գոհ չեմ, որ գրականութեան մէջ մի որ եւ է բան եմ արել, որքան գոհ եմ, որ ակներեւ կարողացայ իրար դէմ կանգնած ժողովուրդների սրերը պատեան դնել տալ եւ շատ ու շատ անմեղների ազատել այս գազանական կոտորածից (տես «Նոր Ուղի», 1929, թիւ 2 – 3):

Տաքարիւն Լոռեցիների մէջ այն օրերին այսպիսի մի խաղաղարար դեր ըստանձնելու համար մարդ պէտք է Թումանեանի պէս հեռու լինէր ազգայնական ատելութիւններից ...

Սակայն, կայ մի ազգ, որի դէմ Թումանեան լցուած էր եւ մինչեւ վերջը լցուած մնաց ատելութեան թոյնով: Դա թուրք ազգն էր: Թուրքին նա մարդ չէր համարում, այլ «մարդակերպ գազան»՝ անընդունակ որեւէ մարդավայել քաղաքակրթութեան: Այս անընդունակութեան ամենապերճախօս ապացոյցը Թումանեան տեսնում էր այն փաստի մէջ, որ թուրք ժողովուրդ դարեր շարունակ անընդհատ չփման մէջ լինելով քաղաքակիրթ ազգերի հետ՝ չկարողացաւ այլ բան իւրացնել նրանից, բայց եթէ թալանելու, աւերելու եւ կոտորելու արհեստը: — Վայրենի Հոնը հունգարական տափաստաններում եւ Ֆինլանտական ժայռերի մէջ մարդ դարձաւ, իսկ Վոսփորի գեղածիծաղ ափերին հաստատուած եւ յոյնհռովմէական մշակոյթի ամենափայլուն յիշատակարաններով շրջապատուած թուրքը էլի էն բարբարոս թուրքը մնաց ասում էր նա յաճախ:

Բուռն ատելութեամբ էր արտայայաւում Թումանեան Թուրքերի մասին մանաւանդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ տեղի ունեցած հայկական կոտորածների առթիւ:

Լաւ յիշում եմ հետեւեալ դէպքը — 1915ի ամառը, Սասունի մարտիկների կողմից Թիֆլիս զրկուած Մարտիրոս Վարժապետը Ազգային Բիւրոյի մէկ նիստին կռուողների վիճակի մասին զեկուցում տալով, ի միջի այլոց, պատմում էր եւ կոտորածների մասին: Այդ ժամանակ մենք արդէն գիտէինք, որ Թրքահայաստանում տեղահանութիւններ ու ջարդեր են եղել, բայց նրանց ծաւալի եւ ձեւերի մասին որոշ գաղափար չունէինք: Մարտիրոս Վարժապետը շատ հանգիստ ձեւով խօսում էք կտրուած կուսական ստինքների, պատռած արգանդների եւ այլ զարհուրելի խժդժութիւնների մասին, որոնց ականատես էր եղել իր երկարատեւ թափառումների ընթացքին՝ Սասունից մինչեւ ռուսական ռազմագիծը հասնելը: Ամէնքս ցնցուած էինք, իսկ Թումանեանի դէմքը սպիտակ ծեփի գոյն էր առել: Երբ Մարտիրոս Վարժապետը սկսեց պատմել թէ ինչպէս մէկ հայ կնոջ ստիպել էին խմել սեփական զաւակի արիւնը սուլթանի կենացը՝ Թումանեան ելաւ տեղից եւ դողդոջ քայլերով մեկնեց նիստից: Մի ամբողջ շաբաթ նա հիւանդ էր: Այս դէպքի ազդեցութեան տակ է գրուած նրա մի ոտանաւորը, որից յիշողութեանս մէջ մնացել են միայն վերջին երկու տողերը.

Եւ մարդն ամաչի շնից ու գէլից,
Որ մարդ է ծնած իրեն նմանից...

Ոտանաւորի իմաստն այն էր, որ եթէ Թուրքը իր կատարած անլուր գազանութիւններից յետոյ եւս մարդ պիտի համարուի, ապա կը նշանակէ, որ մարդը շնից ու գայլից էլ ստոր մի արարած է:

Թուրքի հանդէպ ունեցած այս ատելութիւնը որոշիչ դեր էր կատարում Թումանեանի կուսակցական նախասիրութիւնների եւ քաղաքական հակումների մէջ:

Թումանեան մինչեւ Դաշնակցութեան դատի վերջը պաշտօնապէս համարում էր Դաշնակցական: Թէ երբ է մտել նա մեր կուսակցութեան մէջ — ինձ յայտնի չէ: Սակայն, գիտեմ, որ նա 1905 Կովկասեան առաջին Ռայոնական ժողովին (ապրիլ) մասնակցում էր իբրեւ Թիֆլիսի, կամ «Մեծ Քաղաքի» Կենտրոնական Կոմիտէի անդամ:

Թէեւ այդ ժամանակները ես բոլորովին նորընծայ էի Դաշնակցութեան մէջ, բայց եւ այնպէս տեսնում էի, որ Թումանեանի կուսակցական լինելը միանգամայն թիւրիմացութիւն է: Օրակարգ վրայ դրուած ծրագրային եւ կազմակերպական այնքան լուրջ խնդիրները նրան բնաւ չէին հետաքրքրում: Նա կարծէք չէր էլ հասկանում նրանց իմաստը: Այսպէս, օրինակ, նա ժպտալով «ձայտուեց», որ Դաշնակցութիւնը Կովկասեան ընկերվարական սկզբունքներով դասակարգային պայքար սկսի, որովհետեւ Աղբալեան, որ Թումանեանի մօտ էր նստած, «զօռով» բարձրացրեց նրա ձեռքը: Սա կատակ չէ, այլ փաստ:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(3 Շար.)

(*) Այդ անիշխանութեան օրերին, Թումանեան Լոռում դարձել էր քաղաքացիական եւ զինուորական մենատէր: Ժողովուրդը նրան վերաբերում էր իբրեւ «կեներալ կուպերնաթորի» (ընդհ. նահանգապետ) եւ մինչեւ իսկ իբրեւ «թագաւորի»:

ՅԻԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ԱՌԱՋԻՆ ՋՈՒԹԱԿԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ատենօք՝ աղքատ այր ու կին մը կար՝ որ զաւակ չէին ունենար: Օր մը, խեղճ կինը փայտ ժողվելու 6գնաց անտառ: Փայտ ժողված միջոցին, յանկարծ, պառաւ մը ելաւ դիմացը: Կինը խօսքի բռնուելով անոր հետ, պատմեց իր ցաւերն ու իր թշուառ վիճակը: Պառաւը ըսաւ անոր.

— Տուն գնա, դդում մը առ, ճեղքէ, մէջը կաթ ու ջուր լեցուր, խառնէ եւ խըմէ: Երբ ասիկա ընես, ատեն մը վերջ, պիտի ունենաս մանչ մը, որ երբ մեծնայ՝ հարուստ եւ շատ երջանիկ մարդ մը պիտի ըլլայ:

Այս խօսքերէն ետք, պառաւը անհետացաւ:

Աղքատ կինը հաւաքած փայտերը շալկեց, տուն գնաց եւ անմիջապէս ըրաւ պառաւին ըսածները:

Ինը ամիս յետոյ, աղքատ կինը շատ դեղեցիկ եւ շնորհալի մանչուկ մը ունեցաւ: Բայց, անբախտ կինը երկար չապրեցաւ իր տղան վայելելու համար, որովհետեւ, ատեն մը վերջ հիւանդացաւ ու մեռաւ: Քանի մը տարի յետոյ, ամուսինն ալ հիւանդացաւ ու մեռաւ:

Տղան երբ քսան տարեկան եղաւ՝ մը-տածեց.

«Առանց ստացուածքի եւ առանց գործի ի՞նչպէս պիտի ապրիմ այս գիւղին մէջ: Գլուխս պիտի առնեմ ու պիտի երթամ: Հեռու պիտի երթամ, աշխարհ պիտի շրջիմ, մինչեւ որ բախտս գտնեմ»:

Երիտասարդը գիւղը ձգեց եւ պանդխտութեան գնաց: Հոս գնաց, հոն գնաց, գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք անցաւ, բայց, որեւէ տեղ չկրցաւ բանի մը տէր ըլլալ: Վերջապէս հասաւ մեծ քաղաք մը, ուր կար հռչակաւոր թագաւոր մը, որ հրաշագեղ աղջիկ մը ունէր: Հայրը, թագաւորը, որոշած էր զայն ամուսնացնել միայն այն ատեն, երբ գտնէր փեսացու մը, որ ընէր այնպիսի նշանաւոր բան մը, զոր մինչեւ այն ատեն ոչ ոք ըրած ըլլար արար աշխարհի մէջ: Շատ մը փեսացուներ, նշանաւոր ու հարուստ մարդիկ, թագաւորի եւ իշխանի զաւակ, թագաւորին աղջիկը ուզած էին, բայց, թագաւորը բոլորն ալ ճամբած էր, որովհետեւ, չէին կրցած իրեն ներկայացնել բան մը, որ եղած չըլլար:

Խեղճ երիտասարդը երբ ասիկա լսեց՝ մտածեց.

«Ինչո՞ւ ես ալ չերթամ եւ թագաւորին աղջիկը չուզեմ: Պիտի երթամ եւ ինչ որ ըլլայ թող ըլլայ: Ի՞նչ պիտի կորսընցնեմ»:

Այս ըսելով ճամբայ ելաւ, պալատ գընաց եւ թագաւորին ներկայանալով ըսաւ.

— Վեհափառ տէր, կը փափաքիմ աղջիկդ կնութեան առնել: Ի՞նչ կ՝ուզես որ ընեմ, որպէսզի զայն ինծի տաս:

Թագաւորը շատ զայրացաւ անոր այս յանդգնութեան համար եւ բարկացած պատասխանեց.

— Առանց ամչնալու եկեր կը հարցընես թէ ինչ պէտք է ընես: Չե՞ս գիտեր որ, աղջիկս կնութեան առնել պիտի համարձակի միայն ան՝ որ պիտի կրնայ արտասովոր բան մը ընել, բան մը՝ որ մինչեւ հիմա տեսնուած չըլլայ ամբողջ աշխարհի մէջ: Բայց քանի որ յիմարութիւնն ու յանդգնութիւնն ունեցար ինծի ներկայանալու եւ այդպիսի հարցում մը ընելու, քեզ բանտ պիտի նետեմ, որպէս զի հոն մեռնիս:

Թագաւորին պահակները անմիջապէս զայն բռնեցին ու նետեցին մութ զնտան մը:

Երբ բանտին դուռը փակուեցաւ, անակընկալօրէն ցոլք մը լուսաւորեց բանտարկեալին մթին սենեակը եւ իր առջեւ ներկայացաւ Մաթուլիան, պարիկներու թագուհին: Անուշ անուշ խօսեցաւ եւ զայն սփոփելով ըսաւ.

— Մի նեղուիր, երիտասարդ: Թագաւորին աղջիկը դուն պիտի առնես: Ահաւասիկ, առ այս տուփը եւ այս ճպոտը: Մաղերէս ալ քանի մը թել առ, զանոնք տուփին փոքր ճեղքուածքին վրայ լարէ եւ ճպոտին երկու ծայրերուն ամրացուր:

Երիտասարդը պարիկին ըսածը ըրաւ եւ երբ տուփն ու ճպոտը լաւ մը պատրաստեց՝ պարիկը կրկին խօսեցաւ.

— Ճպոտին վրայի լարուած թելերը քսէ տուփին վրայի լարուած թելերուն:

Երիտասարդը ըրաւ եւ պարիկը ըսաւ անոր.

— Այս տուփը ջութակ պիտի ըլլայ եւ անով՝ ուզած ատենդ, մարդիկը պիտի տխրեցնես կամ պիտի ուրախացնես:

Յետոյ, տուփը ձեռքը առաւ եւ անոր բացուածքին մէջ խնդաց: Վերջն ալ ըսկըսաւ լալ եւ անոր արցունքները տուփին մէջ ինկան:

Պարիկը երիտասարդին ըսաւ.

— Նայէ որ, ճպոտը լաւ քսես տուփի լարերուն:

Պարիկին ըսածին պէս ըրաւ երիտասարդը եւ այն ատեն տուփին մէջէն ելաւ դեղեցիկ երաժշտութիւն մը, որ մերթ կը տրամեցնէր եւ մերթ կը հրճուեցնէր սիրտը:

Պարիկին անհետանալէն վերջ, երիտասարդը կանչեց պահակը եւ ըսաւ.

— Զիս թագաւորին մօտ առաջնորդէ անմիջապէս: Նշանաւոր բան մը ցոյց պիտի տամ իրեն:

Պահակը թագաւորին մօտ առաջնորդեց բանտարկեալը, որ անվախօրէն ըսաւ.

— Վեհափառ տէր, հիմա պիտի տեսնես ու պիտի լսես թէ ինչ ըրած եմ:

Եւ անմիջապէս, ճպոտովը սկսաւ տուփին վրայ նուագել: Թագաւորը երբ լըսեց՝ ուրախութենէն խենթեցաւ: Եւ խնդոյն. աղջիկը կնութեան տուաւ երիտասարդին: Եւ այսպէս, անոնք երկար տարիներ ապրեցան հարստութեան ու երջանկութեան մէջ:

Այս է աշխարհի վրայ շինուած առաջին ջութակին պատմութիւնը:

Թարգմ. Վ. Ե.

Տան Հիմքը

Աչքդ ուշադիր կտուրիդ պահիր,
Բայց եթէ հողմը քո ծածկը տանի,
Հոգ չէ, կը շինես մի ամուր տանիք,
Տան հիմքը պատն է, դու հիմքիդ նայիր:

Աչքդ միշտ զգոյշ քո շէմքին պահիր,
Բայց եթէ բուքը դուռդ սասանի,
Հոգ չէ, կը շինես մի նոր, ամուր դուռ,
Պատիւը շէմքն է, դու շէմքիդ նայիր:

Իսկ եթէ ընկաւ քո միջնասիւնը,
Էլ քո տանիքին մի նայիր ի զուր,
Աւերուեց ուրեմն քո ամբողջ տունը,
Շէնքը ամուր է, երբ հիմքն է ամուր:

Աչքդ միշտ զգաստ տան հիմքիդ պահիր,
Որ քո երկիրը մնայ ամրակուռ,
Քո հայրենիքն է հիմքերի հիմքը,
Քո ուշն ու միտքը հայրենիքիդ տուր:

Խ. ԴԱՇՏԵՆՑ

×

ԿՈՐԱԾ ՀԱՒՔԸ

Մի հաւք ունէի անտառում կորած,
Իմ ձեռքից թռած մի շքեղ թռչուն,
Սարից սար ընկած որոնում էի,
Դարձած տարագիր ու դարձած գնչու:

Ու գտան մի օր, հեւիհեւ բերին,
Ու ձեռքս դրին, կարծես երկնքից,
Անզգոյշ խինդով բուռս բաց արի
Ու հաւքը նորից թռաւ իմ ձեռքից:

Կողքից նախանձով զարկեցին թեւիս
Հարեւան բակի մանուկները գող,
Որ յայտնի էին մեր ամբողջ թաղում
Որպէս հաւքերի բները քանդող:

Մի վայրկեան միայն նայեցի նրան,
Թեւով իմ յոգնած նակատը սրբած,
Էլ ո՛վ կը բռնի այդ չքնաղ հաւքը,
Ու ես լալիս եմ քարէքար ընկած...

Խ. ԴԱՇՏԵՆՑ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՓԻՂԵՐՈՒՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Փղոսկրի վաճառականները քանի մը հարիւր տարիէ ի վեր Ափրիկէի մէջ կ՝երազեն գտնել «փիղերու գերեզմանոց» մը: Ի վերջոյ դժուար է պատկերացնել, որ մինչեւ չորս ու կէս թոն ծանրութիւն ունեցող կենդանիի մը լէշը կրնայ անհետ կորսուիլ: Այսուհանդերձ, դեռ մինչեւ վերջերս, թաւուտներու մէջ անկարելի եղած է գտնել սատկած փիղ մը: Բայց ահա վերջերս Ռոտեզիայի Մերու արգելանոցին մէջ պատահած դէպք մը որոշ լոյս սփռեց սատկած հսկաներու խորհրդաւոր անյայտացման վրայ: Արգելանոցին շրջակայ դաշտերը գիշերները կ՝ենթարկուէին փիղերու յարձակումին: Արեւածագին փիղերը կը վերադառնային արգելանոց, ուր ոչ ոք չէր համարձակեր հետապնդել զանոնք: Երկար տատանումներէ ետք, արգելանոցին տնօրէնը ստիպուած եղաւ համաձայնիլ բնիկներուն հետ՝ սպաննել առաջնորդ փիղը եւ այդպէսով փիղերը հեռու պահել դաշտերէն:

Հետեւեալ օրը արգելանոցին աշխատողները նկատեցին, որ բոլոր փիղերը հաւաքուած են իրենց առաջնորդին դիակին շուրջը եւ կը փորձեն բարձրացնել զայն: Բայց չյաջողելով, անոնք իրենց կնճիթներով փոս մը փորեցին եւ առաջնորդին դիակը մէջը դրին, յետոյ ծածկեցին հողով եւ մօտակայ ծառերէն կը-տըրուած ճիւղերով: Շուտով արուեստական մեծ բլուր մը գոյացաւ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁՄԵՌՆԵՐԸ

Երեւանի եւ ամբողջ Արաբատեան դաշտին մէջ տաք, չոր, սակաւաձիւն ձմեռներ յաճախ եղած են: Վերջին 70 տարուան ընթացքին ամէնէն տաք ձմեռը եղած է 1938 – 39ին: Սակաւաձիւն եղած էին նաեւ 1923ի, 1954էն 1958ի ձմեռները: Եղած են տարիներ, երբ օդին նուազագոյն ջերմաստիճանը — 10էն վար չէ իջած, իսկ ցերեկները տաքութիւնը հասած է + 12 – 16 աստիճանի:

Սակայն եղած են նաեւ խստաշունչ, ձիւնառատ ձմեռներ, ինչպէս, օրինակ, 1886, 1887, եւ 1961 տարիները, երբ Յունուարին օդին ջերմաստիճանը հասած է — 25էն 27 աստիճանի: Երեւանի մէջ ամէնէն ցուրտ օդը ըրած է 1933 Յունուար 31ին (— 27,3 աստիճան):

Կարգ մը տարիներ ալ առատ եղած է ձիւնը եւ մնացած 100 – 125 օր (1932 – 33, 1941 – 42 եւ 1956 – 57): Ձիւնին խաւը երբեմն հասած է 45 – 50 սանթիմեթրի:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

Ասդին, Վիշապի անդամները շոգեպինդ յառաջ կը տանէին պատրաստութիւնները, միեւնոյն ժամանակ, մատակարելով հեռուէն Ոսկեհանքի գործերը:

Ոսկեհանքը Դաշնակցութեան Զմիւռնիան էր, ուր, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Մարթինը զրկուած էր իբրեւ գործիչ:

Մարթին, իր ընկերներուն յաճախ յարուցած խոչընդոտներէն զզուած, հրաժարած էր պաշտօնէն եւ դուրս ելած՝ Իզմիրէն:

Ընկերները կարող գործիչ մը կը պահանջէին, ուստի, Վիշապի Մարմինը, թղթակցելով Լեւոն Կիւլիւմեանի հետ, որ Յունաստանի մէջ դեգերող օժանդակ ընկերներէն էր, համոզեց եւ Իզմիր զրկեց զանի:

Սակայն սա ալ չկրցաւ երկար ատեն մնալ հոն եւ պատճառաբանեալ հրաժարական մը զրկեց:

Ոսկեհանքի գործերը բարդութիւններ կը ստանային հետզհետէ, այդ շրջանի ընկերները շատ պահանջկոտ էին եւ յաւակնոտ, իրենց գլխէն վեր գործեր կ՝ուզէին ընել: Վիշապի Մարմինը կը գանգատէր ասոնց ընթացքէն, որ մեծ մտահոգութիւն սկսած էր պատճառել:

Քսանութ հազար Ֆրանքի գումար մը յատկացուած էր նախապէս այդ կողմերուն. այդ գումարը յանկարծ երեսունութ հազարի բարձրացուցին, առարկելով թէ ահագին, խոշոր ծրագիր մը պիտի գործադրէին իրենք, եւն.: Բաւական երկար տեւեցին Վիշապէն դէպի Ոսկեհանք եւ Ոսկեհանքէն դէպի Վիշապ թղթակցութիւնները, կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ. վերջապէս, Վիշապի պատասխանատու մարմինը, նկատելով թէ՝ բանը բանէն անցած էր, այսինքն թէ պահանջուած գումարին մեծագոյն մասը ծախսուած էր արդէն, հարկադրուեցաւ ընդունիլ Ոսկեհանքի ընկերներուն պահանջը, որ այնքան ապօրինի էր եւ չափազանց:

Ասիկա զիջում մը նկատելով Վիշապի կողմէն, Ոսկեհանքի անդամները սանձարձակ կ՝ուզէին գործել այնուհետեւ, օրինակի համար, առանց պատկառելու վերջին Պատգամաւորական Ժողովին որոշումներէն, առանց գոնէ կանխաւ ըստանալու Վիշապի Մարմինին հաւանութիւնը, եւ իրենց պահանջներուն ընդունելութենէն քաջալերուած, սկսան բռնի, մահուան սպառնալիքի տակ դրամներ հանգանակել:

Այս արարքը կազմակերպական կանոնին դէմ յայտնապէս կը մեղանչէր, ինչպէս ըսինք, երբեք իրաւունք չունէին այդ կերպով դրամ հաւաքելու, որովհետեւ Ոսկեհանքը գործելավայր մըն էր, եւ կարօտ ալ չէր դրամի, քանի որ Կազմակերպութիւնը կարեւոր գումար մը տրամադրած էր իրենց:

Աւելի կայ, Ոսկեհանքի ըմբոստ ընկերները, կանոն, կարգապահութիւն, ամէն ընկերային յանձնառութիւններ կոխոտելէ ու ծաղրելէ յետոյ, կը յանդգնին դրելու Վիշապի պատասխանատու մարմինին թէ՝ յաջողած են իրենք առանց աղմուկի երկու հազար երկու հարիւր ոսկի հաւաքել սպառնալիքով մէկ քանի անձերէ, ուստի, կը խնդրեն որ ընդունուած երեսունութ հազար Ֆրանքի գումարին մնացորդն ալ զրկուի իրենց:

Այս նոր պահանջին վրայ, որ դարձեալ Ոսկեհանքէն կուգար, Վիշապի պատասխանատու մարմինը նիստ մը գումարեց: Նիստին մէջ թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակուեցան:

Աշոտ բուռն կերպով կը բողոքէր այս աններելի գործողութեան դէմ, եւ կը պնդէր կամ տէրերուն վերադարձնել բռնի հանգանակուած երկու հազար երկու հարիւր ոսկիները, եւ կամ, քանի որ անդամ մը հանգանակուած էր, Ժընեւ, Արեւմտեան Բիւրօ փոխադրել այդ գումարը, եւ յանձնել զայն Դաշնակցութեան Առաջին Խորհուրդին:

Վիճաբանութիւններէ վերջ, որոնք նիստին մէկ քանի ժամը գրաւեցին, ընդունուեցաւ Աշոտի առաջարկը, եւ որոշուեցաւ նոյն ոճով եւ իմաստով նամակ մը գրել Ոսկեհանքի անդամներուն:

Այս վերջինները, երբ կը ստանան Վիշապի նամակը, կը բռնկին ու բացարձակապէս կը մերժեն Վիշապի Պատասխանատու Մարմինին որոշումը, կը պահանջեն անպայման լրացնել իրենց երեսունութ հազար Ֆրանքի պահանջին մնացորդը, եւ կը պնդեն որ իրենց տրամադրութեան տակ մնայ իրենց բռնի հանգանակած երկու հազար երկու հարիւր ոսկին, իբրեւ անձեռնմխելի գումար մը, որուն մէջէն մէկ սանթիմ իսկ չեն ուզեր զրկել Արեւմտեան Բիւրոյին:

Այս պատասխանին վրայ, վերստին խորհրդակցութեան մտան Վիշապի անդամները:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Մարիամ Ակոնայեան քսան Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Պ. Վահէ Պուրմայեանի ցաւալի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՄԵԾ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ երեկոյ, 9 Մարտ, ժամը 21ին

Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կը խօսին՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի հայերէնի դասընթացքի կանխուած թուականով տարեվերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Սալ Մազնոյի սրահին մէջ, 88, Ռիւ տ'Օպանեը, խնամուած ճոխ յայտագիրով: (Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը եւ չխաչաձեւել):

× *Երեւանէն Գրիգոր Գէորգի եւ Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրեղբօր տղան Կարապետը (որդի Արթինի եւ Հայկուհիի, Սունկուրլուցի) Էօտէմիշէն Մարսէյլ գաղթած: (Դիմել եկեղեցի):*

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն:

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

1963

Տասնամեակի բացառիկ հատոր

Կազմեց

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

800 *պատկերազարդ էջեր: Ճոխ բովանդակութիւն:*

ԶԱՆԱԶԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐՈՎ

Հայաստան, Սփիւռք, Գրական աշխարհ, Արուեստի աշխարհ, Նշխարներ, Մեր գաղութները (Ամերիկահայ գաղութի պատմութեան Բ. մասը).— Երգիծանք:

Դիմել Յառաջին

կամ Հրանտ – Սամուէլ գրատան:

Տասնամեակի բացառիկ հատոր, բացառիկ շին՝ լաթակազմ 20 Ֆր., թղթակազմ 17·50 Ֆրանք:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St.–Dominique
Métro: Invalides

10 *Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:*

Պիտի ներկայացուի

Ա. Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ

Shakespeare: « LA NUIT DES ROIS »

ԵՐԳ, ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ
ապահովագրական
բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus: de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, ընկեր Գ. Թուֆանեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչական ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած՝ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ Եղբայրակցութեան» կողմէ

Կիրակի, Մարտ 10, ժամը 21ին,

SALLE CHOPIN (PLEYEL), 8, Rue Daru

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

Դաշնակ՝ Ս. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ: երգ՝ Փարիզի ՍԷՆԹ ԷՕՍԹԱՇ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւ մասեր Կոմիտասի պատարագէն

Տոմսերը ստանալ Բալուեան գրատունէն

43, Rue Richer, PARIS (9e) — Tél. PRO. 25-46

Ծանօթ.— *Դուռները կը փակուին ժամը ճիշդ 21ին:*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ թղթակազմ*	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 *էջ*	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. *Պայեան, Վենետիկ,*	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. *Ստեփանեան, Վենետիկ*	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,*	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ. Չազմագճեան, Պէյրութ*	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, *Միւնիխ*	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՄԱՐՏ
MARDI
5 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9547

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9547

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ԸՆՏՐՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ՊՈԼՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ

Երկուշաբթի օրուան նիստէն ետք ուր Խորէն Արք· Մեծի Տանն Կիլիկիոյ տեղապահ կ'ընտրուէր եւ կը տեղեկուէր անօրէն ժողով մը։ Նորընտիր տեղապահը հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր· —

« Խորապէս աղդուած եմ միաբանու – թեան եղբայրներուս, ինծի հանդէպ ցոյց տուած այս եղբայրական ջերմ ըղ – գացումներուն եւ ունեցած վստահու – թեան համար ։

« Կը զդամ այն ծանր բեռը, որ ստիպե – ցիք ղնել իմ ուսերուս։ Կը զդաք նաեւ դուք, թէ որքան դժուարութիւններ կան մեր առջեւ մեր կաթողիկոսական ընտ – րութիւնը կատարելու համար։

« Մինչեւ հիմա ինչպէս պիտէք, ինչ պաշտօն որ տրուած է ինծի, ինչ պաշտօն որ ստանձնած եմ կատարած եմ մեծ սի – րով եւ իմ կարողութեամբս ։

« Այս պահուս ալ կը խոստանամ կա – տարել ձեր ինծի վստահած այս ծանր պարտականութիւնը եւ կատարել ամե – նայն խղճմտութեամբ ։

« Կը խոստանամ, համաձայն կանոնա – դրի կատարել կաթողիկոսական ընտրու – թիւնը քառասուն օրուան սուղէն ետք, անմիջապէս եւ ոչ այնքան ուշ քան վեց ամիս։ Վստահ եմ որ ինծի պիտի օգնեն իմ միաբանակից եղբայրները, որոնք պիտի զառնան գործակիցներս մեր կա – թողիկոսական ընտրութեան գործին մէջ։

« Կը կրկնեմ չնորհակալութեան խօս – քերս ուղղուած բոլորիդ եւ կը մաղթեմ որ Աստուած մեր Աթոռը անսասան պահէ եւ մեր սիրելի ժողովուրդին խաղաղ ու բարգաւաճ կեանք պարգեւէ »։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

Նորընտիր տեղապահը ծնած է 1914ին, Նիկոսիա (Կիպրոս)։ Աւագանի անունով Մեսրոպ, իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Ազգ· Մեսրոպեան վարժարա – նին մէջ։ 1931 Հոկտեմբերին, կը մտնէ Անթիլիասի դպրեվանքը, որուն ընթացքը կ'աւարտէ 1936ին։

1937 Մայիս 16ին արեղայ կը ձեռնա – դրուի։ Վարդապետական գաւազանի իշ – խանութիւն կը ստանայ 1938 Հոկտեմբեր 8ին։ 1936 – 40ին կը վարէ կաթողիկոսա – րանի քարտուղարի եւ գաւազանակիրի պաշտօնները։ 1940 – 41, կը վարէ դպրե – վանքի փոխ – տեսչութիւնը ։

1942 Փետրուար 2ին ձեղիրէի առաջ – նորդ կ'ընտրուի, մեծապէս զնահատուե – լով սուրիական իշխանութեանց եւ հայ ժողովուրդին կողմէ ։

1946 Մայիս 16ին, եպիսկոպոս կ'օծուի ձեռամբ Գարեգին Կաթողիկոսի ։ 1947ին կը ստանձնէ Կաթողիկոսարանի լուսա – բարապետի եւ Դրան եպիսկոպոսի պաշ – տօնը զոր կը վարէ չորս տարի ։

1951 Դեկտեմբեր 25ին Լիբանանի Թեմի առաջնորդ կ'ընտրուի ։

1955ին կ'արժանանայ Լիբանանի Մայ – րիներու Արժանեաց Հրամանատարի չը – քանչանին ։ 1955 Հոկտեմբեր 23ին կ'ընտրուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթո – ղիկոսութեան տեղապահ ։ Այդ պաշտօնը կը վարէ մինչեւ 1956 Փետրուար 20, Զարեհ Ա.ի ընտրութեան օրը ։

1963 Փետրուար 25ին, երկրորդ անգամ ըլլալով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ տեղապահ կ'ընտրուի ։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Լիբանանի Հանրապետութեան նախա – գահը Զօր· Ֆուատ Շեհապ ցաւակցական մասնաւոր այցելութիւն մը տուած է Ան – թելիաս, Փետրուար 25ին, ժամը 12ին ։ Այցելութեան ներկայ եղած են նաեւ ե – պիւէ պատրիարք, կիլիկեան Թեմերու ա – ռաջնորդները ինչպէս նաեւ հայ երես – փոխաններ եւ ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներ ։

Զօր· Շեհապ չէտած է երանաչնորհ Հայրապետին ծառայութիւնները Հայու – թեան եւ Լիբանանի ։ «Անոր մահը մեծ կորուստ է Լիբանանի համար» յայտարա – րած է նախագահը ։։

ԶԱՐԵՀ Ա· ԵՒ ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄԻՍԸ

Զարեհ Ա· ծնած է Մարաշ, 1915 Փե – տրուար 14ին ։

Բերիոյ Թեմի առաջնորդ ընտրուած է 1940 Փետրուարին։ Եպիսկոպոս օծուած է ձեռամբ Գարեգին Կաթողիկոսի 1947 Փետրուար 16ին։ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ընտրուած է 1956 Փետրուար 20ին ։

Վախճանեցաւ 1963 Փետր· 18ին ։

× Զարեհ Ա.ի սենեակը բացուած է անցեալ Զորեքշաբթի եւ դոյքերը ցու – ցակազրուած են ։

Վանական եւ վարչական իրաւասու – թիւնները փոխանցուած են տեղապահին։ Այս որոշումը հաղորդուեցաւ պատկան իշխանութեանց ։

× Պոլսոյ պատրիարքը չնորհաւորա – կան հեռաձիրը ղրկած է Խո – րէն Արք.ի Տեղապահի պաշտօնին իր ըն – տրութեան առթիւ։

Սրտագին շնորհաւորութիւնք ձեր տե – ղապահ ընտրութեան առթիւ։ կը մաղ – թենք յաջողութիւն ձեր նոր պաշտօնին մէջ ։

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԿ, ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿ

Ընկերային տագնապին առաջքը կարե – լի չեղաւ առնել եւ կառավարութեան հը – ռոմլարտակը զոր տը Կոլ ստորագրեց կի – րակի օր, բան մը չփոխեց կացութենէն ։ Արդարեւ մինչ հանքերու բանուորները գործադուլ կ'որոշէին, կառավարութիւ – նը իր կարդին կ'որոշէր պարտադրել աշ – խատանքը (ռեքիզիսիոն) ինչ որ գործա – դուլի իրաւունքի բռնաբարում կը նկատ – ուէր բոլոր սենտիքաներուն կողմէ ։ Ա. – մէն պարագայի մէջ ինչ կը վերաբերի Լօռէնի չրջանին, 96,3 առ հարիւրը գործի չէր երթար Երկուշաբթի առտու, բայց միայն Երեքշաբթի յայտնի պիտի ըլլար Հիւսիսի հանքերու բանուորներուն դիրքը, նկատի առնելով որ Երկուշաբթի օր չեն աշխատիր ։

Ընկերային հոդերու կողքին կայ նաեւ Գաղտնի Բանակ կազմակերպութեան հո – դերը։ Դաշնակցային հանրապետութիւնը դիմում ըրած է Ֆրանսական կառավա – րութեան որպէսզի օգնէ իրեն լուծելու համար Առկուի առեւանգումի անծանօթ պարագաները ։

Օտար գործակալութիւն մը կը յայտնէ թէ Առկու հետեւեալ ձեւով պատմած է իր առեւանգումը, թէեւ պատմութիւնը կարելի չէ եղած ստուգել։ Փետրուար 25ին, ժամը 23·30ին երբ Էտէն – Վոլֆ պանդոկին վերելակը կը մտնէր, երկու հոգի զոր գերման ոստիկան կարծած է ինքը հրաւիրած են որ իրենց հետեւի, ապա հրմշտկելով, կառք մը նետած են։ Փորձած է ազատիլ, բայց հարուած մը ուտելով, գիտակցութիւնը կորսնցուցած է եւ կառքէ կառք փոխադրուելով հասած է Փարիզ ։

Լոնտոնի մէջ կը հերքեն թէ Պիտօ Անդ – լիա ըլլայ ։

Վենսէնի դատավարութիւնը չարու – նակուեցաւ Շաբաթ ամբողջ օրը, բայց վճիռին կը սպասուէր միայն երկուշաբ – թի իրիկուն ուշ ատեն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾ Շուկայի գործադիր յանձնախումբին նախագահը՝ Վալթէր Հալշթայն տեսակցութիւն մը ունեցած է նախագահ Քենըտիի հետ ։ Նախքան այդ հանդիպումը, Քոլումպիայի համալսա – րանի անդամներու եւ գործի մարդոց առ – ջեւ ճառ մը խօսելով, յայտարարած է թէ «Երբորդ ուժ Եւրոպա մը, ոչ ալ Ատ – լանտեան հաւաքականութիւն» կարելի է ստեղծել, հաւասար դեանի վրայ, ընկե – րակցութիւն մը պէտք է միայն ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻՆ հասած լուրերու համա – ձայն, որոնց աղբիւրը Գահիրէի ձայնասփիւռն է, վինուորական ապստամբութիւն մը տեղի ունեցած է Սուրիոյ մէջ։ Բա – նակի միաւորներ Դամասկոսի իշխանու – թեանց դէմ ըմբոստացած են։ Այս չար – ժումին գլուխը կը դտնուի Գնդ· Զիատ էլ Հարարի զոր ուղած էին հեռաձայնել երկրէն, դեսպան նշանակելով, բայց մերժած էր Սուրիան ձգել ։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ինը հանրապետու – թիւններու մէջ երեսփոխանական ընտ – րութիւններ տեղի ունեցան կիրակի օր ։ Հարիւր միլիոն քաղաքացիներ քուէա – տուփ դացին ընտրելու համար ինչպէս միշտ միակ թեկնածուն որ ընտրուած է Խորհ· Միութեան «լաւագոյն տղոց եւ լաւագոյն աղջիկներու միջեւ »։ Մնաց – եալ վեց հանրապետութիւններու (մէջն ըլլալով Հայաստան) ընտրութիւնները պիտի կատարուին Մարտ 17ին ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. Թրքական լուծէն ազատա – դրուելուն 85րդ տարեդարձը տօնած է։ Այս առթիւ Իւմանիթէ կը չեշտէ թէ Օս – մանեան կայսրութիւնը մերժած էր Պուլկարիոյ ինքնորոշման իրաւունքը, բայց Սան – Սթեֆանոյի դաշնագիրը (1878 Մարտ 3) ազատեց Պուլկարիան ։

ԿԻ ՄՕԼԷ ճառ մը խօսեցաւ ընկերվա – րական քաղաքապետներուն առջեւ եւ յայտնեց թէ Խրուչչեւի հակասթալինեան դիրքը ժողովրդապետական ոգիի յաղ – թանակ մըն է ։ Բանուորական միասնա – կանութիւնը անհրաժեշտ է, ըսած է ըն – կերվարական պարագլուխը, բայց ներ – կայիս կարելի չէ դաշինք ստորագրել հա – մայնավար կուսակցութեան դեկավարնե – րուն հետ ։

ԳԵԿՄԱՆԱԿԱՆ Պունտըսթաքը վաւերա – ցուց Ֆրանքֆուրթեմանական դաշինքը, որ Յունուարին ստորագրուեցաւ Փարիզի մէջ։ Պունտըսթաքը դաշնակցային խոր – հուրդն է որու մաս կը կազմեն դաշնակ – ցային Հանրապետութեան տասնըմէկ լանտըռներու ներկայացուցիչները ։ Ոչ մէկ դէմ քուէ, միայն ուէ չրջաններու ներկայացուցիչներ (22 ձայն) ձեռնպահ մնացին ։

ՓԵՐՈՒի մէջ երկրաչարժ մը պատա – հած է, առջի օր, ցարդ երեք հարիւր է մեռեալներու նուազագոյն թիւը ։

ՊՈՒՐԿԻՊԱ. յայտարարեց թէ Ալժերիոյ հետ իրենց յարաբերութիւնները բարե – լաւուած են ։

ՓԵՔԻՆի «կարմիր Դրօշակը» կը գրէ թէ միայն ամբողջական ընկերվարու – թիւնը կրնայ ջնջել պատերազմները ։ Պարբերաթերթին յօդուածագիրքը չին համայնավար կուսակցութեան մանիֆես – տը կը նկատուի ։

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ ԱՆՑԱՒ

Մինչ կը սպասուէր որ Սիլվա Կապու – տիկեան, Մեծէն – Արեւելք կատարած իր շրջապտոյտէն ետք պիտի կարենայ 8 – 10 օր ալ Փարիզ մնալ, բանաստեղծուհին հապճեպ 48 ժամ մը մէջ մնաց։ Արդարեւ Ուրբաթ իրիկուն կը հասնէր Փարիզ եւ հայրենիք կը վերադառնար Երկուշաբթի առաւօտ իսկ։ Այս պայմաններու մէջ հազիւ կարելի եղած էր հապճեպ ընդու – նելութիւն մը կազմակերպել Կիրակի ի – րիկուն ,Լիբեռասիայի սրահներուն մէջ , ուր սակայն կարելի եղած էր հաւաքել 5 – 600 հոգի, ողջունելու համար ծանօթ բանաստեղծուհին։ Վերջին պահուն կա – րելի չէր եղած մամուլով տեղեկացնել հանդուիսեան եւ լուրը տարածուած էր բերնէ բերան ու հետաքրքրէ հետաքրքրօ ։

Հաւաքոյթին կը նախագահէր Կաթ. պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք· Մանուկեան որ ներբնչուած ճառով մը բացաւ երե – կոյթը։ Ցայտնեց թէ վերջապէս մեր գո – ղութիւն ալ կը վայելէ Սիլվա Կապուտիկ – եանի չնորհալի ներկայութիւնը ։ Ողջու – նեց բանաստեղծուհին յանուն Ֆրան – սայի ամբողջ Հայութեան եւ մասնաւո – րապէս Փարիզի Հայութեան։ Անդրա – դարձաւ հայրենիքի վերելքին որ կը խանդավառէ բովանդակ արտասահմանը եւ չեշտեց թէ Սիլվա Կապուտիկեան կ'ներկայ ոչ միայն մեր Հայաստանը այլեւ մեր Վասպուրականը, որ հիմա լքուած է եւ այդ Վասպուրականը մաս կը կազմէ Սիլվա Կապուտիկեանի երգերուն, յօյսե – րուն, երազներուն եւ եղրակացուց «կը մաղթեմ որ այդ երգերը, այդ յօյսերը, այդ երազները իրականութիւն դառնան եւ ունենանք ամբողջական Հայաստան ամբողջական ժողովուրդով »։

Օրուան հաւաքոյթը կազմակերպող եր – կու միութիւններու կողմէ (Մշակութա – յին եւ ժաֆ) խօսեցան երկու ներկայա – ցուցիչներ, ապա խորհրդային դեսպա – նատան Ա· քարտուղար՝ Լեւոն Մանա – սարեան բերաւ դեսպան Վինոկրատովի ողջոյնի խօսքը, յայտնելով թէ դեսպանը փարիզէն բացակայ ըլլալով չէ կրցած ներկայ ըլլալ երեկոյթին, ողջունելու համար բանաստեղծուհին, բայց կարդա – ցած ըլլալով անոր բանաստեղծութեանց ռուսերէն թարգմանութիւնները, պար – տականութիւն տուած է Լ.Մանասարեանի յայտնելու թէ չատ մը ռուս բանաստեղծ – ներ կրնան հայրենասիրութեան եւ բա – նաստեղծական վարպետութեան դասեր առնել Ս· Կապուտիկեանէն։ Լ· Մանա – սարեան խօսքը վերջացուց կրկնելով Խոր – հրդային Միութեան ողջոյնը «որովհետեւ չկայ Սովետական Միութիւն առանց Հա – յաստանի » , որ արժանացաւ խանդա – վառ ընդունելութեան ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս – նակցութիւնը բերին Արտաշէս Գաբէճ – եան որ իր ծանօթ տաղանդով, դեղեցիկ դաղափարը ունեցաւ հեղինակին (Ս· Կա – պուտիկեան) ձգել իր բանաստեղծու – թիւնները արտասանելու պատեհութիւնը եւ արտասանեց Յովհաննէս Թումանեանի « Հայրենիքիս հետ» հայրենաչունչ կտո – րը եւ Ահարոնի «Ունենալ ոչ մէկ բան, ընկեր, բայց ունենալ հայրենիք» փառա – ւոր բանաստեղծութիւնը։ Նոյն դաղա – փարը չունեցան Իրիս Պիւլպիւլեան եւ Ֆնտըքեան որոնք երդեցին Հայաստանի հեղինակներէն։։ Ուրիշ առթիով ալ ըսած ենք որ հայրենիքէն եկող մտաւորական – ներու կամ արուեստագէտներու համար աւելի չահեկան է լսել Սիփւռքի հեղի – նակները եւ մեր արուեստագէտներուն կ'ինկայ Սիփւռքը ներկայացնել անոնց ո – րոնք եկած են մեզի ներկայացնելու Հա – յաստանը ։

Ժամը եկած էր լսելու Սիլվա Կապու – տիկեանը, որուն խօսքը՝ յաջորդով ։

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌ

Ա.

Պատկերասփիւռի (թելեվիզիոն) գիւտ – ումէն առաջ, երկար առեն խօսուեցաւ ա– նոր բարիքներուն մասին :

Գիւտը տեղի ունեցած է այժմ եւ պատկերասփիւռի գործիքները դրուած են վաճառատուներու ցուցափեղկերուն մէջ : Հարիւր հազարաւորներու կը հաս– նին ամէն տեղ պատկերասփիւռ ունեցող– ները : Ջայն կը դնեն հարուստներ եւ ազ– քատներ հաւասարապէս :

Դաստիարակչական գործին մէջ՝ անոր հասցուցած վնասներուն չուրջ վէրլուկնե– րը արդէն ծայր տալ սկսած են սակայն :

Այդ վէրլուկները կը յիշեցնեն առածը, որ կ'ըսէ .

Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի : Պատ– կերասփիւռը իրրեւ բարիք հրապարակ հանուեցաւ, տեղ տեղ չարիք դառնալ սկսաւ կարծես :

Պատկերասփիւռէն կը զանգատին օտար ծնողքներ ու կրթական մարմիններ ,որոնց լեզուով, դէթ մեր ապրած միջավայրին մէջ, տեղի կ'ունենան չատ մը հեռարձա– կումներ ու ժապաւէնումներ :

Կը զանգատին անոր համար, որ երկու սեռէ փոքրիկներ դպրոցէն տուն վերա – դարձին, փոխանակ իրենց դասերը պատ– բաստելու, կը նստին պատկերասփիւռին առջեւ ու կը դարձնեն իրենց հաճելի կա– յանին կոճակը :

Անոնք ժամերով դամուած կը մնան ի– րենց աչքերուն առջեւ թաւալող տեսա – րաններուն առջեւ, որոնցմէ չատերը հե– ռու են բարոյական խորքէ, ուսոի նաեւ կրթիչ ըլլալէ : Մերթ աւազակային դէպք մըն է տրուածը, մերթ սիրային տար – փական տեսարան մը, մերթ Ջաչա , Թուխաթ կամ Րոճ Էնտ րոլ խօլապարերու չարք մըն է չղթայաղերծուածը կամ մա– նուկներու անմեղ հոգին խոցող ծեքծե – քումներով հարուստ էջերու տողանցում մը : Քիչ անդամ կը հանդիպինք պատ – կերասփիւռի վրայ փոքրիկներու հոգին կրթող ժապաւէններու :

Ամէն տեղ իշխանութիւններու պահան– ջին վրայ չարժապատկերներու սրահնե – րուն մէջ արդիլուած է մուտքը 13էն վար երկու սեռէ պատանիներու, երբ տրուա– ծը անոնց բարոյականը խաթարելու բո – նոյթ կրող ժապաւէն մըն է :

Այս արգելքը զանց առնուած է պատ – կերասփիւռին համար :

Պատկերասփիւռը խստամբեր հակակշ– ռի մը ենթարկելու պարագային, պիտի դառնար մասամբ անհրապոյր գործիքը ու մուտք պիտի չգտնէր բազմաթիւ ընտա – նեկան յարկերէ ներս :

Ճիշդ է, որ անոր վրայ կը տրուին, ո– րոշ պատկերափողերէ (ֆաթալ), մա – նուկներու կամ փոքրիկներու համար յատկապէս պատրաստուած կրթիչ նիւ – թեր ալ, բայց քանի՞ ծնողք հակակշռի տակ կը պահէ գործիքը եւ թոյլ չի տար որ տղաք հետաքրքրուին իրենց տարիքին անյարմար հարցերով :

Մնաց որ կարգ մը ծնողքներ պատկե – րասփիւռը իրենց տուները մտցուցած են պարզապէս փողոցէն հեռու պահելու հա– մար փոքրիկները : Եւ որովհետեւ օրուան բոլոր ժամերուն փոքրիկներու համար յատկապիրներ չկան, անոնք, ձգած ամէն գործ, կը զարձնեն պատկերասփիւռի կո– ճակը՝ ի խնդիր իրենց սիրած մէկ տե – սարանին :

Տան մէջ դլխացաւանք մը պակաս ըս– լով, մայրեր եւ տնեցիք թոյլ կուտան , որ պատկերասփիւռի առջեւ նստած , փոքրիկներ ժամերով դիտեն մարդասպա– նութեան, աւազականութեան, կռուի եւ, լաւագոյն պարագային, կոփամարտի մը կամ գնդախաղի մը անչահ տեսարանն է – րը :

Պ. Այրէսի ձայնասփիւռի կայաններէն վերջերս արձագանգը եղան սա լուրին :

Պատկերասփիւռի վրայ կախուած մարդ մը տեսնելով, տղեկ մը տան մէջ չուանով մը կը փորձէ կրկնել եղածը ու կը մնայ մահացած օդին մէջ :

Տղոց այս ձեւի ժամավաճառութենէն դպրոցը մեծապէս պիտի տուժէր :

Արդարեւ, երբ կրթական մչակներու կողմէ զանգատներ ծայր կուտան, անոնք նկատի ունին աչակերտութեան դասերուն մէջ տկարացումը :

Պարզ է երբ սերունդ մը իր ժամանա – կին կարեւոր մէկ մասը կ'անցընէ պատ – կրասփիւռի գործիքին առջեւ ու կը մոռ– նայ ատենին պատրաստելու իր դասերը , կրթական գործն է որ պիտի տուժէ :

Պատկերասփիւռի առջեւ իրենց թանկա– գին ժամանակը անցընող փոքրիկներ տա– կաւ կը մոռնան գիրքերը :

Էր երբեմն, որ չատ մը փոքրիկներու ձեռքը կը տեսնէինք իրենց համար յատ – կապէս պատրաստուած կամ հրատարակ– ուած պատկերազարդ թերթեր :

Այսօր անոնք տեղի տուած են պատկե– րասփիւռի հրապուրիչ տեսարաններուն առջեւ :

Ներանձնացած ու կեդրոնացած աչքա – տանքը այլեւս չի խօսիր չատերուն :

Նոյնն է ցաւը մեծերու համար եւս :

Գիրքերու եւ լուրջ ամսագրերու ըն – թերցումը տալտկալի կը թուի ալ հա – սուն տարիքի չատ մը անձերու, որոնք երբեմն իրենց ժամանակին մէկ մասը կը յատկացնէին կարդալու :

Ընթերցանութեան սէրն է որ լինկած է երկրորդ աստիճանի վրայ, որմէ տուժո– ղը կ'ըլլան դիրքերը :

Անձնական նախաձեռնութեան ոդին , առաւել կեդրոնացումով ու ճիգով միտ– քը դարբնելու կամքը տակաւ տեղի կու տայ դիւրապնի հաճոյքներու, որոնք եթէ չսահմանափակուին, կրնան աղիտաբեր դառնալ նորերուն համար :

Կ'ապրինք մեքենականացած դարու մը մէջ :

Ամէն ինչ արագ կատարելու տենչը դը– րաւած է մարդուն միտքը :

Արագութեան դարն է մերինը, ըլլալով մեքենականութեան եւ հիւլէական դիւ – տերու դարը :

Անջրպետներու տիրապետութեան հե – տամուտ մարդը համբերութիւն չունի կարճես խորասուզուելու իր հոգիին խո – րերը, փնտռելու համար հոն երբեմն սե– րունդները յուզող եւ խանդավառող դա – դափարական հարցերու պատասխաննե – րը :

Սահմանափակ հաճոյքներ, վաղանցուկ եւ չնչատ յուզումներ կը բաւեն իրեն : Ի՞նչ պէտք կայ թաղուելու պատմու – թեան, իմաստասիրութեան, բանաստեղ– ծութեան եւ դիտութեան մթին բաւիղնե– րուն մէջ :

Մեքենականացած դարը կրնայ մէկ օր մեզ ականատես դարձնել տակաւին ուրիչ

ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌ

ԱՂԱԻԱՂՈՒԱԾ ՈՒՂՈՒ
ԵՒ ԿԵՂԾ ՋՂՋՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եթէ Ի. Դաշնակի լռելու ունակութեան դովքն է կատարում, ապա մեր բազմա – վաստակ բանաստեղծներից մէկ ուրիշը՝ Սարմէն «Երեւան» թերթի փետրուար 3ի համարում տպագրած «Ջղջում» ոտանա– ւորի մէջ այլ տեսանկիւնից է զարմանք ու տարակուսանք պատճառում : Այստեղ չենք հանդիպում ուղի կամ ճանապարհ բառերի յիշատակութեան, սակայն, ըստ էութեան, սա նոյնպէս բանաստեղծի խօսքն է իր անցած ուղու մասին :

Անդորր կրակըս դու մի բորբոքիր,
Թող հանգիստ հանգչեն յուշերս անգին,
Ինչպէս իր զոյգը կորցրած արագիլ ,
Տխուր է այսօր իմ խաբուած հոգին :

Այս տողերով է սկսում նա իր ղըղ – ջումը : Թողնենք մի կողմ այն փափուկ հարցը, թէ ի՞նչ անկին բան է դնում իր յուշերում պռետը, երբ խաբուած է նրա հոգին : Համարենք այդ ճաչակի եւ բա – նաստեղծի սուբիեկթիւ (ենթակայական) մտածողութեան արդիւնք : Բայց ոտանա– ւորի յետագայ տողերը ցոյց են տալիս , որ նա սոսկ անմեղօրէն խաբուած չի է – դել , այլ՝

Շատ եմ ճչացել, խնկարկել եմ շատ,
Ծափ տալուց է այս ձեռս կոշտացել ,
Երբ պէտք էր լինել որոտմունիֆ ու շաւիղ,
Ջօներ եմ բաշխել ես առատաձեռն :

Այստեղ պարզւում է, որ նա արդէն ոչ

փասիվ խաբուած է եղել, ոչ էլ խմբա – դիրների կամ այլօք են նրա գործերում ճարպ աւելացրել, այլ նա ինքնակամ տուրք տուել անհատի պաշտամունքին : Աւելին , նրա ափերը կոշտացել են կեղծ ծափերից , նա չի խորշել կեղծ ձօնից չուայլելուց : Բանաստեղծը չարունակում է այս ոգով առաջ գնալ եւ յայտնի քա – ռատողից լմանում ենք, որ նա «լուսա – ղարդել» է ամէն ինչ, չուայլօրէն վանդա– «խօսքի պատիւը» : Տեսէք թէ ինչպիսի ինքնաճաղակում. պարզւում է, որ նա գի– տակցաբար «չարն ու բարին» իրար «խառնել», աշխարհին «մակերեսից» նա– յել եւ այդպիսով («էյրեկա», դտանք նրա գործած յանցանքների բուն պատճառը «հեշտ ճամբով ձեռք բերել անուն » :

Ո՞ւմ է հարկաւոր այս ոտանաւորը, եւ վերջապէս, եթէ թափանցենք նրա խորքը՝ ապա ինչպիսի հետեւութիւններ կ'անենք : Առաջին դէմքով գրուած գրա– կան գործ ընթերցելիս, մենք չենք մտա– ծում թէ հերոսը ինքը՝ հեղինակն է , «ես»ը բոլոր դէպքերում սոսկ արտայայ– տուելու եղանակ է : Ոտանաւորի մէջ և– թէ «ես»ը «դու»ով փոխարինուի, ապա փաստօրէն կը փոխուի պռետի միայն ար– տայայտչական միջոցներից մէկը, եւ ոչ թէ կերպարը : Իսկ ո՞վ է այդ կերպա– րը, ի՞նչ է ներկայացնում նա իրենից եւ որտեղի՞ց է նրան յայտնաբերել պռե– տը : Մեր կարծիքով, այդ կերպարը ո՞ մի կապ չունի մեր իրականութեան հետ բոլորովին ինքնահնար է : Կա՞յ այսօր արդեօք մեր չարքերում մէկը, որ հան– պիստ խղճով խաչ քաշի մեր անցեալի վ– րայ : Անցեալ, որ լի է մաքառումի, յաղթանակի, կառուցման բազում լուսա– ւոր էջերով : Ի՞նչպէս կարելի է չտես– նել մեր ժողովրդի ստեղծագործական ոյ– ժերի ահռելի չափերը, նրա հոգեկան ա– ռողջ ուժերը, որոնք ամենադժնդակ պա– յմանների մէջ անգամ չեն կորցրել իրենց հաւատը լաւ ապագայի նկատմամբ : Ի՞նչպէս կարելի է չտեսնել մեր ժողովրդի ստեղծագործական ոյ

Ծաղկեցան ինձ համար ամենագեղեցիկ ծաղիկները, ինձ համար ամենաքաղցր թռչունները կերգեին, ինձ համար ամենաանուշ հովերը կշշնջային, ինձ համար ամենաերջանիկ օրերը կանցնէին, եթէ ես կարենայի ամէն օր տեսնել Ծաղկանկարչուհին, եթէ ես կարենայի ամէն օր խօսիլ անոր հետ, եթէ ես կարենայի ամէն օր լսել անոր ձայնը։ Ես կը սիրէի զայն, ես կը պաշտէի զայն, ես կը մեռնէի անոր համար։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ առաջին անգամ, ինչպէս կը սիրէ մարդ միայն մէկ անգամ, ինչպէս կը սիրէ մարդ միայն մէկ կեանքի մէջ։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մայրը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր քոյրը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր հարսը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր աներոջ կինը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մայրը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր թոռնիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ թոռնիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր թոռնիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ հարսը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ հարսը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր հարսը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր հարսը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կինը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կինը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կինը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կինը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։ Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ մօրեղբօր աներոջ կնոջ քոյրին աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջկան աղջիկը։

Ես կը սիրէի զայն, ինչպէս կը սիրէ մարդ իր մեծ հօրաքրոջ աներոջ կնոջ քոյրին

ՆՈՒԷՐ

Օր. Ա. Մ. քսան Ֆրանք նուիրած է Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին ի յիշատակ իր սիրելի ծնողքին :

×

Մարսէյլէն ընկեր Ղազարոս Պօղոսեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Դիւան թանգարանի բարեզարդման :
(Սատանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Վարդան Պանտիկեանի ապաքինման առթիւ 50 Ֆրանք Միութեանս կարօտեալ եւ հիւանդ ընտանիքներու համար :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

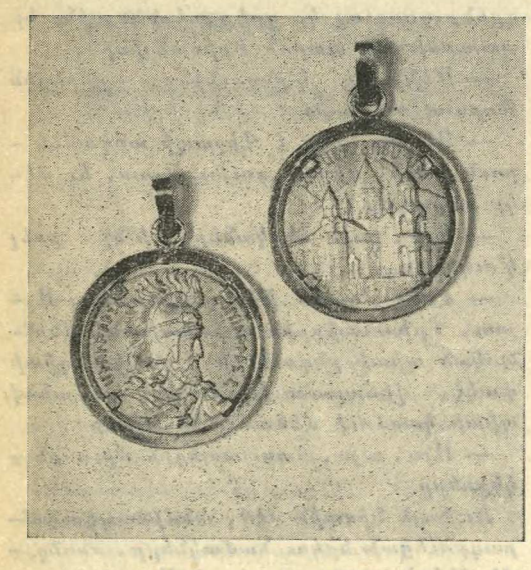

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ :

Ի նպաստ Իսիի Խրիմեան վարժարանին :

Բանախօսութիւն՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ Ի-ՓԷՔԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին .— Մ. Պօղոսեան (երգ), ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի : Օր. Վարժապետեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, Պերնար Տէտէնեան նուագախումբը իր երգերով եւ պարերով :

Իսիի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Քէօշկերեանի :

Արտասանութիւններ՝ Օր. Շալնեան եւ Արայ Գրիգորեան : Ժ. Պալանցեան պիտի նուագէ եւ երգէ իր կիթառով :

Դերասան Հապէշեան պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ :

Խօսնակ՝ Պ. Գրիգորեան :

Պիտի մասնակցի նաեւ զաւեշտով (ԳԻԳԵՐԱՇՐՋԻԿԸ) :

Դպրոցականներուն կէս գին

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ
Կեսաբիայէն հասած նուրբ եւ համեղ *փաստրմա* .— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին : Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ» :

ԵՒ ՄԻՇՏ
Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն) :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie
28 bis, Rue St.-Dominique
Métro : Invalides

10 *Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :*

Պիտի ներկայացուի
Ա. Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ
Shakespeare : « LA NUIT DES ROIS »
ԵՐԳ, ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ
Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի հայերէնի դասընթացքի կանխուած թուականով տարեվերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Սալ Մաղընոյի սրահին մէջ, 88, Ռիւ տ'Օպան-ը, խնամուած ճոխ յայտագիրով : (Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը եւ չխաչաձեւել) :

× *Երեւանէն Գրիգոր Գէորգի եւ Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրեղբօր տղան Կարապետը (որդի Արթինի եւ Հայկուհիի, Սունկուրլուցի) Էօտէմիշէն Մարսէյլ գաղթած : (Դիմել եկեղեցի) :*

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, ընկեր Գ. Թուֆանեանի բնակարանը : Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէի փողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21 ժամը 16էն 19 :

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

Le Célèbre
BALLET RUSSE
IRINA GRJEBINA

CHANTS ET DANSES
Russie, Ukraine, Caucase, Bessarabie-Tzigane
35 ARTISTES — 300 COSTUMES

SE PRODUIRA :

Marseille — THEATRE DU GYMNASE — MARDI, 5 MARS A 21 HEURES

Valence — THEATRE MUNICIPAL — MERCREDI 6 MARS A 21 HEURES
LOCATION A LA CONCIERGERIE DU THEATRE

Grenoble — THEATRE MUNICIPAL — DIMANCHE, 10 MARS — MATINEE A 15 HEURES ET SOIREE A 21 HEURES

Location à partir du vendredi 8 Mars
de 9 h. à 11 h. 45 et de 13 h. à 18 h.
— et par Téléphone : 44.06.13 —

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՄԱՐՏ

MERCREDI 6 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9548 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9548

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲՌՆԱԿԱԼԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

(ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 10ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տասը տարի անցաւ այն պատմական թուականէն ի վեր, — 5 Մարտ 1953 — երբ խորհրդաւոր պարագաներու տակ մեռաւ ա՛ն, որ շուրջ երեսուն տարի իր « պողպատեայ » ձեռքին մէջ էր առած հարիւր միլիոնաւոր մարդոց ճակատագիրը :

Վրացի դիւղացիի զաւակ, Եոսէֆ Վիսարիոնովիչ Ճուղայիշվիլի, ծնած 1879-ին Գորիի մէջ, սահմանուած էր կրօնական ասպարէզն ընդգրկելու : Սակայն բախտը տարբեր տնօրինած էր : 19 տարեկանին դարձած յեղափոխական՝ գործօն մասնակցութիւն կը բերէ ցարիզմի դէմ մղուած պայքարին : Քանիցս կ՚աքսորուի : Ճուղայիշվիլին կը դառնայ ըՍթալին (պողպատեայ) :

1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը նոր ասպարէզ մը կը բանայ իր առջեւ : Առաջին օրերէն իսկ կը դառնայ գործակիցներէն մէկը Լենինի, որուն աջ բազուկն էր Թրոցքի :

Սթալին հետզհետէ կ՚ամրապնդէ իր դիրքը, ասպարէզէն քշելով այս վերջինը : Լենինի մահէն վերջ իր աստղը կը սկսի փայլալ : Կը դառնայ քարտուղար համայնավար կուսակցութեան, փաստօրէն ձեռք առնելով Խորհրդային Միութեան ամբողջ զեկը : Կը հաստատէ բռնատիրական վարչաձեւ մը, դրեթէ աննախընթաց համաշխարհային պատմութեան մէջ :

Թրոշքիէն վերջ կը մաքրագործէ իր վաղեմի ընկերներն ու գործակիցները՝ Զինովիեւ, Կամէնեւ, Բուխարին, Ռիքով, որոնք կրնային հաւանական մրցակիցներ ըլլալ իրեն :

Անթիւ ու անհամար են իր գործած ոճիրները : Կռթնած ամենազօր Զեկայի վրայ, եւ աւելի կասկածամիտ քան Սուլթան Ապտիւլ Համիտը, բանտերն ու աքսորավայրերը լեցուց պարկեշտ ու անմեղ մարդերով, որոնց յանցանքն էր եղած իբրեւ աստուած չպաշտել զինքը եւ օրն ի բուն իր փառաբանութիւնը չընել :

Քաղաքական դէմքերէն վերջ մաքրագործեց նաեւ զինուորականները : 1937-ին կեղծ ամբաստանութեամբ իբրեւ դաւաճան դատի ենթարկեց կարմիր բանակի հրամանատարը մառէշալ Թուխաչեւսկին եւ ընկերները, զորս գնդակահարել տուաւ :

Նոյն այդ օրերուն կազմակերպեց բոլշեւիկեան Մեծ Եղեռնը Հայաստանի մէջ, գործակցութեամբ իր հայրենակից միւս դահիճին, որ կը կոչուէր Լաւրենտիա Բերիա : Այս ոճրագործը 1936ին Թիֆլիզի մէջ սպաննած էր Հայաստանի կոմկուսի քարտուղար Աղասի Խանջեանը, որ կը պահանջէր ընդարձակել Հայաստանի սահմանները :

Իբրեւ ազգայնական «տենդենց» ունեցող, աքսորուեցան ու ջարդուեցան 3500 հայ մտաւորականներ, — դրագէտ, բանաստեղծ, հանրային գործիչ, կուսակցական վարիչ, եւայլն :

« Հայաստանասէր»ները Սթալինի այս թրքաբարոյ ոճիրներէն վերջ ալ շարունակեցին լորձնաշուրթն փառաբանել « հանճարափայլ »ը, «տէսթան»ներ նուիրել անոր, հայ ժողովուրդի «ազատարար» հռչակելով զայն :

1939 Օգոստոս 23ին Հիթլերի հետ զինակցելով, Սթալին պատճառ դարձաւ պատերազմի պայթելուն : 1941ին դարձաւ վարչապետ, 1942ին վերին հրամանատար, գործնապէս իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնելով ամբողջ իշխանութիւնը : « Անձի պաշտամունքը» հասցուց իր գեռագոյն աստիճանին :

Տեսաբանական հարցերէ վերջ լեզուաբանութեան, երաժշտութեան, դիտութեան եւ արուեստի մարզերուն մէջ եւս ուզեց հեղինակութիւն ըլլալ, ծիծաղելի դառնալով : Անխնայ հալածուեցան անոնք, որ իր տեսակէտները չէին բաժներ : Մեր «փոքր ածու»էն Արամ Խաչատուրեան, Հրաչեայ Աճառեան զոհերն եղան այս նոր քաղաքականութեան :

Իր խորամանկութեամբ յաջողեցաւ խաբել Ռուզվելթն ու Զըրչիլը եւ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին բոլշեւիկեան վարչաձեւը պարտադրել Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Զեխոսլովաքիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ : Իսկ Եուսոլաւիա եւ Ալպանիա թէեւ խզեցին իրենց կապերը Մոսկուայի հետ, սակայն համայնավարական սկզբունքներով կը կառավարուին դեռ :

« Համաշխարհային յեղափոխութիւն»ը որոշ հող շահեցաւ շնորհիւ Սթալինի : Սակայն կարմիր բռնակալութիւնը աչքերը բացաւ գերի ազգերուն, որոնք ակնդէտ կը սպասեն այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի ողջունեն ազատութեան արշալոյսը :

Իր մահէն տասը տարի չանցած Սթալին խայտառակաբար վար առնուեցաւ ա՛յն պատուանդանէն, որուն վրայ բարձրացած էր հարիւր միլիոնաւոր մարդոց հոգիները ստրկացնելով : Դուրս նետուեցաւ կարմիր հրապարակի այն դամբարանէն, ուր Լենինի կողքին հազարաւոր հիացողներու այցելութիւնը կ՚ընդունէր ամէն օր :

Տարպեան ժայռը ցցուած է Կապիտոլի կողքին :

Սթալին, որ Կրեմլին — Կապիտոլի բարձունքէն աշխարհ գղրդեցուցած էր, Տարպեան ժայռէն թաւալգլոր վար նետուեցաւ անփառունակ :

Լայն շունչ մը քաշեց ազատատենչ մարդկութիւնը :

Պատմութիւնը տուաւ իր վճիռը :

Ա՛յս է վախճանը բոլոր բռնակալներուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑ ՄԱՀԱՎՃԻՌ

ՈՐՈՆՑ ԵՐԵՔԸ՝ Ի ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ

Վէնսէնի դատավարութեան 26րդ եւ վերջին նիստը երկար տեւեց : Զինուորական ատեանը երկու ու կէս ժամ խորհրդակցեցաւ եւ տուաւ հետեւեալ վճիռները :—

Մահուան կը դատապարտուին :— Պասթիէն – Թիրի, Ալէն Պուկրընէ տը լա Թոքնէ եւ Ժաք Փրեւօ : Ի բացակայութեան մահուան կը դատապարտուին՝ Ժորժ Վատէն, Սերժ Պէռնիէ եւ Լայոս Մարթէն :

Ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուած է Ժերառ Պուիզինէս, Լուի տը Քոնտէ եւ Ժան – Փիէռ Նօտէն ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուած են, ի բացակայութեան : Փիէռ Մակատ եւ Փասքալ Պերթէն՝ 15 տարի ոճրային դերդարգելութեան դատապարտուած են Լաշլօ Վառկա – երիտասարդ հունգարացին տասը տարի բերդարգելութեան եւ 10 տարի բնակութեան արգելքի, Ալֆոնս Կոնստանթէն եօթը տարի բանտարկութեան եւ Էթիէն Տիւքաս՝ երեք տարի :

Այս վճիռներէն կը պարզուի առաջին առթիւ թէ Ատեանը նկատի իսկ չէ առած առեւանգումի տեսակէտը զոր յայտնեց Պասթիէն – Թիրի եւ դատած է մարդիկ որոնց նպատակն էր նախագահը սպաննել : Պաշտպանողականները օգուտ չունեցան, յատկանշական է նոյնիսկ դիտել թէ Ատեանը չէ հետեւած դատախազ Կէրթհոֆէրի որ ցկեանս բերդարգելութիւն ուզած է միայն Փրեւոյի համար որ մահուան դատապարտուեցաւ : Հազուագիւտ է որ Ատեան մը դատախազին պահանջէն աւելի տայ :

Երկուշաբթի օր, փաստաբաններու պաշտպանողականները կը շարունակուէին : Մէթր Անկրան, Թոքնէի պաշտպաններէն մէկը, կը սկսէր շարքը : Իրեն կը յաջորդէր Տիւփիւի որ կը խօսէր Պասթիէն – Թիրիի մասին : Կը պատմէր անոր կեանքը, կը խօսէր զինուորին մասին, մարդուն մասին : Ծնած 1928ին, առաջին տագնապը կ՚ապրի 1940ին երբ գերմանական բանակը Ֆրանսա կը մտնէ : Կը լսէ Լոնտոնի ձայնը որ պատուի մասին կը խօսի : 1947ին Բազմարուեստից Վարժարան կը մտնէ եւ կ՚աւարտէ 1950ին, բայց չի փնտռեր դիւրին ճամբաներ : Կը մնայ զինուոր : Ամուսնացած է, ունի երեք անուշիկ աղջնակներ 6 – 5 եւ 3 տարեկան : Այդ կնոջ եւ այդ պզտիկներուն ճակատագիրն է որ խնդրոյ առարկայ է :

Փաստաբանը դեռ կը բացատրէ թէ ինչ անցած – դարձած է Պասթիէն – Թիրիի մտքին մէջ : Ան կը խորհի թէ Ֆրանսա արդարութեան վիճակ մը չապրիր : «Ո՞ւր է ճշմարտութիւնը, ո՞վ պիտի ըսէ զայն, ոչ դուք, ոչ ալ ես : Հոս չենք անիկա ըսելու համար : Պատմական ճշմարտութիւնը պատմաբաններու գործն է, որոնք հարիւր տարի ետք կ՚ըսեն » :

Վերջին պաշտպանողականը կ՚արտասանէ մէթր Թիքսիէ – Վինեանքուռ : Կը յայտնէ թէ կը խօսի իբր փաստաբան ոչ կողմնակից : Կ՚անդրադառնայ Կէրթհոֆէռի մէկ մէջբերումին ուր դատախազը Լիօթէի մէկ խօսքը կը յիշէր : Թիքսիէ – Վինեանքուռ կ՚ըսէ թէ այդ խօսքը քաղած չէ Լիօթէի ամբողջական գործերէն այլ՝ տը Կոլի բերնէն երբ մառեշալին աճիւններու փոխադրութեան ատեն արտասանած ճառին մէջ, անիկա Լիօթէի այդ խօսքը կ՚ըսէր : Փաստաբանը կը կարդայ Լիօթէի վաւերական խօսքերը որոնք տարբեր են : Կը կարդայ անոր հեռագիրներուն բնագիրերը ուր ուրիշ բան կ՚ըսուի :

Թիքսիէ – Վինեանքուռ կ՚ոգեկոչէ 1958 Մայիս 13ը, Ալժէի մէջ : 150 հազար հոգի, Զօր. Սալան պատշգամէն կը պոռայ «կեցցէ՛ Ֆրանսական Ալժերիան » : Քանի մը վայրկեան սպասումէ ետք « կեցցէ՛ տը Կոլ» վասնզի, կ՚ըսէ փաստաբանը ինք է որ իշխանութիւնը տը Կոլին տուաւ :

Փաստաբանը ապա կը պարզէ իր տեսակէտը Գաղտնի Բանակի մասին : Կը խօսի Պապ Էլ Ուէտի մասին, զոր կը բաղդատէ Վարշաւայի Կեթթոյին : Կը զարմանայ թէ ի՞նչպէս դատախազը կըրցած է երեք մահապատիժ պահանջել երբ դատավարութեան տեւողութեան, ամէն օր նկատած է թէ շատ ծանր յանցանքներ գործուած են ալժերական քաղաքականութեան մէջ : Խօսքը կրկին Կէրթհոֆէռի ուղղելով կ՚ըսէ «իբրեւ թէ ԴԱԽի (Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդ) մը մասին խօսեցաք, բայց անոր պետը նոյնն է քան 1941ին եւ եթէ այդ ճամբան ընտրած չըլլար այսօր հաւանաբար Արտաքին նախարար կ՚ըլլար : Նոյնն է պարագան Սուսթելի համար : »

Թիքսիէ – Վինեանքուռ երեքուկէս ժամ խօսած է, կարճ դադար մը կ՚ուզէ որպէս զի հանգստանայ : Ժամը 18·45ին, փաստաբանը կը շարունակէ : Այս անգամ կը խօսի ուղղակի Փըթի – Քլամառի դէպքին մասին : Զի հասկնար, ի՞նչպէս այդքան պատրաստութեամբ նախագահը չէ սպաննուած : Ուրեմն նպատակը սպաննել չէր : «1963 Փետրուար 13ին, Ազգ. Ժողովը կը քուէարկէր Արդարութեան Ատեանին վերջնական երկարաձգումը : Տասնըութ երեսփոխաններ օրինագիծ մը առաջարկեցին ջնջելու համար մահապատիժը : Այդ առաջարկին հեղինակները ստիպման տակ դրուեցան զայն ետ առնելու : Տարակոյս չկայ թէ եթէ մահավճիռ արձակէք անոնք պիտի գործադրուին : Զեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ, չեմ կարծեր որ մարդկային ըլլայ » :

Թիքսիէ – Վինեանքուռ յուզուած է, վերջին փորձ մը կ՚ընէ «դիտեմ թէ այս դատավարութեան սկիզբէն ի վեր, ըլլայ Սէն – Ժաք տը Լիւնէվիլի մէջ, ըլլայ շատ մը ուրիշ քաղաքներու մէջ, պատարագ մը կը կատարուի որպէսզի Նախախնամութիւնը ձեզի լուսաւորէ եւ օգնէ ձեր խորհրդակցութեան ընթացքին : Խուլ պիտի չըլլաք, պարոններ, Ս. Հոգիի ոգեկոչումին, որ ամէն առաւօտ կը ծնի վաղ արշալոյսին ու կը վերածնի : Այս խօսքերը զորս կը շեշտեմ, իմ յուզումիս ամէնէն խորերէն.— Էթ ին թեռա փաքս հոմինիպուս Պոնայէ Վոլոնթաթիս (աշխարհի վրայ, խաղաղութիւն բարի կամեցողութեամբ մարդոց) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հերքեն թէ զինուորական ապստամբական շարժում մը տեղի ունեցած ըլլայ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Քարամանլիս Փարիզ է քանի մը օր է : Ընդունուեցաւ նախագահ տը Կոլի կողմէ : Յունաստանի վարչապետին այցելութիւնը անհատական բնոյթ ունի :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ պատկերասփիւռը Ժորժ Պիտոյէն տեսակցութիւն մը սփռեց առջի իրիկուն : Պիտօ յայտնեց թէ Անգլիա եկած է կարգ մը մարդիկ տեսնելու համար : Մանրամասնութիւններ չէ տրուած իր յարաբերութիւններու մասին Իտընի եւ Զրչիլի հետ : Զէ ուզած նաեւ ըսել թէ ուրկէ դրամ կը ստանայ, բայց անգլերէն լեզուով հաստատած է թէ յաջողելու պայմանները աւելի լաւ են այսօր իրեն համար քան 1940ին Զըրչիլի համար : Փարիզի պաշտօնական շրջանակները կը զարմանան որ անգլիական պետական ձայն – պատկերասփիւռը նման տեղ տայ կազմակերպութեան մը որուն նպատակն էր ի վերջոյ պետութեան նախագահը սպաննել :

ԻՐԱՔԻ նոր զեկավարը՝ Գնդ. Առէֆ հանդիպում մը ունեցաւ Պարզանիի հետ, բայց ցարդ յայտնի չէ թէ ի՞նչ եղած է այդ տեսակցութեան արդիւնքը : «Բարի կամեցողութիւն կայ երկու կողմէն ալ, պէտք է լուծում մը գտնել», կ՚ըսէ Առէֆ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ կը շարունակուի հանքերուն մէջ : Ոչ մէկ բանուոր պատասխանած է պարտադիր աշխատանքի հրահանգին : Երեքշաբթի օր, մեթրօն եւ հանրակաշքերը քառորդ ժամը (17էն 17·15) գործադուլ ըրին համախոհութեան համար :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Լիկան տարեկան նստաշրջանը բացաւ ներդաշնակելու համար Իսրայէլի պօյքոթը : Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը չի մասնակցիր :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանաստեղծութեան «Անառակ Որդին» Էվտուչենկօ Մոսկուա վերադարձաւ : Յայտարրեց թէ Ֆրանսա միայն կրնայ հրապուրել բանաստեղծ մը : Միտք ունի նորէն դալու :

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ, օթոպիւս մը յետքայլ ընելով վար ձգած է երկու կիներ որոնցմէ մէկը՝ Տիկին Սիրանոյշ Պօյաճեան, չորս զաւկի մայր, տեղն ու տեղը մեռած է : 47 տարեկան էր :

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օտար հորիզոններու տակ հայ մանուկը զրկուած է իր մայրենի լեզուն տիրականօրէն սորվելու հնարաւորութիւններէն:

Հոն, ուր ան օրուան մէկ մասը կը յատկացնէ տեղական դպրոցին, — ինչպէս Արժանթինի մէջ,— կէս օր միայն ունի մայրենի լեզուն իւրացնելու համար:

Տեղական լեզուին ընտելացած հայ փոքրիկներուն համար անգամ հայ վարժարաններու մէջ — զբօսանքներուն — օտար լեզու խօսիլը դարձած է հիւանդագին ախտ մը: Մինչ անոնք հայ վարժարան կուգան միայն հայերէն խօսելու համար: Գործ դրուած հսկողութեան միջոցները յաճախ կը մնան ամուլ, քանի մը պատճառներով:

Առաջին՝ հայախօս փոքրիկներուն կը խառնուին օտարախօս հայ նորեկ աշակերտներ, որոնց հետ յարաբերելու համար, բնական է, անոնց լեզուէն հասկցող տղաք պիտի մղուին այդ լեզուով կապեր պահելու:

Երկրորդ՝ օտար լեզու խօսելու ունակութիւնը ունեցող փոքրիկներ միշտ կերպը կը փնտռեն անկիւն մը քաշուած իրենց հասակակիցներուն հետ խօսելու այդ լեզուով, երբ մանաւանդ ընդարձակ է դպրոցին դաւիթը կամ պարտէզը եւ հսկիչին արգոսեան աչքերն անգամ ի զօրու չեն հակակշռելու բոլորին շարժումներն ու խօսածները:

Երրորդ՝ տեղականէն զատ լեզու մը եւս սորվեցնելու բաղձանքը մեր կարգ մը դպրոցականներու հայերէն պահերէն շաբաթական նուազագոյն երկու ժամ խլած է:

Պարզ. դպրոցական պահերը ներկայիս պէտք է հաշուել շաբաթական տասը ժամ:

Տասը անոր համար, որ գեղագրութեան դասի համար յատկացուած մէկ կամ երկու պահը հայերէն լեզուն զօրացնող ոչինչ ունի, թէպէտ վայելչագրութեան համար կարեւոր է:

Բեղուն եւ արդիւնաւոր դառնալու համար յիշատակուած տասը ժամերը պէտք է գործածուին մեծ բծախնդրութեամբ: Մինչ կը պատահի, որ մերթ հայերէնի ուսուցչին շինածը կը քանդէ պատմութեան կամ աշխարհագրութեան եւ այլ դասի մը ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին, թոյլ տալով տղոց ոճական եւ լեզուական բարբարոս սխալները, առանց սրբագրելու կամ ուղղելու զանոնք:

Արդ, նման շատ մը աշակերտներու տուներուն մէջ կան պատկերասփիւռի գործիքներ: Տղաքը փոխանակ տան մէջ իրենց հայերէն դասերը պատրաստելու, պատկերասփիւռին առջեւ կը դիտեն ռամիկ տեսարաններ կամ պատկերներ:

Աւելին, ժամերով իրենց ականջները կը լեցնեն օտար բառերով ու խօսակցութիւններով:

Ընտանիքը, որ պէտք է դառնար օժանդակ մը դպրոցին ու տան փոքրիկը մղէր հայերէն խօսելու եւ արտայայտուելու, կամովին կը ստեղծէ արուեստական միջոցներ, որ ժամերով օտար լեզու մը լսէ ան:

Որոշ է, տուժողը մայրենի լեզուն պիտի ըլլայ, որուն համար դպրոցին յատկացուած ժամերը պիտի դառնային արդիւնաւոր, եթէ ծնողքները անձամբ օժանդակէին վարժարանին:

Մեր միջավայրին մէջ բազմաթիւ փոքրիկներու համար օտար լեզու մըն է նաեւ մայրենիքը, երբ դպրոց կուգան առանց բառ մը հայերէն գիտնալու:

Եւ որովհետեւ լեզու մը սորվելու եւ խօսելու համար զայն շատ երկար ատեն լսել ու կրկնելը պայման է, ուրեմն դպրոցին մէջ կամ տունը պէտք է ստեղծել առիթներ՝ այդ ուղղութեամբ վարժութիւններ ընելու համար:

Ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ՝ունենայ ներկայիս:

Այսպէս չէր քանի մը տարի առաջ, երբ գոյութիւն չունէր պատկերասփիւռը: Այդ օրերուն դպրոցէն տուն վերադարձող տղաք մերթ կը փնտռէին փողոցը, իսկ աղջիկները կամայ-ակամայ կը մընային տուն եւ կը լծուէին իրենց դասերու պատրաստութեան: Ներկայիս, երբ կայ պատկերասփիւռը, լաւագոյն պարագային նախապատուութիւնը կ՝երթայ այլ դասերու:

Հայերէնը կը մնայ երկրորդական մակարդակի վրայ, եւ աշակերտներէն շատեր դպրոց կ՝երթան գրեթէ առանց դաս պատրաստելու:

Հայ վարժարանին հասցուած ծանրագոյն հարուածն է ասիկա:

Պատկերասփիւռը ունի մեծագոյն բաժինը այս չարիքին մէջ: Անշուշտ դիտութեան այս հրաշալիքին չէ մեղքը, այլ այն ծնողքներուն, որոնց անկշռադատ ձառատենչութիւնը նկատի առած չէ հետեւանքները ժամերով պատկերասփիւռի առջեւ, փոքրիկները առանձին ձգուելուն:

Երէկ կը զանգատէինք, թէ հայ դպրոցներուն մէջ աշակերտներէն ոմանք կը խօսին օտար լեզուով, այսօր կամովին թոյլ կուտանք, որ դպրոցէն ետք տունը քանի մը ժամ փոքրիկները կանգ առնեն պատկերասփիւռի պատկերներուն առջեւ ու լսեն օտար լեզուով խօսակցութիւններ:

Այլ պիտի ըլլար մեր վերաբերումը պատկերասփիւռին նկատմամբ, եթէ մանկավարժական ծրագրով եւ յայտագրով հայերէն ժապաւինումներ տեղի ունենային:

Պատկերասփիւռը հայրենի հողին վրայ, հայ լեզուով եւ յատկապէս փոքրերու համար պատրաստուած խաղերով ու յայտագրերով, կրնայ դառնալ մեր լեզուն զարգացնող, մեր մշակոյթին եւ արեուստին, մեր պատմութեան եւ անցեալին արժէքները նորերուն մատչելի ու սիրելի դարձնող անզուգական գործիք մը, երբ անոր վրայ ամէն ինչ կը տրուի հայ լեզուով: Ոչ մէկ առարկութիւն այդ մասին:

Ան կրնար դարձեալ անզուգական սատար մը դառնալ ուսուցման գործին համար, եթէ մեր ձեռքը գտնուէին պատկերասփիւռի որոշ պատկերափողեր (ֆանալ):

×

Երբ կը խօսինք ձուլման վտանգի մասին, կ՝անդրադառնանք մեր լեզուին հանդէպ նորերու անտարբերութեան:

Որդիներէ աւելի այս ցաւալի երեւոյթին մէջ պատասխանատու են ու յանցաւոր ծնողքները, երբ օտար լեզուով կը խօսին իրենց զաւակներուն հետ, երբ իրենք արդելք կ՝ըլլան անոնց հայկական վարժարան յաճախելուն, երբ տեղի անտեղի կ՝ընդառաջեն իրենց տղոց անիմաստ առարկութեանց ու հայ դպրոցին դասերը կը համարին վնասակար անոնց առողջութեան համար: Իրենք կը ստեղռեն արուեստական առիթներ, որ իրենց հոգեհատորները նստին պատկերասփիւռի գործիքին առջեւ ու սպառեն իրենց թանկագին ժամանակը ապաբարոյ տեսարաններ դիտելով եւ նոյնքան լպիրշ խօսակցութիւններ ունկնդրելով: Կը նշանակէ ուժ կուտան ձուլումին, որուն անունով հաւար կը փրցնէ հայ քաղաքական միտքը ահա շուրջ քառասուն տարիներէ ի վեր:

Պատկերասփիւռը այս տեսակէտէն բարիք մը ըլլալէ աւելի սկսած է չարիքի աղբիւր մը դառնալ մեր յարկերէն ներս:

Պիտի ուզէինք, որ ծնողքները անդրադառնային այս ճշմարտութեան եւ գտնէին կերպը նուազագոյնի իջեցնելու վրտանգը հոն, ուր գոյութիւն ունին պատկերասփիւռի գործիքները:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԽՈՒԺԱՆԱՎԱՐԻ ՄԸ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Հիւսէյին Ճահիտի վերջին տարիներուն, նոր դէմք մը մէջտեղ ելած է Պոլսոյ մէջ, — Նեճիպ Ֆազըլ Քսաքիւրէքը: Այս թուրքը հրապարակագիր է, քանի մը թատերգութիւններ ալ յօրինած է, բայց բեմական մարզէն աւելի կը փայլի իր խուժանավարութեամբ: Կ՝երեւի չի բաւեր մինչեւ հիմա Ճինկիզ խանի շառաւիղներուն ձեռքէն մեր քաշածը, ատեն ատեն անոնցմէ մէկը հրապարակ կ՝իջնէ, կը ճգնի բացայայտ իրողութիւնները գլխիվայր շրջել, անթեղուած վէրքը վերարծարծել շնականօրէն, յետադիմական զանգուածները ցցելու համար ընդդէմ մեր հանճարեղ ժողովուրդին:

Մօտաւորապէս վեց տարի առաջ, Հիւսամէտտին Էրթիւրք ժպրհած էր մեր վշտաչարչար ժողովուրդին սիրտը խոցել, աստուածացումը կատարելով տխրահռչակ Իթթիհատ թերաքքրին: Ինք վերին պետը եղած էր «Թէշքիլաթը Մախսուսէ»ի, որուն դերագոյն նպատակը եղած էր արեւելեան նահանգներու ամբողջ Հայութիւնը բնաջնջել, Թուրքիոյ բանտերէն արձակուած ոճրագործ – աւազակներու գործակցութեամբ: Թալէաթին թափած արցունքները Կարմիր Սուլթանին դագաղին վրայ, նորութիւն մը եղած էր մեզի համար, որ զուարճալիքին հետ դարշանքի անդիմադրելի զգացումը արթընցուցած էր մեր մէջ:

Հայ մամուլէն անոր դէմ շղթայազերծուած խաչակրութիւնը, որուն ես ալ մասնակցած էի «Հայրենիքի» եւ «Յառաջ»ի սիւնակներէն, դժբախտաբար անզօր է խելքի բերելու այս տիպի անոպայ խուժանավարները:

Զարմանալին այն է, որ անոնք մեզի կը մեղադրեն ժամանակավրէպ ու նոյնիսկ ծիծաղելի քարոզչութեամբ, վկայ Ռուբէն Դարբինեանի ուղղուած նամակը Ամերիկայի թուրք դեսպանին կողմէ, բայց իրենք են որ կրակին վրայ անընդհատ իւղ կը լեցնեն եւ մարդակեր վայրենիներու պէս կը պարեն մեր բիւրաւոր նահատակներու ոսկրաբուրդին շուրջ:

Լուսամիտ մտաւորականութիւն մը, — ինչպէս Չեթին Ալթըն, Ազիզ Նեսին, Իլհան Սելճուք, Հայրի Ալփիար, կարմրած երկաթով կը տաղեն յետաշրջութիւնը, անբարոյութիւնը, մոլեռանդութիւնը եւ մոնկոլեան վայրագ բնազդները իրենց ժողովուրդին, նոյնիսկ չարաչար կը խոշտանգուին եւ տապարով գլուխնին կտրելու սպառնագիր կը ստանան տարին տասներկու ամիս, եկուր տես որ սօֆթաճիութիւնը գլուխն առեր կ՝երթայ երանելի Թուրքիոյ մէջ:

Չեթին Ալթըն, «Հուրիյէթ»ի Յունուար 17ի թիւին մէջ, պերճախօս գրիչով մը կը պատկերացնէ մտայնութիւնը կատղած սօֆթաճիներուն:

«Մերթ ընդ մերթ, նախակրթարան անգամ չաւարտած մարդու ձեռագրով սպառնագրեր կը ստանանք: Մարտ 31ի ժառանգորդներուն կաղկանձիւններն են ասոնք: Աչքը դարձած, փրփրոտ բերնով արարածներ, որոնց նմանը եթէ քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ բռնուի, դառագեղի մէջ կը ցուցադրուի ժողովուրդին, իբրեւ մարդու եւ անասունի միջեւ էակ մը: Ի՞նչ է այս դալիք օրը, դալիք կարգը: Կացիններով, դանակներով, տապարներով պիտի բնաջնջուին փողկապ կրողները, իրենց կիները հոլանի վիճակով պտըտցնողները, յառաջդիմականները, Աթաթիւրքճիները, յեղափոխա-

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Երկրորդ՝ որ նա, «Սովից վատթարը» վերնագիրը կրող մի յօդուածով խաբանել է Վոլկայի սովի առթիւ չարախնդութիւն ցոյց տուող հակայեղափոխականներին, եւ

Երրորդ՝ որ նա իր յայտնի «Բաց նամակով» բողոքել է «Դաշնակցութեան փետրուարեան աւանդիւրայի» դէմ:

Այս պատճառաբանութիւններից ոչ մէկը տարրական քննութեան իսկ չի կարող դիմանալ: —

Որ Թումանեան, Հօկի առաքելութիւնն արտասահմանում վերջացնելուց յետոյ, վերադարձաւ Հայաստան՝ դա փաստ է ի հարկէ: Բայց ինչո՞ւ պիտի չվերադառնար, երբ այնտեղ որեւէ հալածանք չկար իր դէմ: Չէ՞ որ ամենակատաղի եւ ամենահակահամայնավար դաշնակցականն էլ մտքից չէր անցնի արտասահման գալ կամ այստեղ մնալ, եթէ չլինէին այն տմարդի հալածանքներն ու բռնութիւնները, որոնց ենթակայ է ամէն մի Դաշնակցական իր հայրենի երկրում:

Երկրորդ պատճառաբանութեան մասին խօսելն իսկ աւելորդ է: Չդիտենք՝ ո՞վքեր են այն հրէշները, որոնք չարախընդում են, որ մի վատթար իշխանութեան երեսից ժողովուրդը սովահար է լինում: Դաշնակցականների մէջ գոնէ այդպիսի հրէշներ չկան: Նրանցից ամէն մէկը առանց վարանումի կը ստորագրէր նմանօրինակ անմարդկային արարքների դէմ ուղղուած որեւէ գրութեան տակ՝ բնաւ չմտահոգուելով, որ անխելք կամ նենգ մարդիկ դրա մէջ բոլշեւիկեան համակրութիւններ կարող են տեսնել:

Գալով «Փետրուարեան աւանտիւրայի» դէմ գրուած «Բաց նամակին»՝ հայ համայնավարները մեզնից շատ լաւ գիտեն, որ այդ նամակը թիւրիմացութեան արդիւնք է: Թումանեան գրել է այդ նամակը Թիֆլիսից, հաւատալով համայնավարների ստերին, թէ Հայաստանի ապըստամբութիւնը մի քանի արկածախնդիր Դաշնակցականների գործն է: Սակայն, նոյն համայնավարների յորդորով գալով Երեւան եւ տեղեկանալով իրականութեանը՝ ահա թէ ինչ է հեռագրում նա այդ ապստամբութեան մասին անդրկովկասեան այն ժամանակուայ սատրապ Օրջոնիկիձէին.

«24 Մարտ 1921, Երեւան

Թիֆլիս, Օրջոնիկիձէին

«Հինգերորդ օրն է ես Երեւանում եմ: Ծանօթանալով գործերի դրութեան՝ բոլորովին համոզուեցի, որ մեզ մօտ՝ Թիֆլիսում կազմուած համոզումը Հայաստանի դէպքերի մասին չի համապատասխանում իրականութեան: Շարժումը սկսուել է գիւղացիութեան մէջ, զանազան շրջաններում, տարածուել է մինչեւ Երեւան եւ իր յետեւից քաշել է մտաւորականութիւնը: Ստեղծուել է հետեւեալ դրութիւնը. զէնքը ձեռքերին մի-միանց դէմ են դուրս եկել մի կողմից Հայաստանի բանուորներն ու աշխատաւոր գիւղացիները, միւս կողմից՝ համայնավարների զինուած խմբերը, եւ հոսում է արիւնը առանց որեւէ հիմքի թշնամութեան եւ փոխադարձ բնաջնջման համար: Ռազմաճակատում ընկեր համայնավարները որոշ կերպով ասում էին, որ ամբողջ յեղափոխութեան ընթացքին Կարմիր Բանակն աւելի անմիտ կռիւ չի վարել: Այդ պատճառով ջերմօրէն խնդրում եմ ձեր հեղինակաւոր միջամըտութիւնը, որպէսզի շուտափոյթ կերպով վերջ դրուի ոչ ոքի համար պէտք չեղած այս արիւնահեղութեան: Անհրաժեշտ եմ համարում աւելացնել, որ յեղաշրջումից յետոյ ձերբակալուած համայնավարներից եւ ոչ մէկը եւ ոչ մի ռազմագերի այստեղ գնդակահարուած չէ: Նման հաղորդագրութիւն անում են եւ ռազմաճակատում գտնուող ընկեր համայնավարներին: Եթէ պահանջուին լրացուցիչ տեղեկութիւններ, խնդրում եմ կանչել ինձ ձայնասփիւռի մօտ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

1921ին Պոլսում ես առիթ ունեցայ խօսելու Թումանեանի հետ Փետրուարեան ապստամբութեան մասին, եւ նա ոչ միայն հաստատեց վերոյիշեալ հեռագիրը (Այս հեռագիրը՝ թարգմանուած ռուսերէնի Յ. Քաջազնունու ձեռքով եւ ստորագրուած Յ. Թումանեանի ձեռքով, գտնուում է ընկեր Ս. Վրացեանի մօտ), այլ եւ աւելացրեց.

— Օրջոնիկիձէն Երեւանում տեղեկանալով ապստամբութեան մանրամասնութիւններին, ասաց ինձ. «Զարմանալի ոչ չինչ չկայ, որ հայ ժողովուրդը զէնք բարձրացրել խորհրդային իշխանութեան դէմ, որովհետեւ այդ իշխանութեան զեկը իրենց ձեռքն առած հայ համայնավարները մարդիկ չէին, այլ վայրենի գազաններ»...

Թէ որքան էր դարշում Թումանեան համայնավարների արիւնռուշտ գործերից, այդ մասին գաղափար կարող տալ եւ հետեւեալ դէպքը.—

1920ի Օգոստոսին, Ռուսաստանի խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչ Լրկրանի հետ զինադադար կնքելու համար, Թիֆլիս էի եկել: Այդ առթիւ, Բ. Սաղեանի հետ միասին գնացինք այցելութեան Թումանեանին, որ գտնւում էր կոջոր ամարանոցում:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(5 Շար.)

ՎՃԱՏԱԳԻՐ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ

ՀԱՅԿԱԿ ՀԱՎՀԱՆՆԻ ՅՈՒՐԻ

Ես հարգելի ընթերցողներին կը խնդրեմ, որ ներողամիտ աչքով նային այն անկանոնութեանց վրայ, որոնք կրնան գտնուիլ այս պատմուածքին մէջ, որովհետեւ ես ինքս ալ գրագէտ չեմ, եւ ոչ ալ գրականութեան որեւէ ճիւղի հետ ծանօթ եմ։ Ես միայն ուզեցի ինձ պատահած դէպքերը պատմել, որպէսզի ուրիշներ ալ գիտնան, թէ ինչ կրնայ պատահիլ մարդուն, որ կ՚ուզէ ճամբորդել։

Ես ծնած եմ Կարին քաղաքը, ուր անցուցած եմ իմ մանկութեան տարիները։ Հայրս առեւտրական գործերով կը զբաղէր, եւ ես ալ, որպէս մեծ որդի, հօրս հետ կ՚երթեւեկէի։ Ամէն տարի գարնան կ՚երթայինք Պոլիս, ուր հայրս ունէր մեծ առեւտրական գործ մը։ Ես ալ հօրս հետ կ՚երթայի, որպէսզի ինձ ալ սորվեցնէ առեւտրական գործերը։ Ամէն տարի Պոլիս կ՚երթայինք, եւ հօրս հետ ես ալ կ՚երթայի։ Ես ալ ամէն տարի կը մեծնայի, եւ ամէն տարի Պոլիս կ՚երթայինք

Տէր եւ Տիկին, Միհրան Փափազեան, Այրի Տիկին Ղազար Շաթէր, Այրի Տիկին Գէորգ Գէորգեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ԽՈՐԷՆ ՓՈՂԱՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 2ին, իր բնակարանը՝ 32 Բիւ Լուի Մենառ, Սեւրան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Մարտ 7ին, ժամը 16-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչութեան նախկին գանձապահ եւ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի պատ. անդամ ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15, Բիւ Ժան Կուժօն:

Հանդուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա:

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ:

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի:

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ:

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Հանդստեան ձայնաւոր պատարագ Գերպ. Գրիգոր Պահապանեանի հոգւոյն համար ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՄԵԾ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ երեկոյ, 9 Մարտ, ժամը 21ին

Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կը խօսին՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ:

Ի նպաստ Իսիի Խրիմեան վարժարանին:

Բանախօսութիւն՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ Ի-ՓԷՔԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին — Մ. Պօղոսեան (երգ), ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի: Օր. Վարժապետեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, Պերնար Տէտէնեան նուագախումբը իր երգերով եւ պարերով:

Իսիի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Քէօշկերեանի:

Արտասանութիւններ՝ Օր. Շալճեան եւ Արայ Գրիգորեան: Ժ. Պալանցեան պիտի նուագէ եւ երգէ իր կիթառով:

Դերասան Հապէշեան պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ:

Խօսնակ՝ Պ. Գրիգորեան:

Պիտի մասնակցի նաեւ զաւեշտով (ԳԻԳԵՐԱՇՐՋԻԿԸ):

Դպրոցականներուն կէս գին

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St.-Dominique
Métro : Invalides

10 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:

Պիտի ներկայացուի

Ա. Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ

Shakespeare : « LA NUIT DES ROIS »

ԵՐԳ, ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆ

Հայ Մտաւորականներու դամբարանին յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Կիրակի Ապրիլ 28: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանծստեան պաշտօն, հանդուցեալ Հայ Մտաւորականներու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ նոյն օր առտուան ժամը 11ին:

Յաւարտ պատարագի խմբովին այցելութիւն պիտի կատարուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ուր կը գտնուի դամբարանը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէի փողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

ԽՆՋՈՅՔ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ, ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական տաք մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ.— Անդամական հաւաքոյթը այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, Միութեան սրահին մէջ, 11, Սքուատ Ալպոնի: Կը խօսի Տոքթ. Ա. Պիւյիւքեան նիւթ ունենալով «Մեր կանոնադրական տարակարծութիւնները Նիւ Եորքի «Պօրտ»ին հետ»: Սիրով կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ:

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած՝ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ Եղբայրակցութեան» կողմէ

Կիրակի, Մարտ 10, ժամը 21ին,

SALLE CHOPIN (PLEYEL), 8, Rue Daru

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

Դաշնակ՝ Ս. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ: երգ՝ Փարիզի ՍԷՆԹ ԷՕՍԹԱՇ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւ մասեր Կոմիտասի պատարագէն

Տոմսերը ստանալ Բալուեան դրատունէն

43, Rue Richer, PARIS (9e) — Tél. PRO. 25-46

Ծանօթ.— Դուռները կը փակուին ժամը ճիշդ 21ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

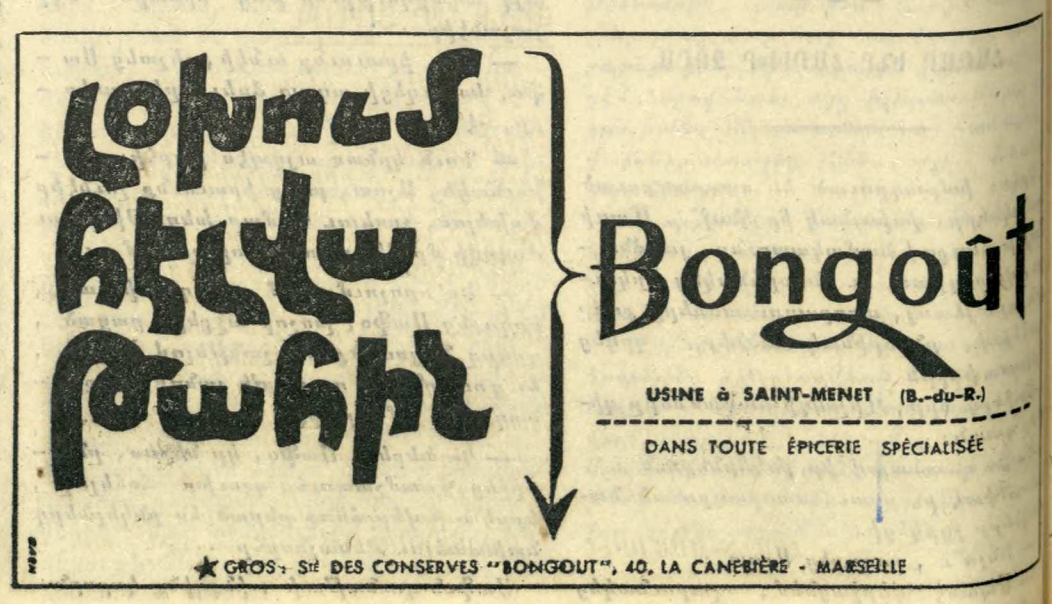

Լօխում հէլվա թահին

Bongoût

USINE à SAINT-MENET (B.-du-R.)

DANS TOUTE ÉPICERIE SPÉCIALISÉE

★ GROS : Sté DES CONSERVES "BONGOUT", 40, LA CANEBIÈRE - MARSEILLE

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՄԱՐՏ
JEUDI
7 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9549

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9549

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Առաջին աշխարհամարտի Զինադադա – րին, երբ թնդանօթները լռեցին, երբ Մեծ եղեռնի ոճրագործ հեղինակները լե– զապատառ փախան Օսմանեան մայրաքա– ղաքէն, ուր յաղթական մուտք կը զոր – ծէին զաշնակիցները իրենց նաւատորմով եւ բանակներով, լայն չունչ մը առինք : Ու նստանք հաշիւի, «ղէն ու չահը» քըն– նելու համար :

Զորս տարուան ընթացքին մէկ միլիոն զոհ էինք տուած : Հարիւր հազարներ արմատախիլ էին եղած : Այրիներու եւ որբերու բանակ մը ունէինք : Անհամար վէրքեր կային դարմանելիք :

Ասիկա վնասի (ղէն) կողմն էր :

Մեր արցունքները սրբեցինք եւ սուգի հագուստները մէկ կողմ նետեցինք, մեր հոգիները ցնծագին զերազոյն ուրախու – թեամբ, երբ տեսանք, որ անկախ Հա – յաստան մը կազմուած էր սահմանին միւս կողմը եւ հայկական ինքնաւար «օ– ջախ»ի վերածուելու վրայ էր ցանկալի Կիլիկիան :

Մեր այրած սրտերը մխիթարուեցան , ի տես Հայուն զարաւոր երազներու իրա– կանացման :

Ասիկա ալ չահի կողմն էր :

Երկար չտեւեցին ցնծութեան օրերը :

Նոր փոթորիկ մը խեղդեց անկախ Հա– յաստանը : Ու մեր հայրենիքը կրկին ին– կաւ օտար լուծի տակ :

Հազար տարի առաջ, 1071ին, երբ Մեծ Հայաստան կործանեցաւ Ալփասլանի հարուածներուն տակ, Կիլիկիոյ Հայու – թիւնն է, որ Հայոց անկախութեան դրօ– շակին տէր դարձած՝ ամբողջ երեք հա – րիւր տարի հպարտօրէն զայն բարձրա – ցուցած էր Միջերկրականի ափերուն եւ Տաւրոսի բարձունքներուն վրայ :

1920 – 21ին յուսացինք, որ պատմու – թիւնը պիտի կրկնուէր : Հաւատացինք որ Հայաստանի Հանրապետութեան քան– դումէն եւս նոր հայրենիք մը պիտի կազմուէր Կիլիկիոյ մէջ, հովանաւորու– թեամբ ասպետական Ֆրանսայի :

Հայաստանի անկախութեան բարձու – մէն տարի մը վերջ յօդս պիտի ցնդէին ինքնաւար Կիլիկիոյ փայլուն երազները :

Օրուան Ֆրանսական իշխանութիւնները կ'որոշէին պարպել Կիլիկեան եւ Թուր – քին յանձնել այդ հրաշալի երկիրը, նա– խընտրելով ստանձնել հոգատարութիւնը Սուրիոյ եւ Լիբանանի, ուսկից պիտի հե– ռանային քառորդ դար վերջ, անդառնա– լիօրէն :

Ֆրանսա ինչո՞ւ պարպեց Կիլիկիան՝ համաձայնելով Անգարայի ըմբոստ կա – ռավարութեան հետ 1920 Հոկտեմբեր 21– ին, Սեւրէն երկու ամիս վերջ, երբ տա – կաւին Լոյտ Ճորճ «աւազակ» կը կոչէր Մուսթաֆա Քեմալը եւ դաշնակիցները պաշտօնապէս կը ճանչնային միայն սուլ– թանն ու Պոլսոյ դահլիճը :

Շատ բան գրուած է այս հարցի մասին չորս տասնեակ տարիէ ի վեր : Գաղտնի– քին բոլոր ծալքերը չեն բացուած դեռ :

Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէջ բա– ցատկան դիրք բռնած էին ընկերվարա – կանները — Լէոն Պլում, Մարիուս Մու – տէ — , արմատական – ընկերվարական– ները — Տալատիէ եւ ընկերները , երբ երեսփոխան Պէյէ իր պերճախօս ճառով կը հրաւիրէր Պրիանի կառավարութիւնը չլքել արեւելքի քրիստոնեաները :

Բազմաթիւ փաստաթուղթեր կարելի է գտնել Լա Փասիոն տը Սիլիսի դրքին մէջ, որու հեղինակին՝ փօլ տիւ Վէուի մահը առիթ տուաւ անդրադառնալու այս ցաւոտ հարցին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՄԻՇՏ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՅ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԾԱՆՕԹ ՉԷ

Փետրուար 18ին, Պաղտատի մէջ, խո – սակցութիւններ կը սկսէին Իրաքի նոր ղեկավարներուն եւ քիւրտ պատգամա – ւորներուն միջեւ : Ճալալ Թալապանի, Պարզանիի բանակցողը վերադարձած է առանց զոհացում ստացած ըլլալու : Պաղտատի մէջ պարզ զեկոյց մը կ'ող – ջունէր արաբ եւ քիւրտ ժողովուրդներու եղբայրութիւնը : Թալապանի կը յայտ – նէր սակայն թէ Իրաքի ղեկավարները ընդունած էին որ Քիւրտերը ազգ մը կը կազմեն եւ ազգային իրաւունքներ ունին, բայց այդ մասին ոչ մէկ բան ըսուեցաւ հրապարակաւ :

Այս պայմաններու տակ, ի՞նչ պիտի ը– նեն Քիւրտերը : Ֆիկառոյի աշխատակիցին համար, որ վերջերս տեսնուած էր Պար– զանիի հետ, կռիւները պիտի վերսկսին եւ հաւանական է նոյնիսկ որ անկախ Քիւրտիստան մը հռչակուի Իրաքի հիւ – սիսը : Խորհ. Միութիւնը կրնայ նոյնիսկ ճանչնալ այդ անկախ պետութիւնը. դաս մը տալու համար, նախ Պաղտատի հա – կահամայնավար պետերուն, ապա՝ Նաս– րին որ շատ կը վայելէ ամերիկեան «հո – գատարութիւնը», այս վերջերս :

Քիւրտ ազգային օճախի մը ստեղծումը կրնայ նաեւ խլրտումներու դուռ բանալ քիւրտ այլ փոքրամասնութեանց մէջ ո – րոնք կը գտնուին Պարսկաստան եւ Թուր– քիա :

Ֆիկառոյի աշխատակիցը յիշելէ ետք քրտական հարցին ծագման պայմանները առաջին աշխարհամարտին վաղորդայ – նին, կ'անդրադառնայ ներկայ կացու – թեան : Քիւրտիստանի ժողովրդապետա – կան կուսակցութիւնը որու հիմնարկու – թիւնները ինչպէս՝ քաղաքական բիւրօն եւ Կ. Կոմիտէն կը յիշեցնեն համայնա – վար կուսակցութեան կառոյցը , կանո – նաւոր կերպով նախագահութեան բերած է մոլլա Մուսթաֆա Պարզանին : Բայց ձեպելներու այս հին ռազմիկին եւ քըր – տական երիտասարդ Ինտելիկենցիային միջեւ տարակարծութիւններ կան : Նոյն ձեւով չեն տեսներ հարցերը : Երիտա – սարդներն են որ ապստամբեցան 1961 Օ– գոստոսին Սիւլէյմանիէհի մէջ, հակա – ռակ Պարզանիի կարծիքին որ չէր կար – ծեր թէ առեներ է : Հիմա հաւանարար Պարզանի ուզէ ամէն բան վերջացնել , մինչ Թալապանի կը նախընտրէ սպասել եւ օգտուիլ ներկայ վարչակարգին տա – րութիւններէն որ ի վիճակի չէ դէմ դնե– լու քրտական ինքնավարութեան կազմա – կերպութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դեսպանը՝ Ապտերհա – ման էլ Ազէմ փարիզ հասաւ առջի օր : Ա– ռաջին դեսպանն է 1956էն ի վեր, երբ Ֆրանսա եւ Սուրիա խզեցին իրենց դի – ւանագիտական յարաբերութիւնները Սուէզի դէպքերու պատճառաւ :

ԱՄՄԱՆԷՆ կը հերքեն Գահիրէի լու – րերը ըստ որոնց առաջքն առնուած է Հիւսէյն Թագաւորին դէմ դաւի մը : Ար– դարեւ, Գահիրէի ձայնասփիւռը կ'ըսէր յէ «յորդանանեան բանակին ազատ ըս – պաները» դաւ մը կազմակերպած էին տապալելու համար միապետական վար – չակարգը եւ հաստատելու համար հան – րապետական կառավարութիւն մը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, Մարտ 5ին, ոգե – կոչուած է Սերժ Փրոքոֆիեւի մահուան տասնամեակը : Անծանօթ մը փունջ մը միմոզա դրած էր Սթալինի գերեզմանին վրայ, ինչ որ միակ յարգանքի արտա – յայտութիւնն էր բռնապետին մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ : Մամուլը մի– այն խորհրդային երաժիշտին մահը կ'ո – գեկոչէ իսկ արբանեակ պետութեանց մէջ միայն Ալպանիան պաշտօնապէս ոտնած է Սթալինի մահուան տասնամեակը :

ՊԱՊԸ առանձին ունկնդրութիւն պիտի չշնորհէ Ազուպէյի : Կը կարծուի թէ Նա– փոլիի մէջ, Խրուշչեւի փետային մամուլի ասուլիսը որոշ յուսախաբութիւն պատ – ճառած է վատիկանեան շրջանակներուն : Արդարեւ, Ազուպէյ ըսած է.— «Խրուշ – չեւի ընթացքը մտածել տուաւ Խորհ. Մի– ութեան եւ Եկեղեցւոյ մերձեցման մը : Բայց կը սխալիք, Խրուշչեւ Պապին ուղ – ղեց իր խօսքը միայն որովհետեւ Վատի– կանի Պետութեան պետն է եւ որովհետեւ կը յայտարարէ համաշխարհային խաղա– ղութեան անհրաժեշտութիւնը : Բայց խորհրդային քաղաքացիները Լենինա – նիստ են եւ Լենինիստ պիտի մնան միշտ : Համայնավարութիւն եւ Եկեղեցի զուգա – վարական երկու անհաշտ եւ ներհակ իմ– բռնումներ են» : Կրնայ ըլլալ սակայն որ Ազուպէյ ընդունուի Վատիկան, խումբի մը հետ :

«ԱԶԴԱԿ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Շաբաթէ մը ի վեր Պէյրութ կը գըտ – նուէր Երուսաղէմի Պատրիարք եղիշէ Արք· Տէրտէրեան, որ եկած էր մասնակ– ցելու Մեծի Տաճն Կիլիկիոյ հոգեկոչս Հայրապետ Զարեհ Ա·ի յուղարկաւորու – թեան :

Նկատի ունենալով Երուսաղէմի Նուի – րապետական Աթոռին բացառիկ կարեւո– րութիւնը ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ, շահեկան նկատեցինք տե – սակցութիւն մը ունենալ Պատրիարք Հօր հետ, որ գրաւոր կերպով պատասխանեց մեր հարցումներուն :

Պատրիարքի տուած տեղեկութիւնն – րէն ուրախութեամբ կ'իմանանք, որ Ս· Յակոբեանց վանքը վերագտած է իր քը– նականոն կեանքը եւ Ս· Յարութեան Տա– ճարի վերանորոգման աշխատանքները գոհացուցիչ ընթացքի մը մէջ են :

ՀԱՐՑՈՒՄ· — Ձեր գահակալութեան շրջանէն ի վեր, Երուսաղէմի Պատրիար– քութիւնը ուշագրաւ նուաճումներ ունե – ցա՞ւ :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ·— Մեր վերաւարձին ., մենք Հայ Երուսաղէմը գտանք իր տնտե– սական, ժողովրդային եւ բարոյական քայքայման մէջ : Վանքին անունով դրա– մատուներու մէջ դրուած դումարները նախորդ վարչութեան օրով, անհետացած էին, վանքը նոր պարտքերու ներքեւ էր , եւ տակաւին օրուան հակառակորդները ամէն աշխատանք տարին որ դուրսէն ե– զած նպաստները ցամքին եւ Պատրիարքն ու Վարչութիւնը դժուարութեան մատ – նուին· այս շրջանը տեւեց չուրջ մէկ տարի :

« Զորս տարիներէ ի վեր ստեղծուած պայքարին պատճառաւ, Երուսաղէմի փոքրիկ պաղուքը, կողմերու բաժնուած, ստեղծած էր շատ տխուր եւ անընդելի մթնոլորտ մը, ոտքի կոխան ընելու չափ լոյոր նուիրականութիւնները, ինչ որ յաճախ կը պատահի նման պարագանե – րուն, քիչ մը ամէն տեղ :

« Այժմ փառք Աստուծոյ կիրքերը խա– ղաղած են եւ Հայ Երուսաղէմը զղեցած է իր հին օրերու խաղաղութիւնը, մեր տնտեսական վիճակը աւելի բարւոքած է, ամէն ինչ իր բնական կարգ ու սարքին մէջ է, եւ այս բոլորը չնորհիւ նախ մեր կառավարութեան աջակցութեան եւ ա – պա մեր ժողովուրդի ողջմտութեան :

Հ·— Սուրբ Յարութեան տաճարի վե – րանորոգման աշխատանքները ինչ վի – ճակի մէջ են :

Պ·— Շուրջ տարիէ մը ի վեր , համա – ձայն Ս· Տեղեաց իրաւատէր երեք Պատ– րիարքութիւններու որոշումին, (Յոյն , Լատին եւ Հայ) Ս· Յարութեան նորո – գութիւնները սկսած են արդէն եւ յա – ռաջ կը տարուին Եւրոպայէն եկած մաս– նագէտներու չնորհիւ, երեք Պատրիար – քարաններու ճարտարապետներու հսկո – ղութեան ներքեւ : Ընդհանուր նորոգու – թեան համար նախատեսուած ծախքը կը հաշուուի մէկ միլիոն տոլար, որուն մէկ երրորդը՝ հոգալու պարտաւոր է Երու – սաղէմի Հայոց Պատրիարքարանը : Գա – լուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը հարիւր հազար սթէրլինով իր իշխանա – կան մասնակցութիւնը բերած է արդէն նորոգութեան այս գործին : Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ ամիսէ մը ի վեր այս ձեռնարկին համար պէտք եղած աշխա – տանքները կը տարուին եւ մեծ յոյս ու– նինք որ կարելի պիտի ըլլայ գոյացնել նորոգութեան համար մեզի բաժին ին – կած ծախքը :

Հ·— Երուսաղէմի Պատրիարքութեան տնտեսական կացութիւնը այժմ ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ· նպաստներ կը ստանա՞ք դուրսէն :

Պ·— Պատրիարքարանիս պիտոյքն որ Պաղեստինի տագնապէն ի վեր մեծ բայ մը ունէր, մօտ է հաւասարակշռուելու , չնորհիւ վանքապատկան կալուածներու նոր եւ յաւելեալ արժեւորումներուն :

« Դուրսէն, երեք տարիներէ ի վեր կա– րեւոր նպաստներ չենք ստանար, եթէ չհաշուենք Հարաւային Ամերիկայի մէջ տարի մը առաջ ի նպաստ Երուսաղէմի ե– զած հանդանակութիւնը եւ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան տարեկան նպաստը մեր կրթական եւ խնամատարա – կան գործին :

Հ·— Պոլսահայ թերթի մը մէջ չարա – միտ գրոյցներ արձագանգ գտած են վան– քապատկան կալուածներու վաճառման մասին· ի՞նչ է իրականութիւնը :

Պ·— Վանքապատկան կալուածներու վաճառման համար ժամանակէ մը ի վեր չրջան ընող գրոյցները ծանօթ մարդոց կողմէ յերիւրուած առասպելներ են բա– ցարձակապէս : Նախ մեր բոլոր կալուած– ները Ոսգրքի են, չեն կրնար ծախուիլ : Երկրորդ՝ վանքապատկան որեւէ հող մի– այն Միաբ· Ընդհ· ժողովը կրնայ ծա – խել, եթէ ան ալ կարելի ըլլայ :

Հ·— Ի՞նչ կը մտածէք Կիլիկեան Աթո– ռի առաջնորդութեան եւ կացութեան մա – սին :

Պ·— Կիլիկեան պատմական Աթոռը նոր չէ որ կը կատարէ ի մեծ եւ բարե – բար դերը արտասահմանի Հայութեան համար : Իր վերջին քառորդ դարը արդէն իսկ ապահովութիւն մըն է այս մասին : Միւս կողմէ սակայն պէտք չէ մոռնալ որ Հայ Եկեղեցւոյ կաղնիին մէկ կարեւոր ճիւղն է նուիրապետական այս Աթոռը , եւ հետեւաբար պէտք է չարունակէ իր կեանքն ու գործը, առանց բաժնուելու Հայ Եկեղեցւոյ բունէն եւ հակադրուելու մեր եկեղեցական եւ ազգային շահերուն :

« Արտասահմանի Հայութիւնը անոնց – խապաշարօրէն պէտք է իր դուրգուրան – քին առարկայ ընէ Միջին Արեւելքի հա – մար մասնաւորաբար եւ ընդհանուր ըս– փիւռքի համար ընդհանրապէս, կրօնա – կան եւ մշակութային կեդրոն հանդիսա– ցող այս Աթոռը որուն պատմական դե – րը, նոր ժամանակներու հետ միասին, նախանձախնամական դառնալու վրայ է :

«ԱԶԴԱԿ»

«ՔՈ ՄԱՅՐ ԼԵԶՈՒՆ ՉՄՈՌԱՆԱՍ»

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Սիլվա Կապուտիկան անծանօթ մը չէ Ֆրանսայի Հայութեան, որ տարիներէ ի վեր ամէն օր կը կարդայ ու բեմերէն կը լսէ իր խօսքը : « Խօսք իմ որդւոյն » քերթուածը հաւանաբար վերջին տարիներու ամէնէն տարածուած կտորն է Զարենցի « Ես իմ անոյշ Հայաստանէն » ետք :

Ուրիշ բան է սակայն ճանչնալ բանաստեղծը իր գրուածքներէն, ուրիշ բան է զինքը ճանչնալ դէմքով, դէմ դիմաց զբողն ու իր ընթերցողը : Անհրաժեշտ չէ ընդհանրապէս ճանչնալ հեղինակները, յաճախ յուսախաբութեան առիթ կուտան, աւելի յաճախ կը փակեն պատրանքներու դուռը : Հարցը կը տարբերի սակայն Սիլվա Կապուտիկեանի պարագային : Ան հրապոյր մը ունի արտասահմանի Հայութեան համար : Ան հայրենիքէն կուգայ եւ ուրիշ հրապոյր ունի հայրենիքէն եկողը :

Սիլվա Կապուտիկեան դիտէ իր այդ առաւելութիւնը որուն կը միացնէ ուրիշ մեծ առաւելութիւն մը՝ իր արձակը նոյնքան բանաստեղծական է որքան չափածոն :

Խօսքը իրեն տալէ առաջ, ըսենք մեր տպաւորութիւնը : Կասկած չկայ թէ Սիլվա Կապուտիկեան, որ եկած է Երեւանի խօսքը ըսելու մեզի, աւելի տրամադիր է մեր խօսքը ըսելու Երեւանին : Շատ տպաւորուած է Սփիւռքէն : Յայտնութիւն մը եղած է իրեն համար արտասահմանի Հայութիւնը, կը կարծէր փընտռել լպրծուն պողոտաներու վրայ կորսուած ազգ մը, գտած է դպրոց, գտած է լեզու, գտած է մշակոյթ, մամուլ, եկեղեցի, հայրենակցական միութիւն, մէկ խօսքով գտած է Հայութիւն մը, որու Հայ մնալը շատ աւելի հերոսական է քան հայրենիք երգելը Արարատի դիմաց :

Սիլվա Կապուտիկեան զաւակ Վասպուրական աշխարհի, հասկցած է այդ Հայութեան ոգին եւ իր ճառին մէջ, որ, ի դէպ, շատ չէր տարբերիր Արեւելքի ճառերէն իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, ամէնէն յատկանշական խօսքը ըսաւ, յայտնելով թէ Երեւանի իր ընկերներուն պիտի թելադրէ որ ինչպէս բիւր տօներ կ՝ոգեկոչուին ամէն օր, օր մը յատկացուի, պանծացնելու համար արտասահմանի Հայութեան Օրը, այն հերոսական աշխատանքին համար զոր կը տանի հայապահպանման ի սպաս :

Սիլվա Կապուտիկեան յիշեց թէ երկու ամիս առաջ, Դեկտեմբեր 20ին երբ Փարիզէն կ՝անցնէր եւ իրեն կ՝առաջարկուէր խօսիլ, ձայնը «խզուած ըլլալով» ըսած է « ձայնս Պէյրութի կը պահեմ» : Այն ատեն իրեն պատասխանած են. «Սիրտով խօսիր» : Կը թուի թէ, կ՝ըսէ բանաստեղծուհին, այդ խօսքը պատգամ մը եղած է իրեն համար, դարձած է իրականութիւն եւ ձայնը բացուած է երբ հասած է Պէյրութ : « Զիս ամէն տեղ ընդունեցին աննախընթաց, ինչպէս իրենք ասում են՝ ջերմութեամբ : Ես ինքս զգացի թէ ինչ երջանիկ հայ բանաստեղծ եմ բաղդատմամբ այն միւս հայ բանաստեղծներին, որոնք աշխարհ են թափառել որպէսզի պատմեն թէ մի ժողովուրդ է մեռնում, օգնեցէք նրան » : Սիլվա Կապուտիկեան յիշեց Անաթոլ Ֆրանսի նշանաւոր խօսքը. « Այնտեղ մեռնում է մի ժողովուրդ որ մեր քոյրն է եւ մեռնում է նրա համար, որ մեր քոյրն է » :

« Մեր ժողովուրդը հիմա տառապած ժողովուրդ չէ, մենք ունենք բարգաւաճ հայրենիք, քիչ տարիների ընթացքին, ունենք հարուստ մշակոյթ, արուեստ ծաղկած գիւղատնտեսութիւն, օտարները գալիս են, միշտ հիանալու եւ յաճախ սովորելու : Ներշնչման ուժն է որ թոյլ է տալիս դա եւ մենք տառապանքներից սովորեցինք աւելի խոր հասկանալ աշխարհը : Շինարարութիւն ամէն տեղ է լինում, տեսայ Լիբանանում որ կարծես մի ցուցահանդէս է, բայց մենք երբ կառուցում ենք մեր հայրենիքը, երբ կառուցում ենք Երեւանը, միայն Երեւանը չէ որ կառուցում ենք, այլ այդ վերածնունդն է Անիի, Արտաշատի, Դուինի եւ միւս մայրաքաղաքների : Գործարանի ծուխը որ բարձրանում է, միայն գործարանի ծուխը չէ այլ եղեգնեայ ծուխն է : Մեզ համար մանուկը որ կը ծնի պատասխան է այն ճակատագրին, որ ուզեցին մեզ տալ՝ որ մնայ մի Հայ եւ էն էլ թանգարան դրուի : Սասունցի կինը որ ծնում է 14 զաւակներ խորհուրդն է մեր ապրելու, մեր յարատեւելու կամքին » :

Սիլվա Կապուտիկեան, ապա յիշեց թէ յաճախ թերի տպաւորութիւնը կայ որ ազգային ոգին կը պակսի Հայաստանի մէջ : Եւ իբրեւ փաստ, յիշեց իտալացի ծանօթ վիպագիր՝ Ալպերթօ Մոռավիան որ իր նկարագրութեանց մէջ, խօսելով Հայաստանի մասին կը գրէ թէ այնպէս վառ է ազգ. ոգին որ «պարզ կոնեակն իսկ դառնում է մի ուրիշ բան » :

« Թող համեմատութիւններ չփնտրուեն, աշխարհում կայ Փարիզ, Նիւ Եորք, Լոնտոն, բայց մեզ համար, Հայաստանը ենթակայօրէն մեծ է, շքեղ է : Եղայ բոլոր շրջանակներում, տեսայ շատ ու շատ ծալքեր, երեւոյթներ, որոնց համարեա անծանօթ էի : Վիթխարի ճիգով է որ գոյութիւն ունի Սփիւռքը, ամէն օր, ամէն ժամ, ջանքեր են թափւում, որպէսզի պահպանուի լեզուն, նկարագիրը, ես շնորհակալութեան ու հիացման խօսք ունեմ բոլոր անոնց, ուսուցիչ, քահանայ, հոգաբարձու, լրագրող, թաղական, մարզական կամ հայրենակցական միութեան անդամ, որոնք այդ աշխատանքն են տանում : Զգացի թէ ինչ դժուարութիւնների են յաղթահարում : Գիտեմ նաեւ ձեր գաղութի պատմութիւնը : Ճիգի եւ ջանքի մեծ բաժին ունէք, այստեղ աւելի դժուար է : Ես գիտեմ մեր ժողովուրդը, զգացի որ ամէն տեղ կան իսկական հայրենասէրներ որոնց մտահոգութիւնները անկեղծ են եւ բխում են սրտից, Հայաստան բառը արցունք է ցոլացնում իրենց աչքերի մէջ, գիտեմ թէ ամէն օր երբ նոր քար է աւելանում մեր քաղաքում, ուժ է ներարկւում արտասահմանի ժողովրդին : Ձեր հիմնական մտահոգութիւնը դա է : Ի՞նչ միջոցներ գտնենք հայապահպանման համար : Նոր ակումբներ ստեղծել, նոր թերթեր հրատարակել, բայց գիտեմ որ հայապահպանման գլխաւոր դերը վերապահուած է հայրենիքին : Մեր հայրենիքը Ազգ. հպարտութիւն կարող է ներշընչել : Համբարձումեան միայն աստղեր չի ստեղծում երկնքում, այլ՝ աստղեր է վառում իւրաքանչիւր Հայի աչքին մէջ : Երեւանը միայն Երեւան չէ, հայ երիտասարդը կարող է հպարտ լինել իր Երեւանով ու նաեւ այն գաղափարին համար որ հայրենիք ունի : Կ՝ուզենայի որ հայրենիքի հանդէպ, գոյութիւն ունեցող թերահաւատ վերաբերմունքը գնալով տեղի տար նշմարտութեան (ընդդծումները մեր կողմէ, պիտի անդրադառնանք քիչ ետք) : Պէտք չէ ալ գունազարդել իրականութիւնը, դա քիչ է օգնում մեր գործին ինչպէս մրոտումը քիչ է օգնում :

« Երբ երազի գոյներով է ներկւում իրականութիւնը, վնասում է : Ես քիչ առաջ եղայ Պէռ Լաշէզում կոմունայի յուշարձանին : Ես երեւակայում էի մի ինչ որ բարձր պատ, յաճախ էդպէս է պատահում : 1946 – 47ին շատ վարդագոյն ցոյց տուին հայրենիքը, որ վեց սենեակնոց յարկաբաժիններ են սպասում, մի ինչ որ դրախտային տեղ, հանգստեան տուն : Ես, հայրենադարձի ատեն, եղայ Պաթում եւ հայրենադարձների հետ, գրնացքով երբ գնում էինք դէպի Երեւան — Երբ Եերեւան մտնենք նախ լեռներ ենք տեսնում — ասացին՝ ա՛ս է Հայաստանի լեռները : Բայց ամէն տեղ լեռը լեռ է, հօ, դա էլ վարչակարգի հարց չէ : 46–47ին եղած են շատ անարդարութիւններ, որոնք դաս եղան » :

« Ամէնէն էական հարցը Սփիւռքի համար գոյատեւման հարցն է, մեր լեզուն անթառամ պահել : Այս գործի մէջ վճռական դեր է վերապահուած հայրենիքին : Բոլոր շրջանակները մտահոգ են այս խնդրի մասին եւ պէտք է յստակ նայել իրականութեան : Կարծեմ Սփիւռքի իրականութեան մէջ կան տարբեր խմբակցութիւններ, տարբեր ըմբռնումներ, բայց կենդանի պահելու համար Սփիւռքի Հայութիւնը, ինձ թւում է թէ համերաշխութիւն է յարկաւոր : Անհրաժեշտ է որ անձնական շահերը մէկ կողմ դնենք ունենանք մի մտահոգութիւն : Յոյս ունեմ որ իմ այցելութիւնը մտածել կուտ մարդկանց այդ ուղղութեամբ : Երբ հասնեմ Երեւան, կը պատմեմ հիացումի ըզգացումս Սփիւռքի Հայութեան հերոսական աշխատանքի հանդէպ եւ թելադրելու եմ որ տօնենք տօնը այն մեծ աշխատանքին, հերոսական աշխատանքին կատարւում է Սփիւռքում » :

Վերջացնելով իր խօսքը Սիլվա Կապուտիկեան շեշտեց — « Հայաստանը նմա է մի սրտի որ պէտք է արիւն ներարկի աշխարհի բոլոր իր զաւակներին, պէտ է տաք լինի այդ սիրտը » :

Սիլվա Կապուտիկեան ապա արտասանեց իր գործերէն՝ «Երեւանի ձայնը» « Սայաթ – Նովա », «Լինել թէ չլինել եւ անշուշտ «Խօսք իմ որդւոյն», ... «Թ մօրդ անգամ մտքից հանես, քո մայր լեզուն չմոռանաս » :

×

Սիլվա Կապուտիկեանի խօսքերը կարդ մը խորհրդածութիւններ կը թելադրեն մեզի :

Ցիշողը կը յիշէ թէ Սիլվա Կապուտիկեաններէ առաջ, 46 – 47ին այս թերթին առաջին էջին, առաջին սիւնակէն «Ամենայն Հայոց խմբագրապետը» շատ ըսած է «Իր խօսքը» ներգաղթը կազմակերպողներուն եւ Հայաստանը «հանգստեան տան» վերածողներուն : Այն ատեն դաւաճանութիւն նկատուեցաւ սեւին՝ սեւ ճերմակին ճերմակ ըսելը : Այդ խօսքը ըսողներուն կ՝ակնարկէ նաեւ Սիլվա Կապուտիկեան երբ «թերահաւատ վերաբերմունք»ի մասին կը խօսի : Հայրենիքի հանդէպ, ոչ ոք թերահաւատ վերաբերմունք ունի եւ մանաւանդ ոչ անոնք որոնց կ՝ակնարկէ բանաստեղծուհին Ինք՝ Պէյրութէն Փարիզ տեսաւ եւ դիտ ատիկա, վստահ ենք, իսկ մենք շատոնց ըսած ենք թէ «հայրենիքը պանդոկ չէ» :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻ

ՉԻՆԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳ

Դարերէ ի վեր Հնդիկները համոզուա էին ու կը հաւատային, թէ չորս հազ մեթր բարձր Հիմալայայի լեռնաշղթան իր ձիւնապատ գագաթներով ու կիրճե րով՝ անանցանելի պատնէշ մը, անխոցել վահան մըն էր երկրին համար :

Աշխարհի վրայ գոյութիւն ունեցող բ լոր պաշտպանողական գիծերէն ու միջոց ներէն գերիվեր զօրութիւն ունեցող ան բեւակայելի պատուար մըն է Հնդկաստա նի եւ Զինաստանի միջեւ : Բնութեան պարգեւած հզօր գաշնակիցը :

Բայց, Զինացիները լուծեցին այս վար

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Մեր հանդիպումը, ինչպէս ստորեւ կը տեսնենք, շատ սրտագին էր եւ շատ ուրախ : Բայց երբ խօսակցութեան ընթացքին Թումանեան տեղեկացաւ, որ համայնավարները Զանգեզուրում գաղանաբար սպաննել են Վահան Խորէնուն՝ նա, մռայլուած ինչպէս գիշեր, բացագանչեց.

— Սրիկաներ... եթէ իրենց սկզբունքների մէջ մի կաթիլ սրբութիւն կար, էդ էլ աղտոտեցին էնպիսի ոճիրներով, որ մարդ միայն զզուանք կարող է զգալ համայնավար խօսքը լսելիս ...

Ահա այս մարդուն են ուզում հայ համայնավարները իւրացնել, իրենց գործերին համախոհ դարձնել ...

Ի հարկ է, համակերպելով անհրաժեշտութեան՝ Թումանեան, շատ ուրիշների պէս, ենթարկուել է խորհրդային իշխանութեան, բայց թէ ինչ սրտով — այդ կարելի է տեսնել Պօղոս Մակինցեանի հետեւեալ տողերից :

« Բոլշեւիկների Թիֆլիս մտնելու առաջին օրերին, նորեկներին ի պատիւ տեղի է ունենում պանքէ : Թումանեանին ընտրում են թամատա :

— Զօռեցին : Շատ չեմ ու չում արի, տակիցը չկարողանայ դուրս պրծնեմ : Վերցրի առաջին բաժակն ու ասի՝ ձեր կենացը, բայց վրան մի առակ պիտի պատմեմ : Լինում է չի լինում մի թագաւոր : Շատ վատն է լինում : Ժողովուրդն սկսում է աղօթել, որ Աստուած դրա հոգին առնի : Թագաւորը վեր է ընկնում մեռնում : Թախտի վրայ սրա ժառանգն է նստում, հօրից առաւել չար ու դաժան : Ժողովուրդը դարձեալ սկսում է աղօթել, որ Աստուած սրանից էլ ազատի : Սա էլ է վեր ընկնում մեռնում : Գահ է բարձրանում սրա ժառանգը եւ չարութեամբ ու խստութեամբ գերազանցում հօրը, էլ ուր մնաց թէ պապին : Ժողովուրդն այստեղ խելքի է գալիս եւ աղօթում, որ Աստուած սրան երկար կեանք տայ, խորհելով, որ սրանից յետոյ եկողը — սրանից «բէշէթար» պիտի լինի »... («Նոր Ուղի», Երեւան, 1929 թիւ 2–3, էջ 200) :

Հացկերոյթին ներկայ եղած համայնավարներն, անկասկած, բթամտօրէն կոնծում են Թումանեանի առաջարկած «կենաց բաժակը» : Բայց ընթերցողի համար պարզ է թէ մեր բանաստեղծը ինչ թոյն էր դրել այդ բաժակի մէջ : Իր շինական առակով, նա բացայայտօրէն յայտարարում է, որ թէեւ համայնավար իշխանութիւնը աւելի ստոր է քան նախորդները, բայց ինքը ստիպուած է համակերպուել նրան, իբրեւ անհրաժեշտ չարիքի, որովհետեւ երկիւղ ունի, թէ նոր քաղաքացիական կռիւները կարող են նոր պատուհասներ բերել ժողովրդի գլխին : Այստեղ եւս Թումանեան ամբողջովին կանգնած է մնում Դաշնակցականների տեսակէտի վրայ, որոնք թէ մինչեւ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը եւ թէ նրանից յետոյ, ամէն ջանք գործ են դրել, որ Հայաստան — թէկուզ եւ համայնավար լուծը թօթափելու համար — նոր քաղաքացիական կռիւների թատերաբեմ չդառնայ :

Դրա համար էլ, միանգամայն իրաւացի է համայնավար Պօղոս Մակինցեան, որ ճիշդ է, տհաճութեամբ եւ վարանումներով, բայց եւ այնպէս, վերջիվերջոյ, մէկդի է նետում Թումանեանին «համայնավարացնելու» կամ «խորհրդայնացնելու» ամուլ ճիգերը՝ ասելով.

« Թումանեան դուրս է գալիս Դաշնակցութիւնից, բայց իր ողջ աշխարհայեցողութեամբ, իր ազգային մտայնութեամբ եւ ներքին զգացողութեամբ մնում է Դաշնակցական ընդմիշտ » (Երեւանի « Նոր Ուղի», 1929, թիւ 2–3) :

Անձնական տրամադրութիւնների տեսակէտից, տիրական գիծը Թումանեանի նկարագրի մէջ մեծատունի հոգեբանութիւնն էր : Ինչպէս հայրենասիրութիւնը, նոյնպէս եւ այս հոգեբանութիւնը զգալի չափով պայմանաւորուած էր նրա համոզումով կամ զգացումով թէ ինքը մի հին ազնուական տոհմի ժառանգ է :

Ազնուական մեծանունի բնորոշ գծերից մէկն է լայն ու արձակ ապրելու տրամադրութիւնը, որով Թումանեան օժտուած էր մեծապէս : Նա հանդուրժել չէր կարողանում չքաւորի կեանքը : —

« Ես շատ առաձգական բնաւորութիւն ունեմ — գրում է նա 1898ին մի նամակում : Կը տանեմ ամենադաժան զրկանք զուարթ եւ անսասան, որպէս թէ այն սարի գլխից մի սեւ ամպ է անցկացել, բայց չեմ կարող ապրել զրկանքների մէջ : Ես չեմ սիրում չքաւորութիւնը : Եթէ մի օր ինձ զգամ չքաւոր, սիրտս կը պատռի : Ես միշտ համոզուած եմ, որ շատ հարուստ մարդ եմ, միայն հարստութիւնը այս բոպէիս մօտս չի եւ ամենաշատը միայն ափսոսում, որ այս բոպէիս չկարողացայ այս անել կամ այն, կամ զայրանում ու վշտանում եմ, որ այս բոպէները երկար են տեւում » :

Դժբախտաբար, դառն իրականութիւնը չէր ներդաշնակում Թումանեանի այս տենչին : Գիւղական համեստ ընտանիքի մի զաւակ, նա կեանքի ասպարէզ էր իջել շատ սահմանափակ միջոցներով :

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(6 Շար.)

կածը, եւ անխոցելի համարուած պատ-
նէշը ճեղքելով ներխուժեցին Հնդկաս-
տան :

1962 Հոկտեմբեր 20ի արշալոյսին, յանկարծ, Չինացիներու ականջը խլա-
ցնող ու սառսռազդեցիկ փողեր կը հընչեն, հրետանիի մրճահարող ձայները օ-
դը կը թնդացնեն : 2500 քիլոմեթր սահ-
մանագլուխի երկայնքին վրայ չինացի
զինուորներու վայնասունները, պոռչը-
տուքները եւ կանչերը երկինքն ի վեր
կ'արձագանգեն: Ալիք ալիք երկինք բար-
ձրացող բոցերը, սեւ ծուխն ու մուխը
մթնոլորտը անշնչելի կը դարձնեն: Զըմ-
բան խիստ ցուրտին հարիւր հազար զին-
ուորներ թեւ թեւի, արմուկ արմուկի,
մահ սփռող գնդացիրները իրենց ուսին
կը յառաջանան: Չորս օրուան ընթացքին
Հնդկական բոլոր ամրութիւնները կը
քանդեն, դիմադրական ուժեր կը ճզմեն,
ռազմագիտական ու հաղորդակցութեան
բոլոր դիծերը կը խանգարեն: Ծանր հր-
ետանիներով, թնդանօթներով ու ռըմ-
բաձիգ օդանաւերով օդը կը հանեն քիչ
թէ շատ ապահովութիւն տուող զինուո-
րական կազմածները : Զինուորական
ռազմագէտներու համար աներեւակայելի
երազ մը, հրաշք մը կը համարուի այս ա-
րարքը :

Չինացիներու տասը տարուան դաղտ-
նի, յարատեւ ու տաժանակիր աշխատան-
քի, անորակելի ջանքի արդիւնքն է այս
յաջողութիւնը, որ ոչ ոք իմացաւ: Ա-
սիական առածը կ'ըսէ.— Չինացիի թի
մը եւ բրիչ մը տուէք, ան կը յեղաշրջէ
հողը:

1952էն 1962, Չինացիները սրբագրեցին
Հիմալայայի աշխարհագրական դիրքն ու
ներնաշխարհը: Թիպէթը՝ մինչեւ 1952
անընակելի քարակոյտերու անապատ
մըն էր. խուզարկուներու եւ հետազօ-
տողներու յաճախավայր մը, գայլերու,
այծեամներու, յովազներու բնակավայր
էր: Չինացիները տասը հազար մեթր եր-
կար՝ երկու ուղղութեամբ ճամբաներ,
բազմաթիւ կամուրջներ տասնըութը օ-
դակայան, փապուղիներ շինեցին յաղ-
թահարելու համար Հիմալայա լեռնե-
րուն: Ամբարտակներ կառուցին՝ յոր-
ձանքներն ու հեղեղները զսպելու հա-
մար: Հողը ոռոգեցին, նոր երկիր մը շի-
նեցին, քաղաք մը կանգնեցին :Չինացի-
ներուն՝ 1962ի յառաջացման ու յաջողու-
թեան առաջին դաղտնիքն էր այս :

1962ի առաւօտեան ոչ ոք կը սպասէր
օփիոմ ծամող Չինացիներու անակնկալ
յարձակման ու միջամտութեան մասին :
Ասիոյ մէջ առհասարակ լրտեսական կազ-
մակերպութիւնները շատ զօրաւոր եւ լաւ
կազմակերպուած են : Փաքիստանի
դաղտնի սպասարկութեան գրասենեակը,
Հոկտեմբերի սկիզբը տեղեկացած էր, թէ
ժողովրդական Չինաստանի 9000 հանրա-
կառքերը — իրենց ունեցած կառքերուն
մէկ վեցերորդը, կկոցի պէս կ'երթեւեկեն
Մաօ – Ցէ – Թունկի երկրին եւ Հիմալա-
յայի հնդկական սահմանագլուխին մի-
ջեւ. Թնդանօթներ, ուտեստեղէն, ռազ-
մամթերք, զօրագունդեր, օդաչուներ,
լեռնային կռիւներու մասնագէտներ կը
տեղափոխեն դէպի սահմանագլուխ: Փա-
քիստան լուր մնացած էր, որովհետեւ
իր ալ ցանկութիւնն էր որ Հնդիկները
տկարանան :

Թիպէթի ճամբաներուն վրայ վառելա-
նիւթ մատռուակող կայաններ չկան, ա-
մէն մէկ զօրագունդ ունէր իրեն հետ
մասնաւոր քարիւղատար կառքեր: Ամէն
հինդ Չինացի զինուորի կ'ընկերանար ան-
զէն մէկ մարդ, անոնց ինչքերը եւ զինա-
մթերքը փոխադրելու համար: —Այս հը-
նարքը եւ փորձառութիւնը ունեցան եւ
կատարելագործեցին Քորէայի պատե-
բազմի ընթացքին : Զինուորի մը վիրա-
ւորուելու կամ սպաննուելու պարագա-
յին՝ զէնքերը առնելով անոր տեղը
կ'անցնէր ու կռիւը կը շարունակէր անոր
ընկերացողը :

1962 Հոկտեմբեր 20ի, Շաբաթ օրը երբ
պատերազմի փողը հնչեց, ամէն ինչ
մանրակրկիտ կերպով քննուած ու ճըշ-
դուած էր, կոճակ մը իսկ մոռցուած
չէր: Պաստառուած վերարկուներ եւ տա-
փատներ, ջրարդել անթափանց ներբան-
ներ, խոնաւութիւնը չէզոքացնող ջրար-
դել երկայնավիզ կօշիկներ եւայլն: Բե-
րած էին ցուրտի ու չոր կլիմայի, բու-
ռըն հովերուն, թանձր մարախուզի՝, մը-
շուշի եւ փոշիներու վարժ յատուկ զին-
ուորներ :

Կռուախնձոր հողամասը» 1914էն առաջ
Անգլիացիներու կողմէ սահմանագծուած՝
արժէք չներկայացնող, սառած ձիւնա-
պատ՝ 127,000 քառակուսի քիլոմեթր
տարածութեամբ երկրամաս մըն էր: Ե-
րեք անգամ աւելի մեծ քան Հոլանտան,
չորս անգամ աւելի քան Պելժիան: Տասը
տարուան բանակցութիւններով չկրցան
վէճը խաղաղութեամբ լուծել: Որովհե-
տեւ տարակարծութիւններու եւ բախում-
ներու պատճառները շատ աւելի խոր է-
ին:

Հնդկաստան, Չինաստանէն ետք աշ-
խարհի երկրորդ հսկայ երկիրն է, ժո-
ղովուրդը Չինաստանի պէս անհամեմատ
չափերով կ'աճի, երկիրը տակաւին նախ-
նական վիճակի մէջ է, սնունդ եւ գործ
պէտք է բնակչութեան համար, 15 մի-
լիոնէ աւելի անգործներ ունի: Ամերիկա-
ցիները կ'օգնեն իրենց: Չինացիները չեն
հանդուրժեր որ Հնդկաստանը զօրանայ,
կ'աշխատին անոր ճարտարարուեստա-
կանացման, զարգացման եւ կազմաւոր-
ման Բ. ծրագիրը ձաղողեցնել: Չինաս-
տանի մէջ մէկ քառակուսի քիլոմեթրի
վրայ 67 հոգի կ'ապրի, իսկ Հնդկաստա-
նի մէջ 148 հոգի: Այս տնտեսական տագ-
նապը եւ ճգնաժամային վիճակը ամենա-
ծանրն է Հնդկաստանի պատմութեան
մէջ:

Մաօ Ցէ Թունկ Նեհրուի կ'ըսէ.— Մեր
երկու ժողովուրդներն ալ աճման, ծա-
ւալման, կազմաւորման շրջան մը կ'ան-
ցընեն: Երկուստեք չէզոքութեան եւ խա-
զաղութեան պէտք ունինք, մեր ծրագիր-
ներն ու նպատակները իրականացնելու եւ
անօթութեան դէմ պայքարելու համար :
Այս մտքերը մամուլով, թռուցիկներով,
ձայնասփիւռով եւ պատկերասփիւռով կը
տարածեն ամենուր, մինչեւ իսկ յետին՝
եղեգով ծածկուած հիւղակները, թա-
ւուտները եւ դաշտերը բնակող ժողո-
վուրդին մէջ : Շատ դէշ ազդեցութիւն կը
գործէ միամիտ եւ անգրագէտ Հնդիկնե-
րու մտքերուն մէջ: Ամենադէշ զէնքն է
որ կը գործածեն՝ երկպառակութիւն ըս-
տեղծելու, Հնդիկ ժողովուրդը ըմբոս-
տութեան եւ յեղափոխութեան հրաւիրե-
լու, իրենց համայնավարական դաղա-
փարները տարածելու համար: Բանաւոր
ու գրաւոր քարոզչութեամբ, օրինակ-
ներով եւ փաստերով կ'ապացուցանեն
թէ, Ամերիկան եւ Անգլիան կը շահա-
գործեն Հնդկաստանի քարիւղի 97 առ
հարիւրը, ձգախէժի 93 առ հարիւրը :
Կանեփի 89 առ հարիւրը, թէյի 86 առ
հարիւրը եւ նոյնիսկ բամպակի ճարտա-
րարուեստը :

Հնդկաստանի ազգային ճարտարար-
ուեստի 21 առ հարիւրը օտարներու կող-
մէ կը շահագործուի: 1948 Յունիսին օ-
տարներու կողմէ տրուած է 2 միլիառ
բուրլի: 1962 Յուլիսին եօթը միլիառի
բարձրացած է այդ գումարը: 1949էն
1962 Ամերիկացիներուն օգնութիւնը Հնդ-
կաստանին եղած է 6595 միլիոն տոլար,
վեց առ հարիւր տոկոսով, այս գումարը
տարիներու ընթացքին կը բազմապատ-
կուի: Նեհրու այս դժուարութիւններուն
յաղթելու, եւ ներթափանցող յեղափո-
խութեան առաջքը առնելու համար ժո-
ղովուրդէն կը պահանջէ խիստ խնայո-
ղութիւն: Մաօ Ցէ Թունկի համար Նեհ-
րուի երկրին սնանկութիւնն ու քայքա-
յումը վաղանցուկ շահեր են : Չի փափա-
քիր որ Հնդկաստանը բոլորովին խոնար-
հի, առերես կ'ուզէ օգնել անոր իր սա-
դայէլական միտքերը, նենգամտութիւն-
ներն ու սադրանքները պարտկելու հա-
մար: Չինացիները եթէ ուզեն՝ Նոր Տել-
հին եւ բոլոր մեծ ու կարեւոր քաղաք-
ները կը քանդեն՝ ինչպէս քանդեցին ու
գրաւեցին չորս օրէն Հիմալայայի բեւե-
ռային արծուաբոյնը: Բայց իրենց նպա-
տակն է ճնշում բանեցնել՝ ոչ թէ բոլո-
րովին ընկճել :

Չինացիները կ'ըսեն.— Այն զօրու-
թիւնն ու յաջողութիւնը որ ձեռք ձգե-
ցինք մեր տասը տարուան, դիշեր ու
ցերեկ մեր տքնաջան ճիգերուն արդիւնքն
է:— Դուք ալ մեր օրինակին հետեւեցէք,
ու կ'աւելցնեն.— Եթէ մեր երկու եր-
կիրներուն միջեւ մերձեցում մը, ուխտ
մը, աւելի ճիշդը դաշնակցութիւն մը
տեղի ունենայ, աներեւակայելի ուժ մը
կը ներկայացնենք : Մէկ միլիառ հարիւր
միլիոն մարդ: Կրնանք ամբողջ մոլորակը
նուաճել: Բայց այս միաւորման, եւ լը-
ծակցութեան խօսքն իսկ ահուդողի կը
մատնէ երեսուն միլիոն գրել կարդալ
գիտցող Հնդիկները: Անոնք կ'ըսեն.—
Չինացիները մեզ պիտի կլլեն, փճացնեն:
Կանտի կանխատեսած չէր այս վտանգը :
Նեհրու նախատեսած էր, բայց ժողո-
վուրդը տգէտ էր: Անգլիա ու Ամերիկա
միջամտեցին: Իսկ Մոսկուայի մտածել
կուտայ : Ասիական միութիւն, Ռուսիոյ
տկարացում : Սպիտակ ցեղի քայքա-
յում :

Ո՞վ պիտի կեցնէ այս ափ մը բրինձով
դոհացող՝ բայց հին փառքերով վերապ-
րող Չինացիները, եւ անոնց յարուցած
վտանգը :

Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Փարիզի Ուսանողական Միջազգային Ոստանին՝ Մառի Նուպար Հայ Ուսանողաց Տունը, հիւրասիրութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին եւ Տան նորընտիր տնօրէն Պ. Նուպար Արփիարեանի, ակադեմական եւ յոտընկայս սեղանի ընդունելութեամբ մը նշեց նոր տնօրէնի անուանումը եւ այս պատեհ առիթով, Հայկական Տան ներքին առաւել ինքնավարութեան մը հաստատումը :

Հանդէսին կը նախագահէր Միջազգային Ոստանին վարչական խորհուրդին նախագահը՝ ակադեմական Անտռէ – Ֆըրանսուա Փոնսէ: Իրենց ներկայութեամբ օրուան փայլը կ'ընդգծէին՝ հիմնադրին տոհմէն՝ Օր. Մառի – Աստղիկ Նուպար, Փարիզի Համալսարաններու, գիտական, գրական եւ այլ մասնագիտական Ուսումնարաներու ծանօթ անձնաւորութիւններ, ներ, 3 յարանուանութեանց պետերը, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսուչ հայրը : Սրահը լեցուն էր բարձրագոյն ուսմանց տէր բազմաթիւ Ֆրանսացի եւ հայ հրաւիրեալներով եւ տնաբնակ ուսանողներով :

Հիւրասիրող Միութեան նախագահին գրաւոր ուղերձէն եւ ակադեմական Անտռէ – Ֆրանսուա Փոնսէի զուարթ ու սըրամիտ ճառէն ետք, յաջորդաբար կուռ խօսքեր ըսին Մանուկեան Արք. եւ Ամատունի Եպիսկ., յորդորելով հայ ուսանողները որ հայկականութեան ամուր անդրադարձներով ուսանին եւ ապրին Միջազգային Ոստանին մէջ, ի յիշատակ իրենց Տան հիմնադիր մեծ Հայուն եւ ի պատիւ հայ անունին:

Նորընտիր տնօրէնին շնորհակալիքի եւ առաջադրութեանց հուսկ բանքով փակուեցաւ ճառերու բաժինը, որու յաջորդեց յոտնկայս սեղանի կոկիկ ընդունելութիւնը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Ի՞նչ պիտի ծաղի, պարոն Սաֆօ, հարցուց Վռամշապուհ, այսօր մեր բացակայ ընկերոջ կարծիքը կայ, որուն դիմած էինք մենք, այդ կարծիքը յարեւնման է մերինին, հետեւաբար, ինծի համար փակուած է խնդիրը, Ոսկեհանքի պարոններուն եռանդը զսպելու է, եւ կարգապահութեան ոգին վառ պահելու համար մեր կազմակերպութեան բոլոր շարքերուն մէջ, պէտք է օրինակելի դաս մը տրուի այդ յաւակնոտ ըմբոստներուն, որոնք, իրենք իրենց գլխուն գործելու մարմաջէն բռնուած, անդիտակցօրէն պիտի վարկաբեկեն Դաշնակցութիւնը. ոչ, ընկերներ, պէտք է անգամ մըն ալ, եւ վերջին անգամ մը, գրել այդ Իզմիրցի պարոններուն եւ յիշեցնել իրենց պարտականութիւնը հանդէպ կազմակերպութեան :

— Սակայն, Վռամ, առարկեց Սաֆօ, կազմակերպութիւնը մեծամեծ շահեր կ'ակնկալէ Ոսկեհանքէն, մեր Քրիստափորը թեթեւօրէն վերաբերուեր է դէպի այս գործը, ան չէ խորհեր տխուր հետեւանքները, որոնք անմիջապէս պիտի յաջորդեն խզումին. հաւատացէք, ընկերներ, ես գործը, միայն գործը կը մըտածեմ, մենք հոս ինչեր, ինչեր ունինք կատարելիք. այսպիսի սնոտի վէճերով զիրար կը վիրաւորենք, իրարու սիրտ կը ծակենք, ընկերներ, հաւատացէք, Ոսկեհանքի գործերէն շատ կը վախնամ, եթէ մենք, հետեւելով Քրիստափորի խորհուրդին, այսօրուընէ խզենք մեր յարաբերութիւնը, գիտցած ըլլաք, ինքնասպանութիւն մը գործած պիտի ըլլանք, ի՞նչ կ'ըսէք, կարելի՞ է թողուլ Ոսկեհանքը, Դաշնակցութեան Հնդկաստանը :

— Ինչպէ՞ս, ի՞նչպէս, կրկնեց Վռամշապուհ, լաւ չհասկցայ :

— Չհասկնալու ի՞նչ կայ, պատասխանեց Սաֆօ, այսօր տիեզերական ճըշմարտութիւն մըն է թէ՝ Անգլիան, այն թզուկ կղզին՝ հսկայ Ատլանտեանին մէջ, իր այսօրուան մեծութիւնը, հարստութիւնը, պատկառելի եւ ահարկու զօրութիւնը կը պարտի Հնդկաստանի տիրապետութեան :

— Մտիկ ըրէք, ընկերներ, ծաղրեց Աշոտ, աշխարհագրութեան դասը կ'աւանդուի :

— Հեգնէ, Աշոտ, յարեց Սաֆօ, բայց մտիկ ըրէ, ես աշխարհագրութիւն չեմ աւանդեր, այլ իրականութիւններ կը խօսիմ ... :

Սաֆոյի այս վերջին խօսքերը տպաւորիչ էին, ընդդիմադիր ընկերներէն Վռամշապուհը, կատաղի հակառակորդ մը, տակաւ սկսաւ թուլնալ, պարտութեան նշաններ ցոյց կուտար, դարձաւ ըսաւ Աշոտի :

— Աշոտ ճան, գիտե՞ս, գործը շատ լուրջ է, ես կը յարգեմ քու ողջմտութիւնդ, սկզբունքին համար ամէն բան գիտես զոհել. բայց, գործնական կեանքին մէջ, ընկերային յարաբերութիւնները միշտ չեն առաջնորդուիր սկզբունքներէ, ոչ ալ օրէնքներէ, մարդկային ընկերութիւնը յաճախ բնազդով կամ խղճմտանքով կը կառավարուի, օրինապաշտ ժողովուրդները, օրէնքի տառին կառչող կառավարութիւնները չեն որ կ'առաջդիմեն, կեանքը բազմաձեւ ու բարդ է, միջավայրի ազդեցութիւնը փոքրիկ դեր մը չի կատարեր, գիտես, արդ, մեծագոյն չարիք մը խափանած ըլլալու համար, պէտք է համակերպութեամբ դիմաւորենք փոքրագոյնը. Ոսկեհանքը, շիտակ է, սովորական, հասարակ, անշան շրջան մը չէ. Դաշնակցութեան կարեւորագոյն ուժերէն, կամ աւելի ճիշդը, յոյսերէն է ան. հետեւաբար, վտանգաւոր է խզումը, մանաւանդ ներկայ պարագաներուն մէջ:

— Դուն Իզմիրցիները չես ճանչնար, առարկեց Աշոտ, պատուական քաղաքացիներ են, Իզմիր եղած է միշտ մեծ դաղափարներու, մեծ ձեռնարկներու, վեհ գործերու հայրենիքը. կը յիշեմ, յաճախ լսած եմ հեղինակաւոր անձերէ, Զմիւռնահայը քաղաքակրթութեան յառաջապահը հանդիսացած է Միջերկրականի այդ ասիական ծովեզերքի վրայ. Պոլսահայէն առաջ, շատ առաջ արթնցած է ան, եւ իրաւունք ունի հպարտանալու իր զանազան հիմնարկութիւններով. խանդավառ, ճկուն, Արեւմուտքի դաղափարները վայրկենապէս ըմբռնող, ընդգրկող միտք մը, հանճարներու ծնունդ տուող ժողովուրդ մըն է վերջապէս, կը հասկնա՞ք :

— Հասկցա՞ք, հեգնեց Սաֆօ, եզրակացութիւնը :

— Եզրակացութի՞ւնը, յարեց Աշոտ, այդպիսի ազնիւ, յեղափոխութեան սիրահար ժողովուրդի մը սիրտը վիրաւորելու չէ : Բռնի հանգանակուած այդ երկու հազար երկու հարիւր ոսկիները վերադարձնելու է տէրերուն եւ անգամ մըն ալ հաստատելու է թէ՝ Դաշնակցութիւնը մէկ սկզբունքի համար գիտէ զոհել աշխարհիս հարստութիւնը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Այրի Տիկին Հրանոյշ Յակոբեան եւ զաւակները՝ սրտի կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր,

ՀՐԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մեծ – Նոր գիւղէն)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Մարտ 8, ժամը 3·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Նուարդ Օհանեան (ծնեալ Ֆը-րէնկեան) զաւակները եւ թոռնիկը կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի (ժամը 10·30-ին) իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան տարելիցին առթիւ :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Ղազար Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին Յարութիւն Տէրոյեանի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկնանց Միութեան Որբ. Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նուարդ Օհանեանէ 40 Ֆրանք իր եղբօր Վահէ Ֆրէնկեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ԽՆՋՈՅՔ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ, ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը :

Ճոխ պիւֆէ, հայկական տաք մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Հանգստեան ձայնաւոր պատարագ Գերպ. Գրիգոր Պահապանեանի հոգւոյն համար ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՄԵԾ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ երեկոյ, 9 Մարտ, ժամը 21ին

Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կը խօսին՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ:

ԻՍԻԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Իսիի Խրիմեան վարժարանին:

Բանախօսութիւն՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ Ի-ՓԷՔԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին :— Մ. Պօղոսեան (երգ), ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի : Օր. Վարժապետեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, Պերնար Տէտէնեան նուագախումբը իր երգերով եւ պարերով:

Իսիի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Քէօշկերեանի :

Արտասանութիւններ՝ Օր. Շալճեան եւ Արայ Գրիգորեան : Ժ. Պալանցեան պիտի նուագէ եւ երգէ իր կիթառով :

Դերասան Հապէշեան պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ :

Խօսնակ՝ Պ. Գրիգորեան :

Պիտի մասնակցի նաեւ զաւեշտով (ԳԻԳԵՐԱՇՐՋԻԿԸ):

Մուտք՝ 3 եւ 5 Ֆրանք:

Դպրոցականներուն կէս գին

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St.-Dominique

Métro : Invalides

10 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :

Պիտի ներկայացուի

Ա. Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ

Shakespeare : « LA NUIT DES ROIS »

ԵՐԳ, ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆ

Հայ Մտաւորականներու դամբարանին յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Կիրակի Ապրիլ 28: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանծստեան պաշտօն, հանգուցեալ Հայ Մտաւորականներու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ նոյն օր առտուան ժամը 11ին:

Յաւարտ պատարագի խմբովին այցելութիւն պիտի կատարուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ուր կը գտնուի դամբարանը :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ *Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի*, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ ապահովագրական բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Սարդիս Մինասեան» ենթակոմիտէի փողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեանի ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ.— Անդամական հաւաքոյթը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Միութեան սրահին մէջ, 11, Սքուատ Ալպոնի: Կը խօսի Տոքթ. Ա. Պիւյիւքեան, նիւթ ունենալով «Մեր կանոնագրական տարակարծութիւնները Նիւ Եորքի «Պօրտ»ին հետ»: Սիրով կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն

Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme — Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy — MO 32-10
65, Rue Robert — LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ *փաստրմա*.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը զոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եղան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած՝ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ Եղբայրակցութեան » կողմէ

Կիրակի, Մարտ 10, ժամը 21ին,

SALLE CHOPIN (PLEYEL), 8, Rue Daru

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

Դաշնակ՝ Ս. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ: երգ՝ Փարիզի ՍԷՆԹ ԷՕՍԹԱՇ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւ մասեր Կոմիտասի պատարագէն

Տոմսերը ստանալ Բալուեան գրատունէն

43, Rue Richer, PARIS (9e) — Tél. PRO. 25-46

Ծանօթ.— Դուռները կը փակուին ժամը ճիշդ 21ին :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
8
ՄԱՐՏ
VENDREDI
8 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9550

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9550

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

Ամիս մը անցաւ Փետրուար 8ի յեղա–փոխութենէն ի վեր, որ հիմնական փո–փոխութիւն առաջ բերաւ Իրաքի ներքին կացութեան մէջ :

1958 Յուլիս 14ին զօրավար Քասըմ եւ ընկերները յաջողէր էին քանի մը ժամ–ուան մէջ հաշուեյարդարի ենթարկել հաշմինիներու երեսունեւութ տարիէ ի վեր հաստատած կարգուսարքը :

Երիտասարդ սպայականները , հա–մալսարանական ուսանողները ,— մեծ մա–սամբ Նասրի կողմնակիցներ — , ինչ–պէս նաեւ համայնավարներ զօրավիզ ե–ղած էին յեղափոխական ղինուորական – ներուն : Ժողովուրդն ալ առանց ընդդի–մութեան ընդունած էր կատարուած իրո–ղութիւնը :

Այս անգամուան յեղափոխութիւնը ա–ւելի արիւնալի եղաւ :

Քասըմ իր բացարձակ իշխանութեան չորս տարիներու ընթացքին կարգ մը սը–խալներ գործած եւ բազմաթիւ թշնամի – ներ չահած էր : Սակայն ունէր կողմնա – կիցներ ալ, որոնք Պասրայի եւ Ամարայի մէջ փորձեցին ընդդիմանալ մառեչալ Ա – րէֆի :

Այս վերջինը առաջին վայրկեանէն իսկ սկսաւ անհնայ հալածել համայնավար – ները : Միջազգային մամուլը արձագանգ դարձաւ հարիւրաւոր ձերբակալութեանց եւ գնդակահարումներու :

Ժորհրդային թերթերը չափազանցուած լուրեր հաղորդեցին, գնդակահարուած համայնավարներու թիւը «հազարաւոր»– ներու հասցնելով :

Եւ սակայն կրէմլին ամէնէն առաջ փու–թացած էր ճանչնալ Պաղտատի նոր կա – ռավարութիւնը , յուսալով անշուշտ իր ազդեցութեան ենթարկել զայն, մաքիա–վէլական դիւանագիտութեամբ :

Իրաքի համայնավարներու դէմ տար – ուած հալածանքի քաղաքականութիւնը անակնկալի բերաւ Մոսկուան : Ժորհր – դային մամուլն ու ձայնասփիւռը սկսան յարձակիլ նոր կառավարութեան վրայ : Բոլշեւիկեան քարոզչական մեքենան չարժման մէջ դրուեցաւ : Բողոքի ձայներ սկսան հնչել ամէն կողմէ :

Պաղտատի կառավարութիւնը հակա – յարձակման անցնելով, այժմ կը սպառ – նայ փոխել իր քաղաքականութիւնը Ժ· Միութեան հանդէպ, եթէ կրեմլին չա – բունակէ իր քարոզչութիւնը Իրաքի դէմ :

Տը· Առնան Փաչաճը, Իրաքի ներկա – յացուցիչը Մոսկուա, նիւ Եորքի մէջ միջազգային մամուլին առջեւ յայտարա–րած է թէ զօրավար Քասըմ տապալեցաւ, որովհետեւ «պաղտնի դաւադրութիւն մը կը պատրաստէր՝ իշխանութիւնը ամբող–ջովին համայնավարներուն յանձնելու համար, ու նաեւ անոր համար, որ հետ–դհետէ կը հեռանար արաբական միւս եր–կիրներէն» :

Սառուցած է , որ Իրաքի համայնա – վար կուսակցութիւնը հրաւիրած է ժո – ղովուրդը օղնութեան փութալ Քասըմին : Ուրեմն դաւադրութիւնը կասկածէ դուրս է : Փաչաճը յիշած է , որ 1959ին Մուսու–լի, Պաղտատի եւ Պասրայի մէջ համայ – նավարները հաղարաւոր մարդիկ սպան – նած են : Ըստ իրեն , 4 – 500 համայնա – վարներ միայն ձերբակալուած են, ա – նոնց մեծ մասն ալ ազատ արձակուած է արդէն :

Նոր կառավարութիւնը երկրին մէջ իր դիրքը ամրապնդելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար ծրագրած է կարգադրել քրտական հարցը :

Բանակցութիւնները չեն խզուած դեռ եւ պատուաւոր ելքի մը հեռանկարը չէ կորսուած բոլորովին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ՈՉ ՄԷԿԸ Կ'ՈՒԶԷ ԶԻՋՈՒՄ ԸՆԵԼ

Կառավարութիւնն ու բանուորական ընկերակցութիւնները կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ : Մինչ առաջինը կ'ուզէ խօսիլ միայն այն առեն երբ աշխատանքը վերսկսի , բանուորները որոշած են աշ – խատիլ միայն երբ բանակցութիւնները սկսին : Պէտք է ընդունիլ անշուշտ թէ կառավարութիւնը առաջին զիջումը մը ը – րաւ , չգործադրելով պարտադիր աշխա – տանքի որոշումը զոր տուած էր , յա – տուկ հրովարտակով : Նոր պայմանաժամ մը կուտայ , մինչեւ Երկուշաբթի , եթէ այդ օրն ալ բանուորները բացասական դիրք բռնեն , կառավարութիւնը որոշած է գործադրել պարտադիր աշխատանքը , այլ խօսքով զինեալ ուժեր պէտք է տու–ները երթան բռնի աշխատանքի տանե – լու համար բանթողները : Փափաքելի է անշուշտ որ նախքան այդ , կարգադրուին հարցերը , ցաւալի նախընթաց մը չըս – տեղծելու համար ընկերային կեանքին մէջ : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ ոը կոլ պատ–րաստ էր եւ տրամադիր անմիջապէս գոր–ծադրելու պարտադիր աշխատանքը , բայց Իի էն էի նախարարները չատ խնդ–րած են որ այդքան անդիջող չըլլայ :

Նախարարաց Ժորհուրդէն եաք , Ալէն Փէյրըֆիթ յայտնեց լրագրողներուն թէ ճարտարարուեստի նախարարը պարզած է ածխային հանքերու վիճակը , որմէ եաք մաքերու փոխանակութիւն տեղի ունեցած է : Տեղեկատուութեան նախա – րարը ըսած է նաեւ «որքան ալ բացատ – րելի ըլլան հանքագործներուն մտահո – գութիւնները ինչ կը վերաբերի իրենց արհեստին եւ փափաքներուն ամսաթո – շակներու համար , որքան ալ արդարացի ըլլան իրենց փափաքները որ ընկերակ – ցական պատասխանատուները խօսին հանրային իշխանութեանց հետ , կառա – վարութիւնը կը դնէ որ հանքերու մէջ աշխատանքը դադրեցնելը ծանր հետե – ւանքներ ունի ընկերային կեանքի եւ գործունէութեան համար : Մանաւանդ ծանր եւ երկար ձմեռէ մը եաք որ սպա – ռեց վառելանիւթի պահեստը : Արդ , կա–ռավարութիւնը 3 ,02 առ հարիւր յաւե – լում մը ըրած էր Յունուար 1ին , հինգ առ հարիւր յաւելում մը ածխային տար–ուան համար տուաւ եւ արտադիր էր կրկին քննելու հարցը յառաջիկայ Սեպ – տեմբերին : Կառավարութիւնը առանց միջամտելու արձանագրեց 48 ժամուան գործադուլը , բայց երբ աշխատանքի չա–րունակուն եւ անսահման դադարի մը հեռանկարին առջեւ գտնուեցաւ , կառա – վարութիւնը որ ազգային չահուն պա – տասխանատուութիւնն ունի , այդ իսկ պատճառաւ , իրաւունքն ու պարտակա – նութիւնն ունի պահանջելու հանքային արտադրութեան օժանդակութիւնը , օ – ժանդակութիւն որ այսօր աւելի քան եր–բեք անհրաժեշտ է Ֆրանսական արտա – դրութեան , ինչ որ ալ ըլլան այն փափուկ գժուարութիւնները զորս կրնայ ներկայա–ցնել նման որոշում մը , կառավարութիւ–նը զայն կը պահպանէ եւ կը խորհի թէ Ֆրանսայի հանքագործները պիտի չեր – կարձակեն իրենց մերժումը » :

Ինչպէս այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ , կառավարութիւնը վճռած է տե–ղի չտալ : Ի հարկին , Փոմփիտու կրնայ ճառ մըն ալ խօսիլ մինչեւ Շարաթ : Կը նախատեսուի նոյնիսկ կոչ մը նախագահ ոը Կոլէն :

Պատասխանելով կարգ մը հարցումնե–րու , Փէյրըֆիթ յայտնած է թէ պարե – նաւորում մը անկարելի չէ (կազ եւ ա – ծուխ) եթէ գործադուլը չարունակուի :

Ամէն կողմ «բարեկամական» չարժում–ներ կան : Ուրբաթ Առաու 10էն 12 կազի եւ էլեկտրականութեան գործադուլ կը նախատեսուի , հանրաժողովները իրարու կը յաջորդեն մինչ բանթողները ցուցա – տախտակներով կը տողանցեն «Եաղլօ , տէ Սու » , «Եաղլօ , տէ սու» :

Լոռէնի մէջ , կը մերժեն աշխատանքը սկսիլ բանակցութիւններէ առաջ :

« Վիճաբանութեան անմիջական բա – ցումը կը պահանջենք ազգային դաշնակ–ցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ : Ո՛չ կ'ըսենք պարտադրուած աշխատան–քին : Մեր դիրքերուն վրայ կը մնանք : Կաղանդ Պապային չենք հաւատար : Ալ ձանձրացանք անորոշ խոստումներէ : Կը պահանջենք որ բանակցութիւնը սկսի եւ գոհացում ստանանք ինչ կը վերաբերի մեր եկամուտներուն» : Այսպէս խօսած է Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցու – թեան (Սէ ժէ Թէ) բաները : Իրեն յա – ջորդած է քրիստոնեայ ընկերակցու – թեան պատուիրակը որ պերմաներէն խօ–սելով , յայտնեց .— « Մեր չարժումը զուտ արհեստակցական է : Փորձեցին զմեզ բաժնել , բոլոր այդ չանքերը ապրիլի ամրապնդեցին մեր որոշումը : Վճռական քայլ մը առինք ընկերային ազատութեան համար : Նահանջ չկայ այլեւս : Աչխա – տանք չկայ եթէ մեր պահանջներուն գո – հացում չտրուի » :

Հիւսիսի եւ Փա Տը Քալէի մէջ դի – մադրութեան կամքը չէ տկարացած :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԴՐԻԷԶԱՆի գերազոյն ատեանը չորս հոգի մահուան դատապարտեց եւ 17 ու–րիշներ բանտարկութեան դեղծումներու համար :

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՔԱԶԱԹի մեռած է առ–ջի օր Ֆռէնի դարմանատան մէջ : 13 ա–միս Սանթէի բանտը մնացած է , բայց բժշկապետը մերժած էր վինքը խնամել հակառակ անոր որ հիւանդ էր : Գիշեր մը ստիպուած եղած են Ֆռէնի դարմա – նատունը փոխադրել ուր խնամուած է , բայց վիճակը ծանրացած ըլլալով հարկ էր Քոչէնի հիւանդանոցը փոխադրել : Հետեւորդներու խումբը վեց ժամ յա – պաղումով հասած է սակայն եւ հրդա – նատարը մեռած է : Քոմպա , յիչելով թէ Քազաթի վեց տարի Հնդկաչին կռուած էր , չորս տարի ալ Ալժերիա , կ'ըսէ թէ հրամանատարը կրնար արժանանալ , առ–նուազն , պատերազմական դերիի մը ըն – ծայուած անհրաժեշտ խնամքներուն : Ջերբաքալուած էր իբրեւ անդամ Գաղտ–նի Բանակի :

ՅՈՐԴԱՆԱՆի Հիւսէյն Թաքաւորը յայ–տարարութիւն մը ըրած է Փարիզի «Լը Մոնտ»ին եւ չեչուած թէ Յորդանան , Սուրիա եւ Իրաք այլեւս նոյն նպատակ–ները պիտի հետապնդեն եւ պայքարին հաւասարակաց դաղափարականներու հա – մար : Թագաւորը ըսած է նաեւ թէ ժա–մանակը Արաբներուն համար կ'աչխատի եւ ինք վստահ չէ որ Նասր պիտի յաջողի եմէնի մէջ :

ԺՈՐԺ ՊԻՏՈՑի հարցազրոյցը կը չա – րունակէ աղմուկ հանել : Ցիսուն երկիր–ներ կ'ուզեն իրենց կարդին սփռել , Նոր – վեկիա եւ Դանիա արդէն ըրած են : Լոն–տոնի երեսփոխանական ժողովին մէջ սա–կայն բաւական խնդիր ելած է : Աչխա – տաւորականները չատ դժգոհ են : Բայց մամուլին մեծ մասը համաձայն է ձայն–պատկերասփիւռին հետ : Կը կարծուի թէ Պիտօ ներկայիս Գերմանիա է :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ անտեսութեան կարեւո – րագոյն դէմքերէն մէկը՝ Անրի Լաֆոն , «Փարիզեան Միութեան Դրամատան »

ԶԱՐԵՀ Ա.ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ , (Յառաջ) .— Ամսոյս 3ին , կիրակի , Զօրն Եպիսկ· Տէր – Յակոբ – եան Հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշ–տօն կատարեց նորոգ վախճանեալ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Զարեհ Ա· Կաթողիկոսի յիշա – տակին , տալով միաժամանակ մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած հայրապետին կենսա – գրական գծերը , ի մասնաւորի ծանրա – նալով մաքի եւ սրտի ղերընտիր արժա – նիքներով օժտուած բարձրաստիճան և – կեղեցականին բարեմասնութեանց չուրջ :

« Քառասուն Մանկունք» եկեղեցին լե – ր էր հաւատացեալներով :

Ա· ՍՐ·

նախագահը , սպաննուեցաւ առջի առտու , ժամը 10·30ին Նէօյի մէկ բանուկ պողո – տային վրայ , իր տան առջեւ : Այն կար – ծիքը կը տիրէ թէ Գաղտնի Բանակի դործն է , հիմնուելով այն վարկածին վը–րայ որ Գաղտնի Բանակ կազմակերպու – թիւնը վերջերս նիւթական անցուկ վիճակ մը կը բոլորէ եւ զանազան մարդոց դի – մած է դրամ պահանջելով : Այդ պարա – գային այս սպանութիւնը տեսակ մը ազ – դարարութիւն կ'ըլլայ անոնց որոնցմէ 68 « մի քիչ փող» ուզած են : Լաֆոն / տարեկան էր եւ չատ փայլուն ասպարէզ մը ունեցած է : Վարիչն էր նաեւ կարգ մը այլ ընկերութեանց ինչպէս՝ Փեշինէ , Իւենգա , Քարիւղներու Ֆրանսական Ըն – կերութիւն : Երբեք քաղաքականութեամբ չէր զբաղած : «Փարիզեան Միութեան Դրամատունը» դլխաւորաբար բողոքա – կան դրամատլուխ է :

ԺՈՐՀՐԴ· մամուլի Թաս դործակալու–թիւնը կը հաղորդէ որ բախումները պա – տահած են Ժորհրդային Միութեան հա – րաւային սահմանին վրայ Ժորհրդային դինեալ ուժերու եւ դինեալ «թշնամական տարրերու» միջեւ :

Աճիուպէճի իտալական ճամբորդութիւ–նը կը չարունակէ հետաքրքրական բը – նոյթ ունենալ : Զրույցներն ալ չեն դադ – րած : Կը խօսուի հաւանական հանդի – պումի մը մասին Խրուչչեւի եւ Քենըտիի միջեւ յառաջիկայ Մայիսին կամ Յու – նիսին , Վենետիկ : Կ'ըսուի նաեւ թէ Խը–րուչչեւ կրնայ Պապին հետ ալ տեսնուիլ նոյն չրջանին :

ՖՐԱՆՍ – ՍՈՒԱՌ դրաւուած է Ալ – ժէի մէջ :

ՄԵՔՍԻԿԱՑի մէկ քաղաքի մը տիրոջ այրին կ'ուզէ քաղաքէն արտաքսել տալ 150·000 բնակիչները : Երեսուն տարի է որ այս կինը կ'ուզէր ճանչցնել տալ սե – փականատէրի իր իրաւունքները : Ի վեր–ջոյ Գերագոյն Ատեանը իրեն իրաւունք տուաւ :

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիան տրամադիր է պատերազմի մտնելու եթէ Արաբ Մ· Հանրապետութիւնը չարունակէ իր յար – ձակումները :

ՄԱԿ–ի ընդհ· քարտուղարին կցորդը՝ Ռալֆ Պունչ Գահիրէ հասաւ առջի օր եւ յայտարարեց թէ Սալալ տէրն է ամբողջ եմէնի : Որոշ չրջանակներ ցաւ կը յայտ–նեն որ Պունչի տեղ Ու· Թանը անձամբ չէ գացած եմէնի , նկատի առնելով որ Պունչ ծանօթ է իր կողմնակալութեան համար : Այդպարեւ , լաւատեղեակ աղ – բիւրներու համաձայն , Սալալ միայն կարգ մը քաղաքներու տէրն է :

ՊԱՂՏԱՏի մէջ համայնավարներու նոր դատավարութիւն մը սկսած է «գինուո – րական Ժորհուրդի» մը առջեւ :

ԻՏԱԼԻՈՑ Հանրապետութեան նախա – գահը՝ Սէնեի Մարոք կ'այցելէ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱՅԻ ՏԱՂԵՐԸ

Սայաթ-Նովայի անմահ վաստակը այսօր իրօք աշխարհինն է: Այս՝ հայ ըստեղծագործ ոգիին աւանդն է մարդկութեան եւ դարերուն :

Մեծ աշուղին անունին հետ անխզելի կերպով կապուած է բանասէր Գէորգ Հախվերդեանի անունը :

Հազար անգամ իրաւացի էր բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան, երբ կէս դար առաջ մամուլի մէջ եւ հրապարակային դասախօսութիւնները ընթացքին գովելով Սայաթ – Նովայի ստեղծագործութիւնները, կը յայտարարէր թէ անմահ աշուղին նուիրուած ամէն մէկ հանդէս կը ծառայէ նաեւ բանասէր Հախվերդեանի յիշատակը յաւերժացնելու գործին, քանի որ «ժամանակի ամենակուլ բերանից» փրկեց դուսանին գործերը, զանոնք դարձուց Հայութեան եւ աշխարհին սեփականութիւնը :

Ռուսիոյ պատերազմի նախարարին անձնական բժիշկ՝ Գէորգ Հախվերդեան 1846ին կը հրաժարի արքունի ծառայութենէ եւ, ձգելով Պետերբուրգի ազնուական կեանքը, իր շքեղութիւններով եւ պերճանքով, կը շտապէ հայրենիք, ծառայելու համար իր ժողովուրդին: Կը հաստատուի Թիֆլիզ :

Հախվերդեան Խ. Աբովեանի դառնութիւնները կը ճաշակէ: Արդարեւ, Աբովեան իր շատ ծանօթ «Վէրք Հայաստանի» քնարական մեծ շունչով յառաջաբանին մէջ կը գրէր. «Եւրոպիումն էլ որ չէի կարդում բազի գրքերում, թէ հայ ազգը պէտք է, որ սիրտ չի ունեցած ըլի, որ էնքան բաները գլխովն անց են կացել, մէկ մարդ էլա չի դուս էկել, որ մէկ սրտի բան գրի»: Նոյն այրող մտքերը շարժառիթը կը դառնային, որ Գ. Հախվերդեան իր «Գուսանքի» յառաջաբանին մէջ գրէր. « Վաղուց լսում եմ օտարականներուցն ու ազգակիցներուս նախատինքն՝ թէ Հայերը զուրկ են պովետական (բանաստեղծական) զգացմունքից, էնդուր որ չունենք մէկ երեւելի քերթուած կամ ազգային աշխոյժ երգեր, որն որ վկայում լինի մեր բանաստեղծական ոգուն »:

Օտարներու եւ ազգակիցներու այս կըշտամբանքին ծանրութեան տակ երկու հայրենասէր գործիչները նոյն մղումով, բայց տարբեր դիրքերէ ասպարէզ նետուեցան փաստելու համար հակառակը : Հախվերդեան մօտեցաւ ժողովուրդին, յայտնաբերելու համար անոր բանաստեղծական ոգիին «երեւելի քերթուածները » : Ամենուրեք, մասնաւորաբար Թիֆլիզի արհեստաւորներու շրջանակին մէջ, պանդուխտներու իջեւաններուն մէջ կ'ունկնդրէր եւ գրի կ'առնէր «հայերէն առակ, առած, վիճակախաղ ու ամէն տեսակ խաղեր »: Այս առթիւ մէջտեղ կը հանէ գեղեցիկ, սրտաբուխ, յուզիչ բանաստեղծութիւններ՝ հայ ժողովուրդին « Պովետական զգացմունքի» անուրանալի ապացոյցները :

Այս պրպտումներուն ժամանակ անոր ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ «ազգային երգիչներու կամ աշուղներու » երգերուն վրայ, «որոնք պահպանել է ազգն աւել պակաս թէ աւանդութէնով, թէ գրով»:

Հախվերդեան կը հաւաքէ աշուղներու «գրով» պահպանուած նմոյշները : Տարիներու ընթացքին կը կուտակէ Թիֆլիս, Երեւան, Գանձակ, Շամախ, Հաշտարխան ապրող մօտ 40 աշուղներու գործերը : (Այժմ Երեւան կը գտնուին իր տետրակները) :

Միեւնոյն ատեն գրի կ'առնէ «աւանդութիւնով» բերնէ բերան տարածուած երգերը: Ահա այս ձեւով ան կորուստէ կը փրկէ ԺԸ. – ԺԹ. դարերու հայ աշուղներու գործերուն մէկ կարեւոր մասը :

Բարեդէպ դիպուածով Հախվերդեան տէր կը դառնայ Սայաթ – Նովայի տաֆթարին: Բժ. Յովհաննէս Պօնտոյեանց, Թիֆլիսի Ջգրաշէն եկեղեցւոյ աւագ քահանայ՝ Տէր Մովսէսէն «աղաչանքով » ձեռք կը ձգէ քահանային մեծ հօր երգարանը, որ նոյնինքն Սայաթ – Նովայի տաֆթարն էր եւ զայն կը յանձնէ Հախվերդեանի: Աշուղը մեռած էր ատկէ մօտաւորապէս յիսուն տարի առաջ եւ իր երգերն ալ գրեթէ կորսուած էին:

Բարեխիղճ բանասէրը այս «տաֆթարին մէջ կը գտնէ Սայաթ – Նովայի 114 թուրքերէն եւ 46 հայերէն բանաստեղծութիւնները եւ քանի մը վրացերէն երգերը: Մեծ բարեխղճութեամբ կը վերծանէ եւ կ'ուսումնասիրէ հայերէն 46 երգերը. « Թէ որքան եմ տանջուել վրացերէն տառերով գրուած այդ հայերէն երգերի վերծանման համար, միայն Աստըծուն է յայտնի» կը գրէր այդ մասին իր մէկ բարեկամին :

Համեմատաբար կարճ ժամանակուան մը մէջ կը յաջողի պատրաստել Սայաթ – Նովայի հաւաքածոյին բնագիրը, կազմել բառարան մը: Միեւնոյն ատեն կը գրէ դուսանին կենսագրականը :

Իր ուսումնասիրութեան մէջ Հախվերդեան ցոյց կուտայ, որ «էս հանճարեղ յանկարծախօսն» ժողովուրդին մէջ կատարած է «հոգեւոր բժշկի պաշտօն », ամենուրեք բարի խրատ եւ ուրախութիւն է «ցանել» ու ազնուացուցած, վեհացուցած է իր ունկնդիրներուն հոգին: Երգելով սէր ու զգուանք, «հեռու է մնացել հեշտասէր ցանկութիւնից», մարդոց հեռու պահած է «մարմնական զգացմունքից », ուստի բանաստեղծին հոգին «ձընի (ձիւնի) տակէն նուր (նոր) դուրս եկած արիւ (արեւ) դիրած (դպած) սըմբուլի պէս պայծառ ու մաքուր է»:

1852ին Մոսկուայի մէջ լոյս կը տեսնէ Հախվերդեանի պատրաստած « Գուսանք, Ա. գիրք, Սայաթ – Նովա» հաւաքածոն :

Այսպիսով լոյս աշխարհ կուգայ հայ մեծ աշուղը, ընդմիշտ դրաւելով իր պատուանդանը մեծերու կարգին :

Գ. ՄԱՏՈՅԵԱՆ

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԲԵՐՆՈՎ

ԽԱՉԵՑԵԱԼԻՆ ՄԱՀԸ

Գերմանիոյ Քէօլն քաղաքին մէջ, դասախօսութեան նիւթ ընելով «Քրիստոսի չարչարանքները բժշկին տեսակէտով », Բժշ. Մէօդդեր քննած է խաչուածի մը մահուան բուն պատճառները: Այս նիւթով զբաղելու թելադրութիւնը եկած է աստուածաբաններէ, որոնք ուզած են իմանալ Յիսուսի խաչելութեան հետ կապուած մանրամասնութեանց դիտական մեկնաբանութիւնը, քանի որ Դ. դարէն ի վեր արգիլուած է խաչելութեամբ մահապատիժը եւ այս մասին եղած պատմութիւնները կրնան մտացածին եղած ըլլալ :

Դասախօս բժիշկը պարզ փորձով մը ցոյց տուած է խաչեցեալի մը մահուան բուն պատճառը: Մէկ բաղուկը վեր բարձրացուցած է եւ միւսը վար կախած : Տասը երկվայրկեանի մէջ բարձրացուցած բաղուկը գունատած, իսկ վար կախուած բաղուկը կարմրերանգ գոյն մը առած է : Ուրեմն բարձր բռնուած բաղուկին արեան շրջանառութիւնը խանգարուած էր : Այսպէս կը պատահի խաչուած մարդուն ալ, որ շատ կարճ ժամանակի մը մէջ անզգայութեան մէջ կ'իյնայ եւ կը մեռնի:

Բժիշկ Մէօդդէր իր փորձերը կատարած է ուսանողներու վրայ եւ հասած հետաքրքրական եզրակացութիւններու : Այսպէս հաստատած է որ արիւնաքամութիւնը չի կրնար մահուան պատճառ եղած ըլլալ, որովհետեւ ափէն դամուելով, ինչպէս ցոյց կը տրուի խաչելութիւնը, կարելի չէ խաչին դամուած մընալ, քանի որ ափին մկանային կազմը թոյլ չի տար մարմնին բեռը կրելու : Կարելի է դամել ձեռքի արմատի ոսկորէն, ուրկէ սակայն շատ քիչ արիւն կըրնայ վազել :

Նոյնպէս կարելի չէ դանդաղ խեղդուիլը մահուան պատճառ նկատել խաչին վրայ :

Ինչպէս բաղուկի պարզ փորձը ցոյց տուած է, ամէնէն հաւանականն այն է որ, խաչուած մարդուն արիւնը շուտով մարմնոյն վարի մասերը կը խուժէ եւ թեւերը, սիրտը եւ ուղեղը արիւնէ կը պարպուին, բազկերակին զարկը կը սկսի դանդաղիլ եւ տասներկու վայրկեանի մէջ՝ խաչուածը կը կորսնցնէ իր դիտակցութիւնը :

Ուրեմն, կարելի է մտածել թէ խաչին վրայ մեռնիլը շատ չարչարանքի հետ կապուած չէ : Բայց այդպէս չէ: Հին դարու դահիճները վարպետներ էին մահուան չարչարանքը երկարաձգելու : Անոնք խաչին վրայ ձող մը դնելով նստելու կարելիութիւն կը ստեղծէին եւ ոտքերուն տակն ալ կրթնելու փայտ մը կը հաստատէին : Խաչեցեալը կը փորձէր անոնց վրայ կրթնելով մարմինը վեր քաշել եւ արեան շրջաբերութիւնը մասամբ հաւասարակշռել. այսպէսով քիչ մը կ'երկարէր իր կեանքը, բայց նաեւ իր չարչարանքը : Բժշկականօրէն չի բացատրուիր թէ ինչպէս Յիսուս կեանքի վերջին վայրկեանին՝ խաչին վրայէն, բարձրը ձայնով կրցած էր խօսիլ, թերեւս այս բացառիկ երեւոյթն էր պատճառը որ — կ'ըսէ դասախօսը — Հռովմէացի զօրապետը, որ այդ գործին վարպետն էր, դարձի եկաւ :

Արդի բժշկութիւնը հաստատած է Յովհաննէս Աւետարանիչի այն ըսածը՝ թէ Յիսուսի կողէն արիւն եւ ջուր վազեզ: Չարչարանքով մեռածներու քով այս երեւոյթը հաստատուած է բժիշկներու կողմէ :

Ուրիշ հարցերու կարգին բժիշկը կը բացատրէ այն խօսքը թէ Յիսուս «արիւն քրտնեցաւ»: Այս բացատրութիւնը պէտք է թերեւս այնպէս հասկնալ, թէ քրտինքը վէրքի մը արիւնին պէս թանձր էր, ինչ որ հաւանական է :

Ինչ կը վերաբերի փշէ պսակին, պէտք է ենթադրել որ ան զինուորներուն կողմէ կատարուած խեղկատակութիւն մըն էր « Հրկաներուն թագաւորը» ծիծաղելի դարձնելու համար միայն եւ զայն չարչարանքի ենթարկելու համար չէր :

Հապա ծանր խաչը, զոր Յիսուս կրեց ինքը դէպի Գողգոթա: Հաստատուած է որ հին ժամանակները խաչին ուղղահայեաց գերանը տեղին վրայ կը ձգէին եւ միայն թեւերուն գերանը ամէն անգամ նոր կը դամէին: Հաւանական է ուրեմն որ Յիսուս ոչ թէ ամբողջ խաչը, այլ թեւերուն գերանն է որ կրած ըլլայ դէպի Գողգոթա :

Դասախօս բժշկին այս բացատրութիւնները կը լուսաբանեն եւ կը հաստատեն Յիսուսի չարչարանքներու պատմութիւնը, զոր Աւետարանիչները հաղորդած են մեզի :

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Ներսիսեան դպրոցը կիսատ ձգելով՝ նա ստիպուած էր, իր ապրուստը հայթայթելու համար, ձեռք առնել ամէնէն աննախանձելի աշխատանքների — գործակատարութիւն, եկեղեց. վերին ժողովի գրագիրութիւն եւ մինչեւ իսկ տիրացութիւն՝ քահանայ դառնալու ակընկալութեամբ :

Սակայն, «բախտը» հալածում էր նրան այս բոլոր գործերի մէջ: Բախտ ասածն էլ իր «մուսան» էր, կամ բանաստեղծական խառնուածքը, որ անպէտք էր դարձնում նրան ամէն մի գործնական զբաղմունքի համար: Այդ շրջանում ունեցած իր վիճակն ու ապրումները Թումանեան տաղանդաւոր կերպով ներկայացրել է « Պօետն ու Մուսան» երկի մէջ: Բայց այս երկը լրիւ կերպով չի տալիս նրա ապրումների պատկերը: Մի նամակի մէջ նա գրում է :

« Ոչ տէրտէր եմ, ոչ վաճառական, ոչ վարժապետ, ոչ արհեստաւոր, ոչ զինուորական, ոչ երկրագործ, ոչ նոյնիսկ աւազակ, — չէ՞ որ այս էլ կեանքի ճամբաներից մինն է: Մի խօսքով, ինչպէս ճիշդ նկատել են, երբեք չեմ եղել կեանքի մարդ... Բայց (լաւ լսիր) դու ելած ես կեանքի ամէն ճամբաներից, եւ այն բոլոր մարդիկ, որ այդ ճամբաներով են գնում, չեն կարող քեզ հետ լինել, այլ զարմանում են քեզ վրայ, յանդիմանում են քեզ, կռւում են, վշտացնում են, հալածում են, մի խօսքով՝ «Պօետն ու Մուսան», բայց ոչ իմ գրածը, այլ իմ ապրածը, այսինքն՝ աւելի մեծ չափով » :

Եւ իրօք, Թումանեանի այս շրջանի կեանքը մի կատարեալ դիւցազներգութիւն է՝ համեմուած ամենազաւեշտական միջանկեալ պատմութիւններով: Առանձնապէս հարուստ էր այսպիսի պատմութիւներով նրա տիրացութեան շրջանը : Նմոյշի համար յիշատակեմ սրանցից մէկը .—

Թումանեան տիրացութիւն է անում Թիֆլիսի եկեղեցիներից մէկում : Այդ եկեղեցում երկու քահանայ կար, որոնք մահացու թշնամիներ էին իրար : Նրանք միմիանց հետ չէին խօսում, բացի այն դէպքերից, երբ կռւում էին եւ հայհոյում իրար՝ ամենափողոցային խօսքերով: Ծննդեան ճրագալոյցին, պիտի պատարագէր այս քահանաներից մէկը, իսկ միւսը պիտի սարկաւագութիւն անէր : Վերջինս, ժամերգութիւնից առաջ, դալիս է եկեղեցի եւ խորանից տանում թաքցնում պատարագի բոլոր նոր եւ փայլուն զգեստները: Պատարագիչ քահանան, հարկադրուած, զգեստաւորւում է հին ցնցոտի շուրջառով եւ սաղաւարտով, բայց «եռում ու էփում էր ինքն իր մէջ»՝ հասկանալով թէ բանն ինչումն է: « Գիտէինք, որ մի բան պիտի պատահի», ասում էր Թումանեան: Այդպէս էլ լինում է: Պատարագիչը դուրս է գալիս խորանից կարմրած երեսով ու աչքերով եւ ջղայնօրէն խնկարկում շուրջը՝ ձեռքի բուրվառով: Երբ հասնում է իր հակառակորդ քահանային, խնկարկելու պատրուակի տակ, բուրվառով մի քան ուժգին հարուածներ է հասցնում նրա հաստըլիկ փորին եւ անցնում: «Տեսա՞ք, ինչ արաւ էդ լիրբը»— փրփրած շշնչում էր հարուածների ենթարկուած քահանան: « Հիմա էլ սպասում էինք, թէ սա ի՞նչ պիտի անի» : Իսկ սրա արածը լինում է հետեւեալը. Ժամերգութեան կէսերին, երբ նա, իբրեւ սարկաւագ, պիտի վերցնէր պատարագիչի սաղաւարտը՝ «մէկ էլ տեսնեմ, պատարագիչը դէմքը ծամածռած, ոտքերը վեր ու վար է անում: Դու մի ասել, էդ անիծուած « սարկաւագը, սաղաւարտի հետ միասին բռնել էր պատարագչի քունքերի մազերը եւ ուժգնօրէն վեր էր քաշում »: Սրանով, սակայն, «միջադէպը» չի սպառւում: « Ժամերգութիւնից յետոյ, մի սոսկալի գոռոց լսուեց խորանից : Մտնեմ ներս եւ ի՞նչ տեսնեմ .— Պատարագիչը մինչեւ ծունկը թրջուած ոտքը դետին զարկելով, էլ հայհոյանք չկայ, որ չթափի միւս քահանայի հասցէին: Դու մի ասել, էս անպիտանը, բեմի վրայ կատարածը բաւական չհամարելով, մտել էր խորան եւ ծածուկ ջուր լցրել պատարագչի ճիտկաւոր կօշիկների մէջ եւ ծըրկել: Պատարագչի կատաղութիւնը մեծ էր մանաւանդ այն պատճառով, որ ուրիշ կօշիկ չունէր, իսկ թաց կօշիկներով պիտի չկարողանար այդ երեկոյ տնօրհնէք կատարել հարուստների մօտ :

Նման պատմութիւնների մի անվերջ շարան է ներկայացնում եւ Թումանեան գրագիտութիւնը Թիֆլիսի առաջնորդարանում :

90ական թուականների կէսերին մեծ բանաստեղծը վերջնականապէս հրաժարւում է այս կարգի բոլոր աշխատութիւններից եւ նուիրւում գրականութեան : Հետզհետէ նա ամուր դիրք է գրաւում մեր գրականութեան մէջ իբրեւ «կոչեցեալ բանաստեղծ »: Այս հանգամանքն ինքնին բարելաւում չէ բերում նրա նիւթական կեանքի համար — Հայոց գրականութիւնը ե՞րբ է վայելուչ ապրուստ տուել իր մշակներին — բայց հնարաւորութիւնն է ստեղծում պարտքեր անելու կամ զանազան միջոցներով ունեւոր շրջաններից օգնութիւն ստանալու :

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(7 Շար.)

ԼԱՌՈՒՍԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ).— Վերջերս «Մէ-
զոն տը Ֆրանս»ը Լառուս հրատարակ-
չական ընկերութեան ցուցադրութիւնը
սարքած էր, որ տեւեց Յունուարէն մին-
չեւ Փետրուարի կէսը: Իր գլխագիր էլ
սկզբնատառը, ամէն մէկ գրքի կողքին
վրայ, շուտով տպաւորեց եւ ծանօթա-
ցուց գերման հասարակութեան այդ հր-
ատարակչականը, հին եւ նոր նուա-
ճումներով, իբր Ֆրանսական ամէնէն
անուանի հրատարակիչ ընկերութիւննե-
րէն մէկը, որուն հանրագիտարանը,
«Մեծ Լառուսը» միայն ծանօթ էր զար-
գացած կամ Ֆրանսագէտ դասուն: Այժմ
կը ցուցադրուէին նաեւ քերականներն ու
դասական գործերու տպագրութիւնները,
որոնք աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր
կը հրատարակուին եւ ամբողջ աշխարհի
մէջ կը տարածուին Լառուսի կողմէ:

Այցելուները առանց բացառութեան կը
հիանային մանաւանդ «Լառուս ելեկտրո-
նիք»ին վրայ, որ հանրագիտարան գոր-
ծիք մըն է եւ հարցասէրին մեքենաբար
պատասխան կուտայ մինչեւ 1200 հար-
ցումներու՝ դիտելիքներու ամէն բա-
ժինէ: Այս գործիքը 1958ին Պրիւսէլի մի-
ջազգային ցուցահանդէսին առաջին ան-
գամ ցոյց կը տրուէր եւ ատկէ ծանօթ է
անոր ստեղծած հետաքրքրութիւնը հան-
րութեան մէջ:

Լառուսեան գործերու թարգմանու-
թիւններ կան 16 լեզուներով: Ամէնէն
շատ իտալերէն (48) եւ անգլերէն (33)
թարգմանուած են: Գերմաներէնի թարգ-
մանուած են 16 գրքեր:

Փիէռ Աթանաս Լառուս (1817 – 1875)
գպրոցի ուսուցիչ մըն էր. ընկերանալով
իրեն նման ուսուցիչ Օկիւստէն Պոյեռի,
միացեալ աշխատանքով սկսաւ նորոգ
խմբագրել դասական գործեր եւ հրատա-
րակել 1852ին: Քաջալերուելով այս հր-
ատարակութեանց ընդունելութենէն,
մտածեց հանրագիտարանի մը պատրաս-
տութեան մասին, «որուն մէջ կարելի ըլ-
լար գտնել այբբենական դասաւորմամբ
ամէն գիտելիք, որ մարդկային միտքը
կը նոխացնէ»:

Այսպէս է որ 1865 – 67 հրապարակ ե-
կաւ Լառուս հանրագիտարանը, որուն
ցարդ հրատարակուած 17 հատորները
գրադարաններու ամէնէն կարեւոր գրքե-
րն են. եւ օգտակար են՝ գիտական,
ծանօթագրական եւ լեզուական բազմա-
կողմանիութեամբ ամէն դասէ հարցա-
սէրներու:

Լառուսի ցուցադրութիւնը մեծ յաջո-
ղութիւն մըն էր այստեղ, Ֆրանսական
մշակոյթի այս մարդին ծանօթացման հա-
մար: Նորէն ու նորէն այցելուները կը
թղթատէին «Մեծ Լառուսը», փնտռելով
թէ նայինք այսինչ բառը կամ անունը կը
գտնուի անոր մէջ, թէեւ Գերմանացինե-
րն ալ ունին իրենց Բրոքհաուզը, Մա-
յերսը եւ այլն, որոնք հանրագիտական
բառարաններու մէջ իրենց պատուաւոր
տեղը ունին:

Պ. Ֆ.

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հայ բեմերու մեծանուն դերասանուհի
հանճարեղ Սիրանոյշի կեանքին ու գոր-
ծին մասին գրուած են եւ տակաւին կը
գրուին հատորներ:

Մեծ դերասանուհին, իր բացառիկ տա-
զանդին կողքին, ունեցած է նաեւ մարդ-
կային տկարութիւններ, եղած է չափա-
զանց դիւրագրգիռ ու բարկացոտ, եւ եր-
բեմն, այդ վիճակին մէջ գտնուած պա-
հուն գործած է արարքներ որոնք ապշե-
ցուցած են զինքը շրջապատող եւ իրեն
հանդէպ մասնաւոր գուրգուրանքի ու
պաշտամունքի զգացումներ տածող իր
ընկերակիցները:

Ինչպէս ծանօթ է, մեծ դերասանուհիին
լաւագոյն դերերէն մին է եղած Համլէ-
թը, որ Սիրանոյշ մեծ յաջողութեամբ
մարմնաւորած է, երբ արդէն վաթսուն
եւ հինգ տարեկանը թեւակոխած էր:

«Համլէթ»ի մասնակցողներէն մէկը
հետեւեալ դէպքը կը պատմէ, ուր, թէեւ
երեւան կուգայ Սիրանոյշի բնաւորու-
թեան բացասական մէկ կողմը, եւ սա-
կայն, ցայտուն կերպով կ՝արտացոլայ
նաեւ հանճարեղ արուեստագիտուհիին
զիջող եւ խոնարհ նկարագիրը դէպի հա-
ւաքական գործին յաջողութիւնը:

Օր մը, կը պատմէ ականատեսը, Սի-
րանոյշ շատ վատ տրամադրութեամբ մը
եկաւ փորձի: Ցայտնապէս կ՝երեւէր որ
անոր ջիղերը չափազանց լարուած էին:
Այդպիսի պահերուն ընդհանրապէս բո-
լորը կը խուսափէին անոր հակառակ խօ-
սիլ եւ կամ որեւէ կերպով անոր ուշա-
դրութիւնը հրաւիրել իրենց վրայ:

Այդ օրը, փորձի ընթացքին, հետզհե-
տէ աւելի եւս ջղագրգռուելով, Սիրանոյշ
բոլորովին կորսնցուց իր հաւասարակշ-
ռութիւնը: Չեմ յիշեր, ի՞նչ խօսակցու-
թիւն տեղի ունեցաւ Սիրանոյշի եւ Գէ-
որգ Պետրոսեանի (Արեւելահայ թատրո-
նի անուանի դերասաններէն) միջեւ,
միայն նկատեցի որ Սիրանոյշի խորունկ
եւ ծափ աչքերէն շանթեր կը ժայթքէին:

Յանկարծ, Սիրանոյշ ոտքի ցատկեց,
աւելի մօտեցաւ Պետրոսեանին եւ առանց
բառ մը արտասանելու ապտակեց զայն...

Բոլորս քարացած մնացինք: Կարծես
դերբնական ուժ մը մեզ դամեց յատա-
կին...

Գէորգ Պետրոսեան, Մոսկուայի մէջ
ուսած համալսարանաւարտ, բազմաճիւղ
զարգացումի տէր եւ վերին աստիճանի
քաղաքավար ու կենցաղագէտ անձնաւո-
րութիւն մը, ոչ մէկ շարժում ըրաւ կա-
սեցնելու համար Սիրանոյշի տգեղ ա-
րարքը, շշուկ մը իսկ դուրս չեկաւ անոր
շրթներէն: Հանդարտ ու անայլայլ բե-
մէն հեռացաւ եւ ուղղուեցաւ դէպի ելքի
դուռը:

Սիրանոյշ, վայրկենապէս ուշքի գա-
լով, զգաց իր արարքին տգեղութիւնը,
արագօրէն ցատկեց բեմէն, հասաւ Պետ-
րոսեանի ետեւէն, բռնեց անոր ձեռքերը,
եւ իյնալով իր ընկերոջ կուրծքին, սկը-
սաւ դառնօրէն արտասուել...

Անոր արցունքէն խեղդուող կոկորդէն
կը լսուէին հետեւեալ բառերը.

— Գէո՛րգ, սիրելի՛ս, ներ՛իր, ների՛ր
ինձ...

Գէորգ Պետրոսեան գրկեց Սիրանոյշը
տարաւ նստեցուց բազմոցին վրայ եւ ըս-
կսաւ հանգստացնել զայն: Երբ Սիրանոյշ
բաւական հանգստացաւ, փաթթուեցաւ
Պետրոսեանի պարանոցին ու ըսաւ.

— Գէորգ ջան, դու ինձ ներեցի՞ր, դու
բարկացա՞ծ ես ինձ վրայ:

Իսկ Գէորգ Պետրոսեան, կարծես ոչինչ
պատահած ըլլար, պատասխանեց.

— Դատարկ բան է, շարունակենք
փորձը:

Այսպէս էին Հայ Թատրոնի երբեմնի
գործիչները: Մեծ էին անոնք երբ նոյն-
իսկ երբեմն ակամայ սխալանքներու մէջ
կ՝իյնային:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Այս Կիրակի երեկոյ, նախագահու-
թեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի,
Շոփէն սրահին մէջ կը կատարուի Վար-
դանանց Ասպետներու Ընկերակցութեան
կազմակերպած «Հոգեւոր Համերգը»:

Հիմնուած Ամերիկայի մէջ, 1917ին,
Ընկերակցութեան նախաձեռնողները ե-
ղած են առաւելապէս եկեղեցականներ,
որոնց կարգին՝ Կիւլէսէրեան Սրբազան,
Պատուելի Ա. Ա. Պետիկեան եւ ուրիշ-
ներ, անոր հիմնական նպատակ սահմա-
նելով Վարդանանքի գաղափարաբանու-
թեան եւ անձնազոհ ոգիին պահպանումն
ու տարածումը իր անդամներուն միջեւ:

Ամերիկայի մէջ Ընկերակցութիւնը ու-
նի արդէն հազարաւոր անդամներ եւ 38
մասնաճիւղեր: Միացեալ Նահանգներէն
դուրս, առ այժմ իր միակ օտարերկրեայ
մասնաճիւղը կը գտնուի Փարիզ, հիմ-
նուած եօթը տարի առաջ, որու անդ-
րանիկ հրապարակային ձեռնարկն է՝ Կի-
րակի օրուան համերգը:

Ցայտագիրը ճոխ է.— Դաշնակահար
Սեդրակ Եավրուեանի մատներուն տակ
այնքան խօսուն ստեղնաշարով, հանդէսը
պիտի բանան Յ. Ս. Պախ, Լ. Պէթհովէն,
Ա. Խաչատուրեան եւ Ա. Բաբաջանեան:

Ղեկավարութեամբ երգիչ Արշամ Ճիզ-
մէճեանի, «Սէնթ Էօսթաշ» եկեղեցւոյ
անուանի Ֆրանսական երգչախումբը պի-
տի երգէ, հայերէն, բազմաթիւ խըմ-
բերգներ.— Ո՛վ Մեծասքանչ դու լեզու,
Տէ՛ր, կեցո՛ դու զՀայս, Կոմիտասի պա-
տարագէն հատուածներ եւ այլ հոգեպա-
րար շարադրութիւններ:

Ներկայ կ՝ըլլան օտար հիւրեր: Հայ
հասարակութեան կը մնայ, իր ճշդա-
պահ, խուռն եւ կարգապահ ներկայու-
թեամբ վկայել թէ ի՛նչ որ հայկական է՝
նուիրական է դեռ Հայոց սրտին ու մըտ-
քին:

Վ. Ա.

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին Սալ տը լա Շիմիի
մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միու-
թեան Փարիզի շրջանի 32րդ տարեկան
ցերեկոյթը: Ինչպէս նախորդ տարիները
այս անգամ ալ ծնողքներու եւ բարեկամ-
ներու բազմութիւն մը լեցուցած էր սը-
րահը:

Հանդէսին ներկայ էին Սերովբէ Արք.
Մանուկեան, հայկական կազմակերպու-
թեանց վարչութեան անդամները, ինչպէս
նաեւ Ֆրանսական սկաուտական միու-
թեանց պետերը, Մխիթարեան վարժա-
րանի աշակերտները, եւն.:

Հանդէսը սկսաւ հայ արիներու դրօ-
շակներու եւ սկաուտներու ներկայացու-
մով, եւ հայ արիներու բարի գալուստի
խօսքերէն վերջ, ներկայացուեցաւ Քա-
նատայի Ճէմպօրիին գունաւոր Ֆիլմը, ո-
րուն մասնակցած էին նաեւ Հայ Արինե-
րը:

Արիները եւ գայլիկներ բեմին վրայ
ներկայացուցին «բանակումի կրակ» մը,
որու ընթացքին տղաքը արտասանեցին եւ
երգեցին հայերէն, տուին քանի մը սկա-
ուտական խաղեր, տեղի ունեցան խմբա-
կային մրցումներ, փոքրիկ գայլիկները
շատ յաջող կերպով ներկայացուցին եր-
կու ներկայացումները նուագով: Սկա-
ուտները եւ գայլիկները նուագեցին եւ
սկաուտական զանազան կանչերով եւ եր-
գերով խանդավառեցին ներկաները:

Փօլ Սէզեան որ կը ղեկավարէր բանա-
կումի կրակը, ընկերակցութեամբ Ժաք
Մուրատեանի, նուագեց իր յղացած նը-
ւագի կտորները, Փասքալ Ժապուրեան
երգեց նոյնպէս մեծ յաջողութեամբ:

Միջնարարը առիթ եղաւ որ մեր բա-
րեկամները հանդիպին իրարու, պիւֆէին
եւ վիճակահանութեան սեղաններուն
շուրջ, որոնք իսկապէս յաջող էին, շը-
նորհիւ Փարիզի շրջանի վարչութեան եւ
ծնողքներու աշխատութեան եւ աջակցու-
թեան:

Հանդէսին երկրորդ մասին, Օր. Իրէն
Ֆարշեան նուագեց դաշնակի վրայ ինչ-
պէս միշտ, մեծ հմտութեամբ եւ յաջո-
ղութեամբ:

Հայ Արիներու Միութեան ընդհ. պետ
Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան, երկու
խօսքով ներկայացուց այս տարուան
հանդէսը հանդիսականներուն, եւ շեշ-
տեց տարուան կարեւորութիւնը, քանի
որ Հայ Արիները այս տարի պիտի մաս-
նակցին Յունաստանի համաշխարհային
Ճէմպօրիին:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Կաթող. Պատուի-
րակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան որ խան-
դավառ ճառով մը բացատրեց սկաուտա-
կան շարժման կարեւորութիւնը մեր հայ-
կական մեծ կազմակերպութեան, եւ ե-
կեղեցիին կողքին, եւ անգամ մը եւս կոչ
ըրաւ Փարիզի Հայութեան քաջալերելու
Հայ Արիներուն այսքան օգտակար եւ յա-
րատեւող շարժումը:

Պ. Ռոպէռ Միւնիք, Ֆրանսական սկա-
ուտական կազմակերպութեանց սրտագին
շնորհաւորութիւնները բերաւ նոր յաջո-
ղութիւններ մաղթելով Հայ Արիներուն:
Նախկին Հայ Արիները ներկայացուցին
հայկական զաւեշտ մը «48 Օխանոց փոր-
ձանք» մը որ լաւ մը խնդացուց հանդի-
սականները:

Հանդէսին վերջին մասն էր, կովկաս-
եան պարերու շարք մը, ղեկավարու-
թեամբ Ժան Աչըքկէօզեանի, որ այս տա-
րի ալ գերազանցեց իր նախկին տարուան
պարերը: Բոլոր սկաուտները եւ գայ-
լիկները միասին եւ առանձին, մասնակ-
ցեցան բոլոր պարերուն շատ յաջող, ըն-
կերակցութեամբ նուագախումբին:

Այս պարերը պիտի ներկայացուին այս
ամառ Ճէմպօրիին ընթացքին Յունաս-
տան:

Հանդէսը վերջացաւ գոհ ձգելով մեր
բոլոր բարեկամները եւ հայրենակիցնե-
րը, մանաւանդ որ այս տարի իբր նորու-
թիւն գայլիկներու նոր խումբ մը կազ-
մուած էր, սկաուտներուն թիւն ալ աւել-
ցած: Բոլոր կազմակերպիչները, պետերը
և նախկինները, գայլիկները եւ Արիները
շնորհաւորելի են իրենց աշխատանքին եւ
արդիւնքին համար:

ՀԱՅ ԱՐԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Աշոտ, առարկեց Վռամշապուհ,
այդքան պատկառելի գումար մը տէրե-
րուն վերադարձնել առնուազն յիմարու-
թիւն մը պիտի ըլլար. տէրերը, բնակա-
նաբար, աշխարհիկ ու կենցաղասէր ջո-
ջեր են, ով գիտէ ուր պիտի թափէին այդ
ոսկիները, կրնա՞ս երաշխաւորել թէ ա-
նոնք ամէն դիշեր ոսկիներ չեն վատներ
քարափին երկայնքի խաղատուն մը կամ
... հանրատուն մը. ինչ կ՝ըլլայ, ազգա-
յին յեղափոխութեան պէս նուիրական
գործի մը համար մէկ քանի ոսկի տուած
են, այն ալ՝ բռնի. ախ, Աշոտ, այսքան
սրբութիւն, այդքան արդարագատութիւն
ու փափկանկատ վերաբերում Իզմիրի ջո-
ջերուն հանդէպ՝ չափազանց աւետարա-
նական կը գտնեմ...

— Վռամ, կշտամբեց Աշոտ, կ՝երեւայ
թէ չըմբռնեցիր տեսակէտս. գիտե՞ս ինչ
է մտահոգութիւնս.

— Ի՞նչ է, հարցուց Քէնտիրեան:

— Իզմիրցիները, շարունակեց Աշոտ,
ինչպէս քիչ առաջ ըսի, արթնամիտ,
խանդավառ ու դիւրազգած մարդիկ են,
պէտք չէ զանոնք հեռացնել յեղափոխու-
թենէն. եթէ այդ բռնի հանգանակուած
գումարը գոնէ դրկուի Արեւմտեան Բիւ-
րոյին, մեր գործիչներուն պարկեշտու-
թիւնը ապացուցուած պիտի ըլլայ, դրա-
մին տէրերը պիտի համոզուին թէ՝ հա-
ւաքուած գումարը Դաշնակցութեան սըն-
տուկը մտաւ, եւ Ոսկեհանքի տքաղները
պիտի կրնան ուրիշ անգամներ, եթէ հար-
կը պահանջէ, պարզերես ձեռնարկել նը-
ման հանգանակութիւններու, ոչ սակայն
բռնի միջոցներով ու սպառնալիքներով.
ահա իմ կարծիքս, եթէ այդ գումարը
ետ պիտի չտրուի տէրերուն, գոնէ պէտք
է դրկուի նոյնութեամբ Արեւմտեան Բիւ-
րոյին:

— Աշոտ, յարեց Սաֆօ, դուն շատ լաւ
կը խօսիս, բայց առաջարկդ գործնական
չէ:

— Ի՞նչպէս, բացատրէ նայիմ, ըսաւ
Աշոտ:

— Մտիկ ըրէ, շարունակեց Սաֆօ, եւ
առանց կիրքի, պաղարիւնով, Ոսկեհան-
քի մեր սքաղները, ես ալ համամիտ եմ
քեզի, օրինազանց գտնուած են, ճիշդ է,
Ընդհանուր Ժողովին վերջին որոշման
դէմ մեղանչած են, բռնի դրամ հանգա-
նակած են, բայց, այսօր, կատարուած
իրողութեան մը հանդէպ կը գտնուինք,
անշուշտ կը յիշես թէ ինչ գրած էին, ոչ
միայն այդ գումարը կ՝ուզեն իրենց քով
պահել, այլ նաեւ երեսուն ութ հազար
Ֆրանքին մնացորդն ալ կը պահանջեն.
եթէ մերժենք, խզում առաջ պիտի գայ.
իրաւ է, Քրիստափոր ալ քեզի պէս խոր-
հած է, խզում առաջարկած է, սակայն,
Աշոտ, լաւ խորհէ, ասոր հետեւանքը ծէշ
է. ես չեմ ուզեր չշտացնել մեր տղաք-
ները:

— Բայց Իզմիրի ժողովուրդը հոգդ չէ
վշտացնել, հեգնեց Աշոտ ընդմիջելով:

— Իզմիրի ժողովուրդը չի վշտանար,
շարունակեց Սաֆօ, քանի մը ջոջեր չեն
որ Իզմիրի հայ բնակչութեան զանգուածը
պիտի ներկայացնէին, ո՞վ գիտէ ինչ
անխիղճ վաշխառուներ, ի՞նչ կեղեքիչ-
ներ, ինչ աւազակներ են անոնք...:

— Սաֆօ, Սաֆօ, գոչեց Աշոտ, զուր մի
ջանար զիս տարհամոզել, ես չեմ կրնար
փոխել կարծիքս. հոգ չէ, առանձին թող
մնամ: դուք որոշեցէք, վերջացուցէք...

Վիճաբանութիւնները շատ երկարեցան,

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Տոնաքանեան քսան ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Պասմաճեան վեց ամսական Յառաջ կը նուիրէ իր կնքամօր Տիկին Էմմիյեանի (Կուսէնվիլ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հնարաւորութիւն չունենալով անձամբ պատասխանելու այն բոլորին, ովքեր բերին իրենց մասնակցութիւնը իմ յոբելեանի կազմակերպմանը, ինչպէս եւ նրանց, որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ նամակներով շնորհաւորեցին իմ 83ամեակը, այսու գալիս եմ այս պատուական թերթի միջոցով, յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնները :

ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Թագւոր Տիրատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ (Մարսէյլ) իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԿԱՐԻՆԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Տիկին Նուարդ Օհանեան (ծնեալ Ֆըրէնկեան) զաւակները եւ թոռնիկը կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի (ժամը 10·30-ին) իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան տարելիցին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Ժեռոմի Խաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Կիւլիւզար Յովսէփեանի մահուան առթիւ : Գաբրիէլ Տէր Նահապետեան եւ Յարութիւն Պօյաճեան 15ական Ֆրանք, Յակոբեան Համբարձում, Սարգիս Ահարոնեան տասնական եկեղեցւոյ, Պետրոս Սարաճեան քսան Ֆր. եկեղեցւոյ, տասը Ֆր. Կապ. Խաչին եւ տասը Ֆր. Աղքատախնամին :

Տիկին Փառանձեմ Մանկասարեանի մահուան առթիւ Պառ Անթուան, Գրիգոր Մարուքեան, Կարպիս Աճէմեան, Տէր Մինասեան եղբարք եւ Այրի Տիկին Պիտոյեան տասնական Ֆր., Պօղոս Յակոբեան հինգ Ֆր. եկեղեցւոյ, Բաբգէն Բրուտեան տասը Ֆր., Յարութիւն Փանոսեան, Ոսկիան Շէրպէթճեան եւ Սամուէլ Տէր Միքայէլեան հինգական Ֆր. դպրոցին, Կարապետ Ճանիկեան տասը Ֆրանք Կապոյտ Խաչին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ :

ԻՍԻԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին

Ի նպաստ Իսիի Խրիմեան վարժարանին :

Բանախօսութիւն՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ Ի-ՓԷՔԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին .— Մ. Պօղոսեան (երգ), ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի : Օր. Վարժապետեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, Պերնար Տէտէնեան նուագախումբը իր երգերով եւ պարերով :

Իսիի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր. Քէօշկերեանի :

Արտասանութիւններ՝ Օր. Շալճեան եւ Արայ Գրիգորեան : Ժ. Պալանցեան պիտի նուագէ եւ երգէ իր կիթառով :

Դերասան Հապէշեան պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ :

Խօսնակ՝ Պ. Գրիգորեան :

Պիտի մասնակցի նաեւ զաւեշտով (ԳԻԳԵՐԱՇՐՋԻԿԸ) :

Մուտք՝ 3 եւ 5 Ֆրանք :

Դպրոցականներուն կէս գին

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Հանգստեան ձայնաւոր պատարագ Գերպ. Գրիգոր Պահապանեանի հոգւոյն համար ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՄԵԾ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ երեկոյ, 9 Մարտ, ժամը 21ին

Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կը խօսին՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St.-Dominique
Métro : Invalides

10 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :

Պիտի ներկայացուի

Ա. Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ

Shakespeare : « LA NUIT DES ROIS »

ԵՐԳ, ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆ

Հայ Մտաւորականներու դամբարանին յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Կիրակի Ապրիլ 28: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանծստեան պաշտօն, հանգուցեալ Հայ Մտաւորականներու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ նոյն օր առտուան ժամը 11ին :

Յաւարտ պատարագի խմբովին այցելութիւն պիտի կատարուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ուր կը գտնուի դամբարանը :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէի փողովը Ուրբաթ ժամը 21ին : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի եւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստավոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին Ահարոնեանի ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Ֆրանսայի ներկայացուցչական ժողովը այս Կիրակի առաւոտ ժամը 9ին, տեղեկագրուած ժողովատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոր բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ.— Անդամական հաւաքոյթը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Միութեան սրահին մէջ, 11, Սքուա Ալպոնի : Կը խօսի Տոքթ. Ա. Պիւյիւքեան նիւթ ունենալով «Մեր կանոնագրական տարակարծութիւնները Նիւ Եորքի «Պորտ»ին հետ» : Սիրով կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ԽՆՋՈՅՔ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻԻ, ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ : Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Ճոխ պիւֆէ, հայկական տաք մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21 ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած՝ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ Եղբայրակցութեան» կողմէ

Կիրակի, Մարտ 10, ժամը 21ին,

SALLE CHOPIN (PLEYEL), 8, Rue Daru

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

Դաշնակ՝ Ս. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ : երգ՝ Փարիզի ՍԷՆԹ ԷՕՍԹԱՇ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւ մասեր Կոմիտասի պատարագէն

Տոմսերը ստանալ Բալուեան գրատունէն

43, Rue Richer, PARIS (9e) — Tél. PRO. 25-46

Ծանօթ.— Դուռները կը փակուին ժամը ճիշդ 21ին :

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 9 ՄԱՐՏ

SAMEDI 9 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9551 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9551

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Իրաքի նոր յեղափոխութենէն վերջ կրկին օրակարգի վրայ դրուեցաւ քրտական հարցը, իբրեւ օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրը :

1961ի աշունէն ի վեր զէնքի փարած են հիւսիսային Իրաքի Քիւրտերը, ղեկավարութեամբ մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի :

Քասըմի կառավարութիւնը չկրցաւ զսպել ապստամբական շարժումը : Պարզանիի շուրջ համախմբուած են երիտասարդ ազգայնականներ, յառաջդիմական տարրեր եւ ամէն դասակարգէ կամաւորներ :

1946 Յունուար 11ին անկախ Քիւրտիստանի Հանրապետութիւն մը կազմուած էր Ուրմիոյ լիճի շրջանին մէջ, մայրաքաղաք ունենալով Մահապատը (Սաուճպուլաք) : Տասնըմէկ ամիս միայն ապրեցաւ Քիւրտ Հանրապետութիւնը : Իրանի բանակը Դեկտեմբեր 17ին վերջ տուաւ անոր գոյութեան : Ձերբակալուեցան կառավարութեան անդամներն ու քիւրտ երեւելիները, որոնք երեք ամիս վերջ կախաղան հանուեցան :

Մուսթաֆա Պարզանի, որ քրտական բանակի հրամանատարն էր, յաջողեցաւ փախչիլ եւ ապաստանիլ Հայաստան : 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն ետք փութաց Պաղտատ, ուր ողջագուրուեցաւ Զօր. Քասըմի հետ :

Իրաքեան Հանրապետութեան ժամանակաւոր Սահմանադրութիւնը (27 Յուլիս 1958 կ'երաշխաւորէր «ազգային իրաւունքները» Քիւրտերուն, որոնք որոշ ներքին ինքնավարութիւն կը ստանային :

Երկար չտեւեց քիւրտեւարաբական եղբայրակցութիւնը : Իր դիրքը ամրապընդելէ վերջ, Քասըմ ջնջեց Քիւրտերուն շնորհուած իրաւունքները, փակեց քիւրտերէն թերթերը, արգիլեց Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան գործունէութիւնը եւ սկսաւ հալածել քիւրտ ազգայնականները :

Իրաքի մենատիրոջ քաղաքական սըխալներէն մէկն ալ այս եղաւ : Եթէ պահած ըլլար Քիւրտերու բարեկամութիւնը, հաւանաբար Փետրուար 8ին ա'յնքան մինակ պիտի չմնար եւ պիտի չենթարկուէր այն անփառունակ վախճանին, որ իրը եղաւ :

Քիւրտերը ամրացած իրենց անառիկ դիրքերուն մէջ, յաղթական կռիւներ մըղեցին իրաքեան բանակին դէմ : Սակայն բազմաթիւ քրտաբնակ գիւղեր քարուքանդ եղան օդային ռմբակոծումներէն :

Թէ ո՞րքան կորուստներ կրեցին կողմերը, կարելի չէ ճշդել : Միջազգային մամուլը պարբերաբար տեղեկութիւններ հրատարակեց քրտական ապստամբութեան մասին : Քանի մը թղթակիցներ յաջողեցաւ երթալ մինչեւ Պարզանիի բանակատեղին եւ իրենց տպաւորութիւնները հրատարակեցին :

Բոլորն ալ ա'յն կարծիքն ունին, որ Իրաքի Քիւրտերը վճռած են կռուիլ մինչեւ վերջ, յանուն ազատութեան :

Քանի մը ամիս առաջ, Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Էմիր Քեամուրան Պէտրխան, — «Հոյպուն»ի հիմնադիրներէն — խօսելով Փարիզի հեռատեսիլէն, յայտնեց թէ Քիւրտերը կը պահանջեն պարզապէս մըշակութային ինքնավարութիւն : Քաղաքական նպատակներ չեն հետապնդեր : Աւելցուց թէ ո'չ մէկ օտար պետութիւն կ'աջակցի ապստամբ Քիւրտերուն, որոնց գործածած զէնքերը կը պատկանին իրաքեան բանակին : Զինուորական մթերանոցներէն եւ գերի բռնուած զինուորներէն առնուած զէնքերով կը գոհանան՝ շարունակելու համար կռիւը :

Հասած է ժամանակը, որ համաձայնութեան եզր մը գտնուի եւ վերջ տրուի անօգուտ արիւնահեղութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՊԸ ԵՒ ԱՃՈՒՊԷՅ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄՆ Է ՈՐ ՊԱՊ ՄԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՄԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ

Հակառակ կարգ մը վերապահութեանց եւ «Իզվեստիայի» խմբագրապետին Նափոլիի մէջ ըրած «ճշդումներուն» ինչ կը վերաբերի համայնավար գաղափարականին եւ եկեղեցւոյ յարաբերութեանց (տես Յառաջ՝ Մարտ 7), Յովհաննէս ԻԳ. մասնաւոր ունկնդրութիւն մը շնորհեց Աճուպէյի եւ Տիկին Աճուպէյի, որ Խրուշչեւի աղջիկն է : Այս վերջինը, ինչպէս աւանդութիւնը կը պարտադրէ, ոսկի թելով եզերուած լաջակ մը կը կրէր, ամուսինը մութ գոյն զգեստ մը հագած էր եւ սեւ փողկապ մը դրած :

Նախապէս կը կարծուէր թէ, Պապը միայն հաւաքական ընդունելութեան մը ընթացքին պիտի տեսնուի Աճուպէյի հետ, խումբ մը լրագրողներու հետ խաղաղութեան Պալզան մրցանակի յանձնումին առթիւ : Այս ընդունելութենէն անմիջապէս ետք սակայն, իր անձնական գրադարանին մէջ, Յովհաննէս ԻԳ. առանձին ունկնդրութիւն մը կուտար խորհրդային հիւրերուն : Առաջին անգամն է որ Պապ մը համայնավար անձնաւորութիւն մը կ'ընդունի :

Այս խիստ յատկանշական դէպքին առթիւ «Լը Մոնտ» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրական սիւնակին մէջ.— «Խրուշչեւ կ'ըսէր օր մը, թէ խաղաղութիւնը հաստատելու համար, չի վարանիր նոյնիսկ սատանային հետ համաձայնելու : Խորհրդային համայնավար կուսակցութեան պետը, ի հարկէ, ոչ Աստծոյ կը հաւատայ ոչ ալ սատանային : Բայց յանկարծ փեսան կը զրկէ այցելութիւն մը տալու անոր, որ «աշխարհի վրայ Քրիստոսի փոխանորդ»ի տիտղոսն ունի եւ որուն, իր թելադրանքով անշուշտ Պալզան հիմնարկութեան խորհրդային անդամները խաղաղութեան մրցանակ մը տուին :

Ուրիշ ժամանակներ, քաղաքավարական նման ելոյթներ զարմանք կրնային պատճառել : Պատերազմի ատեն, Սթալին մեծ արհամարանք ցոյց կուտար Պապին հանդէպ «Վատիկանը քանի՞ զօրաբաժին կրնայ մէջտեղ հանել» կը հարցնէր հեգնանքով : Համայնավար պետութիւնները բռնութիւն ալ ցոյց տուին, արհամարանքէն զատ : Կաթողիկէ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչները Արեւելեան Եւրոպայի հակակրօնական հալածանքներուն առաջին զոհերն եղան : Բայց հակառակ իր անաստուածութեան, ըՍթալինի յաջորդը, իր հասկցած ձեւով, որոշ կարեւորութիւն պիտի տայ «հոգեւոր զօրութեանց» : Ամէն պարագայի մէջ, կը խորհի թէ Պապը հսկայ ազդեցութիւն ունի աշխարհի մէջ, հակառակ անոր որ աշխարհիկ Պետութիւն մը կը ղեկավարէ որուն զօրութիւնը չնչին է :

Խորհրդային կառավարութիւնը բաներ մը ըրաւ արդէն բարելաւելու համար յարաբերութիւնները Մոսկուայի եւ Վատիկանի միջեւ : Ազատ արձակեց Ուկրայնիոյ Ունիաթ եկեղեցւոյ մետրոպոլիթը՝ Գերապայծառ Սլիփիին, 17 տարի անցընել տալէ ետք բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ եւ արտօնութիւն ստացաւ Հռոմ երթալու : Անկարելի չէ որ ընկերվարական ուրիշ երկիրներ այս օրինակին հետեւին : Կը թուի թէ փորձ կը կատարուի լուծում մը գտնելու համար կարգինալ Մինծենթիի պարագային : Միւս կողմէ, Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօն նոյնիսկ հասկցուց թէ Վատիկան կրնայ հիւպատոսարաններ ստեղծել Արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Վերջապէս, ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ դէտերու ներկայութիւնը. Տիեզերական ժողովին — ուր վարդապետական դատապարտութիւններ չոգեկոչուեցան — ցոյց տուաւ թէ իրական բարելաւում մը կար պապականութեան եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութեանց միջեւ :

Այս կացութիւնը հետեւանք է, անպայման, այն իրողութեան որ ներկայիս Կաթողիկէ Եկեղեցին եւ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը ղեկավարուին մարդոց կողմէ որոնք դէմ չեն խօսակցութեանց : Խրուշչեւ կը խորհի թէ համայնավար քարոզիչ մը պէտք է օգտագործէ անձնական շփումներու մեթոտը. դատը յառաջացնելու համար : Յովհաննէս ԻԳ. ինք, կ'ուզէ բարելաւել արեւելեան Եւրոպա ապրող հաւատացեալներու ճակատագիրը :

Բայց համակեցութիւնը աշխարհիկ իշխանութեան մը, որ կը յաւակնի մարդուն ամբողջ գործունէութիւնը ղեկավարել եւ հոգեւոր իշխանութեան մը միջեւ միշտ դժուար է : Լեհաստանի մէջ, կը տեսնուի որ պայմանները աւելի նը պաստաւոր են քան ուրիշ երկիրներու մէջ եւ ուր սակայն, 1956ին եղած համաձայնութիւնը, միշտ խնդրոյ առարկայ է : Չեխոսլովաքիոյ մէջ, Կաթողիկէներու վիճակը աւելի ծանր է, բարելաւման նշոյլ չկայ եւ Փրակայի արքեպիսկոպոսը՝ Գերապայծառ Պեռան, դատապարտուած 1949ին, միշտ հսկողութեան տակ է : Խորհ. Միութեան մէջ, Կաթողիկէները փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն, բայց շատ աւելի կասկածելի են ղեկավարներու աչքին քանի որ գերազգային հեղինակութիւն մը կը ճանչնան : Վերջապէս, խորհրդային կառավարութիւնը օրէ օր աւելի գործօն քարոզչութեամբ մը արմատախիլ կ'ընէ կրօնքը քաղաքացիներու խիղճէն, եւ կարգ մը պարագաներու մէջ այս քարոզչութեան կ'ընկերանան «վարչական» միջոցներ :

Անշուշտ, խորհրդային ղեկավարները կը փորձեն խաղաղ համակեցութիւն ըստեղծել կրօնական դաւանանքներու պետերուն հետ : Բայց այս համակեցութիւնը, ըստ համայնավարներու տուած բացատրութեան, գաղափարական պայքարի մէկ ձեւն է : Այդ է որ դժուար, եթէ ոչ անկարելի կը դարձնէ, իսկական համաձայնութեան մը իրագործումը : Եկեղեցին կրնայ ուզել իր հաւատացեալներէն որ Կեսարին տան ինչ որ Կեսարին կը պատկանի : Չի կրնար խուսափիլ յիշեցնելէ իր հիմնադրին ասացուածքին երկրորդ մասը .— Հաւատացեալներն ալ պէտք է «Աստծոյ վերադարձնեն ինչ որ Աստծոյ կը պատկանի» :

Նախքան անձնական ընդունելութիւնը պապը ճառ մը խօսած էր հաւաքաբար ընդունած հիւրերուն եւ իր օրհնութիւնը տուած ներկաներուն եւ անոնց սիրելիներուն :

Աճուպէյ շատ տպաւորուած է Պապին խօսքերէն եւ յայտարարած է.— «Մեծ մարդու մը զեղեցիկ ճառը» :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին պահուն ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ պետական հարուած մը կատարուած է Դամասկոսի մէջ, եւ պաասականները տէր դարձած են երկրին : Լուրը հաստատուած է Գահիրէի եւ Պէյրութի ձայնասփիւռին կողմէ : Նոր տէրերը որ զինուորական են, նասրական ձգտում կը թուին ունենալ նկատի առնելով որ առաջին առթիւ հաւանութիւն տուած են Իրաքի պետական հարուածին :

Ոչ մէկ լուր կայ կառավարութեան անդամներու մասին : Նոր ղեկավարները յայտարարեցին թէ պիտի յարգեն միջազգային բոլոր յանձնառութիւնները :

Բոլոր սահմանները փակ են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն ծանր կռիւներ տեղի ունեցած են բանակին եւ ցեղախումբերու միջեւ : Ինքնամուղ ութ օդանաւեր Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի ռմբակոծած են Ղաշչէ ցեղախումբերու ապրած կեդրոնները Ֆարսի գաւառին մէջ : Շիրազէն հասած լուրերու համաձայն ալ կռիւներ կան ներկայիս Ֆիրուսապատի շրջանը եւ աւելի քան 30 մեռեալ կայ : Այս բախումները ծնունդ առած են կառավարական որոշումէ մը որ բոլոր ցեղախումբերու ընդհանուր ապազինման կը վերաբերէր :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը կը շարունակէ դատապարտել Ֆրանսական քաղաքականութիւնը : Շեշտեց, լորտերու ժողովին առջեւ, որ առանց յոխորտանքի եթէ Անգլիոյ բացակայութիւնը Եւրոպայի մէջ կորուստ մըն է Մեծն Բրիտանիոյ համար, աւելի մեծ կորուստ է Եւրոպայի համար : Միւս խօսողներն ալ յայտնեցին թէ համաձայն չեն Ֆրանսայի հետ .— «Պատմութեան փոքր ծանօթութիւն մը ցոյց կուտայ թէ բոլոր կառավարութիւնները անձնասէր են եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները ուրիշներէ աւելի» :

ՓՐԱՒՏԱ անուղղակի կերպով պատասխանեց Փեքինի ճշդելով թէ Լենին խաղաղ համակեցութեան կողմնակից էր. յօդուածը համայնավար կուսակցութեան 7րդ համագումարին նուիրուած է, որ տեղի ունեցած է 1918 Մարտին երբ Լենին ողջ էր :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ օտար մամուլի ընկերակցութեան առջեւ ճառ մը խօսեցաւ, անդրադառնալով Աստծոյ, մեղքին, դրախտին եւ այն կարելիութիւններուն զորս ապուշ մը կամ խելացի մը ունին անոր արժանանալու : «Ամբողջ կեանքիս ընթացքին, մղձաւանջ եղած էր ինծի թէ ինչո՞ւ Աստուած իր անսահման արդարութեան մէջ սահմաններ դրած է խելքին, բայց ոչ մարդկային յիմարութեան : Յիսուսեան Հայր մը պատասխանեց որ յիմար մարդիկ աւելի հաւանականութիւն ունէին դրախտ երթալու քան խելացիները : Այս պայմաններու մէջ համոզուած եմ որ եւրոպական պետութեանց բոլոր մարդիկը օր մը երկինք պիտի երթան : Հոն ի՞նչ պիտի ընեն : Այդ ուրիշ հարց է :

ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ գործադուլը կը շարունակուի եւ կը թուի թէ կարելի պիտի չըլլայ անմիջական լուծում մը գտնել :

ՍԷՆԻ նահանգին մէջ 6187 անգործ կայ ըստ «թաղապետական տեղեկագրին» :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Գերման դաշնակցային հանրապետութեան երկրամասերու ներկայացուցչական խորհրդարանն է՝ Պունտեսռաթ: Ասիկա, բուն երեսփոխանական ժողովին՝ Պունտեսթակին, հակակշռող խորհրդարանական մարմինն է: Ամէն օրէնք, Պունտեսթակի քննութենէն ետք՝ պէտք է անցնի նաեւ Պունտեսռաթի բովէն: Պունտեսթակը ունի 519 երեսփոխաններ, իսկ Պունտեսռաթը 45 անդամներ, որոնք ներկայացուցիչներն են 11 գերման երկրամասերու: Ամէն մէկը իր բնակչութեան թիւին համեմատ ներկայացուցիչներ զրկած է:

Պատըն – Վիւրթթէնպերկ	5
Պավիերա	5
Պրէմըն	3
Համպուրկ	3
Հեսըն	4
Նիրտըրսաքսըն	5
Նորդռայն – Վեսթֆալըն	5
Ռայնլանտ – Փֆալց	4
Սաարլանդ	3
Շլէզվիկ – Հոլշթայն	4
Պերլին	4
Գումար	45

Բացի Պերլինի չորս ձայնէն, միւս 41 ներկայացուցիչները կրնան իրենց քուէով մերժել կամ փոփոխել տալ որեւէ օրէնք կամ դաշինք:

Պունտեսռաթի Մարտ մէկի նիստին մէջ, երեք ժամ վիճաբանութենէ ետք, վաւերացուեցաւ Ֆրանքեւգերման դաշինքը:

Ատընաուրը, որ եօթը տարիէ ի վեր ներկայ չէր եղած այս խորհրդարանին ժողովներուն, այս անգամ ներկայ էր՝ ի հարկին բացատրութիւններ տալու համար: Ատընաուրը ըսած է.— Այս պայմանագրութիւնը երկու ծերերու միջեւ դրուած դաշինք մը չէ, այլ երկու ժողովուրդներու եւ պէտք է անով վերջ դնէ չորս հարիւր տարուան թշնամութիւնն ու հակառակորդութիւնը երկու ժողովուրդներու միջեւ: Ռուսիա կրցած է այս պատճառով անգամ մը Գերմանիոյ հետ՝ Ֆրանսայի դէմ, եւ անգամ մը Ֆրանսայի հետ՝ Գերմանիոյ դէմ դաշնակից ըլլալ տասնեակ տարիներ, հարկ է որ այդ չկրկնուի այլեւս: Այս իսկ պատճառով, ո՛չ երկու կառավարութիւններ եւ ո՛չ ալ երկու ծերեր — տը Կոլ եւ Ատընաուրը— է որ պայման կը կնքեն, այլ այս դաշինքը պէտք է մաս կազմէ ժողովրդական համոզումին:

Դիտողութիւններ ըրած եւ բանաձեւեր առաջարկած են՝ իբր յաւելուած դաշինքին, Սոցիալ – Դեմոկրատ կառավարութիւն ունեցող երկրամասերը՝ Հեսըն, Համպուրկ, Նիրտըրսաքսոն (Հաննովըր), որոնք սակայն 12 ձայնով փոքրամասնութեան մէջ մնալով, բաւականացած են թելադրութիւններ ընելով եւ վաւերացման բանաձեւը ընդունուած է Պունտեսթակին կողմէ:

Հետաքրքրական է Սոց. – Դեմոկրատներու տեսակէտը, որոնց անշուշտ իր ձայնը միացուցած է Պերլինի քաղաքապետը՝ առանց քուէի «ձայն» ունենալու, որովհետեւ Պերլին իրաւապէս չորս յաղթական պետութեանց հովանիին տակ «լանտ» մըն է, եւ այս տեսակէտով մաս չի կազմեր դաշնակցային հանրապետութեան: Սոց. – Դեմոկրատ վարիչներու պաշտօնական կարծիքը այն է, թէ Ֆրանքեւգերման հին ու տխուր անցեալին վրայ քար մը դնող եւ ապագայ սերտ գործակցութեան դաշինքը որ մէկուն ու միւսին կը բերէհաշտութիւն և բարեկամութիւն, մեծապէս գովելի է, բայց այս կապակցութիւնը պէտք չէ խախտէ գերման արտաքին քաղաքականութեան այժմու հիմքը: Որ է՝ գործակցութիւն Եւրոպայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ, վերամիացում Գերմանիոյ, միասնական պաշտպանութիւն Ատլանտեան Ուխտին սահմանումով, եւրոպական միասնականութիւն ցարդ գոյութիւն ունեցող խմբաւորման ուղղութեամբ, — Անգլիա եւ «ուրիշ անդամակցիլ փափաքով երկիրներու» անդամակցութեամբ — այլ մանաւանդ բարձում առեւտրական արդելքներու, շնորհիւ բանակցութեանց Մեծն Բրիտանիոյ, Միացեալ Նահանգներու եւ ուրիշ երկիրներու միջեւ:

Ասիկա շատ պարզ է: Պերլինի քաղաքապետը՝ Վ. Պրանտ խօսք առնելով իբր տեղեկաբեր, շեշտած է այն պարագան, որ Գերմանիա եւ Արեւմտեան Պերլին ամերիկեան պաշտպանութեան ապահովութեան կը պարտին շատ բան, եւ ասիկա պէտք չէ խանդարման ենթարկուի, ինչպէս կը կասկածին ոմանք Ֆրանքեւգերման դաշնագրին հետեւանքով:

Ատընաուրը պատասխան տալով յայտարարած է թէ Անգլիոյ մուտքը «եւրոպական Հասարակաց Շուկային» մէջ բանակցութեանց ընդհատում կրած է, բայց չէ յապաւած: Իր եւ տը Կոլի տեսակցութեանց ատեն, այս հարցին լուծման համար երկու կողմերու տեսակէտը «շատ մօտ» եղած է: Թէ «Հասարակաց Շուկայի, եւ թէ ՕԹԱՆի հիւլէական զինումին մասին տը Կոլի հետ յատկապէս խօսած է, թէեւ Փարիզի եւ Պոնի միջեւ կարծիքի տարբերութիւններ գոյութիւն ունին, ըսած է Ատընաուրը:

Վ. Պրանտ հիացում յայտնեց տը Կոլի, բայց զգուշացուց անոր ծրագիրներէն. Ֆրանքեւգերման դաշինքը նմանեցուց օդանաւի մը, որուն թռիչքը օդանաւէն եւ մէջի օդանաւորդէն կախում ունի: Նորտռայն Վեսթֆալընի շատ ազդեցիկ քրիստոնէական կուսակցութեան պատկանող Տիւսէլտորֆի կառավարութեան նախարարապետ Մայեր պատասխանեց թէ հովէն ալ կախում ունի օդապարիկին բռնելիք ճամբան, բայց Ֆրանքեւգերման դաշինքը պէտք չէ առիթ տայ հովէն քշուելու եւ պէտք չէ որ Եւրոպա խմբակցութիւն կազմէ Ամերիկայի դէմ:

Հեսընի նախարարապետ Զինն, իր երկրամասին տեսակէտը ձեւաւորեց այնպէս որ «երկու ժողովուրդներու հաշտեցումը՝ դարուս ամէնէն բարեբաստիկ երեւոյթն է», բայց «ինքնախաբէութիւն» պիտի ըլլար հաւատալ, թէ պատահականութեան արդիւնք է նոյն օրն իսկ Անգլիոյ դէմ տը Կոլի բռնած դիրքը: Համպուրկի քաղաքապետ Նեվերման՝ Ատընաուրի պատասխանելով ըսաւ թէ ինքը՝ անմեղ ձեւով մը կը մեկնաբանէ հարցը, բայց վտանգաւոր է պարագան եւ կրնայ Եւրոպան բաժանեալ վիճակի մը վերածել: Զինն եւ Պրանտ ընդգծեցին որ Միացեալ Նահանգներն են որ կը պաշտպանեն Պերլինի ազատութիւնը:

Պետական քարտուղար Կարստըն պատասխանելով եղած հարցապնդումներուն ըսաւ թէ դաշինքին պայմանները նոյնքան թոյլատու են Գերմանիոյ ազդելու Ֆրանսայի քաղաքականութեան վրայ: Անգլիոյ մուտքը Եւրոպայի հասարակաց շուկային մէջ կը մնայ գերմանական քաղաքականութեան հիմնական ծրագիրը, միայն հարկ պիտի ըլլայ անցողակի միջանկեալ լուծումներ գտնել այդ նպատակին հասնելու համար: Եւրոպայի հասարակաց շուկայի խմբական յաջողութիւնը հետեւանքն է Ֆրանսական եւ գերմանական անտեղիտալի գործակցութեան ջանքերուն: Ինչ կը վերաբերի Ամերիկայի, ուրկէ նոր կը վերադառնար Կարստըն, այժմ այնտեղ ալ աւելի հանդարտութեամբ կը դատեն այս երեւոյթը քան սկիզբները:

Այսպէս ուրեմն Ֆրանքեւգերման դաշինքը վաւերացուեցաւ, կարգ մը մտահոգութիւններ եւ առարկութիւններ արծարծելով: Նոյնանման վերաբերում կ՚ենթադրուի Պունտեսթակի մէջ:

ՊԵՏՐՈՍ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱԿԱՆԱՒՈՐ ՀԻՒՐԸ ՄԷԿ ԺԱՄՈՒԱՆ ԻՐ ՀԱՅՐԵՆԱՇՈՒՆՉ ԽՕՍՔՈՎ ՈԳԵՒՈՐԵՑ ՆԵՐԿԱՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Փարիզէն առաջ, Ս. Կապուտիկեան Գահիրէ էր, ուր իրեն ի պատիւ տրուած ընդունելութիւնը կը նկարագրէ «Յուսաբեր»:

Փետրուար 27ի երեկոյեան, Գահիրէի Հայութիւնը, իր բոլոր հատուածներով, համաժողովրդային գերազանցօրէն ջերմ ընդունելութիւն մը ըրաւ հայրենի բանաստեղծուհի Ս. Կապուտիկեանի:

Ժամեր առաջ, յոգնախուռն բազմութիւն մը, բառին բուն առումով, խուժած էր Հելիոպոլսոյ «Յուսաբեր» ակումբը, արժանավայել շուքով ընդունելու, պատուելու եւ ունկնդրելու համար հայրենաշունչ հայ բանաստեղծուհին:

«Յուսաբեր» ակումբի զոյգ սրահները,— «Լ. եւ Ս. Գարագաշեան» հանդիսասրահը եւ սիւնագաւիթը բերնէ բերան լեցուած էր հայրենակարօտ խանդավառ բազմութեամբ: Ասեղ ձգելիք տեղ չկար, մասնաւորաբար հանդիսասրահին մէջ: Այնպէս որ Կարգադիր Յանձնախումբի բոլոր ճիգերը՝ խճողումի առաջքը առնելու համար՝ ի դերեւ ելան: Բազմաթիւներ, ժամեր շարունակ, ոտքի վրայ հետեւեցան յայտագրի գործադրութեան:

Ընդունելութիւնը կազմակերպելու գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր «Համազգային»ի Գահիրէի վարչութիւնը:

Ընդունելութեան ներկայ եղան գաղութիս երեք հայ յարանուանութեանց հոգեւոր ու աշխարհական ներկայացուցիչները,— թեմակալ առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Հ. Գր. Վրդ. Կերկերեան, Վեր. Վ. Թութիկեան, Կաթողիկէ Վրդ. եւ հայ առաքելական քահանայ հայրեր, ազգ. իշխանութեան եւ զանազան հոգաբարձութեանց անդամներ, ազգային ու յարանուանական վարժարաններու տնօրէնները, ինչպէս նաեւ Գահիրէի հայ հանրային, բարեսիրական, մշակութային եւ մարզական բոլոր կազմակերպութեանց, հաստատութեանց ու մամուլի ներկայացուցիչները, նաեւ բազմաթիւ հիւրեր:

Ժամը 9·15ին, հայրենի ականաւոր հիւրը, իր հետեւորդներով, ընդհանուր խանդավառութեան եւ ջերմ ծափողջոյն-

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Սկսում են Թումանեանի անպարտաճանաչութեան եւ պատեհապաշտութեան մասին անախորժ փսփսուկներ, որոնց մէջ ճշմարտութիւնն ու բամբասանքը իրար են հիւսուած: Բանաստեղծն զգում է իր վիճակի անյարմարութիւնը եւ մինչեւ իսկ տառապում նրանից, բայց չի կարողանում յաղթահարել իր մէջ լայն ու արձակ ապրելու ձգտումը, որ մեծանում էր նրա բանաստեղծական հռչակին զուգահեռաբար: Վերոյիշեալ նամակի մէջ նա գրում է.

«Անցեալ օրը գիտե՞ս ինչ պատահեց: Թիֆլիսից մինը եկել էր այստեղ (Շուլաւէր): Դրան բան եմ պարտ: Ինձ հարցընում է՝ թէ ե՞րբ ես գալու, ի հարկ է, ակնարկելով այն հաշիւը: Ասում եմ՝ «շուտով կը գամ»: Այստեղ էլ մի խանութպան, մի քանի օր առաջ ինձ հարցրել է թէ ե՞րբ եմ գնալու Թիֆլիս — հաշիւը մաքրենք: Ասել եմ՝ «դեռ շատ չեմ գնալու»: Այդ երկուսը միասին ինձ հանդիպեցին ու զրոյց ենք անում: Այդտեղ դուրս եկաւ, որ մէկին այսպէս եմ ասել, միւսին՝ այնպէս:

«Գուցէ կարելի է այստեղ ծիծաղել, բայց սաստիկ ծանր է լինել ոչինչ մարդկանց հսկողութեան տակ, տանել նրանց մուննաթներն ու ակնարկները, միշտ անհանդիստ լինել նրանցից ու համբերել առանց յոյս ունենալու թէ կ՚ազատուես դրանցից — ապա հաշտուել այդ վիճակի հետ ու .. ծիծաղել»:

Եւ այսպէս «ծիծաղելով»՝ Թումանեան ապրում էր մի կեանք, որ նրա տաղանդի աստիճանն ունեցող մի օտար գրողի կարող էր շատ համեստ երեւալ, բայց հայ գրողներին եւ հանրային գործիչներին նախանձելի էր թւում:

Նախանձելի էր, որ նա ապրում էր վայելուչ բնակարանում, որտեղ մինչեւ անդամ առանձին սենեակ ունէր իրեն համար՝ լիքը հազուագիւտ գրքերով, արժէքաւոր հնութիւններով եւ գեղարուեստական իրերով: Նախանձելի էր, որ նա կարողանում էր իր տասը երեխաներին կանոնաւոր կերպով հագուեցնել եւ ուսում տալ: Նախանձելի էին մանաւանդ նրա հացառատ սեղանը եւ անհաշիւ հիւրասիրութիւնները:

Հիւրասիրութիւնը, իբրեւ ազնուական մեծատունի աւանդութիւններից մէկը, մի առանձին արժէք ունէր Թումանեանի աչքում: Կարելի է ասել, որ նա առանց հիւրի սեղան չէր նստում, իսկ շաբաթը զոնէ մի անդամ կանոնաւոր խնջոյք պէտք է ունենար՝ գրական, քաղաքական եւ հանրային գործիչների սեղանակցութեամբ:

Այս խնջոյքները սովորաբար սկսում էին մտքերի փոխանակութեամբ օրուայ «հրատապ հարցերի» շուրջը եւ վերջանում քէֆով, որին մասնակցում էր եւ «ժողովուրդը», այսինքն Թումանեանի երեխաները: Սրանք տարիքի կարգով շարւում էին սեղանի ներքեւի կողմը եւ իրենց քրքիջներով ու բացագանչութիւններով լեցնում ընդարձակ սեղանատունը:

Հակառակ ընկալեալ սովորութեան, որ տան տէրը սեղանապետ կամ թամատա չի լինում, Թումանեան սովորաբար ինքն էր թամատայութիւն անում իր հիւրասիրութիւնների ժամանակ, որովհետեւ քչերը կարող էին համարձակուել «համազգային թամատայի» ներկայութեամբ — սա էլ Թումանեանի տիտղոսներից մէկն էր— այսպիսի դեր ստանձնել: Նրա «կենաց բաժակները» համեմուած էին լինում անվերջ սրախօսութիւններով, որոնք եթէ գրի առնուէին՝ հրակայական հատորներ կը կազմուէին:

Իր սրախօսութիւնների նիւթ էր դարձնում նա յաճախ իրեն՝ իր ցրուածութիւնը, իր անգործնականութիւնը եւն.:

— Էս մեր տնեցին էլ — խօսքը իր կնոջ մասին էր — մի կողմից է ինձ խաթի մէջ գցում: Շարունակ ականջս ծամում է թէ ես չեմ հետաքրքրւում իմ երեխաների ուսումով: Անցեալ օրը խելքս փչեց մի անակնկալ անել սրան: Գայանեան դպրոցի մօտով անցնում էի, ասացի մտնեմ մի տեղեկանամ թէ մեր Նուարդը (իր երկրորդ աղջիկը) ինչպէս է սովորում: Մը-տայ ուսուցչանոց: Բարեւ, Աստծու բարին: Էս մեր Նուարդը իր թուանշաններն ինձ ցոյց չի տալիս. մի ասէք տեսնեմ, ի՞նչպէս է հետեւում դասերին: Տեսնեմ՝ ուսուցիչները զարմացած իրար են նայում: Բանից դուրս եկաւ, որ Նուարդը Գայանեան դպրոցում չի սովորում, այլ Յովնանեան դպրոցում: Անյարմար դրութիւնից մի կերպ դուրս պրծայ ու շունչս Յովնանեան դպրոցում առայ: Էդտեղ էլ ինչ իմանամ, որ լաւ լինի — թէ՝ Նուարդը անցեալ տարի աւարտել է դպրոցը.. Իսկ էս անպիտան աղջիկը ինձ էդ մասին ոչինչ չի ասել ...

Մի անգամ էլ, պատերազմի շրջանին, Թումանեան «թամատայօրէն զանգատւում էր» իր չար բախտից:

— Ախպէր, էս օր անցնում էի Գոլովինսկի Պրոսպեկտով (Թիֆլիսի ամենամեծ փողոցը): Մի կօշկակարի խանութում տեսայ մի զոյգ գեղեցիկ կօշիկ՝ վրան նշանակուած յիսուն բուբլի: Զարմացայ, որովհետեւ էդ տեսակ կօշիկը հարիւր բուբլուց պակաս առնել չի լինի: Թարսի պէս էս առաւօտ էլ ականջովս էր ընկել, որ մեր Արփիկը (իր չորրորդ աղջիկը) կօշիկ չունի:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(8 Շար.)

ԿԱՏԱԿԱԳ ՊՕՏԱՇՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՀԱՆՈՑՆԵՐԸ

Հայաստանի խոհանոցը հարուստ է ազգային ուտեստներով, որոնք ստեղծվել են դարերի ընթացքում։ Հայ խոհարարները հմտորեն օգտագործել են տեղական հումքը՝ բանջարեղեն, մրգեր, միս, հացահատիկ, կաթնամթերք։ Հայկական խոհանոցի առանձնահատկությունը համեմունքների առատ օգտագործումն է։ Հայ խոհարարները գիտեն, թե ինչպես համադրել համեմունքները, որպեսզի ուտեստը ստանա յուրահատուկ համ ու բուրմունք։

Հայկական խոհանոցի հնագույն ուտեստներից է **խորոված**։ Խորոված պատրաստելու համար միսը կտրատում են մանր կտորների, մարինացնում են քացախի, սոխի, համեմունքների խառնուրդում, ապա տապակում են կրակի վրա։ Խորոված սովորաբար մատուցում են թարմ բանջարեղենի սալաթի հետ։

Տոլման հայկական խոհանոցի մեկ այլ հայտնի ուտեստն է։ Տոլման պատրաստում են խաղողի կամ կաղամբի տերևների մեջ փաթաթելով մսի, բրնձի և համեմունքների խառնուրդը։ Տոլման կարելի է եփել թե՛ տաք, թե՛ սառը վիճակում։ Տոլմայի տարբեր տեսակներ կան՝ կախված տարածաշրջանից և ընտանեկան ավանդույթներից։

Հայկական հավկիթը նույնպես հայտնի ուտեստ է։ Հավկիթը եփում են, կտրատում են կիսով չափ, լցնում են մսի, սոխի և համեմունքների խառնուրդով, ապա թխում են։ Հավկիթը կարելի է մատուցել թե՛ տաք, թե՛ սառը վիճակում։

Հայկական խոհանոցի մեկ այլ հայտնի ուտեստ է **լավաշ**ը։ Լավաշը բարակ հացաբուլկեղեն է, որը թխում են հատուկ վառարանում՝ թոնրում։ Լավաշը հարմար է ինչպես առանձին ուտեստի, այնպես էլ տարբեր միսային և բանջարեղենային ուտեստների հետ։

Հայկական խոհանոցի մեկ այլ հայտնի ուտեստ է **ապուր**ը։ Ապուրը պատրաստում են տարբեր բանջարեղենից, մսից կամ հավից։ Ապուրը կարելի է մատուցել թե՛ տաք, թե՛ սառը վիճակում։

Հայկական խոհանոցի մեկ այլ հայտնի ուտեստ է **հավկիթ**ը

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ :

ԻՍԻԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին

Ի նպաստ Իսիի Խրիմեան վարժարանին :

Բանախօսութիւն՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ Ի-ՓԷՔԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին .— Մ· Պօղոսեան (երգ), ընկերակցութեամբ Կ· Ափրիկեանի : Օր· Վարժապետեան (դաշնակ), Օր· Շաքէ Պէնկեան (երգ), ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, Պերնար Տէտէնեան նուագախումբը իր երգերով եւ պարերով :

Իսիի Նոր Սերունդի պարախումբը ղեկավարութեամբ Օր· Քէօշկերեանի :

Արտասանութիւններ՝ Օր· Շալճեան եւ Արայ Գրիգորեան : Ժ· Պալանցեան պիտի նուագէ եւ երգէ իր կիթառով :

Դերասան Հապէշեան պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ :

Խօսնակ՝ Պ· Գրիգորեան :

Պիտի մասնակցի նաեւ զաւեշտով (ԳԻԳԵՐԱՇՐՋԻԿԸ) :

Մուտք՝ 3 եւ 5 Ֆրանք :

Դպրոցականներուն կէս գին

ԽՆՋՈՅՔ

ՓԵՏՐ· 18Ի ԱՌԹԻԻ, ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Վալանսի Շրջ· Կոմիտէի կողմէ : Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը :

Ճոխ պիւֆէ, հայկական տաք մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19 :

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Շրջ· վարչութիւնը միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շրջանաւարտուհիներու եւ Սանուհիներու կողմէ

Maison de la Chimie

28 bis, Rue St.-Dominique
Métro : Invalides

10 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին :

Պիտի ներկայացուի

Ա·Տատրեանի ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ

Shakespeare : « LA NUIT DES ROIS »

ԵՐԳ , ՊԱՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մուտք 6 եւ 5 ֆրանք

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ· ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) *Զեռնհաս երիտասարդ օրիորդ մը, իբրեւ քարտուղարուհի որ Սթենօտաքթիլօ գիտնայ :*

2) *Լիվրէօր մը (այր թէ կին) : Դիմել՝*

ALICE LEVON
(Couture)

5, Rue d'Artois, PARIS-8e ELY. 74-74

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէի փողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ· Կոմիտէի եւ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ·Դ· «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ· անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեանի ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ· Յ· Դ· Կեդր· Ֆրանսայի ներկայացուցչական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, տեղեկագրուած ժողովատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ· Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ· Յ· Դ· Անտոքի բոլոր ընկերները ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՏԷՍԻՆ.— Հ· Յ· Դ· Տէսինի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ· ժողովի, այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ *Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի*, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ· Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ ՃԷրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

Ս· ՅՈՎՀ· – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Հանգստեան ձայնաւոր պատարագ Գերպ· Գրիգոր Պահապանեանի հոգւոյն համար ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելոզին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պղտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy MO 32-10
65, Rue Robert LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ *փաստրմա*.— Քիլօն 10 ֆ·՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին : Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ» :

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագրզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն) :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած՝ «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ Եղբայրակցութեան » կողմէ

Կիրակի, Մարտ 10, ժամը 21ին,

SALLE CHOPIN (PLEYEL), 8, Rue Daru

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

Դաշնակ՝ Ս· ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ : երգ՝ Փարիզի ՍԷՆԹ ԷՕՍԹԱՇ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ Բաբաջանեան, Խաչատուրեան եւ մասեր Կոմիտասի պատարագէն

Տոմսերը ստանալ Բալուեան գրատունէն

43, Rue Richer, PARIS (9e) — Tél. PRO. 25-46

Ծանօթ.— Դուռները կը փակուին ժամը ճիշդ 21ին :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
10 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9552

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9552

ՕՐՈՒԱՆ ԹՕՍՔԸ

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԱԻԱՆԴԸ

Հայ ազգի ներկայ անստոյգ եւ տըժ – դոյն օրերուն լուսաւոր երեւոյթ մը կազմեց համազգային այն ինքնաբուխ եւ սրտագեղ հետաքրքրութիւնը, որ ցոյց տրուեցաւ հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ, Մ. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին առթիւ :

Երախտագէտ Հայութիւնը ամէն տեղ պատշաճ հանդէսներով ոգեկոչեց յիշատակը այն մեծ վարդապետին, որ իր հրաշափառում դիւտով հաստատ եւ անխորտակելի հիմերու վրայ դրաւ մեր ազգային ինքնուրոյն մշակոյթը, մեզի շնորհեց ինքնապաշտպանութեան անունը – լաւագոյն զէնք մը եւ ապահովեց մեր գոյութեան յաւիտենականութիւնը :

Մեր լրագիրներն ու պարբերականները բացառիկ թիւեր նուիրեցին Օշականի սուրբին, ծանօթացնելով անոր կեանքն ու գործը այսօրուան սերունդին եւ վեր հանելով այն մեծ ու նուիրական ծառայութիւնը, զոր անիկա մատոյց հայ ազգին՝ շնորհիւ իր հնարած երեսունեւվեց տառերուն :

Առանց հայերէն այբուբենին մեր լեզուն պիտի չկարենար երբեք : Շատ հաւանաբար հայ ժողովուրդը պիտի ճուլուէր այլ ազգերուն հետ եւ ընդմիշտ անհետանար աշխարհի երեսէն :

Հայ ազգը իր դարաւոր պատմութեան ընթացքին ունեցած է փառքի եւ անկումի օրեր :

Օտար աշխարհակալներ աչք տնկած են իր հողին վրայ եւ քանիցս ոտքի կոխան դարձուցած զայն : Նուաճած են նիւթական հողը եւ իրենց բռնակալութիւնը պարտադրած անպատշաճ մարդոց :

Սակայն չեն կրցած սորկացնել Հայու հոգին : Զարդեր կազմակերպելով փիլի – քաղէս մարդիկ սպանած են, սակայն չեն յաջողած մեռցնել Հայուն ապրելու եւ գոյատեւելու անյողդողդ կամքը :

Ու այդ՝ շնորհիւ Ս. Մեսրոպին, Ս. Սահակին եւ անոնց գործակից երէց ու կրօնաւոր Թարգմանիչներուն, որոնք Աս – կեղաւ կերտեցին, քրիստոնէութեան վեհ սկզբունքներով զրահեցին Հայութիւնը, բարձր մշակոյթով եւ քաղաքակրթու – թեամբ օժտեցին զայն :

Հայոց պատմութեան ամէնէն փառաւոր էջը մեր այս ռահվիրաներն են, որ արձանագրեցին ոսկի տառերով :

Մեծն Տիգրանի աշխարհակալական յաղթանակները ասուպի մը նման հայկական երկնակամարէն «անցան գնացին», առանց հետք ձգելու : Որովհետեւ նիւթական ուժի վրայ էին հիմնուած :

Վարդան Մամիկոնեան եւ իր ղինակից – ները յանուն զաղափարի, յանուն խղճի ու հաւատքի պատերազմեցան Սասանեան Ցաղկերտի բռնակալութեան դէմ ու անհաւասար կռուի մէջ նահատակուեցան :

Յիսիքապէս պարտուեցան : Սակայն Աւարայրի դաշտին վրայ թափուած սուրբ արիւնը հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ ամրապնդեց հաւատքն ու անկախ ապրելու կամքը :

Մամիկոնեանները կը պատկանէին Ասղեղբի սերունդին :

Գօտեպնդուած նոյն անսասան հաւատքով եւ անխորտակելի կամքով, Մամիկոնեաններու յաջորդները հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր մահացու պայքար կը մղենք, յաւերժացնելու համար հայ ազգի գոյատեւումը :

Կը շարունակենք ինքնապաշտպանու – թեան պայքարը օտար աստղերու տակ՝ անխախտ պահելու համար նուիրական աւանդը, զոր Ս. Մեսրոպ եւ ընկերները ժառանգ ձգած են մեզի :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԳԼՈՒԽԸ ՃԶՄԵՑԷՔ"

ԱՅՍ Է ԵՂԱԾ ՆՇԱՆԱԲԱՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾԻՆ

Միջին – Արեւելքը կը շարունակէ ամէն օր անակնկալներ բերել : Այս անգամ կրկին Սուրիան է որ, հետեւելով Իրաքի, քանի մը ժամուան մէջ, տապալեց վարչակարգը Թէեւ հոս, Դամասկոսի մէջ ճգմելիք գլուխ չկար, բայց պետական հարուածին հրահանգը տուած է Պաղտատի ձայնասփիւռը ըսելով.–Գլուխը ճզմեցէք, միայն պոչը ճզմելով մի զոհանաք :

Մահմետականներուն կիրակին էր՝ Ուրբաթ առտու ժամը 6ին երբ ըմբոստները տէր կը դառնային երկրին : Վարչապետը իր ընտանիքով կ'ապաստանէր Թրքական դեսպանատունը : Բուռն ազդանական՝ Խալէտ Էլ Ազմ չէր վարանած ըսելու «Սուրիացի յետին քաղաքացիին ներբանը աւելի պղնիւ է քան Նասըը » :

Ինչպէս Պաղտատի նոր տէրերը, Սուրիոյ մէջ ալ անծանօթ կը մնան անուն – ները անոնց որոնք այս չարժումին ետին են : «Յեղափոխութեան Ազգային Խորհուրդը» որ կը ղեկավարէ երկիրը, դաղտնի կը մնայ : Իր նպատակն է արաբական միասնականութիւն հաստատել եւ ինչպէս ամէն ապստամբական չարժումի առեն, կը խոստանան ի մօտոյ իշխանութիւնը քաղաքացիներու յանձնել :

Այս ամէն բաներուն ետին է անչուշտ ան՝ զոր «Փարի – Փրէս » կը կոչէ «Փուչերու նոպէլեան մրցանակաւորը» իմա՝ Նասր :

Դամասկոսի ձայնասփիւռը առաջին առթիւ իսկ դատապարտեց «անջատողական չարժումը» որ տարիներէ առաջ բաժնած էր Սուրիան Եգիպտոսէն : Իրենց այս կացութեան մէջ, ծանր վտանգի են – թարկուած են արաբական երկու երկիր – ներ՝ Յորդանան եւ Սէուտական Արաբիա :

Ինչպէս պրած էինք երէկ, հոս ալ, ինչպէս Պաղտատ Պասրը կը դտնուի չարժումին դլուխը (արաբ ընկերվարական) :

× *Սուրիական բոլոր թերթերու հրա – տարակութիւնը արդիլուած է բացի Ալ վահտա ալ Արաբիանէն (արաբ միաս – նականութիւն) եւ Ալ Պասրէն :*

× *Քուէյթի մէջ խանդավառ ցոյցեր տեղի ունեցած են, ցուցարարները տո – ղանցած են Նասիրին նկարներով եւ Արաբ Մ. Հանրապետութեան դրօշակներով :*

× *Տին Ռուսք ոչ մէկ կարծիք ուղած է յայտնել սուրիական պետական հարուա – ծին առթիւ : Գոհացած է յայտնելով թէ Սուրիոյ Ամերիկացի քաղաքացիները ողջառողջ են, իսկ անցած–դարձածը «արաբական երկիրներէն միայն կախում ու – նի » :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ճառ մը խօսելու համա – ղելու համար, հանքադործները որ չատ յուսախաբ եղան եւ ոչ մէկ տրամադրու – թիւն ունին աշխատանքը վերսկսելու : Գործադուլի նոր չարժումներ պիտի սկը – սին յառաջիկայ չարաթ, զօրավիդ կեն – լուհամար հանքադործներով :

ՎԻՆՍԷՆԻ երեք մահապարտներուն փաստաբանները ընդունելեցան տը Կոլի կողմէ, ներման դիմումին առթիւ : Զէին սպասեր այսքան չուտ «հրաւիրուիլ » է – լիզէ եւ այս հապճեպ որոշումին պատ – ճառը յայտնի չէ :

«ԶԱՐԵՀ Ա. ՏՈԳՈՐՈՒԱԾ ԷՐ ԿՐՕՆՔԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԻՐՈՎ»

Կ'ԸՍԷ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

Վարդանեանցի յիշատակը ոգեկոչուած է նաեւ Հռոմի մէջ ուր, կարդինալ Ագագեանեան խօսած է հոգեշունչ ճառ մը զոր կը հրատարակենք ստորեւ : Հաւաքոյթին ընկարագրական մասը մեր յաջորդ թիւով :

Ուրախ ենք, սիրելի զաւակներս, որ Սրբոց Վարդանանց յիշատակը կը միա – ցընէ Հռոմի հայ զաղութը՝ Աստուծոյ եւ ազգին նուիրուած ժառանգաւորներու եւ հաւատաւոր քոյրերու շուրջ :

Ուրախ ենք ողջունելու նաեւ հայ պատուական ընտանիքներ եւ մասնաւորապէս երիտասարդ ուսանողներ, որոնք, առժամաբար օտարութեան մէջ կ'ապրին, սակայն նման օր մը՝ անոնք համախմբուե – լու եւ Վարդանանց՝ ոչ թէ յիշատակը, այլ ապրումը միասին ապրելու հոգեկան պահանջք մը կը զգան իրենց սրտին մէջ :

Պատուական ազգայիններ եւ սիրելի զաւակներ, բանախօսները արդէն ամէն բան ըսին. Սրբոց Ղեւոնդեանց եւ Վարդանանց մեծութիւնը վերլուծեցին : Ցիւրաքանչիւր՝ Ս. Ղեւոնդի նման Հայրապետներն են որ Վարդանը եւ Վարդանանց նման սերունդ մը պատրաստեցին : Բեմին վրայ զետեղուած մեծ նկարը ինքնին կը հաստատէ մեր ըսածը եւ կը պատկերա – ցընէ մեր զաղափարը :

Ուրացողին սեւ հոգին ալ վերլուծումի նիւթ եղաւ. Վասակ ուզեց, անօրէն մի – ջոցներով բարձրանալ, իշխել. բայց դարձաւ անէծքի հոմանիշ : Մինչդեռ սէրը ծառայելով եւ զոհուելով է որ կ'ապրի եւ կը յաւերժանայ, ինչպէս ըրաւ Ս. Վարդան, որ կ'ապրի յաւերժօրէն հայ ազգին սրտին մէջ եւ կը մնայ կենդանի ներշնչարան մը կրօնքի եւ հայրենիքի վսեմ զաղափարականներուն ծառայող ապագայ եւ ներկայ բոլոր հայ սերունդ – ներուն :

Մեզի համար անհուն՝ մխիթարութեան առիթ կուտան բոլոր այն երիտասարդները, որոնք իրենց յուզումով, մտածում – ներով եւ երդերով թարգման կը հան – դիսանան այն արձագանգին, զոր Վարդանանց Նահատակները ձգած են անոնց սրտին մէջ : Որքան քաղցր է լսել եւ կրկնել, ինչ որ քիչ առաջ այնքան յու – զումով ըսուեցաւ. «Մենք պատրաստ ենք խաչը ի ձեռին եւ Աւետարանը մեր կուրծքին, հաւատարիմ պահպանողներ ըլլալ Ղեւոնդեանց եւ Վարդանանց զա – զափարականներուն » :

Եթէ տակաւին Հայութեան վրայ տա – րածուած են ստուերներ, կաչկանդում – ներ եւ սեղմումներ, առանք չենք կրնար նսեմացնել, մարել մեր յոյսը, որ հիմ – նուած է Աստուծոյ նախախնամութեան եւ մեր Դատին արդարութեան վրայ : Օր մը պիտի փարատին անչուշտ տխուր երեւոյթները եւ մեր ազգը պիտի դանէ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ եւ ազգերու առջեւ իրեն վիճակուած արժանի եւ արդար տեղը. այն ատեն է որ Հայը պիտի բերէ բովանդակ մարդկութեան եւ բովանդակ քրիստոնեայ աշխարհին, զարգացումի եւ բարգաւաճումի իր արդիւնաւոր աջակցութիւնը :

Պատուական ազգայիններ, լսած էք անչուշտ թէ ինչպէս ափ մը զաղթական Հայութիւն քառասուն տարի առաջ հաստատուած է Լիբանանի մէջ. եւ թէ ինչպէս քառասուն տարի վերջ, Պէյրութի Նահր թաղամասը, ամայի եւ ճախճախուտ վիճակէն, Հայուն ձեռքով, եղած է այսօր Լիբանանի երկրորդ բազմամարդ քաղաքը : Ի վարձատրութիւն Հայուն ջիներարական վաստակին, քաղաքապետարանը ուղած է դրոշմել Հայուն Պատմութեան եւ եկեղեցիին նուիրական անունը՝ նոյն քաղաքին բազմաթիւ հրապարակները եւ պողոտաները :

Պարտք կը համարիմ յիշել հոս եւ մասնակցիլ այն սուգին, որ Զարեհ Կաթողիկոսի վաղաժամ մահով, կը պատէ յատկապէս ամբողջ Լիբանանի Հայութիւնը :

Հաճելի է ինծի վկայել հոս, որ ան՝ տոգորուած էր խոկապէս կրօնքի եւ հայրենիքի սիրով : Ունէր լայն տեսութիւններ. բարեկամական յարաբերութիւններ կը մշակէր մեր հայ կաթողիկէ հասարակութեան հետ. եւ իրրեւ չօպա – փելի ապացոյց՝ ընդունած էր հրաւէրը Ս. Քահանայապետին եւ Բ. Վատիկան – եան Տիեզերական Ժողովին ալ ղրկած էր իր դէմը, զոր ամէնքս ճանչցանք եւ դնահատեցինք :

Այսօր, յատկապէս Լիբանանի Հայութեան համար, կը մաղթեմ սէր եւ միութիւն : Ս. Եղիչէ կ'ըսէ իր ոսկեղէն մատեանին մէջ. «Զուարթութիւն մայր բարեաց, անզուարթութիւն ծնող չարեաց » . եւ յիրաւի՝ միութիւնը ամէն մարդի մէջ բարիքներու աղբիւր է, իսկ անմիաբան – նուիրեալը անթիւ չարիքներու պատճառ կը հանդիսանայ :

Հայ ազգին զաւակներն ենք եւ առաջին Քրիստոնեայ ազգն ենք : Հայ եւ քրիստոնեայ՝ հոմանիշ են : Ուստի փարինք Ս. Խաչին, զոր Ս. Ղեւոնդ կը բռնէ եւ Ս. Վարդան կը կրէ իր սրտին վրայ :

Հաւատարիմ մնանք Քրիստոսի Ս. Աւետարանին, որ մեր Հայրն է՝ կ'ըսէ Ս. Եղիչէն :

Հաստատ, անվհատ պահենք սէրը մեր Հայրենիքին եւ մեր ազգին հանդէպ :

Ահա հոս են նուիրեալ եւ ուխտեալ հոգիները, որոնք լուրթեամբ եւ անխոնջ գործունէութեամբ կը պատրաստեն, կը չարունակեն հասցնել նոր սերունդներ՝ տոգորուած սիրովն իրենց ազգին. ա – նոնք կը սորվեցնեն հայ ժողովուրդին փառաւոր անցեալը, պատմութիւնը, լեզուն՝ ազատ ու անկաշկանդ հոգւով. եւ միանդամայն՝ կը պատրաստեն մշակնե – րու սերունդ մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ՝ պահել Հայը յաւէտ Աստուածապաշտ եւ յաւէտ Ազգասէր :

ԼԻՆԵ՞Լ ԹԷ ՉԼԻՆԵԼ

Մենք՝ միշտ սահմանին կենաց ու մահի,
Մենք՝ երկրնտրանքի խոհերից նկուն,
Մօտի՞կ է եղել մեր խորհող ոգուն
Դալուկ իշխանը Դանեմարքայի :

Ու ո՛չ լոկ բեմում, այլ մեր գոյութե՛ան,
Մեր բախտի՛ վրայ, մեր հայրենի տան,
Արեան, օրհասի դարերում անել
Կախուել է հարցը «լինե՞լ, թէ չլինել»···

Բայց ահա ծաղկած Հայոց շէներում,
Բարձրիկ գիւղերում, բակ ու տներում,
Հին աւերակի մօտերքում բարու,
Նորոգ դպրոցի կամարների մօտ
Խաղո՛ւմ են, գոչո՛ւմ տղաները ժիր,
Օտա՛ր այցելու, դու մի՛ զարմացիր,—
Համլետ են կոչւում նրանք անուանով,
Թէեւ խօսում են կոշտ հայերէնով,
Թէեւ սեւուկ են սեւահոդի պէս,
Թէեւ աչքերը ածուխներ են թէժ,
Համլետներ գնդլիկ, բոպիկ ու ցեխոտ,
Կուռ՛ւմ, գլորու՛մ, ելնո՛ւմ են խրոխտ,
Նրանք դեռ փո՛քր են, նրանք դեռ վայրի՛:
Դեռ չե՞ն կարդացել գրքերն աշխարհի,
Ո՞վ են, որտեղի՞ց, դեռ չե՞ն հասկանում,
Զգիտեն՝ կեանքը այդ ո՞ւր է տանում,
Նրանց այտերը դեռ չեն տժգունել
Յաւերժ հարցումից «լինե՞լ, թէ չլինել»
Բայց նրա՛նք, նրա՛նք իրենց ողջ տեսքով,
Սարից – սար հասնող կանչ ու աղմուկով,
Առողջ կարմիրով լիք – լիք այտերի,
Ջուարթ զնգոցով մանուկ ծիծաղի,
Բոպիկ ոտքերի հաստատ քայլուածքով,
Աշխարհին յառած շիտակ նայուածքով
Ասում են «լինե՛լ »···

1957 ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԲԱՐԻ ԵՐԹ ԵՒ ԲԱՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Բ. Թաշեանի խօսքը, արտասանուած Հելիոպոլսոյ Յուսաբեր սրահին մէջ, Սիլվա Կապուտիկեանի ի պատիւ տրուած ընդունելութեան առթիւ:

Սիլվա Կապուտիկեան, որուն համբաւը արդէն հասած էր մեզի իր գալէն շատ առաջ, հայ բանաստեղծուհի է: Չեմ ըսեր՝ բանաստեղծ Հայուհի է, այլ կ'ըսեմ՝ հայ բանաստեղծուհի է: Առաջինին մէջ բանաստեղծը առաջ է Հայէն, երկրորդին մէջ Հայը առաջ է բանաստեղծէն:

Ատեն մը կ'ըսէին.— նախ քաղաքացի, ապա միայն պոետ: Մենք հիմա շրջած ենք այս կարգը ու կ'ըսենք.— նախ հայ, ապա միայն քաղաքացի կամ բանաստեղծ:

Սիլվա Կապուտիկեանի անձին մէջ եւ անձին միջոցով կ'ողջունենք մի, ամբողջական եւ անբաժանելի հայրենիքը:

Սիլվա Կապուտիկեանի անձին մէջ եւ անձին միջոցով կ'ողջունենք մի, ամբողջական եւ անբաժանելի հայ ժողովուրդը:

Ու դարձեալ Սիլվա Կապուտիկեանի անձին միջոցով կ'ողջունենք մի, ամբողջական եւ անբաժանելի հայ մշակոյթը: Կ'ողջունենք հայ մշակոյթի աննահանջ պահակները Արարատէն անդին եւ Արարատէն ասդին:

Մեր հանգանակը այս է,— մէկ հայրենիք, մէկ ժողովուրդ, մէկ լեզու եւ մէկ գրականութիւն: Կը տեսնուի, որ մենք՝ Արտահայաստանի Հայերս ջերմ գաղափարախօսներն ենք միութեան, միասնականութեան եւ միակամութեան:

Չկայ հայ մը համայն գաղթաշխարհի մէջ, որ լսած չըլլայ Սիլվա Կապուտիկեանի անունը. որ կարդացած չըլլայ գոնէ իր սքանչելի պատգամը՝ «Խօսք իմ որդուն»: Այս պատգամը մտած է մեր դասագիրքերուն մէջ, արտասանուած է ու կ'արտասանուի մեր բեմերուն վրայ, կարդացուած է ու կը կարդացուի մեր թերթերուն, տուներուն եւ ակումբներուն մէջ:

Եթէ բանաստեղծուհին միայն այս քերթուածը գրած ըլլար, ատիկա պիտի բաւէր, որ իր անունը անցնէր գիրքերու պատմութեան մէջ:

Ուրիշ բանաստեղծ մը նժարին մէջ կը դնէ մօր սէրը եւ Հիմալայեան լեռները: Մօր սէրը կը կշռէ աւելի ծանր: Սիլվա Կապուտիկեանի կշռաքարը հայ լեզուն է, աւելի ծանր, քան մօր սէրը եւ շատ աւելի ծանր, քան Հիմալայեան լեռները:

Ահա այս սրտագրաւ պատգամին վերջին քառեակը.

«Ու տե՛ս, որդիս, ո՛ւր էլ լինես,
Այս լուսնի տակ ո՛ւր էլ գնաս,
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես,
Քո մայր լեզուն չըմոռանաս»:

Մի՛ մոռնաք, որ լեզուն ազգային ըստացուածք է, իսկ որդին այսպէս կոչուած՝ անհատական ստացուածք է: Հայ կին մը, դուք ըսէք՝ հայ մայր մը ահաւասիկ, որ ազգայինը կը գերադասէ անհատականէն եւ կամովին կը նուիրաբերէ իր «ստացուածքը»՝ պաշտպանելու համար ազգային ստացուածքը: Գերագոյն զոհաբերութեան անմոռանալի դաս մը կայ այս փոքրիկ քերթուածին, այս «թուղթէ շերեփ»ին մէջ:

Բանաստեղծուհին գրած է անշուշտ աւելի գեղեցիկ, արուեստով աւելի բարձրարժէք քերթուածներ: Ես նմոյշ մը միայն տուի: Եւ յետոյ՝ մենք եկած չենք հոս իր ամբողջական գործը դատելու:

Սիլվա Կապուտիկեանի կեանքին մասին այսքանը միայն գիտեմ, որ ծնած է Երեւան, 1919ին: Հայրը ուսուցիչ էր եւ հանրային գործիչ: Ուսումը ստացած է Երեւանի եւ Մոսկուայի մէջ, ուր հետեւած է համալսարանական դասընթացքի: Գրել սկսած է շատ կանուխ: Իր քերթուածներէն մէկուն տակ («Թումանեանի Գիքորին») իբրեւ թուական նշանակուած է 1936: Անշուշտ անկէ առաջ ալ գրած է բազմաթիւ ուրիշ քերթուածներ, որոնք չեն հրատարակուած կամ որոնք հատորի մէջ չեն մտած, որքան ես գիտեմ:

Քսան տարուան ընթացքին Սիլվա Կապուտիկեան հրատարակած է եօթը գիրք. 1. Օրերի հետ, 2. Զանգուի ափին, 3. Այս իմ երկիրն է, 4. Իմ հարազատները, 5. Սրտաբաց զրոյց, 6. Բարի երթ, 7. Մտորումներ ճանապարհի կէսին:

Այսպէս ուրեմն՝ բանաստեղծուհին հասած է ճանապարհի կէսին: Մեր ջերմ ու սրտագին մաղթանքն է, որ իր ճանապարհի երկրորդ կէսը նոյնքան բեղնաւոր ըլլայ, որքան եղած է առաջին կէսը:

Կրնամ վկայել, որ Սիլվա Կապուտիկեանի բանաստեղծութեան յատկանիշներն են ջերմութիւն, հաղորդականութիւն, անկեղծութիւն, պարզութիւն եւ պարզութեան մէջ խորութիւն:

Իմ կարծիքով՝ բանաստեղծը չէ, որ յուզուիլ գիտէ, բանաստեղծը ան է մանաւանդ, որ յուզել գիտէ: Յուզումնահար հոգի մը, ինչպէս է, կ'ենթադրեմ, Սիլվա Կապուտիկեանի հոգին, չի կըրնար չյուզել մեզ: Եւ այս յուզումը կ'ունենանք, երբ կը կարդանք բանաստեղծուհիին ոչ թէ պարագայական ոտանաւորները, այլ այն քերթուածները, որոնք իր խառնուածքէն կը բխին եւ իր խառնուածքը կը յատկանշեն:

Դարձեալ իմ կարծիքով՝ Ս. Կապուտիկեանի քնարը երկու գլխաւոր լար ունի,— կեանքի սէրը եւ հայրենիքի սէրը: Կրնանք այս երկուքը միացնել ու ըսել.— Իր քերթողութեան կեդրոնը սէրն է, անձնական եւ անանձնական սէրը: Անձնականը գրականութիւն է անշուշտ, անանձնականը նոյնպէս գրականութիւն ըլլալով հանդերձ նաեւ Հայոց պատմութիւն է:

Իր զգացումները դարձած են բանաստեղծութիւն, իր բանաստեղծութիւները դարձած են զգացում: Մտածող բանաստեղծ մը ըլլալէ աւելի՝ զգացող բանաստեղծ մըն է: Ես կը կարծեմ, թէ քնարերգու բանաստեղծը, ինչպէս է Սիլվա Կապուտիկեան, նուաղ իմացապաշտ եւ առաւել զգացապաշտ պէտք է ըլլայ:

Իր երկամսեայ «պանդխտութեամբ» Սիլվա Կապուտիկեան ոսկիէ կամուրջ մը ձգեց Հայաստանի եւ Արտահայաստանի միջեւ: Կը հաւատանք, որ այս կամուրջը հետզհետէ պիտի ամրանայ ու ամրապընդուի:

Կը խնդրենք հայրենի պատգամաբերէն, որ ամէն տեղ եւ ամէնուն ըսէ, թէ Գաղթաշխարհի մէջ չկայ հայ մը, որ ի սրտէ հայրենասէր չըլլայ, որ հայրենիքին հետ չըլլայ: Մեր պայքարը այն մասին չէ, որ մենք հայրենասէր ենք կամ չենք, հայրենիքին հետ ենք կամ չենք, այլ այն մասին է, թէ ո՞վ աւելի հայրենասէր է: Օրինակ՝ ես կ'ըսեմ, թէ հայրենիքը կը սիրեմ 40 աստիճան ջերմութեամբ: Դրացին, ոեւէ Համբարձումի կամ Յարութիւն, կը պնդէ, թէ ինք աւելի հայրենասէր է եւ թէ իր հայրենասիրութիւնը 41 աստիճան ջերմութիւն ունի:

Կը տեսնէք ահաւասիկ, որ մեր պայքարը հայրենասիրութեան էութեան մասին չէ, այլ հայրենասիրութեան աստիճանի մասին է:

Շէյքիփիր իր հերոսներէն մէկուն բերնով ըսած է տեղ մը, «Երբեք բառերը առանց մտքերու երկինք չեն հասնիր»: Եւ բառերը ըսի, Սիլվա Կապուտիկեան պիտի ըսէ մտքերը: Եւ շնորհիւ իր մտքերուն՝ իմ բառերս եթէ երկինք չհասնին, տեղ մը կը հասնին վերջապէս:

Բարի երթ քեզի, Սիլվա Կապուտիկեան, եւ բարի վերադարձ: Վերադարձէ ոչ թէ առանձինն, այլ խումբով:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀՈՐՈՎԵԼԸ

Առաջին անգամն եմ այս քաղաքում: Ամէն ինչ ինձ համար անծանօթ է այստեղ, փողոցները, կաւաշէն տները, վիթխարի փափախներով մարդիկ եւ նոյնիսկ մայթերի վրայ տխրող ծառերը:

Քայլում եմ աննպատակ: Տխրում եմ: Սրտիս վրայ կարծես նստել է անապատում ծրարուած այս քաղաքի փոշին: Կարօտում եմ մեր լեռները, կռունկի աչքի պէս պարզ երկինքը, կաթնահամ ջրերը: Կարօտում եմ մտերիմ խօսքի, հեռաւոր մի ծանօթի: Բայց ոչ մի ծանօթ ձայն ... ու թափառում եմ աննը պատակ:

Յանկարծ, ինչ որ տեղից, ականջիս է ընկնում հորովելի մի մոլորուած ձայն: Պատրա՞նք է՝ իմ կարօտից ծնուած, թէ երազի մէջ եմ: Անզօր եմ այլեւս քայլելու: Աչքերս փակում եմ ու վերստին ինձ զգում մեր լեռներում:

... Հօտաղ տղայ եմ՝ ձեռքերով լծին կպած: Ամոլից երգում է ջահել մաճկալը եւ նրա հորովելը թարմ ցելի բուրմունքի հետ ծորում է մինչեւ սրտիս խորքերը:

Ծարաւել եմ, ջուր բերէք, հօ՛, հօ՛...:

Աչքերս բաց եմ անում:

Նոյն գորշ, անհրապոյր շէնքերն են, նոյն անծանօթ քաղաքը, մեր հորովելին անտարբեր մարդիկ: Մեղք չունին: Հորովել չեն լսել եւ գուցէ նրանց թւում է թէ մի մորմոք սիրտ է այդպէս հառաչում: Մեղք չունեն: Գուցէ նրանց սիրտը չի էլ թրթռացել զարթօնքից ... հողի բոյրերից:

Իսկ հորովելը շարունակում է ծորիլ: Հայեացքս կանգ է առնում մայթերի տաղաւարին: Այնտեղ մէկը ծխախոտ վաճառում: Եւ հորովելն էլ նա է ասում:

Այո, չեմ սխալւում: Ահա դանդաղ շարժւում են նրա չորուցամաք շրթունքները:

Էրուեց, խորովուեց ջանս,
Բարձր սարից ձիւն բերէ՛ք... հօ՛, հօ՛

Մէկը մի թղթադրամ է նետում նրա ծխախոտը պահանջում: Կտրւում է մեր սարերի երգը, մեռնում են նրա թրթռուելեւէջները: Նորի՞ց կը ծնուեն:

Ակամայ մօտենում եմ տաղաւարին: Իորովել երգողը խանձուած, չորուցամաք երգ ունի, չորուցամաք շրթունքներ: Սեւ պեխեր ունի նաեւ, սեւ աչքեր: Հայ մարդու թեթեւ թախիծով ծրարուած աչքեր, մշտական կարօտով խոնաւցած աչքեր: Ուզում եմ հարցնել «Հա՞յ ես»,— բայց ամաչում եմ իսկոյն: Միթէ՞ նման հարց կարող ես տալ եղբօրդ: Ո՞վ այսպիսի կարօտած աչքեր ունի, այսպիսի թախիծ: Ո՞վ կարող նրա նման հորովել երգել:

Հարազատ դծեր եմ նկատում նրա դէմքին, իսկ նա սպասողական նայում ինձ: «Ի՞նչ ծխախոտ էք ուզում»,— հարցնում է նրա տրորուած, երկչոտ հայեացքը: Բայց աչքերը հետզհետէ լայնանում են:

— Յակոբ,— ասում եմ սրտապատառ, չսխալուելու յոյսով:

Նա շփոթւում է, ապա կամենում նետուել դէպի ինձ, բայց վաճառասեղանը պատնէշ է, միայն ձեռքն է պարզում ...

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Մտայ խանութ եւ իմացայ, որ կօշիկը մի կամ երկու օրուայ հնութիւն ունի, դրա համար էլ էժան դին է նշանակուած վրան: Գլուխներդ ի՞նչ ցաւացնեմ՝ կօշիկն առայ ու տուն բերի: Էստեղ մեր Օլխան (Տիկին Թումանեան) աչքերը չռած վրէս պրծաւ.— Էս ո՞րտեղ առիր: Ասի՝ էն ինչ խանութում:— Վա՛յ տնաշէնի մարդ, սա խօ մեր Արփիկի կօշիկն է. ոտքին նեղ էր, դրա համար էլ երէկ ծախեցինք այդ խանութին 35 րուբլով..

Թումանեանի հիւրասիրութիւնները յաճախ բոլորովին պատահական բնոյթ էին կրում: Փողոցում հանդիպած Անդրանիկը, կամ մի գրող կամ մի հանրային գործիչ առիթ էր դառնում, որ նա կնոջը լուր ղրկի, թէ ճաշին «մարդիկ են գալու» եւ, մի շարք ուրիշ «ընկեր – բարեկամներ» էլ հետն առած, տուն վերադառնայ: Երբեմն նա առանց կնոջը նախազգուշացնելու էլ հիւրեր էր տանում: Պատմում են հետեւեալ դէպքը.

Մի անգամ Թումանեան, առաւօտեան տնից ելնելիս կրակի վրայ տեսնելով իրենց մեծ պղինձը, որի մէջ կինը յաճախ «խաշ» (փաչա) էր եփում՝ հրաւիրում է բազմաթիւ բարեկամների ճաշի: Կինը տեսնելով այս բազմութիւնը մնում է շշմած, որովհետեւ ճաշի ոչ մի պատրաստութիւն չէր տեսել:

— Վնաս չունի, հանդստացնում է նըրան Թումանեանը, դու խաշը բեր, էդ էլ բաւական է:

— Խա՞շը որտեղից է, հարցնում է ապշած կինը:

— Չէ՞ որ էս առաւօտ մեծ պղինձը կրակի վրայ էր:

— Վա՛յ քո տունը չքանդուի, մեծ պըղինձը լուացքի համար էի կրակին դրել: Ջուր էի եռացնում ...

Խեղճ կինը ստիպւում է լուացք – բան մի կողմ թողնել եւ հապշտապ ճաշ պատրաստել հիւրերի համար:

Իր «Յիշողութիւնների» մէջ յիշատակելով այս դէպքը, որ Թիֆլիսում բերնէ բերան էր անցում, Լէօն ասում է թէ բարեկամների շրջանակում տիկին Թումանեանին կոչում էին «նահատակ», իսկ նրա անհաշիւ ամուսնուն՝ «ընտանեկան աղէտ»:

Երկու որակումներն էլ միայնդամայն տեղին էին:

Սակայն, Թումանեան ոչ մի բանով այնքան չէր փայլում, որքան իր անօրինակ սրամտութեամբ: Ամենադժուարին պարագաներում էլ, նա հնար կը գտնէր իր միտքն արտայայտելու: Վերը մենք տեսանք, թէ, նորեկ համայնավարների ի պատիւ սարքուած խնջոյքում, նա ինչքան սրամիտ կերպով արտայայտում է իր բացասական վերաբերմունքը դէպի խորհրդային իշխանութիւնը: Յատկանշական է նրա սրամտութեան տեսակէտից եւ հետեւեալ դէպքը:

Համաշխարհային պատերազմի սկիզբին, Թիֆլիսում, գումարուած էր ռուսահայոց Ազգային Ժողովի պէս մի բան՝ գաւառական ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ: Անուանապէս ժողովը գումարուած էր որոշելու համար, թէ Ռուսահայերը կամովին ի՞նչ լրացուցիչ պարտականութիւններ պէտք է ստանձնէին ռուսական բանակին օգնելու գործում: Բայց, էապէս, ժողովականներին զբաղեցնողը Թրքահայաստանի անկախութեան կամ ինքնավարութեան հարցն էր, որի մասին արտայայտուել չէին համարձակւում՝ վախենալով թէ դա կարող է կառավարութեան եւ զօրքի մէջ գրգռում առաջ բերել դէպի Հայերը:

Խորհրդակցութիւնների փակումից յետոյ, տեղի ունեցաւ մեծ հացկերոյթ Թիֆլիսի առաջնորդարանում: Կենաց բաժակներ առաջարկուեցին ցարի, Վորոնցով – Դաշկովի, ռուսական բանակի, հայ ժողովրդի համար եւայլն, բայց ոչ ոք չէր վարանանում բերան բանալ Թըրքահայաստանի ապագայի մասին, որ ամէնքի մտահոգութեան առարկան էր: Հերթը հասաւ Թումանեանին, որ բաժակը ձեռքն առնելով՝ ելաւ տեղից.

— Աղքատ ու թշուառական քրտի մէկը մեռել է: Հարեւանուհիները հաւաքուել էին դիակի շուրջը սուգի: Մեռելի կինը բերան – բերան լաց էր լինում. ամուսնու դիակի վրայ եւ ասում. «Վա՛յ ես քո արծաթապատ թրին մատաղ: Վա՛յ ես քո արաբական նժոյգին մատաղ ...» Հարեւանուհիները, այս ողբի վրայ զարմացած՝ իրար երես են նայում: Վերջը նրանցից մէկը, չհամբերելով՝ դառնում է քրտի այրիին եւ ասում... «Աղջի, ա... քո մարդը ոչ արծաթապատ թուր ունէր, ոչ ոսկեզառ հագուստ եւ ոչ էլ արաբական նժոյգ, էդ ինչե՞ր ես երգում դուն: Այրին, աչքերը սրբելով պատասխանում է. «Ճիշդ է, չունէր, բայց, մտքումս կար»: Հիմի, պարոններ, ես բարձրացնում եմ այս բաժակը ձեր մտքինի կենացը ...

Նրա արտակարգ սրամտութիւնը արտայայտում էր ոչ միայն այն ճաշերի ու հիւրասիրութիւնների ժամանակ, այլ մասնակի զրոյցների մէջ: Թումանեան տրամադրուած զրոյցները մի – մի քերթուածներ էին: Վայ եթէ մէկը այդպիսի պահերին վէճի բռնուէր նրա հետ:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(8 Շար.)

ԿԱՏԱԶ ՊՕՏԱՊԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՎԱՏՔԻ ՁԱՅՆ

Մի քանի տարի առաջ, երբ ես հանդիպեցի Հայկ Ասատրյանին, նա ինձ պատմեց իր հետաքրքրական կյանքի մասին։ Ես որոշեցի գրել նրա մասին։ Հայկ Ասատրյանը ծնվել է 1900 թվականին Ալեքսանդրապոլում։ Նրա հայրը եղել է հարուստ վաճառական։ Հայկը ստացել է լավ դաստիարակություն։ Նա տիրապետում է մի քանի լեզուների։ Հայրը ցանկացել է, որ նա ևս զբաղվի առևտրով, բայց Հայկը չի ցանկացել դառնալ վաճառական։ Նա ուզել է զբաղվել գրականությամբ։ Հայրը նրան ուղարկել է Մոսկվա, որպեսզի նա ընդունվի համալսարան։ Հայկը ընդունվել է համալսարանի պատմա-բանասիրական ֆակուլտետը։ Նա սիրել է գրականությունը, կարդացել է շատ գրքեր։ Հայկը սկսել է գրել նաև ինքը։ Նրա առաջին գործերը եղել են պատմվածքներ։ Նա ուղարկել է դրանք տարբեր ամսագրերի, բայց ոչ մի տեղ չեն տպագրել։ Հայկը շատ է տխրել։ Նա կարծել է, որ իր գործերը լավ են, բայց ոչ ոք չի ուզում տպագրել։ Հայրը ասել է նրան, որ գրականությամբ զբաղվելը ապագա չունի։ Հայկը պետք է ընտրի մասնագիտություն, որպեսզի կարողանա ապրել։ Հայրը ցանկացել է, որ նա դառնա բժիշկ։ Հայկը համաձայնել է։ Նա ընդունվել է բժշկական ֆակուլտետ։ Նա սկսել է սիրել բժշկությունը։ Հայկը ավարտել է համալսարանը և դարձել բժիշկ։ Նա աշխատել է հիվանդանոցում։ Հայկը ամուսնացել է։ Նրա կինը եղել է գեղեցիկ աղջիկ։ Նրանք ունեցել են երեխա։ Հայկը շատ է սիրել իր ընտանիքը։ Նա ապրել է երջանիկ կյանքով։ Հայկը ուզել է գրել, բայց չի ունեցել ժամանակ։ Նա ունեցել է շատ հիվանդներ։ Նա ստիպված է եղել գրել միայն գիշերները։ Հայկը գրել է պատմվածքներ, վեպեր, պատմություններ։ Նա ուղարկել է դրանք տարբեր ամսագրերի, բայց ոչ ոք չի ուզում տպագրել նրա գործերը։ Հայկը շատ է տխրել։ Նա կարծել է, որ իր գործերը լավ են, բայց ոչ ոք չի ուզում տպագրել նրա գործերը։ Հայկը ասել է, որ ինքը

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին յաջորդ դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Կը խօսի ՄԱՐՏԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Հիւլէական դարու յառաջդիմութեանց մասին համառօտ տեղեկութիւններ :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ :

Այս Երեքշաբթի (Մարտ 12) իրիկուն, ժամը 9ին, Սալ Տըպիւսի, 8 Ռիւ Տառիւ, (Մեթրօ Թերն) :

Կը խօսի ԵԴՈՒԱՐԴ ԺԱԽԵԱՆ :

Փաստաբան Պրիւսէլի Վերաքննիչ Ատեանի մօտ :

Նիւթ ունենալով ԿԱԼԻԼԷ :

Հայ հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ *Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի*, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջ–մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը այս Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19 :

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) *Ձեռնհաս երիտասարդ օրիորդ մը, իբրեւ քարտուղարուհի որ* Սթենօտաքթիլօ *գիտնայ :*

2) Լիվրէօր *մը (այր թէ կին) : Դիմել՝*

ALICE LEVON
(Couture)
5, Rue d'Artois, PARIS-8e ELY. 74-74

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆ

Հայ Մտաւորականներու դամբարանին յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Կիրակի Ապրիլ 28 : Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանծստեան պաշտօն, հանգուցեալ Հայ Մտաւորականներու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ նոյն օր առտուան ժամը 11ին :

Յաւարտ պատարագի խմբովին այցելութիւն պիտի կատարուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ուր կը գտնուի դամբարանը :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ASSURANCES AUTOMOBILE
Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝
CABINET TCHAKARIAN
Հիմնուած 1911ին
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
SOURENE EXERJEAN
40, La Canebière — MARSEILLE
Մասնագէտ
ապահովագրական
բոլոր խնդիրներուն
Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ թղթակազմ*	17·50 Ֆ.
լաթակազմ	20 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 *էջ*	7·50 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. *Պայեան, Վենետիկ*,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. *Ստեփանեան, Վենետիկ*	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ*,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ*	40 Ֆ.
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, *Միւնիխ*	45 Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Լօխում հէլվա թահին
Bongoût
USINE à SAINT-MENET (B.-du-R.)
DANS TOUTE ÉPICERIE SPÉCIALISÉE
★ GROS : Sté DES CONSERVES "BONGOUT", 40, LA CANEBIÈRE - MARSEILLE

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՐՏ

MARDI 12 MARS 1963

ՁՅՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9553 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9553

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ Է ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՍԱԾ ԷՐ ՍԱՐԱՃ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԷՐ

Ծանօթ է որ ասկէ քանի մը շաբաթ առաջ, Արտաքին նախարարութիւնը, վերջին պահուն, կ'արգիլէր «հինգ սիւնակ առաջինին վրայ» պատկերասփիւռի շահեկան յայտագրին մէկ բաժինը նուիրուած իրաքեան յեղափոխութեան, «Պաղտատէն Գահիրէ՝ Նասրականութիւնը», արդարեւ, մարգարէական բնոյթ ունէր ինչպէս կը պարզուի այսօր : Միջին Արեւելքի հարցերու մասնագէտ խմբագիրը՝ Էտուար Սապլիէ, այսօր կը պատմէ Փարի – Փրէսի մէջ իր ունեցած տեսակցութիւնները այս առթիւ :

«Յեղափոխութիւնը անմիջական է Սուրիոյ մէջ եւ ես ալ կը վերադառնամ ի մօտոյ» ըսած է Սարաճ տասը օր առաջ, Սապլիէի Գահիրէի մէջ: Եւ Սարաճի մարդիկը ըսուած օրը, իրենց խօսքին տէր մնացին :

Ալժէի մէջ է, անցեալ Նոյեմբերին որ տեղի ունեցած են առաջին շփումները, որոնք ծնունդ պիտի տային վերջին դէպքերուն : Ալժերական յեղափոխութեան տարեդարձի հանդիսութեանց, Պեն Պելլայի հիւրերուն մէջ էին եւ իրարու կը հանդիպէին՝ գնդ. Սարաճ եւ Պաասի հիմնադիրն ու տեսաբանը՝ Միշէլ Աֆլաք: Այս երեքը, նախապէս, զիրար կ'ատէին: 1961 Սեպտեմբերին, Սարաճ, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան «հիւսիսային գաւառին» նասրական կառավարինչն էր: Աֆլաք, որ Սուրիան նետած էր Արաբ Մ. Հանրապետութեան գիրկը, զօրավարդ կեցած էր ապստամբական այն շարժումին որ յանդեցաւ Դամասկոսի բաժանման: Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի Միութեան պառակտումէն ետք, երկու մարդոց ճամբաները իրարմէ կը հեռանային: Գահիրէ ապաստանած, Սարաճ հեռուէն կը ղեկավարէր այն գործողութիւնները որոնց նպատակն էր Սուրիան կրկին Նասրին ենթարկել: Պէյրութի մէջ, Աֆլաք կը «վերամտածէր» համարաբական եւ ընկերվարական նոր գաղափարական մը Պաասին համար :

Այս երկու մարդոց հանդիպումը Մոհամէտ Խիտէրի գործն էր, որ ալժերական հանրապետութիւնը արաբականացնողը եղած է: Սարաճ եւ Աֆլաք համաձայն կը գտնուէին կարգ մը տեսակէտներու շուրջ: Որոշեցին միացնել իրենց ուժերը Դամասկոսի անջատողական կառավարութեան դէմ եւ պատրաստել՝ արաբական միութեան նոր բանաձեւում մը որու մէջ, դեր մըն ալ պիտի խաղար Ալժերիա :

Ալժէի համաձայնութեան մէջ, Աֆլաք միայն խոստումներ չէր բերած: Քրիստոնեայ այս տեսլաբանը, որ յաջողած է ինքզինքը պարտադրել համարաբական Իսլամին իբրեւ մտքի առաջնորդ, օրէ օր աւելի շատ կողմնակիցներ ունի Սուէզի Արեւելքը գտնուող արաբական երկիրներուն մէջ:

Յորդանանցի գաղթականները որոնք, Գահիրէի մէջ գլուխը կը գտնուին Հիւսէյն թագաւորի դէմ տարուած պայքարին, բոլորն ալ Պաասին միացած են : Իրաքի մէջ, Քասըմի օրով, Պաասականները համայնավարներու հետ մէկ եղած էին յեղափոխական զանգուածները հակակշռի տակ առնելու համար :

Փետրուար 8ին, այն շարժումը որ տապալեց Քասըմը զուտ Պաասական էր: Առջի օր, Դամասկոսի մէջ, Պաասի դերը ալ աւելի ցայտուն է : Սալահետտին Պիթարն է որ վարչապետ նշանակուեցաւ, ապստամբական շարժումին ղեկավարներուն կողմէ: Պիթար, Աֆլաքի եւ Աքրամ Հորանիի հետ Պաասի գլխաւոր պարագլուխն է: Արաբ Մ. Հանրապետութեան մէջ, Ռախսին գլխաւոր նախարարներէն էր :

Տարակոյս չկայ, կ'ըսէ Սապլիէ, որ Սուրիոյ ապստամբութեան յաջողութիւնը, Եմէնի եւ Իրաքի յեղափոխութենէն ետք, յաջողութիւն մըն է Նասրի համար: Իր հեռանկարը, հաւանաբար, կը կայանայ միայն անոր մէջ, որ ինքզինքը պարտադրէ միջազգային կարծիքին աչքին իբրեւ առաջնորդը արաբական յեղափոխութեան: Նասրի այս «թագաւորութիւնը» նոր զէնքեր կ'ապահովէ իրեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ այն մշտական սակարկութեան որ է «դրական չէզոքավարութիւնը »:

Արդէն, թէեւ ոչ ոք կը համարձակի մանրամասնութիւններ տալ, բայց Գահիրէի մէջ շատ կը խօսուի այն խոստումներուն մասին որոնք փոխանակուած են Գահիրէի եւ ամերիկեան Արտաքին նախարարութեան միջեւ : Ամերիկացիները կրնան ընդունիլ, նոյնիսկ դիւրացնել Նասրի մրցակիցներուն հեռացումը արաբական երկիրներէն : Ասոր փոխարէն Նասր աւելի ճկուն դիրք մը կրնայ բռնել Իսրայէլ – Արաբական կռիւներուն մէջ :

Վեց ամսուան մէջ, Նասրի թշնամի արաբական վարչակարգերու կէսը տապալեցաւ : 1962 Մայիսին, հրապարակելով իր «Ազգային Ուխտը», Ռայիսը տեսակ մը արաբական Միջազգային կը ստեղծէր նուիրուած իր գաղափարներու տարածման բովանդակ արաբական աշխարհին մէջ:

Գահիրէի մէջ իսկ, «աքսորեալ» հինգ կառավարութիւններ կ'աշխատէին այս ձեռնարկին յաջողութեան: Ասոնցմէ երեքը՝ Եմէն, Իրաք, Սուրիա, տուն վերադարձան իբրեւ յաղթական :

Կը մնան Սէուտական Արաբիան եւ Յորդանանը: Դէպի Ռիատ եւ Ամման է որ աշխատանք կը տարուի ներկայիս :

Ի վերջոյ թէեւ, կ'եզրակացնէ Սապլիէ, Նեղոսի ափին կնքուած այս միաձայնութիւնը կրնայ պառակտիլ զանազան շահերու եւ տեղական իրականութեանց բախումին տակ: Պաասը, որ այսօր յաղթական է, հեռու է, արաբական միասնականութեան եւ ընկերվարութեան հիմնական հարցերու շուրջ, Նասրի հետ նոյն տեսակէտները ունենալէ :

Բայց, հիմա, հասարակաց համաձայնութիւնը որ ծնունդ առած է Ալժէի մէջ անցեալ Նոյեմբերին, իր պտուղները կուտայ: Եւ արդիւնքը համապատասխան է Նասրի արտայայտած բաղձանքներուն :

ՊԻՏՕ ԱՊԱՍՏԱՆ Կ'ՈՒԶԷ ԱՏԸՆԱՈՒՐԷՆ

ԱՌԿՈՒԻ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԸ ՄԻՒՆԻԽ ԳԱՑԻՆ – ԵԿԱՆ

ՊԱՍԹԻԷՆ-ԹԻՐԻ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

ԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ՆԵՐՈՒՄ ՍՏԱՑԱՆ

Կիրակի օրուան զգայացունց լուրն էր Պիտոյի դիմումը Ատընաուրրի որպէսզի իրեն քաղաքական ապաստանի իրաւունք շնորհուի :

Նախ կ'ըսուէր թէ Ժորժ Պիտօ ձերբակալուած է Պավարիոյ մէջ, յետոյ կը ճշդուէր թէ նախկին վարչապետը հարցաքննութեան ենթարկուած է Պավարիոյ Ներքին նախարարին կողմէ եւ ազատ ձգուած: Նախարարը՝ Հայրիխ Եունքըր ճշդեց թէ Պիտօ գտնուած է հոլանտացի լրագրողի մը պատկանող վիլլայի մը մէջ՝ Շթայնպախ: Կանոնաւոր անցագիր մը ունէր, իր բուն անունով, ուրեմն ոչ մէկ հետապնդումի կրնայ ենթարկուիլ եւ ազատ է: Իր իսկ դիմումին վրայ, գերմանական ոստիկանութիւնը զինքը կը պաշտպանէ: Միւս կողմէ, կը հաղորդուէր որ Ժորժ Պիտօ, քանի մը օր առաջ, անձնական նամակով մը, քաղաքական ապաստան խնդրած էր Ատընաուրրէ: Իր նամակին մէջ, որուն բնագիրը ծանօթ չէ, Պիտօ կը յիշէ իրենց բարեկամական սիրալիր յարաբերութիւնները երբ վարչապետ եւ Արտաքին նախարար էր: Արդարեւ, ճակատագրական ի՛նչ խաղ : ԴԱԽի (Դիմադրական Ազգ. Խորհուրդ) նախագահը որ տարիներ պայքար տարած է Գերմանիոյ դէմ, այսօր կը ստիպուի այդ նոյն Գերմանիայէն ապաստան խնդրել :

Կը կարծուի թէ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը, ըստ իր Սահմանադրութեան 16րդ յօդուածին, Բ. գլուխին (այն անձերը որոնք կը հետապնդուին քաղաքական պատճառներով, ապաստանի իրաւունք կը վայելեն) այդ ապաստանը պիտի շնորհէ Պիտոյի: Եթէ Պոնի կառավարութիւնը երեւան հանէ սակայն, թէ ենթական քաղաքական գործունէութիւն ունեցած է բարեկամ երկրի մը դէմ, այն ատեն կրնայ մերժել ապաստանի իրաւունքը եւ Պիտօն առաջնորդել իր փափաքած սահմանագլուխը: Միջազգային օրէնքը, ամէն պարագայի մէջ, կ'արգիլէ որ Ֆրանսական իշխանութեան յանձնուի :

Կ'ըսուի թէ Պիտօ չէ հրաժարած քաղաքական գործունէութենէ եւ յայտնած է Շթամլէրի «չեմ լքեր իմ պայքարս տը Կոլի դէմ: Ինծի համար Գաղտնի Բանակը շատոնց մեռած էր: Արդէն երբեք միտք չեմ ունեցած Գաղտնի Բանակի պետն ըլլալ: Բայց որովհետեւ իմ հարազատ երկրիս մէջ այլեւս կարելի չէ ընդդիմութիւն ընել, այդ ընդդիմութիւնը արտասահմանէն պէտք է վարեմ »:

Այս դէպքերուն զուգընթաց, Պավարիոյ Ներքին նախարարը կը յայտնէր թէ այլեւս ծանօթ են Առկուի առեւանգման բոլոր պարագաները եւ անձերը: Ոչ մէկ անուն տրուած է սակայն :

Այս նոյն խնդրին առընչութեամբ, Առկուի երեք փաստաբանները՝ Թիքսիէ – Վինեանքուռ, Ռիպեռա եւ Լը Քորոլէռ Միւնիխ կ'երթային, բողոք ներկայացնելու համար առեւանգման համար: Թիքսիէ – Վինեանքուռ սակայն սահմանագլուխէն ետ կը զրկուէր Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ որոնք կը յայտնէին թէ արգիլուած է իրեն Ֆրանսական հողամասէն հեռանալ: Կը ճշդուէր նաեւ թէ կը գտնուի ցանկի մը վրայ որ 1962 Ապրիլին պատրաստուած է եւ որու վրայ կը գտնուին անոնք որոնց արգիլուած է Ֆրանսայէն հեռանալ: Փաստաբանը համաձայն չէ սակայն թուականին շուրջ նկատի առնելով որ Պելժիա գացած է Յունիսին եւ Սպանիա՝ Սեպտեմբերին: Փաստաբանը յայտարարած է վերադարձին թէ միջադէպը պիտի հաղորդէ փաստաբանապետին եւ աւելցուցած է.— «Պէտք է խորհիլ թէ կառավարութիւնը այդ արգելքը կը գործադրէ երբ գործին գայ : Զուզեր որ Միւնիխ երթանք եւ քրքրենք Առկուի խնդիրը: Հասկնալի է»: Ուրիշ փաստաբան մը՝ Լը Քորոլէր իր վերադարձի ճամբուն վրայ, սահմանագլուխի՝ Քեհլ քաղաքը վար կը դրուէր երկու ժամ : Գաղտնի ոստիկանը ոչ մէկ պատասխան կը ստանար սակայն իր հարցումներուն, հրահանգի կը սպասէր եւ ի վերջոյ Փարիզէն ստացած հրահանգները թոյլ կուտային որ փաստաբանը իր ճամբան շարունակէ, ընդունելով որ իր թղթածրարները մաս կը կազմեն արհեստին գաղտնապահութեան :

× Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 4ին Ֆռէնի բանտէն Ֆոռ տ'Իվրի կը փոխադրուէր Ժան Պասթիէն – Թիրի որ մահուան դատապարտուած էր Վենսէնի զինուորական ատեանին կողմէ: Ի ներկայութեան իր փաստաբաններուն եւ դատախազ-Կերթհոֆէրի, կը գնդակահարուէր ժամը 6.40ին եւ ոստիկանական արտակարգ ուժերով կը փոխադրուէր Թիէի գերեզմանատունը, թաղուելու համար մահապարտներու թաղին մէջ :

Քիչ ետք Բանակներու նախարար՝ Մեսմէռ կը յայտարարէր թէ Պասթիէն – Թիրիի երկու մահապարտ ընկերները՝ Պուկրընէ Տը լա Թոքնէ եւ Փրեվօ ներումի արժանացած էին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐԸ ոչ մէկ ձեւով տեղի չեն տուած եւ աւելի քան երբեք որոշած են շարունակել իրենց շարժումը : Քաջալերական արարքներու կ'արժանանան ամէն կողմէ: Հանգանակութիւններ կատարուած են եկեղեցիներուն մէջ ուր կիրակնօրեայ պնակին հասոյթը յատկացուած է բանթողներուն: Հացագործները ձրի տուած են հացը բոլոր հանքագործներու ընտանիքներուն: Բոլորը՝ եկեղեցիէն մինչեւ համայնավար շարքերը զօրավիգ կը կենան բանթողներուն: Գործադուլի այլ շարժումներ, երեքշաբթի օր, պիտի դան ուժ տալու հանքային շարժումին :

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կազմուած է Սալահ Պիթարի դահլիճը: 45 տարեկան այս վարչապետը, ստանձնեց նաեւ Արտաքին նախարարութիւնը, զոր կը վարէր արդէն 1958ին: Նոր վարչապետը քիմիագիտութիւն ուսած է Փարիզի մէջ: Ցոյցեր տեղի ունեցան Դամասկոսի մէջ ուր թրքական դեսպանատունը քարկոծուեցաւ եւ թալանի ենթարկուեցաւ: Հոն ապաստանած էր նախկին վարչապետը : Կը թուի թէ Նասր ճանչնալով Դամասկոսի նոր վարչակարգը նուիրագործեց Եգիպտոսէն անկախ Սուրիոյ մը գոյութիւնը: Եմէն, Ալժերիա, Յորդանան, Սէուտական Արաբիա ճանչցան Դամասկոսի նոր կառավարութիւնը :

ՊԱՂՏԱՏ կ'առաջարկէ արաբական աշխարհի հաւաքական ծրագիր մը: Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը, Եմէն, Ալժերիա, Իրաք եւ Սուրիա կրնան զինուորական հասարակաց հրամանատարութիւն մը ունենալ :

ՔՐՏԱԿԱՆ հարցը կրնայ լուծուիլ այլեւս: Արդարեւ Պաղտատի ձայնասփիւռը յայտարարած է.— « Իրաքեան յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդը կը ճանչնայ քիւրտ ժողովուրդին ազգային իրաւունքները «ապակեդրոնացման»հիման վրայ»: Ինքնավարութիւն բառը չէ գործածուած: Կը ճշդուի թէ մասնագիտացած յանձնախումբ մը պիտի զբաղի այդ ապակեդրոնացումով:

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՆԿՈՒՄԸ

Աթէնքի եւ Հռոմի քաղաքակրթութիւնները ուսումնասիրութեան առարկայ են դարերէ ի վեր: Պատմաբանն ու ընկերաբանը տարիներով կը հետազօտեն երկու փառաշուք քաղաքներուն մեծութեան եւ անկումին պատճառները: Աթէնքի խորհողները վարպետները կը մնան եւրոպական մշակոյթի կարկառուն ներկայացուցիչներուն: Աթէնքի եւ Հռոմի լեզուները քաղաքացիական իրաւունք ունին բոլոր դպրոցներու մէջ եւ չկայ դրագէտ, մը, որ հետեւած չըլլայ դասական մատենագրութեան, կարդացած չըլլայ Դեմոսթենէսի եւ Կիկերոնի գործերը, իրենց բնագիրներուն մէջ:

Հելլէնները լեզուական մեծութեամբ, մշակոյթի միութեամբ, ողիմպիական ներով պետական միութիւն չունեցան, բաժնուած փոքրիկ հայրենիքներով եւ փոքրիկ շահերով՝ տկարացան միասնաբար եւ Մարաթոնի, Սալամինէի յաղթականները ենթարկուեցան կարգապահ ժողովուրդի մը իշխանութեան:

Յարատեւ պատերազմները սպառեցին ժողովուրդը: Զէնքի տակ կը կանչուէին բնակչութեան 10 առ հարիւրը, մինչեւ իսկ 29 առ հարիւրը:

Պատերազմները կը սպառէին տնտեսութիւնը, կ'արգիլէին երկրագործութիւնը, հողը կը լքուէր, երկրագործը կը փութար զինուոր եւ պաշտօնեայ ըլլալու, ժողովուրդին մեծ մասը քաղաքաբնակ կը դառնար:

Պատերազմի շրջանին ասպատակութիւններ կը կատարուէին, զինուորական պէտքերու համար դրաւումներ. կենդանի ու մթերք կը փճանար:

Մրցակից երկիրներ կը տիրէին շուկային, կը բարձրանային գիները, կ'արգիլէին իրենց տնտեսական վերածնունդը: Աթէնք եւ Հռոմ ճարտարարուեստ չունէին, երկրագործութեամբ միայն կ'ապրէին: Քսենոփոն կը գրէր.— «Երկրագործութիւնը մայրն ու ստնտուն է բոլոր արուեստներու: Հողին անմշակ մընալու պարագային երկրի եւ ծովու վրայ ամէն գործունէութիւն կանգ կ'առնէ»: Հեղինակը կ'աւելցնէր. «Երբ ապահովութիւն չկայ, երկրագործութիւն չըկայ»:

Ներածում եւ արտածում կը դադրէին, ինչպէս նաեւ փոխադրութեան միջոցները: Չկար հասարակաց շուկայ մը գիները զեկավարելու համար, ուստի ամէն բան կը սղէր:

Պետութեան ելմտական վիճակը կը խանգարուէր: Աթէնքի մէջ զինուոր մը կը ստանար 0·60 Ֆրանք իւրաքանչիւր հեծեալ՝ երկու Ֆրանք, եթէ քսան հազար հետեւակներ կային եւ հազար հեծեալներ, օրական ծախքը պիտի ըլլար շուրջ 13·500 Ֆրանք տարեկան ծախքը պիտի ըլլար շուրջ հինգ միլիոն: Աւելցնելու է նաեւ նաւաշինութեան ծախքերը, զինուորական պէտքերը:

Հետեւանքը պիտի ըլլար տուրքերու բազմացում, թշուառութեան ընդհանրացում, բնակչութեան նուազում, մահերու թիւին յաւելումով, համաճարակի, սովի, պատերազմի պատճառով, ծնունդներու նուազումով: Պերիկլեսի օրով արու չափահաս քաղաքացիներու թիւը 35 հազար էր, տարւոյն վերջը քսան հազարի իջած էր: Խառնածիններու թիւը 24 հազար էր, 309ին 10 հազարի իջած էր:

Գերիներու թիւն ալ կը նուազէր, օտարականներու թիւը կ'աւելնար: Արտագաղթի հետ կ'աւելնար վարձկան զինուորներու թիւը:

Քաղաքացիական կռիւները շարունակական էին, նոյն քաղաքացիները զիրար կ'ատէին թշնամիի չափ եւ կը ջանային զիրար ջախջախել նիւթապէս եւ վարկաբեկել բարոյապէս: Սիրակուսայի մէջ վեց հարիւր ազնուականներ կը վտարուին ժողովուրդին կողմէ եւ կը կոտորուին չորս հազար հոգի: Աթէնքի բռնակալներու ատեն 1200 հոգի կը ջարդուին եւ հինգ հազար հոգի կ'աքսորուին: Մեքենայութիւններ, ընչաքաղցութիւն, զեղծում, կաշառակերութիւն սովորական կը դառնան:

Երբ Հռոմ գրաւեց Յունաստանը, ըսպառած էր երկիրը, ամայացած էին քաղաքները, թշուառ էր սակաւաթիւ բընակչութիւնը, թէեւ համաճարակ եւ պատերազմ չկար: Արտաքին պատերազմ, ներքին պայքար հիւծեցին փառահեղ հանրապետութիւնները: Բարոյական անկումին կը հետեւի քաղաքացիական առաքինութեանց անհետացումը, մարդը կը դառնայ եսասէր, կ'ապրի ինքնիր մէջ՝ անտարբեր հասարակական շահերու:

Աղեքսանդր Արեւելքի մէջ քաղաքներ կը հիմնէր, Յոյներ կը հաստատուէին ամէն կողմ, ազատ աշխատութիւնը հետզհետէ կը ծաւալէր, գիտական մեթոտներ կը գործածուէին երկրագործութեան: Վաճառականութիւնն ալ կը ծաղկէր, բազմաթիւ Յոյներ կը ծախէին իրենց հողերը եւ կը հաստատուէին նոր քաղաքներու մէջ, հողերուն արժէքը կ'իյնար, շատ մը ընտանիքներ կ'անճիտուէին եւ իրենց ստացուածքը կը հարըստացնէր կողմնակի ազգականները:

Ժամանակի ընթացքին հողը կը յոգնէր, արտադրութիւնը տկար էր, հողավարձքը հազիւ կը վճարուէր արտադրուած բերքով: Ագարակապանները պարտական կը մնային, տոկոսով դրամ կ'առնէին, անկարող էին պարտքերը վճարելու, հանքերը կը դրաւուէին եւ յաջորդ տարիներու համար իրենց հողերը, կը մնային հողին վրայ ստրկացած:

Հողատէրը, մեծահարուստը քաղաքներու մէջ կ'ապրէր ուտելով, վայելելով, երկրագործութիւնը կը վնասուէր:

Նոր ուղիներ, նոր շուկաներ կը բացուէին Փոքր Ասիոյ մէջ, Ափրիկէի մէջ: Առեւտուրի ուղին կը փոխուէր, ինչպէս որ պիտի պատահէր իտալական հանրապետութեանց, Ճենովայի եւ Վենետիկի համար, երբ Ամերիկայի գիւտով, Սպանիա, Փորթուկալ, Հոլանտա կը մըրցէին:

Ստրաբոն, Օգոստոս կայսեր դարուն աշխարհագէտը կը նկարագրէ յոյն քաղաքներու աւերակները՝ յուզուած շեշտերով: Պողիբոս պատմաբանը մէկուկէս դար առաջ կը գրէր, որ Պոէսիայի մէջ կառավարող չկայ, արդարութիւն չկայ, մարդիկ յիմարաբար կը զուարճանան նըման անոնց, որոնք դիտեն, թէ պիտի մեռնին շուտով եւ կ'ուզեն ջղային ա ճապարանքով մը պարպել կեանքի բաժակը, որ կը խուսափի: Մեր թուականէն 45 տարի առաջ Կիկերոն կը խորհրդածէր մարդկային խարխուլ ճակատագրի մասին. «Աւերուած եւ քանդուած քաղաքներ կը տեսնենք հոն, ուր երբեմն բարգաւաճ քաղաքներ կը բարձրանային: Չկան հօտաղները, դաշտերը, խոպան են, խոտեր կը ծածկեն չաստուածներու արձանները եւ ամայութիւն կը տիրէ ամենուրեք»:

Անկումը կը սկսէր անհատապաշտութեամբ, երբ անհատը կը դադրէր քաղաքացի ըլլալէ, հանրային շահերով հետաքրքրուելէ, անձնական շահեր միայն հետապնդելով: Ապրիլ կը նշանակէր իր օգտին դարձնել մարդկային ամէն բան, հոգեւոր եւ նիւթական: Թուկիտիտես կը ներկայացնէր քայքայման տիպարը: «Յանդգնութիւնը նկատուեցաւ քաջարի անձնազոհութիւն քաղաքական բարեկամներու հանդէպ: Կանխատեսութիւնը բացայայտ վատոգիութիւն, չափաւորութիւնը անկարողութեան փախուստի ճամբայ մը, խոհեմութիւնը՝ վատութիւն: Ուղղամտութիւն եւ վստահութիւն արժէք չունին, վկայէ ինծի համար եւ ես պիտի վկայեմ ի նպաստ քեզի: Խղճահարութիւն չկայ հանրային եւ անհատական վաւերագրեր վաճառքի հանելով: Մեծ Յունաստան մեռած է, կ'ապրի նոր յոյնը, կեղծ, խաբեբայ, ռամիկ եւ վատ, հլու գերիի նման, խոնարհ մակաբոյծի պէս, վտանգաւոր օձի նման»:

Դեմոսթենէսի օրով պաշտօնեաներ կը շահագործէին ազգին թշուառութիւնը, պատասխանատուութենէ զուրկ զօրավարներ հայրենիքի պաշտպանութեան յատկացուած գումարներ գինարբուքներու մէջ կը մսխէին: Վաճառքի էին պատիւ, հանրային պաշտօններ, դատաւորներ կ'ընտրուէին վճարումով, ոչ թէ արժանիքով: Լաւ վճարողը աթոռը գնելէ յետոյ պիտի քամէր խեղճ քաղաքացին՝ վճարած գումարը գանձելու եւ հարստանալու համար, մանաւանդ որ չէր գիտեր թէ որքան ատեն պաշտօնի վրայ պիտի մնար:

Երբ Հռոմի Վեսպասիանոս կայսրը ազատութիւն տուաւ Յոյներուն, անկարգութիւններ տեղի ունեցան, կայսրը ըստիպուեցաւ ջնջել տրուած արտօնութիւնները: Յոյները մոռցած էին կառավարուիլը, կորսուած էին պարկեշտութիւնը հանրային վարչութեան եւ ընկերային յարաբերութեանց մէջ:

Քաղաքացիական առաքինութիւններով օժտուած անհատներու անհետացումին հետ կ'անհետանային նաեւ արուեստագէտ, իմաստասէր, պատմաբան: Չկան հայրենասէրներ, չքացած են վսեմ զգացումները:

«Հայրենասիրութիւնը բնագաւառին յարումին հետ չփոթելի չէ: Աւելի ազատ, այլազան զգացում մըն է, որ կախում ունի աւելի բարձր թիւով պայմաններէ: Մարդ կը սիրէ հայրենիքը, այսինքն իր քաղաքը, կամ ազգը, երբ կը սիրէ անոր օրէնքները, կառաւարութիւնը, սովորութիւնները: Մարդ կը սիրէ զայն հոն ստացած դաստիարակութեան համար, հոն գտած բարի օրինակներուն համար, հոն սորված առաքինութեանց համար: Մարդ զայն կը սիրէ երբ համոզուած է, թէ անոր կը պարտի իր բարեկեցութիւնը եւ թէ չի կրնար անկէ հրաժարիլ: (Քուլանժ, Քեսթիոն Հիսթորիք, Ի., 130):

Դարերու թմբիրէն ետք, օսմանեան բիրտ լուծին տակ հեծելէ յետոյ, կենսատու աւիշի մը ներարկումով, անցեալի փառքերու վերյիշումով, հերոսներու զոհաբերութեամբ միացեալ հայրենիք մը պիտի ստեղծուի նոր մշակոյթ մը մշակելու համար, կը վերակենդանանան Սոփոկլէս, Դեմոսթենէս:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՆԻԻԹԵՐ

ԲՌՈՒՇ ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Սիրելի ընթերցողներ երբ ըսեմ, թէ տունս՝ հարազատներս, եւ մտերիմներս ու բարեկամներս մոռցայ, զիս մի մեղադրէք ... հոս գաւառի Հայութեան ջերմեռանդութիւնը, եւ հոգեւոր կարիքներու պահանջը զիս ակամայ կը պարտադրեն ձեզ մոռնալու:

Հոս ունիմ հազարաւոր զաւակներ որոնց ինծի հանդէպ ցոյց տուած համակրանքն ու փարումը ամէն ինչ մոռցնել կուտայ ինծի:

Ամէն օր մէկու մը տունը ճաշի կը հրաւիրուիմ: Սեղանները ճոխ, ամէն ինչ առատ, մարդոց դէմքերը խնդում, մեծերուն ու հիւրերուն յարգանք ու հնազանդութիւն: Հին նահապետական օրերու ոգին դեռ կ'ապրի ճշմարիտ ու մաքուր քրիստոնեաներու հաւաքականութիւնը, մարդուն հոգին կախարդող միջավայր մը կայ հոս ...:

Կիրակի օր մը՝ նորէն Գալօ վարպե-

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Ծաղր ու ծանակի առարկայ կը դառնար: Թումանեան խօսքի տակ մնացողը չէր:

Վերը յիշատակեցի, որ 1920ի ամառը Բժ. Սաղեանի հետ այցելութեան գնացի Թումանեանին: Որովհետեւ Սաղեանը յաճախ տեսնւում էր Թումանեանի հետ, իսկ ես, Հայաստանում լինելով, մի քանի ամսից ի վեր նրան չէի հանդիպել՝ բնականաբար, առաջին բարեւին, ես էի նրա ուշադրութեան առարկան: Սրա վրայ Սաղեան, որ ինքն էլ նշանաւոր զրուցակից եւ առակախօս էր, ասաց.

— Երկու գիւղացիներ, Առաքելը եւ Յակոբը, այցելութեան են գնում Գրիգոր անունով մի երրորդ գիւղացու: Առաքելը բերել էր Գրիգորի համար մի խուրջին՝ լիքը ձմերուկով, սեխով, մեղրով ու գաթաներով, իսկ Յակոբը ձեռքին ոչինչ չունէր: Գրիգորը, տեսնելով խուրջինը՝ նետւում է Առաքելի գիրքը.

— «Բարով, հազար բարով, Առաքել ջան, ի՞նչպէս ես, քէֆդ, հալդ, սանամէ՞րս ինչպէս է, երեխաներդ էլ, Աստուծով, ողջ ու առողջ են: Դէ, պատմիր տեսնենք: Գործե՞րդ ոնց են: Յուսով եմ, որ հունձդ լաւ էր էս տարի: Հա, եզդ լաւացա՞ւ. լսեցի թէ մի ոտքը դուրս է ընկել ...»: Այսպիսով, բոլոր ողջագուրանքներն ու հարցերն սպառելուց յետոյ՝ Գրիգորը դառնում է դէպի դատարկաձեռն եկած Յակոբը եւ աւում. «Յակո՞բ, դէ էդ ա դու էլ էդտեղ ես»... Հիմա մեր բանն է դառել, Յովհաննէս, Արշակի համար է՛լ համբոյր, է՛լ գրկախառնութիւն, է՛լ հարց ու փորձ, իսկ ինձ համար հասարակ բարեւ էլ չըկայ ...

— Էդ էսպէս է, վրայ բերաւ Թումանեան, բայց թէ՝ խուրջինը չեմ տեսնում..

Աւելի եւս բնորոշիչ է, Թումանեանի սրամտութեան տեսակէտից, հետեւեալ պատմութիւնը.—

1918ի Օգոստոսին, մեր ընտանիքները գնացել էին ամարանոց: Թիֆլիսում «անտէր» մնացած՝ Թումանեանը եւ ես ամէն օր հանդիպում էինք միասին Բօ-Մոնտ ճաշարանում: Ճաշի ժամանակ, բնականաբար, խօսում էինք հազար ու մի հարցի մասին: Մի օր էլ խօսքը դարձաւ օր ըստ օրէ շեշտուող սղութեան շուրջը: Այս առթիւ ես այն միտքն արտայայտեցի, որ եթէ մենք, միեւնոյն թաղի մէջ ապրող ծանօթ-բարեկամներս, շնորհք ունենանք հաւաքական ճաշեր կազմակերպելու ե՛ւ մեր ապրուստը կ'ժամանակ, : ե՛ւ մեր կանայք կ'ազատուէին խոհանոցի ամենօրեայ տաղտուկից: Այս միտքը պառկեց Թումանեանի գլխում: Մատիտը ձեռքն առաւ, սկսեց զանազան հաշիւներ անել եւ դուրս բերաւ, որ մարդագլուխ 25 կոպէկով, կարելի է շատ վայելուչ հաւաքական ճաշ կազմակերպել: Իր այս հաշուական եզրակացութիւնը ստուգելու համար, նա դիմեց ճաշարանի տիրոջը:

— Միրիման, թէ հոգիդ սիրես, ճիշդն ասա. այս ճաշը, որ դու մեզ տալիս ես վաթսուն կոպէկով, քեզ վրայ ի՞նչ է նստում:

Միրիմանը փոքր ինչ մտածեց եւ պատասխանեց.

— Ձեր արեւն եմ ասում, Պ. Թումանեան, այդ ճաշը, որ դուք ուտում էք, ինձ վրայ է նստում ութսուն կոպէկ:

— Ի՞նչպէս թէ:

— Նա, էդպէս է: Ամէն մի ճաշում ես քսան կոպէկ վնաս եմ անում:

— Էդ չեղաւ, ախպեր, ասաց Թումանեանը, կարեկցական արտայայտութիւն տալով իր դէմքին:

Էդ հօ քեզ շատ զօռ է հասնում: Արի քո բեռը մի քիչ թեթեւացնենք:

— Ի՞նչպէս թեթեւացնէք, հարցրեց Միրիմանը հետաքրքրուած:

— Այ, այսպէս, արի դու ամէն մէկիս օրական տասը կոպէկ տուր, էլ չգանք քեզ մօտ ճաշելու ...

Ընթերցողը նկատում է անշուշտ, որ այս պատմութիւնների մէջ սրամտութիւնը ու հիւմուրը իրար հրմշտկում են: Պատճառն այն է, որ հիւմուրն էլ Թումանեանի նկարագրի էական տարերձիգ մէկն է կազմում: Ոչ ոք նրա պէս համով հեգնել չէր կարող: Նրա նոյնիսկ սուր հեգնանքը չէր վիրաւորում մարդկանց, որովհետեւ նա խիստ նուրբ էր իր հեգնանքների մէջ:

Երեւոյթների եւ մարդկանց մէջ էլ երգիծականը առանձին պայծառութեամբ էր տպաւորում նրա յիշողութեան մէջ: Ոեւէ մէկի մասին խօսելիս, մանաւանդ ուրախ տրամադրութեան ժամանակ, անմիջապէս մի երգիծական դէպք կը յիշէր նրա կեանքից:

Նրա հիւմուրը առատ նիւթ էր ստանում մասնաւորապէս մեր ժողովրդական բարքերի դիտողութիւնից: Ինչքան երգիծական պատմութիւններ ունէր նա հայ գիւղացիների եւ մասնաւորապէս Լոռեցիների կեանքից ... 1913ի ամառը, երբ մի քանի ընկերների հետ միասին երեք օր հիւր էինք նրա մօտ Դսեղում, մենք հանգիստ չունէինք նրա պատմութիւններից եւ չէինք ուզում հանգստանալ այնքան համով էին նրանք:

Հէնց առաջին օրը, ստամոքսի տկարութիւն ունենալով, փոքր ինչ սուսուր խնդրեցի Թումանեանից: Բերեց մի բաւական մեծ ծրար:

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

(9 Շար.)

տենց տունը ճաշի գացեր էինք, եւ ահա լուր բերին, որ Բռուշ մայրիկը մահկանացուն կնքեր է :

Բոլորս մէկ ճաշերնիս կէս ձգեցինք, երիտասարդները դերեզման փորելու համար դերեզմանատուն, մենք ալ կարգը կատարելու համար դէպի եկեղեցի ու մենք կ'երթանք ...:

Բռուշ մայրիկը իննըսունը անցուկ անտէր պառաւ կին մըն էր: Դրացիներն ու եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իրեն հոգածու կ'ըլլային :

Այս բարի մամիկին վերջին յարգանքի պարտքը կատարելու համար, բոլոր Տիգրանակերտի Հայերը եկեղեցի փութացեր էին :

Մենք երբ դերեզմանատուն հասանք, տակաւին փոսը չէր փորուած: Գերեզմանը ժեռուտ տեղի մը հանդիպած էր, ուստի դժուար կը փորուէր: Ի հարկէ մենք ալ սպասելու պարտաւորուեցանք :

Խաչատուր եղբայրը բոլորէն աւելի կ'աշխատէր, եւ գրեթէ չէր ուզեր որ ուրիշը աշխատի: Կատակասէր հայրենակից մը, Խաչատուրին հետ կատակելով ըսաւ .

— Տղայ Խաչատուր, անպատճառ դուն Բռուշ մայրիկին անիրաւութիւն շատ ես ըրած, որ անկէ թողութիւն ստանալու համար այսօր ինքզինքդ կը պատռտես :

Խաչատուր, իրեն եղած այս ծանր ամբաստանութեան, բողոքի շարժուձեւով մը, բրիչը ուրիշի մը տալով եկաւ, մեր մօտ քարի մը վրայ նստաւ: Քրտինքը սրբեց, դէմքին վրայ խնդուք մը գծագրուեցաւ, սկսաւ խօսիլ :

— Իրաւունք ունիս Տօնօ աղա, Բռուշ մայրիկը շատ չարչարած եմ, բայց ան ինծի շատոնց ներած է ... Անոր հարսնութեան պատմութիւնը իմանալու համար առիթ կը փնտռէինք, որպէսզի զինքը խօսեցնէինք: Թէեւ հարիւրաւոր անգամներ զայն լսեր էինք, նորէն կ'ուզէինք իմանալ :

— Բռուշ մայրիկին պսակուած օրը, 24 զոյգ միասին մէկ կարգի վրայ շարուած պսակուեր են: Հարսերուն երեսները քօղով ծածկուած ըլլալուն, իրարանցումի մէջ ինչպէս կ'ըլլայ, Բռուշ մայրիկը ուրիշ երիտասարդի մը քով կ'իյնայ ...:

Հարսերը մունջ բռնելու պարտաւորուած ըլլալով չի կրնար այս սխալը Տէրպապային զգացնել :

Պսակները կ'աւարտին, զոյգերը կընքահայրերու, կնքամայրերու ու հարսնեզբայրներու ընկերակցութեամբ երգերով տուն կ'առաջնորդուին ... Սակայն մեր խեղճ Բռուշը չուզեր երթալ ... Զինքը քաշկռտելով կը տանին :

Փեսուն տունը հարսը նուագներով կը դիմաւորեն, շուրջպարը կը սկսի ... Բայց Բռուշը այս օտար միջավայրէն ազատուելու ճար մը կը փնտռէ :

Վերջապէս առագաստի ժամը կը մօտենայ... Ազատումի ուրիշ ճար չկայ, Բռուշը ձեռքերը օդին մէջ կը սկսի բարտել: Կնքամայրը հարսը հանդարտեցնելու համար երբ քօղը կը վերցնէ, զարմանքով կը տեսնէ որ իրենց հարսը չէ ...:

Անմիջապէս Բռուշը առածնուն պէս իր բուն փեսուն կը տանին, եւ իրենց հարսը ետ կը բերեն :

Այս նմանը չտեսնուած զուարճալի պատմութիւնը, Բռուշ մայրիկին դագաղին մօտ երբ իմացանք, ակամայ մեր խնդուքը չկրցանք զսպել ... Խաչատուր եղբայրը դեռ պատմութիւնը չէր աւարտած :

— Ահա այս պատմութիւնը իմանալու համար մենք Բռուշ մայրիկը շատ կը սիրէինք ...:

Օր մըն ալ իրեն ըսինք. «Բռուշ մայրիկ, ի՞նչ կար, ինչո՞ւ առարկութիւն ըրիր, ան ալ հայ երիտասարդ մը չէ՞ր միթէ ...:

— Ի՞նչ կ'ըսես այ տղայ ... իմ Մուրատս ոնց կտրիճ մի էր... ես գացի պճուրի մը քով ինկայ ...:

Մենք ալ Բռուշ մայրիկի անշնչացած մարմինը սեւ հողին տակ թաղեցինք ... եւ ահա այսօր ալ, քառասուն օրեր վերջ իր հոգւոյն աղօթելու համար, ու մենք կ'երթանք ...:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

Տիգրանակերտ, 10 – 2 – 63

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ԼՈՒՍԻՆԸ ՏԱՔ ԳՈՒՆԴ ՄԸՆ Է

Հերցեան ալիքներու ընծայած յատուկ դրութեամբ մը, ուսումնասիրելով լուսնի մակերեսին եւ ընդերքին ջերմութիւնը, գիտականներ եկած են այն եզրակացութեան, որ նոյնիսկ քսան մեթր խորութեան մէջ, լուսնի ջերմութիւնը երեսուն աստիճան աւելի բարձր է, քան մակերեսին վրայ: Վաթսուն քիլոմեթր խորութեան մէջ Լուսնի ջերմութիւնը կը հասնի մօտաւորապէս հազար աստիճանի :

ԱՐԵԱՆ ԳՆԴԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գիտնական Ա. Վարդանեան ապացուցանեց, թէ արեան գունաւորիչը թրանզիսթորներու յատուկ յատկութիւնները ունի: Արեան կարմիր գունաւորիչը, զըտուած ու ցուցադրուած շատ բարակ շերտերով՝ ունի կիսահաղորդիչներու յատկութիւնները : Այս յատկութիւնները երեւան կուգան միայն 35 եւ 155 ջերմաստիճաններուն :

ԱՆՑԵԱԼԻ ԷՋԵՐԷՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՄԵՌԱԾ Է ՌԱՓԱՅԷԼ ՂԱՐԱՄԵԱՆ

Որո՞ւն ծանօթ չէ Ազգ. մեծ բարերար Ռափայէլ Ղարամեանի անունը, այն մեծ Հնդկահայը, որ պատճառ եղած է «Ռոլէնի Հնախօսութիւնները» եւ «Հռոմայեցւոց Պատմութիւնը» բազմահատոր աշխատասիրութեանց թարգմանութեան եւ տըպագրութեան: Իր անմահ անունը չէ՞ որ կը կրէ՝ հիմնարկէքի անունով « Ռափայէլեան » Վենետիկի վարժարանը :

Ռափայէլ Ղարամեան իր կտակով շատ առատաձեռն եղած է, ստուգիւ, «սակայն կ'երեւայ թէ, կը գրէ Հրանտ Ասատուր, իր կենդանութեանը... ազահ մըն էր. իր մահուան պարագաները ատոր մէկ ապացոյցն են: Թոյլ տուէք որ պատմեմ ձեզի իր կեանքին այդ տխուր դրուագը, որ անշուշտ բան մը պիտի չպակսեցնէ իր կտակին կարեւորութենէն եւ իր յիշատակին համար մեր ունեցած յարգանքէն:

1791 Փետրուարին Ռափայէլ Ղարամեան կը մեկնի Մատրասէն, առագաստանաւով, Լոնտոն երթալու համար: Մեծահարուստ Հնդկահայը նաւուն լաւագոյն խցիկը վարձած էր: Երկու ամիսէն Բարեյուսոյ Գլուխը կը հասնին եւ ճիշդ այդ միջոցին նաւապետը կը խնդրէ որ իր խցիկը դնէ կնոջ մը տրամադրութեան տակ, որ քիչ ատենէն զաւակ պիտի ունենար եւ որ կը գտնուէր նաւուն ներքնայարկը: Ղարամեան կը մերժէ եւ կ'առարկէ թէ ատոր հաւանելու համար պէտք է որ երկու խուցերուն վարձքին տարբերութիւնը վճարուի իրեն: Նաւապետը, ճէնթըլմէն մը, իսկոյն իր քսակէն կը վճարէ այդ տարբերութիւնը եւ տեղափոխութիւնը տեղի կ'ունենայ: Սակայն այդ վայրկեանէն իր վարմունքը կը փոխէ անոր նկատմամբ: Իրիկունը, սեղանին վրայ, կը մերժէ դինի խմել ժլատ միլիոնատէրին հետ : Ինչ որ Անգլիացիի մը համար գերագոյն արհամարհանքի արտայայտութիւնն է: Եւ Հնդկահայ մեծատունը, այդ արհամարհոտ վարմունքին առջեւ՝ այնչափ բուռն կերպով կ'ազդուի որ սոսկալի տխրութիւն մը կը հալեցնէ, կը մաշեցնէ զայն : Քիչ ատենէն, ինք ալ կը հիւանդանայ, միշտ իր ներքնայարկի սենեակին մէջ մնալով եւ առագաստանաւին մէջ կը մեռնի՝ Լոնտոն հասնելէն օր մը առաջ :

Եւ գիտէ՞ք մինչեւ ուր կ'երթայ Անգլիացիին արհամարհանքը : Ղարամեանի մարմինը, որ կրնար 24 ժամ պահուիլ նաւուն մէջ՝ յաջորդ օրը հողին յանձնուելու համար, ծովը կը նետուի խսկոյն նաւապետին հրամանով» (Արեւելք, Կ. Պոլիս 1899 թ. 4105):

Հ. Ե. Պ.

ԻԱՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀՌՈՄ, (Յառաջ).— Այս տարի եւս Հռոմի հայ գաղութը տօնեց Աւարայրի հերոսամարտին փառքի օրը Լեւոնեան Վարժարանին հանդիսասրահին մէջ:

Կիրակի, Փետրուար 24, ժամը 10ին, յետ հանդիսաւոր Ս. պատարագի զոր մատոյց Վսեմաշուք Ծիրանաւոր Գրիգոր Պետրոս Աղաճանեան, ներկաները առաջնորդուեցան սրահ, ուր գործադրուեցաւ երկու մասերէ բաղկացած կոկիկ յայտագիր մը: Բեմը զարդարուած էր Աւարայրի պատերազմը ներկայացնող մեծղի լուսանկարով մը:

Ժառանգաւոր Յ. Օրջանեանի բացման հակիրճ խօսքէն ետք, բեմ բարձրացաւ յարգոյ Ռ. Անտոնեան, Մխիթարեան Ուխտէն, որ օրուան յիշատակի հայող խորունկ անդրադարձումներ կատարեց : Լեւոնեան եւ Մխիթարեան ժառանգաւորներու երգչախումբը ճարտար ղեկավարութեամբ Յովսէփ Ծ. Վ. Գաֆթանճեանի մեծադաշն լսելի ըրաւ «Վարդան» եւ «Ով դու բարեկամ » քառաձայն խմբերգները : Ժառանգաւոր Յ. Ղուկասեան ապրումով արտասանեց Սողոմոն Տարօնցիի « Զօն առ Վարդան»ը: Օր. Գ. Կարիպալտիի դաշնակի նուագով փակուեցաւ առաջին մասը. փոքրիկ դադարէ մը ետք, որու ընթացքին ներկաները ունկնդրեցին Հայաստանի երգի եւ պարի Համախումբին ժապաւէնի վրայ արձանագրուած երգերը, սկսաւ հանդէսի Բ. մասը :

Ժառանգաւոր Ա. Փանոսեան, սեղմ գիծերու մէջ յաջողապէս ներկայացուց Վասակ Սիւնիի բացասական նկարագիրն ու ազգակործան գործը: Յարգոյ Գ. Սահակեան, Մխիթարեան Ուխտէն, անձնական գրչէ բխած դեղօն մը կարդաց Վարդանանց զօրավարներու հասցէին: Ամերիկահայ տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Տ. Փափազեանի կողմէ քնքուշօրէն երգուած Գ. Մ. Ալէմշահի «Նաղեր» եւ « Իղձ » մեներգները խոր տպաւորութիւն թողուցին ներկաներուն վրայ: Հուսկ ուրեմն երգչախումբին ռազմաշունչ «Բամ Փորոտան»ը յոտնկայս ունկնդրուեցաւ հանդիսականներու կողմէ : Հասած էր պահը լսելու ծիրանեփառ հայրապետը, որուն խօսքը երկիւղած լռութեան մը մէջ ունկնդրուեցաւ ներկաներէն: Զայն կու տանք բառացի ի վայելումն «Յառաջ»ի ընթերցողներուն եւ ներշնչարան ապագայ սերունդներու (*):

Հանդիսականներու կողմէ երգուած միաձայն «Հայր Մեր»ով ու Հայրապետին պահպանիչով փակուեցաւ փառատօնը, զոր Հռոմի հայ գաղութը անգամ մը եւս տօնեց պատշաճ շուքով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) Տես Յառաջ, Մարտ 10:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Ամէն ներկայացուցիչ, որ Ժընեւ պիտի երթար ներկայ գտնուելու Դաշնակցութեան Խորհուրդին, պարտաւոր էր իրեն ունենալ իր պատկանած Պատասխանատու Մարմինի տեղեկագիրը. ուստի, Վիշապի անդամները, այդ նպատակով գումարեցին արտասովոր նիստ մը, պատրաստեցին իրենց տեղեկագիրը, եւ իրենց կողմէն պատգամաւոր նշանակեցին Քէնտիրեան Վռամշապուհը, որուն յանձնեցին յիշեալ տեղեկագիրը :

Վռամշապուհ պատրաստուեցաւ մեկնիլ, Սոֆիայի ճամբով պիտի երթար Ժընեւ :

Կը մնար կարգադրել անցագրի խնդիրը, որ շատ կարեւոր էր, այլապէս, դժուարութեան պիտի բախէր պատգամաւորին մեկնումը :

Վռամշապուհ մտմտուքի մէջ էր, ի՞նչպէս պիտի կրնար ազատօրէն դուրս ելլել Պոլիսէն առանց անցագրի, լրտեսները, ոստիկանները, ամէն քայլափոխի կը հսկէին, ամէն անկիւն կը դարանէին, թէ քարափին երկայնքը, թէ երկաթուղիներու կայարանները, ամէն տեղ, գրաւած էին ասոնք :

— Աշոտ, ըսաւ Քէնտիրեան մտածկոտ դէմքով մը, ինչպէս պիտի ընենք :

— Ի՞նչը ...

— Անցագիրը, պատասխանեց Քէնտիրեան, շուները շրջապատած են, անկարելի է փախչիլ :

— Դիւրին է, Վռամ, անցագրի խնդիրը, յարեց Աշատ ժպտելով, ես կը կարգադրեմ զայն, հոգ մի ըներ :

— Չուշանամ, կը թախանձէր Քէնտիրեան, գիտե՞ս Սոֆիայէն պիտի անցնիմ :

— Գիտեմ, գիտեմ, կրկնեց Աշոտ գլուխը ճօճելով, Սոֆիա պէտք է հանդիպիս, պէտք է տեսնես Քրիստափորը, պէտք է հասկնաս թէ ինչ վիճակի մէջ են փորձերը, թէ որքան լուրջ են պատրաստութիւնները :

— Անշուշտ պիտի գտնեմ Քրիստափորը, յարեց Քէնտիրեան, պիտի քննեմ կացութիւնը, եւ պիտի տեղեկագրեմ հոս, բայց ...

— Ի՞նչ :

— Անցագիրը, անցագիրը, կրկնեց Վռամշապուհ, գիտես որքան կ'աճապարեմ, կը փափաքիմ ժամ առաջ գտնուիլ գործիս գլուխը, թերեւս Սոֆիայի մէջ պիտի ստիպուիմ մէկ քանի օր մնալ, հետեւաբար, պէտք է ժամ առաջ մեկնիմ, պէտք է փութացնեմ ճամբորդութիւնս, չէ՞ :

— Կը մեկնիս շուտով կը մեկնիս, խրախուսեց Աշոտ, անցագիրդ վաղը կը ստանաս, ատոր վրայ բնաւ մի խորհիր:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս, հարցուց Վռամշապուհ, տենդագին շարժումով մը, յոյս մը կա՞յ :

— Ինչո՞ւ այդքան կը չարչրկես միտքըդ, կշտամբեց Աշոտ, ինծի չե՞ս վըստահիր. դուն լրացուր պատրաստութիւններդ, պայուսակդ շտկէ, կազմ ու պատրաստ եղիր, անցագիրը գրպանդ է, գրպանդ ...

Աշոտ ինքնավստահ շեշտով մը կ'արտասանէր վերջին բառը, որովհետեւ ապահով էր թէ պիտի կրնար տիրանալ Պելժիացի Ժօրիսի անցագրին, կանխաւ տեսակցած եւ կարգադրած ըլլալով ամէնը, դարձաւ ըսաւ Վռամշապուհին :

— Վռամ, անցագիր մը չէ՞ ուզածս :

— Այո, Աշոտճան, պատասխանեց Վռամշապուհ, ուրիշ հոգ մը չունիմ ատկէ զատ :

— Էհ ուրեմն, յարեց Աշոտ, վաղը կը յանձնեմ քեզի անցագիրդ :

— Որո՞ւն անցագիրը, հարցուց Վռամշապուհ :

— Ժօրիսինը, Պելժիացի Ժօրիսինը, կրկնեց Աշոտ ժպտելով, այդ անցագիրը գրպանդ կը դնես, ազատօրէն կը մեկնիս մայրաքաղաքէն, կ'երթաս Սոֆիա :

— Օ, օ, բացագանչեց Վռամշապուհ, քանի որ այդպէս է, վաղուընէ կրնամ մեկնիլ, եւ :

— Անշուշտ, ընդմիջեց Աշոտ, բայց չըլլայ թէ երկար ատեն տնտնաս Սոֆիայի մէջ :

— Ոչ, բողոքեց Քէնտիրեան, շատ շատ երեք օր պիտի մնամ :

— Երեք օրը շատ է, Վռամ, առարկեց Աշոտ, մէկ օրը կը բաւէ. ի՞նչ պիտի ընես հոն :

— Պարոն Քրիստափորին հետ պիտի չտեսակցի՞մ, պիտի չտեղեկանա՞մ տեղի գործերուն, պիտի չքննե՞մ, պիտի չըհասկնա՞մ թէ ուր հասած են պատրաստութիւնները, թէ՝ յաջող անցա՞ծ են փորձերը, վերջապէս, այս ամէնը պիտի չտեղեկագրե՞մ հոս, բոլոր այս գործողութիւնները կարելի՞ է գլուխ հանել միայն մէկ օրուան մէջ, Աշոտ :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Պ. Սպանդար Սարաֆեան, (Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի շրջանի նախագահ) եւ ընտանեկան պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ ազգականին

ՌԵԺԻՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 34 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Մարտ 12) ժամը 14·30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ :

Այս Երեքշաբթի (Մարտ 12) իրիկուն, ժամը 9ին, Սալ Տըպիւսի, 8 Ռիւ Տառիւ, (Մեթրօ Թերն):

Կը խօսի ԵԴՈՒԱՐԴ ԺԱԽԵԱՆ :

Փաստաբան Պրիւսէլի Վերաքննիչ Ատեանի մօտ :

Նիւթ ունենալով ԿԱԼԻԼԷ :

Հայ հասարակութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը սիրով կը հրաւիրուի :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆ

Հայ Մտաւորականներու դամբարանին յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Կիրակի Ապրիլ 28: Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանծստեան պաշտօն, հանգուցեալ Հայ Մտաւորականներու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ նոյն օր առտուան ժամը 11ին:

Յաւարտ պատարագի խմբովին այցելութիւն պիտի կատարուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ուր կը գտնուի դամբարանը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Վահրամ Աբրահամեանի Յակոբեան – Դզոյեանը, ծնեալ 1908ին, կորսուած է Հայաստանէն 1941 – 42ին: Փնտռողներն են իր կինը Գայեանէ եւ աղջիկը Ֆիլիա: Կը կարծուի թէ Շիքակոյի մօտերը կը բնակի այժմ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Փարիզի Հայոց Եկեղեցիին, ուրկէ կարելի է ստանալ մանրամասն տեղեկութիւն :

× Կը փնտռուի Պ. Անթուան – Անդրանիկ Գարեգին Պարոնեան, փնտռողն է իր քրոջ զաւակը Աբրահամ Պարոնեան : Լուր տալ Պ. Ռոպեր Գիւնիի, մինիսթէր տէ զՆֆֆէր Էթրանժէր, 23 Ռիւ լա Բերուզ, Սերվիս ԷՍ, Պէ Թէ ԷՖ: Հեռառաձայն Քլեպէռ 52–00, Փոսթ 26·58 :

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ դիւանը : Հասցէ.— 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւն է ԷԼԻզէ 67–03:

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի ընթերցասէր հասարակութեան համար «Բժ. Տէր – Դաւթեան» գրադարանը բաց է ամէն Հինգշաբթի, ժամը 3էն 5:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վանառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme — Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy — MO 32-10
65, Rue Robert — LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ փաստրմա.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսփորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եղան միս (քաշուած միս, եւայլն):

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին յաջորդ դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Կը խօսի ՄԱՐՏԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Հիւլէական դարու յառաջդիմութեանց մասին համառօտ տեղեկութիւններ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պիթլիսի մէջ շերամի գործարանատէր (Պէօնեկլիք) Պետրոսի աղջիկը Մառի, Ֆրանսա հաստատուած, կը փնտռէ իր քոյրերը՝ Էլմաս, Ֆերիտէ եւ Մարիամ, որ Ա. աշխարհամարտին զաղթած են Պէյրութ (Լիբանան):

Լուռ ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել՝

Mme Rouchdouniantz, chez Mme Biarnais
9, Rue Carnot, PRÉ-ST. GERVAIS (Seine) France

Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 4ին, ընկերուհի Իրիս Պասմաճեանի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան (Քաշան):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21 ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, Պէյրութ թղթակազմ	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրուննեան, Միւնիխ	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

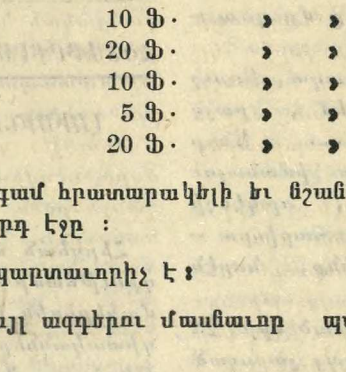

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 50 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 60 Ֆ·	Հատը	0·25 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՄԱՐՏ
MERCREDI
13 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9554

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9554

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Հինգ տարի առաջ, 1958 Փետրուարին հիմը դրուեցաւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան, երբ Սուրիա միացաւ եգիպտոսի, նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասրի մականին տակ :

Իրարու ոչ – սահմանակից երկու երկիրներու միացումը անբնական երեւոյթ մըն էր : Համաթարական միութիւնը իրագործելու համար անհրաժեշտ էր աչքառնելի իրարու դրացի երկիրներու մասնակցութիւնը Արաբ· Միացեալ Հանրապետութեան :

1958ին այս ուղղութեամբ կատարուած փորձերը յաջողութիւն չունեցան : Մայիս 8ին Սուրիոյ դրացի Լիբանանի մէջ պայթեցաւ ապստամբութիւն մը իշխանութեան դէմ : Վեց ամսուան եղբայրասպան կռիւները վերջացան երկուստեք համաձայնութեամբ եւ Լիբանան պահեց իր անկախութիւնը :

Նոյն տարուան Յուլիս 14ին Պաղտատի մէջ ծագած յեղափոխութենէն վերջ կը կարծուէր թէ Իրաք եւս պիտի մտնէր Արաբ Միաց· Հանրապետութեան մէջ : Սակայն զօրավար Քասըմ նախընտրեց անկախութիւնը :

Երեքուկէս տարուան փորձէն վերջ, 1961 Սեպտեմբեր 28ին Սուրիա բաժնուեցաւ Արաբ· Միացեալ Հանրապետութենէն եւ վերադարձաւ իր անկախութիւնը :

Վեց ամիս վերջ, 1962 Մարտ 28ին նոր յեղափոխութիւն մը եւս ծագեցաւ Դամասկոսի մէջ : Վարիչ դէմքերը փոխուեցան : Տնտեսական օրէնքները բարեփոխուեցան : Վարչապետ Խալէտ Էլ – Ազըմ չկրցաւ ամբողջացնել իր դիրքը : Եգիպտոսի հետ միացման կողմնակիցները կային երկրին, մասնաւորապէս բանակին մէջ :

Պարբերաբար տեղի ունեցած խլրտումները կարելի եղաւ զսպել դիւրութեամբ : Անցեալ Յունուար 13ին կարգ մը վայրերու մէջ չարժումներ նկատուած ըլլալով, կառավարութիւնը փակեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի սահմանադուռը :

Դամասկոսի թերթերը Փետր· 28ին կը գրէին թէ Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահ Նազըմ Էլ – Քուտսիի եւ նախագահ Քենըտիի միջեւ նամակներու փոխանակում տեղի ունեցեր էր վերջին երկու չաբաթներու ընթացքին : Կը թուի թէ Քուտսի կը նախզդար վերահաս վը – տանդը եւ Մ· Նահանգներու օգնութիւնը կը խնդրէր :

Քենըտի իր պատասխանին մէջ ապահովութիւններ տուեր էր թէ Մ· Նահանգները զօրավիդ կը կանգնին Սուրիոյ անկախութեան :

Վերջին օրերս Դամասկոսի կառավարութեան դիրքը չատ խախտած էր : Եօթը նախարարներ հրաժարեր էին : Վարչապետութիւնը չէր կրցած նորեր նշանակել անոնց տեղ : Փակուած էր համալսարանը :

Փետրուար 25ին կը տեղեկացուէր, որ մաքրագործում կատարուած է սուրիական բանակին մէջ : Զանազան աստիճաններ ունեցող 120 սպաներ պաշտօնանկ եղած են : Զախակողմեան հակում ունեցող սպաները փոխարինուած են ազգայնական հաններու հետ, որոնք սակայն նասրականներ չեն :

Մարտ 5ին կառավարութիւնը ընդհանուր ներում յայտարարեց բոլոր անոնց համար, որոնք պատժուած էին 1961 Սեպտեմբեր 28ի եւ Դեկտեմբեր 6ի միջեւ : Մասնակի ներման կ'արժանանային 1962 Մարտ 28ի եւ Ապրիլ 12ի միջեւ գործուած յանցանքները :

Երեք օր վերջ, Մարտ 8ին կը պայթէր նոր յեղափոխութիւն մը, ասպարէզէն ջնջելով Քուտսի – Ազըմ կառավարութիւնը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԹԱԼԻՆԻ ՏԱԼ ԻՆՉ ՈՐ ՍԹԱԼԻՆԻ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՇԱՆԱԿԱԼԻՑ ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« *Արուեստի մէջ, դէմ ենք ընկերվարական եւ քաղքենի գաղափարականներ – րուն խաղաղ համակեցութեան : Մեր քաղաքականութիւնը անդիջող թշնամութիւն է վերացական արուեստին, ձեւապաշտութեան եւ քաղքենի այլասերումին դէմ : Լենինիստ քաղաքականութեան մը հետեւած ենք միշտ, կը հետեւինք եւ պիտի հետեւինք : Որովհետեւ արուեստը՝ գաղափարաբանութիւնն է* » : *Խրուշչեւ, այս խիստ խօսքերով սկսաւ իր ճառը խորհրդային ինտելիկենցիային 600 ներկայացուցիչներուն եւ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներուն խորհրդակցական երկրորդ նիստին : «Կուսակցութիւնը կը դատապարտէ եւ միշտ պիտի դատապարտէ վերացական նկարիչներու գործերը » :*

Խրուշչեւ ցաւ յայտնած է քանդակագործ Նէզվեսթնիի հրամցուցած նոզկանքներուն համար : Դատապարտած է նաեւ բոլոր անոնք որոնք «անձի պաշտամունքի չրջանը կը նկարագրեն ծանրանալով միայն իշխանութեան չահադործումներուն, ապօրինութիւններուն եւ սարսափին վրայ : «Սթալինի անհատի պաշտամունքի չրջանը, արդարեւ ծանրակչիռ հետեւանքներ ունեցաւ : Բայց պէտք չէ մոռնալ, որ այդ չրջանը, լճացումի դարաշրջան մը չեղաւ, ինչպէս կ'ըսեն մեր թշնամիները : Մենք Լենինի գաղափարներու դրօշին եւ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ, մեր ժողովուրդը ընկերվարութիւն կը կառուցանէր եւ կը կառուցանէ » : Խրուշչեւ կ'ըսէ նաեւ թէ պէտք չէ ընդհանրացնել եւ մէկ անգամէն դատապարտել ամէն ինչ որ Սթալինի օրով կը գործուած է : Խրուշչեւ, ապա, հարց կու տայ :— « Ինչո՞ւ երբ Սթալին ողջ էր, օրինականութեան կարգ մը բռնաբարումներ եւ իշխանութեան կարգ մը չահադործումներ չկային : Կարելի է՞ր ը – նել, այն ատեն : Կուսակցութեան ղեկավար մարմինները դիտէի՞ն ձերբակալու – թեանց զոյութիւնը : Այո՛, դիտէին : Բայց դիտէի՞ն թէ բոլորովին անմեղ մարդիկ կը ձերբակալուէին : Ո՛չ, ատիկա չէին դիտեր : Կը հաւատային Սթալինի եւ իրենց մտքէն իսկ չէին անցներ թէ պարկեշտ մարդիկ, նուիրուած մեր դատին, կրնան հալածանքի ենթարկուիլ » :

Այս տեսակէտին դէմ արտայայտուած էր Իլիա Էհրընպուրկ որ տեսակ մը «լուռութեան դատաղրութեան» մը մասին կը խօսէր : Խրուշչեւ կը յիչէ Զօր· Եաքիրը որ 1937ին, զնդակահարուած պահուն « կեցցէ՛ Սթալին» պոռացած է :

Ապա, Սթալինի դրական կողմերը վեր կը հանուին Խրուշչեւի բերնով : Կը խօսի դլխաւորաբար «հակայեղափոխական դաւերու» մասին : Անգամ մը եւս հերքելով Լենինի հին ընկերներուն չնորհազրկումին ջնջումը, Խրուշչեւ կը յայտարարէ :— «Այս առընչութեամբ, Սթալինի հաւատացին եւ զօրավիդ կեցան : Ուրիչ կերպ չէր ըլլար : Թրոցկիստներու, Զինովիեւի եւ Բուխարինի կողմնակիցներուն եւ քաղքենի ազգայնականներուն դէմ պայքարին մէջ, Սթալին, Լենինի մահուան յաջորդող առաջին տարիներուն, զօրավիդ կեցաւ Լենինեան դիրքերուն եւ մեծ դեր խաղաց այդ կարեւոր մարդին մէջ : Կուսակցութիւնը կը դատապարտէ Սթալինի կողմէ եղած բռնաբարումները, բայց կուսակցութիւնը կ'ընդունի Սթալինի մատուցած ծառայութիւնները կուսակցութեան եւ համայնավար չարժումին : կը չարունակենք յայտարարել թէ Սթալին նուիրուած էր համայնավարութեան : Մարքսիստ էր եւ ասիկա չի կըր – նար եւ պէտք չէ հերքուի » :

Ըստ Խրուշչեւի խորհրդային ղեկավարները ամէն բան դիտցան Սթալինի մահէն եւ Բերիայի դիմակազերծ ըլլալէն եաք : « Բերիա, այս դարչելի մարդը որ իր հրճուանքը չէր ծածկեր Սթալինի դագաղին առջեւ, կատաղութեամբ դէպի կուսակցութեան ղեկավարութիւնը կ'երթար » :

Եւ Խրուշչեւ կ'ըսէ ի վերջոյ թէ համայնավար կուսակցութիւնը միշտ ուզած է որ կուսակցութեան ոգին արտայայտուի արուեստին եւ գրականութեան մէջ : Խրուշչեւի համար իտէալ դրողն է՝ Միխայէլ Շոլոխով որ «կրցած է միացնել դրագէտին հայրենասիրական հասկացողութիւնը անժխտելի տաղանդի մը որ չէր վնասած ատկէ » :

×

Եթէ Խրուշչեւի այս ճառին ցարդ մեզի ծանօթ հատուածները մօտեցնենք յօդուածի մը որ լոյս տեսաւ Սովետական Հայաստանի եւ Երեւանի մէջ եւ, զոր արտատպեցինք Մարտ 3ի եւ 5ի մեր թիւերով (Աղաւաղուած ուղղու եւ կեղծ գղչման մասին) , կը ստիպուինք խորհիլ թէ չատ բան չէ փոխուած Խորհ· Միութեան մէջ, թէ «Սթալինի ժառանգորդները» ողջ են եւ թէ երբ միամտութիւնը կ'ունենանք կարծելու թէ , արտայայտութեան որոշ ազատութիւն կը տրուի դիրքին ու գրականութեան, ատիկա կրնայ պարզ ծուղակ մը ըլլալ զննելու համար խորհրդային մտաւորականին ոգին ու հոգին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՄԹԻԷՆ–ԹԻՐԻի գնդակահարութիւնը – նը յաւ եւ երբեմն վրդովում պատճառած է տեղական մամուլին մէջ ուր խմբագիրները չեն կրնար հասկնալ թէ ինչպէս Հանրապետութեան նախագահը որ պէտական մարդ ըլլալէ զատ, մարդ է իր վերջոյ կրցած է մէկ բառով որոշել որ դատապարտեալը մեռնի : Քոմպայի մէջ տրամաբանական բացատրութիւն մը կը գտնէ Ֆրանսուա Քավիկիոլի յիչեալով որ Պամթիէն – Թիրի ամբողջ դատավարութեան ընթացքին չհրաժարեցաւ մէկ վայրկեան իր գաղափարականէն եւ ներկայացուիչը չէր միայն յուսահատ եւ կորսուած զինուորականներու սերունդի մը այլ՝ նոր տարր մը բերաւ, նոր լեզու մը : Երբեք չմոռցաւ կրկնել միշտ ·— « Պետութեան իրապէս ղեկավար, » «իրապէս կառավարութիւն», այդ ձեւով ժխտելով անոր իրաւական օրինականութիւնը : Պամթիէն – Թիրիի բերնով ծանօթ տեսլութիւնը չէր որ կ'արտայայտուէր, անիկա ծանօթ է որ Կոլին, այլ՝ պետութեան լեզու մըն էր որ քաղաքական կտակի բնոյթ մը ունի այլեւս : Պամթիէն – Թիրիի մարմինը ութ օր ետք պիտի յանձնուի իր ընտանիքին : Իր փաստաբանները կը վկայեն թէ մեռած է քաջարար, հանդարտօրէն : Ընդառաջելով իր փաստաբաններուն առաջարկին, յայտարարած էր թէ պէտք է յետաձգել իր դնդակահարութիւնը երկու պատճառաւ : Պիտոյի նոր պարագան եւ մանաւանդ նկատի առնելով որ Պետութեան Նոր – հուրդը տակաւին չէ արտայայտուած իր վճռաբնդումի դիմումին վրայ : Կերթ – հոֆէր յայտարարած է թէ ոչ մէկ բան կրնայ պատճառ ըլլալ որ դնդակահարութիւնը յետաձգուի : Ֆիկարօ կը փորձէ արդարացնել այս դնդակահարութիւնը Լաֆոնի սպանութեամբ եւ այն կարծիքն յայտնելով թէ Գաղտնի Բանակը կ'ուզէր որ դնդակահարուի : Ծանօթ է որ բոլոր թերթերը ներման կը սպասէին երբ մահավճիռը կը տրուէր :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՑԵԼԵՑ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԵՀԱՊԻ

Մեծի Տաճն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Դիւանը կը հաղորդէ ·

1963 , Մարտ 4, Երկուչաբթի առաւօտեան ժամը 10ին, կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձրաչնորհ Տէր Խորէն Ս· Արք· եպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ Ճեղիրէի Հայոց Առաջնորդ Գերչ· Տ· Տաճատ Ս· Արք·ի, Թեհրանի Հայոց Թեմին Առաջնորդ Գերչ· Տ· Արտակ Ս· Արք·ի, Յունաստանի Հայոց Առաջնորդ Գերչ· Տ· Սահակ Ս· Եպիսկ·ի եւ պետական երեսփոխաններ Պ· Պ· Մովսէս Տէր Գալուստեանի, Խաչիկ Պապիկեանի, Սուրէն Խանամիրեանի եւ Վարդգէս Շամլեանի եւ դատաւորական Հոգչ· Տ· Եղնիկ Աբեղայի , մասնաւոր ժամադրութեամբ, ընդունուեցաւ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Ն· Վ· Զօր· Ֆուատ Շեհապի կողմէ Սարպայի նախագահական ապարանքին մէջ :

Նորին Վսեմութիւնը Երանաչնորհ Տ· Տ· Զարեհ Ա· Կաթողիկոսի վախճանման առթիւ իր ցաւակցութիւնները կրկին յայտնելէ եւ Տեղապահ Սրբազանին տեսդասական ընտրութիւնը չնորհաւորելէ ետք, մաղթեց որ Կիլիկիոյ Ս· Աթոռը փութով օժտուի նոր գահակալով մը :

Ի պատասխան Նորին Վսեմութեան մաղթանքներուն, Տեղապահ Սրբազանը նախ չնորհակալութիւն յայտնեց Նորին Վսեմութեան, որ իր ներկայացուցչին միջոցաւ եւ ապա անձամբ Անթիլիաս զալով բաժնեց վիշտը եւ սուգը Միաբանութեան եւ Հայ ժողովուրդին եւ մաղթանքներ ըրաւ Նորին Վսեմութեան ա – րեւչատութեան ու երջանկութեան եւ Լիբանանի բարգաւաճման ու բարօրութեան համար :

ՏԽՐՈՒՆԻ·— ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՄԱՐԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Փետր· 27ին Մարսէյլի մէջ իր մահկանացուն կնքած է, զաղութին սիրուած ու ծանօթ ազգայիններէն՝ Պետրոս Զամարեան, բնիկ Պոլսեցի, 77 տարեկան :

Եռանդուն, խանդավառ, մեր ողբացեալ բարեկամը կը հետաքրքրուէր ամէն ինչով, որ հայկական է : Դեռ երկու ամիս առաջ, իր մաղթանքի տարեկան նամակին մէջ հաղար նոր բաժանորդ կը մաղթէր Ցառաջի համար առանց մտածելու որ իր մահով, հաւատարիմ ընթերցող մը պիտի պակսէր : Եւ գնահատական տողեր կ'աւելցնէր :

Շրջանաւարտ Վիէննայի Մխիթարեան վանքի վարժարանէն, քալ դիտէր Ֆրանսերէն եւ հայերէն : Երկար տարիներ «Երդուեալ Թարգման» եղած է Ֆրանսական դատարաններու մօտ : Մեծ վարկ կը վայելէր Մարսէյլի քաղաքական ու մտաւորական չրջանակներուն մէջ :

Երկար տարիներ եռանդուն դործունէութիւն ունեցած է Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի կազմին մէջ : Աչխատակցած էր Մկրտիչ Փորթուգալեանի հիմնած Փրօ – Արմենիային եւ ամուսնացած էր , մեծ հայրենասէրին աղջկան հետ :

Այս յանկարծական կորուստին առթիւ մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին այրիին եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Կարգապահութենէ զուրկ վարժարան մը իր նպատակէն շեղած կրթական հաստատութիւն մըն է :

Հոն, ուր կը բացակայի կարգապահութիւնը, ուսումնական գործը խախուտ հիմերու վրայ խարսխուած պէտք է նկատել :

Նկարագիր եւ իմացականութիւն՝ լրութեան մէջ կը կերտուին :

Կարգապահութեան հետ կապուած ամէն հարց լուռ ինքնակեդրոնացում կ՚ենթադրէ : Փոքրիկները պէտք է վարժուին կամ, լաւ եւս, պէտք է վարժեցնել՝ ինքնազսպումի, կարգապահութեամբ յաղթանակներ ձեռք բերելու :

Արուեստի ամէն գլուխ գործոց ներդաշնակութեան օրէնքները լրացնող տարրերու գումար մըն է : Չկայ ներդաշնակութիւն հոն, ուր կը տիրէ աղմուկ, խառնիճաղանճ, քանդում եւ ուրացում :

Ուսուցիչին հեղինակութիւնը խարսխուած է ուսուցիչին պատրաստութեան եւ անհատականութեան վրայ :

Իր աւանդած նիւթերուն անծանօթ ուսուցիչ մը, ի վիճակի չէ աշակերտութիւնը խանդավառելու ու տպաւորելու . փոխադարձաբար, անհատականութենէ զուրկ մէկը անկարող է ջերմութիւն դընելու իր խօսքերուն մէջ, ուստի՝ նաեւ նկարագիր կերտելու :

Դպրոցական առօրեայ պարտականութիւնները պէտք է տրուին ուսուցիչներուն կողմէ այնպէս, որ չխախտի հաւասարակշռութիւնը աշխատանքի ժամերուն :

Ուսուցիչները, շատ պարտականութիւններ կամ հրահանգներ տալով իրենց աշակերտներուն, կը դժուարացնեն իրենց պաշտօնակիցներուն աշխատանքը : Մնաց որ, նման անհաշիւ պարտականութիւններով կը մարեն աշակերտներուն մէջ եռանդը եւ զանոնք ծուլութեան կը մատնեն :

Կրկնուած դասերով կարելի է միշտ իւրացնել տալ բառեր, քերականական եւ գիտական կանոններ, պատմական դէպքեր եւ անուններ՝ առանձնապէս այն աշակերտներուն, որոնց յիշողութիւնը տըկար է :

Անգամ զօրաւոր յիշողութեան տէր տըղաք, ատեն մը ետք չեն յիշեր իրենց արտասանած մէկ կտորը, զոր չմոռնալու համար պէտք է ժամանակ առ ժամանակ արտասանեն կամ կարդան :

Սիրով, սակայն նաեւ կտրուկ պէտք է ըլլալ աշակերտներուն հետ, երբ հարցը կը վերաբերի աւանդուած դաս մը լաւ պատրաստելու կամ դպրոցական կարգապահութեան : Զանցառումներու առջեւ ուսուցչական հեղինակութիւնը պէտք է պահուի, պայմանով որ ցասման վայրկեանի մը անգործադրելի հրամաններ չարձակուին :

Պատիժները իբրեւ փոխվրէժ չէ որ պիտի տրուին աշակերտներուն, այլ իբրեւ ուղղիչ գործօններ : Այդ պարագային պէտք է փնտռել նպատակայարմարները եւ զգացնել տղոց, թէ սահմանուածը իրենց բարիքին համար է :

Օրինակ, եթէ զանցառութեամբ աշակերտը չէ պատրաստած ուղղագրութեան իր դասը, փոխանակ ժամ մը ոտքի կանգնեցնելու կամ դասին հետ առընչութիւն չունեցող քանի մը էջեր գրել տալու անոր, պէտք է պահանջել սխալ գրած բառերուն ուղիղը հինգ կամ տասը անգամ գրել տետրակին մէջ եւ սորվիլ անոնց ճիշդ ձեւը : Ապա առանձին կամ տախտակին վրայ ստուգել անոնց իւրացուած ըլլալը :

Նման յաջող փորձէ մը ետք, աշակերտները կ՚ունենան հոգեկան գոհունակութիւն՝ պահանջուած բառերը ճշգրտօրէն կարենալ գրելու :

Դարեր ամբողջ սերունդները Հայկով եւ Արամով, Արա Գեղեցիկով եւ Պարոյրով խանդավառուած ու հպարտացած են : Գիտակից ուսուցիչներ յաջողած են : Պատմահօր առաջադրութեան համաձայն, ցեղային առաքինութեան մարմնացում այդ տիպարներուն օրինակով ոգեւորել յետնորդները, երբ յանկարծ տեղ մը բացարձակի անունով եւ յանուն «անսխալական» նոր տեսութիւններու, անվաւեր կը հռչակուին ազգային այս մեծութիւնները : Եւ ատիկա, դրժբախտաբար, նոյնիսկ, նախակրթարաններու երրորդ, չորրորդ կարգերուն համար պատրաստուած պատմութեան դասագիրքերու մէջ :

Ծալել եւ դարակը դնել Խորենացիով մեզի մատուցուած «աւանդական» պատմութեան հոյակապ այդ դէմքերը եւ փոխարինելով զանոնք տարարիւն մեծութիւններով, պիտի նշանակէր խորտակել տղոց մէջ պաշտամունքի զգացումը հանդէպ անոնց, որ եղան զիրենք խանդավառող առաջին հերոսները :

Եթէ մեզ շրջապատող ազգեր կամ ժողովուրդներ իրենց արքայական դիւանատուներուն մէջ չեն արձանագրած մեր նահապետներուն կամ իշխաններուն անունները, ատիկա դեռ փաստ մը չէ, որ նման մեծութիւններ ունեցած չենք մենք :

Տպարաններով, թերթերով, գիրքերով հարուստ մեր դարուն մէջ չկա՞ն գրական արժէքներ, մարտական հեղինակութիւններ, ուրացուած սա կամ նա հոսանքին կողմէ :

Մեր գրական շատ մը արժէքներուն մասին դար մը ետք հաւանօրէն պարզ ծանօթութիւն մը անգամ պիտի չգտնուի հարեւան ազգերու գրականութեան մէջ : Հինգ կամ տասը դար ետք մեր յաջորդները պիտի խօսին անոնց մասին սակայն : Չենք կարծեր, թէ օտարներ պիտի ժըխտեն անոնց գոյութիւնը, եթէ յիշատակութիւններ չկան անոնց մասին իրենց մատենագրութեան մէջ :

Փոխադրեցէք հարցը ազգային պատմութեան մարզին մէջ ու կ՚ունենաք մօտաւորապէս պատկերը Հայկերու, Արամներու եւ «քննական պատմութենէ» մերժուած անոնց յաջորդներուն ճակատագրին մասին :

Չմոռնանք որ, Հելէնները, Հռոմայեցիք, Հնդիկները եւ ուրիշ ազգեր իրենց պատմութիւնը սկսած են դիցաբանութեամբ, առանց մոռնալու Հրեաներու խատուտիկ առասպելները եւս, որոնց աստուածային տարազ հագուեցուցած՝ կ՚աւանդենք դպրոցներուն մէջ :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԵՐ

Ազգային վարժարաններու եւ կրթարաններու իրենց լայն ցանցով, սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ բացառիկ տեղ կը գրաւեն Միջ. Արեւելքի մեր գաղութները՝ յատկապէս Իրան, Սուրիա ու մանաւանդ Լիբանան : Այս վերջինը, իրերու բերումով, դարձած է հայ կեանքին ամէնէն վառ կեդրոնը, ազգային դաստիարակութիւն ջամբող ամուր օճախ մը :

Այս իրողութեան բնական արդիւնքը պէտք է նկատել, թարմ ծիլերու նման իրարու յաջորդող աշակերտական պարբերաթերթերու հրատարակումը այդ հայկական գաղութներուն մէջ : Միայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ անոնց թիւը տասնեակի մը հասած է ներկայիս :

Երեւոյթը նոր չէ անշուշտ : Ուսանողական, աշակերտական կամ երիտասարդական ամսաթերթեր ու մինչեւ իսկ շաբաթաթերթեր միշտ ունեցած ենք անցեալին ալ եւ քիչ մը ամէն տեղ : Պոլսոյ «Երկունք»ը (1912 – 14), Ժընեւի «Ուսանող»ը (1909 – 14), Ֆիլիպպէի «Ռահվիրան» (1906 – 7) կամ Կարին լոյս տեսած «Սիրտ» ամսաթերթերը — բոլորն ալ Դաշնակցական ուսանողութեան պաշտօնաթերթեր — իրենց շահեկան բովանդակութեամբ պատուաբեր տեղ գրաւած են այս մարզին մէջ :

Հիներէն նորերուն, տասնամեակէ տասնամեակ եւ շրջանէ շրջան փոխանցուած՝ մատաղ գրիչներու խանդավառ այս շարժումը կը շարունակուի ներկայիս, առաւել կամ նուազ արդիւնաւէտութեամբ :

Տարիներէ ի վեր կը հրատարակուին Անթիլիասի Դպրեվանքին «Գլաձոր», Պէյրութի հայ կրթարաններէն Յովակիմ Մանուկեանի «Նուիրում», Դարուհի Յակոբեանի «Հորիզոն», Համազգային ճեմարանի «Ջահակիր», Հայկազեան Գոլէժի «Նաւասարդ», վիէննական Մխիթարեան վարժարանի «Վերելք», Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանի «Ծիլեր» եւ դեռ ուրիշ աշակերտական կամ ուսանողական պարբերաթերթեր :

Տասներեք տարիներ թեւակոխած կանոնաւոր եւ լուրջ հրատարակութիւն մըն է Ն. Փալանճեան ճեմարանի «ՋԱՀԱԿԻՐ»ը : Ճեմարանականներու ամբողջ սերունդ մը իր դրոշմը զետեղած է անոր էջերուն մէջ : Գրական փորձեր՝ արձակ եւ երբեմն չափածոյ, գիտական, պատմական նկարագիր կրող յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, արուեստագէտներ ու անոնց գործերը մեկնաբանելու վերլուծելու աշխատանքներ : Ահա հիմնական բովանդակութիւնը խանդավառ սերունդի մը ճիգերով հրատարակուող «Ջահակիր» հանդէսին :

Անթիլիասի «ԳԼԱՁՈՐ»ը, ներկայիս, կը թեւակոխէ իր հրատարակութեան եօթներորդ տարին : Իր շահեկան բովանդակութեամբ, կրօնական եւ բանասիրական յօդուածներով լուրջ պարբերաթերթ մըն է, ապագայ լաւագոյն խոստումներով երաշխաւորուած : Դպրեվանքի սաներն ամասնաւոր նախասիրութիւն մը ունի փոքրիկ պատմուածքներու սեռին հանդէպ : Առօրեայ կեանքէն ու կամ իրենց միջավայրէն քաղուած դէպքերը ու դէմքերը բարոյական շրջագիծի մը մէջ կ՚ուսուցանեն միշտ : Այս երեւոյթը արդիւնք է դպրեվանքէն եւ Անթիլիասէն ներս տիրող մաքուր միջավայրին : Պատահական չեն լուրջ այլ շահեկան ուսումնասիրութիւնները, ընդհանրապէս կրօնական ներշնչումով եւ նկարագրով : Ներսէս Շնորհալիի առակները, Եսսենացիք, եկեղեցւոյ միութենական շարժումը, եւն. :

Երրորդ տարին է որ կը հրատարակուի «ՎԵՐԵԼՔ» հանդէսը : Վիէննական Մխիթարեան երկրորդական վարժարանի սաներուն այս հրատարակութիւնը ունի նախորդներուն դիմագիծը : Հոս ալ իրարու կը յաջորդեն փոքրիկ պատմուածքները, շատ անգամ գրական ճաշակի վկայութիւններով : Ուսումնասիրութիւններ հայ եւ օտար էջեր, գրախօսականի հետաքրքրական բաժին մը ու մինչեւ խիթատերգութիւններ կուգան ամբողջացնել եւ միեւնոյն ատեն խանդավառ պատկերի մը վերածել այս պարբերաթերթը :

Հայկազեան գոլէժի ուսանողութիւնն ալ, իր կարգին, անցեալ տարի հրապարակ հանեց իր թերթը՝ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» : Այլ ուսանողական պարբերաթերթերու կողքին նշելի բարձրութեան հասած է ներկայիս, տրուած ըլլալով, որ անոր «խմբագիրները» բարձրագոյն կրթութեան հետեւող երիտասարդներ են :

Միւս պարբերաթերթերն ալ անուններ եւ կարելիութիւններ կը խոստանան :

Այս բաժնին մէջ կը մտնէ, անտարակոյս, «Յուսաբեր»ի երիտասարդութեան նուիրուած էջը : Կանոնաւոր լրջութեամբ, շաբթէ շաբաթ, երիտասարդներ կը խօսին ազգային – կուսակցական հարցերու

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

— Այ, մարդ, այսքան սոտան ինչի՞դ է պէտք, որ առել ես, հարցրի ես զարմացած :

— Բա, դա շատ հարկաւոր դեղ է այստեղ : Մեր գիւղացիների համար դա ամենաբուժիչ դեր է կատարում :

Եւ սկսուեց պատմութիւնը :

— Անցեալ տարի, ես էլ քեզ պէս ստամոքսի ցաւ ունենալով՝ մի օր սոտայի հետ փոքր ինչ թթւուտ խառնեցի ու խըմեցի : Պատահաբար մօտս մի քանի գիւղացիներ կային : Դու մի ասել դրանց վրայ շատ մեծ տպաւորութիւն է թողնում իմ փչփչացող խմիչքը : Յաջորդ օրը տեսնեմ, մի քանի հիւանդ գիւղացիներ եկան մօտս : Մէկը սրտի ծակոցից էր գանգատւում, միւսը՝ երիկամունքից, երրորդը՝ բիւմաթիզմից եւայլն : Խնդրում էին, որ իրենց դեղ տամ : Ես էլ հետս միշտ փոքրիկ դեղարան եմ բերում՝ այսպիսի դէպքերի համար : Խելքս կտրած դեղերից հանեցի եւ ամէն մէկին մի բան տուի :

— Չէ, Պ. Յովհաննէս, դու էն դեղիցը տուր մեզ, էն դեղիցը, գոչեցին հիւանդներս միաբերան :

— Ո՞ր դեղիցը :

— Էն փչփչացող դեղիցը, որ ունիս :

Գլխի ընկնելով, որ խօսքը սոտայի ու թթւուտի մասին է, աշխատեցի համոզել հիւանդներիս, որ այդ դեղը ստամոքսի ցաւերի համար է, բայց բան գուրս չեկաւ : Ճարահատեալ հանեցի «փչփչացող դեղը» եւ մի մի բաժակ տուի իմ այցելուներին :

— Արա, կտրեց, հրճուանքով ասաց սրտի ծակոց ունեցողը :

— Ես հէնց իմ մօրից նոր ծնուած լինեմ, վրայ բերեց բիւմաթիզմից տառապողը :

— Արա, էս ի՞նչ օրհնուած դեղ ա, ասես դա մէջս էլ պլոճիկ չլինի, չվկայեց երրորդը :

Էսպէս էլ միւսները : Էդ օրուանից ըսկըսած, էլ ուրիշ դեղ հարցնող չկայ . քոսն էլ, քաչալն էլ, խուլն էլ շարունակ «փչփչացող դեղի» յետեւից են դալիս : Դրա համար եմ էսքան մեծ պաշարով եկել ...

Յաջորդ առաւօտ դիտում էինք Թումանեանի տան բակում գտնուող հինաւուրց եկեղեցին, երբ մի ծերուկ, մութ ու մռայլ դէմքով, անցաւ մեր առջեւից, առանց նոյնիսկ Թումանեանին բարեւելու :

Մեր հարցումին, թէ ի՞նչ ունի այդ գիւղացին Թումանեանի դէմ՝ առանք հետեւեալ պատասխանը .

— Բա, դա էլ մի պատմութիւն ունի : Անցեալ ամառ մի երեկոյ մի քանի գիւղացիներ, դա էլ հետները, եկել էին ինձ մօտ՝ նորութիւններ իմանալու : Բաւական համով զրոյց ունեցանք : Մեկնելուց առաջ, յանկարծ, գիւղացիներից մէկը դարձաւ ինձ, թէ՝ «Պ. Յովհաննէս, ի՞նչ կլի մեր էս երկու հարեւաններին բարիշացնես իրար հետ, բոլա ինչքան խռով մնացին » : Խօսքը այս ծերուկի եւ մէկ էլ մի ուրիշ տարիքաւոր գիւղացու մասին էր : Ես, բնականաբար, հետաքրքրուեցի թէ բանն ինչումն է : Ծերուկից չկարողացայ ոչինչ իմանալ, իսկ միւսը պատմեց հետեւեալը :

« Ախպեր, տասը – տասներկու տարի առաջ, մի առաւօտ ինքս ինձ համար գընում էի մեր հանդը : Ճանապարհս սրանց արտի մօտով էր անցնում, սա էլ կանգնած էր արտի միջումը : Հէնց որ ինձ տեսաւ՝ սկսեց սոսկալի գոռալ եւ ուշունց տալ (հայհոյել), այ ես քու էսէնցը, այ ես քու էնէնցը ... Մտածեցի, էս մարդը գժուե՞լ ա թէ ինչ ա, ու գնացի իմ բանին : Երեկոյեան վերադառնում էի էլի էն ճամբով : Սա որ ինձ տեսաւ՝ էս անգամը վրայ քշեց ուշունց տալով եւ ձեռքին մի հաստ փայտ ճօճելով :— Ա՛յ մարդ, ի՞նչ եղաւ քեզ, ի՞նչ ես ուզում ինձանից ... Բայց լսո՞ղն ով ա : Տեսաւ որ բանը լուրջ ա, չուխէս հանեցի թեւիս փաթթեցի եւ առաջ ընկնելով՝ փայտը ձեռիցն առայ, վեր գցեցի, տակս կոխեցի եւ սկսեցի բղել (խեղդել) : Երբ ամատներս մի քիչ հուփ տուի, մէկ տեսնեմ մրթմրթաց .— « Հերիք չէ խեղդե՞ս ...»— Որ ուզում ես թող հերիք ըլի» , ասացի ես եւ, փայտը հետս առնելով՝ ճամբէս շարունակեցի : Էդ օրուանից դէսը հետս խօսում չի : Ֆ մատաղ, Պ. Յովհաննէս, մի հարցրու իրան, տեսնենք՝ էն օրը ինձանից ի՞նչ ուզում :

— Հարցրի՞ր, հետաքրքրուեցինք մենք :

— Ի՞նչպէս չէ : Բայց պատասխանը ով է :

— Յետո՞յ :

— Յետոյ էլ էն, որ ծերուկը մի խոժոռ հայեացք նետեց նախ իր հակառակորդի, ապա եւ ամէնքիս վրայ ու դուրս գնաց : Էդ օրուանից ինձ էլ չի բարեւում :

Բայց այդ օրերին լսածս պատմութիւնների մէջ, ամենահետաքրքրականը Ա[illegible] աղջիկ փախցնելու պատմութիւնն է :

Դսեղի երիտասարդներից մէկը սիրտ հարւում է մի աղջկայ :

Ա. ՋԱՄԱԼ[illegible]

(10 Շար.)

իտէալներու ու մանաւանդ պատմական դէպքերու կամ դէմքերու մասին:

Աշակերտական կամ ուսանողական այս թերթերը, անշուշտ, նախ եւ առաջ, փորձադաշտեր են, ուր Մեսրոպեան լեզուին հանդէպ սէր ու գուրգուրանք տածող սերունդ մը կը ճգնի դպրոցական գրասեղաններէն իսկ ցոյց տալու իր դիմագիծը, որ թէեւ տարտամ, բայց շարունակական ճիգով, մտաւոր զարգացումի կարելիութեամբ կոչուած է հետզհետէ դառնալու յստակ, ամբողջական:

Եղածը գնահատելի աշխատանք մըն է, արժանի քաջալերութեան, քանի որ շարժումը երիտասարդներուն մտաւորական անհատականութիւնը կազմելու միջոցներէն մէկն է, թերեւս միակը:

Գրականութիւն ընելու յաւակնութեան մը արդիւնք չեն այդ հրատարակութիւնները եւ անոր մէջ գրող երիտասարդները: Չէ՞ որ իրենք ալ գիտեն թէ գրական թոթովանքէն, առաջին փորձերէն մինչեւ մտքի հասունութեամբ գրչի մը վաստակին ճամբան նեղ է ու երկար: Այսու-հանդերձ անոնք դպրոցական, այն ալ հայ դպրոցական միջավայրին հետաքրքրութիւններուն եւ կարելիութիւններուն վրկայութիւնը կը բերեն, ապագայի լայն ու վաւերական յոյսեր կը ներշնչեն:

«Ջահակիր»ի էջերուն մէջ կը կարդանք.— «Ընենք զոհողութիւններ ապահովելու համար գոյատեւումը այս առողջ ու աղուոր շարժումին, զայն տարածելու, զարգացնելու, դարձնելու աւելի ու աւելի կատարեալ: Եւ մանաւանդ, հեռանալէ յետոյ աշակերտական թերթի էջերէն՝ գիտնանք պահել անոր թելադրանքը, որ մտաւորական կեանքի մը թելադրանքն է ամէն բանէ առաջ, այս որակումին բոլոր ստորոգելիներով»:

Կը մնայ արձանագրել այդ առաջադրութիւնը, քաջալերել այդ զգացումին հաւատարիմները եւ մաղթել, որ հայ երիտասարդութեան գրական սէրը ըլլայ մնայուն եւ բեղուն:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական: Թիւ 11–12, Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր 1962: Անթիլիաս (Լիբանան):

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, պաշտօնական ամսաթերթ Մայր Աթոռի, Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր 1962, նուիրուած եկեղեցական ժողովին:

ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Բ. տարի Թիւ 3 (Մարտ), Պէյրութ (Լիբանան):

ՆԵՐԿԱ՛Յ պարբերաթերթ, Թիւ 17–18–19, Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր, 1962: Տնօրէն՝ Պահատրեան, Պուէնոս – Այրէս (Արժանթին):

ԱՐԱՐԱՏԻ ՍՏՈՐՈՏԻՆ

«Եւրոպայի Քիւրտ Ուսանողներու Միութիւնը» Գերմանացիներու համակրութիւնը խնդրող հանդէս մը սարքած էր Արեւմտեան Պերլինի մէջ, որուն տեղեկատուութեան համար, տեղական թերթերէն մէկը ընտրած էր «Երկիր Արարատ լերան ստորոտին...» գլխագիր խորագիրը:

Զանազան երկիրներէ հաւաքուած Քիւրտ ուսանողները, իրենց տարազներով ներկայացուցած են ժողովրդական պար եւ երաժշտութիւն: Գերման լրագրողներուն եւ հիւրերուն յայտարարած են թէ Մերձաւոր Արեւելեան հինգ երկիրներու մէջ աղքատ եւ ճնշուած վիճակի մէջ կ՚ապրին 12 միլիոն Քիւրտեր, որոնցմէ 5,5 միլիոնը Թուրքիա, չորս միլիոն Պարսկաստան, երեք միլիոն Իրաք, չորս հարիւր հազար Սուրիա, 150 հազար Խորհրդային Միութիւն:

Քիւրտերը 1919ին Օսմ. Կայսրութեան փլուզումէն ետք երկու անգամ անկախ պետութիւն ունեցած են կարճ ժամանակով, եւ հակառակ Ազգերու Դաշնակցութեան որոշման, քիչ ատեն միայն կրցած են վայելել լոկ մշակութային ազատութիւններ: Քիւրտ ուսանողները ձգտումն ունին բարելաւ վիճակ մը ստեղծելու իրենց ժողովուրդին համար եւ կը պատրաստուին այդ նպատակին հասնելու ինքնավարութեան շնորհիւ: Իրաքցի ուսանողներ դեռ կասկածանքով խօսած են Իրաքի նոր կառավարութեան վերաբերմամբ, մինչդեռ գերման մեծ թերթերէն մէկը «Տի Վէլթ « Մուսթաֆա Պարզանիի պատկերը դնելով, կը գրէ թէ քիւրտ վարիչները կը բանակցին Արէֆի կառավարութեան հետ:

Ազգագրագէտ Քրիստիէնզընի մէկ շարժապատկերով վերջ գտած է հանդէսը: Գերման թղթակիցներ կը նշեն թէ ուրիշ է այդտեղ իրենց տեսած քրտական կեանքը, քան ինչ որ նշանաւոր Կառլ Մայ նկարագրած է ասկէ յիսուն տարի առաջ «վայրենի Քիւրտիստանի մէջ» անուն արկածախնդրական եւ երեւայակայական գրքին մէջ: Այս հեղինակը գրած է իսկապէս պատանիներու երեւակայութիւնը շլացնող գրքեր, որոնք ցարդ կը կարդացուին տղոց կողմէ, որովհետեւ շինծու արկածներով լեցուն են: Այս առթիւ ըսենք նաեւ, որ Կառլ Մայ կեղծարարութեամբ բանտ պառկած ըլլալը մոռնալով, այս կամ այն ազգին համար բնորոշումներ ընելէ չէ զգուշացած, եւ ինքըն է որ Հայերու մասին գրած է թէ աւելի վարպետորդի են քան Յոյնն ու Հրեան...:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս օրերուն առիթը ունեցանք ներկայ գտնուելու ուսուցիչի մը եւ մօր մը միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութեան: Ենթադրելով, որ այս խօսակցութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ ուրիշ ծնողքներու եւս, ստորեւ կուտանք անոր բովանդակութիւնը:

Մայր մը եկած էր գանգատելու իր աղջկան մասին— վեցերորդ դասարանի աշակերտուհի մը—ըսելով, թէ ան բնաւ կամք չունի, որ դժուարաւ գործի կը սկսի, իսկ եթէ սկսի, շուտով կը ձանձրանայ անկէ, եւ, ընդհանրապէս, եթէ իր կամքին ձգես կրնայ օրեր շարունակ անցընել առանց բան մը ընելու:

— Առաւօտուն ո՞վ կը շտկէ ձեր աղջկան անկողինը, հարցուց ուսուցիչը:

= Ես, պատասխանեց մայրը, ան չի գիտեր անկողին շտկել:

— Իսկ իրիկո՞ւնը, երբ կը պառկի.

= Կրկին ես:

— Ո՞վ կը մաքրէ ձեր աղջկան հագուստները, կօշիկները եւայլն:

= Ես, որովհետեւ... տեսէք ... ես կը հագուեցնեմ զինք դպրոց երթալէ առաջ:

— Ո՞վ կը լուայ անոր հագուստները, ո՞վ կը կարկտէ գուլպաները:

= Բոլորը ես կ՚ընեմ, ան փորձառութիւն չունի, ասեղը կը ծակծկէ մատները:

— Տան մէջ ձեզի կ՚օգնէ՞, սենեակը կ՚աւլէ՞, սեղանը կը պատրաստէ՞, կերակուրներու պատրաստութեան մէջ ձեզի կ՚օժանդակէ՞:

= Ոչ, հարկաւ ոչ, անոր զբաղումը միայն սորվիլն է:

— Լաւ, հասկցայ — պատասխանեց ուսուցիչը: Այս պարագային, ինչո՞ւ կը զարմանաք, որ ձեր աղջիկը կամք չունի, որ աշխատիլ չի սիրեր: Իսկ դուք ի՞նչ ըրիք անոր մէջ աշխատելու սէրը զարգացնելու համար: Ինչո՞ւ զրկեցիք ձեր երախան աշխատելու սովորութենէն: Որքան ջանաք զինք ճիգերէ զերծ պահել, որքան ատեն վարժեցնէք ձեր աղջիկը ուրիշի աշխատանքէն օգտուելու, այնքան ժամանակ լաւ արդիւնքներ չէք կրնար սպասել: Բոլոր այն ծնողքները, որոնք կը զրկեն իրենց երախաները ինքնասպասարկման եւ այլ թեթեւ աշխատանքներ կատարելէ, անոնք կը դառնան աշխատանքի անընդունակ էակներ, կեանքի համար անպատրաստ մարդիկ:

×

Դարձեալ նմանօրինակ խօսակցութենէ մը կը քաղենք հետեւեալները.

Հայր մը կը պատմէր իր տղուն ուսուցչին.

— Երեկոյ մը, երբ տուն վերադարձայ, կնոջմէս իմացայ, որ մեր տղան ծեծկուեր է դրացիներու երախաներուն հետ: Կանչեցի երախաս եւ ըսի. «Տղաս, երբ խօսքը սորվելու մասին է, չեմ կրնար, կը յոգնիմ, ուժ չունիմ, գլուխս կը ցաւի կ՚ըսես: Բայց կռուելու ժամանակ ուժ ունի՞ս: Այսուհետեւ, ամբողջ շաբաթ մը տնային աշխատանքներ պիտի կատարես, մօրդ պիտի օգնես պնակները լուալու եւ փայտ ու ածուխ պիտի բերես վառարաններուն համար: Եւ եթէ իմանամ, որ կը շարունակես ծեծկուիլ, այն ժամանակ ոչ թէ շաբաթ մը այլ ամիս մը շարունակ պիտի լուաս պնակները, պիտի աւլես սենեակները»:

— Եւ տղադ հնազանդեցա՞ւ, հարցուց ուսուցիչը:

= Ի հարկէ, հպարտութեամբ պատասխանեց հայրը:

— Ձեր ըրածը սխալ է, ըսաւ ուսուցիչը, պարտադրել երախային շաբթուան մը ընթացքին զանազան աշխատանքներ կատարելու, այդ ոչ մէկ օգտակարութիւն ունի անոր դաստիարակութեան համար, որովհետեւ շաբաթը վերջանալուն պէս կը վերսկսի նոյն դրութիւնը: Դեռ աւելին, այսպէսով երախան աշխատանքը կը համարի պատիժ մը, զոր ստիպուած է գործադրել ոչ իբրեւ բնական պարտականութիւն: Այս ձեւով անոր մէջ չէք զարգացներ սէրը դէպի աշխատանքը, այլ ան կը դառնայ զզուելի: Պէտք չէ պնակ լուալը պատիժ մը ըլլայ ուրիշ տղոց հետ ծեծկուելուն համար, ան պէտք է այդ գործը ընէ այն գիտակցութեամբ, թէ օգտակար կ՚ըլլայ իր ծնողքին, թէ կ՚օգնէ իր մօր գործերուն: Որեւէ աշխատանք պէտք է ըլլայ հետաքրքրական եւ ոչ թէ պատիժ մը՝ գործուած սխալներու համար:

×

Բոլոր ծնողքները պէտք է նկատի ունենան, որ աշխատանքը մեծապէս կը դաստիարակէ նոր սերունդը: Եթէ դպրոցին մէջ կը կատարուին հանրային բնոյթով զանազան աշխատանքներ, որոնց կոչուած են մասնակցելու նաեւ աշակերտները, ծնողքները ոչ մէկ առիթով պէտք չէ անտեսեն այդ աշխատանքները, այլ միշտ նեցուկ հանդիսանան դպրոցին: Երախաները աշխատանքի մէջ պէտք է գտնեն մեծագոյն հաճոյքը: Դպրոցի շուրջ ծառեր տնկել, ցանկապատը նորոգել, ծաղկամաններու համար յենարաններ շինել, դպրոցի բակին ծաղիկները խնամել եւայլն, բոլոր ասոնք հրճուանքի առիթներ ըլլան երախաներու համար: Երախաներու մէջ պէտք է ստեղծել եւ զարգացնել աշխատանքի հանդէպ սէրը, յանձնարարուած աշխատանքի կատարման ուրախութիւնը: Միայն այսպէսով պիտի կրնանք դաստիարակել մեր հասարակութեան համար պատրաստուած անդամներ, որոնք երջանկութիւն կը գտնեն աշխատթանքի մէջ, իրենց ընկերներուն համար ուրախութեան առիթներ եւ առարկաներ ստեղծելով:

Դ. Ղ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Որքան քիչ մնաս, այնքան լաւ է թէ քեզի եւ թէ գործին համար, դիտել տըւաւ Աշոտ, անդին, Ժընեւի մէջ, Դաշնակցութեան Խորհուրդը պիտի գումարուի, եւ թերեւս գումարուած է արդէն, պէտք է ժամանակին հասնիս, պէտք է ներկայ ըլլաս, պէտք է մասնակցիս վիճաբանութիւններուն, մանաւանդ, մեր Մարմինի տեղեկագիրը պիտի ներկայացնես Ժողովին, չէ՞:

— Շատ լաւ, Աշոտ, յարեց Քէնտիրեան, մէկ օր միայն կը մնամ Քրիստափորի մօտ եւ տեսակցութեան արդիւնքը կը հաղորդեմ ձեզի:

Հետեւեալ օրը, Աշոտ գնաց գտաւ Պելժիացի Ժօրիսը, գերմանական հպատակ, որ յօժարակամ յանձնեց իր անցագիրը:

Քէնտիրեան նոյն օրը մեկնեցաւ Պոլսէն, Ժօրիսի անցագիրը գրպանին մէջ:

Երկու օր ետքը, Քէնտիրեան կը հասնէր Սօֆիա եւ կ՚երթար գտնել Քրիստափոր Միքայէլեանը, որ, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, օրիորդ Ռուպինայի հետ երեք ամիս առաջ Պոլսէն մեկնած, տակաւին հոն կը գտնուէր, ռումբերու փորձերը կատարելու եւ ուրիշ պատրաստութիւններ ամբողջացնելու համար:

Ի.

Կը յիշեն անշուշտ ընթերցողները, Նէճիպ Մէլհամէ փաշան, Հիւնքեարին իրատէին համաձայն, անձամբ կատարած էր խիստ քննութիւն մը Հարէմի մէկ քանի կասկածելի կիներուն ու ներքինիներուն վրայ եւ քննութեան արդիւնքը հաղորդած էր իր Մեծ Տիրոջ:

Ապտիւլ Համիտ Բամազանի Տասնըհինգէն ի վեր կորսնցուցած էր իր մտքի հաւասարակշռութիւնը, թէեւ անվտանգ վերադարձած՝ Այա Սօֆիայէն, ուր նաւով գացած էր համբուրելու Մարգարէին վերարկուն, սակայն, միշտ դողի մէջ էր, մահուան ոգին կը սաւառնէր իր եղեռնական գլխուն վերեւ:

Պալատականները զիրար մատնելով միայն կրնային ապահովել իրենց գոյութիւնը ճերմակ դղեակին մէջ, որ Եըլտկզ կը կոչուէր:

Իսկ ոստիկանութեան նախարարը, դինով Յոյնին միջադէպէն ի վեր, ինկած էր Հիւնքեարին աչքէն եւ չէր համարձակեր այլեւս յաճախել Եըլտըզ, ուր Նէճիպ Մէլհամէն կ՚իշխէր միայն:

Իրիկուն մը, կայսերական քարտուղարութեան Դիւանին մէջ, երեք պալատականներ, ամէնէն ազդեցիկները Նէճիպ Մէլհամէ, Գարա Թահսին եւ Իզզէթ Ապիտ, որոնք Եըլտըզի Երրորդութիւնը կը նկատուէին, գլուխ գլխի կը տեսակցէին:

Երեքին ալ դէմքերը լուրջ էին. երեքն ալ մտածկոտ, արտակարգ յուզման մը մատնուած:

— Թահսին փաշա, կ՚ըսէր Նէճիպ Մէլհամէ, ի՞նչ պիտի ընենք, երկու ժամէն պիտի ներկայանամ Հիւնքեարին, ի՞նչ պատասխան պիտի տանիմ:

— Ինչո՞ւ այդքան շուարած ես, կը խրախուսէր Գարա Թահսին, մեր պարտականութեան մէջ բնաւ չենք թերացած, ոչ դուք, ոչ ալ մենք. մեր պաշտօնը չէր ատիկա:

— Բայց Հիւնքեարը կը հասկնա՞յ, առարկեց Նէճիպ Մէլհամէ. հազարաւոր լրտեսներու վոհմակներ արձակած է կայսրութեան չորս անկիւնները, միլիոններ կը ծախսէ, եւ դարձեալ մեզ կը բռնէ պատասխանատու, չէ՞ք գիտեր:

— Բայց, փաշան դիտել տուաւ Իզզէթ Ապիտ, Ոստիկանութեան նախարարին օձիքէն թող բռնէ. ինչո՞ւ չէ կրցեր ժամանակին ձերբակալել տալ այդ անիշխանականները, երբ արձակ համարձակ կը պտըտէին մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ:

— Եւ յետոյ, շարունակեց Գարա Թահսին, ի՞նչպէս թողուցեր է որ մեկնին մայրաքաղաքէն...

— Սիրելիս, ըսաւ Նէճիպ Մէլհամէ Իզզէթ Ապիտին, ինչո՞ւ միամիտ տղու մը խօսքեր կ՚ընէք, նո՞ր պիտի ճաչնաք մեր Վեհափառին նկարագիրը:

— Իրաւո՞ւնք ունիք, փաշա յարեց Գարա Թահսին, Հիւնքեարը, բարկութեան բոպէին երբեք չուզեր մտիկ ընել:

— Բայց մտիկ ընել տալու է, առարկեց Իզզէթ Ապիտ, ո՞վ է հիմա յանցաւորը, չէ՞ք կրնար խնդիրը բացատրել եւ համոզել Հիւնքեարը. ես այս գործին մէջ երեք գլխաւոր յանցաւորներ կը տեսնեմ, որոնց վրայ կը ծանրանայ պատասխանատուութիւնը:

— Որո՞նք են այդ երեք յանցաւորները, հարցուց Նէճիպ Մէլհամէ:

— Առաջինը, շարունակեց Իզզէթ Ապիտ, Շէֆիք փաշան է, ոստիկանութեան նախարարը, որ թոյլ է տուեր, կամ, եթէ կ՚ուզէք, աչք է գոցեր այդ անիշխանականներուն ազատ մուտքին եւ ազատ ելքին, չէ՞:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Համայեակ Տողրամաճեան իրենց հայրենակից Հրանդ Յակոբեանի ցաւալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 40 ֆր· Ալֆորվիլի եկեղեցիին եւ տասը ֆր· «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ· Կ· Մայլի Հսկի մասնաճիւղը իր հանդէսին առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած ՝ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացէն 50, Թաւրայի Հայրենակցա – կանէն 50 եւ Տէր եւ Տիկ· Հայկ Մաւլեանէ հարիւր ֆրանք :

×

Ֆ· Կ· Մայլի Կրընոպլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Համբեան ընտանիքէ (Ֆոնթէն) քսան ֆրանք ողբ· Մանուկ Անտոնեանի մահուան քառասունքի առթիւ ի նպաստ դպրոցի Ֆոն – տին :

×

Որբերու Օգն· Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեանէ 2500 ֆրանք եւ 500 ֆրանք Տիկին Սթեֆանէ ի նպաստ իր պաշտպանեալներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Աղք· – Որբախնամ Միութիւնը, իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Զամարեանի, ինչպէս նաեւ Զամարեան եւ Փորթուգալեան ընտանիքներուն, իր չատ յարգելի եւ գործունեայ վարչական անդամ Պետրոս Զամարեանի մահուան առթիւ :

×

Մարսէյլի Աղքատախնամ Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ դեղագործ Արթիւր Արութեանէ 30 ֆրանք :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ· Կ· Մայլի Շրջ· վարչութիւնը փափագի չրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ չուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թուրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Ցառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Ցառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին Թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած դումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ· ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինդչաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախը նամին դրասենեակը դիմել ամէնէն ուչը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթերնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարնե – րը կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ *Սէն – Թրէֆռ տիւ Թուվէի*, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հո – վանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Ճունաստան, Ուկրայինիա, Չեխոսլովա – քիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԻՈՐԳ ԵԱՆՊՒԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՓԻՒՐ – ՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱ – ՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ· Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ ՃԷրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Յովհաննէս Արշակի Քապուլեանը, ծնած 1909ին Նոր Պայազէտի մէջ : 1941 – 45 մասնակցած է Սովետադերմանական պատերազմին : Վերջին նամակը իրմէ եղած է 1941 Յունուս 30ին : Փնտռողներն են իր ծնողքը, հայրը մահացած է : Մայրը Իրանուհի, հայրը Մկրտիչ, եղբայրը Մկրտիչ, քոյրերը Աստղիկ եւ Նինա, կինը Հեղուշ, զաւակները Ալիտա, Հենրիկ, Էդիկ, Ջանինա, եղբօր կինը Աստղիկ : Իր անունով նամակ եւ նկարներ կան եկեղեցւոյս դիւանատան մօտ : Գրել ի հարկին Հայաստան, Նոր Պայազէտի չրջան, Նոր Պայազէտ քաղաք, Խաչերի թաղ Իրանուհի Ա – ղաջանի հարափուլեանին :

× *Պոլսէն Տրապիզոնցի Ղեւոնդ Պահ – չէկիւլեանը կը փնտռէ իր Փրանսաբնակ եղբայրը Մխաք Պահչէկիւլեանը :*

× *Կը փնտռուի Տիկին Քրիսթիան Սուքիասեանը, որ մինչեւ 1947 բնակած է Րիւ Քոնսթանս 15, Փարիզ (18) : Տիկ· Սուքիասեանի աղջկնութեան մականունն է Վարդանեան : Փնտռողն է իր քրոջ վարդուհի Կակաչեանի դաւակը, որ ծնած է 1926ին Աթէնք, ուրկէ 1947ին Հայրենիք ներգաղթած է : Վարդուհին Աթէնք մնացած է ուր եւ մահացած է 1953ին : Գրել Գրիգոր Կակաչեանին, Րիւ Կօկօլիա թիւ 23, Սուխում :*

× *Կը փնտռուի Հենրիկ Արութի որդի Վարդանեանը, ծնած 1922ին, բանակ զացած է 1941ին : Փնտռողներն են իր հայրը, մայրը Տիրուհի, եղբայրը Վարդանը, քոյրերը Աղաւունին եւ Խմման : Գրել Արութ Վարդանեանին, Շահումեան բօսթ 55, Սոչի քաղաք :*

Վերոյիչեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկ պահել Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ Եկեղեցւոյ դիւանը : Հասցէ — 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8) : Հեռաձայնի թիւն է ԷԼԻԶԷ 67–03 :

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերն արտատպել :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին յաջորդ դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքչաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Կը խօսի ՄԱՐՏԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Հիւլէական դարու յառաջդիմութենց մասին համառօտ տեղեկութիւններ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1) *Ձեռնհաս երիտասարդ օրիորդ մը, իրրեւ քարտուղարուհի որ Սթենօտաֆիլօ պիտնայ :*

2) *Լիվրէօր մը (այր թէ կին) : Դիմել՝*

ALICE LEVON
(Couture)
5, Rue d'Artois, PARIS-8e — ELY. 74-74

Ս· ՑՈՎՀ· – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՄԿՈՒԻՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· Կ·Պ· ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ ժամը 4ին, ընկերուհի Իրիս Պասմաճեանի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան (Քաշան) :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինէի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կառնտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տը Քափիւսին), *Հինգշաբթի, Մարտ 21 ժամը 16էն 19 :*

Մուտք ու նախընթրիք 8 ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի ընթերցասէր հասարակութեան համար «Բժ· Տէր – Դաւթեան» դրադրանը բաց է ամէն Հինգշաբթի, ժամը 3էն 5 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ·Պ· ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահանդէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի պրահներուն մէջ :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միճչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միճչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ՇԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿՂ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ՇԱԽՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ· Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ թղթակամ*	17·50 Ֆ·
Լաթակամ	20 Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Զարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ· Կ· Տէր Ղազարեան, *Պէյրութ*,	20 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, *Պէյրութ*	40 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ· Գ· Պայեան, *Վենետիկ*,	40 Ֆ·
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ· Դ· Ստեփանեան, *Վենետիկ*	9 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Մ· Գաբամաճեան, *Պէյրութ*,	40 Ֆ·
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Ց· Ց· Զարմազճեան, *Պէյրութ*	40 Ֆ·
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Փրունճեան, *Մխիթ*	45 Ֆ·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵՆԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԴՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

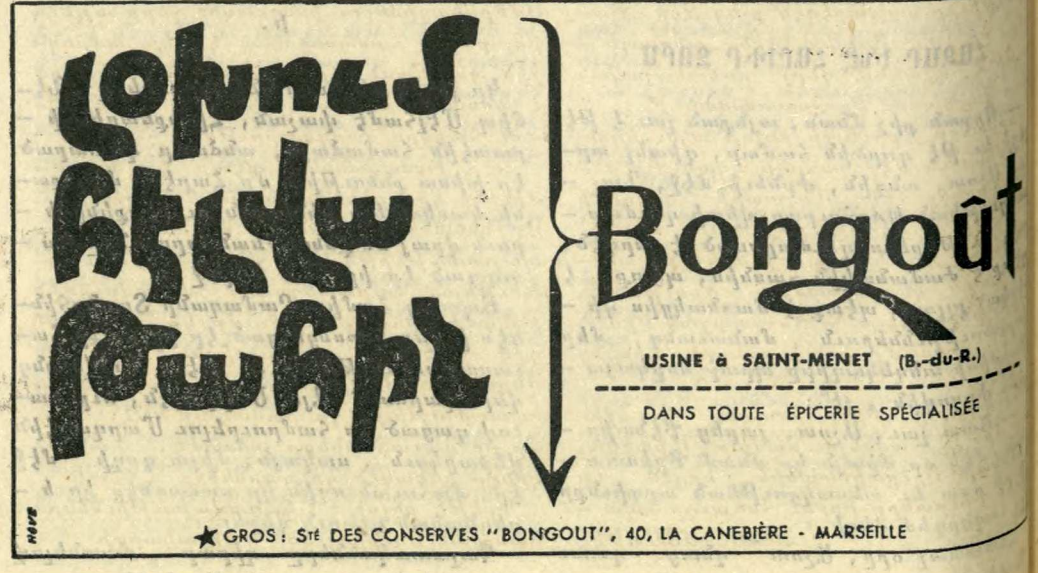

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՄԱՐՏ

JEUDI 14 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9555 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9555

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Ատենէ մը ի վեր միջազգային մամուլի առաջին էջերը դարձեալ զարդարուած են Մերձաւոր Արեւելքի լուրերով :

Մէկը միւսէն աւելի դղրդագին դէպքեր իրարու կը յաջորդեն վերջին ամիսներու ընթացքին :

Երկրորդ աշխարհամարտը հիմնական յեղաշրջում, առաջ բերաւ արաբախօս երկիրներու մէջ, որոնք աստիճանաբար անկախութեան տիրացան : Անգլիա եւ Ֆրանսա, որոնք տիրական դեր կը խաղային իսլամական աշխարհին մէջ, ջանալով հաւասարակշռութիւն ու խաղաղութիւն պահպանել, շատոնց քաշուած են հրապարակէն :

Նորազատ երկիրներու մէջ ազգայնական ձգտումներու հետ միաժամանակ կը զարգանան արդիական գաղափարներ :

Աշխարհակալ պետութիւնները կը քաջալերէին աւատապետներու առանձնաշնոհրները, իրենց տիրապետութիւնը ամրապնդելու համար :

Արքայական, աւատապետական, յետադիմական վարչաձեւերու դէմ ըմբոստութիւնները վարակիչ դարձան այն օրէն ի վեր, երբ ափ մը երիտասարդ զինուորականներ ասպարէզէն քշեցին Ֆարուք թագաւորը եւ ձեռք առին Եգիպտոսի ղեկը :

Աշխարհակալութիւնը ծանր հարուած մը ստացաւ, երբ փարաւոններու երկրին նոր տէրերը ազգայնացուցին Սուէզի ջրանցքը, իրենց հակակշռին ենթարկելով Հնդկաստանի ճամբան, որուն ապահովութեան համար միլիոններ զոհած էր Մեծն Բրիտանիա, շարժման մէջ դնելով իր քաղաքական, զինուորական ու ծովային բոլոր ուժերը :

Կայուն իշխանութիւն հաստատուած է Եգիպտոսի մէջ, որ տասը տարիէ ի վեր առաջնորդողի դեր կը կատարէ արեւելեան կողմն աշխարհի :

Նուազ կայուն է կացութիւնը Սուրիոյ մէջ, ուր 1949էն ի վեր ութ անգամ յեղափոխութիւն ծագեցաւ : Հիւսնի Զայիմ, Հիննաուի, Զիչաքլի, Մուսթաֆա Հանում, բոլորն ալ գնդապետներ, յաջորդաբար իրար տապալելով իշխանութեան գլուխ անցան : Ի վերջոյ 1958 Փետրուարին Սուրիա միացաւ Եգիպտոսի հետ, 1961 Սեպտեմբերին անկէ զատուելու համար : Մարտ 8ի յեղափոխութիւնը կրկին օրակարգի վրայ դրած է արաբական միութեան հարցը :

Աւատապետական վարչաձեւի տիպար մըն էր Եմէն, ուր 1962ի աշնան ծագած յեղափոխութիւնը՝ երիտասարդ զինուորականներու կողմէ՝ բաւական հող շահեցաւ : Մինչ Եգիպտոս կ'աջակցի հանրապետականներուն, Սէուտի Արաբիա եւ Յորդանան, — ուր կը տիրէ արքայական — աւատապետական վարչաձեւ —, կ'օգնեն Էմիր Պատրի : Երկու գաղափարախօսութիւններ ճակատած են դէմ դէմի :

Իրաքի մէջ Փետրուար 8ի նոր յեղափոխութիւնը ասպարէզէն քշեց Զօր. Քասըմը, որ 1958 Յուլիս 14ին Հանրապետութիւն հռչակելէ վերջ բռնակալական խիստ վարչաձեւ էր հաստատած :

Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր այս յեղաշրջումներուն մէջ շահողը եղան Քիւրտերը, որոնք մէկուկէս տարի Քասըմի բանակներուն դէմ կուրծք տալէ վերջ, յաջողեցան դրական արդիւնքի մը յանգիլ : Ապա կեդրոնացման դրութեամբ ներքին ինքնավարութիւն ստացան Իրաքի մէջ, մասամբ իրագործելով իրենց ծրագիրը :

Ինքնավար Քիւրտիստանը առաջին քայլ մըն է՝ հասնելու համար Միացեալ եւ Անկախ Քիւրտիստանին, որուն կը ձգտին Քիւրտերը իբրեւ հեռաւոր նպատակ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐԸ

Մինչ Իրաքի մէջ գնդակահարութիւնները իրարու կը յաջորդեն, Սուրիա դեռ չէ գտած իր անդորրութիւնը, իսկ Նասր կը սպասէ իր մեծ երազին իրականացման :

Պաղտատէն Գահիրէ գացած էր Արտաքին նախարարը՝ Թալէպ Շեպիպ, Նասրին ներկայացնելու համար Իրաք եւ սուրիական ծրագիր մը որ միութիւն կը նախատեսէ արաբական հինգ երկիրներու միջեւ՝ Ալժերիա, Եմէն, Սուրիա, Իրաք եւ Եգիպտոս : Այս բոլոր երկիրներուն մէջ արդէն նշանախօսքերը նոյնն են.— միասնականութիւն, ազատութիւն, ընկերվարութիւն :

Դամասկոսի մէջ սակայն, պատերազմական մթնոլորտ մը կայ միշտ, նասրական եւ հականասրական հոսանքներու բախումը անմիջական կը թուի : Եթէ յեղափոխութիւն մը յաջողելու համար, մարդիկ կը միանան, անկէ ետք արդէն ամէն մարդը իր կառքը կ'ուզէ առաջ քշել : Սուրիոյ մէջ քաղքենի դասակարգը արդէն նահանջած է եւ եթէ նոյնիսկ հակահամայնավար պայքար կը տարուի, մասնագէտ լրագրողները կը շեշտեն արաբական այս ընդհանուր շարժումին «յառաջդիմական» դիմագիծը :

Ինչ կը վերաբերի համարաբականութեան, ատիկա տեսակ մը փրկութեան լաստ է խուսափելու համար զուտ նասրականութենէ մը : Նասր, թէեւ մեծ յաղթականը կը մնայ : Դամասկոսէն, Սանաայէն, Ալժէէն, Պաղտատէն կուգան խրատ ուզելու, առաջարկելու նաեւ որ ընդունի արաբական մեծ միութիւն մը որու, անշուշտ պարագլուխը պիտի ըլլայ : Այս անգամ ձուլում չէ այլ՝ դաշնակցութիւն : Կ'ըսուի թէ Ռայիսը աւելի զգոյշ է եւ նոյնիսկ իրեն կը վերագրուի սա խօսքը.— կը նախընտրեմ խոհեմ ըլլալ, այս անգամ :

Օրէ օր աւելի կը պարզուի այն դերը զոր Ամերիկացիք խաղացած են այս ամբողջ պատմութեան մէջ : Իրենք է որ ստանձնած են, Անգլիոյ երբեմնի դերը Միջին Արեւելքի ապստամբական շարժումներուն մէջ :

Օրինակի համար, կ'ըսուի թէ Իրաքի մէջ, Նաճիտ Ռուպայ անուն մարդ մըն էր, Քասըմի հակառակորդ որ պատրաստած է ապստամբութիւնը : Խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Ժընեւի մէջ բայց Ամերիկացիք յաջողած են Ցիւրիխ փոխադրել այդ բանակցութիւններ, անոնց մասնակից ընել գաղտնի սպասարկութեանց իրենց բանագնացները եւ տեղեակ պահել Նասրը : Թէեւ ի վերջոյ, ամէն բան Գահիրէի մէջ պատրաստուած է : Սուրիական յեղափոխութեան մէջ ալ, Ամերիկացիներու խաղացած դերը այլեւս բոլորովին հաստատուած է : Այս ամբողջին պատճառն այն է որ Քենըտի կրցած է խոստում մը առնել Նասրէն խրայէլեան հարցին կարգադրութեան համար :

× « Դաւաճանները պէտք է պատժուին» կը գրեն Դամասկոսի թերթերը : Ալ Պաաս որ նոյնանուն կուսակցութեան պաշտօնաթերթն է կը շեշտէ.— Յեղափոխութեան ամրապնդումը ժողովուրդին թշնամիներուն բնաջնջումը կը պարտադրէ որպէսզի չկարենան իրենց դաւերը վերսկսիլ» : Ուրիշ թերթ մը՝ Պարտատ «պատմութիւնը կը փաստէ որ եթէ ազգ մը իր դաւաճանները չպատժէ, անոնք զինքը կռնակէն կը զարնեն» :

Գրեթէ բոլոր կառավարութիւնները ճանչցան Սուրիոյ նոր վարչակարգը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ երկրաշարժ տեղի ունեցած է Տէնիզլիի մէջ, որ Իզմիրէն 150 քիլոմեթր է (Հարաւ – Արեւելք) : Յիսունէն հարիւր տուն քանդուած է : Հակառակ անձրեւին ժողովուրդը, նոր շարժերու վախէն, փողոցը մնացած է :

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին վարչապետը՝ Էլ Ազէմ քաղաքական ապաստանի իրաւունք ստացաւ Թուրքիայէն : Նոյն Թուրքերն են որ կախած են իր հայրը, առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին : Բնիկ Քոնեացի են, ընտանեօք :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ Իրաքցիները եւ Սուրիացիները կը խօսակցին արաբական միասնականութեան ծրագիր մը պատրաստելու համար : Այս խօսակցութիւնները համաձայնութեան մը յանգած են եւ այս առթիւ հրապարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու կողմերը քնած են պայքարի պայմանները աշխարհակալ ուժերու, Սիոնականութեան եւ ամփոխավարութեան դաւերուն դէմ :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ 25 համայնավարներ որոնք մահուան դատապարտուած էին, գնդակահարուեցան :

Իրաք ընդունած ըլլալով Քիւրտերուն ինքնավարութիւնը, կրնայ պատճառ դառնալ որ Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ քիւրտ փոքրամասնութիւններն ալ նոյնիմաստ պահանջներ ներկայացնեն, մանաւանդ որ անոնց թիւը աւելի մեծ է քանի Իրաքի Քիւրտերուն թիւը :

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԿ պատասխանելով հանդերձ Խրուշչեւի զիջումներուն, որեւէ ձեւով տեղի չի տար : Կը թուի թէ վճռած է Փեքին համայնավարութեան մտաւոր մայրաքաղաքը ընել : Նամակներ ալ փոխանակուած են համայնավար երկու կուսակցութեանց կեդրոնական կոմիտէներու միջեւ :

ՄԻՒՆԻԽԻ մէջ ձերբակալութեան հրամանագիրներ ելած են հինգ հոգիի դէմ, որոնք մասնակցած են Առկուի առեւանգման : Ասոնց ինքնութիւնն ալ հրապարակուեցաւ :

ԻՏԱԼԱՑԻ հանքագործները հարիւրէն 12 յաւելում ստացան : Ֆրանսայի հանքագործները կը շարունակեն իրենց գործադուլը : Հազար հոգինոց պատուիրակութիւն մը Փարիզի վրայ քալեց Զորեքշաբթի :

ՊԱՍԹԻԷՆ – ԹԻՐԻԻ գնդակահարման յաջորդ օրը՝ Երեքշաբթի Ռուանի բանտին քաղաքական բանտարկեալները կը հաղորդեն որ «սուգի եւ ինքնամփոփումի օր մը» ապրած են՝ գործադուլ ամէն ճակատի վրայ (ճաշ, խօսակցութիւն, փաստաբան եւն.) եւ բացարձակ առանձնացում եւ լռութիւն : Նոյն օրը, տը Կոլ ճաշ մը տուած է Էլիզէի մէջ ի պատիւ ընդհանուր դատախազներու : Գլխաւոր հիւրերը եղած են.— Արդարութեան նախարար՝ Ֆուայէ, Կերթհոֆըր եւ Փոքօ ընդհանուր դատախազ՝ մէկը զինուորական ատեանին միւսը՝ Ապահովութեան Ատեանին :

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ»ի խմբագրապետը՝ Աճուպէյ կը հաստատէ թէ Կրեմլինը տրամադիր է դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծելու Վատիկանի հետ : Միլանոյի մէջ տուած մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Խրուշչեւին փեսան շեշտած է թէ Յովհաննէս ԻԳ. խորհրդային կարծիքը շահագրգռող գաղափարներ յայտնած է : Աճուպէյ յայտնած է նաեւ Թէմփոյի թէ Մոսկուա կը վերադառնայ հետը նուէրներ տանելով զորս Պապը տուած է իր աներհօր համար :

ԼԷՈՆԱՐՏՕ ՏԱ ՎԻՆՉԻԻ նշանաւոր «Ժոքոնտը» Փարիզ վերադարձաւ «ողջառողջ» իր ամերիկեան ճամբորդութենէն ետք եւ իր տեղը վերադրաւեց Լուվրի թանգարանը :

«ԻՄ ՈՒՂԻՆ»

« Սով. Հայաստան » եւ «Երեւան» թերթերու մէջ երեւցած խիստ քննադատութիւններէն ետք, (Տես «Յառաջ», Մարտ 3 եւ 5), Ստ. Կուրտիկեան, որ խմբագիրն է «Սովետական Գրականութիւն» ամսաթերթին, Հայաստանի Գրողներու Միութեան կուսակցական բաժնի ժողովին մէջ, անդրադառնալով Խաչիկ Դաշտենցի վերջին քերթուածներուն, յայտարարած է թէ «խմբագրութիւնը սխալ է կատարել՝ տպագրելով Խաչիկ Դաշտենցի «Իմ ուղին» բանաստեղծութիւնը : Ան ոչնչով չի օգնում անհատի պաշտամունքի վնասակար հետեւանքների վերացմանը, չի օգնում այն պայքարին, որ պարտիան մղում է մեր կեանքի լենինեան նորմաները մինչեւ վերջ վերականգնելու համար » :

Այս յայտարարութիւնը մաս կը կազմէ զեկուցումի մը որ լոյս տեսած է «Գրական Թերթ»ի Մարտ 8ի թիւին մէջ :

Ի՞ՆՉ ԸՍԱԾ ԷՐ ԵԻՏՈՒՇԵՆԿՕ

Խրուշչեւ իր վերջին ճառին մէջ կը քննադատէր նաեւ Խորհրդային արդի բանաստեղծութեան «Անառակ որդին»՝ Եւտուշենկօ Լեթր Ֆրանսէզի իր տուած տեսակցութեան համար :

Ի՞նչ ըսած էր բանաստեղծը որպէսզի « տարօրինակ տեսակցութիւնը» բացատրութեան արժանանայ իր կուսակցական վարպետին բերնով :

Կը պատմէր թէ ինչպէս Փարիզ կատարած իր առաջին ճամբորդութեան առթիւ, մսագործներու հանդիպած էր.— « Կապելաներու մէջ կը թափառէի այդ անծանօթ տղոց հետ : Առտուն կանուխ պիտի աշխատէին : Բայց ամէն մարդ գինով էր.— Դանակը իրենց ձեռքէն կ'իյնար, փորձեցի օգնել իրենց, առանց յաջողելու... : Օդակայանը, խոշոր ծրար մը բերին ինծի Սելոֆանի մէջ, յանձնարարելով որ միայն երբ Մոսկուա հասնիմ, բանամ : Տարի, ոչխարի ուս մըն էր, որուն պզտիկ տոմս մը կցուած էր.— « Պիտի չուզէինք որ ոչխար դառնայիք եւ բանաստեղծութեան մսավաճառներուն ձեռքն իյնայիք» :

Իր ամէնէն ծանօթ երկու քերթուածներուն մասին, ըսած է.— «Պապի Եարը գրեցի բաժնելու համար ժողովուրդս հակասեմականներէն որովհետեւ ոմանք խօսք կ'առնեն այնպէս ձեւով մը որ կարծես ժողովուրդին կարծիքը կ'արտայայտեն մինչ անոր դէմ կը գործեն... : Սթալինի ժառանգորդները գրելով ուզեցի օգնել կուսակցութեան : Խրուշչեւին զրկեցի որ զայն տպել տուաւ Փրաւտայի մէջ : Կը խորհիմ թէ երբ համայնավար մը սխալ մը նկատէ, դէշ կամ տմարդի բան մը ընէ, պէտք է ըսէ, նկատողութեան յանձնէ, առաւել եւս եթէ բանաստեղծ է » :

Վերջապէս չէր ուզեր դատապարտել ձեւապաշտութիւնը.—

«... Ինծի համար կարեւորը իրատես կամ ձեւապաշտ ըլլալը չէ այլ պէտք է ի վիճակի ըլլալ, ինչ գաղափար ալ ունենաս արուեստի մասին, մեռնելու արդար դատի մը համար : Ընկերվարական իրատեսութեան կողմնակից եմ, բայց տակաւին ատոր կատարելապէս ճշգրիտ սահմանումը չէ տրուած : Ամէն ոք իր հասկցած ձեւով կը մեկնաբանէ » :

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ

ՄԱԼԱԹԻԱ (ՄԵԼԻՏԻՆԷ)

ՔԱՂԱՔԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԵՂԱԾ Է, ԻՍԿ Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԿՈՐԾԱՆԱԾ

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ ԱՆՏԷՐ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ԵՒ ՀՈՎԻՒ Կ'ՈՒԶԵՆ

Փետրուար 19ին, Երեքշաբթի Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին օրը առաւօտեան ժամը տասնուկէսին Տիգրանակերտէն բաժնուեցանք : Առաւօտեան կանուխ ժամերէն սկսեալ, եկեղեցւոյ բակը արտասովոր իրարանցում մը կար : Մեծով ու պզտիկով աջահամբոյրի եկողները հետզհետէ կը բազմապատկուին : Բոլորը նոյն խօսքը կը կրկնեն « Տէր Հայր մեզի որբ մի ձգեր ...» :

Ես ալ յուզումս ժողովուրդէն ծածկելու համար փախչիլ կ'ուզեմ, բայց որ կողմ որ կ'երթամ դիմացս մէկը կ'ելլէ, կ'ուզէ հետս խօսիլ, բայց ես խօսելու տրամադրութիւն չունիմ, սիրտս կը փղձկի, աչքերուս առջեւ վարագոյր մը կ'իջնէ, թաշկինակը ափիս մէջ սեղմած արցունքներս անդադար կը սրբեմ :

Վերջապէս կառքին մէջէն բոլորը ձեռքի շարժումով մը բարեւելով «Աստուած բոլորիդ պահապան» ըլլայ կակազեցի : Մամիկներուն վայնասիւնը դեռ ականջներուս մէջ կ'արձագանգէ «Ույ... նորէն մեր տունը քանդուաւ ... » : Համբերէ մամիկ... քու աչքդ թաց իմ սիրտս խոցուած դէպի Մելիտինէ , ու ես կերթամ ...:

Մինչեւ Էլազըզ բաժնուող հանգոյցը ինծի համար նորութիւն մը չէ : Անկէ վերջ, նոր վայրեր, նոր տեսարաններ..: Անատոլուի մէջ բնութեան կերտած հրաշալիքները մեզ կը դիւթեն : Արեւելքէն Արեւմուտք, այս դեղեցկութիւններուն մէջ օրօրուն, եւ ես կ'երթամ ...:

Արեւը հորիզոնին մօտեցած է : Լեռներու հանգոյցներու ընդմէջէն Մալաթիոյ դաշտը կը նշմարուի : Ասոր հանդիպակաց կողմը, լեռներու ստորոտը, մութ գոյն երկար ու ծոպաւոր երիզ մը կ'երկարի : Եփրատն է ան ...:

Մենք դէպի իրեն կը սուրանք, բայց ան մեզմէ կը փախչի : Երեսը մեզմէ թաքցնելու համար «Պէյ տաղը»ի խարակներուն ապաստան ամօթահար կը փախչի :

Սեւ վարագոյրը տակաւ կ'իջնէ : Բնութիւնը հանգիստի կը պատրաստուի : Բայց Եփրատը անդուլ անդադար Ադենական պարտէզէն վտարանդի, դէպի անյայտ հորիզոններ եւ Ան կ'երթայ ..:

Վերջապէս զայն կը ձերբակալենք : Երկար յոգնութենէ վերջ, իր որսը բզըկտելու ախորժակով յաղթական արծուի մը պէս Եփրատի կռնակը նստած ենք :

Մալաթիոյ հողին վրայ. մութ գիշերին սեւ մտածումներով բեռնաւոր, օրօրուելով ու ես կ'երթամ ...

Մութին մէջէն, հազարաւոր տարիներու խորերէն ձիերու սմբակներուն դոփիւնը զիս կը սթափեցնէ : Գիշերային լռութեան մէջ խրոխտ զինուորականի մը ձայնը կը լսեմ : Հռովմէական լեգէոններուն շարքերէն, հայկազեան բարբառով Մեծն Տրդատ ինծի բարի գալուստ կը մաղթէ :

Եւ ահա աներեւոյթ ձեռք մը գլխուս վրայ կ'իջնէ : Անհունէն եկող ձայն մը զիս կ'օրհնէ : Իր ձայնէն կը ճանչնամ : Լուսաւորիչ հայրիկն է, որ իր թոռը կ'ողջագուրէ : Ոհ, երանելի պահեր , պապերուս հիւրընկալ, երջանկութեան գիրկը : Ու ես կ'երթամ ...

Մալաթիա քաղաքը « Պէյ տաղը»ի ստորոտը տափարակ դաշտի մը վրայ հիմնուած, սիրուն քաղաք մըն է : Փոզոցները լայն ու մաքուր, տունները ճաշակաւոր, ժողովուրդը աշխատասէր եւ մանաւանդ շատ հիրընկալ է :

Մարկոս աղայի տունը կը հրաւիրուինք : Մարկոս աղան բարի ու առատաձեռն հաւատացեալ քրիստոնեայ մըն է : Հարսերով, թոռներով ու զաւակներով բազմանդամ, նահապետական կենցաղով ապրող տուն մը, ուր Քրիստոսի օրհնութիւնը եւ Հայր Աբրահամի առատութիւնն ալ մէջն են : Իր դուռը բոլոր հիւրերուն մանաւանդ եկեղեցականներուն առջեւ բաց է :

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱՑ ՎԱՆՔԸ

Մելիտինէի արեւելեան կողմը, « Պէյ Տաղը» լեռնաշղթային Եփրատի իշխող ծայրը, կիսաշրջանակ մը ձեւացնող բարձրը լեռներու գիրկը սարահարթի մը վրայ մնացող քարակոյտերը, Լուսաւորչայ վանքին մնացորդներն են :

Փլատակներուն մէջտեղը վանքին փոքրիկ մատուռը դեռ կանգուն կը մնայ : Աճապարանքով ներս կը մտնեմ : Ներսը Քիւրտերը յարդ լեցուցեր են : Տաճարին արեւելեան կողմը խորանին ետեւի կողմը մնացող մասին վրայ երեք հատ նեղ ճեղքեր կան, ուրկէ ներս մաղուող լոյսը շատ քիչ ըլլալուն համար մութ է : Լուցկի վառելով, պատերուն վրայ գիր մը, յիշատակարան մը եւ կամ արձանագրութիւն մը կը փնտռեմ :

Մատրան երկու կողմերը գտնուող քարով շինուած խոռոչներուն մէջ հալած մեղրամոմի մնացորդները, հին օրերու հաւատացեալներուն աղօթքներուն արձագանգը կը կրկնեն :

Կամարաձեւ գմբէթը հակառակ իր յառաջացած տարիքին տակաւին առողջ երիտասարդի մը աշխուժութիւնը ունի :

Մատրան մուտքի դրան երկու կողմի քարերուն վրայ երկար գիծեր փորուած են, որոնց վրայ տասներկուքէն մինչեւ երեսուն կարգ գծիկներ իրարու վրայ դիզուած խաչիկներու շարքեր կը ձեւացնեն : Հարիւրներով շինուած այս նշաներուն իմաստը չհասկցայ եւ ուրիշ ոեւէ սրբատեղիներու մէջ ալ չտեսայ :

Այս նշանները ուսումնասիրելու զբաղած միջոցիս, դրան ճակատը կիսովին հողով ծածկուած հայերէն գիրեր նշմարեցի : Անմիջապէս վեր ելայ եւ ձեռքովս հողերը պարպեցի եւ ահա յիշատակարան մը մէջտեղ ելաւ. « Շինեցաւ դուռս Ս. Գրիգորի ձեռամբ Սիմէոնէ Եպիսկոպոսի ի թուին Հայոց Պ. Զ. Ը. (1431) Մարտի ի յիշատակ ձեռ ծնող »:

Այս թուականը վանքին հիմնարկութեան թուականը չէ : Եւ արդէն յիշատակարանը դրան նորոգութեան մասին կը խօսի եւ « ի յիշատակ ձեռ ծնող » ըստ հինին նմանութեամբ նորոգուած ըլլալը կը մատնանշէ :

Տաճարին պատերուն մէջ փորուած է բացուածք մը որուն մէջը խնամով շինուած թաքստոցներ կան : Ով գիտէ հոդ ինչեր պահած էին զայն փորողները : Առաջնորդներս կը վկայեն որ այս բացուածքները նոր փորուած են :

Այս յիշատակարանին արձանագրութիւնը ընդօրինակելէ վերջ, վանքին արեւելեան կողմի ձորին վրայ նայող բարձունքին վրայ նստանք եւ ընկերակիցներս ինծի հին յիշատակարաններու մասին ծանօթութիւններ կուտան :

Լուսաւորչայ քարը.— Այրուձորին մէջ մեծկակ քար մը կայ, որուն վրայ ոտքի կեցած մարդու մը կռնակին ձեւով փոսացած է : Կը պատմուի թէ Լուսաւորիչ Հայրապետը Կեսարիայէն վերադարձին գիշեր մը այս ձորին մէջ աղօթած միջոցին այս քարին կրթնած ու իր կռնակին ձեւը այս քարին վրայ փոսացած է :

Այս քարէն վեր մէջ մէջի երկու քարայրներ կան որոնց մուտքի ճամբան շատ նեղ ու վտանգաւոր է :

Մելիտինէի հիւսիսային կողմը ութսուն քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ « Իպօ ճուխ» գիւղին մէջ ձեռքով փորուած քարայրներ կան, մուտքի դրան առջեւ եւ կայ միակտուր ժայռին մէջ կըլոր երկնաքարի մը ձեւով կափարիչ մը որ թեթեւ շարժումով մը կուգայ դուռը կը գոցէ :

Այդ զարմանահրաշ աշխատութիւնը այսօրուան հնարամիտ մարդիկը ափ ի բերան կը թողու :

Դարձեալ հիւսիս արեւելեան կողմը Սրտուզի եկեղեցւոյ փլատակները կը տեսնուին :

Հոս Առաքել վարդապետ անուն մաքրակրօն վարդապետ մը ապրած է : Անոր բարի յիշատակը մինչեւ այսօր Մալաթիացիները երկիւղածութեամբ կը յիշեն :

Քաղաքին հիւսիս արեւմտեան կողմը քարաշէն Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ պատերն ու գմբէթը դեռ կը մնան : Տաշուած կաթնագոյն քարով շինուած այս քառակուսի տաճարին ճակատի յիշատակարանը կոտրուած ըլլալուն արձանագրութիւնը չի կարդացուիր : Միայն 1810 թուականը որոշապէս յայտնի կ'ըլլայ :

Շուկային մէջի Մայր եկեղեցին Ս. Երրորդութենէն աւելի ցած եւ ուղղանկիւնաձեւ է : Այս տաճարը գմբէթաւոր չէ, եւ ներկայիս իբր Կարմիր Մահիկի մթերանոց կը գործածուի :

« Զուքուր Տէրէ » կոչուող թաղին Ս. Յարութիւն եկեղեցին բոլորովին կործանած է :

Մելիտինէցիները կը պատմեն որ ժամանակին հայ գիւղացի մը կալ ըրած միջոցին ձայն մը կուգայ, եւ յունարէն կը բարեւէ «Կալի Մէրա (բարեւ ձեզ) զիրիյէ Մարկոս...»: Մեր Մարկոս աղան կը կարծէ, որ Յոյնը իր կալին տէր ըլլալ կ'ուզէ ուստի բարկութիւնով վարոցը կը քաշէ, եւ, «Ծօ ճիվերս ալ քուկդ է անշնորհք ըսելով Յոյնը կը հալածէ ...:

Այսօր Մելիտինէցիները քովս նստած , ինծի մեղք կը ձգեն որպէսզի իրենց դժգոհութիւնները ձեզի ներկայացնեմ սիրելի ընթերցողներ... Անոնք կը խնդրեն որպէսզի իրենց ոչ թէ անարժան այլ բարի եկեղեցականներ զրկուին : Այլապէս, «մենք քահանայ չենք ուզեր կ'ըսեն »:

Այս դառն բողոքով սիրտս խոցուած այս տողերը կը գրեմ, եւ կ'աղօթեմ ա[illegible] բարերարն Աստուած, որպէսզի այս ա[illegible] տէր մնացած հօտին արժանաւոր հով[illegible] մը պարգեւէ :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵ[illegible]

Մալաթիա, 22–2–1963

ԿՐԵՄԼԻՆԸ

Բոլոր լեզուներու մէջ թէեւ «Կրեմլին» կը կոչեն զայն, սակայն, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար եթէ Կրեմլ կոչէին, որովհետեւ, ռուսերէնի մէջ այդպէս կը կոչուի այն ամրոց — քաղաքը՝ որ կը բարձրանայ Մոսկուայի սրտին վրայ, իր աշտարակներով, պալատներով ու մայր տաճարներով :

Մոսկուայէն զատ, Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունին ուրիշ բազմաթիւ «Կրեմլին»ներու աւերակներ :

Մինչեւ 15րդ դար, Մոսկուայի Կրեմլինը շինուած էր փայտէ, ինչպէս իր շուրջբոլորը տարածուող միջակ մայրաքաղաքը : Սակայն, Թուրքերու կողմէ Կոստանդնուպոլսոյ գրաւումէն ետք Մոսկուացիք տեսան որ իրենց քաղաքը Վոսփորի կայսերական մայրաքաղաքին յաջորդը եւ ուղղափառ Քրիստոնեաներու մայրաքաղաքը ըլլալու կոչուած էր : Եւ Իվան Գ. իշխանը չէր կրնար գոհանալ իր նախորդներու փայտաշէն Կրեմլիններով : Այս « Երրորդ Հռոմ»ին արժանի շրջանակ մը կ'ուզէր : Ուստի, Կրեմլինը վերաշինելու համար հրաւիրեց իտալացի մասնագէտներ :

Կրեմլինի վերաշինութեան աշխատանքները սկսան Մոսկուա դետին վրայ նայող կողմէն : Սակայն, Կրեմլինի բազմաթիւ աշտարակները բոլորն ալ Իվան Գ.ի օրով չշինուեցան այլ՝ աւելի ուշ փոխարինելու համար փայտաշէն աշտարակները, որ կը փճանային հրդեհներու հետեւանքով : Այսպէս, Փրկչի դրան վրայ ժամացոյցի աշտարակը, որ ամէնէն բարձրադիրն է եւ կը նայի Կարմիր Հրապարակին, շինուեցաւ 1525ին, անգլիացի ճարտարապետ Կալուէյի կողմէ : Իսկ Պորովիցլկայիա աշտարակը ամբողջացաւ 17րդ դարու վերջերը, Գազանի Սուպէքա աշտարակի տիպարին վրայ :

Մոսկուայի Կրեմլինը՝ հակառակ իր վրայ եղած բազմաթիւ յաւելումներու կը ներկայացնէ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը : Բարձրէն դիտողի մը համար եռանկիւնի ձեւ ունի, խարիսխը՝ դէպի դեղնաւուն ջուրերով Մոսկուա դետի երկայնքը :

Կրեմլին ունի զանազան բարձրութեամբ ու ձեւով՝ բայց, բոլորն ալ գոթական ոճով 19 աշտարակներ :

Բոլոր շէնքերն ալ շինուած են մութ-

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Սակայն, աղջկայ ծնողքները ոչ մի կերպով համաձայնութիւն չեն տալիս նրանց ամուսնութեան համար : Տղան շատ դէս ու դէն է ընկնում, վերջը, տեսնելով որ ուրիշ ճար չկայ, որոշում է փախցնել աղջկան՝ նախապէս վերջինիս հաւանութիւնն առնելով : Սրա համար դիմում է համագիւղացի Ալէքի օգնութեանը : Ալէքը՝ մի աժդահար գիւղացի եւ մասնագէտ աղջիկ փախցնելու գործում , տալիս է իր համաձայնութիւնը, բայց ուզում է վստահանալ թէ աղջիկն էլ սիրո՞ւմ է տղային թէ չէ :

— Աստուած , երկինք վկայ սիրում է , հաւատացնում է տղան :

— Դէ որ այդպէս է, ծրագրում է Ալէքը, դու նախ եւ առաջ աղջկանից կ'իմանաս, թէ ինքը որտեղ է պառկում : Այս ինչ գիշերը մենք, այսինչ տղաների հետ, նրանց տանը վրայ կը տանք : Ես , այսինչ տղաների հետ միասին, աղջիկը կ'առնեմ եւ կը փախցնեմ սարի էն կողմը ընկած ձորը . իսկ դու, այսինչների հետ հրացանաձգութեամբ մեր թիկունքը կը պաշտպանես, սակայն, պէտք է այնպէս անէք, որ արիւն չթափի, թէ չէ դատարանների հետ գլուխ չունեմ : Երբ որ տեսնէք, որ էլ չեն հետապնդում մեզ՝ կը դաք մեր յետեւից : Այսինչ քարի տակ մենք ձեզ կը սպասենք :

Որոշուած գիշերը տղաները յարձակւում են աղջկայ տան վրայ : Ալէքը մի հարուածով ջախջախում է շան գլուխը եւ լռեցնում , մի ուրիշ հարուածով էլ կընկահան է անում տան դուռը, մտնում աղջկայ մօտ եւ իր վերմակի մէջ փաթաթելով, կռան տակն առնում ու դուրս թռչում : Մնացածը կատարւում է ինչպէս ծրագրուած էր : Փեսացուն եւ իր ընկերները մի քանի պարապ գնդակներ են փոխանակում տնեցիների հետ եւ գընում Ալէքի եւ միւս ընկերների յետեւից : Մինչեւ որոշուած տեղ հասնելը , լոյսը բացւում է :

Ալէքը, երբ տեսնում է խմբի մօտենալը, առաջ է անցնում եւ, շրախկ՝ մի հուժկու ապտակ փեսացուի դէմքին :

— Այ, ես քու էսպէսն ու էնպէսը : Հարամզադա, ինչի՞ ինձ խաբեցիր թէ աղջիկը քեզ սիրում է :

— Քեզ ո՞վ ասաց, որ չի սիրում , հարցնում է փեսացուն շշմած :

— Էս ի՞նչ սիրել է , շան լակոտ . ամբողջ ճանապարհին էլ անէծք չկայ որ գլխիս չթափէր :

— Ի՞նչպէս թէ... Ո՞ւր է՝ տեսնեմ :

— Հրէն էն ծառի տակին վեր ընկած :

Փեսացուն գնում՝ է դէպի ծառը եւ տեսնում որ, իրօք, աղջիկը կծկուած վերմակի մէջ՝ անընդհատ մրթմրթում է : Յետ է քաշում վերմակի ծայրը ու «ի՞նչ տեսնի որ լաւ լինի՝ աղջկայ տեղ ա[illegible] պառաւին են բերել ... Դու մի ասել աղջկայ ծնողքները գլխի ընկնելով , [illegible] տղան փախցնելու մտադրութիւն ունի [illegible] այդ գիշեր աղջկան տարել էին իրենց մօտ, իսկ նրա անկողնում պառաւին պառկեցրել ... Տղաների մէջ սկսում [illegible] մի հռհռոց , որ էլ Աստուած ազատի [illegible] Իսկ միւս կողմից էլ պառաւն է իր ձայնը բարձրացնում հայհոյելով ու անիծելով առեւանգիչներին »:

— Վերջն ինչ է լինո՞ւմ :

— Վերջն էն է լինում, որ պառաւին նորից փաթաթում են վերմակի մէջ [illegible] փեսացուի շալակը տալիս : Տնքտնքոց անէծք ու հռհռոց իրար խառնելով խումբը, կէսօրին մօտիկ, բարձրանում [illegible] այ էն սարի գլուխը : Էնտեղից սկսում [illegible] դոռալ աղջկայ տիրոջը . «Էյ, եկէք [illegible] անտէր պառաւը տարէք »...

Այսպիսի պատմութիւններ անհատնում էին Թումանեանի մօտ : Եթէ հնարաւորութիւն ունենայիք լսելու՝ օրերով [illegible] շաբաթներով կարող էր զբաղեցնել ձեզ [illegible] Նրա յիշողութեան մէջ — աւա՛ղ, միայն յիշողութեան մէջ՝ առանձին խնամքով դասաւորուած էին իր տեսածն ու լսածն մեր ժողովրդական այն տիպերի եւ բարքերի մասին, որոնց մէջ նա իր երգիծական ճաշակին արժանի նիւթ էր տեսնում :

Ա. ՋԱՄԱԼԵ[illegible]

(11 եւ վերջ)

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԴԱՏԵՐ

Վնասուց հատուցման դատերու ճար – տարբերեստը, համաճարակի բնոյթ ստացած է Ամերիկայի մէջ :

Վերջերս, կին մը, Նիւ Եորքի քաղա – քապետութեան դէմ դատ բացած եւ հա – րիւր հազար տոլար վնասուց հատուցում պահանջած է, որովհետեւ, ամուսինը, կեդրոնական ճեմապարտէզէն անցնելու պահուն, հովու զօրաւոր հոսանքէ մը քշ – ուելով աւազանի մը մէջ ինկած եւ խեղ – դուած է : Դատարանը ըսած է թէ՝ քա – ղաքապետարանը չի կրնար հովերը կա – ռավարել ...

×

Շիքակոյի մէջ, ձայնասփիւռի կայա – նը հաղորդած է թէ՝ մարդատար երկու ինքնաշարժներ իրարու զարնուած են : Վաթսուն հոգի դատարան դիմելով վնա – սուց հատուցում պահանջած են : Ըսած են թէ՝ իրենք այդ ինքնաշարժներուն մէջ

գոյն կարմիր աղիւսով իսկ աչտարակնե – րու սրածայր տանիքները ծածկուած են կանաչաւուն կղմինարներով ...

Կրեմլինի մէջ կան երեք եկեղեցիներ — Սուրբ Միքայէլի եկեղեցին, ուր կը թաղուէին կայսրերը (ցարերը), Համ – բարձման եկեղեցին եւ Սուրբ Յովհան – նու եկեղեցին: Այս վերջին եկեղեցիին մօտ կը գտնուին տեսարժան երկու բա – ներ — «Ցար Գոլօ Գոլ»ը այսինքն, «Կո՛չ – նակներու Թագաւորը» եւ «Ցար Փոնտա – կան» այսինքն «Թնդանօթներու Թագա – ւոր»ը :

Մոսկուայի Կրեմլինի պալատներէն ա – մէնէն հինները երկու հատ են: Մէկը ան է, որուն մէջ կը գտնուի գահասրահը, ուր Ահեղն Իվան ոտնեց Գազանի գրա – ւումը եւ Մեծն Պետրոսը՝ Փոլթաւայի յաղթանակը: Միւսը այն է, որ իրրեւ բնակարան կը ծառայէր կայսրերուն եւ բաժնուած է բազմաթիւ փոքր սենեակնե – րու՝ բազմազոյն խոշոր վառարաններով :

Սակայն, Կրեմլինի պալատներէն ամէ – նէն պատկառելին « Պալշօյ Տվորէց » պալատն է, որ չինուեցաւ 19րդ դարուն՝ ռուսական ոճի նմանողութեամբ, դեր – ման ճարտարապետ Թոնի կողմէ, իրրեւ բնակարան Նիքոլա Ա. Ցարին :

Այս վիթխարի շէնքը ներկայիս Խորհ. Միութեան Գերհրդարանն է :

Մոսկուայի Կրեմլինի մէջ կայ պալատ մըն ալ, որ ներկայիս զրահներու թան – գարանի վերածուած է: Անոր սրահնե – րուն մէջ կը պահուին անցեալի բոլոր յի – շատակները՝ զահեր, թագեր, թանկագին համազգեստներ, զէնքեր, կառքեր եւ օ – տար պետութեանց կողմէ ցարերուն տըր – ուած նուէրներ :

Գաղեց ՎԱԶՐԻԿ

էին եւ վիրաւորուած կամ ջղային ցնցում ունեցած են : Դատարանը սակայն, հաս – տատած է թէ՝ երկու ինքնաշարժները բախումի ընթացքին, պարապ էին եւ կա – ռատուն (կարաժ) կը վերադառնային :

×

Նաթանիէլ Պէյքըր անուն մարդ մըն ալ, տան մէջ վառարան եւ ջեռուցումի ուրիշ միջոց չունենալով՝ սովորութիւն ըրած է իր ազատ ժամերը անցընել Մա – տենադարանին մէջ: Սակայն, փոխանակ կարդալով ժամանակ անցընելու՝ նա – խընտրած է սեղանին վրայ քնանալ : Այ – պէս չարունակած է բաւական տարի, մինչեւ որ օր մըն ալ իր խոկոցով սկսած է անհանգիստ ընել սրահին մէջ ընթեր – ցումով զբաղած մարդիկը եւ դուրս նետ – ուած է Մատենադարանէն : Յաջորդ օ – րը, Պէյքըր դատ բացած է քաղաքապե – տարանի Մատենադարանապետին դէմ , այն ամբաստանութեամբ թէ պատճառ ե – ղած է որ պզտ առնէ եւ ծանր ցնցղա – տապի բռնուի :

×

Նիւ Եորքի մէջ, ընտանիք մը քաղա – քապետութեան դէմ դատ բացած եւ ե – րեք հարիւր տոլար վնասուց հատուցում ստացած է, որովհետեւ, գերեզմանատան պահակը, սխալմամբ, իր մէկ ապրականի գերեզմանին վրայ, օտար տառերով դամբանաքար մը դրած է :

×

Նիւ Եորքի բնակիչներէն ուրիշ մէկն ալ, ինքնասպան ըլլալու նպատակով՝ դինավաճառէ մը արճանակ մը գնած է: Սակայն, ինքնասպանութեան փորձը ձա – խողած է եւ մարդը դատարան դիմելով՝ պահանջած է որ, դինավաճառը իր ապ – րուստը հոգայ՝ մինչեւ մահուան օրը : « Այս մարդը դիս ապրելու դատապար – տեց եւ պէտք է որ, մինչեւ մեռած օրս ապահովէ իմ ապրուստս» ըսած է դատա – րանին մէջ: Սակայն, դատարանը ար – դար չէ գտած իր պահանջը :

×

. Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ ալ , ծերունի մը, քաղաքապետարան առաջնորդող սանդուխներէն վեր ելած միջոցին, վեր – ջին աստիճանին վրայ սահած եւ վար ինկած է: Անկումի պահուն, ջարդուփըր – չուր եղած է իր ատամնաշարը, զոր դինք նեղելուն համար, պահ մը առաջ հանած եւ եռեւի զրպանը դրած էր: Ծերունին դատարան դիմած եւ նոր ատամնաշարի մը փոխարժէքը պահանջած է: Դատա – րանը իրաւացի գտած է ծերունիին պա – հանջը եւ քաղաքապետութիւնը վճարած է ատամնաշարին փոխարժէքը :

Գաղեց՝ Ա. Օ.

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ԻՍԻԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Իսիի մաս – նաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի ունե – ցաւ անցեալ չաբաթ երեկոյ, հոծ բազ – մութեան մը ներկայութեան , տեղւոյն քաղաքապետարանին մեծ եւ չքեղ սրա – հին մէջ:

Հանդէսը, ինչպէս դիտել տուաւ մաս – նաճիւղի վարչութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Ցովսէփեան, կազմակերպուած էր ի նպաստ կապոյտ Խաչի «Արիմեան» ղպրոցին, որուն աշակերտներու թիւը , առաւելաբար ծնողքներուն անտարբերու – թեան հետեւանքով, «չատ քիչ է Իսիի նման հայաչատ կեդրոնի մը համար » :

Ինամուած բայց երկար դեղարուեստա – կան բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բե – րին սիրուած արուեստագէտներ :

Օր. Շաքէ Պէնկեան , դաշնակի ընկե – րակցութեամբ Պ. Մեսրոպեանի, Մ. Պօ – ղոսեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի եւ Ժ. Գալանճեան՝ կէթա – ռով, երգեցին ժողովրդական գողտրիկ երգեր: Հանդիսականներուն համար վա – յելքի պահեր եղան յատկապէս Օր. Շա – քէ Պէնկեանի եւ Մ. Պօղոսեանի երգերը : Ժ. Գալանճեան ապագայ խոստումներով օժտուած երգիչ մըն է :

Բաւական յառաջացած արուեստով եւ մեկնաբանութեամբ՝ Շոփէնի, Խաչա – տուրեանի գործերէն նուագեց դաշնակի վրայ Օր. Վարժապետեան, արժանանա – լով ներկաներու գնահատանքին :

Դերասան Բ. Հապէշեան եւ Ա. Գրի – գորեան չատ տպաւորիչ արտասանու – թիւններ ըրին. առաջինը, նուագի ընկե – րակցութեամբ, Պ. Տուրեանի « Տըր – տունջը»ը, իսկ երկրորդը՝ Ց. Թուման – եանի «Հայրենիքիս հետ»ը :

Զուարթ ժամ մը ստեղծեց Տէտէեանի երգչախումբը իր երգերով ու պարերով, որմէ ետք չատ սիրուն տարազներով ե – րեք հայկական պարեր պարեցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նորակազմ պարա – խումբին ընկերուհիները: Օր. Քէօշկէր – եանի ղեկավարած այս պարախումբը , անտարակոյս, տարիներու ընթացքին պիտի դրաւէ արժանավայել դիրք մը , մեր պարուքի պարախումբերու չարքին մէջ:

Տիկ. Հուրի Իփէքեան, կուռ ճառով մը ներկայացուց Խրիմեան Հայրիկի հայրե – նասէր դիմագիծը , անոր քաղաքական – ազգային հանդանակը, ձեւաւորուած իր չատ ծանօթ «երկաթէ չերեփ»ի ճառին մէջ. վերջապէս իր գրականութեան հիմ – նական դիծը : Շարունակել անոր ազ – դանուէր գործը, կը նշանակէ կենդանի պահել հայրենասիրութեան եւ ազատա – սիրութեան մեր դարամեայ ձգտումնե – րը. « Մեր Մեծասքանչը, մեր մայրենի

փաչան :

Այս խօսակցութիւնը կը դառնար զրա – յացունց լուրի մը չուրջը, որ մեծ իրա – րանցում ու դղրդում առաջ բերած էր Եըլտըզի չրջանակներուն մէջ, հասած ըլ – լալով նոյնիսկ Ապտիւլ Համիտի ականջը:

Ահաւասիկ եղելութիւնը , համառօտ.—

Մէկ օր առաջ ծուռնալ մը մատուցուած էր Հիւնքեարին, ազդարարող թէ՝ մօտ օրէն աննախընթաց Աղէտ մը պիտի պայ – թի մայրաքաղաքին մէջ, եւ թէ՝ այդ ա – դէտը պատրաստողներէն անիշխանական մը՝ վերջերս Պոլիս մտած է , ուրիշ ա – նիշխանական ընկերներու հետ դաղտնի տեսակցութիւններ ունեցած է, եւ յե – տոյ, դարձեալ , առանց իր վրայ դոյզն կասկած մը հրաւիրելու, յաջողած է մեկնիլ մայրաքաղաքէն եւ այս պահուս կը գտնուի Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին մէջ, Սոֆիա, իր ընկերներուն մօտ :

Ծուռնալին տէրը մանրամասնօրէն կը պատմէր Աղէտին բնոյթը , տեսակը , պարագաները, եւ, կը պնդէր թէ ահա – զին քանակութեամբ պայթուցիկ նիւ – թեր, ռումբեր, ուժանակներ մտցուած են նէրս :

Սոսկալի տպաւորութիւններու չարք մըն էր այդ ծուռնալը. Հիւնքեարին դէմ մահա – փորձ, մեծ տէրութեանց դեսպանատու – ները, բոլոր դրամատուները , բոլոր հանրային հիմնարկութիւնները, Բ. Դու – ռը, բոլոր պետական պաշտօնատուները

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄԸ

Հակառակ այն իրողութեան, որ վեր – ջին տարիներուն աւելցած է բանջարեղէ – նի մշակութեան յատկացուած հողերու տարածութիւնը եւ 1958ի բաղդատմամբ բանջարեղէններուն մթերքները աւելցած են 13·000 թոնով, այսուհանդերձ, «քա – ղաքներուն եւ արդիւնաբերական կեդ – րոններուն բնակչութեան յաւելումին կապակցութեամբ այդ մթերքներուն պա – հանջը անբաւարար է » :

Այս եզրակացութեան եկած են, վեր – ջերս, Հայաստանի համայնավար կու – սակցութեան կեդրոնական կոմիտէն եւ Նախարարներու խորհուրդը :

Արդարեւ, դէշ կազմակերպուած է բանջարեղէններու դնումը սովխոզներէն եւ կոլտնտեսութիւններէն, թարմ բան – ջարեղէնները մեծ ուշացումներով կը հասնին խանութները , համապատաս – խան թիւով խանութներ չկան ու վերջա – պէս , ինչպէս դիտել կուտան զոյգ պաշ – տօնական մարմինները, «յաճախ հաւաք – ուած բերքին զգալի մասը կը փճանայ»:

Լաւատես ծրագիրներ կազմած են 1963–65 տարեշրջաններուն համար: Այսպէս , ըստ ծրագրին, այս տարուան բանջարե – ղէնին արտադրութիւնը պէտք է հասնի 116·000 թոնի, 1964ին՝ 130·000ի, իսկ 1965ին՝ 150·000 թոնի :

երեկոյթի մը ընթացքին խումբ մը հիւրեր կը վիճէին թէ ի՞նչպէս պէտք է ճաւալ՝ գոց թէ բաց պատուհաններ – րով :

Անծանօթ մը բուռն կերպով կը պնդէր բաց պատուհանով ճաւալու օգտակա – րութեան վրայ :

— Դուք բժի՞շկ էք, հարցուց ներկաներէն մէկը :

— Ոչ, պատասխանեց անծանօթը, ես կղպանի կոտրող եմ :

լեզուն վառ ու կենդանի մնալու է նորա – հաս սերունդին մօտ. այս կը թելադրէ մեր պատմութեան ճայնը »: Ու Ֆրանսա – հայ կապոյտ Խաչը, ի չարս բարենպա – տակ գործերու, լծուած է նաեւ այս նը – ւիրական այլ կարեւոր աշխատանքին :

Հանդէսը փակուեցաւ «Գիչերաշրջիկը » կատակերգութեան ներկայացումով որու մէջ դեր ունէին Օր. Մանկլեան, Սմբատ Յակոբեան եւ Ե. Գրիգորեան: Այս վեր – ջինը լաւ վարեց նաեւ խօսնակի պաշտօ – նը:

Նչելի օր մը, հայկական Դպրոցին ար – ժէքին եւ հայապահպան կարեւորութեան նուիրուած :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԵՐԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Շատ լաւ, ընդմիջեց Նէճիպ Մէլ – համէ , երկրորդ յանցաւո՞րը :

— Երկրո՞րդը, չարունակեց Իզզէթ Ա – պիա, Ներքին Գործերու Նախարարը չէ՞ :

— Երրո՞րդը ...

— Աբտաքին Գործերու Նախարարը , չարունակեց կայսերական երկրորդ քար – տուղարը, ահաւասիկ այս երեքին վրայ կը ծանրանայ ...

— Ո՞վ է մնիկ ընողը, ընդմիջեց Նէ – ճիպ Մէլհամէ արտնջալով , պարապ խօսքեր են, Հիւնքեարը հիմա մենէ կը պահանջէ , մենէ :

— Աբգունի լրտեսապետէն ի՞նչ պա – հանջէ, դիտել տուաւ Գարա Թահսին

փաչան :

Այս խօսակցութիւնը կը դառնար զրա – յացունց լուրի մը չուրջը, որ մեծ իրա – րանցում ու դղրդում առաջ բերած էր Եըլտըզի չրջանակներուն մէջ, հասած ըլ – լալով նոյնիսկ Ապտիւլ Համիտի ականջը:

Ահաւասիկ եղելութիւնը , համառօտ.—

Մէկ օր առաջ ծուռնալ մը մատուցուած էր Հիւնքեարին, ազդարարող թէ՝ մօտ օրէն աննախընթաց Աղէտ մը պիտի պայ – թի մայրաքաղաքին մէջ, եւ թէ՝ այդ ա – դէտը պատրաստողներէն անիշխանական մը՝ վերջերս Պոլիս մտած է , ուրիշ ա – նիշխանական ընկերներու հետ դաղտնի տեսակցութիւններ ունեցած է, եւ յե – տոյ, դարձեալ , առանց իր վրայ դոյզն կասկած մը հրաւիրելու, յաջողած է մեկնիլ մայրաքաղաքէն եւ այս պահուս կը գտնուի Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին մէջ, Սոֆիա, իր ընկերներուն մօտ :

Ծուռնալին տէրը մանրամասնօրէն կը պատմէր Աղէտին բնոյթը , տեսակը , պարագաները, եւ, կը պնդէր թէ ահա – զին քանակութեամբ պայթուցիկ նիւ – թեր, ռումբեր, ուժանակներ մտցուած են նէրս :

Սոսկալի տպաւորութիւններու չարք մըն էր այդ ծուռնալը. Հիւնքեարին դէմ մահա – փորձ, մեծ տէրութեանց դեսպանատու – ները, բոլոր դրամատուները , բոլոր հանրային հիմնարկութիւնները, Բ. Դու – ռը, բոլոր պետական պաշտօնատուները

օդը պիտի հանուէին, նոյնիսկ Գարա – քէօյի կամուրջը, ամբողջ մայրաքաղաքը մոխիր պիտի դառնար, բովանդակ բը – նակչութիւնը պիտի ոչնչանար, եւն. :

Ահա այս ծուռնալին համար է որ նէ – ճիպ Մէլհամէ փաչան կանչուած էր Հիւնքեարէն, եւ հրամայուած էր իրեն անպատճառ երեւան հանել դաւադրու – թիւնը, ձերբակալել հեղինակները, մէկ խօսքով, տակնուվրայ ընել մայրաքաղա – քը :

Եւ Եըլտըզի երրորդութիւնը չուարած, զուր կը փնտռէր նշոյլ մը, այս աղէա – մուղջին մէջ .

— Նէճիպ փաչա, ըսաւ Գարա Թահսին, հիմա միտքս ինկաւ, դիտէ՞ք ինչ կը խորհիմ :

— Ի՞նչ, հարցուց Նէճիպ Մէլհամէ :

— Եթէ կ'ուզէք , չարունակեց Գարա Թահսին, կ'երթանք հիմա կը ներկայա – նանք Հիւնքեարին, ունկնդրութիւն մը կը խնդրենք, եւ .

— Ի՞նչ կ'ըսէք, Թահսին փաչա, ընդ – միջեց Նէճիպ Մէլհամէ, ո՞ր տխմարը պիտի համարձակէր երեւալ աչքին ...

— Այդքան բարկացած է ...

— Բարկացա՞ծ, չարունակեց Մէլհամէ ժպտելով, փորձեցէք անգամ մը, կ'երե – ւայ թէ չուտով մոռցաք հարուածները:

Նէճիպ Մէլհամէ կ'ակնարկէր Հիւն – քեարի ապտակներուն, որոնց համը յա – ճախ առած էր Գարա Թահսին :

— Շատ աղէկ, ըսաւ կայսերական ա – ռաջին քարտուղարը, եթէ անկարելի կը կարծէք, այս պահուս կայսերական ուն – կնդրութիւն մը, հոգ չէ , մենք, առանց աղմուկի , անձայն անչշուկ, պէտք է դիմենք գերմանական դեսպանատունը , պէտք է ծուռնալին խնդիրը պատմենք մեծ դեսպանին եւ խնդրենք մի եւնոյն ժամանակ որ իր ազդեցութիւնը գործ դը – նէ Հիւնքեարէն վրայ, կարեւորութիւն չտալու համար այդպիսի ծուռնալներու , որոնք կրնան դիտումնաւոր եղած ըլլալ :

Նէճիպ Մէլհամէ փաչան յանկարծ ո – դեւորուեցաւ :

— Թահսին փաչա, ըսաւ, գործնական դաղափար մըն է, չատ լաւ կը խորհիք . բայց, աւելի լաւ չէ՞ որ մենք, երեք պա – լատականներ, առանձինն դիմենք պանա – ղան դեսպանատուներ :

— Ո՞ր դեսպանատուները, հարցուց Գարա Թահսին :

— Օրինակի համար, չարունակեց Նէ – ճիպ Մէլհամէ, դուք, Թահսին փաչա , եթէ կ'ուզէք , Գուշլուսուրայը (գերմա – նական դեսպանատունը) կ'երթաք, իսկ դուք Իզզէթ փաչա, անգլիական դեսպա – նատունը :

— Հահա դո՞ւք, ընդմիջեց Գարա Թահսին, դուք ո՞ր դեսպանատունը պի – տի երթաք :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Մեծարգոյ Մայր Լիլիան, Տիկին Շուշան Սարկաւագեան, Այրի Տիկին Նուարդ Բարսեղեան, Պ. Յակոբ Սարկաւագեան, Տիկին Լիլի Սարկաւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պոտոսեան (Ըրեւան), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Պոտոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Եւդինէ (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ Յովսէփեան, Խաչիկեան, Պէտիկեան, Ժամկոչեան, Զաքարեան, Էյլէզեան, Սէմէրճեան Փանոսեան, Դատաւորեան եւ Խարբութեան ընտանիքները ցաւով կը յայտնեն նեն մահը իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ քեռկինին՝

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՊՈՏՈՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ խոր ծերութեան մէջ, Լը Ման, Մարտ 12ին իր զաւկին մօտ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ առաւօտ (15 Մարտ), ժամը 11ին, 69 Րիւ տէ Վիէքիմ տիւ Նագիզմ, Լը Ման։

Հաղորդակց· Միջոց·— Կառ Մոնփարնասէն (Պիէնվընիւ) երկաթուղին կը մեկնի առաւօտեան ժամը 8·30ին եւ Լը Ման կը հասնի 10ին։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ *Սէն – Թրէֆռ տիւ Թուվէի*, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնոէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Ճունաստան, Ուկրայնիա, Զեխոսլովակիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա։

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԻԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՓԻԻՊՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ։

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ· Միութիւն խումբը, (Տրուժպա(ղեկավարութեամբ Վահէ ՃԷրահեանի։

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ։

ՇԱԻԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի ընթերցասէր հասարակութեան համար «Բժ· Տէր – Դաւթեան» ղրադարանը բաց է ամէն Հինգշաբթի, ժամը 3էն 5։

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ ապահովագրական բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամերը՝ 17–18,30

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը փափրիւղի չրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ չուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· ԿԱՊ· ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահանդէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի Պոյտ սրահներուն մէջ։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար։ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդհէնները եւ անոնց չեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով։

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ *փաստրմա*.— Քիլօն 10 Ֆ·՝ մեծ ծախանակի մասնաւոր գին։ Պոսթրի ձուկով «չիրոզ»։

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», «պիպէռա», տերեւ, թահին հելվա, «վանիլլէ», չոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սաղըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45ո), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (fարավան եւ մոգա), համեմներ մահլեպ, սալեպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաչքավալ» պուլկարական, ճար – մակ պանիր ոչխարի կաթով։ Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաֆեերտա, բաֆլաւա, fատայիֆ, տերեւ եւայլն։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մասնաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը պոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակ – ներուն։ Ոչխարի, հորթի եւ եղան միս (քաչուած միս, եւայլն)։

FOURRURES
Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

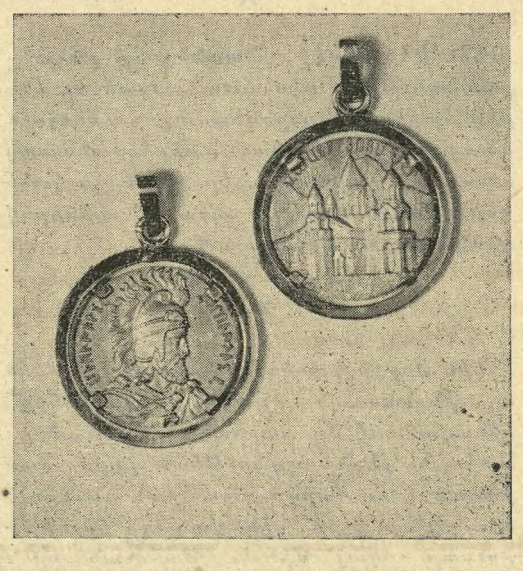

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·

Շրջանակով 300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միջին 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջին 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՀՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՇԽԷՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ· Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ Թղթակազմ*	17·
Լաթակազմ	7·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ· Կ· Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, Պէյրութ	
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ· Գ· Պայեան, Վենետիկ,	
ԱՌՋԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ· Դ· Սահակեան, Վենետիկ	
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս· Գարամահեան, *Պէյրութ*,	
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ· Յ· Զագմագճեան, *Պէյրութ*	
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, *Միւնիխ*	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈՒ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս· ՅՈՎՀ· – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի նայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ ք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պանեէօ – Ք*մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շժամը 4ին, ընկերուհի Իրիս Պասմբնակարանը, 95 Ավընիւ Արիան (Քաշան)։*

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՈ

Միջինէի առքիւ կը կազմակերպ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ։

Կառնտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ ժամը 16էն 19։

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք փաքաղները կրնան ծախուիլ։

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ
ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղջ· Ընկերակցընդհ· ժողովը տեղի պիտի Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Կանոնադրի թիւ հինգ յօդուածմասնայն վարչութեան մէկ երրորդրոզելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնկ'ընէ իր անդամներէն անոնց որվախքին մասնակցիլ վարչութեա

Թեկնածուները պարտին Աղջամին դրասենեակը դիմել ամէնէմարտ 14ին։

Ան այդ, փափաքողները պէտք թեռնլի կերպով դրեն, տալով իրնունը, մականունը եւ հասցէն։

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն ադամները որոնք իրենց անդամավճրը կանոնաւորապէս վճարած են տարիէ ի վեր։

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՄԱՐՏ

VENDREDI 15 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9556

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9556

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ

Ապաստանած հիւսիսային Իրաքի իրենց անմատչելի լեռներուն ծոցը, Քիւրտերը 1961ի Սեպտեմբերէն ի վեր ապըստամբութեան դրօշ պարզած՝ կը կռուէին իրաքեան բանակին դէմ յանուն ազատութեան :

Այդ ազատութիւնը տրուած էր իրենց 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն վերջ: Առժամեայ Սահմանադրութեան 3րդ յօդուածով Քիւրտերը կը հռչակուէին իբրեւ հաւասարազօր տարր մը իրաքեան Հանրապետութեան : Իրաւունք կը ստանային ազատօրէն քիւրտերէն խօսելու, կարդալու եւ գրելու : Պետական ձայնասփիւռին ու հեռատեսիլին մէջ Քիւրտերը կ'ունենային իրենց յատուկ ժամերը:

Շուտով սկսան հրատարակուիլ քիւրտերէն թերթեր — Խահէթ, Ճիճ, Աղատի, ու նաեւ պարբերականներ— Հէվա, Ռոճի Նուի եւ Հէթաու :

Զօրավար Քասըմ երկրին մէջ իր դիրքն ամրապնդելէ վերջ սկսաւ հալածել բոլոր անոնք, որ յեղափոխութեան առաջին օրերուն զօրավիգ էին եղած իրեն :

Համայնավարներէն զատ Քիւրտերը ստացան ամէնէն ծանր հարուածը: Իրաքի մենատէրը ոտնակոխ ըրաւ Սահմանադրութիւնը: Փակեց քիւրտերէն թերթերը եւ բանտարկեց կարգ մը վարիչներ :

Մէկուկէս տարուան ճիգերն ու թափուած արիւնը ի զուր չանցան: Փետրուար 8ի իրաքեան նոր յեղափոխութիւնը դարմանեց Քասըմի սխալները :

Այժմ նոր շրջան մը կը բացուի քրտական պատմութեան մէջ :

Իրաքի փոխ – վարչապետ Սալահ Էլ Սաատիի համաձայն, իրական ինքնավարութիւն մը չէ, որ կը տրուի Քիւրտերուն : Մարէշալ Արէֆի կառավարութիւնը պարզապէս «կը ճանչնայ քիւրտ ժողովուրդի ազգային իրաւունքները՝ ապակեդրոնացման հիման վրայ»: Վարչական այս ապակեդրոնացումը ո'չ մէկ փոփոխութիւն պիտի մտցնէ Իրաքի քաղաքական, զինուորական եւ հանրային գործերուն մէջ, որոնք Պաղտատի կեդրոնական կառավարութեան ձեռքին մէջ պիտի մնան ըստ առաջնոյն :

Զինադուլ կնքուած է քիւրտ ազգային ազատագրական բանակին եւ Իրաքի միջեւ: Քիւրտերը հետզհետէ լեռներէն իջնելով կը վերադառնան իրենց դիւղերը, որոնք գրեթէ աւերակ դարձած են օդային ռմբակոծումներու հետեւանքով :

Ի՞նչ թիւ կը ներկայացնեն Քիւրտերը եւ ո'րքան տարածութիւն ունի «Քիւրտիստան»:

Տեղական թերթ մը կէս միլիոն քառակուսի քիլոմեթր կը հաշուէ քրտաբընակ շրջաններու տարածութիւնը եւ տասներկուկէս միլիոն՝ Քիւրտերու ընդհանուր թիւը, հետեւեալ ձեւով.— Թուրքիա՝ վեց միլիոն, Իրան՝ չորս միլիոն, Իրաք՝ երկու միլիոն, Սուրիա՝ կէս միլիոն :

1945ին քիւրտ կազմակերպութիւնները ինը միլիոն կը հաշուէին իրենց հայրենակիցներու թիւը ամբողջ աշխարհի մէջ: 1962ին՝ տասը միլիոն: Այսպէս.— Թուրքիա՝ չորս միլիոն, Իրան՝ երեքուկէս, Իրաք 1.800.000, Սուրիա՝ 250.000, Խ. Միութիւն՝ 160.000 :

Անշուշտ չափազանցուած են այս երկու վիճակագրութիւններն ալ :

Ինքնավարութի՞ւն թէ ապակեդրոնացում՝ կարեւոր յաղթանակ մը կը տանին Քիւրտերը:

Ազգայնական ոգին արթնցած էր արդէն 1925ին Թուրքիոյ մէջ, դէպի ուր կ'ուղղեն այժմ իրենց աչքերը քիւրտ ազգայնականները :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

3000 ԲԱՆԹՈՂՆԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՈՇԵՑ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

«Տը Կոլ հանքին մէջ», « Շառլօ, սուեր», « Փոմփիտու ծակը » այս նշանաբաններով է որ Փարիզի բնակիչները քաջալերեցին բանթողները Էսփլանատ տէ զԷնվալիտի վրայ:

Երեք հազար հանքագործներ, Լորէնցի, Զորեքշաբթի առաւօտ հասան Փարիզ: Իրենց թափօրը ութ քիլոմեթր երկարութիւն ունէր եւ ճամբայ ելած է առաւօտեան ժամը 5ին: Թափօրին գլուխը կայ միքրօպիւս մը, եռագոյն դրօշակով որ ցուցատախտակ մը կը կրէ.— Ուշադրութի'ւն : Բացառիկ թափօր : Երկաթի հանքագործներ »:

Եւ 324 կառքերէ կազմուած « յոյսի թափօրը» կը յառաջանայ դէպի Փարիզ : Վերտէօնէն ասդին, կ'առնեն«Նուիրական ճամբան» ապա «Ազատութեան ճամբան»: Բանուորական փառատօնի մթնոլորտ մը կայ եւ թափօրը կը հասնի Փանթէն :

Բանթողները գոհ են: Երբեք չէին ըսպասեր որ ամբողջ ճամբուն ընթացքին այդքան քաջալերանքի հանդիպէին: Ժամը 13·15ին իշխանութիւնները կը փակեն Էնվալիտ մեթրոյին ելքը: Հանքագործները կը հասնին, բազմութիւնը արդէն հաւաքուած է եւ խանդավառութեամբ կը դիմաւորէ բանթողները: Ժամը 14ին բազմութիւնը կը շատնայ: Նշանախօսքերը կը տեղան «Ո'չ պարտադիր աշխատանքին: Շառլօ հանքին մէջ: Ընկերակցական ազատութիւն» :

Համայնավարները կը փորձեն օգտուիլ այս շարժումէն եւ վերմակը իրենց քաշել :

Վալտէք – Ռոշէ խօսք կ'առնէ: Մարսէյէզ եւ Միջազգայինը կ'երգեն : Ժամը 18·40ին վերադարձն է: Հինգշաբթի օր, նուազ ծաւալ ունեցող ուրիշ ցոյց մը տեղի կ'ունենար այս անգամ ածուխի հանքագործներուն կողմէ:

Իրաց այս կացութեան մէջ, կառավարութիւնը սկսաւ տեղի տալ: Փոմփիտու հին ձեւ մը գտաւ որպէսզի ոչ մէկ կողմը վիրաւորուած արժանապատուութիւն մը ունենայ: Ուրեմն կազմուեցաւ յանձնախումբ մը որ պիտի ներկայացնէ «պետութիւն – գործատէրը» եւ բանակցի « իմաստուներու» կամ «խելօքներու» պատուիրակութեան մը հետ :

Նախարարաց Խորհուրդին որոշումը հետեւեալն է.— անձնաւորութեանց սահմանափակ խումբ մը կազմել, Մասէի նախագահութեան ներքեւ, որուն յանձնուի, կարճ ժամանակի մը մէջ եւ պատկան կազմակերպութեանց հետ խորհրդակցելէ ետք պատրաստութիւնը ճշգրիտ տեղեկագրի մը ազգայնացած գօտիի եւ անհատական ձեռնարկներու ամսաթոշակներու յաւելման մասին : Նախարարաց Խորհուրդը Ելմտական նախարարին յանձնեց հանրային շրջանակին ելմտական կացութեան ներկայ վիճակը պարզող տեղեկագրի մը պատրաստութիւնը :

Տը Կոլ հրաժարած է կոչ մը ընելէ բանթողներուն :

Այս մասին տեղեկատուութեան նախարարը ճշդած է թէ «պետութեան ղեկավարը հարկ չի տեսներ խօսելու: Հանրապետութեան նախագահի իր դերը կը նախատեսէ որ խօսք առնէ եւ դիրք ճշդէ երբ ընդհանուր շահը խնդրոյ առարկայ է եւ երբ պետութիւնը վտանգի մէջ է եւ այս չէ պարագան»:

× Ձեռք առնուած միջոցները ցարդ գոհացում չեն տար ընկերակցութեանց որոնք անբաւարար կը նկատեն աշխատանքը վերսկսելու համար :

Լաքի մէջ ալ վտանգ կայ որ արտադրութիւնը ամբողջովին դադրի :

300 ՄԻԼԻՈՆ ՄԵՌԵԱԼ

ԵՐԲ ԿԱՐԳԸ ԳԱՅ... ՀԻՒԼԷԻՆ

Ամերիկացիները թիւ սիրող մարդիկ են եւ քաջ մասնագէտ վիճակագրութեանց: Պաշտպանութեան նախարարն է որ, դռնփակ նիստի մը ընթացքին յայտարարած է որ հիւլէական պատերազմի մը սկզբնական շրջանին երեք հարիւր միլիոն հոգի պիտի մեռնի :

Ռոպըրթ Մք Նամարա աւելցուցած է. — « Անձնապէս կը խորհիմ թէ խորհրդային որեւէ յարձակում Միացեալ Նահանգներու վրայ պիտի պարփակէ բնակուած գլխաւոր կեդրոններն ալ: Հիւլէական զանգուածային պատերազմի մը պարագային, Արեւմտեան Եւրոպայի մեռեալներու թիւը 90 միլիոն պիտի ըլլայ մօտաւորապէս, հարիւր միլիոն Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ հարիւր միլիոն Խորհ. Միութեան մէջ: 300 միլիոն մեռեալով կարելի է հարց տալ թէ ի՞նչ տեսակ զէնքեր պիտի մնան եւ ի՞նչպէս պիտի օգտագործուին: Այս խնդիրը ուսումնասիրած ենք եւ ստեղծած ենք դրութիւն մը, որ կը խորհինք կրնայ վերապրիլ: Կարելի է մտածել, թէեւ շատ հաւանական չէ որ Ռուսերը երբ նուազ խոցելի հիւլէական ուժ մը ունենան, առաջին յարձակման մը ընթացքին վնասեն մեր զինուորական հաստատութեանց, իրենց ուժերուն մէկ մասը վերապահելով, աւելի ուշ քաղաքներու վրայ յարձակելու համար : Հաւանական չեմ նկատեր, բայց կը խորհիմ թէ կարելիութիւն մըն է որ, մեր կողմէ, կ'արդարացնէ անհրաժեշտ ծախքերը մեր պաշտպանութիւնը ապահովող: Եթէ Խ. Միութիւնը հիւլէական յարձակում մը կատարէ գլխաւորաբար ամերիկեան զինուորական հաստատութեանց վրայ, կրնայ մեզի համար նպաստաւոր ըլլալ որ մեր յարձակումներն ալ ուղղենք գլխաւորաբար իրենց զինուորական հաստատութեանց վրայ, պատճառ մը տալով իրենց որ խուսափին մեր քաղաքներուն վրայ յարձակելէ: Ատոր համար, Միացեալ Նահանգները հիւլէական զէնքերու այնպիսի դրութիւն մը պէտք է ստեղծեն որ կարենայ դիմանալ այդ յարձակման :

Մք Նամարա վստահ է որ Ռուսերը եթէ «տրամաբանող» են կը խուսափին հիւլէական առաջին յարձակում մը կատարելէ Միացեալ Նահանգներուն վրայ: « Ասիկա կ'ըսեմ սա պարզ պատճառով որ եթէ ընեն հիմնայատակ կը կործանենք զիրենք, ճիշդ կ'ըսեմ՝ հիմնայատակ :

Արդարեւ ի՞նչ զէնք պիտի գործածեն Ամերիկացիք կամ Ռուսերը: Նէութրոնի ռումբը մարդը կը սպաննէ, անվնաս ձգելով պատերը, զէնքերը : Եւ բոլորը տարիներէ ի վեր այդ հրէշային զէնքին կատարելագործման կ'աշխատին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵԻ Չինաստան պիտի երթայ ընդառաջ երթալով Մաօ Յէ Թունկի հրաւէրին, կը թուի թէ այս հանդիպումը պիտի ծառայէ մտքերու լայն փոխանակումի մը եւ թոյլ տայ որ միջազգային համայնավարութեան երկու «փաթրոնները» վերջ տան գաղափարական իրենց տարակարծութեանց : Փեքին կ'առաջարկէ որ չին – խորհրդային խօսակցութիւնները հետեւեալ հարցերով զբաղին.— Արդի աշխարհին մէջ, յեղափոխութեան ռազմագիտութիւնը եւ թաքթիքը: Այն միջոցները զորս պէտք է առնել ընդդիմանալու համար աշխարհակալութեան եւ պաշտպանելու համար համաշխարհային խաղաղութիւնը: Ճնշուած ժողովուրդներու եւ ազգերու ազատագրութեան պայքարները: Ընկերվարական պլօքին միասնականութեան եւ իշխանութեան ամրապնդումը: Միջազգային համայնավարական շարժումին միասնականութեան ամրապնդումը եւ հասարակաց այլ հարցեր:

ՏԻՆ ԱՉԻՍԸՆ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախկին նախարարը ծանր յօդուած մը գրած է Ֆրանսայի դէմ, ուր կը յայտնէ թէ կոլիստ Եւրոպա մը կը նշանակէ Ատլանտեան ուժի մահը : Աչիսըն շատ լաւ չի խօսիր նաեւ Ֆրանսական բանակին մասին որ « Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ պատերազմներու շարք մը կորսնցուցած է: Պէտք է վերակազմուի»: Ֆրանսական մամուլը արձագանգ հանդիսանալով այս խօսքերուն, դառն խորհրդածութիւններու կը միացնէ կծու խօսքեր.— «Այս հանգստեան կոչուածը անառակ որդի մը եղած է: Այս ալ գործ մըն է ուրիշ գործի նման որ իր վրտէթներուն մէջ ունէր՝ Մոնթկոմըրին եւ Էհրընպուրկը: Ամերիկան չունէր »:

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր վարչակարգը շատ ամուր չի թուիր: Պէյրութի լ'Օռիանը չի կարծեր թէ «Սուրիական Սուրիա մը» այլեւս կարելի ըլլայ: Մոսկուա ալ ճանչցաւ Սալահ Պիթարի կառավարութիւնը :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը աղջիկ զաւակ մը ունեցած է, որուն անունը ըստ աւանդութեան շաբաթ մը ետք միայն ծանօթ պիտի ըլլայ: Կը կարծուի սակայն թէ Ֆարանազ է:

ՍՈՄԱԼԻԻ հանրապետութիւնը որ անկախ է 1960 Յուլիս 1էն ի վեր Քենիայէն, Եթովպիայէն եւ Ֆրանսայէն հողային պահանջներ ունի :

ՄԱՐՈՔԻ Հասան Բ. թագաւորը խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ Ալժէի մէջ: Զինուորական տողանցքի մը առթիւ, Հասան Բ. յայտարարած է ի մէջ այլոց.— այն պարտականութիւնը զոր ունի արաբական Մազրէպը, ամէն բանէ առաջ, վերաշինութեան, եւ բարենորոգման աշխատանք մըն է որ կը կայանայ Հայրենիքի պաշտպանութեան եւ ընկերային ձեռնարկներու մասնակցութեան մէջ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ նոր կառավարութիւնը արգիլեց 17 թերթերու հրատարակութիւնը եւ գրաւեց անոնց տպարանները : Միւս կողմէ սակայն եգիպտական թերթերու մուտքը արտօնուեցաւ Սուրիոյ մէջ: Պեն Պելլա Սուրիա հրաւիրուեցաւ նոր վարիչներուն կողմէ :

ՊԻՏՈՅԻ վերջնական կացութիւնը տակաւին որոշ չէ : Պավարիա առժամեայ բնակութեան արտօնութիւն տուած է ըսպասելով քաղաքական ապաստանի պարագայի մը որոշման: Կ'ըսուի թէ Պիտոյ ցարդ պաշտօնական նման դիմում մը չէ կատարած: Ներկայիս «պաշտպանուած» է երկրին ոստիկանութեան կողմէ: Ամէն պարագայի մէջ Գերմանիա մնայ կամ Փորթուկալ երթայ պէտք է հրաժարի քաղաքական որեւէ գործունէութենէ :

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆ

ՏԵՂԱՊԱՀ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

—o—

« Վայրկեանի մարդը »,— ա՛յս պիտի ըլլար լաւագոյն բնորոշումը անձին :

Այդ «վայրկեան»ը՝ մեր ժամանակա-շրջանն է, Հայ. Եկեղեցւոյ բախտորոշ ներկան, երբ, աւելի քան որեւէ ատեն, պէտք ունինք «ճիմը բերանը» մարդոց. ուրիշ խօսքով՝ խորատես ու վճռական ղեկավարներու. անվեհեր առաջնորդներու՝ ազգային թէ քաղաքական ճակատներու վրայ :

Պիտի հաստատենք, թէ դարաւոր կեանքի մեր պատմութեան այս «րոպէ»ն նոր պահանջներ ունի մեզմէ. նոր պարտադրանք կը դնէ մեր ուսերուն :

Երբեմնի վանական դաստիարակութիւնը բաւական չէ, որպէսզի հայ հոգեւորականութիւնը կարենայ անշփոթ ու անսայթաք ծառայել մեր ժողովուրդին :

Հայութիւնը երէկուան «հօտը» չէ : Ոչ հիներու երկիւղած հաւատքը մնաց, ոչ ալ հայրենի աւանդութիւններն ու բարքերը պահեցին իրենց երբեմնի դասականութիւնը,— գրեթէ «ժառանգական» մաքրութեամբ, հարազատութեամբ ու զօրութեամբ :

Հոգին ամէն ինչ էր մեզի համար, երբ մեր լեռներուն վրայ էինք : Եկեղեցին եւ եկեղեցականութիւնը կը կշտացնէին մեզ եւ տարբեր սնունդ չէինք փնտռեր, բարոյապէս ամուր ու անխախտ ապրելու համար : Աստուծոյ անունով կը բարեւէինք ու բարութեան անունով հրաժեշտ կուտայինք արեւու լոյսին :

Ցատկապէս երկու աշխարհամարտներէն ետք, Հայութեան դիմագիծը փոխուեցաւ : Երբեմն անճանաչելի ըլլալու աստիճան :

Քաղքենի ժողովուրդ դարձանք : Հոգիին ցնցոտի հագցուցինք ու մետաքսեայ պատմուճան անցուցինք կռնակներուն : Մեծութիւնը, համբաւը, բարորութիւնը եւ փառքը՝ «գրպանի» գաղտնիք դարձան : Մէկդի դրինք հոգին, մշակոյթը, պատմութիւնը ու հեւացինք նիւթական ինքնաբաւութեան ի խնդիր : Սովորութիւն կամ յիշատա՛կ դարձաւ շատ բան՝ հին ապրումներէն. պահանջը դարձաւ վարժութիւն կամ ունակութիւն :

Աշխարհագրական, քաղաքական եւ ընկերային ազդակներ դեր ունեցան, անշուշտ, այս հոգեփոխութեան մէջ :

Չարիք չմնաց, որ տեսած չըլլայինք : Տառապանք չմնաց, որ չճանչնայինք : Զրկանք չմնաց, որ վերապահուած չըլլար տարասփիւռ Հայութեան մնացորդացին :

Եւ որովհետեւ ամէն շրջափոխութիւն ու արտաքին ազդակ իր ներքին հակազդեցութիւնը կը ստեղծէ, մեր ժողովուրդն ալ, առ հասարակ, դարձաւ նիւթապաշտ, հաճոյասէր ու քաղքենի, փոխանակ մնալու հոգեպաշտ, ժուժկալ եւ դիւղացի ...

Հանրային թէ եկեղեցական ղեկավարութիւնը այս պայմաններուն մէջ ջանաց միշտ պատշաճիլ նոր ստիպողութեանց՝ առանց հրաժարելու ազգային, բարոյական թէ քաղաքական հիմնական սկզբունքներէ եւ իրաւունքներէ :

Ուրիշ խօսքով՝ ձեւերը փոխեց, սակայն ջանաց եւ կը ջանայ ոգին պահել անայլայլ :

Դժուարին, գրեթէ «անկարելի» պայքարներու գնով մեր ղեկավարութիւնը քառասուն տարիէ ի վեր կը ձգտի Հայութեան հոգեկան դիմագիծն ու ցեղային նկարագիրը անայլայլ պահել :

Կ՛ընկրկի տեղ մը, կը կաղայ ուրիշ տեղ մը, կը տժգունի հոս ու կը վարանի հոն : Խոցեր ու վէրքեր ունի : Մեծ տագնապներ կ՛անցընէ ու դժուարին վերելքներ կը փորձէ :

Հաւաքական այս ընդհանուր տքնութեան մէջ, Հայ. Եկեղեցի եւ հայ եկեղեցականութիւն ծանր պատասխանատուութիւններ ունին անշուշտ : Եւ այդ պատասխանատուութիւնները կը հարկադրեն, որ հոգեւորականութիւնը հորիզոն ունենայ եւ լայն բանայ պատուհանները հայ կեանքի բոլոր մարզերուն վրայ :

Այս տեսակէտով է մասնաւորաբար, որ Խորէն Արք.ի ընտրութիւնը, իբրեւ կաթողիկոսական տեղապահ, մեզ լիովին կը յուսադրէ ապագայ նուաճումներու գծով :

Արի եկեղեցական մը, բայց նաեւ «կացութիւն»ները անմիջական կշռելու եւ համապատասխան ընթացք ճշդելու ընդունակ վարչագէտ ղեկավար մը իբրեւ, Խորէն Սրբազան վստահօրէն պիտի յաջողի Կիլիկեան Կաթողիկոսութիւնը ամրօրէն պահել վերջին եօթը տարիներու համազգային իր դերին մէջ՝ թափ տալով վերանորոգչական այն շարժումին, որուն մասնակից եղած էր արդէն լայն չափով, իր եղբօր՝ Հոգելոյս Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի հետ :

Հայրենիքէն դուրս, Արտասահմանի մօտ մէկուկէս միլիոն Հայերու կեանքին մէջ, Կիլիկեան Աթոռը գործեց ու պիտի գործէ ե՛ւ իր պարտաւորութեանց ճամբով, ե՛ւ Ս. Էջմիածնի «կալանաւորում»ին բարոյական հարկադրանքով : Մայր Աթոռը ի վիճակի չէ լրիւ բաւարարութիւն տալու գաղթաշխարհի Հայութեան հոգեւոր պահանջներուն,— հետեւաբար, Հայ. Եկեղեցիի միութեան եւ ընդհանրականութեան գծով իսկ, Կիլիկեան Աթոռը պիտի ստանձնէ յաւելեալ պատասխանատուութիւններ եւ պարտականութիւններ :

Խորէն Ս. Արք., լիովին գիտակ՝ Ս. Էջմիածնի եւ Սիսի Կաթողիկոսութիւններու անքակտելի միութեան, պիտի գիտնայ նոյն անանձնական ապրումով եւ հաւատարմութեամբ ծառայել Հայ. Առաքելական Եկեղեցւոյ «ընդհանրականութեան» գաղափարին, այն խոր համոզումով, որ աջէն ու ձախէն լսուող քրթմնջիւնները « անցաւոր» երեւոյթ են,— արհամարհելի եւ անիմաստ :

Միակ յաւիտենականն ու մնայունը՝ ի՛նքն է, մի եւ անբաժանելի Հայ. Եկեղեցին :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ԾԵՐԵՆՑ

—o—

Յովսէփ Շիշմանեան, աւելի ծանօթ Ծերենց գրական անունով, մօտ յիսուն տարուան գրական – հրապարակագրական աշխատանքներով մեծ հետք ձգեց մեր ժողովուրդին հոգեւոր մշակութային ասպարէզին մէջ, դառնալով հայ գրականութեան անփոխարինելի դէմքերէն մէկը : Անձամբ ականատես եւ մասնակից ըլլալով 1848ի Ֆրանսական փետրուարեան ապստամբութեան, ապրելով եւ գործելով ընկերային – քաղաքական տեսակէտէն բարդ ժամանակաշրջանի մը մէջ, Ծերենց Հայութեան համար մշակեց եւ ձեւաւորեց քաղաքական հանգանակ մը : Հայութեան փրկութիւնը ան նախ եւ առաջ կը տեսնէր թրքական բռնապետութենէն ազատագրուելուն մէջ, անագորոյն բռնապետութիւն մը, որ ծանր մամուլի մը պէս կը ճնշէր ոչ – իսլամ ժողովուրդները, կը մեռցնէր անոնց հոգեւոր ընդունակութիւնները : Ազատագրուելու այս գաղափարախօսութեան հետ Ծերենց սերտօրէն կը կապէր ուրիշ կարեւոր պահանջ մը եւս, այն է՝ ազգային լուսաւորութեան, կրթութեան, եւրոպական ոգիով դաստիարակութեան եւ յառաջդիմութեան պահանջը : Իբրեւ լուսամիտ մարդ, Ծերենց ցաւով կը դիտէր Հայութեան բզկտող կրօնամոլութեան սեւ որոմը՝ Կաթողիկէ – Լուսաւորչական կատաղի պայքարը, որ այնքան աղէտալի հետեւանքներ ունեցաւ մեր ժողովուրդին համար : Այդ պայքարը եթէ ոչ վերջացնելու, յամենայն դէպս, մեղմացնելու կը ձգտէին Ծերենցի հրապարակագրութեան հիմնական մասը, ուր ան ի յայտ բերաւ հակաճառողի սուր միտք մը, դիմացինը փաստաղերծ ընելու փայլուն կարողութիւն մը եւայլն : Իրաւացի է Մ. Մամուրեան, որ խօսելով Ծերենցի այդ շրջանի գործունէութեան մասին, դիտել կուտայ թէ այս վերջինը «շատ նիզակներ կոտրած է գրական մենամարտերուն մէջ » :

Հրապարակագրական գործունէութեան շարունակութիւնը եւ ամբողջացումը հանդիսացաւ իր գրական – դեղարուեստական գործունէութիւնը, որով ան սկըսաւ զբաղիլ ԺԹ. դարու վերջերը : Իրարու ետեւէ հրապարակ ելան անոր երեք պատմավէպերը՝ «Թորոս Լեւոնի», «Երկունք Թ. դարու» եւ «Թէոտորոս Ռշտունի», որոնք գրագէտի փառքը հագցուցին հեղինակին, զայն դասելով դասական հեղինակներու շարքին : Ծերենց դիտել կուտար, որ անհրաժեշտ է գրականութեան մէջ ստեղծել կենդանի, լիարիւն տիպարներ, որոնք գրական ազդեցութիւն ունենան մարդոց վրայ : Ան անհրաժեշտ կը գտնէր հրաժարիլ « հնօրեայ հանդերձից »՝ խրթին գրաբարէն, որ երթալով աւելի կը խզուէր ժողովրդական լայն խաւերէն, եւ գրել ամէնուն մատչելի աշխարհաբարով : Չափածոյի սեռին մէջ ասիկա եղած էր արդէն. Ալիշան Պէշիկթաշլեան, Շահազիզ արդէն հարթած էին գրական այդ նոր ուղին՝ հարբենասիրական, գաղափարական ճամբան, որուն գագաթնակէտը պիտի հանդիսանար Ռաֆայէլ Պատկանեանի մարտագոր բանաստեղծութիւնը : Արձակի մէջ առաջին ջահակիրներէն մէկը եղաւ Ծերենց :

1877ին հրատարակուած « Թորոս Լեւոնին » մէկ անգամէն իր վրայ գրաւեր ընթերցող հասարակութեան լայն ուշադրութիւնը : Ստեղծագործութեան նիւթ դարձնելով Կիլիկիոյ Հայոց պատմական անցեալը՝ Հայ – բիւզանդական պատերազմները, Ծերենց այդ նիւթին վրայ պատկերացուցած է դիւցազուն հայորդի Թորոսի սխրագործութիւնները իր ստրկացած հայրենիքը փրկելու համար : Այս ընելու համար Թորոս կը ստիպուի ոչ միայն գործ ունենալ «խարդախ ու նենգաւոր» Բիւզանդիոնի, այլեւ Իկոնիայի Զինդի, Եդիպտոսի սուլթանի եւ քանի մը այլ տէրութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ : Ծերենց բացայայտելով հանդերձ իր հերոսին ռազմական կարողութիւնները, մեծ յաջողութեամբ ցոյց կուտայ Թորոսին քաղաքագէտի յատկութիւնները՝ բանիմաց դիւանագէտ, որ կը յաջողի վարպետ ձեւով լուծել Հայաստանի դրացի պետութիւններուն, ներքին կեդրոնախոյս իշխաններուն հետ կապ ունեցող կնճռոտ խնդիրները : Ի հակադրութիւն իր եղբօր՝ կնաբարոյ ու ծաղամիտ Մլեհի, Թորոսի մօտ շեշտուած են կազմակերպչական մեծ կարողութիւնները, ղեկավարի յատկութիւնները, ջերմ հայրենասէրի ոգին :

« Երկունք Թ. դարու » պատմավէպը, որ լոյս տեսաւ նախորդէն մօտ երկու տարի ետք, հանդիսացաւ Ծերենցի գրականութեան բարձրակէտը : Նիւթը գրաւեալ պատմական է, կը վերաբերի արաբական 840 արշաւանքներուն, անոնց լուծին եւ հայ ժողովուրդին ընդվզումը այդ լուծին դէմ : Տարակարծիք ըլլալով մեր պատմութեան մէջ տարածուած եւ գրագէտներու կողմէ օրինականացուած այն սովորութեան, թէ պատմական դէպքերու հերոսները կրնան ըլլալ միայն « արք մեծամեծք եւ իշխանականք » Ծերենց, առաջին անգամ ըլլալով կերտեց պարզ շինականի մը հմայիչ տիպարը : Վէպին կեդրոնական հերոսը խուցի Յովնանն է, պարզամիտ եւ նահապե-

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻԻԿՈՅԻ

ԿԵԱՆՔԸ

—o—

1801 տարւոյ Մայիսեան գիշեր մը, Վոժերու բարձրաբերձ կատարին՝ Տընոնի մէջ, Լիւնեվիլէն Պըզանսոն կատարած իրենց մէկ ճամբորդութեան ընթացքին է որ հրամանատար Լէոփոլտ Հիւկօ եւ իր կինը՝ Սոֆի կը յղանան իրենց երրորդ մանչ զաւակը որ պիտի կոչուէր Վիկտոր : Արդարեւ, երախան կը ծնի 1802 Փետրուար 28ին, Պըզանսոնի մէջ : Նորածինը այնքան ազազուն ու վատառողջ կը թուէր աշխարհ գալու պահուն, որ մանկաբարձը կը հաւաստէր թէ չէր կրնար երկար կեանք ունենալ ... Հակառակ այս դուշակութեան, մանուկը փրկուեցաւ շընորհիւ իր «յամառ մօրկանը» տարած խնամքներուն :

Տարօրինակ սակայն, եռուն է եղած փոքրիկ Վիկտոր Հիւկոյի մանկութիւնը՝ տարուբերուած Նէապոլսական մարմարակերտ եւ սպանական հինաւուրց պալատներու միջեւ, ուրկէ կ՛անցնէին երբ հրամանատարը, աւելի ետքը զօրավար Հիւկոն, կայսերական շրջանի պատերազմներուն բերումով ստիպուած էր բանակիլ :

Վիկտոր Հիւկոյի մանկութիւնը ենթարկուած է շարունակական ցնցումներու, նկարագրով իրարու բոլորովին հակոտնեայ, այլ սակայն բարի ու առատաձեռն ծնողքի մը միջեւ : Հայրը՝ յեղափոխութեան ծնունդ, կեանքը սիրող հանրապետական մը, իսկ մայրը՝ Պրըթոնուհի մը աւանդապաշտ, թագաւորական, վոլթերեան թերահաւատութեան գիծով մը :

Հիւկօ ամոլը չուշանար իւրաքանչիւրը իր կողմէն ապրելու կեանքը : Զօրավարը, արշաւանքէ արշաւանք հսկայական այն պատերազմի դաշտին վրայ որ այդ շրջանին կը կոչուէր Եւրոպա, Էլպա կղզիին մէջ կը պատահի Կատարինէ Թովմաս անունով դեռատի աղջկան մը, որուն հետ կը սկսի կենակցիլ : Իր կողմէն, Տիկին Հիւկօ, կը մնայ Փարիզ իր զաւակներուն հետ եւ ընկերակցութեամբը փոքրիկ Վիկտորի կնքահայրին՝ նախկին զօրավար Վիկտոր Լահորիի, որ իբր դաւադիր կը հետապնդուէր կայսերական ոստիկանութեան կողմէ : Կը բնակէին Ֆէօյանթին փողոցին մէջ տուն մը՝ որ կը գըտնուէր պարտէզի մը խորը :

Ֆէօյանթինի տան պարտէզին յիշատակը Վիկտոր Հիւկօ իր յուզումնալից պատանեկութեան յիշատակներուն մէջ, պիտի պահէր մինչեւ իր կեանքին վերջը :

Յեղափոխութեան շրջանին փիլոնազուրկ եղած ապա ամուսնացած կրօնաւոր մը՝ Հայր Լարիվիէր կը ստանձնէ պատանիին դաստիարակութեան հոգը : Երբ կը սկսի իր աշակերտին նախ կարդալ – գրել սորվեցնել, Հայր Լարիվիէր կը նշմարէ թէ տղեկը արդէն մինակը սորված էր, որով ուսուցիչը անմիջապէս կ՛անցնի լատիներէնի դասաւանդութեան, ու հոգ ալ կը տեսնէ թէ իր աշակերտը բնազդաբար կը սիրէր այդ լեզուն իբրեւ կատարեալ եւ տոկուն լեզու մը :

1811ի սկիզբները, Վիկտոր Հիւկօ բըրտօրէն կը հեռացուի Ֆէօյանթին փողոցի հրաշալի պարտէզէն ուր անցուցած էր իր տղայութիւնը եւ կը զրկուի վայելելէ «Էփիթոմէ»ի եւ «Տէ Վերիս Իլլուսթրիպուս»ի հեշտանքները : Արդարեւ, Տիկին Հիւկօ կը վճռէ երթալ ու միանալ Սպանիոյ մէջ բանակող իր զօրավար ամուսնոյն :

Փոքրիկ Վիկտորը իսկոյն կը սիրէ մերթ մռայլ ու մերթ գեղածիծաղ բնութեամբ մը օժտուած այդ հակասական երկիրը :

Սահմանը անցնելէ ետք, առաջին քաղաքը զոր կը տեսնէ, միանգամայն ազնուական, հպարտ ու խստամբեր իր բազմաթիւ հովիւներով՝ որոնց ձեռքին հովուական գաւազանը արքայական մականի մը բնոյթը ունէր, կը կոչուէր Էրնանի ... Այս ճամբորդութենէն սկսեալ, մանուկին միտքը կը սկսի զբաղիլ տակաւին անծանօթ ու անանուն ուրուականներով, որոնք աւելի ուշ պիտի դառնային կենդանի հերոսները վիպապաշտ թատրոնին :

Սակայն, Կայսրութեան մօտալուտ թաւալգլոր անկումը շուտով պիտի անջատէր Հիւկոներու զաւակները վայլ այլ այնքան գեղատեսիլ Սպանիայէն իրենց թափառական ու վիպային տղայութենէն :

1814 Սեպտեմբերին, երբ կը վերադառնան Փարիզ, զօրավար Հիւկօ իր զաւակները կը տեղաւորէ Քորտիէ եւ Տէքիւ գիշերօթիկ հաստատութեան մէջ, Սէնթ Մարկըրիթ փողոցը՝ «մռայլ վայր մը սեղմուած Աբբայարանի բանտին եւ Տարակոնի անցքին միջեւ ...» :

Ֆէօյանթինի խորհրդաւոր ու զաւակեղ պարտէզը, զինուորական կայքերու կրակները, Մատրիտի մէջ իրենց բնակած Մասսերանոյի պալատին ոսկեզօծ պալատներուն նրբանցքները որոնց առաստաղը կը կրէր Ֆրանսական յաղթանակներու նկարները, զէն ու զրահներու փայլատակումներն ու թմբուկներու զարկը ... Այս բոլորը անհետացուցին : Տղայութեան վերջն էր ...

« Կ՛ուզեմ ըլլալ Շաթոպրիան կամ՝ չինչ» կը գրէ այն ատեն հպարտօրէն յուշագրին մէջ, երբ դեռ 14 տարեկան է :

(1 Շար.)

ԲԱՆՏԱԳ ՕՐԵՑՈՒՑԻՉ

ՀԱՅՐ ԿԱՀԱՆԸ ՀՈՒՇԵՐ

— Ձեր կ՝ուզեք, տատիկ ջան, որ ես ձեզ համար ինչ-որ բան կարդամ :

— Ինչո՞ւ, տղայո՛ց իմաստասիրությունը նկատի ունիս, թէ ուրիշ բան մը կայ :

— Ոչինչ, ես ալ հետաքրքրուած եմ ձեր մանկութեան հետքերով, տատիկ ջան, ուզեցի տեսնել, թէ ինչպէ՛ս կ՝անցնէր ձեր մանկութիւնը, ինչպէ՛ս կ՝ապրէիք, ինչպէ՛ս կը զբաղէիք, ինչպէ՛ս կը խաղայիք, ինչպէ՛ս կը սիրէիք, ինչպէ՛ս կ՝ատէիք, ինչպէ՛ս կը վախնայիք, ինչպէ՛ս կ՝ամչնայիք, ինչպէ՛ս կը ծիծաղէիք, ինչպէ՛ս կը լացէիք, ինչպէ՛ս կը զայրանայիք, ինչպէ՛ս կը ներէիք, ինչպէ՛ս կը ներողութիւն կը խնդրէիք, ինչպէ՛ս կը պատժուէիք, ինչպէ՛ս կը պատժէիք, ինչպէ՛ս կը գովուէիք, ինչպէ՛ս կը գովէիք, ինչպէ՛ս կը նախանձէիք, ինչպէ՛ս կը նախանձուէիք, ինչպէ՛ս կը ստէիք, ինչպէ՛ս կը խաբուէիք, ինչպէ՛ս կը խաբէիք, ինչպէ՛ս կը գողնայիք, ինչպէ՛ս կը գողցուէիք, ինչպէ՛ս կը ծեծուէիք, ինչպէ՛ս կը ծեծէիք, ինչպէ՛ս կը կռուէիք, ինչպէ՛ս կը հաշտուէիք, ինչպէ՛ս կը ծանօթանայիք, ինչպէ՛ս կը բարեկամանայիք, ինչպէ՛ս կ՝ամուսնանայիք, ինչպէ՛ս կը ծնանիք, ինչպէ՛ս կը մեծնայիք, ինչպէ՛ս կը ծերանայիք, ինչպէ՛ս կը մեռնիք, ինչպէ՛ս կը յարութիւն առնէք, ինչպէ՛ս կը դատուիք, ինչպէ՛ս կը դատապարտուիք, ինչպէ՛ս կը դատէք, ինչպէ՛ս կը դատապարտէք, ինչպէ՛ս կը դատուիք, ինչպէ՛ս կը դատէք, ինչպէ՛ս կը դատապարտուի

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Նշան Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Ճերանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սահակ Ճերանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վարդուհի Թաշճեան (Հայաստան), Պ. Սեդրակ Թաշճեան (Պէյրութ), Քիւրէճեան ընտանիք (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Աթէշեան ընտանիք (Վալանս), եւ համայն սգակիր բարեկամները, սրտի կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՃԵՐԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թաշճեան, 78 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը այս Շաբաթ առաւօտ՝ Մարտ 16, ժամը 10ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Մեծարգոյ Մայր Լիլիան, Տիկին Շուշան Սարկաւագեան, Այրի Տիկին Նուարդ Բարսեղեան, Պ. Յակոբ Սարկաւագեան, Տիկին Լիլի Սարկաւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պոտոսեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Պոտոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Եւգինէ (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ Յովսէփեան, Խաչիկեան, Պէտիկեան, Ժամկոչեան, Զաքարեան, Լէյլօզեան, Սէմէրճեան Փանոսեան, Դատաւորեան եւ Խարբութեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ քեռկինին՝

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՊՈՏՈՍԵԱՆԻ

որ տեղի ուեցաւ խոր ծերութեան մէջ, Լը Ման, Մարտ 12ին իր զաւկին մօտ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ առաւօտ (15 Մարտ), ժամը 11ին, 69 Ռիւ տէ Վիքթիմ տիւ Նազիզմ, Լը Ման :

Հաղորդակց. Միջոց.— Կառ Մոնփարնասէն (Պիէնվընիւ) երկաթուղին կը մեկնի առաւօտեան ժամը 8·30ին եւ Լը Ման կը հասնի 10ին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արմենուհի Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ
(Մուշի Առնիստ գիւղէն)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մ. Պետրոսեան հաստատութիւնը, Փարիզի Աղքատախնամ ընկերակցութեան նուիրած ըլլալով՝ հինգ հազար Ֆրանք, ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն, Աղքախնամի վարչութիւնը հրապարակաւ կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Արթին աղա Պէնլեանի (Քէօթահիացի) փափաքին համաձայն (մեռած Մարտ 9ին, Աղքատախնամի Հանգստեան տան մէջ) հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են ծերանոցին.— Իր զաւակները՝ Հ. Պէնլեան 50, Ճ. Պէնլեան 100, թոռը՝ Տ. Պէնլեան 50, Ա. Քիրէմիտճեան 50, Պօյաճեան 15 : (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Զամօղլեան (Լիոն) եւ Սիւրմէնեան (Օպընա) ընտանիքներ, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն, որոնք բարեհաճօրէն այցելութիւններ տուին իրենց սիրելի ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆԻ հիւանդութեան շրջանին եւ ի վերջոյ իր մահուան առիթով ցաւակցութեամբ ուղեցին ամոքել ընտանիքին խոր վիշտը :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով պիտի տօնէ Կապոյտ Խաչի օրը, բացառիկ շուքով Մարտ 31ին, Մեզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Մարտ 23, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուլկարիայէն կը փնտռեն Մարիամ Պատոյեան եւ զաւակը Վարդդէս Պատոյեան (Զունկուշցի Իշխան գիւղէն), որոնց Մարսէյլի շրջանը գտնուելուն լուրը առնուած է : Այս անձերէն լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

M. NICHAN MAZMANIAN
57, Chemin du Merlan, Marseille 14·

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Կիւլպէնկ Մակարեան, որդի Կիւրեղի. այժմ չուրջ 54 – 55 տարեկան ըլլալու է: Ծնած է Եոզկատի շրջանին Պօղազլեան գիւղաքաղաքը: 1926ին Պէյրութէն Ֆրանսա մեկնած է: Փնտռողն է Հայկազ Թորոսեանը, որու հետ թղթակցած է մինչեւ 1933: Գրել Երեւան, Վերին Զէյթուն (Գամարագ) փողոց թիւ 16, տուն 39 Հայկազ Թորոսեանի հասցէին :

× Կը փնտռուի Վահագն Ենովքի որդի Հովեանը, որ Փարիզ կ'ենթադրուի թէ կը գտնուի եւ 1920 – 1940 թղթակցած է իր եղբօր հետ որ այժմ զինք կը փնտռէ. եղբօր անունն է Արամ: Վահագնը ունի զաւակ մը Ռուբիկ անունով, որ ծնած է 1928ին Փարիզ: Գրել Երեւան, Բարեկամութեան փողոց թիւ 2, չէնք 6րդ, մուտք 63: Արամ Ենովքի Հովեանի հասցէին :

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ դիւանը : Հասցէ.— 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւն է ԷԼԻզէ 67–03:

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ Սէն – Թիլէռ տիւ Թուվէի, 17 Մարտ, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրոֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէշամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրները՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Յունաստան, Ուկրայնիա, Չեխոսլովաքիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ, Սօսի պարախումբը ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը (Տրուժպա), ղեկավարութեամբ Վահէ Ճէրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 4ին, ընկերուհի Իրիս Պասմաճեանի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան (Քաշան):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին դրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, Պէյրութ թղթակազմ	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, Միւնիխ	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 16 ՄԱՐՏ

SAMEDI 16 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9557 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9557

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀՈԳԵՐԸ

Թուրքերը ուշի ուշով կը հետեւին իրենց հարաւային սահմաններուն վրայ տեղի ունեցած արտասովոր անցուդարձերուն :

Իրաքէն եւ Սուրիայէն առաջ մեծ վախ կար, որ նոր յեղափոխութիւն մը ծագէր Թուրքիոյ մէջ :

1960 Մայիս 27ի յեղափոխութիւնը փոխանակ բարւոքելու, աւելի ծանրացուցած է երկրին կացութիւնը ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Սահմանադիր ժողով, խորհրդարանական ընտրութիւն, խառն դահլիճ, զանազան նոր օրէնքներ, առեւտրական սեղմումներ, նոր տուրքեր, բանակի եւ համալսարանի մաքրագործում, դրամի արժեզրկում եւ այլ խիստ միջոցներ անզօր եղան ամրապնդելու կառավարութեան դիրքը եւ փարատելու ընդհանուր դժգոհութիւնը, որ օրէ օր աւելցաւ :

Դժգոհներու առաջին շարքին վրայ կուգան այն 6 – 7000 սպաները, որոնք հանգստեան կոչուեցան զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլի իշխանութեան գլուխ անցնելէն անմիջապէս վերջ: Ասոնք պարբերաբար բողոքի ցոյցեր կը կազմակերպեն եւ արդարութիւն կը պահանջեն :

Դժգոհ են համալսարանի դասախօսները, որոնցմէ 147 հոգի մէկ անգամէն պաշտօնանկ եղան: Ետքէն անոնցմէ ոմանք ներման արժանացան :

Դժգոհ են Ատալէթ կուսակցութեան վարիչները, որոնք Իսմէթ Ինէօնիւի խառն դահլիճէն քաշուելով ընդդիմադիր դարձան : Ասոնք սկիզբէն ի վեր իր պահանջէին ընդհանուր ներում շնորհել Եասը Ատայի դատապարտեալներուն :

Քանի մը ամիս առաջ անոնցմէ մաս մը ազատ արձակուեցան: Սակայն ատիկա չգոհացուց կուսակցութիւնը, որուն պետը Կիւմիւշփալա շրջապտոյտ կը կատարէ գաւառի մէջ, օրուան իշխանութեան դէմ դժգոհութիւնը հրահրելով ժողովուրդին մէջ :

Դժգոհ են բանուորները, որոնք յաճախ գործ չեն գտներ, գործ ունեցողներն ալ լաւ չեն վճարուիր ու կ'ապրին սեւ թշուառութեան մէջ :

Զախակողմեան տարբեր կ'օգտագործեն գործաւորներու այս ողբալի կացութիւնը՝ ընկերային շարժումներ առաջ բերելու համար : Բանուորները հետզհետէ կը կազմակերպուին արհեստակցական միութեանց մէջ: Ցոյցեր կը կատարեն : Հաց եւ գործ կ'ուզեն: Գործադուլի իրաւունք կը պահանջեն :

Դժգոհ են առեւտրականները, որոնք նորանոր տուրքերու կ'ենթարկուին: Արտածման ու ներածման պայմանները կը խստացուին: Արտասահման ճամբորդողներէն դրամական արտակարգ զոհողութիւններ կը պահանջուին :

Դժգոհ են նոյնիսկ Մայիս 27ի յեղափոխութեան հեղինակներէն ծանօթ 14 սպաները, որոնք 1960 Նոյեմբերին հեռացուած էին Թուրքիայէն: Այժմ վերադարձած են արդէն եւ գնդապետ Թիւրքէշի գլխաւորութեամբ ծրագրած են շրջիլ գաւառները՝ իրենց ապագայ գործունէութեան ծրագիրը որոշելէ առաջ :

Անցեալ տարի Փետրուար 22ին Անգարայի մէջ յեղափոխութեան անյաջող փորձ մը կատարուեցաւ զինուորական վարժարանի տնօրէն գնդապետ Այտէմիրի ղեկավարութեամբ :

Ծեր աղուէսը՝ Ինէօնիւ, որ ձեռքին մէջ կը պահէ բանակը, իր սաղմին մէջ խեղդեց շարժումը: Սակայն վախցաւ պատժելէ հեղինակները:

Խախուտ է կառավարութեան դիրքը : Վարչապետը շարունակ շփման մէջ է բանակի հրամանատարներուն հետ, որոնց վրայ ունեցած բարոյական ազդեցութիւնը կ'օգտագործէ՝ առաջքն առնելու համար անակնկալ յեղափոխութեան մը :

Այս պայմաններուն տակ, շատ բնական է, որ Սուրիոյ եւ Իրաքի դէպքերը անդրադարձումներ ունենան Թուրքիոյ մէջ:

Տարակոյս չկայ որ Իրաքի Քիւրտերուն ձեռք բերած ազգային իրաւունքները պիտի սրտապնդեն Թուրքիոյ իրենց հայրենակիցները, որոնք առիթի կը սպասեն՝ կրկին գլուխ ցցելու համար Անգարայի կառավարութեան դէմ :

Արեւելեան նահանգներու Քիւրտերը թրքացնելու քաղաքականութիւնը, քիւրտ ցեղապետներու տարադրութիւնը եւ այլ միջոցներ չեն կրցած հայրենասիրական ոգին մեռցնել անոնց մէջ :

Մոլլա Պարզանիի յաղթանակը փայլուն հեռանկարներ կը բանայ Թուրքիոյ քիւրտ բնակչութեան առջեւ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱ-ԵԳԻՊՏՈՍ-ԻՐԱՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ

Դամասկոսի ձայնասփիւռին եռուզեռը մեծ է.— «Սկսած է Սուրիա – Եգիպտոս-Սուրիա Միութեան ընթացքը » կը կրկնէ միշտ խօսնակը: Վերջին լուրերու համաձայն այս ուղղութեամբ հանրաքուէ մը պիտի ըլլայ երեք հանրապետութեանց մէջ: Սալահ Պիթար այս առթիւ յայտարարութիւններ ըրաւ Հինգշաբթի իրիկուն մինչ Նասր յաջորդ օրը հինգ ժամ խորհրդակցութիւն կ'ունենար Սուրիոյ եւ Իրաքի պատուիրակներուն հետ :Ասոնց բընոյթը սակայն, գաղտնի կը պահուէր :

Դամասկոսի մէջ, այս մասին խօսած է նաեւ բանակի ընդհ. հրամանատարը՝ Զօր. Աթթասի: Ցայտնելէ ետք թէ Գահիրէի, Դամասկոսի եւ Պաղտատի Միութիւնը բնական շարունակութիւնն է Մարտ 8ի պետական հարուածին , ըսած է.— « Ձեր բանակը, սուրիացի ժողովուրդ, երդում ըրաւ որ այս միութիւնը պիտի իրագործէ ստեղծելու համար Արաբ ազգը որ պիտի ցոլացնէ արաբական ճշմարտութիւնը եւ որ պիտի մեծնայ մինչեւ որ աշխարհի մեծագոյն ուժը դառնայ Ատլանտեանէն մինչեւ Պարսից ծոց »:

Քաղաքագէտներու անկարողութեան ի տես, զինուորականներն են որ ձեռք առած են կացութիւնը: Զօր. Աթթասին է որ կը խօսի յանուն Յեձափոխ. Կոմիտէին, որ կազմուած է միայն պետական հարուածին մասնակցող սպաներէն : Այս բանակն ալ սակայն մեծ վստահութիւն չունի ինքն իր վրայ եւ ստիպուեցաւ արգելք հանդիսանալ ցոյցերուն : Արդարեւ երիտասարդներ ամէն օր փողոցները կը տողանցէին Նասրի մեծադիր նկարը պտըտցնելով եւ եգիպտական դրօշակ պարզելով: Բանակը ցրուեց ի վերջոյ ցուցարարները, յայտնելով թէ «անհատի պաշտամունքը արգիլուած է Սուրիոյ մէջ »:

Ի՞նչ ձեւ պիտի առնէ այս միութիւնը : Եթէ Պաասի տեսակէտը հող գտնէ, այդ միութիւնը պիտի կայանայ միայն «արաբ ազգին» գերագոյն խորհուրդի մը ստեղծման մէջ, որուն հեղինակութիւնը պիտի գործադրուի դաշնակցային դրութեամբ:

Պէտք չէ մոռնալ թէ երկու տարի առաջ երբ առաջին անգամ նման ծրագիր մը ներկայացուեցաւ Նասրի, ան ըսաւ «Այս ամբողջը շատ գեղեցիկ, բայց պետութեան ղեկավարները ի՞նչ պիտի ըլլան : Այս է անմիջական հարցը »:

Հաւանական է սակայն որ Նասր ընդունի այս ձեւը որ թոյլ կուտայ իրեն թէ իր ժողովրդականութիւնը փրկել եւ թէ ամրապնդել արաբ ընկերվարական պլոքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են Իրաքի դեսպանատան առջեւ , բողոքելու համար Իրաքի համայնավարներու գնդակահարումին դէմ :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ անակնկալ գործադուլ մը ըրաւ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 4ին, 24 ժամուան համար: Ընկերային տագնապը հեռու է լուծուած ըլլալէ :

ՏԸ ԿՈԼ Հոլանտայի թագուհիին ճաշի հիւրը պիտի ըլլայ Շաբաթ ցերեկ: Ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են: Ոչ երթալու ժամը յայտնի է, ոչ առնելիք ճամբան, ոչ ալ ճաշին վայրը: Այս այցելութիւնը պաշտօնական բնոյթ չունի: Տը Կոլի դիմումին վրայ տեղի կ'ունենայ: Կ'ըսուի թէ ուզած է Ժիւլիանա թագուհիին «սիրտը առնել» , Հասարակաց Շուկայի տագնապին առթիւ: Հոլանտացիք անգլիասէր են, ընդհանրապէս :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ անուղղակի կերպով ցոյց մը ըրաւ Իրաքի դէմ որ, կը շարունակէ հալածել համայնավարները , ճանչնալով Քուէյթի իշխանապետութիւնը :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆԹԻԼԻԱՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

Այսու հաճոյքն ունինք հաղորդելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հաւատացեալ համայն ժողովրդեան որ Կաթողիկոսութիւնս անդամ ընտրուած է Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին (Ուորլտ Քոնսըլ օֆ. Չըրչըզ):

Արդարեւ , Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Ընդհ. Քարտուղարը Տոքթ. Վիսըր, 'թ Հուֆթ, որ Փետրուարի 8ին յատուկ այցելութիւն էր տուած Երանչ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին եւ բերանացի յայտնած Կաթողիկոսութեանս անդամակցութեան իրողութիւնը, Կաթողիկոսութեանս ուղղուած նամակով մը, Փետրուար 25 թուակիր, կը գրէ.—

« Մեծ հաճոյքն ունիմ տեղեկացնելու ձեզի որ ձեր Եկեղեցւոյ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին անդամակցութեան կանոնական պայմանները այժմ լիովին լրացած են: Հետեւաբար, իրաւունքն ունիմ յայտնելու որ ձեր եկեղեցին ընտրուած է անդամ եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին :

« Թոյլ տունէք ինծի յայտնելու այն յոյսը թէ ձեր եկեղեցւոյ մասնակցութիւնը եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի կեանքին, պիտի բերէ առատ բարիք ձեր եկեղեցիին եւ եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդին ընդհանրապէս » :

Հաւատարմօրէն ձերդ,

Ուլ. Ա. Վիսըր 'Թ Հուֆթ

Այս պաշտօնական գիրին պատասխանեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նորընտիր Տեղապահը Բարձրշ. Տ. Խորէն Ս. Արք. 1 Մարտին եւ հետեւեալ նամակը ուղղեց Տոքթ. Վիսըր 'թ Հուֆթին.—

« Ուրախ եղանք ստանալով ձեր 25 Փետրուարի նամակը, որմէ իմացանք որ մեր Եկեղեցւոյ մասնակցութիւնը Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին իր լրումին է հասած եւ հաստատուած իրողութիւն դարձած :

« Դուք արդէն գիտէք թէ մեր ամենասիրելի Վեհափառը Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս, որքան կը փափաքէր անձամբ լսել այս բարի լուրը: Բայց Աստուծոյ տնօրինութիւնները վեր են մարդկային բոլոր ակնկալութիւններէն եւ դատաստաններէն: Իր անհաւատալի եւ այնքան յանկարծական մահը խորապէս ցնցեց մեզ եւ համայն հայ ժողովուրդը ինչպէս նաեւ իր բարեկամները քրիստոնէական միւս բոլոր Եկեղեցիներու եւ Համայնքներու մէջ :

« Այս առիթով, մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնենք ձեզի ձեր համակրանքին եւ ցաւակցութեան համար, որ այնքան ազնուօրէն արտայայտուած էր ձեր հեռագրին մէջ, ինչպէս նաեւ Տիար Քրիստոֆըր Քինկի անձամբ մասնակցութեան համար թաղման արարողութեան այստեղ, Անթիլիասի մէջ, 24 Փետրուարին :

« Ձեզ կը վստահեցնենք որ Նորին Սրբութիւն Հոգելոյս Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ոգին պիտի պահուի միշտ կենդանի, օգնականութեամբն Աստուծոյ, եւ մեր անդամակցութիւնը Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին կը հաւատանք որ պիտի ըլլայ իրական բարիք մը մեր Եկեղեցւոյ համար :

« Մնամ սրտագին շնորհակալութիւններով եւ լաւագոյն մաղթանքներով ,

Աղօթարար

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կաթող. Տեղապահ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

(Կնիք)

ԱԼԵՔՍԷՅ ԱՃՈՒՊԷՅ

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԱՊԵԱՆԻ ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Ամսոյս 10ին , Կիրակի, Ն. Խրուշչեւի փեսան, Ալէքսէյ Աճուպէյ, որ Իզվեստիայի խմբագրապետն է, կնոջը Բատայի հետ, իր քաղաքական եւ դիւանագիտական բնոյթ կրող այցելութիւներուն ճամբուն վրայ՝ ժամանեց Միլանօ: Յաջորդ առաւօտ, ժամը 10·30ին, անակնկալօրէն, միասնաբար Հռոմի ռուսական դեսպանատան առաջին քարտուղար Գուրգէն Աղայեանի՝ այցելեց Ստեփան Սրապեանի գործատունը , ծանօթանալու համար ներքին սարքաւորման եւ գործաւոր – գործաւորուհիներուն վիճակին: Շնորհաւորման եւ գնահատանքի խօսքեր ունեցաւ արդիական կազմակերպութեան եւ արտադրութեանց այլազանութեան եւ գեղեցկութեան նկատմամբ: Խանդաղատանօք յիշեց Հայաստանն ու Հայերը, ուրիշներու կարգին՝ Ա. Միկոյեան, Ա. Խաչատուրեան, Վ. Համբարձումեան, Մ. Սարեան, ջատագովելով մեր ցեղին կենսունակութիւնն ու նախաձեռնութեան ոգին: Բնաւորութեամբ վերջին ծայր հաղորդական, անմիջապէս ստեղծեց ջերմ մթնոլորտ մը, մինչ իր կինը, որ աղջիկն է Խրուշչեւի՝ հետաքրքրութեամբ կը դիտէր ու կը զննէր ամէն ինչ :

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Սրապեան, ըստ պատշաճի հիւրասիրեցին այցելուները : Կէս ժամ վերջ, հիւրերը կը մեկնէին Միլանոյի քաղաքապետարանը :

Ի ՍՊԱՍ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Անցեալ Մարտ Յին, Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ Այդ ճոխ բացառիկ թիւով մը (12 էջ) տօնած է իր տասնամեակը: Այդ թիւէն կ'արտատպենք Մ. Իշխանի հետեւեալ յօդուածը :

Հայ մշակոյթին ծառայելու միջոցները բազմազան են :

Թող չկարծուի, թէ անոնք միայն օգտակար կը հանդիսանան, որոնք իրենց տաղանդին ուժով նորանոր արժէքներ կ'աւելցնեն մեր մշակութային հարստութեան վրայ: Առաջին հերթին աչքի զարնող վաստակաւորները անոնք են անշուշտ, ստեղծագործ այն մշակները, որոնց գործին հետ անուններն ալ անմահութեամբ կը պսակուին :

Բայց որքա՞ն մեծ է երախտիքը մշակոյթի պահպանման եւ տարածման սատարող անանուն աշխատաւորներուն ... Ամէն կառուցման մէջ ճարտարապետը միայն կը յիշուի: Կարելի՞ է սակայն երեւակայել որեւէ կոթող, առանց բանուորի սեւ աշխատանքին եւ դառն քրտինքին :

Մշակոյթի շէնքն ալ իր բազմապիսի եւ բազմագոյն գործաւորներու բանակը ունի: Զափազանցած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ այդ բանակը ամբողջ ժողովուրդն է, իր գիտակից դասերով : Առանց հաւաքական այս ճիգին ու գործակցութեան, ոչ մէկ ազգի մշակոյթը կրնայ ապրիլ եւ զարգանալ :

Ստեղծողը մէկ անգամ միայն կ'ապրի հրաշակերտութեան երկունքը : Իսկ ուսումնասիրողները, բացատրողները, ուսուցանողները սերունդէ սերունդ պարտաւոր են պահել, պահպանել եւ փոխանցել իւրաքանչիւր արժէք : Սիրել, հիանալ եւ գուրգուրալ անոնց վրայ: Ձեռագիրի նշխար մը, նկար մը, կիսաքանդ յուշարձան մը, ժողովրդական երգի կամ բանահիւսութեան նմոյշ մը մշակոյթի գանձարանին հարստութիւնները կը կազմեն. բայց ո՞ւր կը մնայ անոնց արժէքը, մինչեւ իսկ գոյութիւնը, եթէ գնահատողներու եւ արժեւորողներու սիրահար աչքը չիյնայ անոնց վրայ եւ գուրգուրոտ ձեռքը չհպի անոնց:

Ահա թէ ինչու, մշակոյթի գոյութեան եւ գոյատեւման համար, ներշնչեալ բացառիկ դէմքերու անմիջապէս ետին անհրաժեշտ է ունենալ գիտուններու, մասնագէտներու եւ սիրողներու նուիրեալ ուխտաւորները : Անհրաժեշտ է ունենալ տակաւին համապատասխան հաստատութիւններ – թանգարան, մատենադարան, վարժարան, գիտական կեդրոններ :

Այս բոլորը, լայն տարողութեամբ, հնարաւոր է անշուշտ պետական միջոցներով եւ հայրենիքի մը ազատ պայմաններուն մէջ:

Այսուհանդերձ, մշակոյթով ապրող եւ իբրեւ ազգ տեւել ձգտող ժողովուրդի մը բեկորներն ալ, ի գին մեծամեծ զոհողութիւններու, կը ջանան գաղութային պայմաններու մէջ կենդանի ու կանգուն պահել նման հաստատութիւններ :

Հայ բեկորներու օրինակը, Սփիւռքի տարածքին, յուզիչ եւ կենդանի մէկ օրինակն է այս իրողութեան :

Ցառաջընթաց այս ուժերու ետեւէն՝ մշակոյթի բանակը պարտաւոր է քաշել տակաւին մատակարարներ, հայթայթիչներ, հաւաքողներ, տարածողներ :

Երբ ժողովուրդի մը կարեւոր մէկ հատուածը, մեզի նման տարագիր, զըրկուած է պետական աղբիւրներէ, չափազանց կենսական կը դառնայ մշակոյթը սիրող եւ անոր ծաղկումին նիւթապէս օժանդակող անձերու դերը: Առանց մեծահոգի նուիրատուներու ո՛չ թանկարժէք ձեռագիրներ կարելի է հրատարակել, ոչ ալ արուեստի, կրթութեան եւ դիտութեան հաստատութիւններ հիմնել : Այս պարագային՝ մեկենասներու գործին բարոյական արժէքը գրեթէ հաւասար է օժտեալներու մտքի արգասիքին : Մէկը իր նիւթով, միւսը իր ոգիով կը բեղմնաւորէ այն դաշտը, ուր պիտի ծլին կամ պտղաւորուին ազգի մը ստեղծարար կարողութիւնները :

Ցարգանքի եւ երախտագիտութեան արժանի չե՞ն արդեօք այն միւսները, որոնք ո՛չ նիւթի եւ ոչ ալ տաղանդի պաշար ունին, բայց Սուրբ Գործին կը բերեն իրենց անսահման հաւատքը, տաք սիրտը եւ անհուն խանդավառութիւնը, տունէ տուն եւ խանութէ խանութ տոմսակ վաճառելով, գիրք տարածելով, հանդէս կազմակերպելով, թատերական եւ դասախօսական հաւաքոյթներու դռները պահպանելով ...:

Ասոնք ալ արժանի են «մշակոյթի պահակ» տիտղոսին :

Անկիւնները մոռցուած եւ բոլորովին անտեսուած դեռ որքա՞ն վաստակաւորներ կան, որոնցմէ ամէն մէկուն ճիգն ու լուման իր տեղը եւ արժէքը ունի :

Թող ոչ ոք ըսէ, թէ ինք կապ չունի մշակոյթ կոչուող հոգեւոր երեւոյթին հետ, որ մասնաւոր շնորհք եւ կոչում կը պահանջէ: Մշակոյթը որքան ալ անհատական ստեղծումներու կնիքը կրէ, ազգի մը հաւաքական ապրումներուն բխումը կը հանդիսանայ :

Ինչպէս որ եկեղեցականներով միայն եկեղեցին չապրիր, այլ եկեղեցի կը դառնայ իր բոլոր անդամներուն, աղօթող հաւատացեալներուն գործօն մասնակցութեամբ, այնպէս ալ մշակոյթի տաճարը ընդհանրական է եւ կը պատկանի նոյն լեզուով երգող, նոյն տեսիլքները եւ երազները ունեցող բոլոր մարդոց համախմբումին :

Մամուլին դե՞րը այս բոլորին մէջ :

Զանգահարի եւ համադրողի կրկնակ դեր մը: Մեր մէջ մանաւանդ հայ մամուլը հինէն ի վեր եղած է մշակութային արտայայտութիւններու եւ իրագործումներու հանդիսարան: Գուցէ այս ձեւով մասամբ շեղած է քաղաքական օրագրութեան իր ընթացիկ կոչումէն: Այդ շեղումը սակայն միայն բարիք է բերած մեր լեզուին եւ գրականութեան :

Այսուհետեւ ալ հայ մամուլի մեծագոյն փառասիրութիւնը պէտք է ըլլայ, տասնամեակէ տասնամեակ, դրական հաշուեկշիռ մը ունենալ ի նպաստ մեր մշակոյթի զարգացման :

Հայ դատէն անբաժան է հայ մշակոյթը. մէկը միւսով կը պայմանաւորուի եւ կը զօրանայ: Եթէ մեր մամուլը կաթիլ մը ձէթ աւելի կաթեցնէ հայ մշակոյթի կանթեղին, ատով լաւագոյնս ծառայած կ'ըլլայ հայ ժողովուրդին: Ոգեւորութիւն ստեղծել հայկական արժէքներու շուրջ, սէր եւ հիացում արծարծել հայ մտքի, ստեղծագործութեանց հանդէպ, ծանօթացնել եւ տարածել զանոնք, համախմբել ընդհանրական ուժերն ու ճիգերը — ահա այն նուիրական եւ ամենօրեայ առաքելութիւնը, որուն կոչեցեալն է ամէն մէկ հայ թերթ :

Հայ մշակոյթի մեծ բանակին առջեւէն քալող նուագախումբն է հայ մամուլը : Անոր հնչեցուցած եղանակներու շեշտէն կախում ունին հետեւորդներու քայլերը :

Մ. ԻՇԽԱՆ

Գ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Գաբրիէլ Երանեանի ծննդեան թուականը դեռ ճշդուած չէ: Այս մասին գոյութիւն ունեցող տեղեկութիւնները հակասական են՝ կ'ընդգրկեն 1827 – 30ի տարիները: Սակայն պարզ է մէկ բան: Երանեան կեանքին կապը խզեց բոլորովին երիտասարդ տարիքին մէջ, հազիւ թեւակոխած իր ստեղծագործական ուժերուն ծաղկման շրջանը: Եւ հակառակ ասոր, կարեւոր նպաստ մը բերաւ հայ երաժշտութեան :

Երիտասարդ, ուսումը նոր աւարտած, բայց արդէն իսկ հմուտ երաժիշտ էր Գաբրիէլ, երբ որոշեց ուսումնասիրել եւ իրօք ուսումնասիրեց շատ մը Հայերուն համար բոլորովին անծանօթ բնագաւառ մը՝ եւրոպական երաժշտական դրութիւնը: Այս պարագան շատ կարեւոր նշանակութիւն ունեցաւ այդ օրերուն, երբ հայկական ազգային երաժշտական կեանքը խիստ սահմանափակ էր, քանի որ անջատուած էր եւրոպականէն, եւ երբ հայկական ձայնագրութեան նոր դրութիւնն ալ, Ար. Յովհաննիսեանի կատարած լրացումներէն ետքն ալ, զարգացման եւ բարելաւման պէտք ունէր: Երանեան համոզուած էր, որ եթէ Եւրոպացիները պէտք է ծանօթանան արեւելեան եւ մասնաւորապէս հայկական երգարուեստին, արեւելքցիներն ալ, անոնց մէջ ըլլալով նաեւ Հայերը, անհրաժեշտ է, որ ծանօթանան եւրոպական երաժշտութեան եւ երաժշտական դրութեան եւ աշխատին հասնիլ անոնց կատարելութեան բարձր աստիճանին :

Երանեան պաշտպանեց հայկական ձայնագրութիւնը կատարելագործելու եւ եւրոպականէն քննադատօրէն օգտուելու տեսակէտը: Այս պատճառով, վերամշակեց հայկական ձայնագրութեան սկզբունքներու դասաւանդութեան իր եղանակը: Քիչ ժամանակէն ան կը նկատուի հայկական ձայնագրութեան մէջ նոր ուղղութեան մը կամ դպրոցի մը հիմնադիրը եւ կը հասցնէ շատ յաջողակ եւ հաւատարիմ աշակերտ մը՝ Նիկողայոս Թաշճեան:

Այնուհետեւ Երանեան կը յաջողի արագօրէն ընդլայնել իր գործունէութեան սահմանները: 1857 – 58ի տարիներուն ան անփոխարինելի օգնութիւն կը բերէ Ա. Յովհաննիսեանի, հայկական երաժշտական առաջին ամսաթերթին՝ «Քնար Արեւելեան»ի հիմնադրութեան, խմբագրութեան եւ հրատարակութեան գործին մէջ ստանձնելով այն ժամանակներուն համար դժուար պարտականութիւն մը՝ հայկական եւ արեւելեան մեղեդիներ գրի առնել եւրոպական ձայնանիշերու օգնութեամբ: « Քնար Արեւելեան» կը հրատարակուի միայն մէկ տարի: 18[illegible] ան իր աշակերտ Ն. Թաշճեանի հետ կը հիմնէ նոր ամսաթերթ մը, բայց միայն ազգային մեղեդիներ պարունակող «Քնար Հայկական»ը: Անոր մէջ եւրոպական ձայնանիշերով կը հրատարակուէին հայկական երգեր եւ պարերգներ, եւ բաժանորդներուն համար, մաս առ մաս կը ներկայացուին հայկական եւ եւրոպական երաժշտութեան դրութեան սկզբունքները :

1862էն սկսեալ, « Քնար Հայկական» կը հրատարակուի իբրեւ ամսաթերթ: Խմբագրութեան կազմին մէջ Երանեան ջանքերով կը մտնէ Տիգրան Չուխաճեան:

Այս նոյն թուականին է, որ Գաբրիէլ Երանեանի ջանքերով կը հիմնուի Պոլոյ հայկական երաժշտական ընկերութիւնը: Այդ ընկերութեան գործունեայ անդամներու շարքին մէջ իրենց պատուաւոր տեղը կը գրաւեն բազմաթիւ երեւելի անձնաւորութիւններ, ինչպէս Գրիգոր Օտեան, Նահապետ Ռուսինեան, Գրիգոր Աղաթոն եւ ուրիշներ ընկերութեան կազմին կը կազմուի ուսումնական յանձնաժողով մը, որուն կազմին մէջ կը մտնեն Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Յակոբ Ոսկան, Մատթէոս Մամուրեան եւ քանի մը ուրիշներ :

Օգտակար, ստեղծագործ աշխատանքի այս տարերքով կլանուած էր, երբ 18[illegible] Հոկտեմբեր 13ին բոլորովին վաղաժամ ձեւով հեռացաւ կեանքէն, 35 տարին դեռ չբոլորած :

Գ. Երանեանի գործը շարունակեց ա[illegible]

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻԻԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Ֆրանսական Ակադեմիան 1816ի բանաստեղծութեան մրցման համար իբրեւ նիւթ կ'առաջարկէ՝ «Երջանկութիւնը զոր կը բերէ ուսումը կեանքի բոլոր պայմաններուն մէջ»: Պատանի Վիկտոր Հիւկօ մէկ շունչով կը գրէ երեք հարիւր երեսուն եւ չորս տող քերթուած մը: Երբ գործը կ'աւարտի, պէտք էր զայն յանձնել Կաճառի քարտուղարութեան : Արդ, Քորտիէ հաստատութեան աշակերտները բանտարկեալներ էին : Երիտասարդ Վիկտոր խնդիրը կը յայտնէ իր ուսուցիչներէն մէկուն, որ պաշտօն ունէր միեւնոյն ատեն ընկերանալ տղոց, հաստատութենէն դուրս շրջագայութիւններու ընթացքին: Այս ուսուցիչը, օր մը, այնպէս մը կը կարգադրէ, որ տղոց խումբը կ'առաջնորդէ Մազարէնի Պալատին առջեւ, ու հոն, մինչ միւս տղաքը զբաղած էին դիտելով շէնքին գմբէթը, ուսուցիչը եւ իր աշակերտը կը խոյանան դէպի Կաճառին քարտուղարի գրասենեակը ու կը յանձնեն իրենց ձեռագիրը զգեստաւորուած բարապանի մը :

Քանի մը շաբաթ ետք, երբ երիտասարդ Վիկտորը դպրոցի պարտէզին մէջ մարզանքով էր զբաղած, վրայ կը հասնի իր անդրանիկ եղբայրը՝ Աբել, որ արդէն սպայ էր, ու կ'ըսէ .

— Կաճառը կարծէր է թէ ջանացած ես զիրենք շփոթեցնել ... Երբեք չեն ուզած հաւատալ թէ տասնեւչորս տարեկան ես միայն, ապա թէ ոչ մրցանակը պիտի ունենայիր ...

Եւ սակայն, աւելի ուշ, Վիկտոր Հիւկօ պիտի յաջողէր շահիլ ուրիշ մրցանակ մը: Թուլուզի Ակադեմիան առաջարկած էր նոր նիւթ մը՝ «Հենրիկոս Դ.ի արձանին վերահաստատումը»: Մինչեւ վերջին օրը, պատանին ոչ մէկ բան կրնայ գրել, տրուած ըլլալով որ զբաղած էր խնամելու մայրը, որ կը տառապէր կոկորդի բորբոքումէ մը: Բայց ի վերջոյ, նկատելով որ զինքը կաթոգին սիրող մայրը յուսահատութեան կը մատնուէր տեսնելով որ իր սիրած ու պաշտած կրտսեր որդին բախտին ձեռք զարնելու առիթը կը կորսնցնէր, մէկ գիշերուան մէջ կը շարադրէ ուղերձ մը: Թէեւ դպրոցականի գործ մըն էր ատիկա, սակայն շարադրուած այնպիսի վճռականութեամբ մը որ երիտասարդ Վիկտոր կը շահի Ոսկեայ Քնարի առաջին մրցանակը, բազմաթիւ մրցորդներու մէջ, որոնց կարգին իրմէն տասը տարեկան մեծ եղող Ալֆոնս տը Լամարթին :

1818ի Օգոստոսին, Վիկտոր եւ իր եղբայրը Էօժէն մեծ հաճոյքով կը թողուն Քորտիէ եւ Տէքոթ գիշերօթիկը, գալու եւ բնակելու համար իրենց մօրը հետ՝ 18, Բիւ տէ Փըթի զ'Օկիւսթէն :

Երրորդ յարկին վրայ գտնուող առանց պարտէզի այս յարկաբաժինը, հեռաւոր եւ աղօտ կերպով կը յիշեցնէր միայն Ֆէօյանթինի դրախտը:

Ատկէ զատ, զօրավար Հիւկօ որ կ'ապրէր Պլուայի մէջ իր հոմանուհիին հետ, յատկացուցած էր կէս – թոշակ, գումար մը՝ որ բաւարար չէր լայն ապրուստի մը :

Տասնըվեց տարեկան էր Վիկտոր Հիւկօ, երբ արդէն թերթերը սկսած էին խօսիլ իր մասին :

Այս պարագան գինովցուցած էր զինքը, ոչ միայն իր հաշւոյն, այլ այն սեւաչեայ պարմանուհիին համար, որ ականատեսն ու վկան էր իր երիտասարդ բարեկամին արագաթռիչ վերելքին :

Ատել Ֆուշէ կը կոչուէր այդ մանկամարդուհին: Իրենց ծնողքին հինաւուրց բարեկամներ ըլլալով, Հիւկօ եղբայրները իրենց երեխայութեան շրջանին յաճախ խաղացած էին այս պարմանուհիին հետ, Ֆէօյանթինի երազային պարտէզին մէջ, ուր, սակայն, աղջնակին նախընտրութիւնը գաղտնօրէն կը հակէր դէպի Վիկտորը :

Երբ գիշերօթիկէն կ'ելլէ, սրտի անհուն տրոփիւնով մըն է որ Վիկտոր մազի կարճ հիւսկէններով փոքրիկ խաղընկերուհիին փոխան կը գտնէ սլացիկ հասակով գեղանի ու քիչ մը տժգոյն երիտասարդուհի մը: Երկուքն ալ խելօք էին ամչկոտ: Այս սէրը պիտի մնար թէեւ ամեղ՝ սակայն նոյնքան եւ զօրաւոր :

«ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՌԱՁԱՆՔՆԵՐԸ»

Երբ 1819ի Դեկտեմբերին, Վիկտոր երիտասարդուհիին կը յանձնէ բանաստեղծութիւն մը՝ «Առաջին հառաչանքներ» գրուած մասնաւորապէս անոր համար փոխարէն կը պահանջէ տասնեւերկու համբոյրներ ... Մանկամարդուհին առաջին առթիւ կը խոստանայ, յետոյ սակարկէ, հուսկ ապա կը յօժարի միայն չորս համբոյր տալ ...

Վիկտոր, որ իր մօր խորհուրդներու նախապատրաստուած էր արդէն կեանքին վրայ աւելի լրջութեամբ նայելու կը խորհէր ամուսնութեան մասին, որ համար խօսք չէր կրնար ըլլալ իր տարիքին պատճառով :

Այն ատեն գաղափար մը կը յղանա «Վերթեր»եան, որուն խանդավառ ընթերցողն էր — Չէ՞ր կրնար ամուսնանոր հետ, ըլլալ անոր ամուսինը մի գիշեր մը եւ հետեւեալ առաւօտ տալ իր կեանքին:

(2 Շար.)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐ ԱՇԽԱՏՈՂ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐ

ՀԱՅԵՐ ԱԼ ԿԱՆ ԱՍՈՆՑ ՄԷՋ

Երկրէ երկիր կը տարբերի բանուորա-կան ուժի խնդրանքն ու մատուցումը ներկայիս շատ աչքառու կերպով : Այժմ երկու միլիոն կը հաշուեն Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ աշխատող ոչ-տեղացի գործաւորները : Նկատելի է այս ալիքը որ հարաւէն դէպի հիւսիս կը խուժէ : Թուրքիա, Եուկոսլաւիա, Յունաստան, Իտալիա եւ Սպանիա կը ներկայանան մեծագոյն թիւերով :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կ'աշխատին 705·000 օտար բանուոր եւ ասոնց հոգածութեան կեդրոնն է Նիւրնպերկ քաղաքը: Զուիցերիոյ մէջ կ'աշխատին 645·000 օտարականներ: Ֆրանսայի օտար գործաւորներու թիւը որոշ կերպով չէ յայտարարուած, բայց կը կարծուի թէ Ֆրանսա երրորդ տեղը կը գրաւէ: Շուէտի մէջ կ'աշխատին 127·000 օտարներ, որոնք մեծ մասամբ սկանտինաւեան երկիրներէ կուգան: Մեծն Բրիտանիա ունի մեծամասնաբար իրլանտացի գործաւորներ, բայց ասոնց կը յաջորդեն տասնեակ հազարաւոր Գերմաններ, Իտալացիներ եւ Սպանացիներ. այստեղ գրեթէ անհաշիւ համեմատութիւն ստացած է հասարակապետութեան քաղաքացի գործաւորներու քանակը, որ վերոյիշեալ երկու միլիոն ընդհ. թիւին մէջ չի համրուիր: Պելժիոյ մէջ 40·000 ածխահանքի օտար աշխատաւորներ կան վաթսուն հազար տեղացիներու դիմաց :

Գերմանիոյ օտար գործաւորները կը վայելեն նոյն ընկերային իրաւունքները ինչպէս տեղացին. ընդհանուր բարեացակամ վերաբերմունք մը նկատելի է, ոչ միայն գործաւորը գոհ ձգելու մտքով, այլ որոշ համակրութիւն մը շահելու տրամադրութեամբ կարծէք: Այստեղ օտար գործաւորը կրնայ հետեւիլ գրեթէ

նոր աշակերտը՝ Ն. Թաշճեան :

Այսպէս ուրեմն, Գաբրիէլ Երանեանի անունին հետ կապուած է հայկական նոր ձայնագրութեան կատարելագործման պատմութեան կարեւոր մէկ էջը, հայկական երաժշտական առաջին ամսաթերթերուն հրատարակութիւնը եւ երաժշտական առաջին ընկերութեան հիմնադրութիւնը :

Այսքանն իսկ բաւական է, որ անոր յիշատակը վառ մնայ մեր մէջ :

Ն. ԹԱՀՄԻԶԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԻՐ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ուիլեըմ Սարոյեան վերջերս «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Թղթակիցին հետ խօսած է իր ապագայ ծրագիրներու մասին: Աշնան մտադիր է վերադառնալ Պրոտուէյ եւ ներկայացնել իր «Աղջիկներ» թատերգութիւնը: Այն հարցումին թէ ինչի՞ մասին է թատերգութիւնը, գրագէտը պատասխանած է. «դժուար է ըսել: Այդ՝ յատուկ տեսակի գործ մըն է: Շատեր կանխակալ կամ ձեւաւորուած պատկերացումներ ունին իմ մասիս եւ պիտի չհաւատան, որ այս գործը իմս է: Այս թատերգութիւնը նման չէ իրենց ակնկալածին: Կայ միայն երկու գործող անձ, որոնց միջոցով ալ տրուած է մեր կեանքին պատկերը »:

« Պատրաստած եմ նաեւ ձեռագիր եւ սեւագիր մօտ երեսուն թատերգութիւններ: Ինչ կը վերաբերի կարճ թատերգութիւններուն, ասոնք երկու անգամ աւելի շատ են: Ներկայիս շարունակ թատերգութիւններ կը գրեմ, թէեւ որեւէ մէկու ցոյց չեմ տար »:

ՇԵԼԼԻԻ ԱՆՅԱՅՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի հերթական աճուրդին ընթացքին ծախուած ձեռագիրներուն եւ արժէքաւոր գիրքերուն մէջ աչքի կը զարնէ բանաստեղծ Շելլիի անյայտ ձեռատետրը, որ կը բովանդակէ երեք հազար բանաստեղծական տողեր, որուն երկու երրորդը երբեք լոյս տեսած չէ :

Կ'ենթադրուի թէ՝ ան բանաստեղծին յայտնի տետրակներէն ամէնէն հինն է եւ գրուած է 1812ին:

Տետրակը ծախու հանուած է Շելլիի ծոռնուհիին կողմէ. գնողը եղած է ընկերութիւն մը, վճարելով վաթսուն հազար սթէրլինկ: Նոյն ընկերութիւնը գընած է նաեւ հոլանտացի բանաստեղծ Թոմաս Մուրի 87 նամակները՝ ուղղուած Մերի Շելլիի, բանաստեղծի այրիին :

ԳԻՐՔ ՊԷԹՀՈՎԸՆԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

Ֆրանսայի մէջ ծախու հանուած են նշանաւոր մարդոց կարգ մը ձեռագիրները, որոնց մէջ ուշագրաւ է Պէթհովընի ստորագրութիւնը կրող գիրք մը: Ատիկա Յ. Տը Սալիսի բանաստեղծութիւններուն հաւաքածոն է, որուն աւելի քան երեսուն տողերուն տակ Պէթհովըն մատիտով ընդգծումներ ըրած է: Ըստ երեւոյթին մտադրած էր անոնց վրայ երաժշտութիւն մը գրել :

ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԳԻՐՔԸ

Վերջերս Ֆուչժոռուի (Չինաստան) մէջ գտնուած է «Նուռերու ծաղկումի պահու երազը» չինական չափածոյ դասական վէպին ձեռագիր արձանագրութիւնը : Հեղինակը՝ կին գրագէտ Լի Կուէ – Եուն գիրքին վրայ աշխատած է իր ամբողջ կեանքին ընթացքին: Կը պատմէ Ը. դարու երիտասարդ կիներու կեանքը եւ անոնց հերոսութիւնները : Վէպը բաղկացած է 360 հատորներէ եւ կը նկատուի չինական գրականութեան ամենամեծ գիրքը:

ՕՏԱՑԱՆՔ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ ամսաթերթ, Փետրուար 1963, Վենետիկ, (Իտալիա) :

ԼՈՅՍԻ ՃԱՄԲԷՆ, քերթուածներ, գրեց՝ Վ. Երանդեան: Հրատարակութիւն Վենետիկի Հայ Ուսանողական Միութեան 1963 :

ՓՈԼՈՆԻԱ, Ֆրանսերէնէ թարգմանեց Արմենուհի Տոքթ. Ե. Էօզէր: Պոլիս 1963:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԹԵՀՐԱՆ, (Յառաջ).— Ամսոյս 7ի առաւօտը, երբ, խնամող բժիշկներու իսկ վկայութեամբ, երկար հիւանդութեանը ընթացքը կը թուէր դէպի լաւը փոխուիլ, սրտի անակնկալ տագնապով կը մահանար Տիկին Հանում Սարգիսեան, հեզահամբոյր կողակիցը՝ Ազգ. բարերար ու հանրածանօթ գործատէր Պ. Մարգար Սարգիսեանի :

Առաւօտ էր: Ամուսինն ու զաւակը Վազգէն նոր բաժնուած էին իրմէ եւ զինքը հանգիստ եւ լաւ տրամադրուած ձգելով, գացած էին իրենց առօրեայ զբաղումներուն. թարմ էին տակաւին իրենց մտքին մէջ սիրելի հիւանդին բարեմաղթութեան խօսքերը երբ հեռաձայնը հնչեց գուժելով յանկարծակի եւ անդարմանելի կորուստը :

Տիկին Հանում Սարգիսեանի ազնիւ սիրտը դադրած էր զարնելէ :

Հեզահամբոյր, համեստ, գթոտ եւ խորապէս բարեպաշտ, ամբողջովին նուիրուած իր սիրելիներուն եւ ընտանեկան յարկի հոգատարութեանը՝ Տիկին Հանում Սարգիսեան իսկական տիպարն էր հայ կնոջ : Տարիներ առաջ կորսնցուցած էր իր մէկ հատիկ աղջիկ զաւակը եւ անոր գողտրիկ յիշատակովը լայն տեղ էր բացած իր սրտին մէջ կարօտեալներու եւ դժբախտներու: Կը ջանար օգնել, հասնիլ տառապողներուն, յանուն իր Մարոյին : Մօտէն կը հետեւէր եւ կ'աջակցէր ամուսնոյն ազգօգուտ ձեռնարկներուն որոնց գլխաւորը եղաւ Թեհրանի մէջ, ի յիշատակ իրենց կորսնցուցած հոգեհատորին եւ անոր անունով կառուցուած՝ Ազգային Մարիամեան բարձրագոյն վարժարանը եւ անոր տնտեսական կեանքի տեւական ապահովութիւնը :

Մահը չդադրեցուց Տիկին Հանում Սարգիսեանի ազգասիրական տենչը : Կիրակի, յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան ընթացքին, Իրանի Հայոց Առաջնորդ, Տ. Արտակ Արք. Մանուկեան, յուզիչ խօսքով հանդուցեալ շնորհալի հայուհւոյն արժանիքն ու օրինակը ներկայացնելու պահուն, տեղեկացուց ներկաներու հոծ բազմութեան թէ ի յարգանս հանդուցեալին փափաքին եւ ծրագիրներուն՝ Պ. Մարգար Սարգիսեան յանձն առած է Թեհրանի Հայոց նոր առաջնորդարանի շինութեան բոլոր ծախքերը: Մշտական կոթող մը եւս Տիկին Հանում Սարգիսեանի ազգասիրութեանն ու հայ եկեղեցւոյ համար իր տածած սիրոյն ու յարգանքին :

Մահը չկրցաւ հեռացնել ուրեմն հանդուցեալին անունն ու յիշատակը իր սիրած եկեղեցիէն ու ազգէն, եւ երկար պիտի ապրի ան մեր մէջ ու մեզի հետ՝ իր սիրելի ամուսնոյն բարենպատակ իրագործումներով :

Հանգիստ Տիկին Հանում Սարգիսեանի բարի ու մեծ հոգիին : Խ. Մ. Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Դժբախտաբար չափազանց լաւատես կը գտնեմ զձեզ, փաշա ըսաւ Գարա Թահսին, իմ տրամաբանութիւնս ձերինին բոլորովին հակառակն է :

— Ի՞նչպէս, հարցուց Մէլհամէ, բացատրեցէք կ'աղաչեմ :

— Եթէ մեծ դեսպաններուն, շարունակեց Գարա Թահսին, ինչպէս որ դուք կը թելադրէք, զգացնենք թէ վեհափառ Սուլթանը գերագրգռուած է եւ թէ կը սպառնայ Եւրոպայի անակնկալներ ըստեղծել, կը հասկընաք, ջարդին կ'ակնարկեմ, գիտէ՞ք, այն ատեն ինչ պիտի ընեն մեծ դեսպանները :

— Ի՞նչ պիտի ընեն, հարցուց Մէլհամէ ընդմիջելով :

— Մեր տեսակցութեան արդիւնքը պիտի հաղորդեն, ինչպէս ըսի քիչ առաջ, եւ այս արդիւնքը գիտէ՞ք որքան պիտի խոշորցնեն :

— Խնդրեմ, փաշա, ընդմիջեց դարձեալ Մէլհամէ, պարզ խօսեցէք :

— Շատ պարզ կը խօսիմ ես, շարունակեց առաջին քարտուղարը. մեծ դեսպանները բառ առ բառ եւ թերեւս յաւելուածներով պիտի պատմեն Հիւնքեարին մեր բոլոր խօսքերը. մանաւանդ անգլիական մեծ դեսպանէն ամէն բան կը յուսամ, չի քաշուիր, տանք տունք կը խօսի, եւ

— Գուզում Թահսին փաշա, ընդմիջեց Մէլհամէ քիչ մը սրտնեղած, ի՞նչ պիտի խօսի Հիւնքեարին :

— Ձեր Վեհափառութեան ներկայացուցիչը, պիտի ըսէ. շարունակեց Գարա Թահսին, սպառնալիքներ ըրաւ ձեր անունով. Վեհափառ Սուլթանը գերարդրգռուած է, կրնայ Եւրոպայի անակնկալներ ստեղծել, այսինքն, քրիստոնեաները ջարդել տալ, եւն. այս խօսքերը պիտի կրկնէ մեծ դեսպանը, փաշա :

— Թող այդ խօսքերը կրկնէ դեսպանը, յարեց Մէլհամէ, ի՞նչ կ'ըլլայ :

— Մեր գլուխը մէջ կը խաղայ, պատասխանեց Գարա Թահսին :

— Ինչո՞ւ ...

— Հիւնքեարին բնաւորութիւնը ծանօթ է, շարունակեց Առաջին Քարտուղարը, բացարձակապէս պիտի ուրանայ եւ մեզ խայտառակ պիտի ընէ անոնց առջեւ :

— Հոգ չէ, յարեց Մէլհամէ, խայտառակ թող ըլլանք, բաւական է որ չդպչի մեր մորթին :

— Երանի թէ ատով վերջանար, շարունակեց Թահսին, մեծ դեսպանները կը ճամբէ, յետոյ մեզի կը փակչի, գիտէք, այն ատեն ի՞նչպէս պիտի կրնանք ազատել մեր օձիքը :

Նէճիպ Մէլհամէ լռեց, Գարա Թահսինի խօսքերը տպաւորիչ էին եւ համոզիչ, պահ մը լռութիւն պահեց, յետոյ, դառնալով կայսերական առաջին քարտուղարին :

— Փաշա, ըսաւ, շատ աղէկ, քանի որ այդ կասկածը կայ, բնաւ չերթանք մեծ դեսպաններուն քով :

— Չերթալ չըլլար, առարկեց Գարա Թահսին, պէտք է երթանք տեսակցինք, տեղեկութիւններ տանք, տեղեկութիւններ ստանանք, վերջապէս, մեծ օգտակարութիւն կ'ունենայ մեր տեսակցութիւնը, միայն հարկ չկայ սպառնալու Սուլթանին անունովը, մենք ժուռնալին խնդիրը կը բանանք, պարունակութիւնը կը պատմենք, խորհուրդ կը հարցնենք եւ միեւնոյն ժամանակ կը խնդրենք որ մեր Վեհափառ Սուլթանին յուզեալ միտքը հանդարտեցնեն որեւէ կերպով. ասիկա պիտի ըլլայ մեր այցելութեան նպատակը :

— Էհ ուրեմն, յարեց Մէլհամէ, փաշա աւելորդ է դիմել երեք մեծ դեսպաններուն. միայն գերմանականը տեսնելու է :

— Ինչո՞ւ կը փոխէք մեր նախընթաց որոշումը, փաշա, բողոքեց Գարա Թահսին. դուք էիք թելադրողը :

— Ես ալ աւելորդ կը գտնեմ, միջամտեց Իզզէթ Ապիտ, գերմանականը տեսնել կը բաւէ, ի՞նչ է մեր նպատակը, Հիւնքեարին բարկութիւնը մեղմել, յուզումը խաղաղել չէ՞ :

— Այո, պատասխանեց Գարա Թահսին :

— Լաւ, շարունակեց Երկրորդ Քարտուղարը, Հիւնքեարը վստահութիւն չունի, ոչ Ֆրանսական դեսպանին, ոչ ալ անգլիականին վրայ. միակ բարեկամը, միակ խորհրդատուն, միակ պաշտպանը՝ գերմանական մեծ դեսպանը չէ՞ :

— Ճիշդ է, հաստատեց Գարա Թահսին, գերմանական մեծ դեսպանը կրնայ կարգադրել այս խնդիրը :

— Ասկէ զատ, յարեց Մէլհամէ, ինչո՞ւ կնճռոտենք խնդիրը, դուք միայն կ'երթաք անձամբ, մտերմական տեսակցութեան մը մէջ կը պատմէք ժուռնալին եղելութիւնը, եւ իր ազդու միջամտութիւնը կը խնդրէք :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Պ. Պ. Մարտիկ եւ Պարգեւ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Էմիրխանեան եւ զաւակները, Պ. Ժազ, Օր. Սիւզի եւ Յովհաննէս Էմիրխանեան, Տէր եւ Տիկին Մեհրան Պօյաճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արտաշ Մոնոյեան, Այրի Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ասլանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ճիվէլէքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ զաւակը, ինչպէս եւ Աւագեան, Պօյաճեան, Պալեան, Դանիէլեան, Շահբազեան, Զորքեան, Կարապետեան եւ Սեմէրճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն մահը իրենց հօր, եղբօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
(86 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 14ին :

Թաղմանական արարողութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Մարտ 18, ժամը 11ին, իր բնակարանը (51, Րիւ Իվ Քարիու, Պլան Մենիլ, Սէն եւ Ուազ), ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատան ընտանեկան դամբանին մէջ :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. վահան Քէչիչեան (Տէքին), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Համբարձումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Ֆավէլ, Պ. Մարգարեան, ինչպէս նաեւ Սիրա-նոսեան, Պարտաքճեան եւ Լուսարեւեան ընտանիքները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, անհատ թէ միութիւն, որոնք անձամբ, կըրաւոր թէ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, զոքանչին, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՊԱՑՏԱՌ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մարգարեան)

անկակնկալ դառն մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 4ին, Տէքինի մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Իսկուհի Փափազեանէ 50 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Միւմիճեանէ 15 Ֆր., Տիկին Ստեփանեանէ 10 Ֆրանք, Պ. Կ. Փափազեանէ հինգ Ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Համախարբ. Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը բոլոր մասնաճիւղերու անունով իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Քիլէր-ճեանի, իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեանի եւ իրենց զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսինին, հօր եւ քեռայրին, Լիոնի մասնաճիւղի Միութեանս անձնուէր անդամներէն ՍԱՀԱԿ ՔԻԼԷՔ-ՃԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արմենուհի Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ
(Մուշի Առնիստ գիւղէն)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողնե-րը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուլկարիայէն կը փնտռեն Մարիամ Պատոյեան եւ զաւակը Վարդիս Պատոյեան (Զունկուչցի Իլիան գիւղէն), որոնց Մարսէյլի շրջանը գտնուելուն լուրը առնուած է : Այս անձերէն լուր ունեցողնե-րէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

M. NICHAN MAZMANIAN
57, Chemin du Merlan, Marseille 14e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի դասախօսական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ :

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլիայի մէջ հայերէնի դա-սընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունե-նայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, էֆօլ Սէն Լուի, 11 Րիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր. եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա :

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շաւիլի ընթերցասէր հասարակութեան համար «Բժ. Տէր – Դաւթեան» գրադա-րանը բաց է ամէն Հինգշաբթի, ժամը 3էն 5 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՄ. ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահան – ղէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մչակոյթի զոյգ սրահներուն մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կնոջ վերարկու եւ հանդերձ (Մանթօ եւ Թայէօր) կարող վարպետ աշխատաւոր մը : Լաւ վճարում : Նմոյշով ներկայանալ՝
ROSE COUTURE
284, Rue de Vaugirard, Paris (15e)
Tél. LEC. 63-00

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայ-ցելուին սեղանին վրայ ամէնէն հա-մով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք ա-նդաստական ընդեղէններու եւ անու-շեղէններու ամէն տեսակը, անմրցե-լի գիներով :

Ապագրանքի վրայ, ծրարի առա-քում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասահման՝ Պելժիա՝ Զուի-ցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՑՍ ՄԻԱՑՈՒՄ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ հա-մեղ փաստրմա.— Քիլօն 10 Ֆ.՝ մե-ծածախակի մասնաւոր գին : Պոսֆո-րի ձուկով «չիրոզ» :

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլ-մա», յունական «թուրչի», «պի-պէռ», սերեւ, թահին հելվա, «վա-նիլյ», չոքոլա, «նուռագէթ», «լո-գում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45o), իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ մանիէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաչքավալ» պուլկարական, ճեր – մակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լա-ֆերտա, բաֆլաւա, Ֆատայիֆ, սե-րեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մասնաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհա-ցում կուտան ամէնէն նրբաճաշակ – ներուն : Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն) :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած փառատօն, ի նպաստ Սէն – Թրէէռ տու Թուվէի, 17 Մարտ, Սորպոնի Մեծ Ամ-փիթատրոնին մէջ, ժամը 14·30ին, հո – վանաւորութեամբ փարիզի համալսարա-նի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Կը մասնակցին ուսանողական եւ փրո-ֆէսիոնէլ խումբեր, ինչպէս նաեւ մեծ արուեստագէտներ, Լիւթիզ տը Լիւզ (Սպանիա), Նէչամա Հէնտէլ (Իսրայէլ) որոնք կը ներկայացնեն իրենց երկիրնե-րը՝ Ամերիկա, Լեհաստան, Իսրայէլ, Լիթուանիա, Հայաստան, Հունգարիա, Ճունաստան, Ուկրայինիա, Զեխոսլով-քիա, Պրազիլ, Ռումանիա, Սպանիա, Տրուժպա, Ֆրանսա :

Հայկական բաժինը կը ստանձնեն Սա-մուէլ – Մուրատեան վարժարանի երգչա-խումբը, ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԻԿԵԱՆի, Սօսի պարախումբը ղե-կավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻԻԹ-ՆԷՐԵԱՆի եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը ղեկավարութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱ-ՆԻ :

Կը մասնակցի նաեւ Ֆրանսա – Խորհ. Միութիւն խումբը (Տրուժպա), ղեկա-վարութեամբ Վահէ ՃԷրահեանի :

Տոմսերը 5, 4, 3, 2 Ֆրանք, կը ծախ-ուին Սորպոնի դռնապաններուն մօտ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Մարտ 23, ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սպասոնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, կի-րակի, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միու-թեան : Մանրամասնութիւնները յետա-գային :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբ-թի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունե-նայ ՀՈՎԻՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՄ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 4ին, ընկերուհի Իրիս Պասմաճեանի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան (Քաշան) :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջնիճի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կառնտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19 :

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փո-փաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈՒԱՑԱԾ ԱՑՍ ԳՐՔՈՑԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՑՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միջնէ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջնէ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելէ եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՑՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
17
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
17 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9558

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9558

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՍՐԲԱԳՈՒՄԱՐ"ԻՆ ՇՈՒՐՋ

Նոր ստացանք Մայր Աթոռի պաշտօնական ամսագիր «Էջմիածին»ի Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր միացեալ թիւը, 112 էջ, ամբողջովին նուիրուած «Ազգային – եկեղեցական սրբագումար ժողով»ին, որ տեղի ունեցաւ 1962 Սեպտեմբեր 30 – Հոկտեմբեր 5, Էջմիածնի մէջ:

Այս բացառիկ թիւը կը բացուի մայր տաճարի անշուք սեւ նկարով, որուն կը յաջորդէ ազնիւ թուղթի վրայ տպուած բազմագոյն կենդանագիր մը, որ Վազգէն Ա.ը կը ներկայացնէ զգեստաւորուած հոգելոյս Գէորգ Ե. Սուրէնեանց կաթողիկոսի պատարագի ոսկեճամուկ հանդերձեղէնով, գլխուն շքեղ չաթալթագ, ձախ ձեռքով բռնած հայրապետական արծուեդրօշ գաւազան մը, կուրծքը զարդարուած պատուանշաններով: Իսկ եւ իսկ Կաթողիկոսի արժանի փառաշուք նկար մը:

Յետոյ կուգայ 7 Յուլիս 1962ի թիւ 444 ծանօթ կոնդակը, որով Էջմիածնի գահակալը « սրբագումար »ին կը հրաւիրէր կրօնական եւ աշխարհական ներկայացուցիչներ ու պատգամաւորներ:

Մինչ պաշտօնաթերթը ծայրէ ծայր խմբագրուած է արեւելահայերէնով եւ բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ, կոնդակը գրուած է արեւմտահայերէն եւ մեր դասական ուղղագրութեամբ:

Եւ դեռ մարդիկ կան, որ չեն ուզեր հաւատալ թէ խորհրդային իշխանութիւնները Էջմիածինը կը պահեն արտասահմանի Հայութեան համար:

Ատենագրութենէն կը տեղեկանանք, որ Ազգ. – եկեղեցական ժողովին հրաւիրուած 162 պատգամաւորներէն ներկայ եղած են 141 հոգի, 46ը հոգեւորական եւ 95ը աշխարհական: Ասոնցմէ զատ իբրեւ հիւր ժողովին մասնակցած են 50 հրաւիրեալներ. իսկ այդ առթիւ տեղի ունեցած հանդիսութեանց ներկայ եղած են աւելի քան 600 ուխտաւորներ՝ ներքին թեմերէն եւ արտասահմանէն:

Ընդամէնը չորս նիստ միայն ունեցած է «սրբագումար»ը, որուն ատենապետները, քարտուղարները, «մանդատային » եւ բանաձեւերի յանձնախումբերը նախապէս նշանակուած են վեհափառին կողմէ եւ նոյնութեամբ ընդունուած ժողովին կողմէ, առանց վիճաբանութեան:

Էջմիածին կը հրատարակէ բացի ժողովի արձանագրութիւններէն՝ Վազգէն Ա.ի եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի երեք զեկուցումներուն ամբողջական պատճէնները, «Խաղաղութեան բանաձեւ»ը, պատգամաւորներու ցուցակը, հանդիսութեանց նկարագրութիւնը, կաթողիկոսին յայտարարութիւնները «Սովետական Հայաստան» ամսագրին եւ զանազան հեռագիրներ:

Ներքին (խորհրդային) թեմերէն Ազգ.-եկեղեց. ժողովին մասնակցած են հետեւեալները.— Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ՝ եօթը հոգի (չորսը աշխարհական): Մայր Աթոռի Միաբանութիւն՝ երեք: Արարատեան թեմ՝ քսան հոգի: Շիրակի թեմ՝ 12, Վրաստան՝ 12, Ադրբեջան՝ 10, Նախիջեւան եւ Հիւս. Կովկաս՝ 11, Մոսկուա՝ 3:

Ուրեմն խորհրդային երկիրներէն մասնակցած են 78 հոգի, 22ը հոգեւորական:

« Արտասահմանեան թեմերից» մասնակցողներուն գլուխը արձանագրուած է «Կիլիկիայի կաթողիկոսութիւնը » (երբէ՞ն ի վեր Էջմիածնական թեմ եղած է): Լիբանան՝ 7 հոգի, Սուրիա՝ 5, Կիպրոս 1:

Երուսաղէմի պատրիարքութիւն՝ Յորդանան 1, Իսրայէլ՝ 1:

Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւն՝ 1:

Մ. Նահանգներու Արեւելեան թեմ՝ 9, Քալիֆորնիա 3:

Հարաւային Ամերիկա: Արժանթին 5, Պրազիլիա՝ 1, Ուրուկուէյ՝ 1:

Եգիպտոս 1, Սուտան 1:

Արեւմտեան Եւրոպա.— Ֆրանսա 7, Աւստրիա 2, Զուիցերիա 1, Իտալիա 3, Անգլիա 3, Ռումանիա 2, Պուլկարիա 2, Յունաստան 1:

Աւստրալիա 1, Հնդկաստան 1:

Անպաշտօն մասնակցող՝ երկու եպիսկոպոսներ:

Որով արտասահմանի թեմերէն մասնակցած են վաթսուն ընտրեալ կամ ինքնակոչ պատգամաւորներ, որոնց 24ը հոգեւորական:

Ժամանակին մեր տեսակէտները պարզած ենք «սրբագումար»ին մասին:

Դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ֆրանսայի եկեղեցին բաէի ի բաց դիրք բռնեց հանքագործներու կողքին: Արդարեւ Ֆրանսայի Կարդինալներու եւ Արքեպիսկոպոսներու ժողովին դիւանը հետեւեալ զեկոյցը տպած է.— Հանքային տագնապներուն ծաւալը եւ տեւողութիւնը մեր երկրին քաղաքացիներուն արդար անձկութիւն մը կը պատճառէ: Մտահոգ ընկերային խաղաղութեան համար Ֆրանսայի կարդինալները եւ արքեպիսկոպոսները, հաւաքուած հերթական նիստի, կ'ուզեն նշել իրենց համաձայնութիւնը եպիսկոպոսներուն հետ, որոնք այս առթիւ, հրապարակաւ արտայայտեցին Եկեղեցւոյ դիրքը: Կը հրաւիրեն հաւատացեալները որ հեռու չմնան եղբայրական իրերօգնութեան ճիգէն, որու Աւետարանն իսկ կը կանչէ: Կը մաղթեն որ անկեղծ զրոյց մը թոյլ տայ արագօրէն արդարութեան լուծումի մը յանգիլ որ ձգտի ապահովելու արհեստին արդար կազմակերպումը եւ համապատասխանէ հասարակաց շահուն պահանջներուն »:

Միւս կողմէ սակայն կառավարական յանձնախումբին կարծիքն այն է թէ լուծում մը պիտի կարենան գտնել հակառակ անոր որ հանքագործները վճռած են շարունակել իրենց շարժումը ցորչափ գոհացում չեն ստացած:

Յառաջիկայ շաբթու, գործադուլի այլ շարժումներ պիտի ծանրացնեն ընկերային տագնապը.— Չորս ժամ ելեկտրականութեան գործադուլի մասին կը խօսուի Երեքշաբթի օրուան համար, թղթատարը երեք մասով պիտի ընէ իր գործադուլը.— Հինգշաբթի՝ ցրուում եւ փոխադրութիւն, Ուրբաթ՝ գիծերու սպասարկութիւն եւ պետական բանուորներ, Շաբաթ՝ թղթատարական շէքերու սպասարկութիւն:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԷ ՊԻՏՕ

Միւնիխէն հասած լուրերու համաձայն Ժորժ Պիտօ, նամակ մը գրած է Պավարիոյ Ներքին նախարարին, որուն պարունակութիւնը սակայն չհրապարակուեցաւ նոյն ատեն:

Յետագային Պավարիոյ Ներքին նախարարը մամուլի ասուլիս մը տուաւ եւ կարգ մը լուսաբանութիւններ տուաւ այդ նամակին մասին: Յայտնեց թէ Պիտօ կ'ուզէ գիտնալ թէ ի՞նչ պայմաններու տակ կրնայ Պավարիա բնակիլ: Կ'ուզէ գրաւոր պատասխան բը որ ութ օրէն միայն կրնայ տրուիլ: Նախարարը յայտնեց թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը որեւէ արգելք չի տեսներ որ Պիտօ Գերմանիա մնայ պայմանաւ որ Ֆրանսայի կառավարութեան շահերուն դէմ գործունէութիւն չունենայ: Պիտօ սակայն որեւէ ձեւով տրամադիր չէ քաղաքական գործունէութենէ քաշուելու եւ եթէ հարկ ըլլայ մինչեւ «աշխարհի ծայրը կ'երթայ ատոր համար »:

Ներկայիս ի՞նչ կը բանի նախկին վարչապետը: Կ'ապրի Շթայնպախի մէջ, Պահակազօրքէն վեց հոգի կը հսկեն տան առջեւ, ոստիկանութեան սպասարկութեան չորս գաղտնի ոստիկաններ իրեն հետ կը բնակին: Ունի սակայն կարգ մը առաւելութիւններ: Հեռատիպ մեքենայ մը ունի որու շնորհիւ Շթամնլէռ կրնայ զինքը կապել ուրիշ ոեւէ մէկուն որ նոյն մեքենան ունի: Այսպէս կրնայ հաղորդակցիլ մամուլին հետ: Առջի օր, կը պատմէ Ֆիկառոյի թղթակիցը, տեսակցութիւն մը տուած է պավառական ձայնասփիւռին: Շնորհակալութեան քանի մը խօսք էր միայն, բայց յաջորդ օրը գերմանական պատկերազարդ պարբերականի մը թղթակիցը տեսած է ինչպէս նաեւ Միլանոյի ձայն – պատկերասփիւռի թղթակիցը: Եւ կ'ըսուի թէ հարցազրոյցները չեն վերջացած: Եւրոպա թիւ 1, ձայնասփիւռի կայանին աշխատակիցը խնդրած է Ժորժ Պիտոյէն որ քանի մը խօսք ալ Ֆրանսերէն ըսէ, բայց նախկին վարչապետը մերժած է վճռական կերպով: Ականատեսներ կ'ըսեն նոյնիսկ թէ Պիտօ պատասխանած ըլլայ.— « Իբրեւ կատարեալ Եւրոպացի գերմաներէն եւ անգլերէն կը խօսիմ, բայց ոչ՝ Ֆրանսերէն» :

Այս խօսքերուն վաւերականութիւնը չէ հաստատուած, բայց Պիտօ ուրիշ բաներ ալ ըսած է «Թիմսթար» մամուլի գործակալութեան: « Սկսայ նեղուիլ այն հարցումներէն եւ շահագործումներէն որ կը բազմանան ամէն կողմ իմ ճակատագրիս շուրջ: Կ'երթա՞ք, կը մնա՞ք, ի՞նչ պայմաններով: Աֆղանիստա՞ն, Փաթակոնիա՞ թէ Կրօնէնլանտ կը նախընտրէք: Գրեցի Ներքին նախարարին մտքերս յայտնելով: Գերմանիոյ մէջ եւ մանաւանդ Պավարիոյ բարեկամական ընդունելութեան արժանացայ: Շնորհակալ եմ գերման բարեկամներուն որոնք նիւթական եւ դիրքի զոհողութիւններ ընդունեցան: Կ'ողջունեմ գալիք Եւրոպան » :

Պիտօ շեշտած է նաեւ թէ սպանութեանց եւ մահափորձերու մարդ չէ, բայց կը մնայ «պետը» եւ չէ յոգնած:

× Մէթր Ժագ Իզորնի, ծանօթ փաստաբանը որ երեք տարուան համար ջընջուեցաւ փաստաբանական Կարգէն, ամբաստանուած է անուանարկութեան համար նախարար Ժեսքառ տ'Էսթէնի դէմ: Իրեն դէմ եղած մեղադրանքն այն է որ անցեալ Յունուար 28ին, անուանարկած է ելմտական նախարարը յայտնելով դատարանին մէջ թէ Վալէրի Ժիսքառ կապ ունեցած է Գաղտնի Բանակ կազմակերպութեան հետ եւ նոյնիսկ թիւ մը ունէր իբրեւ անդամ:

Այս առթիւ մառէշալ Փէթէնի փաստաբանը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է մամուլին.— Անշուշտ ուժգնօրէն կը բողոքեմ տրուած որոշումին դէմ, բայց կը փափաքիմ որ ժամ առաջ պատժական դատարանին առջեւ քաշուիմ որպէսզի կարենամ փաստել ինչ որ գրած եմ Պ. Ժիսքառ տ'Էսթէնի 1962 Դեկտեմբեր 4ին այն ձեւին մասին, որով տեղեկութիւններ կը հաղորդէր Գաղտնի Բանակ Կազմակերպութեան: Այն արարքները զորս կը վերագրեն ինծի մաս կը կազմեն պաշտպանողականիս զոր արտասանեցի Վէնսէնի զինուորական ատեանին առջեւ եւ 1881 Յուլիս 29ի օրէնքին 41րդ յօդուածին համաձայն չեմ կրնար հետապնդումի ենթարկուիլ այն բաներուն համար զորս յայտարարած եմ իբրեւ պաշտպան փաստաբան: Ներկայ դատաքննութիւնը կրնայ միայն այն եզրակացութեան յանգիլ որ դատավարութեան հիմ չկայ եթէ օրէնքը չբռնաբարուի եւ Սէնի Դատարանը եւ հարցաքննիչ ատենակալը չեն կրնար նման բան մը ընել: Ալէն Սիմոնի յայտնեցի ժամ առաջ դատուիլ ուզելս եւ շատ պիտի ցաւիմ եթէ այս փոփաքը չիրագործուի: Խնդրին խորքին վրայ պիտի հարցապնդուիմ Մարտ 28ին եւ իմ շահերս յանձնեցի երկու գործակիցներուս՝ Ֆօշոն եւ Լապըտան – Փիւիսան:

× Ամբաստանութեան ճիւղի Ֆրանսայի բարձրագոյն ատենակալը Անթոնէն Պեսոն, վճռաբեկ Ատեանի նախկին ընդհանուր դատախազ, սկսնակ փաստաբան է քանի մը օր է:

67 տարեկան այս նոր փաստաբանը փայլուն ասպարէզ մը ունեցած է ատենակալութեան մէջ: Գերագոյն Ատեանի իբրեւ ընդհանուր դատախազ էր, որ 1961ին ամբաստանող կողմը ներկայացուց զինուորական բարձր. ատեանին առջեւ Շալի եւ Զելլէռի դատավարութեան: Մերժած էր մահապատիժ ուզել եւ երկու ամբաստանեալները 15 տարի արգելափակման դատապարտուեցան:

Անցեալ տարի կառավարութեան իրաւական խորհրդատու նշանակուեցաւ որ պարզապէս պատուոյ տիտղոս մըն էր: Կը հրաժարէր 1962 Հոկտեմբեր 10ին: Պաշտօնական պատճառաբանութիւնն էր՝ առողջական վիճակը:

Ամբաստանութեան կողմէ պաշտպանողական կողմը անցնողի մը պարագան շատ հազուագիւտ է, բայց նախընթացներ կան.— Ընդհանուր դատախազ՝ Լուպա 1920ին եւ դատախազ՝ Պուսառի 1946ին:

ԿՏԱԿ

Որդիս բեզ ի՞նչ կտակեմ, ի՞նչ կտակեմ,
իմ բալիկ,
Որ ինձ յիշես վշտի մէջ, թէ խինդի մէջ
բո գալիք.
Գանձեր չունեմ, բայց գանձն ի՞նչ,
գանձը լոյսն է աչքերիս,
Դու ես միակ իմ գանձը, դու ես գանձը
գանձերիս:
Քեզ այնպիսի գանձ կ'ուզեմ ես կտակել
հայրաբար,
Որ չի կարող կտակել ուրիշ երկրում ոչ
մի հայր,—
Ես բեզ այն եմ կտակում, որին այս մեծ
մեր դարում
Փոքրիկ մարդիկ են բանտել ու շղթայել
ամպերում.
Քեզ մեր սարն եմ կտակում, որ դուրս
բերես սեւ ամպից,
Որ տուն բերես շալակած արդարութեամբ
մեր անբիծ,
Ու կը բերես իմ բալիկ, թէկուզ բո խեղն
թաթիկով
Մեր սարն այս կողմ շուռ կը տաս՝
արդարութեանդ ուժն է ծով:
Ու երբ բերես, իմ բալիկ, սիրտս էլ
շիրմից կը հանես,
Կը բարձրանաս ու սիրտըս ազատն ի վեր
կը տանես
Ու կը թաղես իմ սիրտը ձիւների տակ
Մասիսի,
Որ շիրմում էլ՝ դարաւոր հուր կարօտից
չմրսի:
. . . . . .
Քեզ Մասիսն եմ կտակում, որ դու
պահես յաւիտեան,
Որպէս լեզուն մեր Հայոց, որպէս սիւնը
բո հօր տան:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԼՌՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

ՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

ՅԻՄԱՐ ԹԵՂԻՆ

Մարդաբնակ ոստաններից հեռու եւ ճանապարհներից դուրս կանգնել է ան-պտուղ թեղին եւ անհոգ սուլում է :

Նա իրեն անմահ է համարում, որով-հետեւ որպէս վառելիք անգամ անպէտք է, յետոյ կտրուած է մարդկանցից, այն ո՞ր յիմարն է, որ կացին կը բարձրացնի նրա վրայ եւ այդ անպէտք դիակը քարշ կը տայ մինչեւ գիւղ :

Նրա ստուերից ոչ ոք չի օգտուում, բայց վնասւում են շուրջը բուսնող ծաղիկներն ու բուսականութիւնը, արեւից զուրկ թոշնում են նրանք :

Մարդաբնակ ոստաններից հեռու եւ ճանապարհներից դուրս կանգնել է ան-պտուղ թեղին, կարծես ձեռքերը գըր-պանում՝ անհոգ սուլում է, հպարտ է, որ կանգնած է եւ իրեն անմահ է համա-րում :

Նա չգիտէ, որ ծառերը կանգնած են մահանում :

ՆՈՐ ԵՐԳԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

Երկու տարին դեռ չի լրացել: Օրօրոցի երգեր չի պահանջում, բայց քնելուց առաջ երգ է ուզում :

Առաջ հեշտ էր, ես էի երգում, մայրը, երբեմն նոյն երգը կրկնում էինք, երրորդ, չորրորդ անգամ, մինչեւ վերջապէս քնէր: Իսկ յետոյ ...

Հիմա գործը շա՛տ է դժուարացել :

Երբ զգում է, որ մօթիֆը ծանօթ է, լալիս է ու պարզում թաթիկը :

— Նո՛րը :

Ես իմ ռեպերտուարով դուրս եկայ շարքից: Մայրը դեռ դիմանում է: Որ-պէս օժանդակ միջոց մտադիր եմ գնել հին ու նոր երգարաններ որպէսզի մայրը շարունակ նորոգի իր երգի ցանկը, մինչեւ ...

Մինչեւ ե՞րբ :

Յետոյ գործը կը հեշտանայ, կը մե-ծանայ քիչ թէ շատ, կը խելօքանայ եւ մեզ նման կը տիրապետի նոյն երգը բազում անգամ լսելու արուեստին :

Կեանքը կը դաստիարակի նրան :

ԲՈՅՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Սիրելի Շահան Շահնուրին

Մեր տանիքի քիւում իր բոյնը հիւսեց մի ծիծեռնակ: Այդ հինգ տարի առաջ էր :

Առաջին իսկ գարնանը ես նկատեցի, որ նա բոյնը հիւսեց մէն – մենակ եւ ըսկըսեց ապրել մէն – մենակ :

Այնուհետեւ նա ամէն գարնան վերա-դառնում էր տաք երկրներից, ապրում էր մինչեւ Սեպտեմբերը, իսկ Սեպտեմբե-րին չւում տաք երկրներ :

Մենակ էր ապրում նա, բայց հակա-ռակ դրան, մեր տանիքների քիւում շա-րունակ աղմկում էին ծիծեռնակները :

Գալիս էին նրանք թեւին տալով, մեծ մեր տանիքի քիւում ապրող ծիծեռնակը կի մօտ, վիճում էին, խօսում, առար-կում, յետոյ հանդարտում ու թռչում, տեղ տալով նոր խմբերին :

Ես կամաց – կամաց համոզուեցի, որ մեր տանիքի քիւում ապրող ծիծեռնակը շարքային ծիծեռնակ չէ: Նա պատգամա-ւորութիւններ է ընդունում, հրահանգներ է տալիս, խնդիրներ է վճռում, կարգա-դրութիւններ է անում :

Այո, նա ծիծեռնակապետ է, հեղինա-կաւոր ծիծեռնակ ...

Բայց ահա անցեալ տարի գարնանը չվերադարձաւ նշանաւոր ծիծեռնակը :

Եւ այն էր զարմանալին, որ նրա բոյնը ոչ ոք չզբաղեցրեց: Ես անձամբ ստու-գեցի: Բոյնը դիշերները դատարկ էր : Իսկ ցերեկները մեծ ու փոքր երամներով գալիս էին ծիծեռնակները, աղմկում, երգում, ապա թռչում քիւից դուրս, տեղ տալով նորերին :

Կասկած չկայ, մեծ ծիծեռնակը մահա-ցել էր տաք երկրներում, իսկ նրա բոյնը վերածուել էր բոյն – թանգարանի :

Լաւ է՝ գլխի չէին ընկել ձրիակեր ագ-ռաւները :

Նրանք կը սկսէին բոյն – թանգարան մտնելու համար մուտքի տոմսեր վաճա-ռել :

ՕՐՕՐ

Իջան իրիկուայ վարագոյրները, կախ-ուեցին աստղէ մեխերից՝ երկրի վրայ:

Դէ, քնի՛ր, քնի՛ր, իմ սիրուն մանկիկ:

Քնեցին հաւքերը, քնեց խնձորենին, առուի օրօրով քնեցին թիթեռ ու մըր-ջիւն, խոտ ու սէզեր, ձկնիկները հեռա-ցան հոսանքներից, մտան ջրային խաղաղ բոյներն ու անշարժացան բաց աչքերով.

Դէ, քնի՛ր, քնի՛ր, իմ սիրուն մանկիկ:

Քնիր ու տես քո երազը: Ես գիտեմ քո երազը:

Երազում դու տեսնում ես, որ թեւեր ունես դու, սպիտակ եւ ուժեղ թեւեր, ու թռչում ես :

Օրօրոցից թռչում ես դու դէպի բաց պատուհանը, բաց պատուհանից՝ դէպի կապոյտ երկինքը, կապոյտ երկնքից՝ դէպի գարնանային արեւը :

Դու թռչում ես երկար, ճախրում վեր ու թեթեւ, երգում ես աշխարհի բոլոր թռչունների ձայներով, յետոյ զգում ես, որ անօթի ես :

Այն ժամանակ դու արեւից կը թռչես ուղիղ դէպի քո օրօրոցը, կը զարթնես ու կուլաս, — «մա՛...», — այդ նշա-նակում է.

— Ուտել եմ ուզում, մայրի՛կ...

Իսկ հիմա քնիր, իմ սիրուն մանկիկ :

Քնեց փայտփորիկն անտառում, կա-տուն բազմոցի վրայ, բլուրների, դաշ-տերի եւ այգիների վրայ քնել է լուսի-նը: Ես քեզ կը պատմեմ այն ոսկէ հէք-եաթը, որ կարդում եմ ամէն օր իմ օրե-րի ոսկէ մատեանում ու քու պայծառ, շողշողուն աչքերում :

.. Կախարդական հովտի վրայ բացւում է առաւօտը:

Երգում են թռչունները, երգում է ար-ծաթէ գետակը, երգում են արեւն ու հո-ղը, ծաղիկներն ու արահետները:

Հովտային արահետով գնում է Կարմիր Գլխարկը, գնում է ազատ ու համար-ձակ, անվախ եւ ուրախ :

Գայլերի ցեղը վաղուց է ոչնչացուած : Նրանց կմախքները անգամ թանգարան-ներում չկան: Ոչնչացուած են բոլոր դի-շատիչները: Գիշատիչները չկան :

Գնում է հովտային արահետով անվախ եւ ուրախ Կարմիր Գլխարկը :

Մեղուները մեղր են շինում, մրջիւն-ները՝ քաղաք : Անտառից դուրս է թռ-չում գեղեցիկ աչքերով եղնիկը, մօտե-նում է Կարմիր Գլխարկին, լիզում է նրա ձեռքը ու քառատրոփ վազում առաջ :

Խաղաղութիւն է տիրում կախարդական հովտում եւ աշխատանքի թագաւորու-թիւն:

Որտեղ է գտնւում այդ կախարդական հովիտը եւ ո՞վ է այդ Կարմիր Գլխարկը,

Քո երկիրն է այդ կախարդական հո-վիտը, եւ դու ես այդ Կարմիր Գլխարկը, մանկիկ իմ ...

Իսկ հիմա քնի՛ր, քնի՛ր...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ՔԱՐՈԶԸ

Ստորեւ կուտանք գրեթէ իր ընդհանուր ամբողջութեան մէջ, Կաթողիկոսական Տեղապահ Խորէն Արք. Բարոյեանի հո-գեշունչ եւ իմաստալից քարոզը, որ խօ-սեցաւ Կիրակի, 10 Մարտ 1963, Մեծ Պահոց Երրորդ Կիրակին, Անթիլիասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ :

Սիրելի՛ եւ հաւատացեալ ժողովուրդ Հայոց, Մեծ Պահոց երրորդ Կիրակին է այսօր եւ այս Կիրակին ճանչցուած է մեր հաւատացեալ ժողովուրդին մէջ որպէս հաշտութեան Կիրակի: Համաձայն մեր ե-կեղեցւոյ աւանդութեան, այս օրը կոչուի նաեւ Անառակի Կիրակի: Եւ սուրբ բեմէն, այսօր, հանդիսաւոր կ պով կը կարդացուի Աւետարանի ամ իմաստալից խօսքերէն մէկը, որ Ան ռակ Որդիին առակն է :

Համաձայն Ղուկաս Աւետարանի մեծահարուստ ազնուական մը, որ ու ընդարձակ կալուածներ, անհատ հարստութիւն, նաեւ պատուական մ մըն էր, բարի հայր մը իր ընտանիքին զաւակներուն համար :

Ունէր երկու զաւակներ: Անոնցմէ կ սերն է որ պիտի հանդիսանար անառ

Այս անառակ որդին, իր մանկ չէն ու զուարթ օրերը կ՚անցնէ ծնող հովանիին տակ, իր հօրենական տան մ

Սակայն, երբ կը թեւակոխէ երիտ սարդ տարիքին, այլեւս կը դադրի հ հնազանդ ու բարի պատանի մը ըլլալ Կը դառնայ ըմբոստ եւ անհնազան Այլեւս չուզէր իր ծնողքին շուքին ապրիլ, կ՚ուզէ հեռու մնալ անոնց հ տապնդող աչքերէն: Կ՚ուզէ հեռու ա խարհ երթալ, ազատ ու անկաշկ կեանք մը ապրիլ, այնպէս, ինչպէս իր երիտասարդական սիրտը կը փափաքէր

Ու օր մը, կը մօտենայ հօրը ու կ՚ըս — «Հայր, տուր հարստութենէդ իմ բա ժինս, այլեւս չեմ կրնար այս տան ապրիլ, չեմ կրնար ձեր կամքին հնազ դիլ : Ուրիշ երկիր երթալ կ՚ուզեմ, եւ ազատ կամքովս կ՚ուզեմ իմ ապագ կերտել»:

Այս կ՚ըլլայ անառակ տղուն պահանջ եւ այս շատ բնական երեւոյթ է :

Ծնողքը որքա՛ն կ՚աղաչէ, որքա՛ն կ լայ, ու կը խնդրէ, բայց անօգուտ: Մ չեւ անգամ կը բարկանայ, կը սպառն Անառակ տղան, ծնողական խրատը ոչ համարելով, իր ժառանգական բաժի կ՚առնէ ու կը մեկնի :

Տաք գլուխ երիտասարդ էր, ինքզի կը հաւնէր, ինքն էր գիտակիցը, խելա ցին, իր ծնողքը տգէտ էր, հին գլուխ Ինքն էր լուսաւորեալը եւ ուրեմն պի ապրէր իր խելքին համաձայն :

Սիրելի՛ հաւատացեալ ժողովուրդ, մ թէ՞ մեր մէջ չկան երիտասարդ – երի տասարդուհիներ, որոնք երբ 18 տարի կը թեւակոխեն, ինքզինքին չափահ կը կարծեն, կը վիրաւորեն իրենց ծնող ներուն բարի սրտերը, կը մոռնան ծնո ղական ամբողջ հոգածութիւնը, հին գ լուխ ու տգէտ կը նկատեն, կ՚ապրին ա զատ ու անկախ եւ չեն կրնար օգտ ծնողական խորհուրդներէ: Անոնք կը նան աւելի զարգացած ըլլալ, աւելի լ սաւոր, աւելի զօրաւոր ու կամքի տէ Բայց պէտք է գիտնան, որ գիտութիւն զարգացած ըլլալը, բաւարար չեն կեան քի մէջ յաջողելու համար, պէտք է նա փորձառութիւն :

Մեր երիտասարդները իրենց գիտու թեան պէտք է միացնեն մեր ծնողքներ փորձառութիւնը, յարգելով իրենց մեծ ը, սիրելով զանոնք, երախտապար

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻԻԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

«Ոչ ոք պիտի մեղադրէ քեզ: Իմ այ-րիս պիտի ըլլաս... Մէկ օրուան երջան-կութիւնը կ՚արժէ թշուառութեան ամ-բողջ կեանք մը ...»:

Ատել կը մերժէր հետեւիլ այդ վսեմ ճամբուն: Միւս կողմէ, մանկամարդու-հին մայրը կը սպառնար իրեն, ըսելով թէ եթէ շարունակէր իր գաղտնի տեսակ-ցութիւնները Վիկտորի հետ, պիտի եր-թար գտնել անոր մայրը եւ խօսիլ անոր հետ :

Եւ կը պատահի այդ անխուսափելին : 1820 Ապրիլ 26ի առաւօտուն, Տիկին Հիւկօ կ՚ազդարարէ իր զաւկին վերջնա-կան խզումը :

Երկու սիրողներուն միջեւ յանկարծա-կի կ՚իջնէ լռութեան վարագոյրը :

Սէրը խոյս կուտար իրմէ : Վիկտոր մխիթարութիւն կը փնտռէ աշխատանքին մէջ:

Երէց եղբայրը՝ Աբել, կ՚որոշէ որ Հիւ-կօ եղբայրները պէտք է ունենան իրենց գրական հանդէսը: Իրենց վարպետին՝ Շաթոպրիանի թերթը կը կոչուէր «Պահ-պանողականը», իրենց հանդէսը պիտի ստանար «Գրական պահպանողականը» տիտղոսը:

Վիկտոր Հիւկոյի յորդահոսան փայլն էր որ, տասնեւերկու կեղծանուններու տակ կը սնուցանէր հանդէսը, ուր, տա-սընեւվեց ամիսներու ընթացքին կը հրա-տարակէ 112 յօդուածներ եւ 22 քեր-թուածներ :

Տասնեւչորս ամիսներէ ի վեր Ատել եւ Վիկտոր չէին տեսած զիրար, երբ 1821ի Յունիսին, Տիկին Հիւկօ յանկարծակի կը հիւանդանայ կուրծքի ծանր տագ-նապով մը: Իր զաւակները գիշերներ ամ-բողջ կը հսկեն իր սնարին վերեւ ու կը կը խնամեն զայն : Յունիս 27ին, առա-ւօտեան ժամը երեքին հիւանդը իր հոգին կ՚աւանդէ զաւակներուն բազուկներուն մէջ:

Նոյն գիշերը, Վիկտոր, կեանքէն յու-սահատած կը թափառի փողոցները :

Անձրեւին տակ, իր քայլերը զինքը մեքենականօրէն կ՚առաջորդեն Շերշ-Միտի փողոցը գտնուող Ատելի բնակա-րանին առջեւ :

Պարտէզէն կը հասնին երաժշտութեան, երգի ու ծիծաղի հնչիւններ: Մթութեան մէջ, իրեն ծանօթ ու ընտանի ճամբանե-րով կը հասնի մինչեւ պատուհաններուն տակ եւ դէմքը փակցնելով ապակինե-րուն, կ՚ընդնշմարէ սպիտակ շրջազգեստ մը հագած Ատելը, գլուխը զարդարած ծաղիկով, որ կը պարէր ...

Ասիկա կ՚ըլլայ ծանր հարուած մը զոր պիտի չմոռնար մինչեւ իր կեանքին վեր-ջը եւ որ իրեն կարելիութիւն պիտի ըն-ծայէր լաւագոյնս ճանչնալու դժբախտ-ներն ու կեանքի հեշտանքներէն զրկուած-ները ...

Հետեւեալ օրը, Ատել կը շրջագայէր իր պարտէզին մէջ, երբ կը տեսնէ յանկարծ Վիկտորը, որ դէպի իրեն կը յառաջա-նար :

Երիտասարդին ներկայութիւնն ու անոր տժգոյն դէմքը աղէտի մը հետեւանքը կրնային ըլլալ :

— Ի՞նչ կայ որ :

— Մայրս մեռաւ: Թաղեցի զինքը ե-րէկ...

— Եւ ե՞ս... կը պարէի ...

Երկուքով կը սկսին հեծկլտալ ու ա-սիկա կ՚ըլլայ իրենց նշանախօսութեան հանդէսը :

Տիկին Հիւկօ իր մահէն ետք միայն պարտքեր էր ձգած, իսկ զօրավարը՝ որ ամուսնացած էր հիմա Պլուայի մէջ իր հոմանուհիին հետ, միշտ կը մնար կէս-թոշակի վրայ :

Վիկտոր եւ իր զարմիկներէն մին՝ Ա-տոլֆ Թրէպիւշէ, միասին կը վարձեն վերնայարկի փոքր սենեակ մը Տրակոն փողոցին մէջ: Երկուքը միասին ունէին միայն մէկ պահարան մը : Ատիկա ան-գամ շատ էր Վիկտորի համար որ իր անձնական գոյք ունէր միայն երեք հա շապիկ ...

Վերջապէս, 1822 Յուլիս 18ին, կը կ տարուի հրաշքը: Թագաւորին անձնակ դանձէն իրեն կը յատկացուի 1200 Ֆ բանքի տարեկան թոշակ մը: Ատել պի կրնար Տիկին Հիւկօ դառնալ ...

Պսակադրութեան հանդէսը տեղի կ՚ ենայ 1822 Հոկտեմբեր 12ին, Սէն Սի բիսի եկեղեցիին մէջ, ձեռամբ Աբ դուքս Ռոհանի: Վիկտոր Հիւկոյի վկ ները կ՚ըլլան Ալֆրէտ տը Վիների և Գ տիէ գիշերօթիկ վարժարանի ուսուց Ֆելիքս Պիսքարա, որ երիտասարդ Վի տորին առիթ ստեղծած էր իր բանա տեղծութիւնը ներկայացնելու Ֆրանս կան Կաճառին :

«Հարսանիքներու յաջորդող առաւօ ները առանձնակեաց են: Պէտք է յարգ երջանիկներու խոկումները, եւ քիչ մ ալ, անոնց ուշացած նինջը ...», կարդանք «Թշուառներ»ուն մէջ: Ատել Վիկտոր չեն ունենար այս խաղաղ զար նումը :

Իրենց հարսանիքին յաջորդ օրը, ա ռաւօտ կանուխ, Պիսքարա ինքնիրմէն ելած կը բախէ առագաստի սենեակին դ ռը: Վիկտոր Հիւկոյի եղբօր՝ Իօժէ վիճակը սարսափելի էր ...

(3 Շար.)

ՎՃՏՆԵՑ ԴՈՒՍՈՑ

ՀԱՅԿԱԶՆ ՆԱ ԱՐՁԱՆ ՉԱՐԻ

Գիտեմ, որ ինձ ոչ ոք չի հավատա, բայց ես ինքս եմ տեսել, ինքս եմ ականատես եղել, ինքս եմ ականջս լսել, թե ինչպես Ալեքսանդր Մակեդոնացին, որ իր հայրենիքից հեռու, Բաբելոնում, ինչ-որ հիվանդության պատճառով մահացավ, ինչպես նրա մարմինը, որ ոսկե դագաղի մեջ էր դրված, ինչպես նրան տարան Եգիպտոս, ինչպես նրան թաղեցին Ալեքսանդրիայում, ինչպես նրա գերեզմանի վրա կանգնեցրին մի հսկայական արձան, որ ներկայացնում էր Ալեքսանդրին ձիու վրա նստած, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Փիլիպպոսի որդին է, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Հունաստանի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Ասիայի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Եգիպտոսի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Բաբելոնի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Պարսկաստանի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Մարաստանի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Պարթևստանի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Հյուրկանիայի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Ասորեստանի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Կիլիկիայի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Պաղեստինի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Եգիպտոսի թագավորն է եղել, ինչպես նրա գերեզմանի վրա գրեցին, որ Ալեքսանդրը Ասորեստան

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, իր ատենապետ Պ. Մուշեղ Ճերանեանի եւ ընտանիքի բոլոր պարագաներուն, իրենց շատ սիրելի մօր Ազնիւ Ճերանեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլիայի մէջ հայերէնի դասընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունենայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, Էքօլ Սէն Լուի, 11 Ռիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր. եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահանդէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի գոյգ սրահներուն մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Մարտ 23, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, Կիրակի, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Տիգրան Տէմիրճեանը, կնոջը անունն է Սրբուհի, զաւակներուն անունն է Վահէ, Բագրատ եւ Միքայէլ: Փնտռողն է եղբայրը Մարգար Տէմիրճեանը: Կ'ենթադրուի որ Տէմիրճեանը Նիս կը գտնուի: Գրել Երեւան, Շահումեան փողոց 15, 6 տուփիկ, 6 տուն, Մարգար Տէմիրճեանի հասցէին :

Երեւանէն Արշալոյս Կարապետեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը, որ երեւի թէ Փարիզ կը գտնուի. փնտռուողին ամուսնոյն անունն է Կարապետ որ ծանօթ է Խուրշուտ անունով: Կարապետի կնոջ անունը Եղիսաբէթ է եւ ունի զաւակ մը Արտաշէս անունով: Կարապետ կը փնտռուի նաեւ իր եղբօր Արտաշէսի եւ քոյրերուն Շուշանիկի եւ Հայկանուշի կողմէ: Գրել Երեւան, Մասիսի փողոց 1, տուն թիւ 27 Արշալոյս Կարապետեանի հասցէին որ որդին է Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս եւ Շուշանիկ Կարապետեանի :

Ալպանիոյ Թիրանա քաղաքէն Յակոբ Ալէքսանեան կը փնտռէ իր քրոջ Տիկին Կիւլիզարի զաւակները, Գաբրիէլ Թորոսեան եւ Վահան Պապիկեան որոնք Ալժերիա կը բնակէին եւ ծանօթ դէպքերու հետեւանքով կրնան Ֆրանսա անցած ըլլալ: Գրել Յակոբ Ալէքսանեանի հասցէին.— Ռիւ Քրիստաֆօրիտհի 84, Թիրանա – Ալպանիա: Կարելի է նաեւ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ միջոցաւ հաղորդակցութեան մէջ մտնել :

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ դիւանը : Հասցէ.— 15 Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւն է ԷԼԻզէ 67–03:

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 28 Մարտ, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ հինգ յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 14ին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ ապահովագրական բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique

Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի **ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմանեան :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱԾԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, Պէյրութ թղթակազմ	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրուննեան, Միւնիխ	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad

CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus

183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

Լօխում հէլվա թահին

Bongoût

USINE à SAINT-MENET (B.-du-R.)

DANS TOUTE ÉPICERIE SPÉCIALISÉE

★ GROS : Sté DES CONSERVES "BONGOUT", 40, LA CANEBIÈRE - MARSEILLE

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 50 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	27 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 60 Ֆ·	Հատը	0·25 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՄԱՐՏ
MARDI
18 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9559

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9559

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Մինչ յոյս կար որ «իմաստուններու Խորհուրդը» պիտի կարենայ լուծում մը գտնել ածուխի եւ երկաթի հանքերուն գործադուլին վերջ տալու համար, ընդ – հակառակն, տագնապը կը ծանրանայ եւ բանթողներու բարկութիւնն ալ կը սաստկանայ: Այս բարկութիւնը ծագեցաւ երբ անոնք քաղաքներու ներկայացուցիչները կա – ռավարութեան հետ իրենց վարած բա – նակցութեանց զեկուցումը տուաւ : Անկէ պարզուեցաւ թէ կառավարութիւնը մի – այն «ողորմութիւն» մը տալու տրամա – դիր է, «ինչ որ կը նշանակէ թէ նման դիր մը ոչ միայն նախատինք մըն է այլ – եւ իսկական մարտահրաւէր մըն է Արհեստակցական Միութեան: Կը հրաւի – րէ կառավարութիւնը որ իր պատասխա – նատուութիւնները ստանձնէ , զալով հանքագործներուն պիտի ստանձնեն ի – րենց պատասխանատուութիւնները » , կը չեշտէ գործադուլի կեդրոնական կո – միտէն :

Ի տես այս կացութեան դանազան խոր – հրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան այլ ընկերակցութեանց մէջ, գործադուլի չարժումներու համար, մեթրոյի, հան – րակառքի , երկաթուղիի , կազ եւ ելեկ – տրականութեան մարզերուն մէջ:

Ելմտական նախարարութիւն ալ յաւե – լումներ կը նախատեսէ փոխադրութեան , լոյսի, ծխախոտի եւ տուրքերու :

× Փարիզի շրջանը կատարուած հան – դանակութիւնը հարիւր միլիոն հին ֆր· ապահովեց բանթողներուն համար: Բան – թողները որոշած են ցոյցեր եւ տողանցք – ներ կատարել Ֆրանսայի դլխաւոր քա – ղաքներուն մէջ, հաւանական է նաեւ որ նոր արշաւանք մը կատարուի Փարիզի վրայ :

× Գաւառական ամենօրեայ մամուլին համագումարին փակման նիստին ճաչին նախագահելով, նախարարապետ՝ Փոմ – պիտու յայտարարեց թէ «ոչ մէկ ատեն մամուլի ազատութիւնը աւելի ամբողջա – կան եղած է քան այսօր»: Ընդունեցաւ սակայն թէ պետութեան եւ մամուլի յա – րաբերութիւնները չատ լաւ չեն :

ԳԱՀԻՐԷ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՑԵՏԱԶՈՒԻՆ

Կը թուի թէ եդիպտոս – Սուրիա – Ի – րաք Միութիւնը այնքան ալ դիւրին պի – տի չիրագործուի :

Իրաքցիները եւ Սուրիացիները իրենց երկիրը վերադարձած են եւ բանակցու – թիւնները յետաձգուած են : Այս առջին ձախողանքը իրը հիմ ունի Պաղտատ – Գահիրէի մրցակցութիւն մը :

Գահիրէի խօսակցութիւնները քանիցս ընդհատուած են եւ Իրաքցիներն ու Սու – րիացիները առանձին հաւաքուած են (ա – ռանց եդիպտացիներուն) : Ի վերջոյ երեք պատուիրակութեանց պետերը զեկոյց մը հրապարակեցին ուր կը յայտնուէր նոյն ատեն թէ « միութեան համար իրարու նման տեսակէտներ կային» , բայց «ան – հրաժեշտ էր որ իրաքեան եւ սուրիական պատուիրակութիւնները Պաղտատ եւ Դա – մասկոս վերադառնան խորհրդակցելու համար իրենց կառավարութեանց հետ » :

Այս նոյն զեկոյցը կ'ըսէր թէ պատուի – րակութիւնները քանի մը օրէն Գահիրէ պիտի վերադառնան յանդելու համար ա – րաբ ժողովրդական զանգուածներուն յու – սացած արդիւնքներուն :

Դէտերու կարծիքով այս տարակարծու – թեանց պատճառն է նախ Պաղտատ – Գահիրէ մրցակցութիւնը : Նասրի համար իրաք պէտք է միանայ վերակազմուած Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան իսկ Իրաքցիները կը խորհին թէ Նասր պէտք է Եդիպտոսը բերէ Սուրիա–Իրաք խումբի մը որ ապագայ դաշնակցութեան կորիզը պէտք է նկատուի :

Ուրիշ տարակարծութիւն մըն ալ կայ որ այդ դաշնակցութեան կազմակերպու – թեան կը վերաբերի : Սուրիական պատ – ուիրակութիւնը կ'առաջարկէ որ անդամ իւրաքանչիւր երկիր իր հարազատ անհա – տականութիւնը պահէ , իր Սահմանա – դրութիւնը եւ իր խորհրդարանը : Դաշ – նակցային կապը պէտք է կայանայ դեր – խորհրդարանի մը մէջ , որ վարէ դաշնակցային քաղաքականութիւնը : Ըլ – լայ նաեւ հաւաքական գործադիր մարմին մը որու անունը ըլլայ՝ «Նախագահու – թեան Խորհուրդ»:

Նասր եւ եդիպտական պատուիրակու – թիւնը այս բանաձեւին դէմ կ'առաջար – կեն որ հանրաքուէ մը պատրաստուի ե – րեք երկիրներուն մէջ դիմնալու համար թէ դաշնակցութիւնը պետական մէկ ղե – կավարի կողմէ պէտք է դլխաւորուի (Դաշնակցութեան նախագահ) թէ նախա – գահական խորհուրդի մը կողմէ :

Սուրիոյ նոր վարչապետը՝ Սալահ Պի – թար յայտարարեց թէ Գահիրէ – Դամաս – կոս առանցք պիտի չըլլայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱՒՏԱ. յօդուած մը հրատարակած է պարզելով խորհրդային քաղաքականու – թիւնը Մէյին – Արեւելքի մէջ: Ռուսե – րուն համար ամերիկեան ներչնչումով ծրագիր մը կայ որ կը ձգտի արաբ դաշ – նակցութիւն մը կազմել քարիւղ արտա – դրող երկիրներու մասնակցութեամբ :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ. Փարիզի իր դեսպանը Ալ – ժէ կանչեց խորհրդակցելու համար: Կը թուի թէ Ալժէ պիտի բողոքէ եթէ հաս – տատուի թէ Ֆրանսա հիւլէական նոր ռումբ մը պիտի պայթեցնէ Սահարայի մէջ:

ԻՇԽԱՆ ՆԻՒՈՒԼԱ. ՕՊՈԼԷՆՍԿԻ քահանայ ձեռնադրուեցաւ առջի օր Փարիզի ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ մէջ: 63 տարեկան այս ազնուականը ռուս մեծ ընտանիքի մը կը պատկանի :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՊԻՏՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

Պավարիոյ Ներքին նախարարը չատ մտահոգ է Պիտոյի համար եւ թելադրած է նախկին վարչապետին որ փոխէ քնա – կավայրը նկատի առնելով որ բանուորի դիակով ծպտուած մարդ մը կրցած էր տուն մտնել: Պիտօ յայտնած է թէ տե – ղափոխուելու միտք չունի: Առջի օր դը – բացի մատուռի մը քահանան ընդունեցաւ որպէսզի պատարագ լսելու ձեւ մը գտնեն միասին, նկատի առնելով որ կիրակի առ – աու իր պահակները թոյլ չտուին « ի սէր իր ապահովութեան » որ եկեղեցի երթայ :

Ամէն մարդ չատ ուշադիր է կը զրէ «Ֆիկառոյի» աշխատակցուհին որովհե – տեւ «բանտարկեալ» մը չէ դոր կը պա – հեն եւ ոմանք նոյնիսկ ըսած են «պէտք չէ որ մեզմէ դժգոհելու պատճառ ունե – նայ, եթէ օր մը նորէն իշխանութեան դլուխ գայ » :

Միւս կողմէ Լոնտոնի «Փիփըլը» տե – ղեկութիւն մը կը հրատարակէ որմէ կը պարզուի թէ, ըստ Պիտոյի, Առկուէ ա – ռեւանդման բուն նպատակը ինքը՝ ժորժ Պիտօն էր եւ ջիչ էր մնացած որ ինք՝ ոչ թէ առեւանդուէր այլ տեղն ու տեղը սպաննուէր :

Օր ըստ Օրէ

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԵՒԱՆԻ

ERIVAN... EREVAN... YEREVAN

Երանելի՛ աշխարհ , որ կը մոռնայ թէ··· երեք տարու երախայ մըն է դեռ:

Թէ··· բերանը կաթ , եւ ստէպ թըթ – ուա՛ծ կաթ կը հոտի :

Թէ··· հազիւ իր մանկական տարիքին կաթնատամներն է հանած , որոնք խած – նելու , միս ուտելու ատեն կրնան դիւ – րաւ կոտրիլ :

Թէ··· իմաստութեան 4 ակռաները , կեանքի մը ընթացքին ամենուն բերնին մէջ չեն բուսնիր : Իմաստակին բերնին մէջ երբե՛ք , նոյնիսկ երէ 4 անգամ աշ – խարհ գալու ըլլայ :

Թէ···: Բայց այդ «թէ···»երու հաշիւը ուրիշ է եւ ուրիշ օրուան համար, երբ ստիպողաբար մաբրելու չափ մեծնայ այդ հաշիւը :

Այսօր, խօսինք յաղագս Երեւանի :

Վերջերս , նոր «աշխարհը» դաս տալու ելած էր հին «աշխարհին»՝ Փարիզի *Լը Մոնտ* օրաթերթին :

Դասատուն , «իր անկիւնէն» դիտելով , որ ստէպ կոյր տեսանկիւն մըն է, չէր կրցած լռել ու մանկապարտէզի դաս մը չտալ «միջազգային մամլոյ գործակալու – թիւններուն եւ փրանսական թերթերուն», ասոնցմէ յականէ անուանէ յիշելով «ծան – րախոհ» *Լը Մոնտը* , որուն «կ'աղեաւտեն» Երեւանի լատինատառ հնչագրութիւնը՝ գրելով ԷՐԻՎԱՆ եւ ոչ ԵՐԵՒԱՆ :

Գիտցողը գիտէ: Մեր 45ամեայ մայրա – քաղաքին հայատառ կամ լատինատառ հարազատ ուղղագրութեան , մենք ոչ թէ մէկ՝ այլ երկու գրիչով նախանձախնդիր ենք: Վկա՛յ, ի մէջ այլոց , այն խմբա – գրական ծանօթութիւնը եւ ճշդումը, որ մեր թելադրութեամբ դրուեցաւ, Հայ Գրականութեան նուիրուած « *Էօրսի* » յառաջդիմական ամսագրի բացառիկին մէջ (Փետր· – Մարտ, 1961, էջ 178): Ասոր պատմութիւնը՝ օր մը, իր կարգին:

Բայց աշխարհի դաս տուողին ըսածը եւ ուզածը ի՞նչ է·—

Yérévan ?

Այս հնչագրութեան առաջին գիրը ան – հրաժեշտ չէ: Այդպէս չգրուելուն մէջ , ո՛չ մեղմ կայ եւ ո՛չ ալ մեղաւոր: Լատի – նատառ լեզուները ունին իրենց ոգիին համապատասխան ուրոյն տառադարձու – թիւն, որու դէմ՝ յանուն հարազատ հըն – չաբանութեան բողոքելը պարզապէս ի – մաստակութիւն է, եթէ ոչ տգիտութիւն: Լատինական «է» գիրը լրիւ կը փոխարի – նէ մեր «ե» սկզբնատառը, յատուկ ա – նուններու եւրոպական տարազին հա – մար:

Լատին գիրով հարազատ ձեւ է ·—

Erévan

Ասոր հակառակ, եւրոպական ուղղա – գրութեամբ ցայսօր ընդհանրացած եւ ըն – ւիրագործուած՝ նուազ հարազատ ձեւ մըն է·—

Erivan !

Անշուշտ, լատինամուտ «Ի» ձայնով՝ խորք է մեզի այդ եւրոպական հնչագրու – թիւնը: Այո՛, բայց տեղին է յիշել թէ Անգլիա չի բողոքեր, որ իր մայրաքաղա – քին անունը փրանսացին կը գրէ՝ *Լոնտրը*, Իտալացին՝ *Լոնտրա*: Իտալիա չի բողո – քեր, որ Ադրիականի հարսնեբաղաքը՝ *Վենեցիա*, Ֆրանսացին կը գրէ *Վընիզ* , Գերմանացին եւ Հայը՝ *Վենետիկ*, Անգ – լիացին՝ *Վենիս* : Անթիւ են նման ձայնա – փոխութեանց օրինակները :

Դառնանք մեր մայրաքաղաքին :

Երիւան եւրոպական հնչագրութեան մէջ կայ սկզբնական մեղք մը եւ անվերջ մեղաւոր մը: Մեղքը կովկասեան է, մե – ղաւորը՝ մեր հայրենիքին մի՛շտ ալ ինք – նակոչ խնամակալը, Ռուսաստան: Մեղքը անոր ծիտն է, երբ շատոնց աշխարհի մէջ ընդհանրացած է՝ Հայոց ականջին խորթ այդ հնչագրութիւնը: Վկա՛յ անց – եալի կարգ մը ռուսական բարտէսները : Վկա՛յ երեւանեան գաւառը զինու զօրու – թեամբ Ռուսաստանի կցող զօրավարին փառքի տիտղոսը՝ Բասկեւիչ *Երիւանսկի*: Անցեալի ի՛նչ վկայութիւններ կան դեռ այս մասին:

Կայ եւ դառն ներկան :

Ոեւէ Հայ կամ օտար , որ նամակ կը ստանայ արտասահմանի հետ «Կուլտու – րական կապի Հայկական Ընկերութեան » պաշտօնական թուղթով ու պահարանով, մեզի պէս կը տեսնէ թէ այնտեղ մեր մայրաքաղաքին անունը գրուած է եր – կուքը հայատառ՝ երկուքը լատինատառ , չորս տարբեր ուղղագրութեամբ : Մէկը Մեծասքանչի օրինեալ ձեւով՝ *Երեւան* , միւսը դատապարտեալ ձեւով՝ *Երեվան*: Այսպէս եւ լատինատառ զոյգ հնչագրու – թիւնները :

Տեղին չէ՞ յիշեցնել նոր աշխարհի բա – րոգիչին , հին աշխարհի Աւետարանիչին խօսքը·— «Զի՞ տեսանես զչիղ յական եղ – բօր քոյ, եւ ի քում ականն զգերանդ ոչ տեսանես (Մատ· է – 3):

Հո՞ս ես «դասատու»:

Ճերմակ թէ կարմիր, ցորչափ ռուսա – կան հաշմածայն այբուբենը միջազգայ – նացնէ զմեզ, մեր հայրենի անուններու անհարազատ եւ աղճատուած հնչագրու – թիւնները պիտի անին ու բազմանան: Զրի ամբաստանութիւն ընողներէն չենք: Անցողակի, մէկ փաստ՝ որ հազա՛ր կ'արժէ :

Որոշ ձայներէ զրկուած, մեր «Հ» գի – րէն զուրկ ռուսատառ այբուբենի հարկա – դրութեամբ, «պարտիայի» պաշտօնա – թերթ «Սովետական Հայաստան»ի ճա – կատը՝ մեր հայրենիքին փառաւոր անու – նին ռուսագիր հնչագրութիւնն է ·—

Aïastan !

Ընենք թէ ատիկա հասկնալի է, եթէ ո՛չ ընդունելի: Հարկ զօրէնս լուծանէ :

Ի՞նչպէս հասկնալ եւ ի՞նչպէս ընդու – նիլ , որ Հայաստանէն արտասահման դըր – կուած նոյն թերթին փաթոյթին վրայ , հասցեագրութիւնը լատինատառ եւ ո՛չ ռուսատառ ըլլալով հանդերձ, դարձեալ տպագրուած է *Այաստան*՝ եւ ո՛չ *Հայաս – տան*: Գլխատում մը, որ չէր վրիպած Մեծասքանչի վերջին պահակներէն՝ Բ· Թաշեանի աչէն :

Երէկ մեր Մայրաքաղաքի՛ն անունը տառափոխ: Այսօր մեր Հայրենիքի՛ն ա – նունը ծայրակոտոր: Վա՞ղը···:

Ճերմակ թէ կարմիր, եթէ Ռուսաստանի լեզուական լուծը չվերնայ մեր Հայրենի – քին վիզէն, ո՛չ թէ Երեւանի եւ Հայաս – տանի անունները միայն, այլ եւ մեր ո՛ղջ Լեզուն, Գիրն ու Գրականութիւնը պիտի դիմափոխուին եւ ոգեփոխուին՝ իրենց ձեւին ու էութեան մէջ:

Այս չի տեսներ, «իր անկիւնէն», աշ – խարհի դաս տուող հայ դասատուն :

Այս ալ մենք կը տեսնենք, մեր անկիւ – նէն, յաղագս Երեւանի :

ՇԱՀԷՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ախտաբանական երեւոյթ է, երբ թուրք մամուլը ամէն ատենէ աւելի կը խօսի սանձարձակ անիշխանութեան մասին:

Բացորոշ է, որ կեդրոնական իշխանութեան հանդէպ անվստահութիւն կը տիրէ երկրին մէկ ծայրէն միւսը:— Գիւղացի ու տգէտ զանգուածը կ'ողբայ իր թշուառութիւնը, մինչ «ընտրանի»ն՝ կը խարանէ կառավարութեան «սնանկութիւնը»:

Անատոլուն կը տքայ աղքատութեան տակ: Անպատմելի պայմաններու մէջ կ'ապրի հողագործ դասակարգը՝ որ ժողովուրդի ութսուն – իննսուն առ հարիւր համեմատութիւնը կը կազմէ: Տգիտութեան վրայ բարդեցէ'ք անօթութիւնն ու համաճարակները, — թոքախտէն մինչեւ ֆրանկախտ, ու կրնաք երեւակայել՝ թէ ո'ւր հասած է «հանրապետական Թուրքիա»ն:

Մտաւորականութիւն եւ քաղաքացի ժողովուրդ՝ հիասթափ եւ նուաստ, չեն վարանիր խոստովանելու թէ ընկերային աննախընթաց տագնապ մը կ'անցընէ երկիրը: Անոնք որ երկրին ճակատագիրը վարելու կոչուած էին՝ կը ճողփան քէներու եւ փոխադարձ ատելութեան մէջ: Իշխանատենչութիւնը, ընչաքաղցութիւնը, անհակակշիռ մսխումները եւ բարոյական անկումը վարակած են նորահաս երիտասարդութիւնը: Եւ ի՞նչ կարելի է ակնկալել «վերնախաւ»է մը, որ իտէալ չունի, ազնիւ կիրք ու ձգտում չունի, ընկերային բարոյական եւ սկզբունք չունի ...

Գիւղացի զանգուածը, հող ու դաշտ լքած, կը խուժէ կեդրոնական քաղաքներ: Իր ապրուստը հոգալու միջոց չի գտներ գիւղին մէջ: Երաշտը, երկրագործական մեքենաներու անբաւարարութիւնը, սերմնացուի չգոյութիւնը ու մանաւանդ պետութեան կողմէ ցոյց տրուած անտարբերութիւնը՝ յուսահատեցուցած են զինք: Պոլսոյ քարափներուն վրայ կամ երկաթուղային կայաններու մէջ, ամէն օր կը տեսնուին նոր օրերու այս նոր «պանդուխտները»՝ որոնց հանդէպ քաղաքի բնակչութիւնը կասկածանք ու վախ ցոյց կուտայ միշտ:

Աւազակութիւններու, ոճիրներու եւ անբարոյութեանց մեծ մասը հետեւանք է անգործութեան: Գաւառէն եկուոր թէ քաղաքացի՝ ապրուստի եւ աշխատանքի դժուարութիւններ ունին:

— «Գործ չկայ»· այս է յանկերգը որ կը լսուի ամէն տեղ: Հետեւաբար, օրէ օր կը խռնուին թաղային սրճարանները կամ կամուրջներու տակ ստեղծուած «ապականութեան բոյներ»: 10էն 70 տարու աշկերտ ու աշխատաւորներ, անգործ կամ դատարկապորտ, կը հաւաքուին այդ ժամադրավայերուն մէջ, ու կրնաք երեւակայել՝ թէ ընկերային ինչ չարիքներ ըսկիզբ կ'առնեն հաշիշամոլութեան, գինեմոլութեան եւ խաղամոլութեան որջերէ:

Եւ ուրկէ՞ կ'ապահովուին առօրեայ այս «զբաղումներուն» համար անհրաժեշտ դրամները:

«Կը շահուին» գողութեամբ քսակահատութեամբ, աւազակութեամբ, անբարոյութեամբ, եւ, ի հարկին, ոճիրներով:

Թուրք մամուլը կը յորդի քրէական յանցանքներու արձագանգներով: — Պատահաբար ձեռք առէք Պոլսոյ թրքական թերթերէն մէկը, ու հաշուեցէք առաջին էջի վրայ տեղ գրաւող ոճիրներն ու անբարոյական արարքները: 70 առ հարիւր համեմատութեամբ՝ սպանութիւններու նկարագրականով գրաւուած են այդ էջերը ...

Մամուլի «ցուցափեղկերուն» մէջ հանրութեան ներկայացնելիք ուրիշ բան չունի՞ն Թուրքերը:

Անշո՛ւշտ թէ ունին: Սակայն, կարգ չի գար լուրջ խնդիրներուն: Առօրեայ կեանքի ամէնէն ընթացիկ «օրակարգ»երը՝ ոճիրներն են:

Ինչպէս շեշտեցինք, անիշխանութեան ընդհ. մթնոլորտ մը կը տիրէ երկրին մէջ: Հետեւաբար, չենք զարմանար՝ որ ախտաբանօրէն ըմբռնելի ըլլայ ահազանգային այն վիճակը, որուն մատնուած է «ընտրանի»ն:

Միլլիէթ եւ Ճիւմհուրիէթ թերթերուն մէջ՝ երկու ծանօթ գրիչներ, Իլհան Սելշուք եւ Քարաօսմանօղլու, վերջերս «մոխիր» կը ցանէին իրենց գլխուն՝ ողբալով երկրին անփառունակ վիճակը, ու մանաւանդ «ղեկավար պաշտօնէութեան» անտարբերութիւնը՝ ի տես դահավէժ անկումին:

— «Մեր վարիչներու մեծագոյն արհեստը ... մեծ պետութիւններէն պարտք փրցնելն է», կը գրէ «Միլլիէթ», եզրակացնելու համար՝ թէ ոչ ղեկավարութիւն մնացած է, ո'չ ծրագիր, ո'չ ալ պարկեշտութիւն:

Տնտեսականօրէն սնանկ, ու քաղաքականօրէն «քաոս»՝ Թուրքիա անդունդէ անդունդ կը վիժի: Ու, ինչպէս կը հաստատէ «Միլլիէթ», միշտ կ'ապաւինի «մեծ պետութիւններու օժանդակութեան»:— Եթէ քիչ մը ճանչնանք Թուրքը, անհաւանական չենք գտներ՝ որ Անգարա, այս անգամ, ափ առնէ նաեւ իր հին «եոլտաշ»ին՝ Կրեմլի դուռները ...

Հարկ կա՞յ կրկնելու միշտ՝ թէ Արեւմուտքի հետ այդ երկրի բարեկամութիւնը «արուեստական» նկարագիր միայն ունի:

Կամ ծայրայեղ «աջ»՝ թուրանական մոլեռանդութիւն, կամ ծայրայեղ «ձախ»՝ համայնավարութիւն: Ուշ կամ կանուխ, Թուրքիա պիտի իյնայ այս երկու ծայրայեղութիւններէն մէկուն մէջ:

Ո՛ւր կը մնան «դաշինք»ներն ու «զինակցութիւն»ները՝ որոնց կը շարունակեն հաւատալ Միացեալ Նահանգները, Դանայեան կարասները «լիքը» պահելով ամէն տարի:

Քաղաքականօրէն կարելի չէ վստահիլ Թուրքիոյ նման երկիրներու, որոնք բարոյապէս եւ ընկերային տեսակէտով քայքայուած են:— Եթէ այսօր կը ժպտին ու կը դարպասեն, վաղը կրնան յանկարծ փոժոռիլ ու «խածնել»...

Ո՞վ կրնայ ապահովութիւն տալ, թէ Ինէօնիւ արդէն իսկ սակարկութեան չէ նստած Կրեմլի հետ՝ վաղուան «արար»ը յաջողապէս խաղալու համար ...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ

Երկու տարի առաջ լոյս տեսած եւ ուշ արտասահման հասած՝ Ա. Սաֆրաստեանի «ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՀԱՅԵՐԻ ԵՒ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԻՒՍ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» աշխատութիւնը, անտարակոյս, սահմանուած է մեծ բաց մը գոցելու ԺԶ. – ԺԸ. դարերու մեր պատմութեան լրիւ ուսումնասիրութեան եւ արձանագրութեան գործին մէջ: Առաջին անգամ է, որ ձեռնհասօրէն կը թարգմանուի թուրք պատմագիրներու հաղորդագրութիւնները Հայաստանի եւ Հայութեան մասին: Նաեւ՝ մեր դրացի երկիրներու եւ ժողովուրդներու մասին:

Արամ Սաֆրաստեանի թարգմանած եւ քաղած նիւթերը կ'ընդգրկեն թրքական պատմագրութեան սկիզբէն՝ ԺԶ. դարու երկրորդ կէսէն մինչեւ ԺԸ. դարու ժամանակաշրջանը: Այլ խօսքով երեք հարիւր տարուան պատմական շրջան մը (940 – 1241):

Երկրորդ եւ երրորդ հատորներով, հեղինակը ծրագրած է ամբողջացնել գործը, ներկայացնելով նոյնպէս ԺԸ. եւ ԺԹ. դարաշրջանի թուրք պատմագիրներուն գործերը՝ միշտ Հայերու եւ Հայաստանի մասին:

Առաջին հատորին համար Ա. Սաֆրաստեան օգտագործած է թուրք 10 պատմագիրներու արձանագրութիւններ. Փեչեւի, Նայիմա, Ռաշիտ, Զելեպի – Զատէ, Սուպհի, Սամի եւ Շաքիր, Սուլէյման – Իզզի, Վասըֆ, եւ Ճեվտէթ փաշա: Ասոնց մեծ մասը, ինչպէս դիտել կուտայ աշխատութեան հեղինակը, իրենց պատմութիւնները գրած են խրթին լեզուով, որ արաբերէն, պարսկերէն, թուրքերէն լեզուներու խառնուրդ մըն է: Անոնց շարադրութեան ձեւը՝ առանց գլուխներու, վերնագիրներու եւ կէտագրութեան, ա'լ աւելի դժուարացուցած են Սաֆրաստեանի աշխատանքը, ինչ որ ա'լ աւելի կ'արժեւորէ հեղինակին գործը:

Ընդհանրապէս թուրք պատմագիրները, որ ի դէպ, արքունի պաշտօնական գրիչներ եղած են, չեն հետաքրքրուած իրենց հպատակներու եւ յատկապէս «քեաֆիրներ»ու կեանքով: Ասկէ նաեւ վիճակագրական կամ ազգագրական տեղեկութիւններու պակասը, իրենց պատմագրութիւններուն մէջ: Առաւելաբար գոհացած են արձանագրելով Սուլթաններու, փաշաներու կամ վէզիրներու «սրբագործութիւնները», մեծ մասով թալան, ջարդ, կեղեքում եւ օտար հողերու բռնագրաւում:

Այսուհանդերձ, եւրոպական, բիւզանդական, արաբական, պարսկական եւ հայկական աղբիւրներու կողքին անհրաժեշտ է ուսումնասիրել թրքական աղբիւրները եւս, լրիւ գաղափար մը ունենալու համար այդ հինգ – վեց դարերու մռայլ, այլ հերոսական իրադարձութիւններով լի ժամանակաշրջանի պատմութեան:

Աշխատութիւնը, ինչպէս ըսինք, կ'ընդգրկէ ԺԶ. – ԺԸ. դարերու ժամանակաշրջանը: Փափաքելի էր, որ Սաֆրաստեան ներկայացնէր նաեւ Օսմանեան պետութեան կազմութեան շրջանէն մինչեւ ԺԶ. դարու առաջին կէսը երկարող թուրք պատմագրութեան մէջ մեզի վերաբերող նիւթերը, թէեւ, ինչպէս իր դիտել կուտայ, «մինչեւ հիճրէթի ԺԱ. դարը (1596) Օսմանեան պետութիւնը ունեցել պաշտօնական տարեգիրներ»:

Այսուհանդերձ, կան մասնակի գործեր ինչպէս «Շահնամէ Խան» եւայլն, որոնք թէեւ կցկտուր, այնուամենայնիւ, կրնան որոշ գաղափար մը տալ այդ շրջանի Հայաստանի բախտորոշ դէպքերու մասին:

ԺԵ. դարուն սկսած թուրք – պարսկական հակամարտութիւնները, որոնց թատերաբեմ կը դառնայ Հայաստան, առաւել կամ նուազ ուժգնութեամբ կը շարունակուին մինչեւ ԺԸ. դար: ԺԶ.–ԺԸ. դարերուն տեղի կ'ունենան քրտական շարժումները, միշտ թատերաբեմ ունենալով հայաշխարհը ու վերջապէս ենիչերիներու, զանազան փաշաներու սփոփահուսարսափը, խռովարարական, ապրատամբական ու աւազակային շարժումները, որոնք յաճախ կ'ընդգրկէին ամբողջ վիլայէթներ եւ սանճակներ, անագորոյ վիճակ մը ստեղծելով հայաբնակ վայրերուն մէջ:

Հարիւրաւոր փաստերէն յիշենք գոնէ մէկ – երկուքը.— «961ին (1533) վերջապէս հասան Շորոգեալ կոչուած մենգիլ եւ այնտեղ իջեւանեցին: Այս երկիրը (խօսքը Երեւանի, Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի շրջաններու մասին է) շատ բարեշէն է եղել, ունեցել է մշակուած հողերով հարուստ բազմաթիւ գիւղեր: Երկիրը լեռնային է: Յաղթական բանակ քանդեց ու աւերեց այդ բարեշէն գիւղերը, շինութիւնները ոչնչացրեց եւ հողի հաւասարեցրեց: ... Բացի այդ, գ... օրուայ տարածութեան վրայ գտնուող ճանապարհի բոլոր գիւղերն ու աւանն...

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Բանաստեղծը աճապարանօք կը հետեւի իր բարեկամին եւ «կը գտնէ իր մանկութեան խեղճ ընկերը կատարեալ խելացնորութեան ու զառանցանքի մէջ»:

Գաղտնօրէն, եւ նոյնքան խելայեղօրէն որքան իր եղբայրը Վիկտոր, Էօժէն եւս սիրահարուած էր Ատելի: Իր կրտսերին յաջողութիւնը զինքը առաջնորդած էր խելագարութեան: Դժբախտ Էօժէն, լուսազարդած էր իր սենեակը՝ հարսանիքի արարողութեան մը համար իբրեւ թէ, ապա, սուրը ձեռին, սկսած էր սենեակին մէջ գտնուող կարասիները ջարդել..

Պլուայի մէջ, իր հօր մօտ կարճ հանդիստէ մը ետք, Էօժէն խնամուելու համար կ'ուղարկուի Շարանթօն, ուր սակայն, անկարելի կ'ըլլայ իր վերջնական բուժումը:

Վոժիրար փողոցի թիւ 9 տան մէկ յարկաբաժնին մէջ, ուր կը տեղաւորուին, 1824 Օգոստոս 28ին կը ծնի Լէոփոլտին Հիւկոն: «Մեր Տիտինը շատ սիրուն է, կը գրէ Վիկտոր Հիւկօ: Անիկա կը նմանէր իր մօրը, կը նմանի նաեւ իր մեծ հօրը»:

Իր բանաստեղծութեանց առաջին շարքին առաջին հրատարակութեան առիթով է որ Վիկտոր Հիւկօ պիտի ծանօթանար մարդու մը, որ տարօրինակ կերպով պիտի ազդէր իր գոյութեան վրայ: Սէնթ – Պէօվ:

Այս վերջինը «Կլոպ» թերթին մէջ դրուատալից յօդուած մըն էր գրած իր մասին: Հիւկօ, որ զայն չէր ճանչնար, կը տեղեկանայ թէ Սէնթ Պէօվ կը բնակի իր բնակարանէն քանի մը տուն վար, Վոժիրար փողոցի թիւ 94 տունը: Կ'երթայ անոր մօտ զայն գտնելու եւ շնորհակալութիւն յայտնելու համար:

Սէնթ – Պէօվ բացակայ էր, եւ սակայն, յաջորդ օրը, իր կարգին կուգայ այցելել Հիւկօներուն:

Սէնթ – Պէօվ մտիկ ըրաւ՝ «շլացած հանճարին ճառագայթումէն», եւ գաղտագողի դիտեց Տիկին Հիւկոն՝ որ ներկայ էր տեսակցութեան, առանց վայրկեան մը իսկ մտքէն անցընելու թէ այդ գեղանի կինը պիտի ըլլար իր կեանքին մեծ սէրը: Առ այժմ, սակայն, ինք պիտի ըլլար երկար տարիներու համար, լաւագոյն բարեկամը Վիկտոր Հիւկոյի:

Այս վերջինը, գրական մարզին մէջ հետզհետէ կը յեղաշրջուէր: Երկար ժամանակ իր մօր միապետական գաղափարներու ազդեցութիւնը կրելէ ետք, հիմա սկսած էր դառնալ դէպի իր հօր գաղափարաբանութիւնը: 1827ին կը հրատարակէ «Զօն՝ Վանտոմի հրապարակի սիւնին», որ տեսակ մը փառերգ էր՝ նուիրուած Նափոլէոնի փառքին:

«Քրոմվէլ»ի յառաջաբանը զինքը կը դարձընէ վարդապետական պետը վիպապաշտ դպրոցին, իսկ «Վանտոմի սիւնին ձօն»ը զինքը կը միացնէ պոնափարթեաններուն եւ ազատականներուն:

Իրականութեան թագաւորութեան մէջ, որ կը կառավարուէր Լամարթին – Վիների – Հիւկօ եռապետութեան կողմէ, վերջինը կը վատորոշուէր իբրեւ Առաջին – Հիւպատոս: Զօրավար Հիւկոյի որդին իր ձեռքը առած էր Երիտասարդ Ֆրանսայի հրամանատարութիւնը:

«Հերնանի»ն, հակառակ այն յիշատակելի «ճակատամարտ»ին որ տեղի ունեցաւ անոր առաջին ներկայացման, կամ ատոր իսկ պատճառով — մեծ յաջողութիւն մը կ'ըլլայ:

Հազար Ֆրանքնոց դրամատոմսերը, որոնք այնքան հազուագիւտ էին Հիւկոյի տան մէջ, կը սկսին դրուիլ Ատելի գզրոցին մէջ: Կ'որոշեն թողուլ իրենց բնակած յարկաբաժինը եւ երթալ ու ապրիլ Շան զ'Էլիզէի վրայ նոր բացուած Ժան Կուժոն փողոցի մէկ բնակարանը:

Ատել յղի էր իր հինգերորդ զաւակով, եւ Հիւկօ՝ որ սկսած էր բաներ մը կասկածիլ, շատ ալ դժգոհ չէր, տեսնելով որ իր կինը պիտի հեռանար Սէնթ Պէօվէ: Այլեւս վերջ կը գտնեն Հիւկոյի բացակայութեան ընթացքին իբրեւ դրացի Սէնթ Պէօվի կատարած այցելութիւնները: Տեսակ մը ատելութեան եւ հիացումի զգացումները, զորս Սէնթ – Պէօվ կը դատէր Հիւկոյի հանդէպ, սկսած էր այլեւս անհանդուրժելի դառնալ: Հիւկոյի Վիկտորը լաւ դիտէր թէ Սէնթ Պէօվ կը սիրէր Ատելը բարեկամութենէ վեր սիրով մը:

Սէնթ Պէօվ, ինչ որ ալ կը պատահի կ'երթայ սակայն գտնել Հիւկօն որ իր կը խօսի եղբայրաբար եւ կը թախանձ որպէսզի հրաժարի սէրէ մը որ պիտի սնանկացնէր երկու բարեկամութիւններ կ'առաջարկէ անոր Ատելին թողուլ իր միջեւ ընտրութիւն մը ընելը եւ կը կարծէ վսեմ գործ կատարած ըլլալ իր ազանկեղծ առաջարկով: Արդիւնքը ձախողի կ'ըլլայ իրեն համար: Պատճա՞ռը: Շատ պարզ է: Ատել՝ որ չորս զաւակներու տէր մայր մըն էր արդէն, պէտք ունէր ամուսնական ժուժկալ ու հանդարտ կեանքի մը, մինչ իր ամուսինը՝ Հիւկոն հրաբորբոք խառնուածքի մը տէր, շարունակ կը պահանջէր հեշտանքի պահերբան մը զոր Ատել ստիպուած էր մերժելու, տրուած ըլլալով իր յոգնատանջ վիճակը:

(4 Շար.)

ը, դաշտերն ու շինութիւնները այն աստիճան քանդեցին ու աւերեցին, որ շինութեան ու կենդանութեան հետքն անգամ չմնաց »:

Մասնաւոր հպարտութեամբ, որ արդիւնք է իրենց ցեղային բնազդին, Թուրք պատմագիրները կը թուեն սուլթաններու եւ իրենց մեծ ու փոքր պաշտօնատարներուն վայրագութիւնները՝ խաղաղ եւ անզէն բնակչութեան դէմ: Հազուադէպ պարագաներու մէջ միայն կը յիշատակեն այս կամ այն իշխանաւորին շինարարական որեւէ մէկ ձեռնարկը, աշխատանքը:

Թուրք պատմագիրներէն յատկապէս Ճեվտէթ փաշա շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ մեր ներքին ազգային կեանքին վերաբերեալ՝ Հայոց պատրիարքի պաշտօնազրկումը (1780), Խաթթի – Հիւմայիւնի հաստատումը, հայ կաթողիկէութեան հաստատումը, կաթողիկէ Հայերուն աքսորը, եւայլն:

Հեղինակին գրչին պատկանող լայն ծանօթագրութիւններով հարուստ է այս հատորը: Հետաքրքրական են ու տեղին, յատկապէս, Օսմանեան սուլթաններու ժամանակագրական ցուցակը եւ անոնց իշխանութեան տարիներու թուարկումը, իսլամ տարեթիւերը եւրոպականի վերածելու սահմանուած աղիւսակը, գրքին մէջ գործածուած թրքական բառերու եւ տարազներու թարգմանութիւնը՝ փոքրիկ բառարանի մը ձեւով. ու վերջապէս անձնանուններու եւ տեղանուններու ցուցակը, լրացուցիչ բացատրութիւններով:

Մեր նոր շրջանի պատմութեան ուսումնասիրութեան համար այնքան շահեկան Ա. Սաֆրաստեանի այս հատորը, միեւնոյն ատեն փաստացի հերքում մըն է Թուրքերու (աւա՛ղ, նաեւ մեր պահպանողական դասին) այն պնդումներուն, թէ մինչեւ յեղափոխութիւն, հայ ժողովուրդը արդար եւ անդորր կեանք մը կ՚ապրէր Օսմանեան երկրին մէջ: Արդէն նոյն եզրակացութեան կը յանգի ինքը՝ հեղինակը, որ կը գրէ — « Թուրքական պատմագիրների տուած նիւթերով մենք կարող ենք հակահարուած տալ եւ հերքել ժամանակակից թրքական պետական շրջանների եւ Թուրք պատմագրութեան այն անհեթեթ պնդումը, որ իբր թէ Հայերը, օսմանեան սուլթանների հովանաւորութեան տակ, մշտապէս ապրել են ամենաբարենպաստ պայմաններում »:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երջանկութիւնը կը բազմապատկուի, երբ զայն կը բաժնես ուրիշներու հետ:

Ժ. ԼԱՄԵԹՐԻ

Պէտք է քաջութիւնը ունենալ փրկելու մարդիկը, նոյնիսկ անոնց կամքին հակառակ:

Ռ. ՌՈԼԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը, այս տարի եւս, ամսոյս 12ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան՝ տուաւ իր գրական – գեղարուեստական երեկոյթը: Տասնըմէկ ընթերցողներ յաջորդաբար կարդացին քսանըչորս գրագէտներէ եւ բանաստեղծներէ:

Պ. Նուպար Պոզապալեան կարդաց, Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն, 1915ի Հայաջինջ Սարսափի զոհ՝ գրագէտ – բանաստեղծ Հ. Կարապետ Տէր – Սահակեանի «Եփրատ» քերթուածը, Յ. Պարոնեանի Մեծապատիւ «Մուրացկաններէն» երկարաշունչ հատուած մը եւ Ռ. Զարդարեանի «Զարնուած Որսորդը»: Բժ. Տիգրան Ալիքսանեան՝ Ա. Չօպանեանի « Ես ի՞նչ ընեմ հոգիով»ը, Տիկին Նըւարդ Ա. Տիլսիզեան՝ Յովհ. Թումանեանի «Անխելք Մարդը» եւ Միքայէլ Նալպանտեանի«Վազող ջուրին» քերթուածը, Պ. Յարութիւն Ալիքսանեան՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի «Քաջորդւոյն թաղում»ը, Բժ. Վահան Մալոյեան՝ Մ. Մեծարենցի «Սիրերգը», Վահան Տէրեանի Ֆաթումը եւ «Իրիկնաժամ» բանաստեղծութիւնները. Տիկին Ալին Ալեքսանեան՝ Ռուբէն Որբերեանի «Գիւղիս Ճամբան». Տոքթ. Յովսէփ Գասքանտիլեան արտասանեց Դ. Վարուժանի «Հունձքը». Տիկին Անայիս Պոզապալեան՝ կարդաց Սիամանթոյի «Քնարիս լարերը դեռ թաց են»ը, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի « Մեր Վոսփորը» եւ Աւետիք Իսահակեանի «Իմ հոգի տարագիր մի թռչուն» քերթուածիկը, Տիկին Արմինէ Սրապեան՝ Թովմաս Թէրզեանի «Նոճին», Աւետիս Ահարոնեանի «Քնիր իմ բալիկ»ն ու Պետրոս Դուրեանի «Տխուր ես ինձ կ՚ըսեն»ը, երեք քերթուածներն ալ իտալերէնի վերածուած՝ բանաստեղծ Մասսիմօ Սփիրիդինիի կողմը. Պ. Զաւէն Մնտիկեան՝ բազմաթիւ սիրոյ քառեակներ՝ Նահապետ Քուչակէ, իտալերէն թարգմանութիւն՝ Տոքթ. Յուսիկ Աշրաֆեանի: Արամայիս Սրապեան, նախ քան իր ընթերցման բաժինը՝ ներկայացուց ցարդ հայ գրականութեան լուսանցքին վրայ մնացած երկու եղերաբախտ բանաստեղծներ, Տիրան Մազմանեան (1892 – 1925) եւ Արմէն Տօրեան (1892 – 1915): Առաջինը՝ նախկին աշակերտ Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին, մտերիմը Բժ. Երուանդ Արզումանեանի, շնորհալի բանաստեղծ մըն է եւ տաղանդաւոր արձակագիր մը: Իրմէ հատոր մը լոյս տեսած է 1926ին, «Յոյզեր ու երազներ» ընդհանուր խորագրին տակ, որ կը պարունակէ տասներկու քերթուածներ, «Իբրեւ երազ» տիտղոսուած երկարաշունչ նորավէպը եւ «Առասպելները»: Այս վերջինը կը ներկայանայ երեք ստորաբաժանումներով. — Աղաւնի հոգիներ, անաւարտ, մտերիմները, ամբողջացած, Քիարա, որ կը մնայ իբրեւ խորագիր միայն: Հատորը կը փակուի անվերնագիր հատուածով մը, մանկութեան յիշատակներուն նուիրուած:

Հայ գրադատութիւնը կ՚արժէ որ ըզբաղի այս հեղինակով, ճշմարիտ գրագէտ մը, խորքով հարուստ եւ ձեւով խընամուած, մանաւանդ իր արձակ արտադրութիւններուն մէջ:

Արմէն Տօրեանի մասին, աւազանի անունով Հրաչեայ Սուրէնեան՝ 8 Յուլիս, 1962 թ. «Յառաջ»ին վրայ անդրադարձում մը կար Մկրտիչ Պարսամեանի գրախօսականին մէջ, նուիրուած՝ Արմէն Սեւանի «Նահատակ բանաստեղծներ» հատորին:

Անցեալին, Տօրեանի մասին հպանցիկ արտայայտուած են՝ աքսորի իր ընկերը Նշան Գալֆայեան, Թէոտիկ իր Տարեգրքով, «Յուշարձան Ապրիլ 11ին», լոյս տեսած՝ 1919ին, ի Պոլիս, եւ բանաստեղծին եղբայրը՝ Զ. Սուրէնեան, « Արեւելք»ի մէջ, 1932ին: Արմէն Սեւան իր գործով կուտայ տարաբախտ քերթողին դիմագիծը, հիմնուած տասնեակ մը Ֆրանսագիր բանաստեղծութիւններու վրայ միայն:

Նախ՝ մի քանի կենսագրական գծեր: Արմէն Տօրեան ծնած է Իւսկիւպ, 28 Յունուար 1892ին:

Քաղքին մէջ Հայութեան չգոյութեան պատճառաւ, կը յաճախէ յունական դպրոց, ապա՝ Մանասթըրի Ֆրանսական վարժարանը: Յաջորդաբար աշակերտ է Պոլսոյ Բանկալթիի Վիէննական Մխիթարեանց վարժարանին, զոր կ՚աւարտէ 1911ին: Հազիւ ընթացաւարտ՝ կը մեկնի Փարիզ, ուր կը հետեւի, իբրեւ ազատ ունկնդիր՝ Սորպոնի դասընթացքներուն:

Խառնուածքով հետաքրքիր եւ խանդոտ՝ անմիջապէս կը մտերմանայ մայրաքաղաքին մէջ նոր հասակ նետած գրական երիտասարդ սերունդին հետ: Այս երիտասարդ սերունդը զայն կը հրաւիրէ փարօքսիսթ գրական դպրոցին առաջնորդը: Ա. Տօրեան ժամանակ չի կորսնցներ պատրաստելու յայտարարութիւն մը, «Մեր Արուեստը» խորագրեալ, որով կը բնորոշէ փարոքսիսթ գրական տեսութիւնը: Կը հրատարակէ Լ՚Առէնը, եւ կ՚աշխատակցի երիտասարդական բազմաթիւ պարբերականներու ի շարս որոց՝ Լը Տիվան, Լա Ռութ, Լ՚Օլիվիէ, Լը Քարիյոն տ՚Ամիէն, Լը Սենաքլը, Լէ զ՚Աննալ տիւ Փրոկրէ, Լա Փրովէնս Լիթէրէռ, Փարի – Ռըվիւ, Փարի – Ժուռնալ, կը ստորագրէ նաեւ քննադատական յօդուածներ՝ երաժշտութեան հայող: Իր մասին նպաստաւոր կ՚արտայայտուին Ռ. Շըվալիէ, Անոթոլի տէ զ՚Էքրիվէն Մոռ, ալա Կեռի մէջ, հատոր չորրորդ. Փառի – Ժուռնալի մէջ՝ Եհան Թանթօ, զայն հռչակելով «Երիտասարդ փարոքսիսթներու պետ» եւայլն:

Մինչ այդ՝ Արմէն Տօրեան մենագրութիւններ կը պատրաստէ Վ. Հիւկոյի եւ այլ գրական դէմքերու մասին: Պոլսոյ կարօտը քաշելով՝ կը վերադառնայ Թուրքիա, ուր կը դասաւանդէ Ֆրանսերէն լեզուն հայ վարժարաններու մէջ եւ բարեկեցիկ ընտանիքներու զաւակներուն: 1915ի Ապրիլին առաւօտ մը կը ձերբակալուի, եւ մի քանի ամիս վերջ, մահկանացուն կը կնքէ Թուրքիոյ անյայտ մէկ ձորին մէջ: Քսանըչորս տարեկան էր: «Հայ ծագումով Ֆրանսացի, բանաստեղծ մը» քերթուածներու հատընտիր քերթողագիրքը, որ կը պարունակէ աւելի կամ պակաս երկարաշունչ 44 բանաստեղծութիւններ: Հայ գրադատութիւնը զբաղելու է նաեւ այս յոյժ օժտուած բանաստեղծով, որովհետեւ Ֆրանսագիր ըլլալով հանդերձ՝ հոյակապ հայորդի մըն է, իր երիտասարդ կեանքը վրայ տուած՝ հայ ըլլալուն համար:

Զոյգ բանաստեղծներուն ներկայացումէն վերջ՝ «Յառաջ»ի աշխատակիցը կարդաց Տիրան Մազմանեանի «Բաժանում» քերթուածը, Ա. Տօրեանի Ռուին զ՚անթիք, Ինտրայի ներաշխարհին առաջին երկու էջերը, Ղազարոս Աղայեանի « Ճախարակ»ը, Եղիշէ Չարենցի «Տաղ՝ ձօնուած բնութեան » ու Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայ հանճար» քերթուածը:

Ներկաները ջերմ ծափերով ողջունեցին Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան ձեռնարկը, փափաք յայտնելով որ ա՛լ աւելի ստէպ կրկնուին նման հանդիպումներ, քանի որ անոնք իրենց անմիջականութեամբն ու հաղորդականութեամբը՝ ամէնէն կարճ ճամբան են մերձենալու համար հայ գրին եւ գրականութեան:

Ա. ՍՐ.

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՍԱՌՆԱԿՈՅՏԵՐԸ

Բեւեռային շրջաններուն մէջ յաճախադէպ երեւոյթ է տեսնել հսկայ սառնակոյտեր, որոնք կը ծփան ովկիանոսի ջուրերուն վրայ:

Հարաւային Բեւեռի սառնակոյտերը, ընդհանրապէս սեղանաձեւ են ու աւելի մեծ քան Հիւսիսային Բեւեռի սառնակոյտերը: Անոնց բարձրութիւնը սովորաբար 20–40 մեթր է, բայց Հարաւային Բեւեռին շուրջ տեսնուած են մինչեւ հինգ հարիւր մեթր բարձրութիւն ունեցող սառնակոյտեր: Այս՝ սառնակոյտի մէկ փոքր մասն է միայն: Ջուրի մէջ սուզուած մասը հինգ անգամ աւելի մեծ է քան դուրսէն երեւցածը: Ասոնց երկարութիւնը քանի մը հարիւր մեթրէն կը հասնի մինչեւ մէկ եւ նոյնիսկ մէկ քանի քիլոմեթրի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Պալատիս մէջ օձեր կը սնուցանեմ, Թունաւոր օձեր, պատասխանեց Արիֆ պէյ: Ցարունակ կը պոռայ, ոչ ոք կը համարձակի երեւնալ, կատղած է, կատղած, կը զարնէ, կը կոտրէ, կը թափէ, կը կանչէ, կը պոռայ, կը հայհոյէ, կ՚անիծէ, կը ծեծէ ...

— Ի՞նչ, ընդմիջեց Նէճիպ Մէլհամէ, ապտակե՞ց ձեզ:

— Ապտակե՞լ. շարունակեց Արիֆ պէյ, միայն ապտակե՞ց, երեսիս, ոտքերուս, քիթիս բերնիս, ամէն կողմերուս, աքացիներ տուաւ, ոտքին տակ առաւ զիս ու ծեծեց ...:

Եւ սկսաւ հեծկլտալ:

Միւս երեք պալատականները սոսկումնահար, իրարու երես կը նայէին եւ կ՚արգահատէին սենեկապետին վիճակին վրայ:

— Արիֆ պէյ, ըսաւ Առաջին Քարտուղարը, հիմա ի՞նչ կ՚ընէ, ո՞վ կայ քովը:

— Ո՞վ կրնայ մօտենալ, պատասխանեց սենեկապետը Քեօշկին մէջ ողջ կարասի չմնաց, բոլորը կոտրեց, լամբ, աթոռ, սեղան, վարագոյրները պատռեց, չէք հաւատար, այլակերպ բան մըն է դարձեր, կերպարանքը սոսկում կ՚ազդէ, ճշմարիտ դիւահար մը, բազմոցներուն վրայ կ՚ելլէ, վար կը ցատկէ, վեր վեր դէպի ձեղունը կը նետուի, այսահարի մը բոլոր նշանները կը տեսնուին իրեն վրայ ...:

— Սիրելի Արիֆ պէյ, հարցուց Իզզէթ Ապիտ, հիմակ ի՞նչ կ՚ընէ, ո՞ւր է, ի՞նչ վիճակի մէջ է:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց սենեկապետը, զինքը թողուցի այնպէս, նըւաղած վիճակի մը մէջ, գիտէք, չէի կրնար մօտենալ, ատրճանակը միշտ ձեռքը, մէկ քանի անգամներ պարպեց, բարեբախտաբար օդին մէջ:

— Ուրեմն հիմա մարա՞ծ է, հարցուց Իզզէթ Ապիտ:

— Չեմ կարծեր, պատասխանեց սենեկապետը, որովհետեւ մէկէ աւելի անգամներ տեսայ, ինկաւ, ելաւ, մարեցաւ սթափեցաւ, պահ մը պառկած մնաց փորին վրայ, բերնէն լորձունքները կը վազէին, չնմանցնեմ, կը հասկնաք, մէկ խօսքով, կատղած է կատղած, եւ այս անգամ, վտանգաւոր տեսակէն ...:

Միւս երեք պալատականները վայրկենապէս մոռցան իրենց մտմտուքը, սենեկապետին երեւումը խանդարած էր արդէն իրենց խօսակցութիւնը, իր բերած վրդովիչ տեղեկութիւնները տակնուվրայ ըրին իրենց ծրագիրը, ալ պիտի չկրնային գործադրել զայն, վայրկեանը տագնապալից էր: Առաջին Քարտուղարը հրաժարեցաւ գերմանական դեսպանատունը դիմելու գաղափարէն, Հիւնքեարին վիճակը կ՚արգիլէր զինք, թոյլ չէր տար իրեն մէկ րոպէ հեռանալու Դիւանէն: Նոյնը կը խորհէին Նէճիպ Մէլհամէ եւ Իզզէն Ապիտ:

— Արիֆ պէյ, ըսաւ Իզզէթ Ապիտ, բժշկապետ փաշան կանչուեցա՞ւ:

— Կը զարմանամ, յարեց սենեկապետը, Հիւնքեարին բնաւորութիւնը մոռցա՞ք, ո՞վ պիտի կրնար առնել այդ յանդուգն քայլը, չէ՞ք գիտեր, կարեւորութիւն կուտա՞յ բժիշկներու:

— Բայց, Արիֆ պէյ, ընդմիջեց Թահսին փաշան, կարելի՞ է այդպէս երեսի վրայ թողուլ վեհափառ հիւանդը:

— Մի վախնաք, մի վախնաք, կրկնեց Արիֆ պէյ, թերեւս այս պահուս հանդարտած է եւ հիմա ոտքի վրայ է:

— Ճիշդ է, հաստատեց Նէճիպ Մէլհամէ, այս առաջին անգամը չէ, մինչեւ ցարդ անցուցած ըլլալու է նոպան:

— Եկէք երթանք, յարեց Իզզէթ Ապիտ, տեսնենք ինչ եղաւ:

— Դուք կրնաք երթալ, բարեկամներ, ըսաւ սենեկապետը, ես մէկ քայլ չեմ առներ. դուք ազատ էք, գացէք, փորձեցէք, ես իմ բաժինս առի:

Նէճիպ Մէլհամէ միւսներէն աւելի ուսումնասիրած էր Ապտիւլ Համիտի հոգեբանութիւնը, եւ միւսներէն աւելի խիզախ էր, ոտքի ելաւ յանկարծ, եւ դառնալով սենեկապետին:

— Արիֆ պէյ, ըսաւ, ելէք, միասին երթանք, հոգ չէ, դուք ներս մի մտնէք, սպասեցէք դուրսը, ես առանձին կը ներկայանամ:

— Եթէ կ՚ուզէք, յարեց Իզզէթ Ապիտ, ես ալ կ՚ընկերանամ:

Հասկցուեցաւ, ըսաւ առաջին քարտուղարը, միասին կ՚երթանք:

Եւ չորս պալատականները դուրս ելան քարտուղարութեան Դիւանէն եւ ուղղուեցան դէպի կայսերական քէօշկը:

Արիֆ պէյ, երբ հասան դրան առջեւ:

— Սպասեցէք. ըսաւ, ես ներս մտնեմ անգամ մը, տեսնեմ ինչպէս է, յետոյ ներս կը մտնէք դուք ալ:

Երեք պալատականները դուրսը կեցան, իսկ սենեկապետը ներս մտաւ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Կիրակոս Կիւմիւշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Կիւմիւշեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Կիւմիւշեան եւ զաւակները (Վալանս), Պ. Լեւոն Աճէմեան եւ զաւակները (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ա. Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Թաշճեան եւ զաւակները, Պա-Տէր – Վարդանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տրոյեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Զարդարեան (Վիէն): Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճերանեան եւ զաւակները (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ա. Իշխանեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Իշխանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ահարոնեան եւ զաւակները (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Սուքիաս Մաղաքեան(Վալանս), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, քենիին, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ, զարմուհիին եւ խնամիին՝

ԷԼԻԶ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ

(Ծնեալ Աճէմեան, 63 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ, Մարտ 18ին, Մարսէյլ:

Թաղմանական թափօրը կը մեկնի իր բնակարանէն (10, Ռիւ Միսիոն տը Ֆրանս), ժամը 2ին եւ յուղարկաւորութիւնը, կը կատարուի այսօր, Երեքշաբթի՝ Մարտ 19, Փրատոյի Մայր Եկեղեցին, ժամը 14·30ին: Մարմինը կ'ամփոփուի Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարսէյլի Արմենիա երգչախումբը պիտի լսուի այսօր Երեքշաբթի ժամը 12·20 Ֆրանս Բ. (Ռեժիոնալ) ձայնասփիւռի կայանէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ալիքեանէ 30 Ֆրանք իրենց արկածին առթիւ:

×

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացաւ ընկեր Խաչատուր Անտոնեանէ իր հօր ընկեր Մանուկ Անտոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50 Ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի ընկեր – ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Մարի Շաթէրի եւ բոլոր պարագաներուն ողբացեալ Խորէն Փողարեանի անակնկալ մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ:

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ի տարեդարձը խնջոյքով, այս Կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին դպրոցի սրահին մէջ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ:

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՈՒԻ

հոգւոյն համար:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կնոջ վերարկու եւ հանդերձ (Մանթօ եւ Թայէօր) կարող վարպետ աշխատաւոր մը: Լաւ վճարում: Նմոյշով ներկայանալ՝

ROSE COUTURE
284, Rue de Vaugirard, Paris (15e)
Tél. LEC. 63-00

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով:

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ փաստրմա.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու:

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն:

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, Պէյրութ թղթակազմ	17·50 Ֆ.
լաթակազմ	20 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, Միւնիխ	45 Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

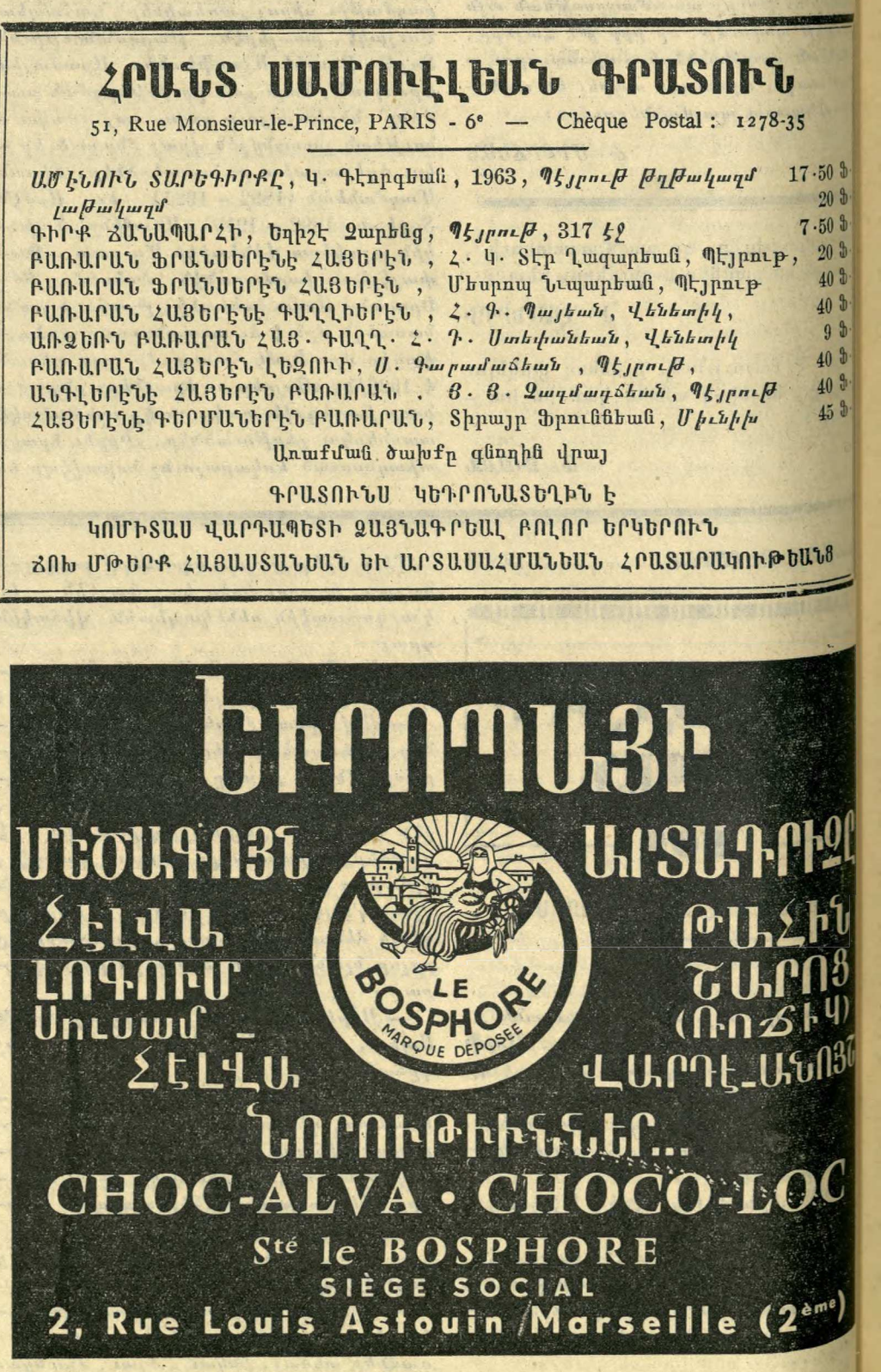

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները յետագային: ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՄԱՐՏ
MERCREDI
20 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9560

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — No 9560

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻԻՆ

Էջմիածին ամբոխլուծեամբ հրատարակած է Ամենայն Հայոց Հայրապետի Եօթնամեայ գործունէութեան զեկուցու – մը՝ կարդացուած ազգ· – եկեղեցական ժողովին մէջ (Հոկտ· – Նոյ·ի միացեալ թիւ, էջ 28 – 44)։

Իր նախորդին օրով միաբանութիւնը բաղկացած էր, կ'ըսէ, «յառաջացած տարիքով ծերունազարդ հոգեւորականներէ, որոնց ուսերուն վրայ դժուար էր ծանր պարտականութիւնները դնել, եւ ափ մը նոր ձեռնադրուած աբեղաներէ, աշխատանքի մէջ տակաւին անփորձ եւ երկչոտ »։

Վազգէն Ա· պարտք նկատած է հետեւողական կերպով անձամբ զբաղիլ երի – տասարդ միաբաններու հոգեւոր դաս – տիարակութեան, քարոզախօսութեան եւ վարչա – կազմակերպչական պատրաս – տութեան ուղղութեամբ ։

Սակայն ի՞նչ արդիւնք տուած է իր աշխատանքը ։

Զրսեր թէ 1955 Սեպտեմբեր 30ին քա – նի՞ հոգիէ կը բաղկանար միաբանու – թիւնը ։ Ներկայիս չորս եպիսկոպոս, 12 վարդապետ եւ երկու աբեղաներ կը կազմեն եղեր Մայր Աթոռի միաբանութիւնը, ընդամէնը 18 հոգի, առանց հաշուելու չորս սարկաւագներն ու երեք քահանա – ները։

Էջմիածնի Հոգեւոր ճեմարանը եօթը տարուան մէջ տուեր է 22 չրջանաւարտ – ներ, որոնցմէ 18ը ընդունած են հոգեւոր կոչում (վարդապետ, քահանայ եւ սարկաւագ)։ Վերափառը չի ճշդեր թէ քանի՞ հոգի կուսակրօն ձեռնադրուած են ։ Միայն «ցաւով» կ'արձանագրէ, որ երիտասարդ երեք վարդապետներ կարգա – թող ըլլալով հեռացած են վանքէն, եր – կուքը 1959ին, մէկը 1961ին, «զրժելով Հայ Եկեղեցիին եւ Ս· Էջմիածնին ծառայելու իրենց ուխտը »։

Հիմա այս արդիւնքը եթէ բաղդատենք Կիլիկիոյ Աթոռին հետ, կը տեսնենք որ այս վերջինը աւելի առատ հունձք է տուած ։

Երանաչնորհ Զարեհ կաթողիկոսի ընտրութենէն (20 Փետրուար 1956) մինչեւ 1962, վեց տարուան ընթացքին Անթի – լիասի միաբանութեան վրայ աւելցած են 17 երիտասարդ կուսակրօն հոգեւորա – կաններ, որոնց 16ը Դպրեվանքի չրջա – նաւարտներ, բոլորն ալ ուսեալ ու իրենց կոչման դիտակից ։

Մայր Աթոռի պաշտօնական ամսագիրը Էջմիածինի նպատակն է եղած «հոգեւոր անունդ եւ ազգային ճշմարիտ դիտակցութիւն տալ հայ ժողովուրդին»։ Վազգէն Ա· կը փափաքի, որ անիկա «հետզհետէ առաւել չափով դառնայ հայ աստուածա – բանական մտքի զարգացման, եկեղեցա – դիտութեան եւ աւետարանական բարո – յախօսութեան հանդէսը »։

Գովելի փափաք՝ մանաւանդ երկրի մը համար, ուր անաստուածութեան համա – լսարաններ կը բացուին եւ անհաւատու – թիւն քարոզելը հաւատաւոր համայնա – վարի մը առաջին պարտականութիւնն է։

Էջմիածինի տպագրանակն էր երկու հազար 1951ին։ 1958էն ի վեր բարձրացած է 3500ի, կէսը Ս· Մեսրոպեան եւ կէսը արտասահմանի համար ։

Ներքին Թեմերու թիւն է հինգ (Արա – րատեան, Շիրակ, Վրաստան, Ադրբէ – ջան – Թուրքեստան, Նոր – Նախիջեւան – Հիւս· Կովկաս)։ Մոսկուան հովուութիւնն է ։ կան նաեւ երեք վանական կազմակերպութիւններ Հայաստանի մէջ (Ս· Գե – ղարդի վանքը, Դարալագեազի Ս· Խաչ վանքը եւ Ս· Խորվիրապի վանքը)։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Երու – սաղէմի եւ Կ· Պոլսոյ Պատրիարքութեանց

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՅՆ ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԱՆՑՆԻ

Կ'ԸՍԷ ՊԱԱՍԻ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ

—o—

Ֆիկարոյի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Պասսի պարագլուխ եւ ա – բարականութեան տեսարան՝ Միչէլ Աֆ – լաքի հետ ։

Պասսը հիմնած է 1940ին, բայց Աֆ – լաք չուզեր կապ մը տեսնել այդ թուա – կանին եւ ֆրանսական պարտութեան մի – ջեւ ։

Զինքը Միչէլ Պէյ կը կոչեն Դամասկոսի մէջ։ Ֆրանսերէնը շատ սահուն չէ, յա – ճախ բառերը կը փնտռէ թէեւ Փարիզի համալսարանէն վկայուած է, գրական ճիւղին մէջ։ Դասատու եղած է Դամաս – կոսի մեծ Լիսէին մէջ սուրիական համալսարան անցնելէ առաջ, կը պատմէ թէ երբ Փարիզ էր Պլէթարի հետ (ներկայ վարչապետը որ քիմիագիտութիւն ուսած է Փարիզ), շատ չփումներ ունեցած են արաբ ուսանողներու հետ՝ Թունուզցի, Մարոքցի, Լիբանանցի եւ այն տեղ զարգացած է արդէն իրենց մտքին մէջ, արաբականութեան զաղափարը ։

Իրենք զիրենք իրարու եղբայր կը զգա –

համար կ'ըսէ թէ անոնք «Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան օրհնութեան եւ հոգեւոր հեղինա – կութեան ներքեւ կազմակերպուած ու գործող նուիրապետական Աթոռներ են»։

Արտասահմանի Թեմերն ու հովուու – թիւնները կը հաշուէ 17·— Աւրպա – տական, Թեհրան, Սպահան, Եգիպտոս, Իրաք, Արեւմտեան Եւրոպա, Յունաս – տան, Ամերիկայի Արեւելեան Թեմ, Փա – լիֆորնիա, Հար· Ամերիկա (Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չիլի եւ Վենե – ցուելա), Անգլիա (Լոնտոն եւ Մանչես – թըր), Ռումանիա, Պուլկարիա, Միլանօ, Հնդկաստան եւ Հեռ· Արեւելք ։

Յատկանշական է, որ «Սրբազոմար»ին ներկայ չեն եղած Երուսաղէմի եւ Կ· Պոլսոյ պատրիարքները, ինչպէս նաեւ Աւրպատականի, Թեհրանի, Սպահանի Թեմերը (որոնք Կիլիկիոյ Աթոռին կապուած են տարիներէ ի վեր)։ Ներսոյեան Արք· ներկայացուցած է Պոլսոյ պատ – րիարքը։ Պ· Եդ· Իւթիւճեան՝ Յորդանանը։ Պատգամաւոր չէ ղրկած Իրաք ։

Վազգէն Ա· իր զեկուցումին եւ էջ – միածնի 1963ի Օրացոյցին մէջ կը չարունակէ տակաւին Իրանի երեք Թեմերը Մայր Աթոռին կապուած նկատել։ Աւր – պատականի Թեմին առաջնորդ· տեղապահ ցոյց կուտայ Կարապետ Ա· քահ· Մա – նուկեանը, Թեհրանի Թեմին հոգեւոր հո – վիւ եւ դործակալ՝ Յովհ· Ա· քահ· Յա – ճեանը եւ Սպահանի Թեմի կրօնական խորհրդի փոխ – նախագահ՝ Ներսէս Ա· քահ· Դաւթեանը ։

Աւդ, այս երեք աւագ քահանաներն ալ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնա – կան ամսագիրը Հասկի Նոյեմբեր – Դեկ – տեմբեր 1962ի թիւին մէջ (էջ 464) ա – ռանձին առանձին, իրենց ստորագրու – թեամբ պաշտօնապէս կը մերժեն Էջմիածնի Օրացոյցին մէջ իրենց վերագրուած հանդամանքները, յայտարարելով որ Իրանի յիշեալ երեք Թեմերը Անթիլիասի կապուած են եւ ունին իրենց օրինաւոր առաջնորդները՝ նշանակուած Մեծի Տանէն կիլիկիոյ կաթողիկոսին կողմէ ։

Ի՞նչպէս բացատրել այս հակասու – թիւնը ։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

յին։ Եգիպտացիներուն հետ սակայն նոյնը չէ եղած, «անոնք զատ էին, կ'ըսէ Աֆլաք, հակառակ իր բոլոր թերութիւններուն, Նասրի մեծ արժանիքը եղած է զիտակից դարձնել Եգիպտոսը որ արա – բական աշխարհին կը պատկանի ։

Աֆլաք կը բացատրէ այդ առանձնու – թիւնը որովհետեւ ազնուականութիւնը որուն ձեռքն էր իշխանութիւնը, արար չէր։ Ցետոյ Եգիպտոս մեծ երկիր մըն է որ կը բաւէ ինքն իրեն եւ որ ձգտում ունէր ինք իր վրայ քաշուելու։ «Այն առեն, պատերազմէն առաջ, Եգիպտացիք չահագրգռուած չէին մեր ճիգերով» կ'աւելցնէ Պասսի պարագլուխը ։

Արաբականութեան տեսարան, այս քաղաքիստոնեական համար նասրականութիւնը միայն Եգիպտոս կ'անցնի ։ Եւ երկու չարժումները բախում կ'ունենան երբ Եգիպտացին կ'ուզէ արտածել իր վարչա – կարգը Արեւելքի միւս երկիրներուն մէջ, ուր Պասսականները կը խորհին թէ չատ կողմնակիցներ ունին եւ արաբականութեան ճշմարիտ հոսանքը կը ներկայացնեն։ Ամէն տեղ չարքայիններ ունինք, կ'ըսէ Աֆլաք, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Յորդանան եւ Սէուտական Արաբիա ։

Աֆլաք կը յուսայ թէ իր տեսութիւնները պիտի յաղթեն, նոյնիսկ ուշ։ Կ'ուզէ խոհեմութեամբ յառաջանալ, խուսափիլ 1958ի սխալներէն։ Պէտք է մանրամասնօրէն ուսումնասիրել իւրաքանչիւր հանգրուան։ Սուրիոյ հետ միացման ձախողանքին մէջ, Նասր չէ որ պէտք է մերողդել այլ իր չրջապատը։ Աֆլաք դժոյգ է որ նասրականները «երես չառնեն» Սուրիոյ մէջ, եւ դրկած է բոլոր նախկին նախարարները (Արաբ Մ· Հանրապետութեան), բայց կը յայտնէ նաեւ թէ իր չարժումը հակահամայնավար չէ եւ չի կրնար հակահամայնավար ըլլալ ։ Եթէ կը հալածեն եւ կը ձերբակալեն համայնավարները պատճառն այն է որ ընդդիմացած են յեղափոխութեան։ Աֆլաք կը յայտնէ նաեւ թէ վերապահ են Արեւմուտքի հանդէպ ։

« Կը զգուշանանք աշխարհակալութե – նէն, կրնայ ըլլալ որ այդ կասկածամտութիւնը անցեալէն մնացած ժառանգ մը ըլլայ։ Արեւմուտքն է որ մեզ զաղթա – վայրի վերածած է։ Բայց բոլորէն, մենք Պասսականներս ենք որ ապատագրուած ենք նուաստութեան այդ զգացումներէն եւ պատրաստ ենք հաւասարէ հաւասար զործակցելու։ Ցետոյ Իսրայէլը կայ պահպանուած Արեւմտեան աշխարհակալութենէն։ Եւ մեզի համար չկայ եւ երբեք չի կրնար Իսրայէլի պետութիւն մը զոյութիւն ունենալ»։

Ոչ մէկ պիղում Իսրայէլի համար եւ Աֆլաք չուզեր, հակառակ թղթակցին չանքերուն, տարբերութիւն մը դնել Իսրայէլցիներուն եւ Հրեաներուն միջեւ ։ Գալով Քիւրտերուն զոհացում տրուած է անոնց պահանջներուն առանց մինչեւ ինքնավարութիւն երթալու ։

× Սուրիոյ վարչապետը կրկնած է թէ վճռած են դաշնակցութիւն մը կազմել Եգիպտոսի եւ Իրաքի հետ ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ բամբիւռ անճնա – ւորութիւններ ձերբակալուած են։ Քա – ղաքական դէմքեր եւ լրագրողներ որոնք « դաւաճանած էին ժողովուրդին հեռա – նկարներուն»։ Ձերբակալուածներուն մէջ կան նախկին վարչապետներ՝ Տավալիպի եւ Քուզպարի եւ նախկին նախարար՝ Ահմէտ Ապտել Քէրիմ ։

Պաղտատի մէջ օրինադիծ մը կը պատրաստուի որ պիտի արդիլէ համայնավարներուն որեւէ քաղաքական գործունէութիւն ունենալ ։

× Միջին – Արեւելքը կը փորձէ ամէն գնով Ալժերիան ալ առնել արաբական յեղափոխական չարժումին մէջ ։

ՄԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

—o—

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆրա) կը ծանուցանէ թէ գաղթականի քարթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ։ Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւանքով, տուգանքի պիտի ենթարկուին բոլոր անոնք որոնց fառթերուն պայմանաժամը վերջացած է ։

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) ժամը 9էն 12 ,

23, Rue La Perouse, Paris 16e

ՎՐԻՊԱԿ.— Երեքշաբթի օրուան Յա – ռաջի Թուականը պէտք է ըլլար՝ 19 (եւ ոչ 18, ինչպէս տպուած էր՝ սխալմամբ)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ պաշտօնական չրջանակներու համաձայն Ֆրանսացիները հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցած են Սահարայի մէջ, երկուշաբթի օր։ Ծանօթ է որ Պէն Պելլա դէմ էր այդ պայթումին ։

ԼՈՆՏՈՆԻ «Թայմս»ը կ'ըսէ Անգլիացի – ներուն եւ Ֆրանսացիներուն թէ կը բաւէ որքան աւեն դպրոցականի պէս վար – ուած են։ Ժամանակն է որ Եւրոպայի մասին մտածեն ։

Նիւ ԵՈՐՔի զրաչարներուն գործադուլը չէ վերջացած։ Արդարեւ անսպասելի բան մը պատահեցաւ։ Գրաչարները մերժեցին ընդունիլ այն պայմանները զորս իրենց ներկայացուցիչները ընդունած էին ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸԼՏԻ Քոսթա – Ռիքա հասաւ եւ յայտարարեց թէ «Կեդրոն – ամերիկեան ժողովը » այնքան կարեւոր է որքան Քրիստափոր Քոլոմպոսի ճամբորդութիւնը։

ՔՈԻՊԱՑԻ մէջ միջադէպեր պատահած են եւ նոյնիսկ մեռեալ կայ ըստ կարգ մը լուրերու, հակաքաղաքացիական ուժեր յարձակում մը կատարած են մեկնող խորհրդարանին ուժերուն վրայ ։

ՎԻԼԻ ՊՐԱՆՏ , Արեւմտեան – Պերլինի քաղաքապետը յայտարարեց թէ «Արեւմտեան – Պերլինը» Պոնի արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ ստորագրած համաձայնագրերուն մէջը պէտք է ըլլայ ։

ՏԷի ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՏԸ ԿՈՀ «բարեկամ – կան այլ վերապահ» ընդունելութեան մը արժանացած են Հոլանտայի մէջ , ըստ տեղական մամուլին։ Հոլանտայի Արտաքին նախարարին կարծիքը ծանօթ է որ կոյի եւրոպական քաղաքականութեան մասին ։

ԷՎԻԱՆի համաձայնութեանց առաջին տարեդարձը պիտի ոգեկոչուի բովանդակ Ալժերիոյ մէջ։ Մէկ վայրկեան լռութեամբ ալ պիտի յարգուի զոհերուն յիշատակը ։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ Ապահովութեան նախագահութեան կողմէ հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, 1962ին ընկերային ապահովութեան ծախքերը հասած են 86 միլիոն ֆրանքի (8 միլիառ հին)։ Ասիկա կը ներկայացնէ 9,5 առ հարիւր աճում մը 1961ի համեմատութեամբ։ Ընկերային ապահովութեան ծախքերուն 40 առ հարիւրը կը վճարուի գործատէրերու կողմէ ։

ԽՐՈՒՇՉեւի նամակ մը ղրած է կուսակցութեան Կ· Կոմիտէին ուր նոր եւ յեղափոխական ծրագիրներ կը ներկայացընէ խորհրդային պետական տնտեսութեան համար։ Կ'ուզէ որ որոշ չրջաններ մասնագիտանան կարգ մը արտադրութեանց համար ։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԺԱՄ ՊՈԼՍՈՒՄ

Իմ յարգելի բարեկամ Բ. Ս.եանը իր հնոլ հետ Միացեալ Նահանգներում կա – տարած շրջապտոյտից յետոյ, վերադառ – նում է Իրան: Ես առիթ ունեցայ լսելու իմ բարեկամի կատարած ճանապարհոր – դական տպաւորութիւններից, որոնք ու – նէին հետաքրքրական կողմեր :

Նա առանձին ցաւով պատմեց Պոլսոյ մէջ իրենց հետ պատահած մի թրքահո – դի դէպքի մասին: Բոլորովին անհարկի, բոլորովին անտեղի պարագաներում կա – տարուած երեւոյթը խորապէս վիրաւո – րել էր իմ բարեկամի ազգային արժանա – պատուութիւնը: Նաեւ ինձ վրայ էլ թո – պուց աւելի քան յոռի տպաւորութիւն , քանի որ կատարուածի մէջ տեսանելի էին ներքին թուրքիոյ էութիւնից բխած առե – լաւութիւնն ու զազանաբարոյ բնազ – դը, դէպի հայ ժողովուրդը :

Ահա իմ բարեկամի պատմածի խնդու – թիւնը ամփոփ տողերով .

= Ես եւ ամուսինս, ասում է Բ. Ս.– եանը, Միացեալ Նահանգներից վերա – դառնալով, Եւրոպայի վրայով ցամաքա – յին ճամբորդութեամբ հասանք Պոլիս : Այնտեղից էլ երկաթուղագծով չարունա – կելու էինք մեր ուղեճամբան ցամաքով մինչեւ Իրան :

Պոլսում մնացինք մի քանի ժամեր մի – այն :

Մեր իջեւանած հիւրանոցում փոքր ինչ հանգստանալուց յետոյ, դուրս եկանք պտոյտի եւ ուտելիքի վերաբերեալ դը – նումներ կատարելու, որպէսզի Անդարա – կարին ուղեճամբին առիթ չունենանք եր – կաթողուց ցած իջնել: Մանաւանդ, որ երբ Իրանից դէպի Պոլիս ճամբորդելիս տեսանք որոշ դժուարութիւնների հետ , նաեւ կենսամթերքները կասկածելի ան – մաքրութիւն ունէին եւ ոչ առողջապահիկ ձեւով էին վաճառւում :

Այն փողոցով , որ առաջանում էինք , պէտք եղած մաքրութիւնը բացակայում էր, եւ այն համեմատել կարելի չէր Եւ – րոպայի եւ ամերիկեան երկրորդական քաղաքների փողոցներում մեր տեսած մաքրութեան հետ: Թէեւ Պոլիսը եւրո – պական ցամաքի վրայ է Թուրքիոյ եր – բեմնի մայրաքաղաք լինելով այժմս էլ համարւում է Տաճկաստանի առաջին քա – ղաքը: Ու նրան հաւասար այլ քաղաք ղո – յութիւն չունի Թուրքիոյ մէջ:

Մենք այս տպաւորութիւնը կրեցինք , երբ առաջին անգամը լինելով Պոլսի վը – բայով անցանք եւրոպական երկրները : Նոյնը տեսանք այժմ մեր հիւրանոցի փո – ղոցում :

Կնոջս հետ կանգ առինք թարմ պըտ – ղավաճառի խանութի առաջ: Ուզեցինք պտուղներ գնել, յատկապէս խաղող :

Խանութպանը թուրք էր: Ոչ այնքան կոկիկ կամ մաքուր հագնուած մի մարդ: Նա զբաղուած էր պտուղները դարսելու աշխատանքով: Իմ ուշադրութիւնը գրա – ւեց թարմ խաղողների մի լաւ տեսակը : Պտղավաճառը ողկոյզները կողովից հա – նելով դասաւորում էր :

Ես իմ զիացած Օսմանեան թուրքերէն – նով խնդրեցի պտղավաճառից երեք քիլո կշռել, առանց արժէքը հարցնելու կամ սակարկելու:

Խանութպանը ուշադիր քաշով խաղո – ղի ողկոյզները դասաւորեց թղթէ տոպ – րակի մէջ, կշռեց ու ինձ պարզեց քսա – կը: Ես վերցրի եւ իրեն տուի թրքական լիրա թղթադրամ, սպասելով մնացորդի յետ ստացմանը :

Այդ միջոցին կինս ինձ հետ սկսեց խո – սել մէկ այլ հարցի մասին: Բնականա – բար մեր խօսակցութիւնը հայերէնով էր: Պատճառ չունէինք ուրիշ լեզուով խօսե – լու միմեանց հետ :

Թուրք խանութպանը, որ մանր դրամ էր պատրաստում, լսեց մեր խօսակցու – թիւնը: Նա հասկացաւ անշուշտ, որ մենք Հայեր ենք, ոչ բնիկ Պոլսի քաղաքացի – ներ:

Նա մէկէն նայեց ինձ եւ պահանջեց որ խաղողը տոպրակով յետ տամ իրեն :

Ես ոչինչ կռահել չկարողացայ. մտա – ծեցի վայրկեանապէս թէ ինչո՞ւ է նա այդպէս վարւում :

Այս միջոցին նա ձեռքը աւելի երկա – րացնելով խիստ տոնով պահանջեց, կրկ – նելով արագօրէն .

— Վէր պագալըմ, վէր պագալըմ ··· (տուր ինձ նայիմ):

— Ախըր նա իչիւն, նա օլդի ··· հար – ցրի թուրքերէնով, չիմանալով խնդրի է – ութիւնը, ինչումն է :

Այս անգամ նա, թուրքին վայել դիմա – դիր արհամարհական, եւ բառերի վիրա – ւորական չեշտով ասաց .

— Վէ՛ր, վէ՛ր, կեավուրա (*) մալ սաթմամ··· (տուր, տուր անհաւատին ապրանք չեմ ծախում):

Անսպասելի էր ինձ լսել այս պատաս – խանը, չոր եւ վիրաւորական :

Այս խօսքերը վայրկենապէս վիրաւո – րեցին իմ մարդկային հոգին եւ իմ ազ – գային արժանապատուութիւնը :

Ըմբռնեցի որ գանուում եմ թուրք ցեղի նկարագիր իր մէջ կրող անձնաւորու – թեան առաջ, որի մէջ նստած է ամբօրէն ներքին թուրքը իր ամբողջ թոյնով, վը – րէժխնդրական ժառանգականութեամբ :

Այնուամենայնիւ ճիղ արի զսպել ինձ : Մնալ բարձր կանգնած եւ չիջնել թաթար — ասիական ցեղի բնազդ ունեցող պտղա – վաճառի ստոխճանաչափին :

Դրամս յետ վերցնելով, խաղողի քսա – կը ցած դրի դետնին, եւ հեռացայ մը – տածելով :

Թուրք պտղավաճառի հոգու մէջ թըխ – սած էր անոր առհասարակ ժառանգած անկուլտուրականութիւնը եւ հայակերու – թեան անասնական բնազդը, որոնք առի – թի են սպասում, անտեղի պարագաների տակ անգամ (ինչպէս այդ օրը) երեւան գալ :

Ահա՛ այն, որին հանդիպեցի Պոլսոյ մէջ, Տաճկաստանի նախկին մայրաքա – ղաքում , եւրոպական հողամասի վրայ :

Կինս, որ անծանօթ էր տաճիկ ժողո – վրդի վարք – բարքին, չգիտէր կեավուր բառի անարդական իմաստը, յուղուած հետաքրքրութեց իմանալու պատճառը :

Ես նրան բաւարարեցի բացատրելով , որ տաճիկ – թրքութիւնը հինգ հարիւր աւելի տարիներ նստել է Պոլսում, յենած եաթաղանի եւ ենիչէրիութեան ուժին : Ապրել է դարեր շարունակ Արեւմտա – եւրոպական քաղաքակրթութեան դրացի – ութեան մէջ, բայց միշտ մնացել է նոյն մէկմէկճիկը :

Թէեւ փէսը եւ չալմաև փոխել է եւ դրել է եւրոպական գլխարկը, բայց խա – փան իր պարունակութեամբ մնացել է նոյնը: Իսկ հայատեցութիւնը, ջարդերն ու տեղահանութիւնները թուրքական պատմութեան էջերի մէջ անցել են որ – պէս մարդկային քաղաքակրթութեան ա – բատաւոր սեւ բծեր :

Կէս դարու մօտ մի ժամանակաշրջան է անցել, ինչ մենք մեր պապենական ծնըն – դավայրից դուրս կը դտնուենք ու մեր ա – կանջներին չէին հասնում կեավուր, բեա – փիր նախատական թրքաբոյր բառերը :

Բայց ահա, այդ օրը, մի յոյժ ցաւալի պատեհութեան բերումով, պոլսեբնակ թուրք օղլի թուրք պտղավաճառը իմա – նալով, որ մենք Հայեր ենք, թէկուզ օ – տարահպատակները, չկարողացաւ պահել իր ցեղային հոդու աշխարհի մէջ արմա – տաւորուած ատելավառութիւնը, թափեց իր մաղձը: Ոչ անհատականօրէն, այլ ցե – ղային խորքով :

Այդ եղաւ պատճառը, որ մենք չկամե – ցանք նոր փորձութիւնների ենթարկել մեզ, չչարունակեցինք մեր ճամբան :

Վերադարձանք մեր հիւրանոցը, փակե – ցինք մեր հաշիւը եւ մեր ճամբորդական ճամբրուկները վերցնելով չտապեցինք երկաթուղային կայարանը, մի ժամ չուտ հեռանալու Թրքական Ստամպուլից :

Մենք մեզ թեթեւացած զգացինք որ հեռանալու ենք կեավուրութիւն բուրող Պոլսոյ մէջավայրից, ուր ապրում են բազմահազար հայ արհեստակիցները, կեա – վուրական մթնոլորտում :

Մէկ ժամ չանցած մեր գնացքը սուրաց Փոքրասիական հողերով դէպի Անդարա :

Սակայն եւ այնպէս ունէինք մէկ այլ մռայլանք մեր ներաշխարհում, քանի որ չուտով անցնելու էինք հայաթափուր դարձած մեր հազարամեակների հայրեն – եաց հող ու ջրի վրայով :

Այս մտապատկերը մենք ապրում է – ինք, երբ հասանք Բարձր Հայքի գլխա – ւոր կենտրոն, Կարին քաղաքը, որտեղից ինքնաշարժով անցնելով Բագրեւանդ – Պայազէտից , անցանք սահմանը եւ մը – տանք Իրան :

Այստեղից իր խօսքը վերջացրեց իմ

ԿԷՈՐԿԷ ԱՍԱՔԻ

(1788 – 1869)

ԾԱԳՈՒՄՈՎ, ՀԱՑ՝ ՄԵԾ ՌՈՒՄԱՆԱՑ

Ծնած 1788 Մարտ 1ին, Հերցա գի – ղաքաղաքը, Կէորկէ Ասաքի կարե – տեղ մը կը գրաւէ ռումէն մշակոյ – պատմութեան մէջ՝ իբրեւ անոր առա – նակարգ դէմքերէն մէկը :

Ասաքիի հայկական ծագումը քան զա – ւականին լուսաբանուած է ներկայ Ռումանացի հանրածանօթ գրիչներ, գի – պէս Ն. Եորկա, Է. Լովինեսքու, Սիոն, Ակադ. Ճօրճէ Քըլինեսքու (յայտնի Ֆրանսացի հայագէտ Ֆր. Մա – լեր տուեալները կը բերեն, որոնց հիմ – վրայ կարելի է եզրակացնել թէ Ա – ծագումով Հայ էր: Արդարեւ Լեհաստա – նի կալիցիոյ շրջանին մէջ , հայկա – ծագումով ընտանիքներու շարքին, դանենք Ասաքիի նախնիքներուն անուն – Իսաքիեւիչ, Սահակիեւիչ , Իսաքովիչ Ասաքիեւիչ տարբերակներու ձեւին տա – կ. Ասաքիի հայկական ծագումը կարե – է դիւրաբար ապացուցանել եթէ նկատի ու – նենանք, որ անոր հայրը Ասաքիեւիչ կոչուէր :

Լվովի մէջ ստանալէ ետք նախնակա – եւ բարձրագոյն կրթութիւնը , հան – Վիէննա եւ Հռոմ, ուր կը չարունակ – բարեկամը :

Նրա վիրաւորուած զգացումները բա – ժանելով պատեհ համարեցի այն չար – զրուած տողերով փոխանցել մեր ընթեր – ցողներին :

Այս հանրապետական ձորձով զգա – ւորուած այսօրուայ Մեհմեհականները ժողովրդի վրայ չարունակում են նոյ – կեավուրի մութ ակնոցներով, ինչպէս – բէկ էր եւ զարեր առաջ :

Այս է հաստատում Պոլսում պտղա – ճառը, իր խաւարակուռ հոդուց բխած ճաթոյն խօսքերով :

Հ. ԿՈՍՈՑԵ

(*) Կեավուր կամ քեաֆիր նոյնիմաս – բառեր են, որոնք թրքական բառարան – նշանակում են անհաւատ, անկրօն՝ մի – արհամարհական, ստորնացուցիչ իմա – տով: Թուրք ժողովրդի բերնում հան – պազօրեայ գործածական բառեր են, ե – խնդիր ունենան հրիստոնեայ հպատակ – ների հետ: Առանձնապէս հայ մարդ – հետ, առանց դասակարգային խտրութ – կեավուրը արժանի չէ ապրելու եւ պա – տեի ժամին կարելի է սատկեցնել ինչպ – մի կենդանի, ըստ թուրքի ցեղային եւ – գեբաւութեան եւ մտավիճակի :

ՎԻԿՏՈՐ ՀՒԻԿՈՅԻ

ԿԵԱՆՔԸ

Իրերու այս վիճակին մէջ, անշուշտ որ Աթելի ընտրութիւնը պիտի երթար դէպի հանդարտաբարոյ եւ խոհեմ Սէնթ Պէօ – վը: Ակռէ այն կարծիքը՝ թէ Աթել այդ շրջանին դաղրած էր սիրելէ իր համբա – ւաւոր ամուսինը :

1831ին հրապարակ կ'ելլէ իր հրաշալի եւ մելամաղձոտ «Աչնանային տերեւնե – րը», վաղահաս աշնան մը տերեւները : Հազիւ քսանեւինը տարեկան հեղինակի մը այս յամառ եւ միալար տրտունջքին պատճառն Սէնթ Պէօվ տեղեակ է : — Վիկտոր Հիւկո կորսնցուցած ըլլալով իր մեծադոյն սէրը եւ լաւագոյն բարեկա – մութիւնը, կ'ուզէ տիրապետել իր վշտին, անոր ծալով պարզ ու կատարեալ ձեւ մը :

ԻՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԵԾ ՍԷՐԸ

Մխիթարուելու համար, աշխատանքի այս դահիճը կը դրէ նոր թատերակ մը՝ «Լուքրեցիա Պորճիա»ն, որ իրեն առիթը պիտի ընծայէր Աթելէն վրէժ լուծելու եւ դռնելու իր կեանքին միւս մեծ սէրը :

Թատերակին ընթերցումը տեղի կ'ու – նենայ Փորթ Սէն Մարթէն թատրոնին մէջ, ի ներկայութեան նոյն շրջանին ա – կանաւոր դերասան Ֆրետերիք Լըմէթրի , որ պիտի ստանձնէր գլխաւոր դերը: Ըն – թերցանութեան ներկայ կ'ըլլայ նաեւ ե – րիտասարդ ու գեղանի դերասանուհի մը՝ Ժիւլիէթ Տրուէ, որ յօժարած էր մաս – նակցիլ խաղին իշխանուհի Նեկրոնիի փոքր դերով :

Ժիւլիէթ Տրուէ, հոմանուհին էր քան – դակազործ Փրատիէի: Այս «պաշտօնա – կան կապէն զատ, երիտասարդ դերասա – նուհին, միւս կողմէ, իրրեւ գինք հոգա – ցող ունէր ռուս աղնուական մը՝ իշխան Տամիտով, որ յանձն առած էր էշիքէ փողոցին մէջ ճոխ յարկաբաժին մը կա – հաւորելու զեղանի պչրուհիին համար :

« Լուքրեցիա Պորճիա»ի ընթերցանու – թեան ընթացքին , Ժիւլիէթի եւ Վիկտոր Հիւկոյի առաջին հանդիպումը կ'ըլլայ «կայծակի հարուած մը»: Թատերգու – թեան առաջին ներկայացման դիշերը, 1833 Փետրուար 2ին, վերջին վարագոյրը իջնելէ ետք, Հիւկո կը մրմնջէ. « Կը սի – րեմ քեզ···»: Եւ Ժիւլիէթ ատոր կը ապաստէ :

Քանի մը օր ետք, հեղինակը եւ իր դե – րասանուհին, փոխանակ երթալու այն պարահանդէսը ուր հրաւիրուած էին, կը մտնեն Ժիւլիէթի յարկաբաժինը եւ դի – չերը հոն կ'անցընեն :

Վիկտոր Հիւկո կ'արբենայ ··· Աթելը՝ որ առենօք այնքան ցանկալի էր եղած , իրեն ընծայած էր միայն ու միայն հը – լու, հնազանդ կողակիցի մը հրապոյրնե – րը, մինչ Ժիւլիէթ, «սրբազան դիշեր»էն ետք, իրեն առջեւ բացած էր հեշտանքի դուռները:

Ժիւլիէթ, ինչպէս ըսինք, կ'ապրէր է – շիքէ փողոցին մէջ ռուս իշխանին կող – մէ կահաւորուած յարկաբաժինը, եւ յա – ճախ, գաղտագողի կ'ընդունէր իր «բա – րերար» հարուստ Տամիտովը : Սակայն Հիւկո, կորուկ կերպով կը պահանջէ որ երիտասարդուհին խզէ իր կապերը վայ – րենի ռուսին հետ եւ բոլորովին նուիր – ուի իրեն: Ժիւլիէթ կը հնազանդի եւ մէկ օրէն միւսը, զրկուած իշխանին առատա – ձեռն օդնութենէն , կը մնայ առանց որ եւ է հասոյթի: Միւս կողմէ, լքելով նա – եւ բեմական ասպարէզը ուր մի դակու – թիւն մըն էր ինք, Ժիւլիէթ ստիպուած կ'ըլլայ իր արդուզարդը գրաւի դնել եւ խոստովանիլ իր սիրահարին թէ քան հազար Ֆրանքի դումար մը պարտական է աղ ու ձախ :

Ի լուր այս բոլորին , Հիւկո զայրա – ցած, կը պռոայ թէ ինք յանձն կ'առնէ վճարել այդ բոլոր պարտքերը, միայն թէ Ժիւլիէթ յօժարէր չբաժնել իր սէրը ու – րիշի մը հետ : Վիճաբանութիւնները հետզհետէ սուր հանդամանք կը առ – նան, ատոնց կը յաջորդեն երկուստեք – դաղրանքի խօսքեր, եւ ի վերջոյ, Ժի – լիէթ խոյս տալով Փարիզէն կ'ապաս – նի իր ծննդավայրը՝ Պրըթանեը :

Այս բաժանումը չատ ծանր կը կ – երկու սիրահարներուն համար, որ – չափելով իրենց խենթութեան հետեւան – ները, կը տեսնեն որ չեն կրնար ա – իրարմէ հեռու :

Փարիզ ձգելով Աթելն ու իր զաւա – ները, Հիւկո կը սուրայ դէպի Պրըթա – ը: Սիրահարները դիրար կը գտնեն – բեթի մէջ :

Անսահման ծովուն դիմաց, կապոյտ – ջինջ երկնքի մը տակ, մռայլ օրերուն – յաջորդեն երջանիկ օրերը եւ երկու – րահարները կ'երդնուն այլեւս – չբաժնուել իրարմէ :

Իր ամուսնոյն Ժիւլիէթի հետ ունե – յարաբերութիւնը հետզհետէ կը հրա – Աթելի կուրծքին տակ նախանձի բոց – Հակառակ իր այս ցաւին, երիտասա – կինը տակաւ կը ջանայ Սէնթ Պէօվը – ուացնել իր կեանքէն: Միւս կողմէ, կ – դրողներուն մինչեւ աւելութեան զգա – մը հասած է իր ղեկիթին եւ մինչդ – նոյնիսկ Հիւկո կը վճռէ մեհնամարտել – նախկին բարեկամին հետ :

(5 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՎԱՍՆԱՅԻՆ

ՀՈՐԱՄՈՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱԽ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Ս. Ղազարի հայկական մատենադարանի հիմնադիրը Մխիթար Սեբաստացին է։ Նա ծնվել է 1676 թվականին Սեբաստիայում (Սվազ)։ Մանուկ հասակում ուղարկվել է Էջմիածին, ուր ստացել է տարրական կրթություն։ Ապա մեկնել է Կ. Պոլիս, որտեղ ուսումնասիրել է հայոց լեզուն, քերականությունը, հունարեն, լատիներեն, արաբերեն, պարսկերեն լեզուները, ինչպես նաև աստվածաբանություն, փիլիսոփայություն, մաթեմատիկա, աստղագիտություն, պատմություն։ Ուսումնասիրել է նաև հայ հին ձեռագրերը։ Ուսումնական այս լայն ծրագիրը նրան հնարավորություն է տվել հետագայում ստեղծել հայ գրականության ամենահարուստ գրադարանը։

1696 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հիմնում է Կ. Պոլսում վանական մի համայնք, որը հետագայում կոչվում է Մխիթարյան միաբանություն։ Միաբանության նպատակն էր հայ ժողովրդի մեջ տարածել կրթություն և գիտություն, ինչպես նաև պահպանել հայ ազգային մշակույթը։ Միաբանության անդամները ստանձնում էին նաև հայ գաղթականության հոգևոր առաջնորդությունը։

1702 թվականին Մխիթար Սեբաստացին Կ. Պոլսում հրատարակում է իր կազմած առաջին գիրքը՝ «Քերականութիւն գրաբարի հայկազեան լեզուի»։ Այդ գրքի հրատարակությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ մշակույթի զարգացման համար։ Մխիթար Սեբաստացին հրատարակեց նաև հայ հին հեղինակների մի շարք գործեր։

1715 թվականին Մխիթար Սեբաստացին Կ. Պոլսից տեղափոխվում է Մորեա (Պելոպոնես)։ Այստեղ նա հիմնում է Սբ. Փրկչի վանքը, որտեղ ստեղծում է հայ գրքի մեծ տպարան։ Մորեայի տպարանում տպագրվում են հայ հին հեղինակների գործերը, ինչպես նաև նոր հեղինակների գրքեր։ Մորեայի տպարանում տպագրված գրքերի մեծ մասը նվիրված է եղել հայ եկեղեցական տոներին։

1715 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Տոնական» գիրքը, որը հետագայում բազմիցս վերահրատարակվել է։ Այդ գրքում տեղ են գտել հայ եկեղեցական տոների մասին հոդվածներ, ինչպես նաև հայ սրբերի կյանքի նկարագրությունները։

1717 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Կանոնագիրք Հայոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել հայ եկեղեցական կանոնները, որոնք վերաբերում են հոգևորականների կյանքին, պահոցներին, ինչպես նաև ամուսնության, մկրտության և այլ եկեղեցական արարողությունների։

1727 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Դատաստանագիրք»։ Այդ գրքում տեղ են գտել հայ ազգային իրավունքի նորմերը։ Դատաստանագիրքը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ ժողովրդի համար, քանի որ այդ ժամանակ հայերը ապրում էին օտար պետությունների տիրապետության տակ։

1729 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Ժամագիրք»։ Այդ գրքում տեղ են գտել հայ եկեղեցական ծեսերը։ Ժամագիրքը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1736 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Պատարագամատույց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել պատարագի ծեսերը։ Պատարագամատույցը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1741 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ժամագրքի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ժամագրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Պատարագամատույցի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Պատարագամատույցի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Աւետարանաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ավետարանների մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Առաքելոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Առաքյալների մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Թղթոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Թղթերի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Յայտնութեան»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հայտնության մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ծննդոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ծննդոց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ելից»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ելից գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ղեւտացոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ղեւտացոց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Թուոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Թվոց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Երկրորդ Օրինաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Երկրորդ Օրինաց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Յեսուայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հեսուի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Դատաւորաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Դատավորների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ռութայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հռութի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Գ. Թագաւորաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Գ. Թագավորների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Դ. Թագաւորաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Դ. Թագավորների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ա. Մնացորդաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ա. Մնացորդաց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Բ. Մնացորդաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Բ. Մնացորդաց գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Եզրասայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Եզրասի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Նեեմիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Նեեմիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ա. Մակաբայեցոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ա. Մակաբայեցիների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Բ. Մակաբայեցոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Բ. Մակաբայեցիների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Գ. Մակաբայեցոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Գ. Մակաբայեցիների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Դ. Մակաբայեցոց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Դ. Մակաբայեցիների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Յոբայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հոբի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Սաղմոսաց»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Սաղմոսների գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Առակաց Սողոմոնի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Սողոմոնի առակների մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Եկեղեսիաստի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Եկեղեսիաստի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Երգոց Երգոցի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Երգոց Երգոցի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Իմաստութեան Սողոմոնի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Սողոմոնի իմաստության մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Սիրաքայ Որդւոյ Յեսուայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Սիրաքի որդի Հեսուի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Յովնանու»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հովնանի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Միքիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Միքիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Նաւում»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Նաում գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Աբակումայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Աբակում գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Սոփոնիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Սոփոնիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Անգէոսի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Անգէոսի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Զաքարիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Զաքարիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Մաղաքիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Մաղաքիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Եսայեայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Եսայու գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Երեմիայ»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Երեմիայի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Եզեկիէլի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Եզեկիելի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Դանիէլի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Դանիելի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Ամովսի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Ամովսի գրքի մեկնաբանությունները։ Մեկնությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ եկեղեցական կյանքի համար։

1749 թվականին Մխիթար Սեբաստացին հրատարակում է «Մեկնութիւն Յովելի»։ Այդ գրքում տեղ են գտել Հովելի գրք

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նորոգ հանգուցեալ՝

ԶԱՐԵՀ Ա.Ի

Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

յիշատակին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԳԻՒՏ ՎՐԴ.

Հասարակութիւնը անխտիր կը հրաւիրուի յարգելու հոգելոյս Կաթողիկոսին յիշատակը :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՈՒԻ

հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալբունարեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին՝

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԱԼԲՈՒՆԱՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պաքալեան)

արկածալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է իր դպրոցին իբրեւ նուէր.— Տեղւոյս Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութենէն՝ քսան Ֆրանք, Այրի Տիկին Մարիամ Սարգիսեանի (ծնեալ Պասմաճեան) մահուան առթիւ :

Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.էն՝ 30 Ֆրանք, Տիկին Պայծառ Քէշիշեանի (ծնեալ Մարդարեան) անակնկալ մահուան առթիւ եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ սգակիր ընտանիքներուն :

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է, Այրի Տիկին Ազնիւ Ճերանեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Պ. Կարապետ Կրաճեան (Մարսէյլ) հարիւր Ֆրանք, Պ. Պ. Արշամ Պապայեան (Մարսէյլ) հարիւր, Յարութիւն Այվազեան (Վալանս) յիսուն, Մամբրէ Սէմէրճեան (Վալանս) 50 Ֆր. :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն իր ենթակոմիտէներով եւ իր խումբերով խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Այրի Տիկին Պետրոս Զամարեանի իր ամուսնոյն կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Մարսէյլի Առաջնորդարանի Ազգ. Կեդրոնական վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Զամարեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն Պետրոս Զամարեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհաջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ի տարեդարձը խնջոյքով, այս Կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին դպրոցի սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի, Մշակոյթի Տան մէջ :

Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի անդամները եւ համակիրները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 17ին, իր դպրոցին սրահը :

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ
ապահովագրական
բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

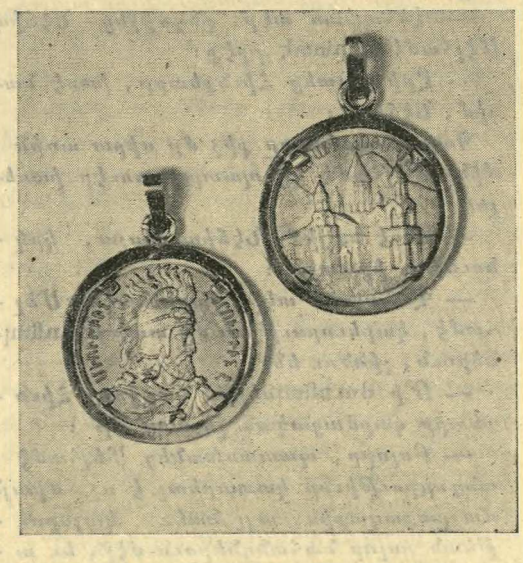

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ *(դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն) :*

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով :

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան *կը ներկայացնեն տեսարան մը* Յակոր Պարոնեանի *«ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :*

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի *Ահարոնեան* խումբի կողմէ: *Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ,* 17 Ռիւ Պլէօ:

Խօսք՝ Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

Արտասանութիւններ, հայկական պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի պարախումբի կողմէ, երգ՝ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Փ. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Փ. ՍԷԶԵԱՆԻ: Նուագ՝ Առնուվիլի Նոր Սերունդի գործիաւոր երբեակը : Զաւեշտ մը «ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ»:

ՊԱՌ ՊԻՒՖԷ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային : ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ թղթակազմ*	17·50
լաթակազմ	20
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, *Պէյրութ*,	40
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չազմագճեան, *Պէյրութ*	40
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, *Միւնիխ*	45

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՄԱՐՏ

JEUDI 21 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9561 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9561

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ԵԼԵՄՈՒՏՔԸ

Ազգային – եկեղեցական ժողովին ներկայացուցած իր զեկուցումին մէջ Վազգէն Ա. մանրամասնութիւններ կուտայ Մայր Աթոռի ելմտական կացութեան մասին:

Մինչեւ իր գահակալութիւնը (1955) Էջմիածնի տնտեսական կացութիւնը «հեռու էր մխիթարական ըլլալէ», կ'ըսէ: «Այս շրջանին Մայր Աթոռի բիւդջէն կը հասնէր մինչեւ 1·000·000 – 1·300·000 ռուբլիի (հին դրամով) եւ տարին կը փակուէր յաճախ 40 – 50 առ հարիւր բացով: Նուազ էին նաեւ արտասահմանէն նպաստները»:

Շնորհիւ նոր գահակալի ջանքերուն «վերակազմակերպուեր» է վանքի ներքին «տնտեսա – Ֆինանսական կառուցուածքը եւ գործելակերպը», հաշուապահութիւնը դարձեր է բարեխիղճ եւ աշալուրջ, թեմակալ առաջնորդներն ալ աջակցեր են: Արդի՞ւնք: Մայր Աթոռի եւ ներքին թեմերու եկամուտները տարուէ տարի աճած, նոյնիսկ կրկնապատկուած են:

Վերջին վեց տարիներու ընթացքին տարեկան բիւդջէն բարձրացեր է հին դրամով 3·500·000 ռուբլիի, որուն մօտ 2·200·000ը գոյացեր է ներքին Թեմերու եկամուտներէն, , մնացածը՝ 1·300–000 ռուբլի՝ արտասահմանի Թեմերու եւ հաւատացեալներու նուէրներէն, այդ հաշուին մէջ են 15 բարերարներու տարեկան 500ական տոլարի վճարումները՝ Հոգեւոր Ճեմարանին մէջ սան պահելու համար, գումար 7500 տոլար:

Շինարարական աշխատանքներուն մեծ զարկ տրուած է վերջին եօթը տարիներու ընթացքին: Նորոգուած են Մայր Տաճարի զանազան մասերը Գալուստ Կիւլպէնկեանի կտակի յատկացումներով: Բարեզարդումներ եղած են Էջմիածնի վանքէն ներս: Հազար մեթր երկարութեամբ եւ հինգ մեթր բարձրութեամբ պարիսպ կառուցուած է: Ամբողջովին վերանորոգուած են նոր վեհարանի, տըպարանի, Խրիմեանի շէնքերը, կառուցուած է ժամացոյցով աշտարակ մը, կեդրոնական ջեռուցումով օժտուած են վեհարանը, ճեմարանն ու տպարանը: Հիմնական նորոգութեանց ենթարկուած են Ս. Հռիփսիմէի տաճարը, Շողակաթը, Օշականի Ս. Մեսրոպ եկեղեցին, Բջնիի, Գայիանէի, Խոր Վիրապի, Սիսիանի պատմական եկեղեցիները: Մասնակի վերանորոգումներ կատարուած են Դարալագեազի Ս. Խաչ վանքին, Թիֆլիզի, Ռոստովի, Բագուի, Երեւանի երեք եկեղեցիներուն (մայրաքաղաքի 600·000 բընակիչներուն համար երեք փոքրիկ եկեղեցիներ միայն կան) եւ Լենինականի Ս. Աստուածածին տաճարին մէջ:

Շինարարական այս բոլոր աշխատանքները, կ'ըսէ, «ամբողջապէս կը կատարուին արտասահմանէն ստացած յատկացումներով եւ բացառիկ նուիրատուութիւններով բարեպաշտ ազգայիններու կողմէ»:

1956էն մինչեւ 1962 արտասահմանէն ստացեր են 25 միլիոն հին ռուբլիի նուէրներ:

Գալուստ Կիւլպէնկեան չորս հարիւր հազար տոլար կտակած էր Էջմիածնի Մայր Տաճարի ամբողջական վերանորոգման համար: Այս հաշուէն ցարդ ստացուեր է 270·000 տոլար:

Հայաստանի զանազան վանքերն ու եկեղեցիները կը նորոգուին արտասահմանի կարգ մը հարուստ հայրենակիցներու եւ էջմիածնական Թեմերու ծախքով:

Ֆրանսահայ գաղութի նուէրներով կը նորոգուի Ս. Գայիանէի պատմական եկեղեցին: Միլանոյէն, Լոնտոնէն, Ամերիկայէն, Պէյրութէն, Հալէպէն եւ Փարիզէն «բարեպաշտ ազգայիններ» կարեւոր գումարներ տրամադրած են շինարարական ձեռնարկներու համար:

1960ին Կաթողիկոսին Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկա այցելութեան առթիւ հանգանակուած է 160·000 տոլար, որ «Ս. Էջմիածնի հիմնադրամ» անունին տակ իբրեւ անձեռնմխելի գումար պահ դրուած է Նիւ Եորքի մէկ դրամատան մէջ: Ասոր տարեկան եկամուտները պիտի յատկացուին Մայր Աթոռի կարիքներուն:

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ դոցենտ Ա. Տիրացեան Ազգ. Եկեղեց. ժողովին ներկայացուցեր է Մայր Աթոռի եօթնամեայ գործունէութեան տնտեսական հաշուետուութիւնը, մուտքի եւ ելքի մանրամասնութիւններով:

Եօթը տարուան մէջ եկամուտները եղած են 3·903·800 նոր ռուբլի (39·038·–000 հին ռուբլի): Ընդհանուր ծախքերը՝ 3·663·800 ռուբլի: Որով առ 12 Յունուարի 1963 «չօգտագործուած միջոցներ»ը կը կազմեն 240·000 նոր ռուբլի, որուն 100·000ը կանխիկ դրամ սնտուկին մէջ եւ 140·000 ռուբլիի ապրանքներ ու շինանիւթեր՝ պահեստներու մէջ:

Առանց արտասահմանի առատաձեռն աջակցութեան կարելի պիտի չըլլար հասնիլ այս արդիւնքին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ

ԾԱՆՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ

Պեն Պելլա պաշտօնապէս տեղեկացաւ Ֆրանսական կառավարութենէն որ Ֆրանսացիք հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցած են Սահարայի մէջ: Ֆիկառօ դիտել կուտայ թէ Ալժէ աւելի տեղեակ է Ֆրանսական հիւլէական քաղաքականութենէն քան Ֆրանսացիք:

Ամէն պարագայի մէջ Պեն Պելլա լաւ պատրուակ մը ունի ձեռքը զոր պիտի օգտագործէ առանց ժամանակ կորսնցնելու: Զորեքշաբթի իրիկուն իսկ հաւանական էր որ ծանր որոշումներ տրուէր եւ Էվիանի համաձայնագրերուն որոշ յօդուածներ, մանաւանդ զինուորական, չեղեալ նկատուին:

Միւս կողմէ Պաղտատ, Թունուզ եւ Աքքրա շատ դժգոհ են այս պայթումէն: Իրաքցիներուն համար Սահարայի Ֆրանսական փորձերը կը վնասեն «Ալժերիոյ անկախութեան եւ արաբ ժողովուրդներու ազատութեան»:

Ղանայի մայրաքաղաքին մէջ ժողովրդական մեծ ցոյցեր տեղի ունեցած են հետեւեալ ալոկաներով՝ «վռնտենք Ափրիկէի նոր – աշխարհակալները», «Աշխարհ ուտելիք կ'ուզէ, ոչ՝ ռումբ»:

Թունուզի Արտաքին նախարարը յայտնած է Ֆրանսական դեսպանին թէ իր երկիրը դէմ է այդ պայթումին:

Անգլիա եւ Ամերիկա կը լռեն, Մոսկուա ալ լուրը հաղորդած է առանց որեւէ մեկնութեան:

Ալժէի մէջ ուսանողական ցոյցեր եղած են ռումբին պայթումին դէմ: Պեն Պելլա հանդարտութեան կոչ մը ըրած է այդ խումբին որ դէպի Ֆրանսական դեսպանատուն կը յառաջանար: Պեն Պելլա ըսած է նաեւ վրդոված ուսանողներուն որ ոեւէ Եւրոպացիի մազի չդպին:

× Նասր յատուկ բանագնաց մը զրկած է Ալժէ անձնական նամակով մը Պեն Պելլայի: Հաւանական կը նկատուի որ ի մօտոյ արաբական «ազատագրուած» երկիրներու վերին ժողով մը ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ որոշեց որ արեւելեան եկեղեցիներու պատրիարքները (Ղպտի, Հայ, Մելքիթ, Մարոնի, Քաղդէական), ասկէ ետք մաս պիտի կազմեն Արեւելեան Եկեղեցւոյ Ս. Ժողովին իբրեւ գործակից անդամ: Ցարդ միայն Կարդինալները կըրնային մաս կազմել Ս. Ժողովներուն: Այս կարեւոր նորութիւնով, Յովհաննէս ԻԳ. կ'ուզէ ցոյց տալ թէ որքան կը հետաքրքրուի արեւելեան եկեղեցիով եւ թոյլ տալ պատրիարքներուն որ գործօն մասնակցութիւն բերեն իրենց վերաբերեալ աշխատանքներուն: Ծանօթ է որ Պատրիարքները անբնական կը գտնէին Կարդինալներու նախամեծարութիւնը: Կարդինալ Աղաճանեանի Պատրիարքական Աթոռէն հրաժարումէն ետք, միայն սուրիացի պատրիարքը՝ Կարդինալ Թափփունին կար որ մաս կը կազմէր Ս. Ժողովին որովհետեւ Կարդինալներու Դասին անդամ էր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու հաւաքոյթի մը ընթացքին, որ տեղի ունեցած է Լենինկրատի մէջ, կարգ մը արուեստագէտներ մերժած են իրենց ինքնաքննադատութիւնն ընել: Կուսակցութեան տեղական կազմին ընդհ. քարտուղարը մեղադրած է երիտասարդ արուեստագէտ մը որ պաշտպանած էր «Արուեստի բոլոր ձեւերու իրաւունքը առանց սահմանումի»: Երբ կարգը իրեն եկած է արտայայտուելու, երիտասարդը փորձած է պաշտպանել իր տեսակէտները: Լենինկրատի թատրոնին տնօրէնն ալ՝ Ակիմով «չէ ընդունած իրեն եղած արդար քննադատութիւնները»: Բեմադիր Սոքոլով թէեւ ընդունած է որ սխալներ գործած է բայց յայտնած է թէ արեւմտեան շարժանկարները շատ արժէքաւոր բաներ ունին:

ՖԱՇԱԿԱՆ ցոյց մը տեղի ունեցած է առջի օր Հռոմի մէջ: Ս. Իգնատիոս եկեղեցւոյ մէջ Պասթիէն – Թիրիի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն մը պիտի կատարուէր, բայց Հռոմի փոխանորդարանը արգիլած էր: Հակառակ այս արգելքի երիտասարդները հաւաքուած էին եկեղեցին եւ անոնցմէ մէկը Պասթիէն – Թիրիի անունը՝ արտասանած ըլլալով, բոլորը իրենց ձեռքերը բարձրացուցած են, «հռոմէական բարեւ»ը տալով եւ «ներկա՛յ» պատասխանած են ինչ որ Մուսոլինիի օրով ծանօթ էր իբրեւ «Ֆաշական հոգեհանգստեան արարողութիւն»:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ կառավարութիւնը ապահովութեան միջոցներ ձեռք կ'առնէ: Բանակէն հեռացուեցան բոլոր նասրական տարրերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարը Էրքին Հռոմ հասած է եւ ընդունուած իր պաշտօնակիցին կողմէ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը դիմում պիտի ընէ Պոնի կառավարութեան որ Եգիպտոսէն քաշէ գերմանացի մասնագէտները:

ՍՓԱՔ խիստ մը ճառ խօսեցաւ դատապարտելով Ֆրանսայի «ազգայնական» քաղաքականութիւնը:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ 45 մեռեալ եւ աւելի քան հարիւր վիրաւոր եղած են օրինաւոր զօրքին եւ ըմբոստներու միջեւ որոնք դէմ գիւղատնտեսական բարենորոգման:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստան եւ Մոնղոլիա առեւտրական համաձայնութիւն մը կը պատրաստեն: Չինաստան մետաքս եւ քիմիական ապրանքներ պիտի արտածէ եւ փոխարէն ձի եւ երկրագործական ապրանքներ պիտի ստանայ:

Օրը Օրին

ՈՐՊԷՍԶԻ «ԻՐ ՄԱՅՐ ԼԵԶՈՒՆ ՉՄՈՌԱՆԱՅ»

Մէկ ծիծեռնակով գարուն չի գար, անշո՛ւշտ···: Բայց կուգայ յոյսը գարնան, իրեն հետ բերելով ձմեռնաքունէն անմեռ՝ նոր ու նախշուն ծաղկումի մը անգին մխիթարութիւնը:

Անգին եւ մխիթարական Օր է Յառաջի համար, երբ խմբագրութիւնը իր առօրեայ նամակներուն դէզին մէջ կը գտնէ նամակը երիտասարդ Հայուհիի մը, որ կը փափաքի հայերէն կարդալ ···:

Նման օր մը պարգեւեց մեզի հետեւեալ նամակը, զոր ստացանք առջի օր եւ զոր կ'արտատպենք նոյնութեամբ, միայն սրբագրելով անոր ուղղագրութիւնը՝ ստէպ ձայնական, քերականականի վերածելով.—

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի նախկին սանուհի ըլլալով, պիտի ուզէի մայրենի լեզուս չմոռնալ, ընդհակառակըն, օրուան դէպքերուն հայերէն լեզուով տեղեակ ըլլալ.

Բայց ուսանողուհի ըլլալով կառավարական դպրոցի մը մէջ, Մարսէյլի կողմերը, կարողութիւնները չունիմ ձեր օրաթերթը ճարելու, ուստի ձեր ազնուութեան կը ձգեմ:

Մայրենի լեզուս ինձ կը պակսի, մանաւանդ թէ միակ Հայն եմ դպրոցին մէջ. մայր չունենալուս համար ընտանիքիս մէջ չեմ գտնուիր ու հայերէնով չեմ կրնար արտայայտուիլ գաղիացի ընկերներուս հետ: Շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ ձեր ազնուութեան համար, մաղթելով թէ Հայուհիի մը պիտի օգնէք որպէսզի «իր մայր լեզուն չմոռանայ»:

Յարգանօք՝ Թ. Ս.

Մեր առօրեայ նակտին քրտինքը, մեր Հայու նակտին գոհունակութեան պսակի վերածող՝ նման նամակներ շատ չենք ստանար: Ընդհակառակն: Մեռնող հայկականութեան ընթացիկ տեղեկատումն է. — «Հայրիկը մեռաւ, թերթը դադրեցուցէ՛ք»: Եւ այս, յանախ, հայրիկը հազիւ հող դրուած եւ դեռ հող չդարձած: Քառասունքի հայկակա՛ն պատարագը չկատարած, հայկակա՛ն աղօթքը չըսած հայկակա՛ն մոմը դեռ չվառած ու չմարած, հայրիկին հայ հոգուն համար:

Բնութեան մէջ, մէկ ծիծեռնակով գարուն չի գար, անշո՛ւշտ···: Մեր առաքելութեան մէջ, մէկ նամակով կուգայ յոյսը անմեռ հայկականութեան, որու խորանին վրայ վառած մեր մոմն հանապազորդ չի՛ մարիր, ցորչափ չի մարիր իր ցեղին սիրտը լսող, իր հօրենական արեան ձայնը լսող երիտասարդը, որ այս երկտողը գրող հայուհիին պէս կ'ուզէ հայերէ՛ն կարդալ ··· որպէսզի «իր մայր լեզուն չմոռանայ»:

ՇԱՀԷՆ

ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆփրա) կը ծանուցանէ թէ հաղթականի քարթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ: Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւանքով, տուգանքի պիտի ենթարկուին բոլոր անոնք որոնց քարթերուն պայմանաժամը վերջացած է:

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) ժամը 9էն 12,

23, Rue La Perouse, Paris 16e

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

«ԵՐԲ ՍԿՍԵՑԻ ԱՆԿԵՂԾ ԽՕՍԵԼ...»

Դպրոցում ընկեր Մարանեանի աչքից ընկեր էի, որովհետեւ թուաբանութեան տնային աշխատանքը երրորդ անգամն արդէն Լուսիկից էի արտագրում :

Հայրիկը մի երեկոյ այլեւս չհամբերեց եւ մայրիկին ու տատիկին միւս սենեակը կանչելով, ինձանից գաղտնի խորհրդակցութիւն հրաւիրեց: Ես, ի հարկէ, բանալու ծակից ամէն բան լսեցի: Հայրիկը անվերջ խօսում էր իմ դաստիարակութեան մասին եւ առաջարկում մայրիկին ու տատիկին, որ ինձ ճշմարտախօսութիւն սովորեցնեն: Ես թէեւ զարմացայ թէ ինչ մեծ բան է, որ հայրիկը գաղտնի է որոշում, բայց ոչինչ չասացի: Յետոյ նա ինձ ներս կանչեց եւ բարձրաձայն յայտարարեց.

— Այսուհետեւ ականջիդ օղ արա՛ եւ իմացիր, որ պարտաւոր ես լինել ճշմարտախօս, անկեղծ եւ ազնիւ: Բաւական է մի խախտում, եւ ամէն բան վերջացած է :

Ես գիտէի թէ ինչ է նշանակում, երբ հայրիկն ասում է «ամէն բան վերջացած» է: Դրա համար էլ չհակառակեցի :

— Խոստանում եմ, ասացի ես, ուզում էք այնպէս ազնիւ, այնպէս ճշմարտախօս ու անկեղծ լինել, որ մտքներովդ էլ չի անցել:

Մայրիկն ուրախացած բացականչեց :

— Ես այդպէս էլ գիտէի, որ բալիկս խելօք է, ապա դառնալով հայրիկին՝ շարունակեց.— Զտանի՞նք նրան մեզ հետ քրոջդ հարսանիքին :

Հայրիկը թեթեւակի ժպտաց եւ խառնեց մազերս.

— Զուգուիր, միեւնոյն է, քեզ համոզելը գլխացաւանք է:

... Յաջորդ օրը ես ուշացումով մտայ դասարան: Երբ ընկեր Մարանեան հարցրեց թէ ինչո՞ւ եմ ուշացել, ես յիշեցի հայրիկին տուած խոստումս եւ որոշեցի ճիշդ պատասխանել :

— Որովհետեւ երեկոյեան ուշ էի քնել, դրա համար էլ ուշ արթնցայ :

— Իսկ ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ երեկոյեան հայրիկի եւ մայրիկի հետ գնացել էի հօրաքրոջ հարսանիքին:

— Իսկ ինչո՞ւ էին հայրիկդ ու մայրիկըդ քեզ իրենց հետ տարել, նորից հարցրեց ընկեր Մարանեան :

— Զգիտեմ, ասացի ես, միայն գիտեմ, որ հայրիկն ասում է թէ ինձ համոզելը գլխացաւանք է :

— Ուրեմն ծնողքներդ էլ գիտեն, որ անտանելի երեխայ ես, ասաց ընկեր Մարանեան :

— Ընդհակառակն, զարմացայ ես, մայրիկս ասում է, որ եթէ ցանկանայ ինձնից մեծ երաժիշտ կը պատրաստի, իսկ հայրիկը պնդում է, որ հնարաւոր է ինձ նոյնիսկ տաղանդաւոր ճարտարագէտ դարձնել :

Ընկ. Մարանեան ծիծաղեց :

— Տաղանդաւորը քիչ է, գուցէ հանճարե՞ղ լինէիր:

Ես ասացի, որ ամէն բան կախուած է մայրիկի ցանկութիւնից: Ցանկարծ նկատեցի, որ ընկեր Մարանեանի յօնքերը մօտեցան իրար :

— Ես քեզ հարցնում եմ՝ այդ ինչպէս ես խօսում :

— Անկեղծ, ասացի ես :

— Դու գոնէ զգո՞ւմ ես, թէ ում առջեւն ես կանգնած :

— Ի հարկէ :

— Լաւ է, որ այդ մասին չես մոռացել, ասաց ընկեր Մարանեան եւ սկսեց թերթել մատեանը :

— Թոյլ կը տա՞ք նստել, հարցրի ես :

— Դու դեռ փորձում ես խօսե՞լ, ասաց ընկեր Մարանեան :

— Իսկ ի՞նչ անեմ, անկեղծօրէն զարմացայ ես:

— Դուրս կորիր դասարանից եւ առանց ծնողքի չներկայանաս :

— Չեմ կարող, ասացի ես :

— Այդ ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ հայրիկը ուշ է տուն վերադառնում, իսկ մայրիկի համար ծանը օր է : Տատիկը լուացք է անում, իսկ մայրիկն օգնում է նրան :

— Ի՞նչ ես հէքեաթներ պատմում :

— Ես հէքեաթներ չեմ պատմում, ես ամէն բան ճիշդ եմ ասում :

— Հապա մի էս ճշմարտախօսին տեսէք, դիմելով դասարանին, ասաց ընկեր Մարանեան, այդ երբուանի՞ց ես այդպիսին դարձել :

Ես նորից փորձեցի նստել եւ ասացի :

— Երէկուանից :

Բոլորը մեր դասարանում ծիծաղեցին:

Ես արդէն չհամբերեցի եւ ուզեցի դուրս գալ դասարանից :

— Միջանցքում սպասիր, որ գնանք ընկեր Սարսուռեանի մօտ, ասաց ընկեր Մարանեան:

Ընկեր Սարսուռեան աչքերը ոլորեց վրաս, ու ես սարսռեցի :

— Դու քանի՞ գլխանի ես, որ համարձակւում ես այդ լեզուով խօսել ուսուցչի հետ :

— Իսկ միթէ՞ մի քանի գլխանի մարդիկ էլ են լինում, զարմացայ ես :

Ընկեր Սարսուռեան ձեռքը բարձրացրեց վերեւ եւ ամուր հարուածելով սեղանին, շարունակեց :

— Ինչ է, դու աննորմա՞լ ես, թէ հիւանդ :

Ես անչափ զայրացայ եւ ասացի .

— Դուք իրաւունք չունէք ինձ վիրաւորել :

Ընկ. Սարսուռեան մի փոքր մեղմացաւ:

— Իսկ միթէ՞ կարելի է վիրաւորել, այն էլ սիրուած եւ յարգուած ուսուցչուհուն :

— Նա բոլորովին էլ սիրուած չի, որովհետեւ անտեղի մեզ «2»ներ է նշանակում :

— Լսիր, անպատկառ, բաւական չէ յիմարութիւններ շատ դուրս տուիր, հիմա էլ փորձում ես արդարանա՞լ :

— Ես չեմ փորձում, ես անկեղծօրէն եմ ասում :

— Տեսնում եմ, հազիւ զսպելով իրեն, ասաց ընկեր Սարսուռեանը, եւ չգիտեմ ինչու խառնեց սեղանին տրուած թղթերը: Երբ զգացի, որ նա չգիտի ինչպէս վարուի ինձ հետ, ասացի .

— Եթէ ցանկանում էք ինձ որեւէ բան ասել, գրէք օրագրումս, ես կը տամ ծնողքներիս, կը կարդան :

— Ինչ է, նրանք քեզ անպատի՞ժ են թողնում :

— Ոչ... միայն հայրիկն ասում է, որ դաստիարակութեան հարցում առաջին հերթին պատասխանատու է մայրիկը, մայրիկն էլ գտնում է, որ աւելորդ բարկութիւնը կարող է անդրադառնալ իմ ջղերին վրայ, ազնիւ խօսք, մայրիկն հէնց այդպէս էլ ասում է:

— Որտե՞ղ է աշխատում հայրդ, հարցրեց ընկեր Սարսուռեան :

— Զգիտեմ, ասացի ես, միայն միշտ «Վոլկա» ով է գնում :

— Իսկ գիտե՞ս, եթէ զանգահարեմ հիմնարկ եւ տեղեկացնեմ տնօրէնութեան, որ հայրդ քեզ նման անկարգ երեխայ է դաստիարակում, նրան ինչպէս հարկն է հիմնարկում կը սեղմեն :

— Ի զուր մի զանգահարէք, հայրիկն ինք է ուրիշներին սեղմում, նա այնտեղ տնօրէն է :

— Դա դեռ ոչինչ չի նշանակում, ասաց ընկեր Սարսուռեանը եւ հաւաքեց հեռախօսի համարը :

Երբ հեռախօսը միացաւ, ես լարեցի լսողութիւնս եւ իսկոյն ճանաչեցի հայրիկի ձայնը:

Ընկեր Սարսուռեանը հայրիկին բարեւեց եւ ապա շարունակեց .

— Դուք ծանօ՞թ էք ձեր երեխայի վարքագծին

— Դէ, ինչպէս ասեմ, ասաց հայրիկը, ծանօթ եմ, կամակոր է, երբեմն կոպիտ, երբեմն միամիտ, բոլոր դէպքերում երեխայ է :

Զգիտես ինչու ինձ թուաց, որ հայրիկն էլ է անկեղծ խօսում :

— Դուք գիտէ՞ք, որ ձեր երեխան դպրոցում իրեն պահում է կատարեալ փողոցայինի նման եւ չափից աւելի ազատութիւն է տալիս լեզուին :

— Միթէ՞ նա հայհոյանքներ է տալիս, անհանգստացաւ հայրիկը :

— Ոչ, նա արտակարգ յանդուգն է իր անկեղծութեամբ, ասաց ընկեր Սարսուռեանը եւ հէնց այդտեղ էլ պատմեց եղելութիւնը: Յետոյ, երբ ընկեր Սարսուռեանը նկատեց, որ լսում եմ իրեն ինձ իսկոյն դուրս հրաւիրեց :

— Գնա՛ դասարան, եւ դա առաջին վերջինը թող լինի :

Էլ ես ոչինչ չլսեցի, թէ նրանք ինչ խօսեցին :

Այդ օրը հայրիկը շուտ տուն դարձաւ աշխատանքից: Ես զգացի, որ նրա տրամադրութիւնն ընկած է :

Ներս մտնելուն պէս, նա անցաւ յաջորդ սենեակը եւ կանչելով մայրիկն ու տատիկը՝ նորից խորհրդակցութիւն հրաւիրեց: Այս անգամ հայրիկն այնքան բարձր էր խօսում, որ ես ինչքան էլ անկեղծօրէն ուզեցի չլսել, բայց չկարողացայ: Նա ասում էր, որ հարկաւոր լուրջ զբաղուել իմ դաստիարակութեամբ, բայց դժուարանում էր ասել թէ ինչ եղանակով: «Բարկանալը սովորական դարձել», ասում էր հայրիկը, ծեծը խոտճին դէմ բան է, յետոյ այն հակամանակավարժական է: Համոզման եւ խոստումներ տալու եղանակը տեւական բնոյթ չի կրում եւ կորցրել է իր հեղինակութիւնը: Չէ, հարկաւոր է նրա հետ աւելի անկեղծ լինել, ասաց հայրիկը եւ կանչեց ինձ իր մօտ :

— Միթէ՞ դու չէիր կարող մի քիչ զսպուած խօսել դպրոցում :

— Դէ, ես միայն անկեղծ եմ խօսել, ասացի ես :

— Իսկ գիտե՞ս քո անկեղծութիւնը ուշ հասցրեց մեզ, միթէ՞ դասից ուշանալ դէպքում չէիր կարող աւելի արդարացուցիչ պատճառաբանութիւն գտնել :

Ես չպատասխանեցի :

Այդ երեկոյ հայրիկն ու մայրիկը որոշեցին համերգ գնալ եւ ինձ էլ իրենց հետ տարան :

Համերգը երկար տեւեց: Առաւօտեան բացի տատիկից, բոլորս էլ քնից ուշ արթնացանք, եւ բոլորս էլ մեղադրեցինք տատիկին, որ ժամանակին չի արթնացրել մեզ :

Հայրիկը գնաց աշխատանքի, մայրիկը մօտեցաւ յարդարանքի սեղանին, իսկ ես վազեցի դպրոց :

— Ինչո՞ւ ես ուշացել, հարցրեց ընկեր Մարանեան :

— Մայրիկս հիւանդ էր, գնացել էի դեղատուն դեղ պատուիրելու :

— Ճի՞շդ ես ասում :

— Այո, ասացի ես :

— Անցիր տեղդ :

Ես ուրախ – ուրախ տեղաւորուեցի :

— Ա՛յ քեզ բան, զարմացայ ես, ուրեմն ստելը աւելի լա՞ւ է: Հիմա ոչ տանը կ՝իմանան այդ մասին, ոչ դասարանում եւ ոչ էլ ընկեր Սարսուռեանը: Յաջորդ անգամ ուշանալիս հայրիկին կը հիւանդացնեմ, իսկ տատիկին... դէ տատիկին կարելի է նոյնիսկ մի քանի օրով այն աշխարհն ուղարկել ...

Հ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Այս պարագան մեծապէս կը մտահոգէ Ժիւլիէթը, որ կը մտատանջուի թէ Հիւկօ փառքի եւ սիրոյ տիրանալէ ետք, այժմ ձեռնարկէ այլ ձգտումներու, որոնք կրնան խանգարել իր կեանքին հաւասարակշռութիւնը :

Արդարեւ, Վիկտոր Հիւկօ կը մտադրէ մտնել Ֆրանսական Կաճառը եւ բազմիլ անմահներու կողքին: Եւ սակայն, իր ամէնէն շատ սիրած երկու էակները՝ հոմանուհին Ժիւլիէթ եւ իր աղջիկը Տիտին բացարձակապէս կը հակառակին իր այս ծրագրին եւ կ՝ընդդիմանան որ Հիւկօ զգենու անմահներուկանաչ համազգեստը: Այսուհանդերձ, Հիւկօ կը դնէ իր թեկնածութիւնը: Երբ 1836 Փետրուարին, տեղի կ՝ունենայ ընտրութիւնը, Ժիւլիէթ մեծ հրճուանքով կը տեղեկանայ թէ իր սիրահարին թեկնածութիւնը ձախողած է եւ թէ անմահները միջակ դրագէտ Մերսիէ Տիւփաթէն նախընտրած են հանճարեղ Հիւկոյէն:

Հիւկօ, փոխանակ Կաճառի զմբէթին տակ բազմելու հաճոյքին, կը բաւականայ ներկայ ըլլալով իր աղջնակին Տիտինի առաջին հաղորդութեան :

Սէնթ Պէօվ, սակայն, վերջնականապէս չէր հրաժարած Ատելէն եւ զայն վերստին ձեռք ձգելու համար «Ռըվիւ տէ Տէօ Մոնտի» մէջ կը հրատարակէ նորավէպ մը՝ «Տիկին տը Փոնթիվի», ուր այնպիսի ակնյայտնի վերագրումներ կ՝ընէ, որոնք հակառակ ազդեցութիւն կը գործեն Տիկին Հիւկոյի վրայ, զայն բոլորովին գայթակղեցնելով: Վիկտոր Հիւկօ կարդալէ ետք այդ նորավէպը, ուր ըսուած էր թէ այդ բոլորը գրուած էին «հանդարտեցնելու համար շատ սիրելի էակ մը», իր կարգին կը զայրանայ: Տէր եւ Տիկին Հիւկօ փոխադարձ համաձայնութեամբ մը կը հրաւիրեն Սէնթ Պէօվը, բացատրութիւն մը կ՝ունենան անոր հետ եւ անոր վճռականապէս կը յայտնեն իրենց զայրոյթին ու դաւը գործուած անպարկեշտութեան հանդէպ :

Հետեւեալ տարին, մէկ ամսուան ընթացքին Հիւկօ կը գրէ ու կը վերջացնէ իր լաւագոյն թատերակը՝ «Ռիւի Պլաս»: Եւ գիտնալով որ Ժիւլիէթ անսահմանօրէն կը տառապէր իր թատերական ասպարէզին ընդմիջումէն, որուն գլխաւոր պատասխանատուն Հիւկօ ինքն էր եղած, հեղինակը կ՝ուզէ դարմանել սխալը եւ Ժիւլիէթի կ՝առաջարկէ խաղին մէջ թագուհիին դերը: Խեղճ աղջիկը երջանկութենէն կը ճառագայթէ ու կը յայտարարէ. «Կը սիրեմ քեզ, իմ Վիկտորս, դուն իմ կեանքս ես, իմ արեւս ...»:

Արեւ մը, սակայն, որ շուտով կ՝ունենայ իր մայրամուտը :

Ատել Հիւկօ, օգտուելով իր ամուսնոյն բացակայութենէն, որ արդարեւ Ժիւլիէթի հետ ութ օրուան համար փախուստ էր տուած Փարիզէն, կը դիմէ թատրոնին տնօրէն Աթէնոր Ժոլիի եւ կը համոզէ զայն որ Ժիւլիէթի ստանձնելիք դերը յանձնուի խաղին գլխաւոր դերակատար ականաւոր դերասան Ֆրետերիք Լըմեթրի հոմանուհիին՝ Աթալա Պոշէնի : Այսպէսով, երկրորդ անգամ ըլլալով կը խորտակուի բեմական ասպարէզը տարաբախտ Ժիւլիէթի :

1840, Յունիս 7ին, հինգերորդ անգամ ըլլալով Վիկտոր Հիւկօ թեկնածու կը ներկայանայ Ֆրանսական Կաճառին եւ այս անգամ կ՝ընտրուի :

Ընտրութենէն քանի մը օր առաջ տակաւին Ժիւլիէթ կը գրէր իրեն. «Պիտի ուզէի որ գոյութիւն չունենային ոչ Ակադեմի, ոչ թատրոն, ոչ գրատուն, այլ աշխարհի ընդարձակ ճամբաներուն վրայ գոյութիւն ունենային միայն առանձնացած օթեւաններ եւ զիրար պաշտող Վիկտոր մը եւ Ժիւլիէթ մը...»: Հակառակ ասոր, սակայն, ընտրութեան իրիկունն իսկ, Ժիւլիէթ փաթթուելով Հիւկոյի վրայ, կը մրմնջէ. «Ողջո՛յն Ակադեմ... կանիս...»:

Վիկտոր Հիւկօ իր զաւակներուն մէջ միշտ նախընտրած էր Լէոփոլտինը: 18... Փետրուար 15ին, բանաստեղծը կ՝ամուսնացնէ իր աղջիկը Հավրը քաղաքէն երիտասարդի մը՝ Շառլ Վաքըրիի, որ ամուսնական հիացողն էր իր պաշտելի նշանածին հօրը :

Ամուսնութենէն ետք, Հիւկօ տխրութեամբ կը դիտէ իր անդրանիկ աղջկան բաժանումը, որ հիմա պիտի երթար ապրիլ Հավրի մօտակայ արուարձաններէն Վիլըքիէի մէջ: Ամէն ինչ, սակայն, ցոյց կուտայ որ երիտասարդ զոյգը սահմանուած է երջանիկ ապագայի մը: Այս բոլորը սակայն չեն կրնար արգիլել բաժանումին ցաւը խոցոտէ բանաստեղծին սիրտը: Միւս կողմէ, անորոշ տարտամ նախազգացում մը կը կրճատ դժբախտ հօրկանը սիրտը: Իր մէկ թատերակին՝ «Պիւրկրավ»ի փորձերը կազան զինքը ձերբազատել այս տարօրինակ նախազգացումներու ճնշումէն : Դիմ բախտաբար, սակայն, նոր խաղին բեմադրութիւնը կ՝ըլլայ շռնդալից ձախողանք մը: Մխիթարուելու համար, կը ձեռնարկէ ճամբորդութեան մը եւ կը մեկնի Ժիւլիէթի հետ դէպի հարաւային Ֆրանսա եւ Սպանիա :

(6 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՀԱՐՈԼԴ ՈՒԻԼՍՐՆ

(ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՊԵՏԸ)

Որոշ հեգնանք մը կայ այն իրողութեան մէջ, որ իր նախորդ պետին՝ Հիւսկէյթքըլի մահով այնքան ցնցուած Աշխատաւորական կուսակցութիւնը՝ իրրեւ առաջնորդ ընտրեց այն մարդը, որ միշտ ընդդիմադիրի դերի մէջ էր եւ հազիւ երեք տարի առաջ, բացէ ի բաց կասկածի տակ դրած էր անոր ղեկավարութիւնը: Հաւանաբար, չատեր համաձայն չըլլան Հարոլտ Ուիլսընի այս դիմանկարին, կարծելով թէ՝ իր մրցակիցը՝ Ճորճ Պրաուն աւելի արթնամիտ էր: Սակայն, անոնք պիտի ընդունին թէ՝ ֆենըտիի, Ըրւչեւի եւ Տը Կոլի դասնուած աշխարհին մէջ, Ուիլսըն աւելի յարմար է իրրեւ աշխատաւորական կառավարութեան մը վարչապետ:

Հազիւ 31 տարեկան էր, երբ Մոսկուայի մէջ, 1947ին, կը ղեկավարէր առեւտրական խօսակցութիւնները, որոնց ընթացքին, օրերով, դիչերուան ժամը 10էն մինչեւ առաւօտեան ժամը վեց կը պայքարէր չափազանց կարող Միկոյեանի դէմ, քառասուն միլիոն ռուկիի (սթեր լին), համաձայնութեան մը համար: Երբ ամէն ինչ վերջացած էր եւ միայն մէկ տարակարծութիւն մնացած էր, փոխանակ տեղի տալու եւ Լոնտոն վերադառնալու դիւրին չահուած յաղթանակով մը, նախընտրեց խզել խօսակցութիւնները: Ուիլսըն երբ հակառակորդի մը դէմ դատուած է, յաճախ ցուցաբերած է կորով եւ ճարտարութիւն: Ընդհակառակն, երբ Աշխատաւորական կուսակցութեան մէջ իր դիրքը սպառնալիքի տակ դտնուած է, ամբաստանուած է տկարութեամբ եւ ուղղամտութեան պակասով:

Անիւրին Պիվանի հետ Աշխատաւորականն կառավարութենէն հրաժարեցաւ, բայց, երեք տարի ետք, երբ Պիվան հեռացաւ Աշխատաւորական Ընդդիմադրութեան փոքր նախարարաց խորհուրդէն, Ուիլսըն անոր տեղը գրաւեց: Կուսակցութեան պետ դառնալու համար պայքարեցաւ կէյթքըլի դէմ, Աշխատաւորական կուսակցութեան Սքարպորոյի 1960ի համագումարին մէջ միակողմանի կորիզային զինաթափութեան կուսակիցներու յաղթանակէն ետք: Ընդունեցաւ այդ հեռեւորդներու աջակցութիւնը, հակառակ անոր որ, ինք հաւատացող չէ կորիզային միակողմանի զինաթափութեան տեսութեան:

Քաղաքականութիւնը՝ Ուիլսընի կեանքի մեծագոյն սէրն է: Ամէնէն յամառ ընտրական պայքար մղողն է: Տան մէջ չարունակ կ'աշխատի եւ ինքզինքը յանցաւոր կը նկատէ, երբ նոյնիսկ կիրակի դիշեր մը իր գիրք կարդալը տեսնէն: Երաժշտութիւն չի սիրեր եւ հազուադէպ օրէն թատրոն կամ սինեմա կ'երթայ: Իր միակ հաճոյքը՝ կոլֆն է: Իր անհատական կեանքը փակ է: Լոնտոնի իր պարզ տան մէջ, քիչ անգամ չատ մարդիկ կ'ընդունի: Ժամանակի ընթացքին հոն հիւրընկալուած քաղաքագէտները՝ մատի վրայ կը համրուին: Հանդիստ կեանք մը կ'ապրի իր կնոջ, աղջիկին եւ երկու մանչերուն հետ, որ համալսարաններու մէջ կ'ուսանին:

Ուիլսըն նախարար եղաւ երեսուն տարեկանին, ինչ որ կը նշանակէ թէ՝ փիթի չըլլանէն ի վեր անգլիական կառավարութեան ամէնէն երիտասարդ անդամն էր: Երբ երկրորդ Աշխարհամարտը հրդեհակուեցաւ՝ իրրեւ պետական պաշտօն եայ զօրակոչի ենթարկուեցաւ եւ ծառայեց նախարարաց խորհուրդի քարտուղարութեան մէջ:

Հազիւ 22 տարեկան էր այնատեն: Աւելի եւք մտաւ վաճառականութեան եւ ելեկտրականութեան նախարարութեան մէջ, ուր առաջին անգամ հանդիպեցաւ քաղաքական այն ղեկավարին, որուն յաջորդեց: Կէյթքըլ այդ նախարարութեան մէջ վարչական պաշտօնեայ էր: Ուիլսըն տնօրէն եղաւ վիճակագրական սպասարկութեան, որ միշտ կը դրաւէր զինք: Աւելի չատ կը հետաքրքրուէր արտադրութեամբ քան հաչիւներով: Միայն այսպէսով կը բացատրուի թէ աւելի վերջ ինչու ստանձնեց առեւտուրի նախարարութիւնը, մինչդեռ կէյթքըլ ստանձնեց ելեմտական նախարարութիւնը:

Հարոլտ Ուիլսըն իրրեւ նախարար չատ աչքի չզարկաւ: Զարաչար կ'աշխատէր եւ համայնքներու Տան (Որհրդարանին) մէջ վարժապետաչուչչ ճանձրալի ճառեր կ'արտասանէր աւելի չատ: Սակայն, միշտ կ'աշխատէր բան մը աւելի սորվիլ եւ իր ծանօթութիւնները ճոխացնել: Բանակցութիւններ վարեց, չատ մը առեւտրական համաձայնութիւններ ստորագրեց եւ անգլիական արտածումները աւելցուց: 1951ի Ապրիլին, Պիվանի հրաժարումը ծանր հարուած մը եղաւ երբեմնակացող կառավարութեան համար եւ կուսակցական ներքին պայքարի չրջան մը բացաւ Աշխատաւորականներուն:

Ուիլսըն եւ ձոն Ֆրիման Պիվանին հետեւելով հրաժարեցան: Ուիլսըն դարձած էր տեսակ մը արբանեակ, Պիվանի նականներու իշխանը: Պիվան հրաժարած էր իր ղեկավարութեան տակ դտնուղ առողջապահական սպասարկութեանց դէմ եղած ամբաստանութեանց պատճառով: Ուիլսըն եւ Ֆրիման տարակարծութիւն ունեցան կառավարութեան սպառազին ման ծրագրին չուրջ, զոր չափազանց ծանրաբեռնուած դտան: Ամէն պարագայի մէջ, Պիվանականները երբեք քաղաքական անկախ չարժում չստեղծեցին, իրենց քաղաքական պայքարները սահմանափակելով կուսակցական կարգապահութեան ծիրին մէջ:

Այսօր, Ուիլսըն, այս առեղծուածային մարդը, Անգլիոյ խորհրդարանական լուսադոյն դէմքերէն մէկը կը նկատուի: Իր ճառերը հեղեղային եւ սրամիտ են: Շատ անգամ, միջանկեալ բազմաթիւ սրբախօսութիւնները կը խանգարեն ճառին հեռատորական հոսանքը: Իր յիշողութիւնը ապշեցուցիչ է: Միշտ կը յիշէ թուանշաններ, թուականներ, անուններ, խոսած առեն, յիշողութեամբ կուտայ չատ հին թուականներու վերաբերեալ թուականներ: Մնափառ է, բայց ոչ չափազանց: Ունի ներքին անխախտ ինքնավստահութիւն մը եւ աչխատասէր է: Ուիլսըն ժամանակակից դէմք մըն է, որ ընկերային որոշ դասակարգի մը չի պատկանիր: Եւ մարդ հարց կուտայ թէ ի՞նչ տեսակ քաղաքական ղեկավար պիտի ըլլայ: Որհրդարան կ'ընդունի, բայց, ստորակայութեան զգացումէ չի տառապիր: Զինք աւելի չատ կը հետաքրքրեն դիտութիւնն ու արհեստագիտութիւնը (թեխնոլոժի): Իրեն զօրավիդ կանգնողները զինք կը տեսնեն իրրեւ տեսակ մը Քենըտի, չրջապատուած ուղեղներու թրըսթ մը: Կամ թերեւս, իրրեւ խառնուրդը Քենըտիի տեսակի արմատակատ եւ Լոյտ Ճորճի բոցավոնչ ամբոխավարութեան, համբաւաւոր չափի դիտակցութեան, որ յատկանիշն էր աչխատաւորական հին ղեկավարին՝ Էթլիի:

Ամէն պարագայի մէջ, երբ Հարոլտ Ուիլսըն հրաւիրուի երկիրը կառավարելու, պէտք է փարատէ լուրջ տարակոյս մը: Այսինքն այն՝ թէ պատկառազդու ղեկավարութեան մը կարողութիւնը ունի՞: Ճաշախ զինք նկարագրած են իրրեւ համոզում եւ սկզբունք չունեցող մէկը, որ հաւասարակչռութեան զգայուն կէտը կը փնտռէ՝ եւ անոր կը փակի: Այս ձիրքը, բնականաբար եթէ ձիրք է ասիկա, կրնայ օր մը զինք առաջնորդել Տաունինկ Սթրիթ՝ իրրեւ Անգլիոյ վարչապետ: Սակայն, այդ պատմական ապարանքին մէջ իր բնակութիւնը չի չատակութեան արժանի պիտի չըլլայ:

ՔԱՂԵՑ ՎԱԶՐԻԿ

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ»

Ժողովրդական արուեստի նուիրուած Օրը կատարուեցաւ այս տարի ևՍորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան: Հանդիսութիւնը կը հովանաւորէր Փարիզի համալսարանի տեսուչը՝ Ժան Ռօշ, իսկ նախագահութիւնը ստանձնած էր՝ Տիկին Ռօշ:

Ընդհանրապէս ուսանողներէ եւ երբեմն մասնագէտներէ կազմուած տասնեակ մը ազգերու պատկանող խումբերը, յաջորդաբար, ներկայացուցին ազգային պարեր կամ երգեր, երբեմն երկուքը միասին:

Պարուհի Լիւթիզ տը Լիւզ, ընկերակցութեամբ կիթառի եւ երիտասարդ երգիչ մը, հարազատ դոյներով ներկայացուցին սպանական պարերը եւ Ֆլամէնքօ երգերը: Օր. Նէչամա Հէնտէլ, յաջորդաբար երգեց հին կտակարանի եւ արդի Իսրայէլի կեանքէն քաղուած երգեր, զորս ստիպուեցաւ կրկնել, ներկաներուն փափաքին վրայ: Այս տարի Ա. մերիկա ներկայացաւ ուսանողական պարախումբով մը: Ծանօթ են ամերիկեան «սթրէյր տեյս»երը, ինքնատիպ իրենց տեսակին մէջ:

Ֆրանսա ներկայացուց իր չատ ինքնատիպ դաւառներէն մէկը՝ Պրըթաները: Սկովտական տակզարը — հովուական տիկ — յիչեցնող նուագարանի մը ընկերակցութեամբ քանի մը պարերը չափազանց չնորհալի էին: Ռումանիա ներկայացաւ երգչախումբով եւ երկու – երեք պարերով:

Անտարակոյս, հարուստ Ֆոլքլոր ունին սլաւ ժողովուրդները՝ Ուկրայնացիք, Լեհեր, Չեխեր, Հունգարներ եւայլն: Ցաջորդաբար բոլորն ալ, իրենց պէսպէս տարազներով, ներկայացուցին ժողովրդական պարեր, արժանանալով ջերմ ծափերու:

Պրազիլիան նուագախումբ մը երգեցողով եւ պարերով ու մանաւանդ ռիթմով ապրեցուց Ռիոյի բարեկենդանը յիչեցնող պահեր:

Այս անգամ եւս հարուստ էր հայկական բաժինը:

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի աչակերտներէ կազմուած երգչախումբը, իր տպաւորիչ կեցուածքով, կոմիտասեան երկու երգերու եւ մէկ ժողովրդական երգի յաջող մեկնարկութեամբ, լաւագոյն ձեւով ներկայացուց հայ երգը: Ամբավար Գէորգ Եանպէկեանի աչխատանքը ակներեւ էր:

Ֆանդավառութիւն եւ հպարտութիւն ստեղծեցին «Սօսի» պարախումբին հովիւներու, կատակ եւ այլ պարերը: Կովկասեան տարազներով եւ Արմենիա նուագախումբին ընկերակցութեամբ պարախումբին երկսեռ անդամները ցոյց տուին նազ եւ կշռոյթ ունեցող հայկական պարերը մեկնաբանելու ընդունակութիւն: Տիկին Ցամիկ Քիւրքեան, որ վարիչն է «Սօսի» պարախումբին, ձեռնհասութեամբ կը վարէ խումբը: Կարգ մը պարեր կը յիչեցնէին Մուսայէֆի պարախումբին ազդեցութիւնը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԼՏՉԻ ՊՕՄՊԱՆ

●●●

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

Իսկ Հիւնքեարը, իր արբանեակներուն լուռիքինը կը մեկնէր իրրեւ խոստովանութիւն իրենց յանցանքներուն եւ մատվին կը դասապարտէր զանոնք:

— Զեզի եմ, ձեղի, բացագանչեց յանկարծ, ապերախտներ, դաւաճաններ, կը պահի՞ք, կը քնանա՞ք, մինչ Թշնամի – ներս կը հսկեն, ո՞ւր էք, ո՞ւր, երբ անդին, երկիրներուս խաղաղութիւնը խանգարող անիշխանականներու վոհմակ մը կ'արշաւէ աչ ու ձախ, մայրաքաղաքիս ծոցը թէ նահանգներուս խորերը, ուժանակները, ռումբերը եւ դեռ չեմ պիտեր ուրիշ ինչ դժոխային նիւթեր կը փոխադրեն կայսրութեանս մէկ ծայրէն միւսը, եւ դուք, իմ պահապան (?) շուներս, կը քնանաք ...:

Ցոլնարեկ լինելու կայսերական թիկնապահ ընելէ յետոյ, դրպանէն թուղթ մը հանեց, եւ

— — Ինծի նայեցէք, դոռոց սպառնական չարժուձեւով մը, ասոր ի՞նչ պիտի ըսէք, Թահսին փաչա, առէք անգամ մը կարդացէք, հոգ չէ, դուք ալ աչքէ անցուցէք:

Առաջին քարտուղարը մօտեցաւ, Հիւնքեարին ձեռքէն առաւ թուղթը, ծանօթ ժուռնալը:

Նէճիպ Մէլհամէ, Իզզէթ Ապիտ ու Ադիֆ պէյ թառեցան անոր վրայ, մինչ Թահսին փաչան չրթունքները կ'երերցնէր, աչքերը պտըտցնելով ձիւնի պէս ճերմակ ու փայլուն թուղթին վրայի սեւ ու խիտ տողերուն վրայ:

Երբ աւարտեց ընթերցումը, եւ կը պատրաստուէր զայն վերադարձնելու Հիւնքեարին, այս վերջինը:

— Թահսին փաչա, ըսաւ, խօսք նայիմ, ի՞նչ հասկցար, ի՞նչ կը նշանակէ այդ թուղթը, չիսօսի՞ս:

Գարա Թահսին, ինքզինք ամփոփելով:

— Վեհափառ տէր, Թոթովեց, ժուռնալ մըն է, որուն պարունակութիւնը պէտք է ստուգուի. ո՞վ է այդ ժուռնալին տէրը, ոչ ոք պիտի, անծանօթի մը կողմէն զրուած այսքան ծանրակչիռ, այս – քան ղեկավարելիք տեղեկութիւններ առնուազն անհիմն են:

— Ինչի՞ն դիտէք, հարցուց Համիտ:

— Քանի քանի անգամներ փորձած ենք, Վեհափառ տէր, պատասխանեց Առաջին Քարտուղարը, հետզհետէ քալելերուելով Հիւնքեարին վարմունքէն, ով դիտէ, որ անխիղճ սրիկան, որ չհամոզ դատարկապորտը չիներ է այդ թուղթը..

— Հիմա կարեւորութիւն չտա՞մ կ'ը – սէք այս թուղթին, հարցուց Համիտ:

— Մի տաք, Վեհափառ տէր, աղաղակեցին չորս պալատականները մէկ բերան, սուտ է սուտ, չինծու է այդ թուղթը:

— Ի՞նչպէս պիտի կրնաք հաստատել թէ չինծու է, մէջտեղ դրէք ձեր փաստերը:

Նէճիպ Մէլհամէի ըղեղին մէջ յանկարծ լոյս մը ծագեցաւ: Ճիշդ յարմար առիթը ներկայացաւ, կ'ըսէր ինքիրեն, Ոստիկանութեան նախարարին հաչիւը մաքրելու: Չէ՞ որ Շէֆիք փաչան իր անհաչտ հակառակորդն էր, իր վտանգաւոր մրցակիցը, թէեւ իր հայրենակիցը: Եւ որովհետեւ խնդիրը ժուռնալի մը չուրջը կը դառնար, կը խորհէր Մէլհամէ, պէտք էր Ոստիկանութեան նախարարը մատնանիչ ընել եւ զանի պատասխանատու բռնել: Ուստի:

— Վեհափառ տէր, ըսաւ, ոստիկանութեան նախարարին ձեռքին տակ պատկառելի, կազմակերպուած ուժ մը կայ. ոստիկան պինուորներուն թիւին հաւասար եւ թերեւս աւելի մեծ թիւով լրտեսներ դրուած են իր տրամադրութեան ներքեւ. արդեօք, եթէ ստոյգ են այդ ժուռնալին պարունակած տեղեկութիւնները, ի՞նչ – պէս կ'ըլլայ որ Շէֆիք փաչան չգիտնար. ի՞նչ է իր պաշտօնը. արդեօք անիրա՞ւ է դիտողութիւնս:

— Վար անցնի Շէֆիք փաչան, յարեց Ապտիւլ Համիտ, սուբիացի չէ՞ ...

ԻԱ.

1905 Մարտի սկիզբները, Սօֆիայի մօտակայ բլուրներուն դադաթները դեռ ճերմակ էին, ձիւնհալը դեռ նոր կը սկսէր:

Մերթ արեւ, մերթ անձրեւ, յաճախ մրրիկ, կճող ցուրտ մը, քանի մը րոպէ պայծառ օդ մը, քիչ յետոյ ամպամած երկինք մը, մերթ ծիծաղկոտ, մերթ մելամազձոտ համայնապատկեր մը:

Սօֆիայի դէմքատոր պողոտաներուն երկայնքը՝ մեռելային ամայութիւն մը, միւս փոքր ու նեղ դահուկներուն մէջ՝ կանխաղարթոյց կաթնավաճառներուն աղմուկը. չուկան դեռ փակ, մարդիկ իրենց բնակարաններուն ծոցը քաչուած, հոս ու հոն անցորդները, մեծ մասը դեղջուկ երկրագործներէ կամ հովիւներէ բաղկացած հազիւ կ'ոգեւորէին փոքրիկ մայրաքաղաքին պերեզմանային լռութիւնը:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նորոգ հանգուցեալ՝

ԶԱՐԵՀ Ա.Ի

Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

յիշատակին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԳԻՒՏ ՎՐԴ.

Հասարակութիւնը անխտիր կը հրաւիրուի յարգելու հոգելոյս Կաթողիկոսին յիշատակը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արսէն Շասթէլ եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ քրոջ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Խաչատուրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները : –

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները .— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թորոսեան (Վիէն), իրենց զաւկին զինուորութենէն ողջամբ վերադարձին առթիւ քսան Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Տիւյմէճեան, Սահակ Քիլարճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 20, Տիկին Ուզունեան, Տիկին Բերուզ Ճընկըտրեանի հոգեհանգստեան առթիւ 200, Պ. Յարութիւն Յովհաննէսեան, Միքայէլ Պասմաճեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր.:

×

Լիոնի Աղք. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկին Ուզունեանէ հարիւր Ֆրանք, իր մօր Տիկին Բերուզ Ճընկըտրեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ բանաստեղծուհի

ՄԱՌԻ ԱԹՄԱՃԵԱՆԻ

(Ա. Հարենցի 1962ի գրական մրցանակին յատկացման առթիւ) :

Այս Կիրակի, ժամը 15ին, Ազգ. Տան վարի սրահը :

Կը նախագահէ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները :

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհաջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Շատ կարեւոր օրակարգ :

«ՌՈՒԲԷՆ» Ուս. Միութեան հերթական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ի տարեդարձը խնջոյքով, այս Կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին դպրոցի սրահին մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 17ին, իր դպրոցին սրահը :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՈՒԻ

հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Միջինքի առթիւ կը կազմակերպէ իր ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ :

Կռանտ Օթէլի մէջ (12 Պուլվար տէ Քափիւսին), Հինգշաբթի, Մարտ 21, ժամը 16էն 19:

Մուտք ու նախընթրիք 8 Ֆրանք, փափաքողները կրնան ծպտուիլ :

ՊՐԵՄՈՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԿՈՄԻՏԷ
ԵՒ
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ
ԵՒ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Կը բանախօսէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Գունաւոր պատկերներու Լուսարձակումով

ԱՅՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ԺԱՄԸ 21

SALLE CHOPIN - PLEYEL
252, Faubourg Saint-Honoré

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի *Ահարոնեան* խումբի կողմէ: *Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:*

Խօսք՝ Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

Արտասանութիւններ, հայկական պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի պարախումբի կողմէ, երգ՝ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Փ. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Փ. ՍԷԶԵԱՆԻ: Նուագ՝ Առնուվիլի Նոր Սերունդի գործիաւոր երրեակը : Զաւեշտ մը «ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ»:

ՊԱՌ *ՊԻՒՖԷ*

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային : *ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1963, *Պէյրութ թղթակազմ*	17·50 Ֆ
լաթակազմ	20 Ֆ
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, *Պէյրութ*,	40 Ֆ
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, *Պէյրութ*	40 Ֆ
ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Տիրայր Ֆրունճեան, *Միւնիխ*	45 Ֆ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

լօխում հէլվա թահին

Bongoût

USINE à SAINT-MENET (B.-du-R.)

DANS TOUTE ÉPICERIE SPÉCIALISÉE

★ GROS : Sté DES CONSERVES "BONGOUT", 40, LA CANEBIÈRE - MARSEILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՄԱՐՏ
VENDREDI
22 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9652

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9562

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Նախարարաց Խորհուրդը գվխաւորա – բար գրաղած է ընկերային կացութիւնով, բայց այս առթիւ հրատարակուած պաշ – տօնական զեկոյցը չատ լակոնական է : կը յայտնէ միայն թէ վարչապետը եւ նախարարները ճչգած են թէ ո՞ւր հասած է կացութիւնը հանրային սպասարկու – թեանց մէջ: կառավարութեան բաները, սակայն աւելի մանրամասնութիւններ տուած է : Հասկնալի է որ կարեւոր ո – րոշումներ տրուին յաջորդ նախարարաց խորհուրդէն առաջ : կառավարութիւնը մտադիր է հրապարակելու «Մասկ» տե – ղեկագիրը որուն գվխաւոր կէտերը ծանօթ կ'ըլլան չարթուան վերջ: կ'ըսուի թէ կա – ռավարութիւնը պիտի ընդունի Մասկ յանձնախումբին տեղեկագիրը առանց վի – ճելու: կառավարական մեծամասնութեան թերթը՝ Լա Նասիոն կը գրէ թէ 7 առ հարիւր յաւելում մը պիտի տրուի ածխային հանքագործներուն: կառավարու – թիւնը չընդունիր թէ կը ձգձգէ որո – շումները ձանձրացնելու համար բան – թողները : Ընհակառակն :

× Մարսէյլի քաղաքապետը՝ երեսփո – խան կասթոն Տէֆէռ կը փորձէ միշտ ըս – տորագրութիւններ ժողվել խորհրդարա – նը նիստի հրաւիրելու համար , բայց 232 ձայն պէտք է եւ հասկնալի չէ որ ըն – կերվարական պարագլուխը յաջողի: Նա – մակ մը գրկած է խորհրդարանական խմ – բակցութեանց նախագահներուն ուր կ'ը – սէ.— « Ընկերվարական խմբակցութիւնը որոշած է անհատական հրաւէրի ձեւը գործածել: Իւրաքանչիւր ընկերվարական երեսփոխան նամակ մը պիտի գրէ Ազգ· ժողովի նախագահին նիստ պահանջելու համար: կը մտածեմ թէ լաւ կ'ըլլայ եթէ ձեր խումբին երեսփոխաններն ալ, նոյնը ընեն » :

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ յոյս կայ որ Տէֆէռ գոհացում ստանայ :

× Գործադուլի չարժումները կը չա – րունակուին եւ բաւական կը խանդարեն երկրին կեանքը: Զորեքշաբթի օր ժամը 14էն 18 լոյսը կտրուեցաւ որու հետեւան – քով չրանեցան նաեւ մեթրօն եւ երկա – թուղին : Նոր գործադուլ մը պիտի ըլլայ այսօր Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8էն 12:

Հինգշաբթի օր, երկաթուղիին պաշ – տօնեաները գործադուլ մը ըրին, ոչ ամ – բողջական որ ծանր խանգարումներ յա – ռաջ բերաւ: Գործադուլի հրահանգը եր – կու ժամուան համար էր, բայց կը նո – րոգուէր ամէն սպասարկութեան սկիզբը ինչ որ անկանոնութիւններ կը բերէր ամ – բողջ օրուան համար :

Թղթատարն ալ խանգարեց երկրին կեանքը Հինգշաբթիէն սկսեալ : Ոչ մէկ յանձնում եւ ուրիշ անկանոնութիւններ Ուրբաթ եւ Շաբաթ :

Եթէ լաքի բանուորներն ալ որոշեն ամբողջական գործադուլ մը, մայրաքա – ղաքի կաղի պարենաւորումը չատ կը դժուարանայ :

ԱԼԺԷ

ԷՎԻԱՆԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳԻՐԸ ԽՆԴՐՈՑ ԱՌԱՐԿԱՑ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Գեն Գելլա կարեւոր հաղորդագրութիւն մը ըրաւ ալ – ժերական երեսփոխանական ժողովին առ – ջեւ, Զորեքշաբթի օր :

Ժողովը միաձայնութեամբ նուազ մէկ ձայն քուէարկեց Գեն Գելլայի հետեւեալ առաջարկը.— « Ամէն բան ընել որպէսզի 1963ի Մարտ 18ի հիւլէական պայթումը իսկապէս վերջինը ըլլայ մեր հողամասին վրայ եւ ժամ առաջ բանակցութիւն մը սկսիլ որ ձգտի վերաքննելու Էվիանի համաձայնութեանց զինուորական յօդ – ուածները » :

Բանաձեւը կ'աւելցնէ նաեւ թէ երես – փոխանական ժողովը կը վստահի կա – ռավարութեան որպէսզի չարունակէ ֆը – րանսայի հետ պարկեշտ եւ առողջ դոր – ծակցութիւն մը, համապատասխան եր – կու երկիրներու չահերուն եւ որ յարգէ ափրիկեան գերիշխանութիւնը :

Անշուշտ եթէ Ալժէ կ'ուզէ վերաքննել Էվիանի զինուորական համաձայնագրե – րը, փարիզ ալ կրնայ վերաքննել ուզել անտեսական մասը նոյն համաձայնու – թեանց ինչ որ անել մը կրնայ ստեղծել Ալժերիոյ համար եւ թեթեւցնել Ֆրան – սայի պիւտճէն :

Ցատկանշական է դիտել թէ Ազգ· ժո – ղովի նախագահը՝ Ֆերհաթ Ապպաս ան – հանգիստ ըլլալով, եւրոպացի երեսփո – խան փոխ – նախագահ՝ Ռոթինէ որ նա – խագահած է այս նիստին :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՊԻՏՈՑԻ ՆՈՐ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախկին վարչապետը տեսակցութիւն մը տուած է իտալական էփոճա չաբաթա – թերթին, ուր կ'ըսէ թէ ներկայիս չատ կը զբէ, չատ կը կարդայ եւ կը փորձէ լուսաբանել վերջին տարիներու դէպքե – րը: Պիտօ կ'ըսէ նաեւ.— « Իմ քաղաքա – կան տեսակէտս յստակ կերպով բացատ – րեցի. Պալարիոյ Ներքին նախարարին դրած նամակիս մէջ: Իմ խիղճս կը տի – պէ որ պայքարիմ աղատութեան համար: Դժբախտաբար Ֆրանսան, ոստիկանական պետութեան մը վերածուած որ կոլի կող – մէ, տեղ չի կրնար տալ խորհրդարանա – կան ընդդիմութեան մը: Ես պիտի չա – րունակեմ իմ քաղաքական գործունէու – թիւնս որ կոլի կառավարութեան դէմ , ըստ այն սկզբունքներուն որոնք ներչն – չած են ամբողջ կեանքս, նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլայ փաթակոնիա , կրոլէնլանտ կամ հարաւային Քորէա երթալ: Կը սպա – սեմ որ կոլի վերջին: Իր վարչակարգին օրերը համրուած են: Ապա, Ֆրանսա կը վերադառնամ: Բայց երբ որ կոլ ձգէ իշ – խանութիւնը, կը վախնամ որ Ֆրանսա անվերջանութեան եւ քաղաքացիական պատերազմի մէջ իյնայ » :

Պիտօ չի կարծեր որ վարչակարգը մա – հափորձով մը վերջանայ եւ չի ալ փա – փաքիր: «Երբեք հրահանգ չեմ տուած որ որ կոլը սպաննուի: Քսան տարի առաջ , առաջին դիմադրութեանս ժամանակ , ամբողջ ուժերովս ընդդիմացայ համա – ռօտ արդարութեան ձեւին » :

ՓԱՐԻԶ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարը՝ Լորտ Հիւում Փարիզ հասաւ իբրեւ սովորական ճամբորդ մը: Արդարեւ պաշտօնական տարբական ընդունելութեան մը անդամ չէ արժանացած Օռլի :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը որ մերժած էր արդէն Լորտ Հիւումի ճաշի հրաւէրը, չէ մասնակցած նաեւ Ատլան – տեան Ուխտի հերթական նիստին :

Անգլիոյ Արտաքին նախարարը իր տե – սակէտները պարզեց : կ'ուզէ որ Ատլան – տեան հիւլէական ուժ մը ստեղծուի եր – կու հանգրուաններով : Նախ «բազմագոյ – ին» ուժ մը , ապա՝ «բազմակողմանի » :

Լորտ Հիւում կ'ուզէ նաեւ որ Եւրոպայի դերը ամրապնդուի Ատլանտեան Ուխտին մէջ: կը փափաքի որ միասնականու – թիւնն ալ ամրապնդուի Ատլանտեան Ուխ – տէն ներս: Յայտնեց թէ Պրիւսէլի մէջ ծագած տարակարծութիւնները վտանգա – ւոր ձեւով արձագանգ կրնան գտնել Ատ – լանտեան զինակցութեան համերաշխու – թեան եւ տոկունութեան վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իպն Սէուտ թագաւորին անձնական օ – դանաւը՝ Քոմէթ մը չախչախուեցաւ Ալպեաններու վրայ առջի օր: Ոչ մէկը ազատած է, բայց թագաւորը մէջը չէր: Ինք նախապէս Նիս հասած էր և օդանաւը վերադարձած էր պայուսակները եւ անձնակազմը փոխադրելու : Թագաւորը Նիսէն կոչ մը ըրած է իր ժողովուրդին յայտնելով թէ ռումբ մը կար օդանաւին մէջ եւ մահափորձ մըն էր իրեն դէմ որ ձախողած է :

ՊԱՍԹիին – Թիրիի յիշատակին հոգե – հանգստեան պաշտօն մը կատարուած է Փարիզի 16րդ թաղամասին Բենեաիկ – թեաներու եկեղեցւոյ մէջ, Զորեքշաբթի առաւօտ :

ՊՐԻՍԼԻի «վերջին ժամը» ժագ Սուս – թէլի մէկ յայտարարութիւնը հրատարա – կած է ուր նախկին նախարարը կը մե – ղադրէ ֆրանսական կառավարութիւնը որ միշտ կը յայտնէ Գաղտնի Բանակի ահա – բեկչական արարքները, բայց լռութեամբ կ'անցնի այն բարբարոսութեանց վրայէն որոնք կը գործուին Ալժերիոյ մէջ: Սուս – թէլ կ'ըսէ ի մէջ այլոց .— « Եւրոպացի տասնեակ կիներ ու աղջիկներ ֆելլական – ներուն ձեռքն են կայաններու մէջ եւ ոչ ոք կը բողոքէ : Մօտ տասը հազար Մահ – մետականներ մորթուած են որովհետեւ հաւատացած էին Ֆրանսայի խօսքին : Միջազգային խիղճը կը լռէ » :

«ՍԹԱԼԻՆ բռնաբարած է համայնավա – րութիւնը» յայտարարեց կի Պէս որ ան – դամ է Ֆրանսական համայնավար կու – սակցութեան կեդրոնական կոմիտէին : Քանի մը օր է, այս ուղղութեամբ չահե – կան «վիճաբանական աուուլիս» մը տեղի կ'ունենայ Միւթիւալիթէի մէջ :

« ՊԱԱՍԻ » պարագլուխը՝ Միչել Աֆ – լաք տեսակցութիւն մը տուած է Փարիզի « Լը Մոնտի» թղթակցին եւ պարզած իր փիլիսոփայական եւ քաղաքական տե – սակէտները: Աֆլաք յայտնած է թէ Պաղտատի եւ Դամասկոսի պետական հարուածները պատրաստողը Պաասը է – զած է : Աֆլաքի համար արաբական աշ – խարհի համայնավարները աշխարհակալ – ներուն եւ յետադիմականներուն բնական դաշնակիցներն են որովհետեւ կատաղի հակառակորդներն են համարաբական չարժումներով :

ԵՄԻՆի միապետական ձայնասփիւռի կայանին համաձայն եգիպտացի հրամա – նատար մը իր 435 զինուորներով, որոնց մէջ բազմաթիւ սպաներ, դերի ինկած է Իմամ Էլ Պաարի ուժերուն ձեռքը: Նոյն աղբիւրին համաձայն եգիպտացիներ մարդկային կորուստներ ալ ունեցած են:

« ՕՌՈՒԻ» մէջ Անրի Պենադէ յօդուած մը տորագրած է ուր կոչ կ'ընէ որ նե – րում չնորհուի Թուրքիոյ հանրապետու – թեան նախկին նախագահ՝ ճէլալ Պայա – ռի : Ծանօթ է որ Պայառ հիւանդ է եւ կը մերժէ հիւանդանոց փոխադրուիլ :

ԳԱՐՆԱՆ առաջին օրն իսկ, սկսաւ ձիւ – նել Ֆրանսայի զանազան չրջանները: կը նախատեսուի որ Ապրիլին օդը դով եւ անձրեւոտ ըլլայ :

Օր ը Օրի ն

ՅԻՇԵՑԷ՛Ք, ՏԻԿԻՆ, ԵՒ ԼՌԵՑԷ՛Ք

Seul le silence est grand;
tout le reste est faiblesse.
VIGNY

Օրը չէ տակաւին վերլուծելու այն «բերի եւ անընդունելի» տողերը որ գըր – ուեցաւ երէկ՝ կաթողիկոսի մը ընտրու – թեան օրով, որ եօթը տարի անընդհատ էջերը սեւցուցին հայատառ մամուլի մը: եւ սիրտ մը փշրեցին :

Օրը չէ տակաւին անդրադառնալու գո՛ղ սրտերու եւ դողահա՛ր խիղճերու անկեղծ կամ ոչ ափսոսանքներուն: Որովհետեւ սո՛ւգ է տակաւին: Որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ Սիմոն Սիմոնեան — « միայն քե – րին ու անընդունելին՝ fou մահդ էր, վեհապա՛ռ» :

Բայց չկրցանք զսպել մեր վրդովումը , երբ Պէյրութի *Այգ* օրաթերթի Մարտ 15ի թիւին մէջ կարդացինք հետեւեալ տո – ղերը, զորս մեր պաշտօնակիցը արտա – տպած էր տեղւոյն «*Երիտասարդ Հայու – հի*» պարբերաթերթէն: Չենք գիտեր թէ ուրիշ ի՛նչ գրուած է հոն: Պէտք ալ չու – նինք գիտնալու, այսքանը կը բաւէ մեզի:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆ ԱՑՑԸ

Փետրուար 4ին, Հայաստանի բանաս – տեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան ծագկե – փունջ մը ձեռքին այցելած է Անթիլիասի կաթողիկոսարանի չրջափակին մէջ գըտ – նուող Սպրիլ 24ի Ցուչարձանին, եւ, խո – նարհելէ եառ անոնց արտասուաթոր յի – չատակին, նկարուած է դանկերու, մո – մերու, Աւետարանին խորքով : Թերեւս անծանօթ հարազատի մը թախիծն ալ կար հոն, միջոցին մէջ սրսփուն ... :

Սիլվան նօթագրել կը սիրէ : Այս ան – գամ ալ նօթագրած է. «Հեռաւոր Հայրե – նիքի սիրոյ եւ ծաղիկներէ փոխարէն, իմ արցունքն ու լռութիւնը անանուն ան – մահներէ տառապած ամիւններին ...» :

Բայց ... որքա՛ն աւելի բանաստեղծա – կան պիտի ըլլար, եթէ «հայրենիքի սի – րոյ ծաղիկներուն փոխարէն » տարուած այդ փունջէն չիւղ մը տար վեհարանի սանդուխներուն վերեւ կեցած նո՛յնպէս « արցունք եւ լռութիւն» ունեցող «Հայ – րապետ»ին :

Բանաստե՛ղծ ըլլալ ... եւ ձեռքի փուն – ջէն սիրոյ չի՛չուղ մը գլանալ սիրով պա – պակած հոգիի մը ...

— « Արցո՛ւնք եւ լռութի՛ւն» ... Նա – հատակաց խորանին ոտքին ինկած այդ սիրոյ ծաղիկներուն համար ալ ... հե – ռաւոր Հայրենիքին ... :

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՑՈՒՀԻՀ»

Մեզ վրդովեցնողը այս բարոզը չէ այլ՝ բարոզիչը :

« Երիտասարդ Հայուհիին» խմբագրա – պետուհին՝ հոյրը մեծ բանաստեղծի մը , ծանօթ է նաեւ «փոքր» գրուքիւններով : Ինք երիտասարդ չէ այլեւս, բայց չենք կարծեր որ տարիքի բերմամբ կորսնցու – ցած ըլլայ իր յիշողութիւնը: Որ մոռնայ ի՛ր գրածը, մոռնայ ի՛ր ըսածը եւ մոռ – նայ իր ըրածը, ասկէ ճիշդ եօթը տարի առաջ :

Մենք սիրտ չունինք վէճեր արծարծե – լու, լռած սրտի մը շիրիմին առջեւ. բայց չկրցանք զսպել մեր վրդովումը՝ վերի տողերը կարդալով :

Ցիշեցէ՛ք, Տիկին, եւ լռեցէ՛ք :

ԱՐԱ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Բոլոր քարոզներէն եւ գոյնզգոյն ուղերձներէն ետք, հարկ է արուեստագէտի աչքերով դիտել ու ճանչնալ այս վեղարաւոր մեծութիւնը, մերկացնելով զայն ամէն աւելորդ հանդերձանքէ եւ փողփողուն վերադիրէ, եւ փնտռելով իր անհատականութիւնը իր պարզ ու անխարդախ գեղեցկութեան մէջ: Ոչ սրբութեան սահմաններուն պէտք է տանիլ իր մարդկային արժանիքները, ոչ ալ շփոթութեան մատնուիլ զանոնք բնորոշելու եւ խորացնելու համար, երբ ամէն ինչ կը բխի Դուրեանի մէջ գեղագիտութեան շընորհներէն եւ կը կերտէ ու կը պաշտպանէ իր ամբողջ գաղափարային կառոյցը, եկեղեցականն ու մտաւորականը, դաստիարակն ու հովուապետը, եւ իր լոյսին տակ տեսանելի կ'ընծայէ իր ներշնչեալ ու խորհրդասքող հոգին:

Մենք գիտենք, թէ ան եղբայրն է մեր ամէնէն տառապակոծ բանաստեղծին, անոր, որ իր խելայեղ կսկիծին մէջ ոչինչ կը տեսնէ մահուան փլուզումէն անդին, բայց Դուրեան Եղիշէն կը թափառի Խաչի ճամբուն վրայ, եւ հոն կը մնայ միշտ Յոյսին ու Յարութեան երգիչը: Այս իղձն է, որ ժպիտի մը պէս կը ծաղկի իր կեանքին ու վաստակին հետ, կը ցաթի իր դէմքին վրայ եւ կը պսակէ իր ճակատը, իր անսփոփ էութիւնը կ'օծէ տըրտում բերկրանքով մը, եւ կ'ըլլայ վերջապէս իմաստութիւն եւ քերթողութիւն: Դուրեան այն ուղեւորն է, որ կը վերադառնայ մտքի աշխարհներու տաժանելի խուզարկութենէ մը եւ յանկարծ ապաստան կը գտնէ բանաստեղծութեան մէջ, երկնային գեղեցկութեան մը ձայնը լսելով երկրաւոր վայելքներուն հետ:

Դուրեան Սրբազան կը ծնի գեղապաշտութեան այն հզօր հոսանքէն, որ իմացական վերանորոգման թուական մը եղաւ մեր գրականութեան համար, տուաւ Վարուժանն ու Մեծարենցը, Սիամանթօն ու Թէքէեանը, մեր առաջին արուեստագէտ արձակագիրները, եւ իր յաղթանակներով ոգեւորեց ամբողջ սերունդ մը: Այս քերթողական համաստեղութեան մէջ Եղիշէ Դուրեան միակն է, որ կրցած է վեր մնալ կրօնական տաղերու աժան բարոյախօսութենէն, ցամաքութենէն ու տափակութենէն, եւ խորաններէն ծագող լոյսը բաշխած է զգայուն էակներուն, իբրեւ ոգի եւ գաղափար հոգեվարքին հակադրելով վերածնունդի հրաւէրը, փուշէ պսակին՝ այդ հրաշքին հեռաւոր զօղանջները: Մարդեղութեան եւ խաչելութեան օրէնքն է, որ զանգի մը պէս կը հնչէ իր երգերուն մէջ, յիշեցնելով ամէնուն, թէ հարկ է հաւատալ ըստեղծագործութեան երկունքին, զոր Եկեղեցին կը տօնէ իբրեւ Ծնունդ եւ Զատկական լուսաբաց:

Դուրեանի բանաստեղծութեան մէջ այս զգացողութիւնն է որ մշակուած է լայնօրէն, խռովելով մեր սիրտը եւ այդ յուզումին հետ նոյնացնելով մարդոց կրօնական եւ աշխարհական ապրումները: Կարդացէ՛ք իր Խաչը, Օշականը, Անհատական Երգերը, եւ պիտի զգաք, թէ երանութեան ու խաղաղութեան նոյն շունչն է որ կը ցայտէ ձեր հոգիին, ապրելու, տեւելու եւ վերածնելու միեւնոյն սփոփանքը: Իր երգը մեզի կ'ըսէ, թէ հարկ է արթննալ արեւին հետ եւ ողջունել հորիզոնին վրայ նշուող աւետիսը, զայն ընդունիլ խաչակնքելով եւ հաւատալ, թէ անձկութիւնը փարատած է այլեւս, գութ ու բարօրութիւն պիտի մտնեն ամէն տունէ եւ ապերջանիկ հիւղակէ ներս: Պիտի մտածենք, թէ ինչպէս քալեցինք ուժաքամ եւ պարտասած, լսելով յաճախ մահուան ծիծաղը, բայց միշտ կառչելով կեանքի եւ արդասաւորման գաղափարին: Քանի որ ցանկացինք գործ մը կերտել սիրով եւ երկիւղածութեամբ, պարտաւոր ենք զայն իրագործելու ժըպտելով եւ անտրտունջ, տառապանքի հեծքը եւ աշխատանքի կանչը մեր շրթներուն վրայ:

Դուրեան լուսաւորած է Գողգոթան իբրեւ ճանապարհ եւ շլացուցիչ իրականութիւն, որ մեզ կը պաշտպանէ ամէն անյուսութեան դէմ եւ կ'ողողէ մեր տուներուն բոլոր խորշերը, մեր աւերակ պարտէզը կամ ամայացած սեղանը, կը ցոլայ մանուկներու աչքերուն մէջ եւ իր խաչանիշը կը դնէ ծերունիներու ճակտին: Իբրեւ անհատ եւ իբրեւ հաւաքականութիւն, երբ պահ մը կանգ կ'առնենք մեր ճամբուն վրայ, այդ խորհուրդը կը փայլատակի յանկարծ եւ մեզի կը յիշեցնէ, թէ անկարելի է սպաննել ազնուական եւ անխորտակելի աշխատանքը.

Ոչինչին դէմ յոյսին անփակ
Ճառագա՛յթը երկրի վրայ:

Իր երգը մեզի կ'ըսէ, թէ ով որ ցանած ու հերկած է պայծառ խղճմտանքով, պիտի խոնարհի այդ զօրութեան առջեւ եւ պիտի տեսնէ, թէ ան կը տիրապետէ նոյնիսկ գերեզմաններուն եւ կ'ըլլայ աւետաբեր մեր անձնազոհութեան փրկագործումին: Ահա թէ ինչու այդ ոգին հողին ուժն է նաեւ, մեծ ու մայրական հողին, որ իր մէջ կ'ամփոփէ ցորենի հատիկը եւ զայն կը բազմապատկէ անհամար հասկերով, աւետարանական օծութեամբ մը պսակելու համար մշակին վաստակը եւ յաւերժացնելով ցանքն ու բերքը հաւատաւոր մարդկութեան: Քանի զօղանջեն կոչնակները մեր հոգիին մէջ, այնքան կը զօրանայ սերմանելու այդ կիրքը, իբրեւ կեանքի մեծագոյն շարական, զոր երգելով կը քաղենք Ծնունդի ծաղիկները եւ զանոնք կը սփռենք վաղուան արիւնաներկ Խաչին պատուանդանին:

Ցառնելու եւ վերապրելու այս տենչը իր պերճախօս պատկերացումը կը գտնէ Դուրեան Սրբազանի մէկ ժողովրդականացած քերթուածին՝ Օշականի մէջ, ուր մարդկային ամբողջ թափօր մը ուխտի կ'երթայ իր ցաւերով եւ ուրախութիւններով, իր զրկանքներուն եւ փառքերուն անդրադարձը տեսնելով այդ նուիրական յիշատակարանին առջեւ: Հոն է, որ պիտի բերէ իր օրհներգը հանդէպ Մեծասքանչին, որուն գիրերն ու բառերը անջնջելի են մայրական օրօրի մը պէս եւ որուն հետ կը ծնինք ու կը մեռնինք եւ զայն կը մրմնջենք նաեւ գերեզմանին առջեւ: Օշական կարգախօս է, որ մեզ կը հրաւիրէ արժանի ըլլալու հոն քնացող մարդարէական հոգիին, անոր եւ անոնց, որ մեզ դիեցուցին իրենց քաղաքակրթական անփոխարինելի կենսունակութիւնով եւ իրենց առաքինութիւնները փոխանցեցին մեզի, ստեղծեցին մշակոյթ, արուեստ եւ դպրութիւն, որպէսզի չնմանինք թշուառ եւ լքուած էակներու, ապաւէն եւ կռուան ունենանք, կամք՝ տոկալու ամէն չարիքի եւ չարչարանքի: Օշական կը խորհրդանշէ մեր կոթողները, մեր տաճարներուն, վանքերուն, գմբէթներուն եւ բոլոր սրբասացութիւններուն լոյսն ու ստուերը կ'արտայայտէ դարէ դար, կը հսկէ մեր վերեւ եւ միշտ նոր խօսք մը, հրեղէն պատգամ մը կը դնէ մեր էութեան մէջ.

Օշակա՛ն,
Ո՛վ Սուրբ Մեսրոպի հանգիստ սիրական,
Եթէ օր մ'երբեք նոր հովիւ, նոր հօտ,
Պաշտամունքի նոր ծէսով գան քեզ մօտ,
Ու իրենց համար նոր Աստուած մ'ուզեն.
Արթնցո՛ւր Հսկան Գիրի երազէն..:

Դուրեան երգած է տակաւին մեր արեւոտ Վարդավառը, զոր Երիզայի աղջիկները կը գովերգեն իբրեւ հանդէս եւ հարսանիք, ուր մեր ժողովուրդը պար կը բռնէ իր կոյսերով, մամիկներով ու մանուկներով, եւ ծափ կը զարնէ երանաւէտ աղբիւրներու շուրջ բոլորուած, կը լեցնէ իր փարչերը եւ աղաւնիներ կը թռցնէ տօնական օրերու պէս: Եւ Անահիտն է որ կը ցնծայ այս ամէնուն հետ. այդ ոսկեվարս աստուածուհին, որ կ'այցելէ մեր պարմանուհիներու երազներուն, կը պաշտպանէ անոնց առաղաստը, արտերուն, այդիներուն պտղաբերութիւնը, եւ այս ողջոյնը կ'երկարի ու կը հնչէ ծագէ ծագ: Դուրեան մեզի կ'ըսէ, թէ հարկ է անգամ մըն ալ խոնարհիլ եւ գուրգուրանքով քաղել նաեւ Վարդավառի ծաղիկները, զանոնք սեղմել մեր սրտին վրայ այնպէս, ինչպէս իբրեւ նշխար կը պահենք միշտ մեր քանդակները, մատեաններուն ու գողթան երգերը, դարէ դար ապրող լուսաւոր շիրիմներուն հետ:

Մահէն, կործանումէն, պարտութենէն ետք, Դուրեան Սրբազան իր քերթողութեամբ նկարագրած է մարդոց ճակատագիրին վրայ ծագող Արեւագալը, որ կը պատգամէ, թէ ստեղծագործութիւնը չի մեռնիր եւ կը բխի միայն բնութեան օրէնքներէն: Իր կեանքին եւ անձին օրինակով իսկ ան ընդհանրացուց այս ճըշմարտութիւնը, երբ զինք ճանչցանք ու սիրեցինք իբրեւ մեծարելի դասախօս, երբ պատրաստեց Արմաշի փառաւոր սերունդը, երբ եղաւ գահակալ պատրիարքական Աթոռին, եւ իր հանդիսաւոր Ուխտէն ետք յայտարարեց իր ոսկեղէն ու պատմական որոշումը. «Ո՞բը որուն զոհեմ, բոլորն ալ զաւակներս են»:

Իր ձայնը այսօր ալ կը թելադրէ մեզի, թէ ամէն լուսածագի հետ պէտք է հրաճուանքով բանանք մեր պատուհաններ եւ լսենք պարտէզներէն, ծառաստաններէն բարձրացող գարնանային մրմունջը նայինք տիեզերական երկունքին, որուն վրայ կը ցաթի, ծիածանի մը պէս, Յոյսին արիւնլուայ գեղեցկութիւնը:

ԵԴ. ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԵՐԿՈՎԻՑԱՅԻ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՐԱՐԸ

Ստեփան Գէորգ Աբգարեան բնիկ Եւդոկիացի (Թոքաթ), 1877ին արկղակա էր Թրքական 204րդ հետեւակ գունդին: Այս զօրաբաժինը այդ թուականին կը գտնուէր Հիւսիսային Պուլկարիոյ Բերկովիցա քաղաքը: Հայ զինուորականին մօտ կը ծառայէր Մարիա անունով Պուլկարուհի մը, որ մտերիմ բարեկամուհին էր զօրագունդի հրամանատարին աղախինին:

Ռուսեւթրքական պատերազմի առաջին օրերուն, ռուսական բանակը Դանուրը անցնելով պուլկարական հողը կը մտնէր: Բերկովիցայի մէջ բանակող Թրքական գունդին հրամանատարը եւ գունդին ըսպաները կ'որոշեն սուրէ անցնել տեղւոյն պուլկար բնակչութիւնը եւ յետոյ հեռանալ դէպի հարաւ:

Հրամանատարին սպասուհին կը լսէ սպաներու գաղտնի խորհրդակցութիւնը եւ որոշումը: Սարսափահար կ'երթայ Աբգարեանի տունը, կը գտնէ իր բարեկամուհին՝ Մարիան ու անոր կը պատմէ եղելութիւնը: Մարիա, իր կարգին, կը պատմէ իր տիրոջը՝ Թուրք բանակի հայազգի պաշտօնեային, նկատի ունենալով անոր ազնիւ եւ գթասիրտ հոգին եւ մասնաւորաբար անոր ոչ – Թուրք ծագումը: Ստեփան Աբգարեան ամբողջ գիշերը անքուն կը մնայ, կը մտածէ ելք մը գտնել ու վերջապէս ուշ գիշերին, ծպտուած, կը դիմէ Պուլկարներու Մետրոպոլիտին բնակարանը, որուն կը պատմէ այն ինչ որ լսած էր:

Կ'որոշեն որ յաջորդ օրը Աբգարեան դրամական գործերով ներկայանայ զօրագունդին հրամանատար Թուրք փաշային ու ճիշդ այդ պահուն այնտեղ գայ նաեւ պուլկար հոգեւորականը: Այդպէս ալ կ'ընեն:

Հանդիպումի պահուն Աբգարեան փաշային կը պնդէ թէ Թրքական բանակին նահանջը ժամանակաւոր հանդամանք ու-

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Ռոշըֆոր քաղաքի մօտակայ Սուպիս գիւղին մէջ, վերադարձի ճամբուն վրայ, երբ արդէն կը պատրաստուէին Հավրը այցելել, կը հասնի ահաւոր գոյժը: Ժիւլիէթ կ'առաջարկէ մտնել սրճաբաններէն մէկէ ներս, շիշ մը գարեջուր գնելու եւ աչքի անցընելու համար լրագիրները՝ զորս չէին կարդացած երկար ատենէ ի վեր: Եւ ահա, այդտեղ, «Սիէքլը» օրաթերթի առաջին էջին վրայ տարաբախտ Վիկտոր Հիւկօ կը կարդայ չարաշուք լուրը.— «Շառլ եւ Լէոփոլտին Վաքըրի նաւակով զբօսանքի մը պահուն, ջրամոյն էին եղած Վիլըքիէի մէջ...»:

Ահաւոր կ'ըլլայ բանաստեղծին հոգեկան փլուզումը:

Երեք ամիս ետք, 1843 Դեկտեմբերին, երբ Վիկտոր Հիւկօ տակաւին ահաւոր աղէտին ամբողջական ազդեցութեան տակ կը գտնուէր, Պալզաք, որ բոլորովին կլանուած էր իր Կաճառի թեկնածութեան աշխատանքներով, այցելութեան կուգայ բանաստեղծին, ու մեկնելէն ետք կը գրէ հետեւեալը իր հոմանուհիին՝ Տիկին Հանսքայի. «Ո՛հ, հրեշտակս, Վիկտոր Հիւկօն տասը տարի ծերացած գտայ: Հաւանական է որ իր աղջկանը մահը կ'ընդունի իբր պատիժ մը Ժիւլիէթէն ունեցած իր չորս զաւակներուն համար ...»:

Ամէն պարագայի մէջ, ահաւոր ողբերգութեան իրեն առթած ցաւին ու կըսկիծին ազդեցութեան տակ է որ Վիկտոր Հիւկօ կը գրէ իր մէկ քանի լաւագոյն քերթուածները, որոնք յետագային պիտի կազմէին մեծագոյն մասը իր համբաւոր «Քոնթամփլասիոն» հաւաքածոյին:

×

Հոգեկան եւ մտային անձկութեան մը պահուն, բնական է նոր մարդ արարածը մոռացումը կը փնտռէ այլազան եւ յախուռն զգացումներու մէջ:

1843ին, Վիկտոր Հիւկօ, մահացու կերպով թախծոտ, ապաստան կ'ուզէ գտնել Կիրքերու ծոցը ...

Ժիւլիէ՞թ ... ոչ, Ժիւլիէթը այլեւս բաւարար չէր իրեն համար, տրուած ըլլալով որ արդէն թօշնած էր ան: Հազիւ երեսուն տարեկան, անոր մազերը արդէն դարձած էին աղ ու պղպեղ... մնացած էին իր աչքերը միայն եւ իր քնքոյշ ու վեհ արտաքինը: Ան այլեւս չէր այն «դեղուհին զոր կարելի չէր նկարագրել»:

Խարտեաշ երիտասարդուհի մը, ծաւի ու խորունկ աչքերով, Լէոնի Պէառ, ամուսնացած անտաղանդ նկարիչի մը, կը փոխարինէ Ժիւլիէթը, յուսահատ բանաստեղծը մխիթարելու աշխատանքին մէջ: Ասկէ զատ, Վիկտոր Հիւկօ կ'ունենայ նաեւ իր վիրաւորուած արժանապատուութիւնը սփոփող տարբեր տեսակի մխիթարութիւն մը եւս:

1844ին, Սէնթ – Պէօվ կ'ընտրուի Կաճառին անդամ: Իբրեւ գործօն տնօրէնը Կաճառին, Հիւկօ էր որ պիտի ընդունէր նորընտիր անմահը:

Մտքի կատարեալ պայծառամտութեամբ մը, Հիւկօ կ'արտասանէ իր ճառը, որուն մէջ չի զլանար պէտք եղած ներբողը ընելու նորընտիր անմահին, թուելով անոր գրական բազմազան առաւելութիւնները, առանց գոյզն ակնարկութեամբ մը անդրադառնալու իր «թշնամի»ին մարդկային տկարութիւններուն մասին ...

Բովանդակ Փարիզը, որ իր մտաւորական եւ գեղարուեստական ներկայացուցիչներով եկած էր Կաճառին գմբէթին տակ հանդիսատես ըլլալու յուզումնալից ու խռովայոյզ նիստի մը եւ այդ առթիւ ունկնդրելու Վիկտոր Հիւկոյի խայթող ճառը Սէնթ Պէօվի հասցէին, այս անդամ կը ստիպուին հիացական ժպիտով մը ծափահարել հանճարեղ բանաստեղծին այնքան վեհանձն ու անոխակալ խօսքերը:

×

Ապացուցուած իրողութիւն մըն է որ բոլոր անոնք որոնք կեանքի զանազան ասպարէզներուն մէջ կը տենչան տիրանալու նորանոր բարձունքներու, միշտ ալ կը յանգին դժբախտ ու ցաւագին արդիւնքներու: Նոյնը կը պատահի նաեւ Վիկտոր Հիւկոյին:

Հազիւ զգեցած Ակադեմականի կանաչ համազգեստը, բանաստեղծը կը ցանկայ այս անդամ աւելի բարձրերը սաւառնիլ: Կը միտի անդամ ըլլալ Ֆրանսայի Աւագներու Արքայական Խորհուրդին, հակառակ անոր որ իր համոզումները բոլորովին հակառակ էին միապետական դրութեան:

Զանազան ու զարմանազան դիմումներ ետք, ի վերջոյ, 1845, Ապրիլ 13ի հրամանագրով մը՝ Հիւկօ կը կոչուի Ֆրանսայի Աւագ:

Այս ընտրութենէն հազիւ երեք ամիս անցած, նորընտիր Աւագը նշաւակ կը դառնայ գայթակղութեան մը, որ ջիրմնացած հիմնովին խորտակէր իր համբաւն ու իր անունը:

Նկարիչ Պէառի դիմումին վրայ, Վիկտոմի թաղամասին ոստիկանապետը Յուլիսի 5ի արեւածագէն առաջ, յանկարծ օրէնքի բանալ կուտայ դուռը:

(7 Շար.)

ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ԳԱՂԱՓ ՎԻՄՈՍԵՑ

Կ՚ուզեի որ ատոր կամ ուրիշ մը ուղղակի ինծի ըսէր, որ ես ինչո՞ւ կը խոսիմ այս ժողովրդեան հետ, ինչո՞ւ կ՚ուզեմ որ ան ինծի ականջ դնէ, ինչո՞ւ կ՚ուզեմ որ ան ինծի հաւատայ։ Ես ինչո՞ւ պիտի ուզէի

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի նորոգ հանգուցեալ՝

ԶԱՐԵՀ Ա.Ի

Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

յիշատակին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԳԻՒՏ ՎՐԴ.

Հասարակութիւնը անխտիր կը հրաւիրուի յարգելու հոգելոյս Կաթողիկոսին յիշատակը :

ՊՐԵՄՈՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԿՈՄԻՏԷ
ԵՒ
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ
ԵՒ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Կը բանախօսէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Գունաւոր պատկերներու Լուսարձակումով

ԱՅՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ԺԱՄԸ 21

SALLE CHOPIN - PLEYEL
252, Faubourg Saint-Honoré

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Կը խօսի՝ Պ. ԳԱՌՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Պոլսոյ հայ համայնքին ներկայ վերաբերումը իր բարեսիրական կազմակերպութիւններուն հանդէպ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ֆր. Օր. Մարկրիթ Խանչերեանէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միսաք Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՊԱՅԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Արսէն Շասթէլ եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ քրոջ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Խաչատուրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները : –

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Առաջին առաքումով հասած լաթակազմ թէ թղթակազմ օրինակները սպառած ըլլալով, կը խնդրուի ապսպրանք ընողներէն որ քիչ մը սպասեն: Քանի մը օրէն ընթացք կը տրուի իրենց դիմումին:

Կարելի է այժմէն ապսպրել թղթակազմ կամ լաթակազմ օրինակներ, դիմելով՝

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆփրա) կը ծանուցանէ թէ հաղթականի քարթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ: Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւանքով, տուգանքի պիտի ենթարկուին բոլոր անոնք որոնց քառթերուն պայմանաժամը վերջացած է :

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) ժամը 9էն 12 ,

23, Rue La Perouse, Paris 16

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ :

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՈՒԻ

հոգւոյն համար :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր զրկելով իրենց քուէները :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme	Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy	MO 32-10
65, Rue Robert	LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ *փաստրմա*.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրչի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա , բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը , որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կը տօնէ Փետրուար 18ի տարեդարձը խնջոյքով, այս Կիրակի կէս օրէն վերջ , ժամը 3ին դպրոցի սրահին մէջ :

ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ բանաստեղծուհի

ՄԱՌԻ ԱԹՄԱՃԵԱՆԻ

(Ա. Հարենցի 1962ի գրական մրցանակին յատկացման առթիւ) :

Այս Կիրակի , ժամը 15ին, Ազգ. Տան վարի սրահը :

Կը նախագահէ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ , ժամը 20·30ին, Օհաջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Շատ կարեւոր օրակարգ :

«ՌՈՒԲԷՆ» Ուս. Միութեան հերթական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 17ին, իր դպրոցին սրահը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին ,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոր Պարոնեանի « ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Խօսք՝ Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

Արտասանութիւններ, հայկական պարեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի պարախումբի կողմէ, երգ՝ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Փ. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Փ. ՍԷՋԵԱՆԻ: Նուագ՝ Առնուվիլի Նոր Սերունդի գործիաւոր երբեակը : Զաւեշտ մը «ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱ ՐԵԴԱՐՁԸ»:

ՊԱՌ *ՊԻՒՖԷ*

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային : *ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
23
ՄԱՐՏ
SAMEDI
23 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9563

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9563

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԻԱՍՆՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածնի ազգ· – եկեղ· ժողովի չորրորդ եւ վերջին նիստին մէջ քննուած է օրակարգի ամէնէն կարեւոր խնդիրը .— Ամբապնդում հայ եկեղեցւոյ միասնու – թեան :

Ինչպէս գրած ենք ժամանակին, այս մասին զեկուցում կարդացած է Հայկա – զուն Աբգ· Աբրահամեան՝ անդամ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ տեսուչ հո – գեւոր ճեմարանի :

Զեկուցաբերը կարդ մը հասարակ տե – ղեք հոգեչահ խօսքերէն վերջ կ'անցնի Էջմիածին – Անթիլիաս վէճին եւ 1956 փետրուարէն մինչեւ 1962 Յունիս պա – տահած դէպքերու պատմականը կ'ընէ ըստ կարգ , իւրացնելով Վազգէն կաթո – ղիկոսի տեսակէտները : Անթիլիասի Ա. – Բոռին կը վերագրէ «հակականոնական եւ կեդրոնախոյս ձգտումներ » :

Զննք ուզեր անդրադառնալ 1956 փետր· 20ի կաթողիկոսական ընտրութեան նա – խորդող դէպքերուն, ոչ ալ նոյն տար – ուան Մարտ 5ին Գահիրէի «Եպիսկոպո – սական Ժողով»ի քուէարկած «Թերի եւ անընդունելի» ծիծաղելի բանաձեւին , քանիցս արտայայտուած ըլլալով անոնց մասին :

Զննք կրնար սակայն լուռ անցնիլ դե – կուցաբերի կարդ մը նպատակաւոր խե – զաթիւրումներու վրայէն :

Անթիլիասը չէ ,որ կարդ մը էջմիած – նական թեմեր «յափշտակած» է : Թեմերը իրենք են՝ որ տարիներով էջմիածինէն արհամարհուած եւ լքուած, առանց հո – վիւի ու քահանայի ձգուած , դիմած են երջանկայիշատակ Զարեհ Կաթողիկո – սին, որ իր հովանիին տակ առած է զա – նոնք :

Այսպէս է պարագան մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու «Ազգ· Թեմ»ին, որ 1934էն ի վեր դադրած էր էջմիածնի հոգածութեան առարկայ ըլլալէ : Այս Թեմի օրինաւոր Ազգային Կեդր· վար – չութիւնը պաշտօնական դիմում կատա – րեց կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան : Եր – կար վարանումներէ եւ խնդրարկուներու թախանձագին կոչերէն վերջ է միայն , որ հոգեյոյս վեհափառը յօժարեցաւ 1957 Հոկտեմբեր 12ին ընթացք տալ անոնց փափաքին :

Յաջորդ տարին, 1958 Նոյեմբեր 6ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին միացաւ Յունաստանի Թեմը, որ ղեռւած էր էջ – միածնի պարտադրած անարժան վարդա – պետի մը սխրագործութիւններէն : Միաց – ման որոշումը տրուեցաւ ժողովրդական քուէարկութեամբ ընտրուած ազգային օ – րինաւոր վարչութեան կողմէ : Անթիլիաս ո՛չ մէկ միջամտութիւն կատարեց :

Նոյն ձեւով, այսինքն ազգային օրինա – ւոր մարմիններու յաւտուկ դիմումներուն չնդ առաջ երթալով է , որ Կիլիկեան Ա. – Բոռը իր հովանիին տակ առած էր Թեհ – րանի Թեմը՝ 1958 Ապրիլ 23ին, Ատրպա – տականի Թեմը՝ 1958 Սեպտեմբերին, Նոր Ջուղա – Սպահանի Թեմը՝ նոյն տարուան Հոկտեմբեր 28ին :

Հայկազուն Աբգ· լաւ կ'ընէր, որ եր – բեք չհիշէր Վազգէն Կաթողիկոսի 1957 Դեկտեմբեր 20ի «սրբատառ կոնդակ»ը , որուն մէջ «Նզովք»ը, «անաթեմա»ն, « Նիկոլ»ը իրար էր խառնած եւ զոր զբ – աղ ըլլալուն զղջացած էր եռքէն ան – պայման :

Էջմիածնի գահակալը Ամերիկա մեկ – նելու նախօրեակին՝ 1960 Ապրիլ 25ին չրջաբերականի ձեւով կոնդակմ ը հրա – տարակած էր Թերթերու մէջ, իբրեւ թէ « սիրոյ եւ միութեան» հրաւէր ուղղելու համար Զարեհ Ա.ին, որուն մինչեւ վերջ ղացաւ « Կաթողիկոս» տիտղոսը եւ «Ան – թելիասի աթոռակալ» անուանեց զայն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՊԵՐԼԻՆ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՑ

Քոստա Ռիքայէն վերադարձին, նախա – գահ Քենըտի մամուլի ասուլիս մը տուաւ որու ընթացքին յայտնեց նաեւ թէ մտա – դիր է իր եւրոպական չրջապտոյտին ըն – թացքին, Պերլին հանդիպելու :

Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ օր – ուան հրատապ հարցերուն :

ՔՈՒՊԱ.— 3000 խորհրդային զինուոր – ներ հեռացած են վերջին չաբաթներու ըն – թացքին : Ցոյս կայ որ վերջնական չէ եւ մնացեալն ալ պիտի քաչուի : Ընդհանուր թիւը 17·000 կը հաչուուի :

ՔՈՍԹԱ ՌԻՔԱ.— Սան Խոզէի ժողովը օգտակար եղած է : Արդիւնաւէտ միջոց – ներ ձեռք առնուած են Քուպան կղզիա – ցնելու համար :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԺ.— Մերչընթ որ եւ – րոպական չրջապտոյտ մը կատարած է արդէն, Ատլանտեան բազմազգային հիւ – լէական ուժ մը ստեղծելու համար, կրկին պիտի կատարէ նման չրջապտոյտ մը , Ապրիլին :

Գալով հիւլէական փորձերու դադրեց – ման, Քենըտիի յոյսերը մեծ չեն այդ ուղղութեամբ : Միացեալ Նահանգները սակայն պիտի չարունակեն իրենց ճիգե – րը ձեռք ձգելու համար դաչնագիր մը Խորհ· Միութեան հետ որպէսզի 1970էն ետք 20 – 25 պետութիւններ հիւլէական զէնք չունենան, ինչ որ մեծապոյն վը – տանգը պիտի ըլլար աչխարհի համար : Ամերիկա, Խորհ· Միութեան հետ առեւ – տրական յարաբերութեանց սահմանումին կողմնակից է :

Քենըտի յոյս ունի թէ 1968ի Ողիմպիա – կաններու համար Տիթրոյթ քաղաքը կ'ընտրուի եւ ոչ Լիոնը ինչպէս կը յուսան Ֆրանսացիք :

Քենըտի յոյս ունի թէ Նիւ Եորքի օրա – թերթերու զրաչարներուն զործադուլը պիտի կարգադրուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ վարչապետը՝ Քատար լայնածաւալ ներման օրինագիծ մը քուէ – արկել տուաւ Խորհրդարանին, 1956ի դատապարտեալներուն համար : կարգ մը դէպերու կարծիքով կարդինալ Մինծէն – թին ալ, որ այդ թուականէն ի վեր ա – մերիկեան դեսպանատունը ապաստանած է, կրնայ օգտուիլ այս ընդհանուր ներու – մէն : Նոյն ատեն յայտարարուեցաւ թէ եկեղեցւոյ դէմ պայքարին վերջ կը դըր – ուի : Հաւատացեալ թէ անաստուած հա – ւասար իրաւունքներ ունին : «կարեւոր չէ գիտնալ թէ մէկը Աստուծոյ անունը գլխագիրով կը գրէ կամ ոչ, կարեւորը այն է որ ամէն ոք մարդ բառը գլխագի – րով գրէ » :

ՎԱՏԻԿԱՆ չի հերքեր Խրուչչեւին Պա – պին տալիք այցելութեան մը հաւանա – կանութիւնը : Միացեալ Նահանգներու յիսուսեաններու Ամերիկա պարբերաթեր – թը սկզբունքի ոչ մէկ արդելք կը տեսնէ, որ Վատիկան եւ Խորհ· Միութիւնը յա – րաբերութիւններ հաստատեն : «Պապը եւ իր գործակիցները գիտեն թէ ի՛նչ վտանգ կայ Խորհ· Միութեան հետ բանակցու – թեանց մէջ, բայց գիտեն, սուր կերպով, տիեզերական եկեղեցւոյ անհրաժեչտու – թիւնները , եւ համայնավար լուծի տակ եղող երկիրներու յաւտուկ խնդիրները» :

ԳԱՀԻՐԷի մէջ սուրբեւեղիպտական զեկոյց մը կը յայտնէ թէ Իրաք – Սու – րիա–Ա.Մ.Հ· դաչնակցութեան մը պայ – մանները իրագործուած են : Այս միու – թիւնը ամբողջական արաբական միաս – նականութեան կորիզն է : Բաց է ազա – տագրուած բոլոր արաբ երկիրներուն ո – րոնք հարկ եղած պայմանները կը լրա – ցընեն :

ԻՏԱԼԻՈՑ համայնավար կուսակցու – թեան պարագլուխը՝ Թոլիաթթի յայտա – րարեց, Պերկամոյի մէջ, թէ կաթողիկէ – ութիւն եւ մարքսիզմ խոտոր կը համե – մատին : Քննադատեց եկեղեցւոյ դիրքը պատերազմի յաչորդող տարիներուն, ո – րովհետեւ ան փորձած է կացութիւնը լուծել միանալով արեւմտեան պետու – թեանց քաղաքական դիրքերուն :

ԹԻՐԱՆԱՑԻ ձայնասփիւռի կայանին համաձայն, ալպանական բանուորական կուսակցութեան պետը մեղադրած է Խր – ուչչեւը եւ Թիթօն որոնք կ'ուզեն « ետ ձգել պատմութեան ժամացոյցը » :

ՍԹԱԼԻՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐԸ

"ԻԶՎԵՍՏԻԱ"ՅԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Խ· Դաչտենցէն եւ Սարմէնէն ետք, քըն – նադատութեան թիրախ դարձած է այս անդամ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ա – կադեմիայի պատմութեան հիմնարկու – թիւնը եւ յատկապէս անոր անդամ՝ կարդ մը գիտնականներ :

« Իզվեստիայի» երեւանի զոյդ թղթա – կիցները դիտել կուտան, որ պատմու – թեան հիմնարկութիւնը «բացարձակապէս չեղուել է հիմնական ճիշդ ուղուց» : Այս եզրակացութեան յանգած են, որովհետեւ « սովետական հասարակարդի պատմու – թեան սեկտորը» իր ծրագրին մէջ ունի « մեծ թուով աննչան, խիստ նեղ թեմա – ներ»(նիւթեր) : Բացատրելով իրենց միտ – քը, «Իզվեստիայի» զոյդ թղթակիցները անօգուտ կը գտնեն հիմնարկութեան հը – րատարակած ուսումնասիրութիւնները՝ ներգաղթի, Ալավերդի քաղաքի պատմու – թեան վրայ եւայլն : Փոխարէնն, ցաւալի կը գտնեն, որ հիմնարկութիւնը չուսումա – նասիրեր եւ հրապարակէր «Հայաստանի տնտեսական եւ կուլտուրական զարգաց – ման սովետական ժամանակաչրջանը » :

Մասնաւորելով իրենց խօսքը, ի մէջ այլոց, կը քննադատեն պատմ· դիտու – թիւններու թեկնածու՝ կարապետեանը , որ 1954ին հրատարակութեան խոստա – ցած իր մէկ գործը՝ Սովետական Հա – յաստանի բանուոր դասակարգի պատ – մութեան նուիրուած, «մինչեւ այժմ չի ներկայացրել ոչ մի աւարտուած գլուխ» :

Պախարակելի երկրորդ կէտը, միչտ ըստ «Իզվեստիայի» թղթակիցներուն , « պատմական ճշմարտութեան խեղաթիւ – րումներու» պարագան է : Օրինակ, Գի – տութիւններու վարպետ՝ Ա. Մնացականեան համարձակած է գովասանական քա – նի մը տողեր նուիրել «հնչակ» կուսակ – ցութեան, այս վերջնոյն վերագրելով «Անդրկովկասում մարքսիզմի առաջին տարածողների դերը » :

Սակայն, ամէնէն աւելի «վրդովեցու – ցիչը»՝ « Իզվեստիայի » թղթակիցներուն համար, զաղափարական սխալ ճամբու մէջ գտնուող գիտնականները հովանա – ւորած են հիմնարկութեան գեկավար – ներուն կողմէ , մինչ քննադատները՝ «բանսարկու», «զրպարտիչ»ը նկատուին հիմնարկութեան մինչեւ իսկ կուսակցու – թեան անդամներուն կողմէ :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Վերջին չաբաթներուն մեր խմբագրա – տունը այցելեցին .—

1·— Պ· Արտաչէս Խաչատուրեան , Լոնտոնէն, որ իր գործօն մասնակցութիւ – նը կը բերէ տեղւոյն ազգ· կեանքին :

2·— Պ· Արշաւիր Յովսէփեան, Պէյ – րութէն, որ իր տարեկան չրջապտոյտը կը կատարէ Եւրոպա :

3·— Օր· Է· Տէր – Մելքոնեան , Պէյ – րութէն որ քանի մը չաբաթ Փարիզ կը մնայ :

4·— Պ· Վահէ Սէթեան, որ Փարիզէն Անվերս անցած է եւ որ կրկին Փարիզ պիտի հանդիպի դէպի Պէյրութ իր վերա – դարձի ճամբուն վրայ :

5·— Տէր եւ Տիկին Մաթէոս Մաթէոս – եան, Թեհրանէն :

6·— Պ· Պօղոս Քիւփէլեան , Սիւդա Լէոնէն, որ չահեկան տեղեկութիւններ տուաւ Փորթուկալեան այդ գաղթա – վայրի կեանքին մասին, ուր կ'ապրի նա – եւ Միչէլին – Աբեւելքէն գաղթած Հայեր :

7·— Պ· Շաւարշ Թովմասեան, Թեհ – րանէն, Օր· Թովմասեան եւ Օր· Տէտէ – եան որ տարիներէ ի վեր Ժընեւ հաս – տատուած են :

ՀԻՆԷՆ ՈՒ ՆՈՐԷՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ասկէ աւելի քան կէս դար առաջ, Պոլիս հրատարակուած կիսամսեայ հանդէս մը կը գրէր.

«Սկովտացի միլիառատէրը՝ էնտրիու Քարնէկի երբ որոշեց իր աւելորդ հարստութիւնը մարդկութեան օգտին գործածել, 1290 մատենադարաններով (չէնք ու գիրք միասին) օժտեց անգլիախօս երկիրները։ Այդ մատենադարաններէն 779 կը գտնուին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Բոլոր մատենադարանները իրեն արժած են 96 միլիոն 626 հազար (ոսկի) ֆրանքի գումար մը, որուն երեք քառորդ մասը ծախսուած է Ամերիկայի մէջ, երեսուն միլիոնը՝ Անգլիոյ, հինգ միլիոնը՝ Սկովտիոյ եւ մօտաւորապէս մէկ միլիոնն ալ Քանատայի մէջ։ Հաշիւ եղած է, որ Քարնէկի այդ երկիրներու բնակիչներէն հարիւրին 18 գիրք հայթայթած է»։

Հաշիւը ճի՞շդ է թէ սխալ, չեմ գիտեր։ Բայց այս կարճ տեղեկատուութենէն կը հետեւի, որ Սկովտացի մեծատունը գիրքի համար ծախսած է աւելի քան իննը – տասնեւվեց միլիոն ոսկի ֆրանք, այն օրուան սակով չուրջ քսան միլիոն տոլար (մի՛ մոռնաք, որ նուիրատուն սկովտացի է...)։ Եթէ չեմ սխալիր, ասիկա մեծագոյն նպատակն է իր տեսակին մէջ։ Ես չեմ յիշեր եւ որեւէ տեղ կարդացած չեմ, որ ասկէ աւելի մեծ գումար մը յատկացուած ըլլայ գիրքի եւ գրական նուիրեան միակ անձի մը կողմէ եւ ընդամէնը մէկ քանի տարուան ընթացքին։

Այս իրողութիւնը անով մանաւանդ ուշագրաւ է, որ ամէն նուիրեալ գիրքի եւ գրականութեան համար գրամ չի տար։ Եկեղեցիի կուտայ, դպրոցի կուտայ, հիւանդներու կուտայ, բարենպատակ հաստատութիւններու կուտայ, բայց գիրքի չի տար, զայն նոյն չափով եւ նոյն առատաձեռնութեամբ։ Մեծատունները առհասարակ իրենց հոգիի փրկութիւնը կը փնտռեն բարեգործութիւններու մէջ, իսկ մշակոյթը, գիրքը, գրականութիւնը կարծես փրկութեան գործ չեն, այլ պերճանք են, զարդարանք են, յաւելեալ նախշ են։ Եւ սակայն ազգերը կ'ապրին ու կը տեւեն ոչ այնքան իրենց եկեղեցիներով եւ «աղքատախնամ»ներով, որքան իրենց մշակոյթով։

Մեր հին, իշխանական դասը մշակոյթի համար ալ կուտար զայն այնքան, որքան կուտար վանքերուն ու վանականներուն, եկեղեցիներուն ու եկեղեցականներուն։ Խորենացին, Եղիշէն, Փարպեցին եւ բազում ուրիշներ իշխանական այս դասին պարզեւն են։ Նոյն աւանդութիւնը մասամբ շարունակեց նաեւ մեր ամիրայական դասը։ Մեծ Ամիրան՝ Ցարու-Թիւն Պէղճեան եկեղեցի չինեց, հիւանդանոց չինեց, չքաւորներուն օգնեց, բայց նաեւ մտածեց դպրոցի ու դպրութեան մասին, գիրքի եւ գրականութեան մասին, հայ մշակոյթի մասին։ Իր լիաբուռն մեկենասութեամբ հրատարակուեցան երկից Վարդապետաց Նոր Հայկազեան բառգիրքն ու Գէորգ Դպիրի Պարսկահայ բառարանը։

Հիմա ալ կան անշուշտ մեծ ու փոքր մեկենասներ, անհատ «ամիրա»ներ, հայ գրականութեան և մշակոյթի բարեկամներ։ Բայց ինչ որ կը տրուի հայ գիրքին համար, կը տրուի իբրեւ ողորմութիւն, այլ ոչ՝ իբրեւ պարտականութիւն։ Իբրեւ տեսակ մը հոգեկան տուրք։ Անուններ չեմ տար, նախ՝ որովհետեւ բոլորն ալ ծանօթ չեն ինծի, երկրորդ՝ որովհետեւ կը վախնամ, որ մէկը յիշենք ու ասոնք մէյ մըսը կը մոռնամ եւ, փոխանակ մեխին զարնելու, պայտին կը զարնեմ։ Բայց կ'արժէ, որ մեծ ու փոքր մեկենասներն ալ գոնէ այնքան յիշուին ու յիշատակուին, որքան կը յիշուին ու կը յիշատակուին «աղքատաց պըռնակը անտես չառնողները»...

Ի՞նչ էր հայ գիրքը երէկ եւ ի՛նչ է այսօր։ Արամ Անտոնեան այս մասին չահեկան տեղեկութիւններ կուտայ իր խմբագրած «Մաղիկ» հանդէսին մէջ (1905 Մարտ 15)։

«Գրիգոր Զօհրապ Անհետացած աեղուն մը, Սիպիլի Աղջկան մը սիրտը, Համասարականի Վարժապետին աղջիկը եւ դեռ բազմաթիւ գրքեր, որոնք հրատարակուեցան վերջին 15 – 20 տարիներու միջոցին, այսօր սպառած են ամբողջո – վին եւ երբեմն կը ծախուին կրկին դի – նով։ Բայց աւելի մօտ ժամանակներու պանք.— Զիֆթէ – Սարաֆի Թարգմա – նութիւնը՝ Պուրժէի «Փիլիսոփային աշակերտը», որ իսկապէս չատ անմատչելի է միջակ գործադրման տէր ընթերցողներու, իր ծախքը հանեց ու չահ մտցուց։ Սի – պիլի «Ցոլքեր»ը տպուեցան 1500 օրինակ եւ այսօր հազիւ մէկ երկու հարիւր օրի – նակ մնացած է...։ Արտաշէս Ցարու – թիւնեանի «Լքուած քնար»ը տարի մը առաջ իր ծախքը հանած էր արդէն եւ անկէ ի վեր ինչ որ կը ծախուի՝ գուտ չահ է։ Նոյնչափ առատութեամբ ծախ – ուեցան նաեւ Դանիէլեան ու Բաբգէն վարդապետներու «Քարոզապիրք»երը, Պէրպէրեանի «Մոհ եւ յուշք»ը, Տօքթ. Ուօչպըրնի «Դրամապաշտութիւն»ը, Տօքթ. Տէր Սահակեանի ժողովրդական բժշկութեան նուիրուած հատորները, Տօքթ. Տաղաւարեանի երկասիրութեանց մեծագոյն մասը, եւայլն»։

Զեմ կարծեր, որ մեր օրերուն հայերէն որեւէ գիրք 1000 – 1500 օրինակ ըսպառի եւ չահ ձգէ, բացի թերեւս օրացոյցներէն, տարեցոյցներէն եւ երազահաններէն...

Գիրքի սպառումը յառաջդիմութեան մէջ է երկրէն ներս, մինչ յետադիմութեան մէջ է երկրէն դուրս։ Հայկեհրատի հրատարակութիւնները կը տպուին յաճախ քանի մը տասնեակ հազար օրինակ եւ անշուշտ կը սպառին։ Արտասահմանի ո՞ր հեղինակին գործը 5 – 600 «պատառ» սպառում ունի (հաղուագէպ բացառութիւնները, եթէ կան, կանոն չեն)։

Հայ մարդը հիմա նուա՞զ ընթերցասէր է ուրեմն, նուա՞զ գրամ կուտայ գիրքի։ կը կարծեմ՝ ոչ, բայց առհասարակ կը դնէ ու կը կարդայ օտար լեզուով հրատարակութիւններ,— թերթ կամ գիրք։ Միւս կողմէ՝ այն միակ փաստը, որ Արտաշէս Ցարութիւնեանի «Լքուած քնար»ը ոչ միայն իր ծախքը հանած, այլեւ չահ ալ ձգած է, մինչ աւելի վաւերական բանաստեղծներու գործերը անվաճառ կը մնան մեր օրերուն, մտածել կուտայ ինծի, թէ հանրային ճաշակը տեղատուութեան մէջ է թերեւս, եթէ յետադիմութեան մէջ չէ։

Ինծի կը թուի, թէ մենք հետզհետէ պիտի փնտռենք նոյնիսկ այսօրը։ Հիմա որքան հայերէն գիրք գնող ու կարդացողներ կան, վաղը հաւանաբար ոչ կարդացող պիտի ըլլայ, ոչ ալ թերեւս գնող։ Զեմ մոռնար Փօլ Քլօտէլը, որ թերթերու միջոցով յայտարարեց, թէ պատրաստ է իր քերթուածներուն հատորը Զրի ղրկելու փափաքողներուն։ Քանըմէթ հոգի միայն փափաք յայտնեցին ունենալու Քլոդանացի բանաստեղծին երկը, բոլորը – վին ձրի, առաքման ծախքն ալ ... հե – ղինակին վրայ։

Ներելի է եղրակացնել, թէ օր մը մենք պիտի ունենանք միայն թերթի գրակա – նութիւն ու չատ քիչ՝ գրքի գրականութիւն։ Ըսել կ'ուզեմ հայ գրականութիւնը առաւելաբար պիտի մշակուի մեր թերթերուն մէջ, — օրաթերթ կամ հանդէս, եթէ անշուշտ մշակողներ գտնուին դեռ ...

Ասկէ տարիներ առաջ Սոֆիայի մէջ լոյս տեսաւ Ֆրանց Վերֆէլի «Մուսա լեռան քառասուն օրերը»։ Եգիպտոսի մէջ ինծի յանձնուեցաւ սպառման գործը։ Երկու հատորին համար գին նշանակուած էր երկու տոլար։ Առաջին հատորը ստացած էինք, երկրորդը պիտի ստանայինք ամիս մը ետք։ Երկու հատորին գինը կանխիկ վճարողին տասը առ հարիւր զեղչ պիտի տրուէր։ Մեր հարուստ բարեկամներէն մէկը օրինակ մը ուզած էր։ առի տարի առաջին հատորը։ Գիրքը վար դրաւ, բայց դրամը չվճարեց։

— Ո՞վ պիտի երաշխաւորէ,— ըսաւ, — որ երկրորդ հատորն ալ պիտի ստանամ։

Եւ պայման դրաւ, որ նշանակուած զեղչեալ գինը պիտի վճարէ այն ատեն միայն, երբ երկրորդ հատորն ալ ստանայ։

— Ո՞վ պիտի երաշխաւորէ,— ըսի ես ալ,— որ պիտի վճարէք։

Եւ առի քալեցի։

Ամիս մը ետք ստացանք երկրորդ հատորը։ Իրիկուն մը, բանուորի հագուստով երիտասարդ մը եկաւ եւ օրինակ մը ուզեց վերջէլի գործէն։

— Որո՞ւ համար է,— հարցուցի, այն ենթադրութեամբ, որ բանուոր տղու մը համար բաւական պատկառելի գումար մըն էր երկու տոլարը այն օրերուն։

— Ինծի համար է,— ըսաւ երիտասարդ բանուորը եւ սեղանին վրայ դրաւ երկու տոլար։

Ակամայ յիշեցի մեր հարուստ բարեկամը, որ թէ կ'ուզէր օգտուիլ տասը առ հարիւր զեղչէն եւ թէ երաշխաւոր կը փնտռէր իր տալիք երկու տոլարին համար։

Մեր հարուստ բարեկամը բացառութիւն մըն է անշուշտ, սակայն բացառութիւն չեն երիտասարդ բանուորները։

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

REVUE DES ETUDES ARMENIENNES

Հայ Մշակոյթի նոր տարուան համար, մեծագոյն մաղթանքը եւ նուէրը եղաւ «Ցառաջ»ի Ցունուար մէկի թիւին հատորագրութիւնը, որ կ'աւետէր «Ռըվիւ» հայագիտական պարբերաթերթին վերհրատարակութիւնը։

Հայագիտական հանդէսի մը հրատարակութեան անյետաձգելի կարեւորութիւնը յաճախ չեշտուած է «Ցառաջ»ի մէջ, Ա. սիւնակէն սկսեալ։ Եւ ուրախալի է, որ «Ռըվիւ»ի վերհրատարակութեան նիւթական հոգատարութիւնը ստանձնած է «Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը»։ Այսպէսով մեծ դժուարութեան մը առաջքն առնուած է, բան մը, որ անցեալին՝ պարբերաթերթերը հրատարակող ընկերակցութեան նիստերուն մեծագոյն հոգը եղած է, առաջին տարին լրացնելէն անմիջապէս ետք։ Գանձապահ Լաքրուա իր 1921 Ցունուար 14ի տեղեկագրութեան մէջ կ'ըսէր.— 5188,80 ֆր. մուտք կայ, 9750,10 ֆր. ելք, որով ընկերակցութիւնը 4561·30 ֆրանքի բացասական մը ունի... («Ռըվիւ», Ա. հատոր, էջ 445 – 457)։

Անհրաժեշտ է մանաւանդ համակրանք հանդիսացողներ սարքել եւ ուժ տալ հանդիսումներ սարքել եւ ուժ տալ հանդէսին ծանօթացման եւ տարածման, մասնաւոր ուշադրութիւն վերապահելով օտար եւ հայ մտաւորականներու դրացակցութեան եւ Ֆրանսահայ նոր սերունդին աշխատակցութեան՝ դէպ «Ռըվիւ»ին տարածումին համար։

Թղթատելով «Ռըվիւ»ի 1920 – 1922 հատորները կը գտնենք այնտեղ արժէքաւոր յօդուածներ, բանասիրական եւ պատմական նշանակութեամբ; որոնց տիրացած ենք։ Զկան նաեւ այսօր այն մեծ հայասէրներն ու հայ գործիչները, որոնք ջանք չէին խնայած «Ռըվիւ»ի հրատարակութեան եւ 12 տարի չարունակութեան, հակառակ օրուան դժուարին կացութեան եւ հայ ազգին յուսախաբութիւններուն։ Այս տխուր իրականութիւնը պէտք է սակայն մղէ մեզ աշխատակից Մեյէ կը բանախօսէ «Գրքերը Հայաստանի մէջ» նիւթին շուրջ (Անդ, էջ, 444 – 445)։

Ձենք գիտեր թէ ինչպէս պիտի ընայ վերհրատարակութեան հակակշիռը։ Նիւթականը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, քանի որ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը պիտի ղրաղի լրիւ այդ խնդրով. բայց ցանկալի է, որ խմբագրական եւ մշակութային աշխատանքը աշխուժութեամբ կատարուէր եւ որոշ հակակշիռ մը տակ դրուէր, որպէսզի չեչտուի համազգային հրատարակութեան բնոյթը այս հանդիսին, իբր չարունակութիւն «Ռըվիւ տէ գ'էթիւտ զ'Արմենիէն»ի հրատարակութեան։

Անհրաժեշտ է մանաւանդ համակրանք հանդիսացողներ սարքել եւ ուժ տալ հանդիսումներ սարքել եւ ուժ տալ հանդէսին ծանօթացման եւ տարածման, մասնաւոր ուշադրութիւն վերապահելով օտար եւ հայ մտաւորականներու դրացակցութեան եւ Ֆրանսահայ նոր սերունդին աշխատակցութեան՝ դէպ «Ռըվիւ»ին տարածումին համար։

Թղթատելով «Ռըվիւ»ի 1920 – 1922 հատորները կը գտնենք այնտեղ արժէքաւոր յօդուածներ, բանասիրական եւ պատմական նշանակութեամբ; որոնց տիրացած ենք։ Զկան նաեւ այսօր այն մեծ հայասէրներն ու հայ գործիչները, որոնք ջանք չէին խնայած «Ռըվիւ»ի հրատարակութեան եւ 12 տարի չարունակութեան, հակառակ օրուան դժուարին կացութեան եւ հայ ազգին յուսախաբութիւններուն։ Այս տխուր իրականութիւնը պէտք է սակայն մղէ մեզ աշխատակից Մեյէ կը բանախօսէ «Գրքերը Հայաստանի մէջ» նիւթին շուրջ (Անդ, էջ, 444 – 445)։

Ձենք գիտեր թէ ինչպէս պիտի ընայ վերհրատարակութեան հակակշիռը։ Նիւթականը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, քանի որ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը պիտի ղրաղի լրիւ այդ խնդրով. բայց ցանկալի է, որ խմբագրական եւ մշակութային աշխատանքը աշխուժութեամբ կատարուէր եւ որոշ հակակշիռ մը տակ դրուէր, որպէսզի չեչտուի համազգային հրատարակութեան բնոյթը այս հանդիսին, իբր չարունակութիւն «Ռըվիւ տէ գ'էթիւտ զ'Արմենիէն»ի հրատարակութեան։

Անհրաժեշտ է մանաւանդ համակրանք հանդիսացողներ սարքել եւ ուժ տալ հանդիսումներ սարքել եւ ուժ տալ հանդէսին ծանօթացման եւ տարածման, մասնաւոր ուշադրութիւն վերապահելով օտար եւ հայ մտաւորականներու դրացակցութեան եւ Ֆրանսահայ նոր սերունդին աշխատակցութեան՝ դէպ «Ռըվիւ»ին տարածումին համար։

Թղթատելով «Ռըվիւ»ի 1920 – 1922 հատորները կը գտնենք այնտեղ արժէքաւոր յօդուածներ, բանասիրական եւ պատմական նշանակութեամբ; որոնց տիրացած ենք։ Զկան նաեւ այսօր այն մեծ հայասէրներն ու հայ գործիչները, որոնք ջանք չէին խնայած «Ռըվիւ»ի հրատարակութեան եւ 12 տարի չարունակութեան, հակառակ օրուան դժուարին կացութեան եւ հայ ազգին յուսախաբութիւններուն։ Այս տխուր իրականութիւնը պէտք է սակայն մղէ մեզ աշխատակից Մեյէ կը բանախօսէ «Գրքերը Հայաստանի մէջ» նիւթին շուրջ (Անդ, էջ, 444 – 445)։

Ձենք գիտեր թէ ինչպէս պիտի ընայ վերհրատարակութեան հակակշիռը։ Նիւթականը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, քանի որ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը պիտի ղրաղի լրիւ այդ խնդրով. բայց ցանկալի է, որ խմբագրական եւ մշակութային աշխատանքը աշխուժութեամբ կատարուէր եւ որոշ հակակշիռ մը տակ դրուէր, որպէսզի չեչտուի համազգային հրատարակութեան բնոյթը այս հանդիսին, իբր չարունակութիւն «Ռըվիւ տէ գ'էթիւտ զ'Արմենիէն»ի հրատարակութեան։

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ
ԿԵԱՆՔԸ

Այն սենեակին, որուն մէջ Վիկտոր Հիւկօ եւ իր հոմանուհին նկարիչին կիներ, զբաղած էին «ոճրապարտ խօսակցութեամբ» մը ...

Այդ օրերուն, ընտանեկան անհաւատարմութեան յանցանքները ենթակայ էին ծանր պատիժներու։ Նկարիչին կինը՝ Լէոնի Պէտո ձերբակալուելով կ'առաջնորդուի բանտ, իսկ Վիկտոր Հիւկօ խորհրդարանական անձեռնմխելիութիւնը մէջտեղ դնելով կ'ազատէ օձիքը։

Մամուլը սակայն, խնդիրը ձեռք առնելով, բազմաթիւ յօդուածներով կը նէ այն պարագան թէ Աւազներու Խորհուրդը պարտի դատել իր անդամը, այս դայթակղութեան ընթացքին համար։

Հարկ կ'ըլլայ որ օրուան վեհապետը՝ Լուի Ֆիլիփ անձամբ Սէն Քլուի իր պալատը հրաւիրէ նկարիչ Պէտոը, որպէսզի այս վերջինը եա առնէ իր բողոքագիրը։

Ժիւլիէթ, որ միանձնուհիի մը կեանքը կը վարէր իր փոքրիկ յարկաբաժինին մէջ քաչուած, բարեբախտաբար ոչինչ կ'իմանայ այս բոլոր իրադարձութիւններէն։ Գալով Տիկին Հիւկոյի, երբ կը տեղեկանայ դայթակղութեան, լուրը կ'ընդունի մեծ պաղարիւնութեամբ եւ նոյնիսկ այցելութիւն մըն ալ կուտայ այն բանտը ուր արդելափակուած էր Տիկին Լէոնի Պէտո ...։

1848ի յեղափոխութեան, Վիկտոր Հիւկօ աւելի մեծ եռանդով կը միանայ յեղափոխականներուն, քան 1830ի յեղափոխութեան միջոցին։ Այս անգամ չի վարանիր նոյնիսկ բարձրանալ պատնէշներու վրայ։ 1848ի յաջելուածական ընտրութիւններու ընթացքին Հիւկոյի հետ միասին խորհրդարանի անդամ կ'ընտրուի նաեւ իշխան Լուդովիկոս – Նափոլէոն Պոնափարթ։ Բանաստեղծը մեծ կայսեր եղբօրորդուոյն թանկագին նեցուկը կը հանդիսանայ եւ չնորհիւ այդ հանգամանքին, այս վերջինը Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի 5·500·000 քուէներով, ընդդէմ Լամարթինի, որ ստացած էր միայն 17·940 քուէ։

Դժբախտաբար, սակայն, Վիկտոր Հիւկօ չուտով վերահասու կ'ըլլար թէ դէպի ուր կը ձգտէին իշխան – նախագահին նըպատակները։

1851ի Փետրուարէն սկսեալ մեծ բանաստեղծը ընդդիմադիր դիրք կը բռնէ ոչ միայն կառավարութեան, այլ նաեւ ուղղակի Լուդովիկոս – Նափոլէոնի անձին դէմ։

Վրայ կը հասնի Դեկտեմբեր 2ի պետական հարուածը որ կը տապալէր հանրապետութիւնը, ծնունդ տալով նոր կայսրութեան մը, Նափոլէոն Գ.ով։

Առաւօտեան ժամը ութին լուրը կը հասնի Վիկտոր Հիւկոյի։ Իր անձին դէմ վտանգը անխուսափելի էր, որով պէտք էր ամէն գինով խոյս տալ Ֆրանսայէն բայց ի՞նչպէս ...։

Նախ կ'ապաստանի բարեկամներու մօտ, որոնք յանձն կ'առնեն գինքը պահել, խուսափելու ոստիկանական հետապնդումներէ։ Մինչ այդ, Ժիւլիէթ Տրուէ որ երբեք չէր մոռցած Հիւկօն եւ հետեւէր կը հետեւէր անոր, կը յաջողի անցագիր մը ճարել զրաչար Ֆիրմէն Լանվէն անունին տակ, եւ այդ անցագրով բանտեղծը կը յաջողի Նոռի կայարանէն ղեկաւքը առնելով հասնիլ Պելժիա։

×

Մէկ քանի ամիսներ Պրիւսէլ մնալէ ետք, Վիկտոր Հիւկօ իր կնոջ եւ իր աղջկան Ատելի հետ կ'երթայ հաստատուիլ Ժերզէ կղզին։ Հոն կուտայ նաեւ Ժիւլիէթ Տրուէ եւ կը բնակի իր պաշտելի հեռաստանին փոքրիկ յարկաբաժինի մը մէջ։

(8 Շար.)

«ՃԱՇԸ ԵՒ ԳԻՆԸ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍՕՐ ՀՎՀՍՆ ՆԿԻ ՅՈՁՎՈՒ

ԳՈՒՆԱՈՅՆ ՎՃՆՏՆԳ

(98) «ՅԱՌԱՋԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ»

— Ինչո՞ւ ուրեմն ինքդ, ձեր ամուսինը չես ուզում ներկայացնել ձեր գործը։

— Ես ալ այդ մասին մտածեցի, բայց ամուսինս ինքզինքը այնքան կորսնցուցած է, որ ես չեմ ուզեր անոր վրայ ծանր բեռ մը դնել։ Ինքն ալ կ՚ուզէ ինծի օգնել, բայց ես չեմ ուզեր, որ ան ինծի համար իր գործերը թողու։ Ես ինքս կրնամ ամէն բան կատարել։ Ես ինքս կրնամ ամէն բան կատարել։ Ես ինքս կրնամ ամէն բան կատարել

Տէր եւ Տիկին Պէնոն Պախչէճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պախչէճեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Պախչէճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Պաղտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիրական Պայրամեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արուսեակ Թո – րոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա – րաքսի Բազումեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զարուհի Սարաֆեան եւ զաւակ – նները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Էֆիտեան, Այրի Տիկին Ազնիւ Մանուկեան եւ զա – ւակները սրտի խոր կսկիծով կը ծանու – ցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազ – գականին՝

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԱԽՉԷՃԵԱՆ
(Ծնեալ Էֆիտեան)

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, Շաբաթ, Մարտ 23, ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արսէն Տէր – Յակոբեանց եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ յետ պատարագի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՍԷՆ ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆՑԻ

մահուան քառասունքին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՊՐԵՄՈՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԿՈՄԻՏԷ
ԵՒ
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԻՊԵՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ
ԵՒ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Կը բանախօսէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Գունաւոր պատկերներու Լուսարձակումով

ԱՑՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ԺԱՄԸ 21

SALLE CHOPIN - PLEYEL
252, Faubourg Saint-Honoré

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Շաւիլի Ս. Գրի – գոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի նո – րոգ հանգուցեալ՝

ՋԱՐԵՀ Ա.Ի

Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

յիշատակին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԳԻՒՏ ՎՐԴ.

Հասարակութիւնը անխտիր կը հրա – ւիրուի յարգելու հոգեկոյս կաթողիկոսին յիշատակը։

ՄԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆ – փրա) *կը ծանուցանէ թէ գաղթականի քարթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ։ Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւան – քով, տուղանքի պիտի ենթարկուին բո – լոր անոնք որոնց fարթերուն պայմանա – ժամը վերջացած է։*

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) *ժամը 9էն 12,*

23, Rue La Perouse, Paris 16e

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հոգե – հանգստեան ճաշնաւոր պատարագ։

ՓՕՂ ՏԻՒ ՎԷՈՒԻ

հոգւոյն համար։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱԳԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցաջորդ դասախօսութիւնը այս Շորեք – չաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վեր – նայարկը։

Կը խօսի՝ Պ. ԳԱՒՌԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Պոլսոյ հայ համայնքին ներկայ վերաբերումը իր բարեսիրական կազմա – կերպութիւններուն հանդէպ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

Արդեօք ունեցողները ընտրութեանց կը – նան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կը տօնէ փետրուար 18ի տարե – դարձը խնջոյքով, այս Կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 3ին դպրոցի սրահին մէջ։

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Առաջին առաքումով հասած լաթակազմ թէ թղթակազմ օրինակները սպառած ըլ – լալով, կը խնդրուի ապսպրանք ընողնե – րէն որ քիչ մը սպասեն։ Քանի մը օրէն ընթացք կը տրուի իրենց դիմումին։

Կարելի է այժմէն ապսպրել թղթա – կազմ կամ լաթակազմ օրինակներ, դի – մելով՝

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. Դրօ խումբի ընդ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին։ Օհաջանեան ակումբը։ Բոլոր ընկերնե – րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Իսիկ մասնաճիւղի ընդ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 17ին, դպրոցին սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Փոտէ։ Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

ՓՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Փ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակ – ցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու։

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասա – նութիւն)։

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ կովկասեան եւ Հայկական պարերով։

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Ցակոբ Պարոնեանի « ՄԵԾԱԳԱՏԻ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն։

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

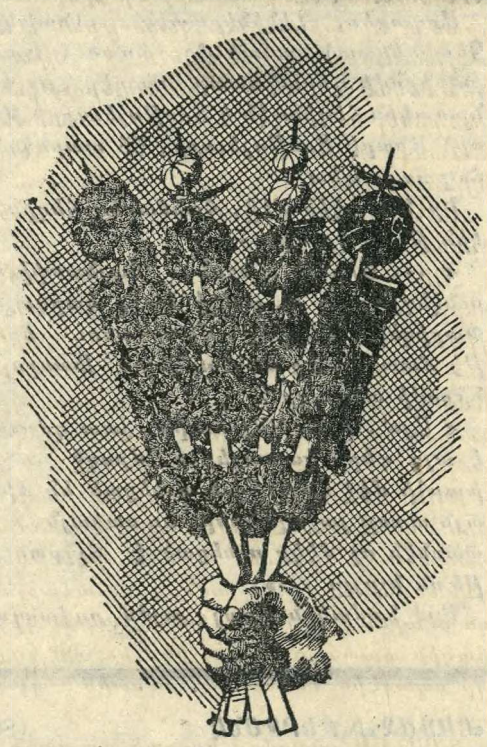

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի *Ահարոնեան* խումբի կողմէ։
Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պէօ։

Խօսք՝ Պ. ՄՆԱՑԵԱՆ

Արտասանութիւնները, հայկական պարերը, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիկ պա – րախումբի կողմէ, երգ՝ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Փ. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ, ընկերակ – ցութեամբ Փ. ՍԻԶԵԱՆԻ։ Նուագ՝ Առնուվիլի Նոր Սերունդի գործիքաւոր երբեա – կը։ Ձաւեչա մը «ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ»։

ՊԱՌ ՊԻՒՖԷ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ։

Մանրամասնութիւնները յետագային։ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
24 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9564

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9564

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 15ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը զարթօնքի շրջան մը կը բանար արեւմտահայութեան համար :

Ազատութեան ու եղբայրութեան հովերը կը փչէին վոսփորի գեղածիծաղ ափեր – բուն վրայ :

Լեզուներն ու գրիչները կաշկանդող կապանքներն ու չղթաները կը քանդուէին մէկ օրէն միւսը : Մտաւորականներ — կովկասէն ու Եւրոպայէն — կ'ողողէին տուլհաններու մայրաքաղաքը :

Այդ երանելի օրերուն երիտասարդ , հայրենասէր գրողներ կը խմբուէին՝ գաղտարական գետնի վրայ , եւ հիմը կը դնէին պարբերականներու, որոնց էջերէն քարմ չունչ մը կը ծորէր, նոր ոգի մը ի յայտ կուգար , հակապատկեր մը կազմելով մինչ այդ հրապարակը ողողող կաշկանդեալ գրականութեան հետ :

Այժմ պատմական դարձած այդ շրջանին հայ գրականութեան անդաստանին մէջ մուտք կը գործէր նոր դէմք մը՝ Յակոբ Քիւֆէճեան, դիւղական անծանօթ ուսուցիչ մը, որ Ազատամարտ գրական չարաքաղքերին մէջ կուտար իրապաշտ պատմուածքներ գիւղի կեանքէն :

Առաջին օրերէն իսկ աչքի կը զարնէին իր գրութիւնները : Հետզհետէ իր ստորագրութիւնը սկսաւ երեւնալ գրական այլ թերթերու մէջ — Նաւթ , Հայ գրական նուիրիւն, հուսկ ուրեմն Մեհեան , որուն հաւատարիմ աշխատակիցն էր :

Մեծ եղեռնէն հրաշքով ճողոպրող սակաւաթիւ մտաւորականներէն մէկն եղաւ :

Զինադադարին Քիւֆէճեանը զարճաւ Օշական եւ այդ նուիրագործուած անունով ալ ճանչցուեցաւ մինչեւ իր մահը (1948ին Հալէպի մէջ) եւ կը ճանչցուի այսօր :

Համեստ ընտանիքի զաւակ Յակոբ Օշական համեստ կրթութիւն մը ստացած էր Պրուսայի ազգային վարժարանին մէջ, տարի մը միայն հետեւելով Արմաշի գպրեվանքի դասերուն :

Շնորհիւ իր բնածին տաղանդին եւ յառաջիմութեան, Օշական սակաւ բարձր էր մեծ պաշար : Երիտասարդ տարիքէն ընդգրկած ուսուցչական առաքելքը, հաւատարիմ մնաց մինչեւ վերջ իր կոչումին : Համբանք չունին իր հասցուցած աշակերտները Պրուսայէն ու Մարմարըդէն սկսեալ մինչեւ Պոլիս , Կիլրոս ու Երուսաղէմ :

Բաղմատաղանդ մտաւորական, գրականութեան բոլոր ճիւղերն ալ մշակած է, 1921էն սկսեալ յաջորդաբար լոյս ընծայելով զանազան հատորներ , վէպ , պատմուածք, արձակ բանաստեղծութիւն , թատերգութիւն, քննադատական վերլուծումներ , «Համապատկեր արեւմտահայ գրականութեան», Գարեգին Կաթողիկոսեան , եւայլն :

Բաղմաթիւ յօդուածներ գրած է թերթերու, պարբերականներու , տարեգրքերու մէջ, զանազան նիւթերու շուրջ :

Ժամանակին մեծ աղմուկ հանեց իր «Նարքեճեֆ»ներու շարքը : Իր սուր գրիչին տակ անխնայ քննադատութեան ենթարկեց բաղմաթիւ գրողներ, որոնց շարքին նաեւ իրական տաղանդներ :

Ինքնատիպ ոճ ունէր, դժուար հասկըցուելի արագ ընթերցանութեան վարժ մարդոց համար : Այդ պատճառաւ ալ իր գրականութիւնը մատչելի չէր բոլոր ճաշակներուն :

Հայ գրականութեան երկնակամարին վրայ ուստղերէն մէկն եղաւ Յակոբ Օշական, որուն կէս դարու վաստակը յաւէտ անմոռանալի պիտի մնայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պէյրութի Զինուորական Ատեանը մահուան դատապարտած է (20 տարի բերդարգելութեան վերածուած) Տիկին Շուլա Քոհէն որ լրտեսական ցանց մը կազմակերպած էր Լիբանանի մէջ, ի չահ՝ Իսրայէլի : Տիկինին ամուսինն ու գործակիցներն ալ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան :

Անթէնքի մէջ մեծ հանդիսութիւններ կը պատրաստուին արքայական տոհմին հարիւրամեակին առթիւ , հիմնուած Գէորգ Ա.ի կողմէ :

Սէուրէն թագաւորը հերքեց թէ մահափորձի վերագրած ըլլայ իր օդանաւին ջախջախուիլը :

Օրանի 10 չարժանկարի սրահներ ազդանացուեցան :

Ֆրանսացի մէջ գործադուլի չարժումները կը չարունակուին : Ուրբաթ առաւօտ եղեկտրականութիւնն ու կազը միացան ածխային հանքագործներուն որոնց գործադուլին 24րդ օրն է : Մէսի մէջ Լոռենցի մեթալօգները ցոյց մը կատարեցին «Փոմփիտու, Տէ ատ՛ւ, տը Կոլ՝ Թանգա – բան» պոռալով :

Բանակներուն նախարար–Մեսմէր յայտարարեց թէ Ֆրանսա պիտի չարունակէ իր հիւլէական անհրաժեշտ փորձերը՝ Սահարա կամ ուրիչ տեղ :

Իրաք .— Սուրիա – Եգիպտոս դաշնակցութիւնը որոշ նահանջ մը պարտադրած է Նասրի քաղաքականութեան , որ անդրադառնալով թէ այլեւս չի կրնար արաբական աշխարհի ղեկավարութիւնը ստանձնել առանձին, սկսաւ հաւասարէ հաւասար խօսիլ Սուրիոյ եւ Իրաքի հետ : Այլապէս Ռայիսը զգացած է թէ արաբական միութիւնը կրնայ ըլլալ առանց իրեն եւ ի հարկին իրեն դէմ :

Հունգարիոյ կառավարութեան բաները յայտնեց թէ ներման օրէնքը կարդիննալ Մինծենթիին չի վերաբերիր : Հռոմի համաձնաւար պաչտօնաթերթը՝ Ոսնիթթա կը դրէ սակայն թէ կարդինալին ճակատագիրը պիտի լուծուի յառաջիկայ ամիս , առնուազն Զատիկէն առաջ :

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախկին նախագահը ձեռնադրուեցաւ Պայտր որուն մահապատիժը ցկեանս բանտարկութեան վերածուած էր , վեց ամսուան համար ազատ արձակուեցաւ իր առողջական վիճակին պատճառաւ : Աղջիկը եւ 500 հոգի կը սպասէին Գայսերիի բանտին դրան առջեւ :

Ֆրանսա անսովոր ցուրտի մը ազդեցութեան տակ է գարնան առաջին օրէն ի վեր : Մարտ 23ին , ջերմաչափը 0էն վար՝ 3 էր Փարիզի մէջ եւ ձիւն կը տեղար :

Յորհրդային բանաստեղծութեան «անառակ որդին» Եւտուշենկօ ընդունուեցաւ այն դասախօսութիւնը զոր պիտի տար Իտալիոյ Թորինօ քաղաքը : Պաչտօնական բաց յատրութիւնը այն է թէ բանաստեղծը հիւանդ է , բայց կը կարծուի թէ Խրուշչեւ զժգոհ է իր բանաստեղծին արուած սահման ըրած կարգ մը յայտարարութիւններէն եւ ետ կանչած է : Խրուշչեւի վերջին արտայայտութիւնները այս մասին , ծանօթ են :

1962ի ընթացքին տասնըւթ հազար պաչտօնեաներ պաչտօնանկ եղած են Ղազախստանի հանրապետութեան մէջ , դատութեան , մախումի կամ անկարողութեան պատճառաւ :

Մառեշալ Լիօթէի աճիւնները վերջնականապէս ամփոփուեցան Էնվալիտ Նափոլէոնի եւ Հռոմի թագաւորին մէջ – տեղ : Դամբարանին վրայ կան մառեչալին սա խօսքերը (ֆրանսերէն եւ արաբերէն) .— «Ըլլալ անոնցմէ որոնց մարդիկ կը հաւատան, որոնց աչքերուն մէջ կը փնտռեն կարգը, որոնց ձայնով ճամբաներ կը բացուին, երկիրներ կը չէննան ղաքաղներ կը ցցուին» :

Յակոբ Օշական

Ամէնէն հռչակաւոր դրագէտը Սփիւռքի :

Հռչակաւոր՝ իր գործերով· յարճակղական իր խառնուածքով· ուրացումնե – րով· փլցնելու, քայքայելու իր ախոր – ժակով : Հռչակաւոր՝ կեանքի իր տարօ – րինակութեամբ ալ, իր գրականութեան դղրդաղին սկիզբով եւ վերջալուսային փայլատակումներով :

Բայց, հեռու պատրանքներէ : Օշական ամէնէն անծանօթն է մխանգամայն մեր գրողներէն . « հռչակաւոր անծանօթ » եթէ կ'ուզէք :

Սխալած չէք ըլլար , որովհետեւ, ո՛վ գիտեր դեռ մինչեւ քանի մը ամիս առաջ, — այսօր իսկ , այնքան հանդիսութիւն – ներէ ետքը — թէ ո՛ւր ծնած է Օշական եւ ո՛ւր մեծցած· ո՛ւր առած է իր կրթու – թիւնը· քանի՛ վկայական ունի, եթէ ու – նի դռնէ հատ մը : Իր կեանքը ծանօթ՝ արտաքին քանի մը դիծերով , բայց ան – ծանօթ է նոյնիսկ իր հարազատներուն համար :

Փակ են պատուհանները իր վրայ , եւ «քաղհանքի» մէջ նոր գրուած կենսագրականն իսկ «երկու խօսք» է միայն , ոչ աւելի : Լուռ մարդ մըն է Օշական , հա – կառակ իր յարուցած աղմուկին, քառասուն տարիէ ի վեր : Մունչ գրեթէ եւ անտարբեր մարդ մը, հակառակ իր չուրջ բարձրացած ժխորին , աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր : կեանքով ալեկոծ մարդ մը, թէեւ անդորր երեւութապէս :

Քանի՞ հոգի գիտէ թէ այս գիւղացին, որ յանդուգն, գրեթէ անողոք, գրեթէ կոպիտ յարճակումներով մուտք գործեց հայ գրականութենէն ներս , որ իր մեծաղղորդ գրուածքներով կուտայ այն տպաւորութիւնը՝ թէ դաժան է, անգութ նոյնիսկ, վազրի մը չափ , հայ գիւղացիի մը խոնարհութիւնն ունի , մանուկի մը միամտութիւն ու… հեզութիւնը :

Եւ ո՞վ չի գիտեր իր շրջապատէն, թէ հակասութիւններու , զարտուղութիւններու , չեղումներու մարդն է Օշական, որ սակայն, մէկէն ներդաշնակութեան կը հասնի· կրնայ հասնիլ, առնուազն :

Գիւղացի է Օշական, եւ չնայելով որ մեծ քաղաքներու մէջ ապրած է, գիւղացի մնացած է : Գիւղացի իր բարքերուն , իր չարժումներուն, իր նիստ ու կացին , խօսքին ու վերաբերումին մէջ· պարզութեան մէջ բարդ ու բարդութեան մէջ՝ պարզ :

Զգաք յանկարծակիի սակայն :

Ան դեռ հանդիստ կերպով կրնայ ձեզ հետ «ծօ՛»ով խօսիլ եւ «աղջի՛»ով ըսել նա – զելաչուք օրիորդի մը· «կնիկ» պոռալ անդուրեայ տիկնոջ մը, կամ «սատկե – լի՛ք» բացագանչել փաղաքչանքով անոնց , ընդհանուր ապշութեան մէջ : Բայց մի՛ զարմանաք, երբ աչքերուն մէջ բարի ծիծաղով , շրթունքները ամփոփած , ամենայն քաղաքավարութեամբ , ամչնալով , կարմրելով գրեթէ, չնորհով ալ բարեւէ… տիկին մը կամ պարոն մը : Մի զարմանաք, զարձեալ, եթէ «յիմա՛ր» պոռայ յանկարծ ձեր երեսին, պաչտօնական չրջանակի մը մէջ, նոյնիսկ դեռ նոր ծանօթացուած անձի մը, բայց, նաեւ , դուրզուրագին չրջապատէ ձեզ , այդ բառն իսկ զարձնելով սիրոյ ու խանդավառանքի քաղցր արտայայտութիւն :

… Գիտէ՞ք սակայն, թէ այս գրագէտը, որ դէմ է ժողովրդականութեան՝ գրական մարզէն ներս , կը տառապի ժողովուրդին անընտելութենէն իր գրականութեան հանդէպ : Բայց գիտէ սիրել ուրիշները , իր չարժումներուն , իր նիստ ու կացին , խօսքին ու վերաբերումին մէջ· պարզութեան մէջ բարդ ու բարդութեան մէջ՝ պարզ :

Հեռու է ժողովուրդէն , անոր ճաշակներէն , անոր առօրեայ կեանքէն ու գործերէն, թէեւ ժողովրդական է իր ապրած քաղաքին մէջ, ինչպէս գպրոցներուն ու մամուլին մէջ, իր պարզ ու ժողովրդական ապրելակերպով, խօսքով, վարմունքով, հագուստով :

Դէմ է վարժապետութեան , առհասարակ, թէեւ վարժապետ մըն է ամբողջական , իր ձեւերուն ու բառերուն մէջ : Դէմ՝ այսպէս կոչուած «մանկավարժական» բոլոր տեսութիւններուն , ուրանալու աստիճան, գրեթէ, բայց գնահատուած ու փնտռուած ուսուցիչ մըն է եթէ մանկավարժութեան գերադոյն նպատակը՝ աշակերտի մը կարողութիւններով յայտնաբերումն է եւ դաս մը պարզ ու սիրելի դարձնելն է :

Աւելի քան քսանըհինգ տարի է կը ճանչնամ զինք, անձնապէս . աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր՝ իր գրականութիւնը : Իրեն հետ գրեթէ միշտ հաստատելով , հաւատալով կամ դատապարտելով· հաւնելով ու գնահատելով , բայց յաճախ վիճելով, հիանալով ալ, բայց ժխտելով ալ, սակայն միշտ իրեն հետ , բարեկամ իր անձին, գրականութեան ու կեանքին :

Աւելցուցէք .

Հակառակ այս ամէնուն, «անծանօթ » մըն ալ մնայ, որովհետեւ իր բարեկամութեան մէջ սովորութիւն չունի խօսելու իր մասին : Լռակեաց մըն է , թէեւ գրականութեան մէջ 700 էջնոց գիրք մը գրած ըլլայ… իր մասին :

Առաջին հանդիպումս իրեն՝ քառորդ դար մը առաջ վերջինը երկու ամիս առաջ : Նոյն մարդը Օշական, այս անգամ առատ ձիւն թափած գլխուն :

1919ի օրերուն էր :

Առաւօտ մը, Ճակատամարտի «վարի» խմբագրատունը կը մտնեմ (Ղալաթիա) ուր Սիրունիին նստած կը գտնեմ սեղանին առջեւ, իսկ ասդին, աջին, երկար բազմոցին՝ մէկը, աղ – պղպեղ մազերով , արթուն դէմքով անծանօթ մը, որ աչքերը իրր թէ թերթի մը յառած, կը կարդայ, երկու թեւերով լայն մը բացած , ինչպէս կ'ընէ դեռ այսօր ալ …

— Յակոբ Օշակա՞ն, կ'ըսէ Սիրունի ակնոցները չտկելով .

— Օշակա՞ն, կը հարցնեմ , վարանքի մէջ, ձեռք տալով, երբ Սիրունի կ'աւելցընէ իսկոյն .— Քիւֆէճեանը , Յակոբ Քիւֆէճեանը :

Քիւֆէճեան եւ … Օշական :

… Ուրիշներու կարդին կը դառնամ ու կը մնամ բարեկամ իր անձին ու իր գրականութեան , քալալերանքովը Շ· Միսաքեանի , որ իր անվրէպ աչքով ու թափանցումով , առաջին գնահատողներէն եղած է Օշականը , եւ Պոլսէն գիւղ կապ պահած հետը, թերթ ու լրբ ղրկելով չարունակ , դեռ 908էն առաջ :

Իր կեա՞նքը — ով կը հետաքրքրուի սակայն ուրիշներով, երբ ողջ են անոնք ու առողջ , երբ ամենօրեայ հանդիպումներով՝ գերագոյն ծանօթութիւնը ունինք դէմքերու, խօսքերու ձգտումներու :

. . . . . .

Օշական, աղգային գարճած գրագէտ մը, իր գործովն ու ոգիով , պարզուած դրօշակ մը պիտի մնայ հայ գրականութեան մէջ: Հրաւէր մը՝ դէպի յանդուգն վերելքներ , կոչ մը՝ նոր , երիտասարդ գրողներուն՝ դէպի նոր հորիզոններ , առանց ետեւ նայելու :

Դէպի առաջ նայող գրագէտն է ինք , իր սերունդին եւ կը թուի թէ այդպէս ալ պիտի մնայ դեռ քանի մը սերունդ :

Պիտի մնայ, մինչեւ իսկ եթէ ուրանան զինք :

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
(Քառորդ Դար Գրականութիւն)

ՕՇԱԿԱՆԸ

ՇԱԻԱՐՇԸ

Ճառագայթ մը բազմանչյալ : Ճառա – գայթը կը թաղուի՞ : Ահա տեսէք վերջա – լույսը բոցավառ , որ կը խորասուզուի հորիզոնին վրայ : Կը թաղուի՞ :

Օշական տակաւին ի վիճակի էր ստեղ – ծագործելու , երբ դաւաղիր երակ մը պայթեցուց իր սիրտը :

Եւ ի՜նչ եղերական զուգադիպութիւն :

Ինկաւ ճիշդ այն ճամբուն վրայ որուն սարսափները պատմելու ձեռնարկած էր , « Մնացորդաց »ի վերջին շարքը , «Արեան ճանապարհով » :

Այն ճամբուն վրայ ուր ամբողջ ժողո – վուրդ մը փոշիացաւ Ակնունիներով , Զարդարեաններով , Խաժակներով , Բժ . Տաղաւարեաններով , Ս . Մինասեաններ – րով , Ճանկիւլեաններով : Ապա եւ Զօհ – բապներով ու Վարդգէսներով :

Ինք հրաշքով փրկուած էր հայասկինչ սպանդէն , եւ ահաւասիկ իր տեղը կը գտնէ նոյն ճամբուն վրայ :

Առով իսկ նորաբաց փոսը կը դառնայ խորհրդանշան մը այս գերեզմանատան մէջ .— Հոգվրտիք՝ մեր իմաստուն ժո – ղովուրդին բառով :

Օշական պէտք է մնայ այստեղ , յիշե – ցնելու համար թէ իր երկունքը կանգ ա – ռաւ , իր չունչը սպառեցաւ նոյն երազով :

Իր մահը , խորապէս կսկծալի , կը դառ – նայ կատարեալ ողբերգութիւն մը , ճիշդ անոր համար որ չկրցաւ լրացնել «Արեան ճանապարհով »ը : Այն ինչ որ սկսած էր « Մնացորդաց»ով , կը կազմէ ամէնէն վճռական վկայութիւնը ծրագրուած զոր – ծին մեծութեան , խորութեան :

Մնաց որ , ո՞վ պիտի փորձէր չափել խորութիւնը Օշականի մշակած զրակա – նութեան : Մանաւանդ այս զորչ օրե – րուն , ուր որեւէ զպիր կամ չինովնիկ , յետին թշուառականը , կրնայ ճակատ եւ արժէք մրոտել :

Ուսուցիչ՝ յետամնաց գիւղի մը մէջ , Օշական զգուշութեամբ մտաւ զրական անդաստանը , հէքեաթներ հիւսելով :

Բայց , առաջին օրէն իսկ օտար յառա – ջապահ զրականութեան ընթերցումը զարճաւ տեսակ մը մոլութիւն՝ իրեն հա – մար : Շաբաթը առնուազն մէկ անգամ Պրուսայէն Պոլիս կ'իջնէր հեւ ի հեւ , Փարիզեան գիրքեր , մանաւանդ Մերքիւր տը Ֆրանս եւ անոր հրատարա – կութիւնները փոխ առնելու եւ վերադար – ձնելու համար :

Երբ հեզհետէ տիրական դիրք մը բո – նեց հրապարակին վրայ , կը խոստովա – նէր թէ երկու հազար հատոր կարդացած է արդէն :

Անուշտ այդ է մէկ պատճառը , եթէ , տարիներու ընթացքին , զարճաւ զարտու – ղի դէմք մը , եւ՛ արտադրութեամբ եւ՛ լեզուով : Այլ մանաւանդ լեզուով , որ մինչեւ վերջը մնաց խորթ եւ խրթին : Միայն երեւութապէս անմատչելի :

Ախո՜ն որ առիթ չեղաւ մեր աշխար – հաբարին վերածելու նմոյշ մը «Մնացոր – դաց»ի հոյակապ էջերէն : Առանց ստորա – կէտ փոխելու , որպէսզի տեսնէինք թէ ի՛նչ պիտի ըլլար իր տպաւորութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ , այդ լեզուն եթէ կը դժուարացնէ ընթերցումը , ոչինչ կը պակասեցնէ իր ստեղծագործութեանց հիմ – նական արժէքէն :

Հեղումը — իր բառով — այնքան յորդ եւ սրընթաց , թերեւս թոյլ չէր տար ոճի նրբութիւններով զբաղելու : Ապացոյց՝ իր բարի , երբեմն սկեպտիկ ժպիտը , մեր դիտողութեանց առթիւ :

Պահ մը աչքի առջեւ բերէք իր անընդ – հատ երկունքը՝ հէքեաթներէն մինչեւ «Մնացորդաց»ի երկու հազար էջերը — միայն տպագրուած մասը : Ցետոյ այն հազարաւոր էջերը որ կը մնան անտիպ : Եւ դեռ այն միւս հազարները զոր պիտի լեցնէր :

Այս աննման դէպին քով չարեցէք իր քննադատական տետրակները , սկսելով այլեւս պատմական « Հարթինք »ներէն , եւ ապա լեռնակուտակ ուսումնասիրու – թիւնները , մենագրութիւնները , վերլու – ծումները , թատերախաղերը — տպագիր թէ անտիպ :

Ու վերջապէս իր « Համապատկերը » , որուն 12 հատորներէն միայն մէկը լոյս տեսած է : Թերեւս ալ ուրիշ աշխատու – թիւններ ու ծրագիրներ :

Աչքի առջեւ բերէք այս աննախընթաց , այս հոծ եւ յարաճուն վաստակը , եւ դուք վճռեցէք թէ ո՛ր բարձունքին վրայ թառած պիտի ըլլար Ցակոբ Օշական , որեւէ օտար գրականութեան մէկ :

Եւ այս բոլորը՝ ի չահ գալոց սերունդ – ներու : Անսպառ զանձ մը՝ յաւիտենական հայրենիքին համար , որուն այսօրուան տժգոյն մանրանկարը այնքան տմարդի դիրք մը բռնեց իրեն հանդէպ , չնորհիւ օտարոտի կարդուսարքի մը :

Ոչինչ : Այն յորդահոսան , անհամար բազմութիւնը որ հեռեւեցաւ իր յուզար – կաւորութեան , Հալէպի եկեղեցին մին – չեւ ազգային գերեզմանատունը , այն ար – ցունքները որ հոսեցան իր հոզաթումբին վրայ , այն կրակոտ երիտասարդութիւնը որ դադաղը կրեց իր ուսերուն վրայ , — այս իրողութիւնները եւ նոյնքան պեր – ճախօս երեւոյթներ , հարիւրապատիկ ա – ւելի կ'արժեն քան ամէնէն չռայլաբան վկայութիւնները աղանդաւոր , հատուա – ծամոլ երեւանէն եւ անոր զոյնզոյն բանբերներէն :

Ամբողջ քաղաք մը ոտքի , խորապէս յուզուած եւ երկիւղած :

Ահա թէ ինչպէս թաղեցինք այս բացա – ռիկ դէմքը , Ցակոբ Օշական , որ սե – բունդներու երախտապիտութիւնը չհա – ցաւ : Իրրեւ զրագէտ — քննադատ՝ իր հոծ եւ մշտահոս գրիչով , եւ իրրեւ ու – սուցիչ իր վերանորոգիչ չունչով :

Ճառագայթ մը՝ արեան ճամբուն վր – րայ : Գերազոյն սիրտանքը մտքի հերոսի մը համար , որ նոյնպէս արիւն քամեց , անդադար պեղելու , քրքրելու , վերլու – ծելու համար հալածական ժողովուրդի հոգեկան խորութիւններն ու բարձունք – ները :

Պիտի կրնա՞յիք ցուցնել յիշատակարան մը աւելի թանկագին քան արձանագրու – թիւնը իր ստեղծագործութեանց : Իր մըշ – տանորոգ երկունքին ու վաստակին : Անօ – րինակ՝ նոյնիսկ իրենց հակասութիւն – ներով :

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հալէպ , 1948

Ծառագայթ մը բազմանչյալ : Ճառա – գայթը կը թաղուի՞ : Ահա տեսէք վերջա – լույսը բոցավառ , որ կը խորասուզուի հորիզոնին վրայ : Կը թաղուի՞ :

Օշական տակաւին ի վիճակի էր ստեղ – ծագործելու , երբ դաւաղիր երակ մը պայթեցուց իր սիրտը :

Եւ ի՜նչ եղերական զուգադիպութիւն :

Ինկաւ ճիշդ այն ճամբուն վրայ որուն սարսափները պատմելու ձեռնարկած էր , « Մնացորդաց »ի վերջին շարքը , «Արեան ճանապարհով » :

Այն ճամբուն վրայ ուր ամբողջ ժողո – վուրդ մը փոշիացաւ Ակնունիներով , Զարդարեաններով , Խաժակներով , Բժ . Տաղաւարեաններով , Ս . Մինասեաններ – րով , Ճանկիւլեաններով : Ապա եւ Զօհ – բապներով ու Վարդգէսներով :

Ինք հրաշքով փրկուած էր հայասկինչ սպանդէն , եւ ահաւասիկ իր տեղը կը գտնէ նոյն ճամբուն վրայ :

Առով իսկ նորաբաց փոսը կը դառնայ խորհրդանշան մը այս գերեզմանատան մէջ .— Հոգվրտիք՝ մեր իմաստուն ժո – ղովուրդին բառով :

Օշական պէտք է մնայ այստեղ , յիշե – ցնելու համար թէ իր երկունքը կանգ ա – ռաւ , իր չունչը սպառեցաւ նոյն երազով :

Իր մահը , խորապէս կսկծալի , կը դառ – նայ կատարեալ ողբերգութիւն մը , ճիշդ անոր համար որ չկրցաւ լրացնել «Արեան ճանապարհով »ը : Այն ինչ որ սկսած էր « Մնացորդաց»ով , կը կազմէ ամէնէն վճռական վկայութիւնը ծրագրուած զոր – ծին մեծութեան , խորութեան :

Մնաց որ , ո՞վ պիտի փորձէր չափել խորութիւնը Օշականի մշակած զրակա – նութեան : Մանաւանդ այս զորչ օրե – րուն , ուր որեւէ զպիր կամ չինովնիկ , յետին թշուառականը , կրնայ ճակատ եւ արժէք մրոտել :

Ուսուցիչ՝ յետամնաց գիւղի մը մէջ , Օշական զգուշութեամբ մտաւ զրական անդաստանը , հէքեաթներ հիւսելով :

Բայց , առաջին օրէն իսկ օտար յառա – ջապահ զրականութեան ընթերցումը զարճաւ տեսակ մը մոլութիւն՝ իրեն հա – մար : Շաբաթը առնուազն մէկ անգամ Պրուսայէն Պոլիս կ'իջնէր հեւ ի հեւ , Փարիզեան գիրքեր , մանաւանդ Մերքիւր տը Ֆրանս եւ անոր հրատարա – կութիւնները փոխ առնելու եւ վերադար – ձնելու համար :

Երբ հեզհետէ տիրական դիրք մը բո – նեց հրապարակին վրայ , կը խոստովա – նէր թէ երկու հազար հատոր կարդացած է արդէն :

Անուշտ այդ է մէկ պատճառը , եթէ , տարիներու ընթացքին , զարճաւ զարտու – ղի դէմք մը , եւ՛ արտադրութեամբ եւ՛ լեզուով : Այլ մանաւանդ լեզուով , որ մինչեւ վերջը մնաց խորթ եւ խրթին : Միայն երեւութապէս անմատչելի :

Ախո՜ն որ առիթ չեղաւ մեր աշխար – հաբարին վերածելու նմոյշ մը «Մնացոր – դաց»ի հոյակապ էջերէն : Առանց ստորա – կէտ փոխելու , որպէսզի տեսնէինք թէ ի՛նչ պիտի ըլլար իր տպաւորութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ , այդ լեզուն եթէ կը դժուարացնէ ընթերցումը , ոչինչ կը պակասեցնէ իր ստեղծագործութեանց հիմ – նական արժէքէն :

Հեղումը — իր բառով — այնքան յորդ եւ սրընթաց , թերեւս թոյլ չէր տար ոճի նրբութիւններով զբաղելու : Ապացոյց՝ իր բարի , երբեմն սկեպտիկ ժպիտը , մեր դիտողութեանց առթիւ :

Պահ մը աչքի առջեւ բերէք իր անընդ – հատ երկունքը՝ հէքեաթներէն մինչեւ «Մնացորդաց»ի երկու հազար էջերը — միայն տպագրուած մասը : Ցետոյ այն հազարաւոր էջերը որ կը մնան անտիպ : Եւ դեռ այն միւս հազարները զոր պիտի լեցնէր :

Այս աննման դէպին քով չարեցէք իր քննադատական տետրակները , սկսելով այլեւս պատմական « Հարթինք »ներէն , եւ ապա լեռնակուտակ ուսումնասիրու – թիւնները , մենագրութիւնները , վերլու – ծումները , թատերախաղերը — տպագիր թէ անտիպ :

Ու վերջապէս իր « Համապատկերը » , որուն 12 հատորներէն միայն մէկը լոյս տեսած է : Թերեւս ալ ուրիշ աշխատու – թիւններ ու ծրագիրներ :

Աչքի առջեւ բերէք այս աննախընթաց , այս հոծ եւ յարաճուն վաստակը , եւ դուք վճռեցէք թէ ո՛ր բարձունքին վրայ թառած պիտի ըլլար Ցակոբ Օշական , որեւէ օտար գրականութեան մէկ :

Եւ այս բոլորը՝ ի չահ գալոց սերունդ – ներու : Անսպառ զանձ մը՝ յաւիտենական հայրենիքին համար , որուն այսօրուան տժգոյն մանրանկարը այնքան տմարդի դիրք մը բռնեց իրեն հանդէպ , չնորհիւ օտարոտի կարդուսարքի մը :

Ոչինչ : Այն յորդահոսան , անհամար բազմութիւնը որ հեռեւեցաւ իր յուզար – կաւորութեան , Հալէպի եկեղեցին մին – չեւ ազգային գերեզմանատունը , այն ար – ցունքները որ հոսեցան իր հոզաթումբին վրայ , այն կրակոտ երիտասարդութիւնը որ դադաղը կրեց իր ուսերուն վրայ , — այս իրողութիւնները եւ նոյնքան պեր – ճախօս երեւոյթներ , հարիւրապատիկ ա – ւելի կ'արժեն քան ամէնէն չռայլաբան վկայութիւնները աղանդաւոր , հատուա – ծամոլ երեւանէն եւ անոր զոյնզոյն բանբերներէն :

Ամբողջ քաղաք մը ոտքի , խորապէս յուզուած եւ երկիւղած :

Ահա թէ ինչպէս թաղեցինք այս բացա – ռիկ դէմքը , Ցակոբ Օշական , որ սե – բունդներու երախտապիտութիւնը չհա – ցաւ : Իրրեւ զրագէտ — քննադատ՝ իր հոծ եւ մշտահոս գրիչով , եւ իրրեւ ու – սուցիչ իր վերանորոգիչ չունչով :

Ճառագայթ մը՝ արեան ճամբուն վր – րայ : Գերազոյն սիրտանքը մտքի հերոսի մը համար , որ նոյնպէս արիւն քամեց , անդադար պեղելու , քրքրելու , վերլու – ծելու համար հալածական ժողովուրդի հոգեկան խորութիւններն ու բարձունք – ները :

Պիտի կրնա՞յիք ցուցնել յիշատակարան մը աւելի թանկագին քան արձանագրու – թիւնը իր ստեղծագործութեանց : Իր մըշ – տանորոգ երկունքին ու վաստակին : Անօ – րինակ՝ նոյնիսկ իրենց հակասութիւն – ներով :

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հալէպ , 1948

Թին զրական քննադատն էր : Չա – զրկուեցաւ ինծի : Գրեցի :— Աղմուկ , իրարանցում , ընդվզում : Բողոք բողո – վոյ : Շաւարշ հրաւիրուեցաւ առանձ – Ըսեր է . « Այս զրուածքը կը տպուի , անոր պատասխանն ալ կը տպուի : տպուեցան զրախօսականն ու իր պատաս – խանը : Աւիկա փաստն է մտքի ճնշի մը որուն պակասէն կը տառապի այս ժողո – վուրդը : Միսաքեան պահեց իր տղայա – դութիւնը , 40 տարի իր հրապարակա – զրութեան ընթացքին : Փարիզի մեծ զրաններէն գիրքեր ու վաթչութիւն – դուրս ձգեցին , որովհետեւ Օշական չի – բելեանը կ'ուղէր : — Գլխարկը զրաւ , հաճոյքով դուրս ելաւ : :

Շաւարշ Միսաքեան նաեւ խմասի – մարդ է : Մորհեցէք , չեմ կրնար բանալ վիճակը : Գակաս զղայրանքներով հա – բիւր մարդու չերծը ըրաւ : Իր քաղաքա – կան սանսը սուր է : Լրագրողի սպասի – աչխատանքով , ան զտաւ ժամանակ կար – զալու , քանի մը լեզու սորվելու եւ ա – ռանձին թերթ մը լեցնելու : Իր ժամանա – կը երբ կը գործածէ այսքան հերոսու – թեամբ , իրաւ մարդ մըն է :

Երբ Շաւարշ Միսաքեանի նման մէկ – կը հաւատայ իր ըրածին , այն ատե – կ'ունենանք աւելի արտառուչ պատկե – մը : Իր կուսակցական կոմիերուն չ – կրնար ծանրանալ . իրաւունք եւ ժամա – նակ չունիմ : Բայց վաթսուն հազար հա – յութիւն մը Հայ պահելու տագնապը՝ հ – հոգիին ամէնէն խորունկ իրականութի – նըն էր : Եթէ այսօր Ֆրանսայի ա – թերթ , զրողներ եւ հայ բազմութիւնն – կան , այդ՝ Շաւարշին կը պարտինք :

Հրապարակագիրը պարկեշտ , կորով – անկաշառ եւ խելացի մարդ պէտք է ը – լայ : Ասոնք կ'ընդունինք : Բայց ինչ – ձեր մտքէն դուրս է , այն ալ յուսահա – դարի մը մէջ (որ Սփիւռքն էր) իր մի – նակ ըլլալու իրողութիւնն է , — իր գո – ծին գլուխը , չարունակելու համար թ – որ սկսած էր իր երիտասարդութեան ա – րերուն : Աւիկա հայ լեզուի ֆիլթն է , փերփէրիւասիոնն է , մշակումը :

Շաւարշ Միսաքեանի հրապարակա – դրութիւնը երբ ուզեմ տանիլ մեր զրա – կանութեան , ոչ ոք կայ անոր մօտիկ – դրուելիք :

Մենք մեր զրականութեան մէջ ունի – չքեղ սերունդ մը : Հրանտ , Բայլեան , Զօպանեան , Զօհրապ : Կ'առնեմ Սիպի – ալ , Հրանտ Ասատուրն ալ : Ասոնք հր – պարակագիր եւ զրող էին : Շաւարշ , պ – Էօլին չարունակութիւնն է : Այսօրուա – խմբագիրներուն մեր մեղադրանքը՝ ա – նոնց օրէ օր ապրելուն մէջ է : Շաւարշ – խմբագրականները լեզուի եւ ընթերցո – նութեան նիւթ եղան : Իր հակառակորդ – ներն իսկ չեն կրնար չհարգել : Եւրո – պական լրագրութեան մէջ , ան կրնա – ըլլալ ամէնէն մշակուած հրապարակա – դիրներէն մէկը :

Սրտէս կուգայ , բայց կը վախնամ ը – լալ : Այսքան արտառուչ հաւատարմու – թիւն իր դատին՝ այս ժողովուրդը պար – տաւոր է վճարել : Կուսակցութիւնը կան – հասս կը նկատէ այս վճարումը պարտքը : Բայց ես կը խօսիմ որպէս ան – կախ հայ մտաւորական մը : — պարտա – ւոր է իր յոբելեանը ընելու :

Եւ դուն , Շաւարշ , տղաս , դիտցիր թ – դիտեմ որ չկրցայ վճարել պարտքս – Գիտեմ որ պիտի երթաս , եւ չեմ կարծ – որ անգամ մըն ալ ունենանք բախտը ը – րարու պատահելու : Թէեւ միայն լեռնա – րը իրարու չեն հանդիպիր , բայց ես չե – ալ չեմ հաւատար՝ որ մարդիկ կարենա – միշտ հանդիպիլ իրարու : Գոհացիր եղ – ծով եւ հատուցում մը նկատէ իմ կողմ – սա քանի մը անկապ խօսքերը : Ցորդ – եանդ կատարելու առաջարկս ալ , համա – տութիւնդ վերաւորելու բնոյթ չունի – Գոնէ քու մամուլդ պէտք է ունենա – Բաներ կան , որ չեն ըսուիր :

. . . . . .

Սեւ ցանկին վրայ եկող առաջին – նունն ես : Ուրախ եմ , որ ուրիշներ – քովդ : Նչտրակը ձեռքդ , դուն չարունա – քու ամենօրեայ հալածանքդ՝ հայ լեզուի – փղչոտացիններուն դէմ :

Պատիւ , յարգանք աշխատանքիդ , – ազուոր բարեկամս :

ՑԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ԺԵ· ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Հիմա որ տասնըհինգ տարի անցած է իր մահէն ասդին, ահա նորէն այցի կու գայ մեզի, իր ալեւոյթին մէջ ամբարիշտ, հին «մեհենական»ը — ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ :

Վերջին անդամ տեսայ զինք Սուրբ Քաղաքին մէջ, ճիշդ տասնըվեց տարի առաջ, 1947 Յունիսին: Վանքի իր խուցը «վեհարան» մըն էր իրեն համար, մինչ, իրականին մէջ, պարզ ճգնարան մըն էր միայն, աբբա Մարկոսի վայել խցիկ մը, ուր թիապատի պէս կը մտնէր ամէն առաւ, ժամը վեցէն ութ, թուղթին յանձնելու համար ինչ որ կ'երկնէր ան — հանգարտ , որոնոզ ու տենդագրգիռ իր միտքը :

Տեսայ ձեռագրերուն ղէղը, անփութ — օրէն նեռուած հոս ու հոն, փոշիներու տակ, կորսուելու կամ տեղ մը մոռցուե — լու վտանգին ենթակայ :

— Ձե՞ս վախնար, որ կրնան կորսուիլ, — հարցուցի օր մը, աւելի մտահոգ, քան ինք՝ իր իսկ ձեռագրերուն ճակատա — գրով :

— Ի՞նչ ընեմ, արդէն կորսուած են , — պատասխանեց խոր դառնութեամբ :

Տեղն է հիմա ըսելու, թէ այս դառնու — թեամբ ապրեցաւ ու մեռաւ Օշական :

Ուրիշ օր մը, իբրեւ արտայայտութիւն հասարակաց կարծիքին, դիտել տուի, թէ առհասարակ դժուարիմաց գրագէտը կը նկատեն զինք իր ծանր ծխաչունչ լեզուին ու մթագնող ոճին համար: Ցօնքերը վեր քաշեց եւ գրեթէ պոռաց .

— Այդ առասպե՞լը ուրկէ կը հանեն , պէ ճաճիմ: Ես ամէնէն յստակ գրողն եմ մեր մէջ· ասկա թող դիտնան :

Վստահ եմ, որ Օշական կը հաւատար իր ըսածին... Դարձեալ նոյն դառնու — թիւնն էր, որ ըսել կուտար իրեն , «ա — մէնէն յստակ գրողն» է ինք մեր մէջ :

Մահէն առաջ ձեռնարկած էր նոր գոր — ծի մը, որ իր «կարապի երգը» պիտի ըլ — լար եւ ասպարէզին հետ պիտի փակէր նաեւ իր կեանքը: Վէպ մըն էր տալիքը , « կեանքի պէս» խորագրին տակ, «Մնա — յորդաց»ի չունչով ու լայնքով : Պիտի բաղկանար չուրջ տասնեւհինգ հատորնե — րէ , իւրաքանչիւրը 300 – 350 էջ:

— Ախնդեա՞ր դուն, Օշական ,— ըսի՝ իրապէս զարմացած : — Արդի վէպը , ե — թէ չեմ սխալիր , 250 – 300 էջէն անդին չանցնիր : Տասնըհինգ հատոր վէպ կը գրուի՞ հիմա, իսկ գրուելէ ետքն ալ կը կարդացուի՞ :

— Արդի վէպը, տպա՛ս,— հայրաբար ուղեց սրբագրել դիս Օշական, — կ'ըն — թանայ դէպի ծաւալը : 250 էջնոց վէպ մը կեանքէն մասնիկ մըն է միայն, բայց ամբողջ կեանքը չէ : Իմ ուզածս է իր լիութեանը մէջ տալ որոշ չրջանի մը կեանքը : Մի՛ մոռնար «Ժան Քրիս — տոֆ»ը: Մի՛ մոռնար Փրուստը :

« կեանքին պէս»ը,— աւելցուց ապա , — « Մնացորդաց»ին չարունակութիւնն է: Հերոսը նոյն մարդն է, որ կ'անցնի յաջորդական մթնոլորտներէ : Փորձ մըն է սեւեռելու մեր ժողովուրդին կեանքը 1880էն մինչեւ մեր օրերը, ինչպէս տեսած ու ապրած եմ ես: Այս վէպը կը գրեմ , բոլորովին մոռցած աշխարհը : Հոն՝ ուր հեղինակը կ'ինչայ, հոն կը վերջանայ վէպը :

Երկրորդ հատորը հազիւ աւարտած՝ ինկաւ հեղինակը, եւ վերջացաւ վէպն ալ: Անճնապէս տեսած եւ հաստատած եմ , որ Օշական չէր սրբագրեր իր գրածը· ոչ բառ մը կ'աւելցնէր, ո՛չ ալ բառ մը կը ջնջէր· բայց կը վերամշակէր ու կ'ընդ — լայնէր: կ'ըսեն, թէ Թոլսթոյ տասը ան — գամ գրած է «Պատերազմ եւ խաղաղու — թիւնը»: Օշական կը հետեւէր Թոլսթոյի մեթոտին. ո՛չ թէ կ'ընդօրինակէր , այլ կրկին կը գրէր, հետզհետէ ընդարձակե — լով նախագիծը : «Ծակ – Պտուկ»ը, օրի — նակ, մէկուկէս էջնոց ուրուագիծ մըն էր· ընդարձակուելով — ընդարձակուե — լով, այսինքն՝ վերստին գրուելով քանի մը անգամ , դարձած եղած էր հինգ հա — րիւր էջնոց վէպ մը : « Եթէ, — կ'ա — ւելցնէր Օշական,— անգամ մը եւս գրէի, 500ը կրնար վերածուիլ 700ի կամ 800ի : Իր վէրը կը նմանէր եգիպտական մե — ծենադրումի· աւելի շատ կը զուարճացնէր, քան կը կարդացուէր: Այս պատճառով ալ իր գործերուն մէջ տպագրական վրի — պակները անթիւ էին ու անհամար : Մի — այն «Ծակ Պտուկ»ին մէջ հարիւր յիսունէ աւելի վրիպակ հաշուած էր ինք :

— Միեւնոյնն է ,— կ'ըսէր կամաւոր համակերպութեամբ ,— վրիպակով կամ առանց վրիպակի , կարդացողը արդէն բան չի հասկնար :

Մխիթարա՞նք մըն էր ասիկա թէ ար — դարացում մը· թերեւս երկուքն ալ :

Խօսելով իր կոթողական գործին՝ « Համապատկեր»ի մասին (10 հատոր) , Օշական կ'ըսէր · « Իմ Համապատկերը քննադատական ձեռնարկ մը չէ , ո՛չ ալ գրականութեան ուղղափառ յայտմաւուրք մըն է: Անիկա իմ ժողովուրդիս մէկ դա — րու կեանքէն քանի մը չատ հիմնական , չատ ընդարձակ ապրումներու ներբեւ խտացումն է , այդ կեանքին ա՛յնքան բազմազան արտայայտութեանց մէջէն մէկ քանի երեսներու ուրուագին արտա — գրումը, եթէ կ'ուզէք: Այդ դարը վեր — լուծելու , վերակազմելու , խտացնելու չատ ձեւեր դոյութիւն ունին »:

Շահեկան պիտի ըլլար անշուշտ խօսե — ցնել Օշականը... Օշականի մասին: Այդ փորձը — ինքնադատումի փորձ — ըրած է արդէն մենագրութեամբ (800 էջ) , որ կը մնայ իր անտիպ ձեռագրերուն մէջ :

Կէօթէ իր ժամանակին կ'ըսէր Մեֆիս — թոֆելէսի բերնով· « ես այն ոգին եմ , որ միշտ կը հերքէ »:

Օշական մօտաւորապէս կը յիշեցնէր այս «ոգի»ն , թէեւ միշտ չէր հերքեր , երբեմն նաեւ կը հաստատէր: Հաւատա — քննիչ մը չէր՝ այս բառին հին, միջնա — դարեան իմաստով, քանի որ իր ուրա — ցումներուն համար ունէր «օրէնք »ի պաշտպանութիւնը : «Օէնքը», իր մէջ , դեղեցիկին պաշտամունքն էր եւ տգեղին խորշանքը: Անսանձ ու անխնայ եղաւ իր պայքարը գրականութեան մակաբոյծ — ներուն դէմ: Բայց իր խստադատութիւնը արժէքներ քանդելու նախատրամադրու — թիւն մը չէր, այլ արժանիքներ ճշդելու, չափանիշներ հաստատելու հետամուտ մըն էր :

Բացարձակ հիացումի մարդը չէր, ա — յո, բայց չէր նաեւ բացարձակ ուրացու — մի մարդը: Ունէր վերապահումներ, սա — կայն ունէր նաեւ հաստատումներ : Ա — ռողջ դժդոհութիւն մըն էր գինք վարո — ղը : Անհաւանական չէ, որ առողջ մար — դիկ երբեմն չհիւանդանան : Օշականի առողջ դժդոհութիւնն ալ այդ մարդոց կը նմանէր . առին — առին «կը հիւանդա — նար»: Հաւանաբար նման պահու մըն էր, որ «անբանաստեղծ» կոչեց մինչեւ իսկ Եղիչէ Զարենցը ...

Ցամենայն դէպս՝ խոր դուրդուրանք ունէր արժէքներու հանդէպ· ինչպէս եւ խոր արհամարհանք՝ ապազժէքներու նը — կատմամբ: Երբեմն թերեւս քաղաքավա — րութեան համար — ափ մը ոսկեփոշի կը նետէր անժառանգներու անունին , ինչ — պէս համբաւին վրայ: Ի՞նչ ընենք, Շէյ — քսփիրի հանճարը ուրացող մեծ դրագէտ — ներ չեծնք տեսած :

Կրնանք անվարան ըսել , թէ Օշական առնձարձակ էր իր ուրացումներուն մէջ, բայց զուսպ ու ժլատ էր իր հիացումնե — րուն մէջ: Ահիկա, ապահովաբար , ար — դիւնք չէր մասնաւոր դիտումի մը, այլ պարզապէս արտայայտութիւնն էր իր խառնուածքին, յաճախ հերքող· երբեմն միայն հաստատող իր մեֆիսթոֆելեան ոգիին :

Իր ձգտումն էր ոչ թէ նուաճել քանա — կը, այլ նուաճել ժամանակը : Կ'ուզէր ո՛չ թէ շատ կարդացուիլ, այլ՝ վերստին կարդացուիլ: « Ես ընտրանիին դրագէտն եմ », հաւանաբար կ'ըսէր կամ կը մտա — ծէր Օշական: Ապագան միայն ցոյց պի — տի տայ, թէ շատ չկարդացուող այս գը — րագէտը վերստին պիտի կարդացուի՞ օր մը :

Օշական, այս հին «մեհենական»ը, մեր դրականութեան բերաւ դատելու նոր մե — թոտ ու նոր չափեր, սրատես աչք եւ ... հարթող գլան մը: Աւելի չատ տրամա — դրութեան մարդ էր, քան սառն տրամա — բանութեան: կուռքեր չունէր , բայց կը — ռապաշտ էր: Իր մէջ տիրապետող գիծն էր յանդգնութիւնը,— մտածելու, ըսե — լու, գտնելու յանդգնութիւնը :

Քննադատի իր մտահղին մէջ կարելի էր գտնել հռոմէական փառասիրութիւնը յատկանշող սա պատգամը· « Տապալել այն ինչ որ կրնայ տապալուիլ, որպէսզի նորը կարենայ տեղ գտնել»: Ու տապալեց առանց խնա — յելու: Գոռոզներուն հետ երբեմն ոչ — գոռոզներն ալ տապալեց :

Ինչ որ ըսուի իրեն համար, թերի կամ դէմ, սակայն անվիճելի է իր դրոշմը ժա — մանակին վրայ, որուն մէջ ապրեցաւ, եւ ժամանակակիցներուն վրայ, որոնց հետ ապրեցաւ: «Մենաւոր» ճամբորդն էր կեանքի ու գրականութեան մէջ: Ձէր կը — նար «ուղեկից » ըլլալ· չէր կրնար «պոչ» ըլլալ: Առաջնորդ մըն էր: Պետ մը: Աւելի չատ՝ ճամբայ բացող մը, քան բացուած ճամբաներէ քալող մը: Ա՛յս է արդեօք պատճառը, որ գրեթէ դժուար էր միշտ համաձայն ըլլալ իրեն, ինչպէս գրեթէ դժուար էր, որ ինք ալ միշտ համաձայն ըլլար ուրիշներուն :

Շեչոուած անհատականութիւն մը ու — նէր, հակառակ իր մեղմ բնաւորութեան, եւ չեչոուած « հակառակութեան ոգի » մը, հակառակ իր բարի դիտաւորութիւն — ներուն: Կը կարծեմ՝ ճնշումին տակն էր իր խառնուածքին: Եւ աւելորդ է ըսել , թէ խառնուածքը տէր չի ճանչնար, վա — րձնդի ինքն է տէրն ու տիրողը ամէն բա — նի մէջ :

Ցաճախ կը մեղադրեն Օշականը այն բանով, որ իր ներկայացուցած կերպար — ներուն հարազատութիւնը կը զոհէ իր իսկ անհատականութեան, կամ թէ իր դեղացիները բարձր են դեղի մակարդա — կէն: Այս պարագային կը պատչաճի Ան — տրէ Փիտի այն խօսքը, թէ վէպին ճըգ — տումն է տալ ոչ այնքան իրականը , որ — քան կարելին :

Ձենք կրնար ըսել, թէ Օշական կարե — լին տուաւ եւ իրականը անտեսեց : Ձենք կրնար ըսել նաեւ, թէ իրականը տուաւ եւ կարելին անտեսեց : Իր վէպերը , մանաւանդ «Մոնարհներ»ու շարքը, հա — մադրութիւնն են այս երկուքին, — ի — րականին եւ կարելիին :

Ուղիղ գծի դեղեցկութենէն վեր՝ կայ կոր գծի դեղեցկութիւնը, ինչպէս կ'ըսէր Զօհրապ եւ ինչպէս կը հաստատէր Եղիա: Օշական կոր գծի դեղեցկութիւն մըն էր: Իր կանոնը կ'առնեմ իր խառնուածքէն , եւ որովհետեւ խառնուածքը բացառու — թիւն մըն էր, բացառութիւն մը պիտի ըլլար նաեւ ... կանոնը :

Հին «դպիր»ներուն պէս, որոնք, մա — դաղաթի վրայ հպած, անքուն դիշերներ կը լուսցնէին, Օշական ևս անվերջ տըք — նեցաւ իրրեւ նոր օրերու «դպիր» : Այդ աքնութեան արդիւնքը պատկառելի բեռն է հիմա իր ապրած տարիներուն համբան — քով հատորներու, որոնք կը մնան ցա — նուցիր, դուցէ կորսուելու վտանգին են — թակայ :

Այս «դպիր»ը ձայն մըն էր, լիարձա — գանգ կանչ մը, որ արթուն կը պահէր մեզ եւ թոյլ չէր տար, որ ծռած ողնա — յարով ու վայրահակ անցնէինք կեսլերի դլխարկին առջեւէն :

Այսօր չկայ այդ ձայնը: Ձկայ նաեւ արթնութեան հրաւիրող կանչը: Եւ վախ ունինք, որ կեսլերի դլխարկը նորէն իշ — խէ հրապարակներուն վրայ ...:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՓՇՐԱՆՔ ՄԸ ՕՇԱԿԱՆԷՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

ՎԵՐՋԱԼՈՑՍ

Վերջալոյսը սենեակ է եկած: Բազմո — ցին անկիւնէն, գլուխ գլխի իմ ցաւիս հետ, կը տեսնեմ տխրութիւնը օդին, որ քիչ քիչ կը մեռնի, քաշուող հոգիի մը պէս :

Խաղաղ է ներսը: Պատին վրայ, պա — տուհանէն ինկած է լոյսի քառանկիւն մը, կարմիրի զարնող ու գրեթէ հեւքի մը մէջ :

Ցամառ, կը նայիմ անոր: Կարմիրի մօտ դեղին մըն է: Հետզհետէ նուաղումը կը փախչի, կարմիրը կը հոծնայ, դառ — նալով յստակ ու բոցանուտ :

Պատին վառող այս ծիրանիէն թերեւ անդրադարձ մը կը լայննայ, ու առար — կաները , որոնք կ'իյնան լոյսի այդ կտո — րին մէջ, կ'անըջանան, կը փոխուին:

Ու տխուր է պահը: Բան մը կը մեռնի երկինքին մէջ ուր չեմ նայիր, բան մը կը մեռնի հոս, սենեակին մէջ ուր արցունք — ներ կը թափին հինաւուրց դորգին :

×

Ցանկարծ ոտքեր կ'արթննան դուրսէն: Կամաց է անոնց զարկը : Մենաւորը քա — ղաքներուն մէջն իսկ ճգնաւոր մըն է: Ան դիտէ դաղտնիքը բոլոր հեւքերուն ու քիչ անդամ կը սխալի ծեծքերուն իսկ հասկա — ցողութեանը մէջ: Սուղումը սովորական վիճակն է անոր: Մեռած աւազանի մը պէս ան կը դողայ լոյսերուն դիծէն ու չուքերուն չղարչէն :

Սենեակ բերող նրբանցքին մէջ կեանքի թեթեւ բաբախում մը, ու անմիջապէս՝ անոր մուտքը սենեակէն ներս :

Ինչ սրտառուչ բան կայ սպասումին յոդնած երազողին համար այդ անբար — բառ մուտքին մէջ :

Ան, ներս մտնողը, կը բերէ երիտա — սարդութիւն, կը բերէ ժպիտով խառնը — ւած աղնուական թախծութիւն, կը բերէ մանաւանդ մոգութիւնն իր իգութեան :

Ու անով կը լեցուի միջոցը :

×

Վերջալոյսը կայ ու կայ սենեակին մէջ: Հիմա լոյսը հասած է դոյնի դմայլելի մաքրութեան մը — կարծես հեղուկցող սուտակներէն թորուած կարմիր մը, որ թողած է հատնումին բոլոր բացութիւնը ու արիւնին հոծութիւնը :

Նոր երանդ մըն է ան, զոր տեսեր եմ արհեստական քանի մը վարդերու վրայ :

Լոյսը կը տպաւորէ մտնողը: Կը նայի ան, յոդնած ժպիտովը :

Անոր դէմքն ու իրանը կը թաթխուին այդ ծիրանիին մէջ: Երեսին վրայ պա — րոյրը կայ ժպիտին ու անոր կաթը կը սարսռայ այդ արիւնին տակ :

Մազերը կը վառին, կը բռնկին, բոցը կը սահի անոնց հիւսքերէն ու աչքերուն կապոյտը անոր պատեհանովը կը քօղուի:

Ու տեսիլքին առջեւ իմ նայուածքս կը տարտամնայ այնքան որ դուրս կ'ելլեմ ինձմէ: Ձեռքս կ'երկնցնեմ բռնելու հա — մար այդ ճառագայթումը :

Բայց ան կը չեզի, թեթեւ՝ ինչպէս ե — րազի մը պարիկը, կը փախչի արեւին ու ալ չերեւար :

×

Իրուկուն: Տխուր վերջալոյս մը այս անդամ : Կը յիշենք միաժամանակ հրա — շալի օրը :

— Այնպէս վերջալոյս ե՞րբ կուգայ :

— Այդ վերջալոյսը չի դար : Հա — մոզուեցէք ատոր :

×

Ձեմ դիտեր, կը զգա՞յ արդեօք անհուն այն լքումը, որ իր պզտիկ պարբերութե — նէն կը քակուի ու կը թափի իմ մէջ :

Վերջալոյսը կուգայ· վստահ եմ ատոր, թերեւս աւելի հարուստ քանի որ երկին — քին քմայքը պղրիւր ու ծով չունի իր ե — տեւէն: Վերջալոյսը կուգայ, բայց դուն չես դար անոր լոյսին մէջ:

Ինչո՞ւ պլանալ իմ տարաբախտ աչքե — րուս բոցով ու արիւնով բռնկած քու դէմքիդ երազը, երբ ան կրնայ լուսինի մը պէս ցայտել ինձմէ ներս, թանձրա — ցող մութին վրայ :

Այդ վերջալոյսը, քու վերջալոյսդ չի դար : Դուն կ'ըսես: Բայց թող գայ անի — կա: Թող գայ ան երբ տակաւին երեսնե — րուդ վրայ ինկող լոյսերը չեն մոռցած խնդալը : Ու մանաւանդ երբ այդ ոգո — ղումը պիտի խնայուի աչխարհին :

Մահուան հետ այսքան ընտանեցած տղան թող դերեզմանին մէջ տանի վեր — ջալոյսէն պզիկ մը գոնէ :

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

(«Խորհուրդներուն Մեհեան»էն)

ԼԱՍԻՈԹԱ.— Այրի Տիկին Ադամեան եւ զաւակները Եղիսաբէթ, Փերուզ, Մեսրոպ, Պ. Նուպար Ադամեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Թասլաքեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Աճէմեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան եւ զաւակները (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Խաչեր Ղազերեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուքիասեան ընտանիք (Պորտօ), Այրի Տիկին Մալվինէ Անտոնեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Անտոնեան եւ զաւակները (Ռոման), Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Դարբինեան ընտանիք (Մարսէյլ), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՍՈՒՐԷՆ ԱԴԱՄԵԱՆ
(58 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ, Մարտ 19ին, իր բնակարանը (19 Բիւ Փիռոտի, Լասիոթա):

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը:

Կը խօսի՝ Պ. ԳԱՌՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Պոլսոյ հայ համայնքին ներկայ վերաբերումը իր բարեսիրական կազմակերպութիւններուն հանդէպ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Բիւ տը Թրէվիզ:

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Արգելք ունեցողները ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները:

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝
CABINET TCHAKARIAN
Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
SOURENE EXERJEAN
40, La Canebière — MARSEILLE
Մասնագէտ
ապահովագրական
բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

ՊՐԵՄՈՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԿՈՄԻՏԷ
ԵՒ
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ
ԵՒ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Կը բանախօսէ՝
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Գունաւոր պատկերներու
Լուսարձակումով
ԱՅՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ԺԱՄԸ 21

SALLE CHOPIN - PLEYEL
252, Faubourg Saint-Honoré

ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆփրա) կը ծանուցանէ թէ գաղթականի քառթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ: Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւանքով, տուգանքի պիտի ենթարկուին բոլոր անոնք որոնց քառթերուն պայմանաժամը վերջացած է:

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) ժամը 9էն 12,

23, Rue La Perouse, Paris 16.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Քատէ: Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, Կիրակի, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահանդէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի զոյգ սրահներուն մէջ:

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Առաջին առաքումով հասած լաթակազմ թէ թղթակազմ օրինակները սպառած ըլլալով, կը խնդրուի ապսպրանք ընողներէն որ քիչ մը սպասեն: Քանի մը օրէն ընթացք կը տրուի իրենց դիմումին:

Կարելի է այժմէն ապսպրել թղթակազմ կամ լաթակազմ օրինակներ, դիմելով՝

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլիայի մէջ հայերէնի դասընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունենայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, Էքօլ Սէն Լուի, 11 Բիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր. եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա:

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու:

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,
MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն:

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ:

Մանրամասնութիւնները յետագային: ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք

FOIRE Internationale de Lyon

du Dimanche 31 Mars au Lundi 8 Avril 1963

en même temps que :

Salon International de la Quincaillerie «SIQUEM»

EXPOBOIS
Salon International de la Machine à Bois

Marché des Professionnels du Luminaire et de l'Eclairage

Pour tous renseignements s'adresser :
FOIRE INTERNATIONALE DE LYON
LYON (6e) PALAIS DES CONGRÈS; Tél. 24-29-61
PARIS (8e) Bd. Haussmann Tél. WAG. 68-50

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով:

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
LYON

246, Rue Vendôme Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy MO 32-10
65, Rue Robert LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ փաստրմա.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսփորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուաղէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եղան միս (քաշուած միս, եւայլն):

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՐՏ

MARDI 26 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9565 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9565

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՍՈՂԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Յեղափոխութեան աղմկալի օրերէն վերջ խաղաղ կեանքը վերահաստատուած է Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ :

Մինչ զինուորականներու « յեղափոխական խորհուրդ»ները երկրէն ներս նոր կառավարութեանց դիրքը ամրապնդելու աշխատանքին են լծուած, պետական պատասխանատու դէմքեր արտաքին ճակատին վրայ նոր կռուաններ կը փնտռեն « Համարաբական Միութիւն »ը իրագործելու համար :

Սպասողական վիճակ կը տիրէ ներկայիս :

Գահիրէն դարձած է ուխտավայր մը, ուր երկու շաբաթ տենդագին խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան ղեկավարութեամբ նախագահ Ապտէլ Կամալ Նասրի : Բոլորն ալ կը յուսային որ լոյսը պիտի ծագի փարաւոններու վաղեմի երկրէն, դարաւոր բուրգերու կատարէն :

Պաղեստինի 1948ի դժբախտ պատերազմէն ետք զարթօնքի նոր շրջան մը բացուեցաւ արաբական աշխարհին մէջ : Առաջին ազդանշանը տրուեցաւ Նեղոսի ափերէն :

Տասնեւհինգ տարիէ ի վեր մտքերու մէջ որոշ յեղաշրջում առաջ եկաւ : Համարաբական Միութեան գաղափարը դարձաւ վերջնական նպատակ Մերձաւոր Արեւելքի նորազատ ժողովուրդներուն համար :

Սակայն միւս կողմէ տեղական հայրենասիրութիւնը աւելի ուժգնութեամբ կ՝արտայայտուի այդ երկիրներուն մէջ :

Ատոր օրինակները տեսանք Իրաքի մէջ 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն վերջ, երբ զօրավար Քասըմ փոխանակ մտնելու Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մականին տակ, նախընտրեց ինքնագլուխ կառավարել երկիրը, բոլորովին անկախ Եգիպտոսէն :

Նոյնը՝ Սուրիոյ մէջ, երբ երեքուկէս տարուան փորձէն վերջ այդ երկիրը բաժնուեցաւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութենէն եւ վերականգնեց իր անկախութիւնը :

Իրաքի եւ Սուրիոյ զոյգ յեղափոխութիւնները մէկ ամսուան մէջ՝ այն տպաւորութիւնը գործեցին, որ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը պիտի վերակենդանանայ այս երկու երկիրներու միացումով :

Խօսուեցաւ նաեւ Եմէնի եւ Ալժերիոյ մասին, «արաբական ազատագրուած երկիրներ»ու համադաշնակցութիւն մը կազմելու համար՝ Եգիպտոսի, Իրաքի եւ Սուրիոյ հետ :

Այս հինգ երկիրներու պատասխանատու վարիչներուն միջեւ խորհրդաժողով մը անհրաժեշտ կը նկատուի, թիւրիմացութիւնները փարատելու եւ վերջնական ձեւ մը տալու համար իրենց գործակցութեան :

Գահիրէի վերջին խօսակցութիւնները շատ քաջալերական չէին սակայն համարաբական Միութիւնը մօտիկ ապագային իրագործելու համար : Այն տպաւորութիւնը կը ստացուէր, որ ամէն երկիր կ՝ուզէ պահել իր անկախութիւնը : Լաւագոյն պարագային «ազատագրուած արաբական հինգ երկիրները»՝ Եգիպտոս, Սուրիա, Իրաք, Եմէն եւ Ալժերիա սերտ գործակցութիւն պիտի հաստատեն իրարու հետ, պաշտպանողական զինակցութիւն պիտի կնքեն՝ միացեալ ճակատով դիմադրաւելու համար արտաքին հաւանական յարձակումները :

Ազդայնական ձգտումներուն հետ միաժամանակ արաբական երկիրներուն մէջ կը զարգանայ ընկերվարական գաղափարախօսութիւնը, ոչ իբրեւ վարդապետութիւն, այլ իբրեւ գործնական քաղաքականութիւն : Այսինքն ընչազուրկ դասակարգի վիճակի բարւոքումը, անոր ապրուստի մակարդակի բարձրացումը, հողերու բաշխում գիւղացիներուն, ազդայնացում ճարտարարուեստի, եւայլն :

Այս ուղղութեամբ փորձեր կատարուեցան արդէն Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մէջ : Դիւրին պիտի չըլլայ լրիւ իրագործել այս ծրագիրը այն երկիրներուն մէջ, ուր մտքերը բոլորովին հասունցած չեն դեռ :

Աշխարհ կը կերպարանափոխուի ամէն օր աստիճան մը աւելի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՆ

Երկուշաբթի օր սկսաւ ածխային հանքագործներու գործադուլին չորրորդ շաբաթը : Բանթողները աւելի քան երբեք վճռական են : Կիրակի օր, ընկերակցութեանց ներկայացուցիչները բացարձակապէս մերժեցին յաւելման այն առաջարկները զորս ածխահանքերու տնօրէնութիւնը ըրաւ : Արդարեւ հանքագործներուն կ՝առաջարկուէր 7·40 առ հարիւր յաւելում մը տասը ամսուան վրայ բաժնուած :

Նման առաջարկ մը որեւէ ձեւով չէր կրնար գոհացնել բանուորները որոնք նման յաւելում մը կը պահանջեն անմիջապէս : Երբ ընկերակցութեան ներկայացուցիչները լսեցին իրենց եղած առաջարկները, այնքան վրդովեցան որ քրիստոնեայ հանքագործներու ղեկավարը կը պոռար «խելագարութիւն է, ա՛լ կը բաւէ որքան ատեն է ազգին աղքատախնամի գրասենեակը կը գտնուինք » :

Բանուորական Ուժի պարագլուխն ալ կը յայտարարէր թէ կացութիւնը շատ ծանր է : Նոյնն է, անշուշտ Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիրքը :

Ներկայիս ուրեմն բանակցութիւնները խզուած են եւ անմիջական ոչ մէկ յոյս կայ լուծում մը գտնելու :

«Խելօքներու» յանձնախումբին աշխատանքներն ու պատրաստած տեղեկագիրը, ցարդ, ապարդիւն մնաց : Ասոնց յանձնուած էր ուսումնասիրել վերջին տարիներու յաւելումներու համեմատութիւնները պետական եւ անհատական շրջագօտիին մէջ :

Այս ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուաւ որ 1958 Սեպտեմբերէն 1963 Յունուար 1, ոչ պետական գործերու մէջ, թոշակներու յաւելումը եղած է ժամական՝ 38,8 առ հարիւր : Այս համեմատութիւնը առնելով իբրեւ հիմ, ածխային բանուորները 7,4 առ հարիւրի յապաղում մը ունին :

Ամէն պարագայի մէջ, գործադուլի այս չորրորդ շաբաթը ծանր կացութիւն մը կը ստեղծէ նաեւ երկրին տնտեսական կեանքին մէջ :

Իւմանիթէ ուղղակի տը Կոլը պատասխանատու կը նկատէ, առանձին խմբագրական մըն ալ նուիրելով որու խորագիրն է «Պատասխանատուն» :

Պէտք չէ անտեսել նաեւ թէ ածխային հանքերու բանուորներուն գործադուլը ամէնէն ժողովրդական գործադուլն է որ եղած է Ֆրանսայի մէջ :

Կը սպասուի ելեկտրականութեան եւ կազի ամսաթոշակներու կարգադրութեանց : Թէեւ ուղեվարներն, կազի ու ելեկտրականութեան բանուորները ի յառաջագունէ դէմ են «խելօքներու» եզրակացութեանց :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Ամերիկաներու քաղաքական կեանքին ժամանակակից զգալի վերիվայրումները, անակնկալ կարեւորութեան գծի վրայ կը դնեն՝ աշխարհի այդ մասին մէկ կամ միւս աշխարհագրական կէտը : Անոնցմէ է այսօր, Փանամայի հանրապետութիւնը, իր միջովկիական ջրանցքին բերմամբ :

Կեդրոնական Ամերիկայի հարաւային ծայրամասը, Փանամայի պարանոցը ունի 74·474 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, մօտ 1·100·000 բնակչութիւն :

Փանամայի պարանոցը գտած էր Քրիստափոր Քոլոմպոս, դէպի Ամերիկաները կատարած իր վերջին ճամբորդութեան ընթացքին (1502) : Այսուհանդերձ, այդ հողամասին արժէքն ու անունը աշխարհի յայտնուեցան սպանացի ասպատակներու արշաւանքներով : Եւ այդ օրէն սկսեալ, դժբախտութիւններու դուռը լայն պիտի բացուէր երկրին բնիկներուն համար, որոնք դարերով չարչարուեցան օտար լուծի տակ : Փետրօ Արիասէն մինչեւ Ֆրանչիսկօ Փիզարա ասպատակեցին Փանաման, յանուն Քասթիլիօ թագաւորին :

Հազիւ իր անկախութեան տիրացած, 1821ին, թէեւ ազգայնական տարրը ընդդիմացաւ, երկրին օրուան պետերուն կարգադրութեամբ պարանոցը միացաւ Քոլոմպիայի հանրապետութեան : Այս որոշումին դէմ ընմբոստացողները չհրաժարեցան երկրին անկախութեան համար իրենց մղած պայքարէն : Հակառակ անոր որ իրաց այդ անկայուն կացութեան առջեւ Քոլոմպիոյ հանրապետութիւնը ստիպուեցաւ ներքին ինքնավարութիւն շնորհել (1855), բացարձակ անկախութեան ձգտումը՝ միշտ վառ ու գործօն, պատեհ առիթին կը սպասէր պայթելու համար : Այս պատմական առիթը եւ օրը ներկայացաւ 1903ին : Այդ տարին, Նոյեմբեր 3ին, ներքին ծաւալուն ապըստամբութիւն մը՝ անկախ հռչակեց Փանամայի հանրապետութիւնը :

Այնուհետեւ, բազմաթիւ կողմերով նըպաստաւոր երկրին աշխարհագրական դիրքը՝ ԺԹ. դարէն սկսեալ, իր վրայ հրաւիրեց Անդլիացիներու եւ Ամերիկացիներու ուշադրութիւնը, որոնք սկսան մրցիլ, իրարմէ խլելու համար Փանաման : Ի վերջոյ յաղթեցին Ամերիկացիները, որոնք հաստատեցին իրենց գերիշխանութիւնը ջրանցքի շրջանին վրայ, որ ունի 1,432 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն :

Փանամայի ջրանցքը, որ Ատլանտեան ովիկանոսը անմիջական հաղորդակցութեան մէջ կը դնէ Խաղաղականին հետ, անհամեմատ կերպով կրճատած է արեւմտեան Եւրոպայի ափերը Ծայրագոյն Արեւելքի միացնող ծովային ճամբան : Անոր գաղափարը շատ հին է : Արդէն ԺԶ. դարու սկիզբները, փորթուկալցի Անթոնիօ Կալվան այն ջրանցքին առաջարկը ներկայացուցած էր Կարոլոս Ե. կայսեր :

Սպասումի դարերը իրարու յաջորդեցին, մինչեւ որ Սուէզի ջրանցքով արդէն իսկ համբաւաւոր Ֆերտինան տը Լըսէփսի ալ վաւերացուցած ծրագրին գործադրութեամբ, ջրանցքին երկար ու ծանրը աշխատանքները աւարտեցան 1914ին : Նոյն տարուան Օգոստոս 15ին, այդ ջրեզէն պողոտան իր դռները բացաւ միջազգային նաւարկութեան, ի շահ Ա. աշխարհամարտի յաղթական զինակից պետութիւներու, եւ այնուհետեւ ի սպաս միջազգային առեւտուրին :

Ջրանցքը ունի 81 քիլոմեթր երկարութիւն, 91 մեթր լայնք եւ նուազագոյն խորութիւն՝ 12·50 մեթր :

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի ջրանցքին շրջանը : Բացի իր տնտեսական կարեւորութենէն, Փանամայի ջրանցքը ունի նաեւ ռազմագիտական մեծ նշանակութիւն : Միայն 1959ին, Փանամայի ջրանցքէն՝ Ատլանտեան Ովկիանոսէն դէպի Խաղաղական անցած են 9718 նաւեր՝ մօտ 51 միլիոն թոն տարողութեամբ :

Ջրանցքի ընկերութեան շահը կը հասնի տարեկան հարիւր միլիոն տոլարի, որուն մէկ մասը իբրեւ վարձք կը վճարուի Փանամայի կառավարութեան :

Ջրանցքին ապագան՝ ծովերու ճակատագրին տէր Նեպտոնի ձեռքով պիտի գրուի, եթէ մարդիկ չփորձեն գրուածն ու գրուելիքը խաթարել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ քիւրտ ազգայնական շրջանակներու համաձայն Քիւրտերու եւ Իրաքցիներու բանակցութիւնները անելի յանգած են : Արդարեւ քանի մը օր է Պարզանի եւ քիւրտ ըմբոստութեան սպայակոյտը ժողովի նստած են Քէրքիւքէն վաթսուն քիլոմեթր հեռու : Այս հաւաքոյթին բուն նպատակն է համաձայնագիր մը պատրաստել «ապակեդրոնացած» վարչակարգի մը ասհմանները ճշդելու համար : Կ՝ըսուի թէ Յեղափոխական խորհուրդը չէ ընդունած Պարզանիի առաջարկները որոնք են.— Քրտական բանակի մը կազմութիւնը, իրաքեան Քիւրտիստանի սահմանումը որ պէտք է իր մէջ ունենայ Մուսուլի եւ Քէրքիւքի գաւառները : Վերջապէս Քիւրտերու տրամադրութեան դրուի քարիւղներու եկամուտներուն 70 առ հարիւրը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ զեղչեցին Յորդանանի տուած իրենց օժանդակութիւնը 1963 – 1964ի համար : Այդ օժանդակութիւնը որ 35 միլիոն տոլար պիտի ըլլայ այդ շրջանին համար, պիտի նուազի ամէն տարի մինչեւ 1970 եւ այն ատեն Յորդանան ձեռք ձգած պիտի ըլլայ իր «ելմտական անկախութիւնը » :

ՀՈՒՆԳԱՐ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ կարդինալ Մինծենթի կրնայ ներում ստանալ եթէ դիմում ընէ : Կարդինալը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էր 1949ին «բարձր դաւաճանութեան » համար : Ուրեմն եթէ ներում խնդրէ կրնայ այլեւս ապրիլ Հունգարիա իբրեւ ոեւէ սովորական քաղաքացի, այլ խօսքով չի կրնար շարունակել իր առաքելութիւնը : Հաւանական չէ որ կարդինալ Մինծենթի նման դիմում մը ընէ նկատի առնելով որ միշտ եղած է քաջ հովիւը իր ժողովուրդին :

ՆԱՍՐ ընդունած է ալժերական պատուիրակութիւն մը, նախքան «երեքներու» (Իրաք – Եգիպտոս – Սուրիա) խօսակցութեանց վերսկսումը : Նասր չուզեր շատ ճնշում բանեցնել Ալժերացիներուն վրայ, մանաւանդ երբ նկատի առնուի թէ Ալժերիոյ անդամակցութիւնը նման դաշնակցութիւն մը ինչ դժուարութիւններ կրնայ ստեղծել արաբական մեծ Մազրէպին համար :

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Պէյրութէն կը հաղորդեն որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տեղապահ՝ Խորէն Արք. լեղուցքի վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած է Պէյրութի Ամերիկեան հիւանդանոցը, Հինդշաբթի օր :

Գործողութիւնը յաջող անցած է եւ Խորէն Արք. ապաքինման մէջ է :

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՀԱՅ ԳԻՒՂԵՐԸ

Դաշտային Կիլիկիան կը սկսի Փայասէն եւ կ'երկարի մինչեւ Կորիկոս՝ չորս հարիւր յիսուն քիլոմեթր երկարութեան վրայ :

Այս երկարութիւնը ծովեզերեայ մասն է, իսկ դաշտային մասը կ'երկարի Մի-ջերկրականի ափէն մինչեւ Տաւրոսեան լեռներու ստորոտը եւ նեղ շերտ մը կը ներկայացնէ : Ամէնէն լայն տեղը, Միսիսի ծովափէն մինչեւ Սիս, հարիւր քսան քիլոմեթր երկարութիւն ունի, իսկ տեղ տեղ հազիւ հազ քսանէն յիսուն քիլոմեթր :

« Լեռնային Կիլիկիա»ն Տաւրոսեան լեռնաշղթային տրուած անուն մըն է : Տաւրոսեան լեռները կը սկսին Սիլիֆքիայէն, կ'երկարին հիւսիս արեւելք, իրենց մէջ առնելով Լամբրոն, Կուլկըլաք, Հաճին, Քոմանտա, Կոկիսոն լեռնաքաղաքները, մինչեւ Զէյթունի Պերիթ, Էնկիզաք ու Բերդուս աւանները ու բարձրաբերձ լեռները : Այս լեռնային մասը ունի դաշտագետիններ, ամէն տեսակի ցանքերու յատուկ, ընդարձակ մշակելի հողամասեր, ծառ ու ծառաստաններով լեռնոտ տափարակ տարածութիւններ, որոնք աւելիով իսկ կը բաւարարեն բընակչութեան կարիքները :

Կիլիկիոյ արեւելեան սահմանը կը կազմեն Ամանոսեան լեռները, որոնք մեր պատմութեան մէջ Սեւ լեռներ անունով ծանօթ են : Ամանոսեան լեռները ծնունդ կ'առնեն Քեսապէն եւ շեշտակի դէպի հիւսիս կ'առաջանան, մինչեւ Մարաշի մօտերը, ուր Զահան գետը իր սրընթաց վազքով երկու լեռները՝ Տաւրոսն ու Ամանոսեանը իրարմէ կը բաժնէ :

Բնական այս կազմուածքով Կիլիկեան ունի քառասուն հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն :

Կիլիկիոյ բնակչութեան թիւի մասին ճշգրիտ տեղեկութիւն չունինք, բայց բերդերու, ամրոցներու, քաղաքներու, վանքերու, վանականներու եւ գիւղացիութեան հոծ բազմութեան ներկայութիւնը եւ հայկական բանակներու գոյութիւնը նկատի առնելով, կրնանք գաղափար մը կազմել բնակչութեան թիւի մասին, որ մօտ մէկ միլիոն կրնայ եղած ըլլալ : Բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմէր Հայութիւնը, բայց կը գտնուէին Յոյներ, Ասորիներ եւ, մանաւանդ արեւելեան մասին մէջ, արամայեցիներ, նաեւ Սելճուք Թուրքեր, եւ խաչակիր Ֆրանքներ : Քիւրտերու մասին յիշատակութիւն չկայ :

Կիլիկիոյ քաղաքներէն մեզի ծանօթ է Սիս մայրաքաղաքը, Մոպսիեսթիա — Միսիս, Ատանա եւ Տարսոն, իսկ բերդերուն շուրջ կը գտնուէին զուտ հայկական բնակիչ ունեցող քաղաքներ, ինչպէս Անաւարզա, Վահկայ, Լամբրոն, Բարձր Բերդ, Պապիռոն, Ճանճիկ, Կապան եւ այլն : Կրնանք որոշապէս ըսել, թէ հայ գիւղացիները ճորտերն էին բերդատէրերուն, որոնց կամքէն կախում ունէր իրենց գոյութիւնը՝ նոյն հողերուն վրայ աշխատելու ու ապրելու համար : Երբ բերդատէրը գերի կ'իյնար թշնամիին ձեռքը կամ երբ բերդը գրաւուէր, գիւղացիութիւնը կ'ենթարկուէր զրկանքի ու տանջանքի, որով ստիպուած կը գաղթէր աւելի ապահով վայրեր, ուր թշնամին չէր կրնար հասնիլ :

Դաշտային Կիլիկիոյ մէջ ունէինք չորս բերդեր, որոնցմէ ամէնէն ամրակուռն էր Անարզաբայի բերդը, Լեւոնկլան ու Նուր Տաղը — արդի Թոփրաք գալէն. միւս բերդերը լեռնային անցքերու, « անառիկ ու անմատոյց» վայրերու վրայ շինուած էին եւ գիւղացիութիւնը ցանցառ թիւ մը կը կազմէր այդ շրջաններուն մէջ :

Դժբախտաբար, Կիլիկեան պատմութեան մէջ գիւղերու որոշ անուններու չենք հանդիպիր եւ արդէն այս ցոյց կուտայ բերդատէրերու սեփականութիւնը գիւղացիներուն վրայ, որոնք հողագործութեամբ կամ խաշնարածութեամբ կը զբաղէին իբրեւ ճորտերը այն բերդատէրերուն, որոնց հողերուն վրայ, բերդին շրջակայքի տարածութեան մէջ հաստատուած էին :

Հայկական Կիլիկիոյ թագաւորութեան անկումէն ետք, դաշտային հողամասին վրայ գտնուող հայ գիւղացիութիւնը, ասպատակող հորդաներուն հալածանքէն փախչելով, ապաստանեցաւ լեռներու անառիկ դիրքերու մէջ կամ մութ անտառներու ամայի առանձնութեանց, քողածածուկ հովիտ ու սարերու վրայ, որով քանի մը դար ետք իսկ՝ մենք ունեցած չենք հայ գիւղացիութիւն դաշտային կոչուած կիլիկեան հողամասին մէջ :

Կիլիկիոյ Հայութեան վերջին արտագաղթէն առաջ, ինչպէս ծանօթ է, հայ գիւղեր չունինք եւ չենք ունեցած դաշտային մասին մէջ : Փալասի եւ Արասի մօտերը կային քանի մը հայկական գիւղաքաղաքներ ու գիւղեր, որոնք Տէօրթեոլ — Էրզին—Էօզէրլի, Նաճարլի, Զոքմարզուան անունով ծանօթ են : Բայց կարծես այս տեղերուն բնակիչները, որոնք նորահաստատ Հայութեան բեկորներ եղած են Սասունէն, Տիդրանակերտէն ու Խարբերդէն եւ այլ տեղերէն, մասնաւորաբար թրքախօս քաղաքներէ հաւաքուած են :

Կիլիկեան պատմութեան մէջ այս վայրերուն կը տրուի ՃԿԵՐ անունը, այս բառըն իսկ հայկական հնչում չունի :

Մեր յիշած այս գիւղերուն բնակչութիւնը թրքախօս եղած է, ինչ որ փաստ մըն է, որ անոնք կիլիկեան շրջանին գոյութիւն չեն ունեցած, մինչ քիչ անդին, Ամանոսեան լեռներուն վրայ գտնուող հայկական գիւղերը հայախօս են, ինչպէս Պելան եւ Աթըբք հայկական գիւղերը, որոնք ունին իրենց գաւառաբարբառը :

Ուրեմն, դաշտային Կիլիկիոյ մէջ հայկական Ռուբինեանց թագաւորութեան անկումէն ետք, բացի Տէօրթեոլի շրջակայքէն, մենք հայկական գիւղեր ունեցած չենք : Նոյնն է պարագան Յոյներու, Ասորիներու, ու Արամայեցիներու համար : Այդ տեղերը գրաւուած են Թիւրքմէններէ ու Ալեւի Ֆելլահներէ : Ատանայի եւ Տարսոնի գիւղացիներուն մեծամասնութիւնը Ալեւիներ են, իսկ Միսիսի ու Անաւարզայի շրջակայքը նոյնպէս դարսի Թիւրքմէններ են : Միակ բացառութիւնը կը կազմէ Տարսոնէն վեց ժամ հեռաւորութեան վրայ, Տաւրոսեան լեռներու լանջին գտնուող զուտ հայկական գիւղ մը՝ Գողոլուք անունով, իսկ Տարսոնէն կէս ժամ հեռաւորութեան վրայ յունական գիւղ մը՝ իսկիլիճ, հոյակապ եկեղեցիով եւ գեղեցիկ շէնքերով :

Հայ գիւղացիները Կիլիկիոյ դաշտային հողամասէն հեռացած, անառիկ դիրքերու, անտառներու եւ ձորերու անմատչելի ծերպերուն վրայ իրենց բոյնը դրած են, հեռու մնալու համար հալածանքներէ, Զէյթուն, Հաճին, Վահկայ, Կապան ու Անտեռուն եւ շրջակայքը հայ գիւղացիներով բնակուած են եւ ունեցած են իրենց յատուկ գաւառաբարբառները, վանքերը, աղօթատեղիները : Անվախ կեանք մը վարելու ներքին ազատ բնազդէն մղուած, ընտրած են այդ մեկուսի վայրերը, գէթ պահելու համար իրենց կիսանկախ գոյութիւնը :

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

«MISSION TECHNIQUE EN ARMÉNIE»

Հայ ճարտարապետութեան մասին ընդհանուր ու միեւնոյն ատեն կարգ մը մասնայատուկ ծանօթութիւններ ստանալ փափաքողներուն գիրքն է այս, հրատարակուած՝ Լը Մոնտ Սութըրէն հրատարակչականին կողմէ : Հեղինակն է՝ Եդուարդ Իւթիւճեան, ծանօթ մասնագէտը ստորերկրեայ ճարտարապետութեան :

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկուութեան յանձրարութեամբ, 1957ին, եւ յաջորդ երկու տարիներուն, մասնաւոր առաքելութեամբ մեկնած է Հայաստան, անձամբ զբաղելու Էջմիածնի տաճարի վերանորոգութեան գործով : Պատեհ առիթներ՝ որպէսզի այցելէ եւ ուսումնասիրէ մեր պատմական հարիւրաւոր յուշարձանները ու վերադառնայ՝ նիւթերու եւ նկարներու հարուստ պաշարով մը :

Հարիւր քառասուն լայնածաւալ գեղեցիկ էջերու վրայ փռուած՝ հարիւրաւոր յուշարձաններու նկարները կամ յատակագիծերը, գեղատիպ նկարատետրի (ալպոմի) մը տպաւորութիւնը կը թողուն հատորը թղթատողներուն վրայ :

Հեղինակը՝ վեց տարբեր գլուխներու տակ, նախ կը ներկայացնէ Հայաստանն ու Հայը, երկիրը եւ քաղաքակրթութիւնը : Հասկնալի է թէ ինչո՛ւ : Անհրաժեշտ է որ օտար ընթերցողը — գիրքը գրուած է Ֆրանսերէն լեզուով — ծանօթանայ առաջ հայկական դարամեայ ճարտարապետութեան, անոր առանձնայատկութիւններուն, կրած եւ թողած ազդեցութիւններուն, ծանօթանայ մեր երկրին եւ մեր ժողովուրդին եթէ ոչ լրիւ, առնուազն սեղմ այլ հիմնական գիծերուն :

Այս իմաստով շահեկան են բազմաթիւ հատուածները՝ որոնք կուտան հայ ժողովուրդի պատմութեան հանգրուանները, Հայաստանի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները ու յատկապէս հայկական մշակոյթի զանազան մարզերուն նուիրուած գլուխները՝ գիտութիւն, լեզու, գրականութիւն, երաժշտութիւն, ճարտարապետութիւն, արձանագործութիւն, մանր արուեստներ, ձեռագիրներ, նկարազարդութիւն, ոսկերչութիւն, եւայլն ուր ընդհանուր գիծերով ներկայացուած են իւրաքանչիւրին պատմութիւնը, յատկանիշերը :

Բաժինը ամբողջական դարձնելու ձգտումով, Իւթիւճեան կը խօսի նաեւ հին եւ արդի Հայաստանի աշխարհագրութեան եւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան մասին : Հայ կեանքին ընդհանրապէս եւ Հայոց պատմութեան յատկապէս անծանօթ օտար ընթերցողը բաւական լայն ծանօթութիւններ պիտի ստանայ, անտարակոյս, այս գիրքը կարդալով : Արդարեւ, կան գլուխներ, ինչպէս Հայերը Ֆրանսայի մէջ, որոնք լի են մանրամասնութիւններով եւ տեղեկութիւններով :

Տասը ենթաբաժիններով, հեղինակը կը ներկայացնէ հայկական ճարտարապետութիւնը, որուն գլուխ գործոցները ինչպէս դիտել կուտայ ինք եւս, ու մասնաւորապէս եկեղեցական ճարտարապետութեան մաս կազմող կոթողները դուրս կուգան փոքր ժողովուրդի մը ներ սահմաններէն եւ կը դառնան միջազգային հետաքրքրութեան առարկայ :

Այս վարկածը հաստատելու համար հեղինակը կը ներկայացնէ կարգ մը հանրածանօթ օտար դէմքերու հիացիկ վկայութիւնները : Այսպէս, վկայութեան կանչած է անգլիացի ճանապարհորդ Լինչ, Ֆրանսացի արձանագործ Պուռտել, բիւզանդագէտ Շառլ Տիլ, պատմամաբան Ժաք տը Մորկան եւ դեռ ուրիշներ : Հուսկ ուրեմն, հեղինակը կը խօսի հայկական ճարտարապետութեան առանձնայատկութիւններուն մասին : «Ճարտարապետական բոլոր յօրինումները՝ կամարներէն մինչեւ գմբէթները ամէնէն վարպետ յղացումները, ամէնէն

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻԻԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Երկու ընտանիքներու ապրուստը կախում ունէր միայն ու միայն ուղեղէ մը եւ գրիչէ մը, վասընդի Հիւկօ իր փախուստի միջոցին ոչինչ կրցած էր առնել իր հետը : Բարեբախտաբար արդասաւոր էր իր գրիչը, չըսելու համար անսպառ : Շուտով հրապարակ կ'ելլեն իր վրէժխնդիր գրութիւնները «Փոքրիկ Նափոլէոն»ը տիտղոսով եւ իր «Պատիժները» հոյակապ քերթուածներու շարքը, որոնք կը ծախուին Ֆրանսայի մէջ ձեռքի տակէ, ինչպէս նաեւ արտասահման :

Բայց շուտով կը ստիպուի թողուլ կըզզին, ուրկէ կը վտարուի իր հանրապետական գաղափարներուն պատճառով : Ազատական Անգլիացիներ բազմաթիւ ցոյցեր կազմակերպելով բողոքի ձայն կը բարձրացնեն, բայց եւ այնպէս անգլիական կառավարութեան վճիռը կը մնայ անփոփոխ :

Ընտանեօք կ'երթայ ապաստանիլ Մանշի մէջ գտնուող դարձեալ անգլիական Կերնըզի կղզին, ուր կը սկսի պարապիլ իր գրական աշխատանքներով, որոնց արդիւնքը պիտի ապահովէր իր եւ իրեններուն ապրուստը :

Այդտեղ է որ վերջնականապէս ձեւ կ'առնեն իր երկու համբաւաւոր գործերը՝ «Դարերու հէքեաթը» եւ «Թշուառներ»ը :

1868 Դեկտեմբեր 27ին, Ատել Հիւկօ, բանաստեղծին առաջին կինը եւ առաջին սէրը կը մահանայ սրտի կաթուածի մը հետեւանքով, խոր սուգի մատնելով աքսորականը :

Շուտով, սակայն, վերջ պիտի գտնէր իր հայրենիքէն հեռու տարագիր վիճակը :

Արդարեւ, 1870 Սեպտեմբեր 3ին, Նափոլէոն Գ. տեղի տալով Գերմանացիներու առջեւ, կը հռչակուի Հանրապետութիւնը :

Երկու օր ետք, Պրիւսէլի կայարանին մէջ, Վիկտոր Հիւկօ դողդողացող ձայնով մը կ'ըսէ տոմսակավաճառին :

— Տոմսակ մը Փարիզի համար :

Կը դիտէ կայարանին խոշոր ժամացոյցը, ուր սլաքները ցոյց կուտային իր աքսորականի կեանքին վերջաւորութիւնը, եւ դառնալով իր կողքին կանգնած երիտասարդ գրող Ժիւլ Քլարէթին, կ'ըսէ.

— Տասնըինը տարիներէ ի վեր կը սպասեմ այս պահին ...

Փարիզի մէջ անօրինակ ու խանդավառ ընդունելութեամբ մը կը դիմաւորեն զինքը : « Կեցցէ՛ Հիւկօ» աղաղակները կը թնդացնեն օդը եւ մարդիկ կը սկսին արտասանել իր համբաւաւոր « Պատիժներ » քերթուածաշարքէն կտորներ : Ամբոխը կ'ուզէ զինքը ուսամբարձ առաջնորդել դէպի քաղաքապետարան :

— Ոչ, քաղաքացիներ, կը բացագանչէ բանաստեղծը, յուզուած, ոչ, եկած չեմ հոս խանդարելու համար նորահաստատ հանրապետութիւնը, այլ եկած եմ թիկունք կանգնելու անոր :

×

Այս շրջանին Վիկտոր Հիւկօ թեւակոխած էր արդէն եօթանասուն տարեկանը, սակայն իր երիտասարդական խանդն ու աւիւնը մնացած էին նոյն հրաբորբոք աստիճանաչափին վրայ : Իր հակումն ու սէրը դէպի կիները ոչինչով տեղի տուած էր իր նկարագրին մէջ :

Օտէոն թատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ «Ռուի Պլազ»ի ներկայացումը, որուն մէջ նորահաս դերասանուհի մը՝ Սառա Պերնար կը ստանձնէ նոյն այն դերը զոր ատենօք պիտի խաղար տարաբախտ Ժիւլիէթ Տրուէն, որ սակայն, Տիկին Հիւկոյի միջամտութեամբ ետ առնուած էր Ժիւլիէթէն եւ տրուած ուրիշի մը :

Կ'ըսուի թէ այս նոյն Սառա Պերնարը բազմացուցած է ցանկը Վիկտոր Հիւկոյի պատկանած կիներուն, եւ աւելին, չարլեզուներ կը հաւաստեն թէ դերասանուհին զաւակ մըն ալ ունեցած է մեծանուն բանաստեղծէն ...

Իր կեանքին վերջին օրերուն, երբ արդէն եօթանասունը անցած կին մըն էր Ժիւլիէթ Տրուէ, միշտ հաւատարիմ մեծ սիրոյն, չարաչար կը տանջուի, ամէն օր ականատես ըլլալով իր ծերունի սիրեցեալին սիրային նորանոր արկածախնդրութիւններուն : Խեղճ կինը կը տառապէր ահաւոր կերպով նաեւ անոր համար, որ բժիշկներուն կարծիքով եթէ Վիկտոր Հիւկօ իր այդ յառաջացեալ տարիքին ինքզինքը երիտասարդ մը կարծելով շարունակէր իր յարաբերութիւնները տարիքով իրմէն անհամեմատօրէն երիտասարդ կիներու հետ, օր մը, յանկարծակի կրնար մահը գրկել այդ կիներու բազուկներուն մէջ ...

Արդարեւ 1878 Յունիս 27ի գիշերը, յանկարծակի մը ետք — միշտ անսպառ խորժակ ունէր — Վիկտոր Հիւկօ կ'ունենայ ուղեղային թեթեւ տագնապ մը Զինքը խնամող բժիշկները կը յանձնարարեն որ հրաժարի զգայարանքներու հաճոյքներէ, բան մը որ կրնար աղետաբեր վախճանի մը յանգիլ :

(9 Շար.)

ՎՃԱՐԱԳ

ՀԱՅԿ ՀՎՀՎՈՒՆ ՆԱԿ ՀՈՒՆՎԱՐ ՅՈՒՐՈՒ

ԴՈՒՏՈՒՆ ՈՏՐԱՆԴ

— Ես ամո՛ւսնացած եմ, ես ունիմ կին ու զաւակներ, ես ունիմ ընտանիք, ես ունիմ պատիւ, ես ունիմ հոգի, ես ունիմ խիղճ, ես ունիմ ամօթ, ես ունիմ ամէն բան, որ դուք չունիք, եւ ես ձեզ չեմ ներեր, որ դուք ինձ կը նախատէք, որ դուք ինձ կը նսեմացնէք, որ դուք ինձ կը վարկաբեկէք, որ դուք ինձ կը ստիպէք, որ ես ինքս ինձ նախատեմ, ինքս ինձ նսեմացնեմ, ինքս ինձ վարկաբեկեմ, ինքս ինձ ստիպեմ, որ ես ինքս ինձ ներեմ, որ ես ինքս ինձ ներեմ, որ ես ինքս ինձ ներեմ...

Ան կրկնեց այս խօսքերը, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան խօսքերը, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան աղօթքները, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան երդումները, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան ուխտերը, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան ուխտերը, ինչպէս կը կրկնուին ամենասրբազան ուխտերը

Ս· ՅՈՎՀ· – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբթի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւետոյեան, իրենց սիրեցեալ զաւկի Վարդան Աւետոյեանի կսկծալի մահուան Տարելիցի առթիւ 30 ֆր· նուիրած են Պուլվառ Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցիի չի – նուիրեան համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ· Կիրակոս Կիւմիւշեան, զաւակները և ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց երախտագիտական զգացումները կը յայտնեն Համախառը· Մխիթեան Մար – Էլլի մասնաճիւղին եւ բոլոր անոնց որ անձնապէս հեռագրով կամ ծաղկեպսակով իրենց թանկագին համակրանքը արտայայտեցին , մասնակցելով իրենց անսահման վշտին ,

ԷԼԻԶ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աճէմեան)

դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղք· Մխիթիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ է· Կիրակոս Կիւ – միւշեանէ 25 ֆր· իր կնոջ մահուան առթիւ : Նոյն առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ· Պ· Զարմայր Ալիքսանեանէ, Յակոբ Փափազեանէ եւ Մարտիկէ 10ական ֆր· :

Իսկ ողբացեալ Պ· Տաճատ Խաչիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացաւ Դաւիթեան եղբայրներէ քսան, Պ· Պ· Ճիւան Ալթունեանէ, Յակոբ Փափազեանէ, Մարտիկէ , Մելքոն Պողոսեանէ եւ Յարութիւն Ալթունեանէ 10ական ֆրանք :

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ կիւմիւշեան եւ Խաչիկեան ընտանիքներուն :

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Համախառը· Հայր· Մխիթեան Ֆրանսայի չրջանի կեդր· վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերու անունով իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Մարսէյլի մասնաճիւղի նախագահ հայրենակից Կ· Կիւմիւշեանի, իր զաւակներուն, Ամէմեան եւ Թաշճեան ընտանիքներուն, եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ աղգականին

ԷԼԻԶ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աճէմեան)

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Համախառը· Հայր· Մխիթեան կեդր· վարչութիւնը Ֆրանսայի չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու անունով իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Վալանսի մասնաճիւղի զոհարերող անդամներէն՝ Պ.Պ· Ճերանեան եղբայրներուն եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ մօր ԱԶՆԻՒ ՃԵՐԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ· ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Գրեց՝
Հ· ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն· Ֆ·
Առաքումով՝ 4 Ն· Ֆ·

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս Կիրակի , կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ , դաւաթ մը թէյի չուրջ : Կարեւոր օրա – կարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը :

Կը խօսի՝ Պ· ԳԱՌՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Պոլսոյ հայ համայնքին ներկայ վերաբերումը իր բարեսիրական կազմակերպութիւններուն հանդէպ :

ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Refugié d'Origine Arménienne)

Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը (Օֆֆիրա) կը ծանուցանէ թէ գաղթականի ֆարթերու նորոգութիւնը պարտաւորիչ է բոլորին համար եւ պէտք է կատարուի պայմանաժամը լրանալէն առաջ : Նոր եւ խիստ կարգադրութիւններու հետեւանքով, տուգանքի պիտի ենթարկուին բոլոր անոնք որոնց ֆարթերուն պայմանաժամը վերջացած է :

Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ (բացի Շաբաթէն) ժամը 9էն 12 ,

23, Rue La Perouse, Paris 16e

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք· Ընկերակցութեան ընդհ· ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Արդեօք ունեցողները ընտրութեանց կրնան մասնակցիլ դրաւոր ղրկելով իրենց քուէները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոդեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Քատէ: Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, կիրակի, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ· Միութեան : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ֆ· ԿԱՊ· ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահանդէսը՝ 1963 , Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի զոյգ սրահներուն մէջ :

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Առաջին առաքումով հասած լաթակազմ թէ թղթակազմ օրինակները սպառած ըլլալով, կը խնդրուի ապապրանք ընողնեբէն որ քիչ մը սպասեն : Քանի մը օրէն ընթացք կը տրուի իրենց դիմումին :

Կարելի է այժմէն ապսպրել թղթակազմ կամ լաթակազմ օրինակները, դիմելով՝

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ· Կաթ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլիայի մէջ հայերէնի դասընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունենայ նայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, Էֆօլ Սէն Լուի, 11 Րիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր· եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի , Մարտ 31ին , ժամը 15ին ,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի **ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ· ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր· Ն· ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), Տիկ· Վ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ կովկասեան եւ Հայկական պարերով :

Պ· Ա· Գրիգորեան եւ Պ· Պ· Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի « ՄԵԾԱՊԱՏԻԻ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆ ՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ· Պասմաճեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Մարտ 30

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յետագային : *ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ'Ք*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միջնէ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՏ	15 Ֆ	միջնէ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ջնաձակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրութեան համար դիմել վարչութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐՈՒԱԾՔ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՄԱՐՏ
MERCREDI
27 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9566

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9566

«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»

Արտասահմանեան թէ տեղական հայ թերթերու մէջ՝ լայն տեղ կը զբաւեն մահազդի յայտարարութիւնները եւ «փոխան ծաղկեպսակի» նուիրատուու – թիւնները։

Օր չանցնիր առանց սուգի · անպայման լոյս մը կը տեսնէ Հայ Տուներու մէջ ։

Երէց սերունդն է առաւելապէս, որ, « լի ամօք » — քառասուն կամ յիսուն տարի հոգի ու մարմին մաշեցնելէ ետք հայրենական հորիզոնէն հեռու ,— կ'անհետի խորշահարած ։

Քիչ չեն, տարաբախտօրէն, անժամա – նակ մահերն ալ ։

Անկախ անխուսափելի տերեւաթափէն, առօրեայ տառապանքն ու հեւասպառ վաղքն ալ դեր ունին վաղաժամ կո – րուստներու մէջ ։

Ոչ ոք կ'անտեսէ այն դառն իրողու – թիւնը, որ հին ու «տարբեր» սերունդ մը կը նօսրանայ այս ձեւով, իրեն հետ նաեւ մեզմէ բան մը տանելով «անյայտ»ին...

Կ'անցնին, արդարեւ, ոչ միայն իրենք, այլեւ կ'աղօտին կամ կը խամրին հին բարքերը, հին սէրերը· յաճախ՝ հին ար – ժանիքներ եւ աւանդութիւն ։

Քանի կ'աւելնան սուգերը, ա՛նքան կը նուազին կարգ մը արժանիքներ ։

Կէս դար ու աւելի՝ «ազգին սիրով » տոչորուիլ եւ ընտանեկան բոյն մը չէն – ցնելէ ետք, հայրերն ու մայրերը կը փակին իրենց աչքերը, յաճախ կէս ճամ – բուն վրայ իրենց կարօտներուն ու մու – բատներուն ...

Աւելի առաքեալապաշտ, նուազ երա – զատես են մեր զաւակները· ամուր՝ զարգացումով ։ Հետեւաբար՝ սրընթաց ներկան ապրելով, անոնք կը խիղճխեն դէպի ապագայ ։ Ժամանակ չունին եռեւ նայելու ...

Բայց մենք, այսօր, տարբեր բան ըսե – լու համար ճամբայ իջնած ենք ։

Կ'ուզենք խօսիլ անխուսափելի տերեւա – թափին առիթով պարզուող կարգ մը ե – րեւոյթներու մասին՝ որովհետեւ կը հա – տատանք, թէ մեր ժողովուրդը չուզեր «ջուրին տալ» կարեւոր կարգ մը դամար – ներ՝ որոնցմով իր սէրն ու յարգանքը կ'ուզէ արտայայտել, մեռնողի գործին կամ յիշատակին հանդէպ ։

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, թէ վշտի եւ ուրախութեան օրերու մէջ՝ ընթացիկ օրերէ շատ աւելի սրտաբուխ ու անվե – րապահ է մեր կեցուածքը, անդարձ մեկնողներու, անոնց պարագաններուն , ինչպէս նաեւ՝ ուրախ առիթներով ալ՝ մեր սիրելիներուն ու բարեկամներուն հանդէպ ։

Մանրանալով յատկապէս մահուան պարագաներու վրայ, սխալած չենք ըլ – լար հաստատելով՝ որ, ամէնէն «ան – չուք» թաղումներու առիթ իսկ, սգակիր ու բարեկամ՝ չեն մոռնար ո՛չ միայն յարգանքի բարոյական տուրքը, այլեւ նոթային հաստատութիւնները, որոնց ի նպաստ նուիրատուութիւններ կը կատա – րեն, անշուշտ այն խոր համոզումով՝ որ, վաղաթաղամ քանի մը ծաղկէկ փոխա – րէն, կրնան ուրիշի մը արցունքը սրբել կամ ընդհանրական գործի մը նպաստել ։ Ամէն նուիրատու պիտի՛ իմաստը իր յարժուձեւին : կ'անդրադառնայ , առ – նուազն, որ տասանորդ կուտայ մարդա – պերական, կրթական կամ հանրային նախաձեռնութեան մը ։

Սակայն չի պիտեր, չի կրնար ճշդիւ կշռել՝ թէ ինչ է տարողութիւնը այն գումարներուն, որոնք ազնիւ այդ չար – ժուձեւով կը գոյանան եւ միանուագ կը յատկացուին հասարակական նպատակներու : Թաթիլ – կաթիլ գոյացող այդ գու – մարներով՝ փրկարար դեր կը կատարէն ազգային թէ կաղմակերպական մարմին – ներ, յաճախ բախտորոշ նպաստ ընծա – յելով մարդասիրական թէ կրթական նա – խաձեռնութիւններու ։

Անշուշտ նոյնքան տեսանելի կամ չո – չափելի չեն, նուիրատուին համար , այս կամ այն միութեան, այս կամ այն նպա – տակին յատկացուած գումարներու գոր – ծածութեան եղանակները :

Երբ նպաստընկալը այսինչ կամ այն – ինչ ուսանողն է՝ նուիրատուն կամ բա – րերարը կրնան տեղեկանալ անոր ե՛ւ ա – նունին եւ հասցէին· սակայն երբ նպաս – տընկալը այսինչ կամ այնինչ չճաւորն է՝ նուիրատու թէ հանրութիւն կը լսեն նը – պաստակը, սակայն չեն տեսներ անձը ...

Եւ ըմբռնելի է, անշուշտ , թէ ինչու :

Մեր ժողովուրդը դիւրազգած ու փափ – կանկատ է ընդհանրապէս՝ նպաստընկա – լին խնայելու համար կարգ մը հոգեկան տրամադրութիւններ, որոնք արժանա – պատուութեան վիրաւորանք կ'ենթադ – րեն, կամ՝ առնուազն՝ բեկում ու տխրու – թիւն : Եւ երբ կ'լսուի իրեն, թէ նպաս – տընկալը «չքաւոր» մըն է, դժբախտ մը կամ թշուառ մը,— ինքնաբերաբար կը լռէ արդէն : Իրեն համար, այս պարագա – յին անունը չէ կարեւոր· այլ, ենթակա – յին ցաւը կամ կարօտութիւնը՝ զոր սփո – փելու համար սակարկութիւն չընդունիր, զոհաբերութեան իր զգացումին մէջ ..

Ո՞վ պիտի «տէր» կանգնած ըլլար տա – րաստիւռ մեր բեկորներուն, եթէ Հայկ· Արտասահմանի մէկ ափէն միւսը «յուսոյ ծիածան»ներ նետած չըլլար հայ ժողո – վուրդը, բարեսիրական կամ հանրանը – պատ միութիւններով :

Նոյնիսկ ազգային կարեւոր նախաձեռ – նութիւններ ձախողանքի մատնուած կըր – նային ըլլալ, եթէ պակսէր բոլորանուէր գործակցութիւնը ցիրուցան համրանքին :

Եթէ «Լուսաւորչի կանթեղներ» կը պլպլան հոս ու հոն, կամ գթութեան յարկեր ապաստան կը դառնան հիւանդ – ներու եւ անկարներու՝ հայ ժողովուրդն է, որ կանգուն կը պահէ զանոնք իր « կաթիլ»ներով ...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՈՒՏԱՑ

Տեղեկատուութեան նախարարը տե – սակցութիւն մը տուած է առջի իրիկուն , ձայն – պատկերասփիւռէն, կարգ մը յա – ւելեալ մանրամասնութիւններ տալով ընկերային տագնապին մասին ։

Նախարարը տրամաբանական դատած է որ այլեւս մարդ բան չհասկնայ կացու – թենէն, որովհետեւ ամսականներու հար – ցը միշտ բարդ եղած է ։

Կառավարութեան առաջարկները հե – տեւեալներն են .— Անցեալ Սեպտեմբեր մկկէն ի վեր, կառավարութիւնը 2·25 առ հարիւր յաւելում տուած է հանքագործ – ներուն ։ Ցունուար 1ին՝ 3·02 առ հա – րիւր ինչ որ կ'ընէ 5,27 առ հարիւր։ Ա – պագայի համար, կառավարութիւնը նա – ւի առած է Մայ յանձնախումբին տեղե – կագիրը որ քննելով վերջին հինգ տարի – ներու կացութիւնը զանազան չրջագօտի – ներու մէջ, անհատական եւ պետական , յանգած է ութ առ հարիւր թիւին։ Այս յաւելումին հասնելու համար, կառավա – րութիւնը բարդ երեւոյթ ունեցող առա – ջարկներ ըրած է։ Բայց ասոնք կարելի է

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱ կրկին դժուարութեանց մէջ է ։ Պասոի պարագլուխը Ա.Ֆլաք սկսած է ակռայ ցոյց տալ Նասրի դէմ մինչ Սու – րիա միշտ Նասրի համակիր տարրեր ու – նի ։ Իրաց այս կացութեան մէջ, Ցեղա – փոխութեան Ազգ· Խորհուրդը հրովար – տակ մը հռչակեց ըստ որուն օրէնսդրա – կան օրէնքները պէտք է ստորագրուին Ցեղափոխութեան Ազգ· Խորհուրդին նա – խագահին կողմէ ։ Այս ձեւով Ցեղափո – խութեան Ազգ· Խորհուրդի նախագահը կրնայ վարչապետը եւ նախարարները նը – շանակել ։ Այլ խօսքով՝ Ազգ· Խորհուրդը գործադիր իշխանութիւնը իր ձեռքը ա – ռած է ։

ՕԿՈՆԻՈՔ չարաթաթերթին մէջ, վի – պարզ ձեւով ներկայացնել ։ Այս առա – ջարկները կը կայանան 6·5 առ հարիւր յաւելման մը մէջ հանքագործներուն Ապրիլ 1էն սկսեալ, այս 6·50 առ հարիւ – րը 7,25 առ հարիւրի պիտի բարձրանայ Ցուլիս մկկէն սկսեալ եւ ութ առ հա – րիւրի Հոկտեմբեր մկկին ։ Ուերմն հան – քագործները աշնան իրենց ուզածը պիտի ունենան ։

Նախարարը բացատրեց նաեւ թէ մա – մուլին հրատարակած թիւերը տարբեր տպաւորութիւն ձգած են, բայց փէյրը – ֆիթ կը բացատրէ թէ իրականին մէջ և – ղածը նոյնն է, բայց միայն ներկայա – ցնելու ձեւն է որ կը տարբերի ։

Երբ պատկերասփիւռի խօսնակը կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ այսքան դժուար է զո – հացում տալ բանթողներուն երբ կ'լսուի թէ պետութեան դանձը լեցուն է, տեղե – կատուութեան նախարարը կը պատաս – խանէ թէ պետական դանձին դրամը կա – ռավարութեան չի պատկանիր ։

Եղրակացութեան մէջ, նախարարը յայտնած է թէ կառավարութիւնը կը պա – նէ որ իր առաջարկները բանաւոր են եւ յուսախաբ եղած է տեսնելով ընկերակ – ցութեանց հակազդեցութիւնը ։ Կը վըս – տահի սակայն հանքագործներուն, անոնց իմաստութեան, հայրենասիրութեան որ – պէսզի երկիրը չառաջնորդեն դէպի տըն – տեսական քաոս մը որ անխուսափելի է եթէ գործադուլը չարունակուի ։

× Զորեքշաբթի օր երկաթուղիի ամ – բողջ ցանցին վրայ նոր խանգարումներ պիտի ըլլան երկու ժամ տեւող։

Մեհլըպախի մէջ, գործադուլի կեդրո – նական կոմիտէն յայտարարեց թէ որեւէ ձեւով աշխատանքը վերսկսելու հարց չի կրնար ըլլալ ցորչափ հանքագործներու ամբողջական պահանջներուն գոհացում չի տրուիր ։ Այս առթիւ հրապարակուած դեկոյցը քաղաքական բնոյթ ալ ունի , իր վերջին մասին մէջ ։

Կոմիտէն կը դատապարտէ Իւ Էն Էյի նահանգային դիւանին հակաբանութեան – կան բնոյթ ունեցող յայտարարութիւն – ները ։ Բանաւորները պատասխանեցին ծե – րակուտական Պուէի հանրաքուէի առա – ջարկին աշխատանքի չներկայանալով Մարտ 25ին ։

× Կարելի չէ անշուշտ ճշդրիտ ձեւով յայտնել թէ ինչի կը նստի այս գործա – դուլը ։ Բայց կարելի է ճշդել այն կո – րուստը որ հետեւանքն է ածուխի արտա – դրութեան դադարին ։ Ֆրանսա չաթթը մէկ միլիոն թոն ածուխ կ'արտադրէ , ինչ որ չորս միլիոն թոն կ'ընէ մէկ ամ – սուան գործադուլի համարը այլ խօսքով՝ չորս հարիւր միլիոն ֆրանքի կորուստ մը ։ Աւտր փոխարէն սակայն, երկու հա – րիւր հազար բանուորներու ամսականնե – րը չեն վճարուիր , ինչ որ 150 միլիոն կը հաշուուի մօտաւոր ձեւով ։ Ուրեմն մէկ ամսուան համար երկու հարիւրէն 240 միլիոն ֆրանք է բուն կորուստը ։

պատան Լեւ Նիկուլին մանրամասն տեղե – կութիւններ կուտայ մառեչալ Թուխա – չեւսկիի զնդակահարման մասին ։ Գեր – մանական եւ բրիտանական աղբիւրներու վրայ հիմնուելով, Նիկուլին կը գրէ թէ բուն պատասխանատուները Հիթլերն ու անոր խորհրդատուները՝ Հէյտրիխ , Պե – րենս եւ Նաույոքսն են, որոնք կեղծ փաս – տաթուղթերու տակ Թուխաչեւսկիի տոռ – պրոյութիւնը կեղծած են հատատուելու համար թէ մառեչալը դաւաճան է ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախ – կին նախագահը՝ ձէլալ Պայար յաղթա – կան մուտք մը գործեց Անգարա ։ Ծանօթ է որ վեց ամսուան համար ազատ է , ա – ռողջական պատճառներով ։

ՄԵՔՍԻՔԱՅի նախագահը՝ Լոփէզ Մա – թէոս եւ կինը պաշտօնական հիւրերն են Ֆրանսայի ։ Այս այցելութեան գլխաւոր դրդապատճառը տնտեսական է , նկատի առնելով որ Լատին Ամերիկա խիստ մը – տահոգ է եւրոպական Հասարակաց Շու – կայէն ։ Մեքսիքա սուրճ, բամպակ եւ եր – կաթ արտադրող երկիր մըն է ։

ԳԱՀԻՐԻԷ մէջ գնդ· Պումեդիէն խան – դուխտութեամբ ընդունուեցաւ ։ Ալժե – րիոյ Պաշտպանութեան նախարարը յայ – տարարեց եգիպտական մամուլին թէ ա – րաբական երկիրներու մէջ անցած – դարձածը մօտէն կամ հեռուէն կապ ու – նի Ալժերիոյ կացութեան հետ եւ եկած է աւելի մօտէն ուսումնասիրելու համար այդ դէպքերը որպէսզի կարենան կար – ծիք յայտնել քանի որ Ալժերիա արաբա – կան ամբողջականութեան մաս կը կազ – մէ ։

ՊՒՏՐՈՒԹԻՆ կը հաղորդեն որ Սուրիոյ Ցեղափոխական Խորհուրդը քաղաքացիա – կան եւ քաղաքական իրաւունքներէ զըր – կած է 74 անձնաւորութիւններ , ինչ որ մեծ յուզում յառաջ բերած է ։ Այս առ – թիւ կը յիշուի թէ 1961 Սեպտեմբեր 28ի անկախացողական չարժումին առեն ալ , Նասր նման բան մը ըրած է , 360 անձնա – ւորութիւններ չնորհազրկելով ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅի «Իզվեստիա»ն Հրեա – ներէ նամակներ կը հրատարակէ , որոնք կը յայտնեն թէ հակահրէական հալա – ծանք չկայ Խորհ· Միութեան մէջ եւ թէ ինչ որ ունին, իրենց երջանկութիւնը , խորհրդային իշխանութենէն ստացած են ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔի օրաթերթերու գրաչար – ները ի վերջոյ որոշեցին աշխատիլ , 107 օր գործադուլէ ետք ։

ՏԻՑՎի ՄՈՒՌ որ զգայազրկ ինկած էր առջի օր ռինկին վրայ, պոքսի ախո – յեանական հանդիպումի մը ընթացքին , մեռաւ ։ Կոփամարտի 217րդ գոհն է ։ 29 տարեկան էր եւ հինգ զաւկի հայր ։ Պա – պը խիստ յայտարարութիւն մը ըրած է այս առթիւ եւ հաւանական կը նկատուի որ Վատիկան արգիլէ կոփամարտը ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄԱԼԻՆՈՎՍԿԻ , Խորհ· Մի – ութեան Պաշտպանութեան նախարարը ձաքարթա հասաւ ։ Տասը օրուան այցե – լութիւն մը պիտի կատարէ Ինտոնեզիա փոխարինելու համար իր պաշտօնակիցին ճամբորդութիւնը՝ Խորհ· Միութիւն ասա – կէ երկու տարի առաջ ։

ՊԱՂՏԱՏԻՆ հասած լուրերը կը հաստա – տեն թէ համայնավարներու ձերբակալու – թիւնը կը չարունակուի ։ Պասրայի կազ – մին զեկավարները ձերբակալուած են եւ կարեւոր փաստաթուղթեր գրաւուած ։

ՄՈՍԿՈՒԱ լուծած է, կ'լսուի, Սու – րիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի համայնա – վար կուսակցութեանց կեդրոնական կո – միտէները որոնք կը մեղադրուին իբրեւ սթալինական ։

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԼՌՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Այն օրէն ի վեր, երբ Խրուշչեւի ճառը Սթալինի դէմ դարձաւ հանրածանօթ, համայնավար երկիրներու մէջ բերանները քիչ մը բացուեցան, եւ արտօնուեցաւ, որ լեզուները քիչ մը քակուին :

Անոնք, որ չգիտցան օգտուիլ պատեհութենէն՝ առանց արտօնուած սահմաններէն դուրս ելլելու, տուժեցին : Մանաւանդ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ պատկառելի է թիւը նմաններու :

Սակայն բազմաթիւներ յաջողեցան կրկնակի արուեստին մէջ : Թէ ըսել—գէթ մասամբ — ինչ որ կ'ուզէին ըսել եւ թէ ըսել այնպէս, որ ոչ իրենց ազատութիւնը եւ ոչ ալ գլուխը վրայ տան :

Մեզ կը հետաքրքրէ ոչ միայն այն, որ ըսուեցաւ, այլեւ այն, որ չըսուեցաւ :

Սակայն նախ՝ փակագիծ մը :

«Թաս»ի վերջին մէկ հաղորդագրութենէն կը տեղեկանանք, թէ անցեալ Մարտ 7 – 8ին, դռնփակ նիստի մը մէջ, Խրուշչեւ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղած է արուեստագէտներուն ու գրողներուն եւ պատգամած, որ անոնց ստեղծագործութիւնը պէտք չէ հեռանայ « սոցիալիստական իրապաշտութենէն » :

Ըստ բոլոր տուեալներուն, պատահական հանդիպումի մը ընթացքին չէ, որ տրուած է այս ազդարարութիւնը :

Անցեալ Դեկտեմբեր 17ին, Խրուշչեւ գրողներուն հետ հանդիպում մը ունեցած էր, շատ աւելի անպաշտօն առիթով մը եւ դատապարտած էր վերացական եւ արդիական արուեստը :

Այդ թուականէն ասդին Կոմունիստ կուսակցութիւնը տենդագին պատրաստութեան մէջ էր գրողներու հանդիսաւոր համագումարի մը համար : Քանի մը անգամ նման համագումարի մը համար թուական ճշդուեցաւ, ապա՝ յետաձգուեցաւ :

Այս համագումարն է, որ ի վերջոյ տեղի ունեցած է :

Արդարեւ, Մարտ 7ին բացուածը ամէնէն պատկառելի ժողովն է, որ անցեալ քանի մը տարիներուն տեղի ունեցած է :

Միշտ ըստ «Թաս»ի, ներկայ եղած են ոչ միայն ամբողջական կազմը Կոմկուսի նախագահութեան, ոչ միայն՝ կուսակցական ու կառավարական բոլոր առաջնորդները, այլեւ եօթը հարիւրէ աւելի մտաւորականներ :

Եւ Խրուշչեւ արուեստագէտներուն եւ գրողներուն բացատրեր է, թէ իրենց պարտականութիւնն է «զարգացնել իրապաշտութիւնը՝ արուեստի եւ գրականութեան մէջ, այնպիսի պայմաններու մէջ, ուր ամբողջական թափով համայնավար հասարակութիւն մը կառուցուի» :

Արուեստագէտներն ու գրողները ի՞նչ ըսած են, ի՞նչ հարցուցած են, ի՞նչ պատասխանած են՝ չենք գիտեր :

Մանաւանդ ներկայ պայմաններուն մէջ ի՞նչ առարկած են՝ նմանապէս չենք գիտեր :

Գիտենք սակայն, քանի որ «Թաս» յատկապէս կը շեշտէ այս պարագան, որ համագումարին մէջ երեւան եկեր է, ստեղծագործութեան զանազան մարզերու ներկայացուցիչներու բացարձակ միաձայնութիւն » :

Խ. Միութեան մէջ կայ ու կը մնայ ամենագէտ ու ամենակարող մէկ անհատ, որուն խօսքն ու թելադրութիւնը անվիճելի, անվերաքննելի եւ անառարկելի են — Խրուշչեւ :

Խ. Միութեան մէջ կայ ու կը մնայ չարագուշակ այն իրողութիւնը, որ երբ այդ մէկ անհատը իր վճիռը կ'արձակէ որեւէ հարցի շուրջ, ապա բոլոր ենթականները (թէկուզ ի սրտէ եւ ամբողջ էութեամբ հակառակ ըլլան վճռին), այնուամենայնիւ, անոր համամիտ են բացարձակ միաձայնութեամբ :

Սակայն, անշուշտ, Խրուշչեւ Սթալին չէ' ...

Իր շահերը տակաւին կը պահանջեն, որ, խորհրդային սահմաններէն թէ' ներս եւ թէ դուրս, իր մասին տիրէ այն կարծիքը, թէ ինք անհամեմատ աւելի «ազատական » է, քան իր նախորդը, թէ ինք անոր ոճրային նկարագիրը չունի, թէ բոլոր պարագաներուն եւ պայմաններուն մէջ, ինք կը մնայ երկու չարեաց փոքրագոյնը :

Համայնավարութիւնը սակայն իր ներքին անխախտելի կանոնը ունի : Այն, որ եթէ հնարաւոր է սահմանափակ ու ժամանակաւոր « ազատականութիւն » մը շահագործել իշխանութեան կատարին հասնելու համար,— ապա, հասնելէ ե'տք, կատարին տեղաւորուելէ ետք, հոն մնալը միշտ աւելի ու աւելի դժուար կը դարձնէ «ազատականութիւն»ը :

Եղան բազմաթիւ շրջաններ, Սթալինի կեանքին մէջ, երբ թուեցաւ, թէ ան «փոխուած»է, թէ իսկապէս տրամադիր է «զիջումներ» ընելու, թէ կը պատրաստուի խորհրդային իրականութեան մէջ « բարեփոխութիւններ» մտցնելու, թէ խորքին մէջ իրապէս որ «իմաստուն» եւ « հեռատես » առաջնորդ է, թէ Սթալինի մէջ ալ «մարդկային»ը վերջապէս մեռած չի կրնար ըլլալ : Այս ու նման անթիւ ածականներ մենք քաղեցինք Արեւմուտքի « սովետագէտ » գրիչներէն :

Իրողութիւնը սակայն եղաւ այն, որ քանի տարիները անցան, Սթալին — ո՞վ գիտէ, թերեւս նոյնիսկ հակառակ իր կամքին, բայց հարկադրաբար — ստիպուած եղաւ մտածելու եւ մտահոգուելու առաջին հերթին իր մենատիրութեան պահպանման մասին : Մտասեւեռում մը դարձաւ, թէ կրնայ մէկը զինք տապալել, հալածախտէ վարակուեցաւ մենակալը, որովհետեւ կը վախնար, որ զինք կրնան փոխարինել : Ամբողջ մնացեալը միայն հետեւանքն էր այս իրողութեան :

Խրուշչեւ հալածախտէ բռնուած չէ ...

Դառնանք մեր նիւթին սակայն :

Ըսինք, որ մեզ կը հետաքրքրէ ոչ միայն այն, որ ըսուեցաւ անցեալ համեմատաբար ազատ տարիներուն, այլեւ այն, որ չըսուեցաւ :

Զըսուածին տարողութիւնը ըմբռնելու համար, անհրաժեշտ է գէթ քանի մը քաղուածքներ ընել ըսուածէն :

Մենք քաղուածքները պիտի ընենք ոչ թէ Հայաստանի, այլ Արեւելեան Եւրոպայի եւ ռուս գրողներէ :

Երկու լեհ գրողներ, «հակասթալինեան » շրջանը սկսելէ ետք, ձեռնարկեցին գրական նոր պարբերաթերթի մը հրատարակութեան՝ «Եւրոպա» անունով : « Եւրոպա»յի կեանքը շատ կարճատեւ եղաւ սակայն$ իսկ երկու գրողները՝ անդամ Համայնավար կուսակցութեան՝ տըւին իրենց հրաժարականը, ապա նետուեցան բանտ :

Ինչո՞ւ արդեօք :

Այս երկուքէն գլխաւորը՝ Ադամ Վազիկ « Բանաստեղծութիւն՝ երէցներու » համար կտորի մը մէջ, վկայելէ ետք, որ մարդիկ.—

« Ծովի ջուր կը խմեն, սակայն այնպէս կը ձեւացնեն, որ խմուածը օշարակ է, ապա տուն կ'երթան եւ իրենց խմածը կը փսխեն»,

Եւ հաստատելէ ետք, որ այսօր.

« Լեհաստանի մէջ կան խնձորներ, սակայն անմատչելի՝ լեհ մանուկներուն համար :

« Կան հիւանդ երախաներ, սակայն անտեսուած ոճրային բժիշկներու կողմէ,

« Կան տղաք եւ աղջիկներ, որոնց կը պարտադրուի ստել,

« Կան արդարութեան սպասող մարդիկ, որոնք շա՛տ երկար են սպասեր » :

(Եւ ամբողջ շարք մը նման «կան»երու)

Իր կտորը կ'աւարտէ սրտաճմլիկ կոչով մը .

« Կոչ կ'ընենք յանուն այն մարդոց, որ այլեւս յոգնեցան աշխատելէ .

« Որ յստակօրէն զանազանուին խօսքն ու գործը ,

« Որ հնարաւոր դառնան ճառագայթը՝ ճշմարտութեան եւ հասկը՝ ազատութեան,

« Եւ այս կոչը կ'ուղղենք Պարտիայի միջոցով» :

Պարտիայի պատասխանը սակայն, ինչպէս ըսինք, եղաւ փակել նման կտորներ հրատարակող պարբերականը եւ անոր գլխաւոր երկու խմբագիրները բանտ նետել :

Ուրիշ լեհ գրող մը՝ Մարէք Հլասքօ « Ճամբայ կ'ելլենք դէպի երկինք» խորագրով իր նորավէպին մէջ, լոյս տեսած 1956ին, դարձեալ Լեհաստանի մէջ տիրող պայմաններուն անդրադառնալէ ետք, տեղ մը հերոսին բերնով կը վկայէ .

« Եթէ դոնէ չգիտնայի, թէ ինչպէս էին պայմանները ասկէ առաջ : Այն ատեն պիտի մտածէի, որ այժմ դժոխքի մէջ կը գտնուինք : Ես դժոխքին չեմ հաւատար, սակայն եթէ ըլլար նման տեղ մը՝ մեր ներկայ կեանքը աւելի դէշ է, քան նոյնիսկ դժոխքը » :

Այլեւս ազատ քաղաքացի չէ այս տողերուն հեղինակը :

Անշուշտ նաեւ բուն Մոսկուայի մէջ արտայայտուողներ եղան :

« Լիտերատուռնայա Մոսկուա» պարբերականի 1956 Դեկտեմբերի թիւին մէջ լոյս տեսաւ Ալեքսանդր Եաշին անունով երիտասարդ գրողի «Յենակները» խորագրով մէկ պատմուածքը, որուն մէջ Պիոտրը Կուզմիչ անունով կոլխոզի անդամ դիւղացի մը անվարան կը քննադատէ Կոմկուսի լիազօրը եւ տեղ մը կը բացագանչէ .

« Կը կարծէ, որ կուսակցութեան հեղինակութիւնը պիտի պակսի, եթէ ժողովուրդին հետ խօսի մարդու պէս, շիտակ : Կարծես թէ չի գիտեր, որ այս կոլխոզին մէջ օրավարձքը 100 կրամ է. կը կրկնէ ու կը կրկնէ, թէ «օրավարձքը ամէն տարի կը բարձրանայ, բարգաւաճումը անվերջ կը զարգանայ» : Կարծես լուր չունի, որ կոլխոզին մէջ մէկ հատ կով չմնաց , եւ կը շարունակէ նոյն յանկերգը, թէ «կը բարձրանայ նախիրին թիւը կոլխոզին մէջ ամէն տարի, կը բազմապատկուի նախիրը միշտ» : Ինչո՞ւ չըսեր պարզ ու շիտակ. «Գիտենք, ձեր պայմանները լաւ չեն, բայց ... աւելի լաւ պիտի ըլլան» : Թող ըսէ այս, այն ատեն ժողովուրդը թերեւս աւելի սրտով երթայ գործի » :

ԷՕԺԷՆ ՏԸԼԱՔՐՈՒԱ

(1798 – 1863)

Ծնած 1798 Ապրիլ 26ին, Էօժէն Տըլաքրուա, որ կ'ենթադրուի թէ համբաւաւոր Թալըրանի ապօրինի զաւակն է, երիտասարդ տարիքէն ցոյց տուած է ուժեղ անհատականութիւն մը եւ բացառիկ ուշիմութիւն մը : Մատղաշ տարիքէն իսկ, իր բնական հրայրքը զինք կը մղէ դէպի երաժշտութիւն, որուն ան կը նուիրուի իր ամբողջ խանդով : Աւելի ուշ միայն, անոր ուշադրութիւնը պիտի ուղղուի դէպի նկարչութիւն : Տիրանալէ ետք դասական դաստիարակութեան, Էօժէն կը մտնէ գեղարուեստից վարժարանը եւ նկարիչ Կերէնի աշխատանոցը : Իր դաստիարակին ուղղութիւնը եւ ըմբռնումները շատ քիչ կը հրապուրեն, սակայն, երիտասարդ Էօժէնը : Այդ թուականներուն, ապագայ մեծ նկարիչը կը սկսի աշխատիլ Լուվրի թանգարանը, ընդօրինակութիւններ ընելով հին վարպետներու գործերէն : Անոր հանդիպումները երիտասարդ Ժերիքոյի հետ, որ նոր շունչ մը կը բերէր նկարչութեան մէջ, կ'ըլլան վճռական ազդակներ Տըլաքրուայի ապագայ գործունէութեան համար : Օժտուած կրքոտ եւ բուռն նկարագրով, Տըլաքրուա այդ թուականներուն իսկ կը սկսի գտնել իր ուրոյն ճամբան :

Իր հարուստ երեւակայութիւնը եւ յախուռն բնաւորութիւնը անոր ընտրել կուտան կռիւներու, պատերազմներու, որ սորդութիւններու եւ ջարդերու նիւթեր, ուր ամէն բան շարժման մէջ է շարունակ եւ ուր մարդիկ կը տառապին թէ ֆիզիքապէս եւ թէ բարոյապէս , ծառացած իրարու դէմ :

1822 թուականը կ'ըլլայ անոր գեղարուեստական ճշմարիտ սկզբնաւորութեան տարին, երբ ան կ'արձանագրէ յաջողութիւններ, բայց նաեւ կը լսէ բուռն քննադատութիւններ : Անոր «Տանթէ եւ Վիրգիլիոս...» նկարը (1822), յանդուգն եւ «գայթակղեցուցիչ» արուեստի արդիւնք նկատուեցաւ : Եւ այդ օրերէն իսկ ցոյց կուտայ հիմնական տարբերութիւնը, որ կար իր եւ նկարիչ Տավիտի ըմբռնումներուն միջեւ : Իր առաջին ցուցահանդէսէն մինչեւ 1832, Տըլաքրուայի ներշնչման աղբիւր կը հանդիսանան պատմական եւ գրական նիւթերը : 1831ին Ֆրանսայի պատմութեան մէջ տեղի ունեցող իրադարձութիւնները, որոնց հան-

Եաշին իր այս գրութեան համար ամենախիստ կերպով քննադատուեցաւ ոչ թէ լոկ պարտիայի գրադատներուն, այլեւ նոյնինքն Խրուշչեւի կողմէ :

ԲԷԳԼԱՐ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

(1 Շար)

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՈՅԻ ԿԵԱՆՔԸ

Սիրային ու սեռային զուսպ կեանքի բժշկական ազդարարութեան, Հիւկօ ըզմայլելի միամտութեամբ մը, կը պատասխանէ .—

— Բայց, բժիշկ, վստահ եղէք, բնութիւնը կը տեղեկացնէ ինծի պատահելիքը ...

1881ին, ազգային ձեւով կը տօնուի բանաստեղծին ութսունամեակը :

Յաղթական կամար մը կը կանգնեն Էյլոյի պողոտային վրայ, ուր կը բնակէր այդ շրջանին, եւ որ շուտով իր հին անունը թողլով պիտի կոչուէր «Վիկտոր Հիւկոյի պողոտայ» : Բազմահազար նամակներ կը սկսին հասնիլ, պահարանին վրայ հետեւեալ պարզ մակագրութեամբ. — Պարոն Վիկտոր Հիւկոյի, իր պողոտային մէջ...» : Փարիզի ժողովուրդը կը հրաւիրուի տողանցել բանաստեղծին տան պատուհաններուն տակ ...

Այդ պահուն, վերը, պատուհանին առջեւ կեցած իր երկու թոռնիկներուն՝ Ժաննի եւ Ժորժի միջեւ, առանց կարեւորութիւն ընծայելու ձմեռնային խիստ եղանակին, Վիկտոր Հիւկօ ամբողջ օրը կը դիտէր վեց հարիւր հազարէ աւելի իր հիացողներուն տողանցքը, արդար հըպարտութեան մը ժպիտը դէմքին :

Անողոք հարուած մը եւս կուգայ պահ մը մթագնել ծերունի բանաստեղծին ուրախ երկինքը :

1883 Մայիս 11ին, Ժիւլիէթ Տրուէ կը մահանայ , 77 տարեկանին :

Խեղճ կնոջ մահէն քանի մը ամիսներ առաջ, Հիւկօ, յաւերժացնելու համար իրենց բարեկամութեան յիշատակը, Ժիւլիէթին նուիրած էր իր լուսանկարը՝ հետեալ մակագրութեամբ՝ «Յիսուն տարիներու սէրը, ամէնէն չքնաղ ամուսնութիւնն է ...» :

Արդարեւ, այս մակագրութիւնը միակ վարձատրութիւնը կ'ըլլայ տարաբախտ Ժիւլիէթին, որ խռովայոյզ կեանքի մը ընթացքին կուտայ ամենացայտուն օրինակը անկեղծ ու անվերապահ սիրոյ մը :

×

Իր կեանքին վերջին օրերուն, Վիկտոր Հիւկօ ինքզինքը բոլորովին կը նուիրէ բարի գործերու : Կը միջամտէ ի նպաստ բազմաթիւ դատապարտեալներու, անոնց պատիժները մեղմացնելու համար : Կ'ընդդիմանայ Հրեաներու դէմ ծրագրուած «բոկրոմ»ներու : Վերջապէս կը ներկայանայ իբրեւ «պահապանը մարդկային հսկայ հօտերու ...» :

Զարաշուք արկածը կը պատահի 18[illegible] Մայիս 18ին :

Թոքատապ մը կը զգետնէ զինքը : Վերջին պահուն, սակայն, ճակատագրական պահուն, կը յօրինէ հետեւեալ կատարելատիպ տողերը, որոնք կը պատկերացնեն իր կեանքը, բոլոր մարդոց կեանքերը :

« Հոս է որ կը սկսի պատերազմը՝ գիշերիկին եւ գիշերին ...» :

Կը մեռնի Մայիս 22ին : «Փոթորիկ մը կայծակ եւ կարկուտ Փարիզի երկնակամարին վրայ կ'իջնեն նոյն պահուն, ծերունի աստուածը հոգեվարքի մէջ է»

Մայիս 31ի գիշերը մահաշուք՝ յաղթական թափօրը կ'ընկերանայ բանաստեղծին աճիւններուն , Էթուալ մինչեւ Պանթէոն :

Դագաղը՝ համաձայն հանգուցեալ փափաքին, զետեղուած էր պարզ, խոնարհներու յատուկ մեռելակառքի մէջ :

Երկու միլիոն Ֆրանսացիներ կը հետեւին կառքին ...

Մարդկային պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ժողովուրդ մը մատուցանէր իր բանաստեղծին այնպիսի յարգանք մը, որ մինչեւ այդ ատեն վերապահուած էր միայն Վեհապետներու եւ զինուորական Պետերու :

(10 եւ վերջ)

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՍՈՒՂ ԿԻՆԵՐԸ

Կիները այսօ՞ր աւելի սուղի ապրանք կ'ըլլան այրերուն, թէ անցեալին աւելի սուղ կ'արժէին: Սուղ ըսելով՝ պէտք է հասկնալ՝ ժամանակ, անձկութիւն, դը-րամ, արիւն եւ յաճախ՝ շատ աւելին ալ:

Մեր դարուն, կին մը ի՞նչ կ'արժէ մեզի:

Հազարաւոր դարեր առաջ, Միջերկրականի մէջ, ծովահարսերը (սիրէն) մահուան կ'առաջնորդէին նաւորդները, ա-նոնց նաւերը ժայռերուն վրայ զրկելով: Հին Հելլէններուն, հազարաւոր կեանքեր եւ անպատմելի կործանումներ արժեց Հեղինէն (Էլէն):

Բայց, մեր օրերուն ալ, աշխարհի ա-մէնէն հարուստ մարդիկը, իրենց ասպարէզը եւ նոյնիսկ իրենց հարստութիւնը կը զոհեն Զա – Զա Կապորի կամ Քիմ Նովաքի պէս կախարդուհիի մը համար: Կղէոպատրայի շուայտ հացկերոյթները, ամբողջ հարստութիւն մը կ'արժէին: Բայց, դեռ այսօր ալ կան կիներ, որ ա-հագին հարստութիւն ունին եւ իրենց մէկ քմայքին համար հսկայական գումարներ կրնան ծախսել: Ամերիկայի քառասունը-հինգ միլիառատէրերուն մէջ ինը կիներ կան: Դրամատուներու մէջ պահ դրուած գումարներու մեծագոյն մասը տկար սեռին կը պատկանի:

Հետեւաբար, այսօր ալ կիները սուղի ապրանք կ'ըլլան այրերուն: Կան շատ մը կիներ որոնք տնտեսական սնանկութեան կ'առաջնորդեն իրենց ամուսինները, ա-մուսնալուծումէ վերջ անոնց հարստու-թենէն մեծ բաժին պահանջելով:

Ուրեմն, այսօր որո՞նք են ամէնէն սուղ կիները:

ՈՒԻՆՏՍԸՐԻ ԴՔՍՈՒՀԻՆ

Առաջին գծի վրայ կուգայ Ուինտսը-րի դքսուհին, որ 1936ին, Անգլիոյ այն ատենուան թագաւորին՝ Էտուըրտ Ը.ին ստիպեց գահը զոհել իր սիրոյն: Անգլիոյ պատմութեան մէջ առաջին ան-գամ է որ, թագաւոր մը իր գահէն կը հրաժարէր, ամուսնանալու համար ամե-րիկուհի Ուոլլիս Սիմփսընի հետ, որ 2 անգամ ամուսնալուծուած էր: Այս հով-ուերգութիւնը իրեն արժեց՝ իր թագաւո-րական ստացուածքները որոնց արժէքը 47 միլիոն տոլար էր, իր ընտանիքին թշնամանքը, երկրագունդի մէկ չորրոր-դէն բաղկացած կայսրութեան մը վրայ իր թագաւորութեան իրաւունքները: 42 տարեկանին, Էտուըրտ այս բոլորէն հր-աժարեցաւ՝ կնոջ մը համար:

ՊԵԿՈՒՄԸ

Իսլամներու հոգեւոր պետ Աղա Խանի այրին, որ այսօր 56 տարեկան է, 1930-ին, «միս Ֆրանսա» ընտրուած էր: Իր բուն անունը Իվէթ Լապրուս էր: 1944ին ամուսնացաւ Աղա Խանի հետ, որ աշ-խարհի ամէնէն հարուստ մարդը կը նը-կատուէր: Ըստ կարգի, անոր չորրորդ կինն էր: Անոր մահէն ետք, ժառանգեց անոր հարստութիւնը: Պեկումը ներկայիս ունի թանկագին քարերու ամէնէն մե-ծարժէք հաւաքածոն: 1949ին, գողերը իր ապարանքէն գողցան մէկ քանի ադա-մանդներ, որոնց արժէքը 850 հազար տո-լար էր: Աղա Խանի իրական հարստու-թիւնը անկարելի է գիտնալ:

ՏՈՐԻՍ ՏԻՒՔ

«Ոսկեղէն աղջիկը» կը կոչուի: 1925-ին ժառանգեց հսկայ հարստութիւն մը եւ «աշխարհի ամէնէն հարուստ աղջիկը» տիտղոսը: Երբ այդ աղջնակը ճամբոր-դէր, կառաշարին մէջ իր առանձին վա-կոնը կ'ունենար: Այսօր, իր հարստու-թիւնը կը հաշուուի երկու հարիւր մի-լիոն տոլար: Ութ բազմայարկ շէնքեր ու-նի Նիւ – Ճըրզիի, Հավայեան կղզինե-րուն եւ Հոլիւուտի մէջ: Քմայքի համար գնեց Պիվըրլի Հիլսի մէջ գտոնուող Ռո-տոլֆ Վալենթինոյի ապարանքը: Տորիս Տիւք աշխարհի ամէնէն ճոխ հանդերձա-րանը ունի եւ իր զգեստները կ'ընտրէ իր արամադրութեան տակ գտոնուող լուսա-ւոր ցանկի մը հիման վրայ: Բնականա-բար, չի կրնար յիշել իր բոլոր զգեստ-ները: Տորիս Տիւք հակառակ իր հսկա-յական հարստութեան՝ երջանիկ չեղաւ: Երկու անգամ ամուսնացաւ եւ ամուսնա-լուծուեցաւ:

ՊՈՊՕ ՌՈՔՖԵԼԼԸՐ

Ուինթրոփ Ռոքֆելլըրի կինը: Իր բուն անունը Պարպարա Սիրըս էր: Երբ «միս Ամերիքա» ընտրուեցաւ՝ Ռոքֆելլըր սի-րահարեցաւ եւ հետը ամուսնացաւ: Հինգ տարուան ամուսնական կեանքէ վերջ, 1954ին, բաժնուեցաւ անկէ: Վեց միլիոն տոլար վճարեց եւ ստիպուեցաւ հարըս-տութեան մէկ մասն ալ անկէ ունեցած զաւկին տալ:

Պոպօ ամուսնալուծման վճռի արձա-կումէն ետք ըսած էր. «Ապրելու համար, երկու միլիոնը կը բաւէ ինծի: Բայց, ա-ւելի ուզեցի՝ զաւկիս Փօլին համար»:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՍՈՒՐԱՅԵԱ

Պարսկաստանի Շահին կինը եղաւ եօ-թը տարի եւ գահին վրայ իր իրաւունք-ները կորսնցուց՝ որովհետեւ, չկրցաւ գահաժառանգ մը տալ: Սորայա շատ սուղի ապրանք եղաւ Շահին: Թեհրանի մէջ տեղի ունեցած իրենց ամուսնութեան հրաւիրուած էին երկու հազար հոգի: Արքայական Ամոլը, մայրաքաղաքի փո-ղոցները ճեղքեց ոսկեդրուագ կառքով: Շահին մայրը, իբրեւ նուէր, ժողովուր-դին մարգարիտներ եւ զարդեղէններ բաժնեց: Երբ Սորայեա չկրցաւ զաւակ ունենալ, 1958ին բաժնուեցաւ: Բայց, մինչեւ այսօր, Շահը տարեկան վաթսուն հազար տոլար կը վճարէ իշխանուհիին ապրուստին համար:

ԷԼԻԶԱՊԷԹ ԹԷՅԼԸՐ

Երբ Հռոմի մէջ օԿղէոպատրա» ժապա-ւէնի նկարահանումը վերջացաւ, «Ֆոքս» ընկերութեան նախորդ նախագահ Պ. Սքուրաս յայտարարած էր. «Մարքօ Ան-թօնիօ եւ Կեսար այնքան տաղտուկ չու-նեցան Կղէոպատրայի հետ, որքան ես ունեցայ Էլիզապէթ Թէյլըրի հետ»: Ժա-պաւէնը արժեց մօտաւորապէս ութ մի-լիոն տոլար Թէյլըր ընկերութեան արժեց երկու միլիոն 250 հազար տոլար: Ուրիշ ոչ մէկ ատեն սինեմայի դերասանուհի մը, միայն մէկ ժապաւէնով այս դրամը արժած է: Այս գումարին մէջ չեն Թէյ-լըրի հիւանդութեան ատեն ընկերութեան վճարած ծախքերը:

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Մարտ 3ին, նախաձեռ-նութեամբ Իրաքի Ազգ. Թեմական Խոր-հուրդի հոգեհանգստեան պաշտօն կա-տարուած է նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ, նորոգ հանգուցեալ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին յիշատակին: Նոյն օրը նը-ման պաշտօներ կատարուած են Մուսու-լի, Քէրքիւքի եւ Պասրայի մէջ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ծանօթ ազգայիններէն՝ Աքսոր Գասարճեան, Պուրճ Հա-մուտի նոր Սիս թաղի առաջար-կին վրայ յանձն առած է հոգալ ազգային Լուսինեան վարժարանի մանկապարտէզի շինութեան ամբողջ ծախքը: Առ ի գնա-հատութիւն, Թեմին ազգ. վարչութիւնը որոշած է վարժարանը վերակոչել՝ Ազ-գային Աքսոր Գասարճեան վարժարան:

դէպ անտարբեր չէր, առիթ կուտան նը-կարիչին՝ ստեղծելու իր ամէնէն յատկա-նշական գործերէն ոմանք:

Այդ տարիներուն ան առիթ կ'ունենայ այցելելու Մարոք, ուրկէ կը վերադառ-նայ նոր շունչով եւ փաստական հարուստ պաշարով մը: Այսպէս, իր ուշադրու-թեան առարկայ կը դառնայ առօրեայ մարդը, իր արուեստը կեդրոնացնելով ա-նոր հոյակապ եւ ազնիւ երեւոյթին, կեանքին եւ շրջապատին վրայ՝ առանց շեղելու իր վրձինի ժուժկալութենէն: Եղան քննադատներ, որոնք յայտարարե-ցին թէ Տըլաքրուայի նկարները աւելի շատ արդիւնք են անոր երեւակայու-թեան, քան իրականութեան:

1863ին, անոր մահէն յետոյ միայն, երբ քննուեցան անոր ձգած թուղթերը եւ գործերը, երեւան եկաւ այն մեծ «պայ-քարը», զոր Տըլաքրուա մղած էր ինքզին-քին դէմ՝ իրագործելու համար իր դե-դարուեստական իտէալը:

Ան, իր կեանքի ընթացքին վարձա-տրուեցաւ, անդամ ընտրուելով Ֆրանսա-յի Գեղարուեստից Ակադեմիային, իսկ մահէն վերջ դասուեցաւ ԺԸ. դարու նը-կարչական ամէնէն լուսաւոր դէմքերէն մէկը:

ԱԼԻՍ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՇՈՒՂ ԱԻԱՍԻ

Երեւանի յայտնի երաժիշտ, (Երաժշ-տանոցի ուսուցիչ) եւ երաժշտագէտ Ռո-բերտ Աթայան մի շատ արժէքաւոր նոր աշխատութիւն պատրաստած է Աշուղ Աւասի գուսանի կեանքի եւ գործունէու-թեան մասին:

Այդ առթիւ կարդում ենք աշուղների դերը Հայաստանի անցեալին մէջ և հաս-տատելի է դառնում, Հայերի բարձր ու խոր ընդունակութիւնները երաժշտապէս եւ այլապէս: Թէ ինչ աշխատանք, պատ-րաստութիւն էր պէտք այդ օժտուած մարդկանց մինչեւ աշուղի տիտղոս հաս-նելը, այդ հիանալի կերպով ներկայա-ցնում է հեղինակը: Այդ պատրաստու-թիւնը տեւում է շատ տարիներ.— քննու-թիւններ, բացատրութիւններ, անընդհատ աշխատութիւններ՝ մինչեւ վայելելու ա-շուղի բարձր տիտղոսը, ոչ միայն զուար-ճացնելու այլեւ զարգացնելու համար ժո-ղովուրդը: Նրանք թէ նուագում (սաղ, թառ), թէ երգում, թէ խոսում, թէ անցեալ դարերի պատմութիւնը անում են:

Աշուղ Աւասին երեք տարեկան հասա-կին շատ լուրջ հիւանդանում, կուրանում է: Չափազանց ընդունակ, խելացի եւ տաղանդաւոր լինելով, զարգանում է: Ռ. Աթալան մանրամասն նկարագրում է նրա կեանքը, թէ որչափ սիրուած է նա ժողովուրդի կողմից մինչեւ այսօր, սաղ ու թառ նուագելով, երգելով, ասելով դիմացել է իր խորին Ֆիզիքական դըժ-բախտութեանը:

Այդ գրքոյկին մէջ ընթերցողը կը տես-նի Աշուղի լուսանկարները մենակ եւ Ա-ւետիք Իսահակեանի հետ եւ մի շարք իր երգերի եւ իր բանաստեղծութիւնների:

Շատ արժէքաւոր աշխատանք, որ ռու-սերէն է գրուած: Երեւի այժմս թարգ-մանուած է հայերէն:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԵՐԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Վռամ, յարեց օրիորդ Ռուպինա, դուն այսօր հոս պիտի մնաս, տեսնենք ի՞նչպէս պիտի անցնենք օրը, վաղն ալ պիտի մնաս հոս, լաւ դիտեմ, այս փո-փոխական օդերով կարծեմ թէ քիչ մը դժուար է ճամբորդութիւնը:

— Օ՛, օ՛, օ՛, ձայնարկեց Վռամշա-պուհ, կը ներես, օրիորդ, մէկ բոպէ չեմ կրնար սպասել, այս քաղաքին մէջ, կ'ա-ճապարեմ, դիտէք, պէտք է շուտով հաս-նիմ ու միանամ ընկերներուս, որոնք պէտք է մինչեւ հիմա հասած ըլլան ար-դէն:

— Ոչ, ոչ, Վռամ, շեշտեց Քրիստա-փոր, սպասէ, տեսնենք, ինչպէս կը դառ-նայ օդը. եթէ տեղատարափը դադրի եւ ամպերը փարատին, այսօր իսկ կ'ընենք փորձը:

Յաճախորդները ներս կը խուժէին, շատերը թրջուած, յորդ անձրեւէն կը փախչէին ու կ'ապաստանէին սրճարանին մէջ, որուն կեդրոնը կը վառէր խոշոր, հսկայ վառարան մը:

Մէկ ժամէն աւելի տեւեց խառնակ օ-դը, բուք, անձրեւ, ձիւն, կարկուտ, փոթորիկ, եւ յեղափոխականներուն խումբը փակուած մնաց հոն, սրճարանին անկիւնը, իր վրայ հրաւիրելով միւս յա-ճախորդներուն հետաքրքրութիւնը:

Քրիստափոր Միքայէլեան, չորս ա-միսներէ ի վեր հաստատուած Պուլկա-րիոյ մէջ, գրեթէ կը ճանչնար բոլոր կա-րեւոր դէմքերը, պետական թէ քաղաքա-յին եւ թէ զինուորական շրջանակներուն մէջ, կը սիրուէր, կը յարգուէր, կը պաշտուէր գրեթէ բոլոր դասակարգերէն, որոնք իրմով կը ճանչնային հայկական յեղափոխութիւնը, եւ իր մէջ մարմնա-ցած կը կարծէին բովանդակ հայ ցեղին ծառացած վրէժը, դեռ անպատիժ, ա-րիւներանդ գահին վրայ սոնքացող ան-նման(?) դահիճին դէմ:

— Պարոն Քրիստափոր, ըսաւ Եոր-կանճէֆ, կ'երեւայ այսօր պիտի չկրնաք կատարել փորձերը, չէ՞:

— Տեսնենք, յարեց Քրիստափոր, վայրկեանէ վայրկեան կրնայ բացուիլ, տեղատարափը չափազանց տեւեց, կը յուսամ թէ պայծառ, գեղեցիկ երկինք մը պիտի յաջորդէ այս տարերքներու խառնակութիւններուն:

— Այնպէս է, յարեց Վռամշապուհ, ես ալ կը յուսամ թէ շուտով պիտի բաց-ուի օրը, Մարտը չի դիտեր թէ ճամբորդ եմ ես եւ թէ՝ վայրկեան մը չեմ կրնար սպասել:

Ներկաները, որոնք թէյի սեղանին շուրջը հաւաքուած էին, միահամուռ խնդացին:

— Վռամ, ըսաւ Ռուպինա, Մարտին հոգը հատեր էր, ճամբորդութի՞ւնդ պի-տի մտածէր:

— Կը տեսնե՞ս, յարեց Քէնտիրեան, հիմա պիտի բացուի:

Նոյն պահուն երկինքը, գոռաց, ուժ-գին տեղատարափ մը, սրճարանը խու-ժեցին ուրիշ նոր յաճախորդներ, գրեթէ զիրար կոխկռտելով, շատերը՝ առանց անձրեւանոցի:

— Տեսա՞ր, Վռամ, ծաղրեց Ռուպինա, ինչպէս բացուեցաւ օդը:

Վռամշապուհի սիրտը կը սեղմուէր, կը մտածէր թէ ինք պիտի չկրնար շա-րունակել ճամբորդութիւնը, եթէ օդերը չփոխուէին: Կամաց կամաց կը համա-կերպէր սակայն, կը խոնարհէր հարկին առջեւ, որ կը ներկայանար, կապելով զինք այսպէս Պուլկարիոյ մայրաքաղա-քին մէջ, ուր յատկապէս եկած էր արդէն մօտէն տեղեկանալու համար գործերու վիճակին: Սակայն, միւս կողմէ, կը խորհէր, եթէ պիտի ստիպուէր օրերով արգիլուած փակուած մնալ, գոնէ պէտք էր ժընեւ հեռագրէր եւ բացատրէր իր յապաղումին պարագաները:

— Պարոն Քրիստափոր, ըսաւ, եւս այս քաղաքին ձմեռը չեմ տեսած, արդեօք երկար պիտի տեւե՞ն այս անբարեխառ-նութիւնները:

— Ինչո՞ւ այդքան կը մտահոգուիս, Վռամ, կշտամբեց Քրիստափոր, այսօր չեմ յուսար թէ բացուի օդը, հետեւա-բար, փորձերը վաղուան կը ձգենք, հոգ չէ, այս գիշեր ինծի հիւր պիտի մնաս, վազը պտոյտի կ'ելլենք ընկերներով եւ փորձ մը կը կատարենք, կը տեսնես, որքան յառաջդիմած է գործը...

Սեղանին շուրջը բոլորուած, ժամերով կը խօսակցէին այսպէս, սպասելով որ տեղատարափը դադրէր եւ իրենք դուրս նետուէին սրճարանէն, ուր ապականուած էր մթնոլորտը մարդկային արտաշըն-չումներէն ու գարշահոտ բուրումներէն:

Սակայն օդը խառնակ էր, բարւոքուե-լու ոեւէ յոյս չկար դեռ. պահ մը կը դադրէր անձրեւը, կը լռէր քամին ու կը հանդարտէր փոթորիկը, բայց քիչ յե-տոյ, դարձեալ կը սկսէր աւելի կատա-ղի, աւելի ուժգին, այնպէս որ ոչ ոք կրնար ոտքը սրճարանէն դուրս նետել:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն Տիկին Երջանիկ Ուզունեան 50 ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի բարգաւաճ – ման համար իր մօր՝ Տիկին Բերուզ Ճըն– կըտըրկանի յիշատակին :

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի խը– նամակալութիւնը խորունկ կսկիծով կը ծանուցանէ իր բարերարին

ՋԱՐԵՀ ՓԻՒՐԿԻՒԼԵԱՆ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի առա – ւօտ, ժամը 5ին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու– նենայ Շորեքշաբթի (Մարտ 27), կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն : Նախագահութեամբ Հայրապե – տական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ.ի :

Խնամակալութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամուհիներէն, Ծնողքներէն, բարե – կամներէն եւ սանուհիներէն որպէսզի ներկայ ըլլան այս յուղարկաւորութեան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հ. Պայրամեան երեսուն Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի օգափոխու – թեան կայանին, փոխան Ծաղկեպսակի Տիկին Հ. Պահչէճեանի մահուան առթիւ (Տեսնալ «Յառաջ»էն) :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ.— Խմբագրութեան մօտ, Անգլիայէն նամակ ունի Պ. Եդ – ուարդ Աբրահեան :

Ս. ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ (ՓԱՐԻԶ)

Մեծ Պահոց ընթացքին ամէն Հինգշաբ– թի օր ժամը 18·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունե– նայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ քարոզ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ՝ ողբ. Տիկին Լուսիա Պօ – ղոսեանի յուղարկաւորութեան առիթով փոխան Ծաղկեպսակի չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Համբարձում Պետրոսեանէ քսան ֆր., նաեւ 30 պատարագի դրեստի : Պ. Շառլէ 10 :

× Ողբ. Տիկին Էլիզ Կիւմիւշեանի յու– ղարկաւորութեան առիթով՝ իր ամուսի– նը Պ. Կիրակոս Կիւմիւշեան նուիրած է 25 ֆր. : Նոյն առիթով փոխան Ծաղկե – պսակի, Պ. Ռուբէն Տէր–Յակոբեան 20, Պ. Մարտիկ 10 :

× Ողբ. Տաճատ Յակիմեանի յուղար – կաւորութեան առիթով՝ Պ. Վարուժան Պոզաճեան փոխան Ծաղկեպսակի 100, Պ. Պ. Գալփաքեան եւ Օննիկ Սինանեան 25ա– կան, Պ. Պ. Զենոբ Սիրմէճեան, Ալպէռ Փրոֆեթեան եւ Պոտիմիս 10ական :

× Կը խնդրուի նկատի ունենալ Ապրիլ 21 Թուականը : Կաթող. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի ըն– դունելութիւն, Լա Փլաժի մէջ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ– ՔՈՑԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Ց Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրօնական մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ, դասախօսութիւն մը թէյի շուրջ : Կարեւոր օրա – կարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայու– թիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յաջորդ դասախօսութիւնը այս Շորեք– շաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Քաւէի վեր – նայարկը :

Կը խօսի՝ Պ. ԳԱՒՌԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Պոլսոյ հայ համայնքին ներկայ վերաբերումը իր բարեսիրական կազմա– կերպութիւններուն հանդէպ :

ԱՂՔԱՏԱՒՆԱՄ

ՀՐԱՒԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը՝ Հինգշաբթի Մարտ 28, ժամը 20·30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Արդելք ունեցողները ընտրութեանց կը– նան մասնակցիլ գրաւոր ղրկելով իրենց քուէները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Փատէ : Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, կի– րակի, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միու – թեան : Մանրամասնութիւնները յետա – գային :

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ խնջոյք – պարահան – դէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի զոյգ սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կը պատ– րաստուի տօնելու Յաղթական Հերոսա – մարտի 48րդ տօնակատարութիւնը : Սալ Մազընոյի մէջ, Մայիս 12ին, Կիրակի : Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Առաջին առաքումով հասած լաթակազմ թէ թղթակազմ օրինակները սպառած ըլ– լալով, կը խնդրուի ապսպրանք ընողնե – րէն որ քիչ մը սպասեն : Քանի մը օրէն ընթացք կը տրուի իրենց դիմումին :

Կարելի է այժմէն ապսպրել թղթա – կազմ կամ լաթակազմ օրինակները, դի – մելով՝

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլիայի մէջ հայերէնի դա – սընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունե – նայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, էֆօլ Սէն Լուի, 11 Րիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր. եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակ – ցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի **ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), Տիկ. Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասա – նութիւն) :

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ կովկասեան եւ Հայկական պարերով :

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Ցակոբ Պարոնեանի « ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆ ՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պատմաճեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Երգ, նուագ, հայկական պարեր եւ ներկայացում :

Կը ներկայացուի ՄԱԼԽԱՍԻ
Զ Ա Ր Թ Օ Ն Ք Ը

Խմբական արտասանութիւն.— Ռուբէն Զարդարեանի՝ «Բագինի փառաբանութ»: ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (երգ), Կ'ընկերանայ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Հայկ. մեծ պարախումբը իր նոր յայտագրով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱԻԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Երիտասարդաց ուժերու կողմէ խնամեալ պատրաստութեամբ

Կը բեմադրուի

« ԲԱՐԱԲԲԱ »

Սրբազան թատերգութիւն 4 արար, առաջին անգամ ըլլալով հայերէն լեզուով

ՎԱՒԱՆՍ, Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրա – հին մէջ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Ապրիլ 5, Ուրբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, «Սինեմա Ռուայալ»ի սրահին մէջ :

ՏՒՍԻՆ.— Ապրիլ 6, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 13, Շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, Թէաթր Մազընոյի սրահին մէջ, 88 Րիւ տ'Օպանեը :

ԼԻՈՆ.— Ապրիլ 20, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, 6րդ Թաղապետարանին սրահին մէջ : Րիւ տը Սէզ :

Մուտքի տոմսերու դիները են 3 եւ 5 ֆր.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միջեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագիրներուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՐՏ

JEUDI 28 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9567 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9567

ՎՆԱՍՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

Ուոշինկթընէն պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը կը ծանուցանեն, թէ նախագահ Քենըտի ստորագրած է «պատերազմական պահանջ»ներու նախագիծ մը, որ յանձնուած է այդ նպատակով կազմուած յատուկ յանձնաժողովի մը, առ ի գործադրութիւն :

Ըստ «Հայրենիքի», պատերազմական պահանջներու վերաբերեալ այդ օրէնքը չորս տեսակ պահանջներ կը նշէ. Ա.— Այն կորուստները, որոնք առաջ եկած են Եւրոպայի եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ մասնաւոր սեփականութիւններուն փճացումով: զինուորական գործողութիւններու կամ այդ սեփականութիւններու դէմ ձեռք առնուած մասնաւոր միջոցներու պատճառով. Բ.— Այն կորուստները, որոնք առաջ եկած են նաւերու կամ նաւաբեռներու վնասներէն, զինուորական գործողութիւններուն իբրեւ հետեւանք : Գ.— Անոնք, որ պատերազմի պատճառով իրենց ապահովութիւնը կորսնցուցած են՝ նաւերու մասին եւ Դ.— Անոնք, որ մեռած են կամ անկարողութեան մատնուած եւ գոյքեր կորսնցուցած են նաւերու մէջ, բաց ծովու վրայ :

Այս վնասները պիտի հատուցուին ամերիկեան քաղաքացիներուն «Պատերազմական հատուցումներու հիմնադրամէն», որ գոյացած է Ամերիկայի մէջ գտնուող ճափոնական եւ գերմանական գրաւուած ստացուածքներու վաճառումէն :

Խնդրոյ առարկայ օրէնքը թոյլ կուտայ պահանջներու ծրագիր մը կազմել, աչքի առջեւ ունենալով Գերմանիան, Ալպանիան, Աւստրիան, Չեխոսլովաքիան, Լիթվանիան, Լեհաստանը, Եուկոսլաւիան, Չինաստանը, Հոնկ-Քոնկը, Պուրման, Ինտոնեզիան եւ Հնդկաչինը :

Մինչ այդ պատերազմական կորուստներու հատուցման ծրագիրներ կազմուած են արդէն Եուկոսլաւիոյ, Փանամայի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Խորհ. Միութեան դէմ :

Խնդրոյ առարկայ պահանջները կը վերաբերին Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին ամերիկեան քաղաքացիներուն եւ հաստատութեանց կրած վնասներուն :

Ինչ որ կը պահանջուի վերոյիշեալ օրէնքով, արդար է որ հատուցանեն այն բոլոր պետութիւնները, որոնք նախայարձակ եղան, տեղի տուին պատերազմի, պատճառ դառնալով անսահման արիւնահեղութեան եւ աւերումներու :

Խնդիր է թէ Միացեալ Նահանգները ի՞նչ չափով ի վիճակի պիտի ըլլան գանձելու նախատեսուած գումարները այն թշնամի երկիրներէն, որոնք վնասի ենթարկեցին ամերիկեան քաղաքացիները :

Շուրջ քսան տարի անցաւ Բ. Աշխարհամարտէն եւ այդ ուղղութեամբ գործնապէս ոչինչ կատարուեցաւ յօգուտ աղէտեալներուն եւ վնասի ենթարկուողներուն :

Կեանքը պիտի գայ ցոյց տալու, թէ նախագահ Քենըտիի ստորագրած նոր օրէնքը միայն թուղթի վրա՞յ պիտի մընայ, թէ պիտի ունենայ գործնական, դրական հետեւանքներ :

Կարգ մը երկիրներ, մասնաւորաբար Արեւմտեան Գերմանիա, ինքնաբերաբար փորձեցին դարմանել նացի վարչակարգին պատճառած վնասները, միլիառներ յատկացնելով պետական պիւտճէէն :

Ինչ որ ըրաւ ու կ՚ընէ Դաշնակցային Գերմանիան՝ արդարութեան տուրք մըն է եւ անհրաժեշտ է, որ զայն օրինակեն բոլոր այն պետութիւնները, որոնք այս կամ այն երկրին, այս կամ այն ժողովուրդին, անհատապէս կամ հաւաքաբար չարիք հասցուցին, պատճառելով մարդկային զոհեր եւ նիւթական աւերածութիւն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ

Ընկերային տագնապը կը շարունակուի նոյն ձեւով: Չորեքշաբթի օր, ուղեվարները երկու ժամ գործադուլ յայտարարած էին ամէն սպասարկութեան սկիզ մը, ինչ որ խանգարումներ յառաջ կը բերէր 24 ժամուան համար :

Միւս կողմէ կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները «գործունէութեան» շաբաթ մը կը սկսին: Ինչ որ կը նշանակէ թէ որեւէ ժամու եւ որեւէ տեւողութեամբ ելեկտրականութիւնը կրնայ կտրուիլ եւ այս Մարտ 28էն Ապրիլ 4 : Այս նոյն շրջանին կազը պիտի պակսի : Այս որոշումը տրուած է նկատի առնելով կառավարութեան «անորակելի ընթացքը» :

Ընկերային տագնապին առընչութեամբ յիշենք որ Եւրոպա թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանը զրոյց մը կազմակերպած էր. ԻԻ ԷՆ ԷՌ – ԻԻ ՏԷ ԹԷ երեսփոխան՝ Վալոնի եւ ընկերվարական երեսփոխան ու Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Կասթոն Տէֆէռի միջեւ :

Վալոն յայտնեց թէ հանքագործներու գործադուլը «բարգաւաճման գործադուլ է եւ ոչ՝ թշուառութեան», ինչ որ սաստիկ ջղայնացուց ընկերվարական պարագլուխը :

Վալոն ընդունեցաւ սակայն թէ պարտադիր աշխատանքի հրովարտակը զոր տը Կոլ ստորագրեց Քոլոմպէի մէջ, սըխալ մըն էր եւ կառավարութիւնն ալ անդրադարձաւ ատոր : Կոլիստ երեսփոխանին համար գործադուլը այլեւս քաղաքական բնոյթ ստացած է եւ կը շահագործուի համայնավարներու կողմէ : Տէֆէռ համաձայն չէ եւ կը զարմանայ թէ կառավարութիւնը ստիպուած եղած է « խելօք »ներու յանձնախումբ մը ստեղծել որպէսզի ուսումնասիրեն թոշակներու վիճակը : Այս կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը իր գործը չէ ըրած եւ պէտք ունի յատուկ յանձնախումբի մը որպէսզի իրեն տեղեկացնէ ինչ որ պէտք է գիտնար ...: Տէֆէռ պատասխանելով իր խօսակիցին մէկ հարցումին յայտնեց թէ Հանրապետութեան նախագահ ըլլալու որեւէ տրամադրութիւն չունի եւ ընդդիմութեան թեկնածուն չէ այդ պաշտօնին :

ՑՈՅՑԵՐ

Փարիզի եւ գաւառի զանազան շրջաններու մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուեցան ի յիշատակ Ռիւ տ՚Իսլիի զոհերուն : Ծանօթ է որ 1962 Մարտ 26 – ին, ցոյցեր տեղի կ՚ունենային Ալժէի եւրոպական թաղամասը եւ յանկարծ կրակ կը բացուէր, առանց կարենալ ճշդելու թէ ո՞վ սկսած էր, բայց ի վերջոյ քաղաքային զոհերու թիւը կը բարձրանար : Այդ սուգի օրուան տարեդարձը կ՚ոգեկոչուէր նախաձեռնութեամբ Ալժերիայէն դաղթած Եւրոպացիներու զանազան կազմակերպութեանց :

Փարիզի Մատլէնի Մայր Տաճարին մէջ, երկու հազար հոգի հաւաքուած էին, ներկայ ըլլալու համար այն հոգեհանգստեան պատարագին զոր մատոյց Ալժէի Մուսթաֆա հիւանդանոցին նախկին մատրանապետը :

Եկեղեցիին մուտքին կար Ռիւ տ՚Իսլիի զոհերուն երկար ցանկը: Քարոզին մէջ, քահանան իբրեւ բնաբան առած էր «աւելի քրիստոնեայ ըլլանք քան երբեք, ըլլանք այնքան աւելի ազնիւ որքան ժամանակները դէշ են » :

Պատարագէն ետք, խումբեր կազմուեցան եկեղեցւոյ դրան առջեւ եւ «Ափրիկէցիներուն երգը» եւ Մարսէյեէզը լըսուեցան : Ոստիկանութիւնը ցրուեց ցուցարարները առանց միջադէպի: Փոքր միջադէպ մըն ալ պատահած է Սէն Լազարի կայարանը երբ երիտասարդներ փորձած են ծաղկեպսակ մը դնել յուշարձանին վրայ: Նման ցոյցեր կատարուեցան Իրաւաբանական համալսարանին առջեւ եւ Մարսէյլ, Թուլուզ, Կրընոպլը, Փերփինիան եւ Մոնփելիէ :

Թուլուզի մէջ շատ ծանր միջադէպեր պատահած են: Բազմաթիւ կիներ, սգաւոր, ճերմակ մեխակներով ներկայացած են յուշարձանին առջեւ զոր կը պահէին ոստիկանական մեծ ուժեր : ՍԷ ԷՌ ԷՍ (Ապահովութեան Հանրապետական Խումբեր) սկսած են ցրուել եւ ցաւալի տեսարաններ պարզուած են որոնց ընթացքին կիներ եւ 5 – 6 տարեկան երախաներ քանակոծուած են :

5000 ցուցարարներ տողանցած են Մարսէյլի փողոցներուն մէջ եւ «գրաւած» են «հին – նաւահանգիստը»:

× Փարիզի Նոթր – Տամի Մայր Տաճարին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն մը կատարուած է Ժան – Մառի Պասթիէն – Թիրիի յիշատակին: Հազար հոգի ներկայ եղած են արարողութեան (Քոմպա կը գրէ աւելի քան երկու հազար): Ներկայ եղած են նաեւ գնդակահարուած երիտասարդին այրին ու երկու զաւակները :

× Ժորժ Պիտօ կեղծ անցագրով մը Լիզպոն հասած է առջի օր : Կը թուի թէ նախկին վարչապետը չէր կրցած կամ ուզած ընդունիլ Պավարիոյ ներքին նախարարութեան պայմանները եւ հրաժարիլ քաղաքական գործունէութենէ :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Պիտոյի համար Փորթուկալը կրնայ միայն հանգրուան մը ըլլալ դէպի Հարաւային Ամերիկա :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին հետեւեալ հեռագիրը ստացած է էջմիածնէն .—

« Վեհափառ Հայրապետի նախագահութեամբ, Կիրակի, Մարտ 31ին, էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ, պիտի մատուցուի Սուրբ Պատարագ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Կիլիկիոյ աթոռակալ երջանկայիշատակ Զարեհ սրբազանի վախճանումի քառասունքին առթիւ :

ՍԱՀԱԿ ԱՐՔ.

×

Այս Կիրակի Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ եւս պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, նախագահութեամբ Հայր. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք.ի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մթնոլորտը շատ տաք է ճէլալ Պայառի ազատ արձակման հետեւանքով : Ցոյցեր եւ հակա – ցոյցեր կը կատարուին Պոլիս, Իզմիր որոնք յաճախ եղբայրասպան կռիւներու բնոյթ կը ստանան, եթէ զինեալ ուժերը չկարենան միջամտել հարկ եղած ատենը :

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ նախագահը Ազթէկ Արծիւի Մեծ Շքանշանը տուաւ տը Կոլի որու փոխարէն նախագահը Պատուոյ Լէգէոնի մեծ – խաչը տուած է : Առջի դիշեր երկու հազար հոգի ներկայ եղած են Էլիզէի ընդունելութեան, որ տրուած էր նախագահ Մաթէոսի ի պատիւ :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ եւ Թունուզեան կառավարութեան միջև բանակցութիւնները տեղի կ՚ունենան կանոնաւորելու համար երկու պետութեանց յարաբերութիւնները :

ԿԻՆԷԻ նախագահը Սեքու Թուրէ կը փափաքի ու տը Կոլ այցելութեան երթայ Կինէ :

ՄԱՐՈՔԻ Հասան Բ. թագաւորը Ամերիկա հասաւ առջի օր : 11 օր պիտի մընայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ բացուած է Խորհ. Միութեան գրագէտներու միութեան տնօրէն կոմիտէին ժողովը : Ներկայ եղած է Լէոնիտ Իլիչեւ որ կեդրոնական կոմիտէին քարտուղարն է եւ նոյն կոմիտէին «գաղափարական յանձնախումբին » նախագահը :

ԺԱՆ ՊՐԻԻՍ, ծանօթ գրագէտը որ 200 քիլոմեթր ժամական արագութեամբ կը վարէր իր ժակուառը, բեռնատար կառքի մը զարնուելով, տեղն ու տեղը մեռաւ : Հեղինակն էր նշանաւոր «Օ ԷՍ ԷՍ 117»ի :

ՊԱԼԻԻ հրաբուխին հետեւանքով 11 հազար հոգի մեռած է եւ երեսուն հազար բնակիչներ որոնք սպառնալիքի տակ են չեն կրցած տակաւին պատսպարուիլ :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտնեց թէ արշաւ մը պիտի սկսի Ալժերիոյ մէջ պայքարելու համար տգիտութեան դէմ եւ զարկ տալու համար շինարարութեան : Չորս միլիոն չափահաս կայ որ գրել – կարդալ չեն գիտեր :

«ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԿՕ ՀՈՄ» պոռացած են 7000 անգործներ Լոնտոնի մէջ :

Ինչպէս կը տեսնուի Քենըտիի օրէնքին մէջ, պարտատէր ժողովուրդներու ցուցակին մէջ չի յիշատակուիր Թուրքիոյ անունը, որովհետեւ ան կը գտնուի Ա. Աշխարհամարտի չարագործներուն եւ յանցագործներուն շարքին մէջ :

Բայց եթէ արդարութիւնն է, որ կը փորձուի գործադրել, արդարութեան գործը ժամանցումի ենթակայ չէ ու չի՛ կրնար ըլլալ, բարոյականի տարրական սկզբունքներէ զուրկ չեղող ռեւէ անհատի եւ պետութեան համար :

Թուրքիա Ա. Աշխարհամարտի այն յանցագործներէն է, որուն գործած չարիքները եւ նիւթական վնասարարութիւնները աննախընթաց են ամբողջ մարդկային պատմութեան մէջ :

Ան աւերակի վերածեց ամբողջ Հայաստանը եւ բնաջնջեց մէկուկէս միլիոն Հայեր ամէնէն վայրագ, ամէնէն անմարդկային եղանակով :

Ան չպատժուեցաւ, օրուան յաղթականներուն ներքին վէճերուն եւ շահախնդրական ոգիին հետեւանքով :

Ան ոչ միայն չպատժուեցաւ, այլեւ տեւաբար վարձատրուեցաւ ու պաշտպանուեցաւ այս կամ այն դաշնակից պետութեան կողմէ, ինչպէս Խորհ. Միութեան, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ եւ աւելի ուշ՝ Բ. Աշխարհամարտէն ասդին, նաեւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, որ միլիառներ հոսեցուց Թուրքիոյ անյատակ գանձարանը՝ քաղաքական սխալ կամ շիտակ նկատումներու եւ ենթադրեալ շահերու հետեւանքով :

Որքան ալ իրական կամ անիրական ըլլան այդ հաշիւները, քաղաքակիրթ ժողովուրդներու պարտքն է ամէն շահախնդրութենէ վեր դասել արդարութիւնը, որ չգործադրուեցաւ Ա. Աշխարհամարտի մեծ նահատակին՝ Հայաստանի եւ Հայութեան նկատմամբ :

Բոլոր անոնք, որ դեռ չափով մը հաւատք ունին արդարութեան յաղթանակին եւ անոր անունով խօսող պետութեանց վրայ, կը սպասեն որ այդ արդարութիւնը ամէն բանէ առաջ գործադրուի Հայաստանի ու Հայութեան համար, որ, հակառակ ամէն բանի, կը շարունակէ յուսալ եւ սպասել ...:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՅՈՒԶԻՉ ՈՒ ՍՐՏԱՃՄԼԻԿ ՎԵՐՋԱԲԱՆ

2000Է ԱՒԵԼԻ ՀԱՅԵՐ ԿԱՆ ՍԱՍՆՈՅ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՈՂԲԱԼԻ Է, ԱՂՔԱՏ ԵՆ ԲԱՅՑ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ ՉՈՒՆԻՆ

Շաւարշ քահանայ Պալըմեան մօտ երեք ամիս Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն մէջ պտոյտներ կատարելէ եւ մեր ցիր ու ցան բազմահազար հայրենակիցներուն հոգեկան մխիթարութիւն տալէ վերջ, վերադարձած է Պոլիս եւ հետեւեալ յուզիչ վերջաբանը գրած է.—

Եւ ես եկայ ...

Տրտում է հոգիս՝ մահու չափ, թէեւ հարազատներուս ու բարեկամներուս մը-տերմութեանը մէջ, ուրախ պէտք է ըլլամ: Սակայն հոն՝ Արեւելքի մէջ, մեր եղբայրներուն վիզերը ծուռ... Սրտերը կոտրած, մամիկները կսկծալի ... «Ծոյ նորէն մեր տուն քանդուաւ» կ'աւաղեն :

Հասկնալ գաւառացիին հոգին, թափանցել անոր հոգեբանութեան ծալքերուն, նոյնանալ անոր հետ՝ հազար երանութիւն կ'արժէ: Իսկական մարդու չափանիշը առնական շինականին քովն է ... Ազատ բնութեան ծոցին մէջ ծնած. հոգին պայծառ, դէմքը զուարթ, բնաւորութիւնը անխարդախ, դուռը բաց, սեղանը ճոխ... եւ եթէ հիւր մըն ալ կ'ունենայ, աշխարհի ամէնէն երջանիկ անձը կ'ըլլայ ան :

Իր նահապետական ճրագը վառ կը մընայ միշտ : Միայն հաւատքի պաշտօնեան երբ կը բացակայի, ան կը տխրի ... ցաւը սրտին կանթեղի պատրոյգին դէմ թախծոտ սրտով ու թաց աչքերով կը խաչակնքէ : Հարսն ու հանին, ծերն ու երիտասարդը անմխիթար չթողլու համար, սրտիս կէսը հոն թաղած՝ եւ ես եկայ ...

Երեք ամիսներ եղնիկի նման սար ու ձորերէն անցայ, արծուի պէս բարձր լեռներու կատարներէն սաւառնեցայ ... խրճիթներու մէջ հիւրընկալուեցայ, Հայ քրիստոնեան աղօթքի մրմունջներով կըշտացուցի ... Սրբալոյս միւռոնով նորածիններու ճակատները դրոշմեցի ... գաւառացի եղբայրներու ողջոյնները ձեզի, եւ ես բերի ...

Հոգեւորականը գաւառի մէջ, միայն աղօթասաց մը, լոկ ծիսակատար մը չէ: Ան միեւնոյն ատեն, թէ առաջնորդ, թէ ուսուցիչ է: Ուստի անոր պատասխանատուութիւնը ծանր է: Սակայն գաւառացին պատասխանատուութեան այդ ծանրութիւնը՝ իր խոհեմ արտայայտութիւնը քահանային քաջալերութիւն մը կ'ըլլայ : Ահա այս քաջալերութիւնը իմ մէկ ամսուայ առաքելութիւնս ակամայ երեք ամիսներու երկարեց :

Գիշերային հաւաքոյթները՝ շատ հաճելի ու օգտակար կ'ըլլային. լամբարի աղօտ լոյսով լուսաւորուած սենեակին չորս կողմերը բարձեր շարուած են: Հիւրերը կարգաւ իրենց տեղերը կը բազմին ... բարի գալուստի եւ աջահամբոյրի արարողութենէն վերջ ճաշի սեղանը մէջտեղ կուգայ :

Տէր պապան սեղանը կը խաչակնքէ ... եւ կը սկսի ճաշը: Այրերէն վերջ, կիներն ալ ուրիշ սենեակի մը մէջ զատ կը ճաշեն: Սուրճերը խմելէ վերջ, բոլորին նայուածքները տէր հօր կ'ուղղուին: Տէր հայրը՝ օրհնէքի, կրօնքի ու բարոյականի մասին պէտք է խօսի: Եւ եթէ ան իր խօսքերը ազգային աւանդութիւններով համեմէ, ալ անոնց ուրախութիւնը չափ ու սահման չունենար :

Ամէն գիշեր երկար ժամեր ես խօսելէ կը յոգնէի, անոնք մտիկ ընելէ չէին ձանձրանար: Չոր պտուղներով լեցուն ափսէ մը կուգայ ... Այս ալ հաւաքոյթին վերջացած ըլլալուն ազդարարութիւնն է: Այս երանելի պահերէն անմոռանալի յիշատակներու փունջ մը ձեզի, եւ ես բերի ...

Գաւառի կենցաղն ու ապրելակերպը նախնական են գրեթէ: Շատ տեղեր հանգստաւէտ պայմաններէ զուրկ են... Տեղեր կան ուր սանին մէջ կ'եփեն եւ կափարիչին մէջ կ'ուտեն: Մայրեր իրենց երախաները օրօրոցի փոխարէն, շալակնին կը մեծցնեն: Մանկիկը կռնակը, կուժը ուսը, ոտքը բոպիկ տաքին ու պաղին՝ լուռ համակերպութեամբ կ'աշխատին :

Այրեր լեռներու արահետներէն, կիրճերու խորերէն լուսնի լուսով՝ գիշերուան լռութեան գիրկը, այրող արեւուն տակ օրն ի բուն անդուլ անդադար կ'աշխատին : Շատ անգամ իրենց կերածը թոնիրի հացով թան է: Անոնց ճորտերուն գլուխները բաց, ոտքերը մերկ, բայց սրտերնին ուրախ, երեսնին խնդում, նահապետական փառքերու պահապաններ կը մնան ... Ահա այս հին նահապետական օճախներէն սիրոյ եւ կարօտի ողջոյններ չեզի եւ ես բերի ...:

Մեր ժողովուրդը երգը կը սիրէ : Մինչդեռ այսօր գաւառի Հայութիւնը Շարական երգելը մոռցեր է: Շատ տեղեր հայերէն ու թուրքերէն ալ չեն գիտեր, միայն քրտերէն կը խօսին... խաչակնքելը չեն մոռցեր սակայն:

Լեռը ծնած, լեռը մեծցած հայ երիտասարդներ երբ կ'իմանան, թէ հայ քահանայ մըն է եկեր սարեր կը մանին, եւ.

— Երթանք տեսնենք, մեր քահանան ի՞նչպէս է, ըսելով քովս կուգային :

Անոնց հետ ժամերով նստայ եւ խօսեցայ ու խօսեցուցի ... լացի ու լացուցի: Այսօր Սասնոյ լեռները հարիւր տուն Հայութիւն կայ, իւրաքանչիւր տուն 15 – 30 անդամ ունի, հարսներով ու թոռներով իրենց սեփական կալուածներուն մէջ կ'ապրին :

Ասորի քահանաները տարին երկու անդամ, մէյ մը իւղի ու պանիրի եղանակին, մէյ մըն ալ կալի միջոցին կ'երթան այն բարի քրիստոնեաներու ժամուցները կը հաւաքեն: Յաճախ ինքզինքնին հայ կը ձեւացնեն, եւ Հայոց հիւրասիրութենէն մեծապէս կը նպաստաւորուին: Բայց երբ հայ քահանայ մը այցելէ իրենց, Աստուծոյ բարութիւնով տուներնին լեցուած կը նկատեն : Ահա այս լեռընցի եղբայրներու ողջոյնները ձեզի, եւ ես բերի :

Լեռներու կատարները, ձորերու մէջ, աղբիւրներու քով՝ փլած վանքի մը պարիսպին, եկեղեցիի մը պատին մնացորդները ուխտաւորները կը հիւրընկալեն ..: Հայ հաւատացեալը կիրակի օրերը կ'երթայ այդ պատերուն տակ կը ծնրադրէ, վերջն ալ աղբիւրին մօտ կը նստի իր ծըրարը կը բանայ ու կը ճաշէ: Ծեր ծառին շուքին կը պառկի, այդտեղի պահապան սուրբը օգնութեան կանչելով հին օրերու փառքերը կ'երազէ :

Օրն ի բուն գեղջուկը մենաւոր պատին տակ կ'աղօթէ ... աղբիւրէն կը զովանայ, ծառին տակ կը հանգչի... եւ ապա անցեալէն մնացած այս բեկորը, հովէն քշուած տերեւի մը պէս տարուբեր, եւ ան կ'երթայ ...

Այսօր ես ալ լեռներու կատարները, ձորերու գիրկը, քարայրներու ու անտառներու մէջ աղօթող սուրբերու օրհնութիւնները ձեզի, եւ ես բերի ...:

Գաւառացին ասդենականէն աւելի, անդենականին արժէք կուտայ : Ննջեցեալներու քառասունքին անպատճառ պատարագ մատուցանել կուտայ :

Օրեր առաջ կուգան, խորհրդարանը արձանագրել կուտան եւ իրենց ժամուցի նուէրները կը մատուցանեն: Պատարագի օրը, պատարագիչ քահանան քարոզի միջոցին, անունները եւ ըրած նուէրները ընդհանուրին կը ծանուցանէ ...:

Առաջին անդամ այս ցուցակներուն մէջ պարագայ մը ուշադրութիւնս գրաւեց : Աղքատներուն տրուած բաժինը ամէնէն աւելին էր, եւ գաւառացին ալ աւելի սիրեցի :

Այսօր իսկապէս գաւառի մէջ աղքատներ ունինք, սակայն մուրացկաններ չունինք :

Այսօր գաւառի եկեղեցւոյ մատակարարութիւնը, եւ կամ թէ հարուստները, նախ կ'երթան աղքատին ճրագը կը վառեն, եւ ապա իրենց տուները կը լուսաւորեն: Աղքատասէր գաւառացի եղբայրներուն ողջոյնը ձեզի, եւ ես բերի :

Ուր որ գացի, անխտիր հաւատացեալ ներու գուրգուրանքին ու համակրանքին առարկայ եղայ, այսօր ալ այդ մաքուր հաւատացեալ ժողովուրդին սէրն ու մ... տերմութիւնը ձեզի, եւ ես բերի ...:

Գաւառի մէջ կան այնպիսի Հայեր, ... րոնք իրենց անձնական շահերը կ'անտ... սեն, հանգիստը կը զոհեն... Եկեղեցւոյ եւ համայնքին օգտին համար կ'աշխատին :

Անոնք համայնքին արժանապատուութիւնը արատաւորող նիւթապաշտ այլ... սերածներու երեսին անէծք ու նոզկ... կ'որոտան: Այս ազնիւ ու նուիրուած հ... գիներու համակրանքը ձեզի, եւ ես բ... րի ...:

Գաւառացին իր եկեղեցականին փառ... ու պատիւը բարձր բռնելու նախանձ... խնդիր է: Ան միշտ իր քահանային կեն... ցաղով մօտէն կը շահագրգռուի ... Ա... նոր հանգիստը ապահովելու միջոցներ... կը խորհի, եւ պայմաններ կ'ապահովէ :

Գաւառացին անբանի տեղ դնողը չա... բաչար կը սխալի... զայն «գաղան» որ... կող թշուառականը, անոր առատ սեղ... ներն ու հիւրասիրութիւնները ուրա... ապերախտները թող չկարծեն, որ գ... ւառացին բան չի գիտեր... Ան իր արժ... նապատուութիւնը խորհելով, ամէն ... իր ակնոցով տեսնող ողորմելիներուն ... տիճանը իջնել չուզեր: Այս պատճառ... իրեն եղած անարգանքներուն դէմ լռել ... նախընտրէ ...:

Արժանապատուութիւնը վիրաւորուած սիրտը խօցուած գաւառացի Հայուն ... հանձն սիրտը ձեզի, եւ ես բերի ...:

Հագած հագուստս հայ քահանայի ... անվայել տեսնող Տիդրանակերտցիները ... իրարու հետ խորհրդակցելով ինծի ... հագուստ մը կտրել տուին, այնպէս ... ուղարկեցին :

Այս բանիմաց ու պատուախնդիր ... ժողովուրդին համբոյրներով եւ ես վ... րադարձայ :

Մեծ սուրբին Մծբնայ Ս. Յակոբ Հ... րապետի դարաւոր մենաստանէն հին ... րերու օրհնութիւնները ձեզի, եւ ես բ... րի ...:

Սիրելի ընթերցողներ, ձեզ գաւառ... կեանքէն հաղորդակից պահելու համ... «Գաւառական նամականի»ի շարքով ... զձեզ դարձեալ գաւառ պիտի տանիմ :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵ...

Գրագէտ Մարք Թուէն սեղանակից կ... նոջ մը իւրայատուկ կատակով փսփս...

— Ինչքա՛ն գեղեցիկ էք :

Տհան կինը պատասխանեց :

— Կը ցաւիմ որ ես ալ նոյնը չեմ կրն... ըսել ձեզի :

Մարք Թուէն կը ժպտի :

— Ինծի պէս ըրէք, սիրելիս, սուտ ... սեցէք, սուտ :

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿ

«ՏՈՒՄԱՆ»Ը

Արտակարգ ուժով, գորշ, թանձր ամպի գոյնով ցուլ մըն էր Մէնզէրենց Տումանը :

Այս անունը առած էր, նախ՝ իր գոյնին համար: Սակայն, մեր գեղացիները կ'ուզէին հաւատալ նաեւ թէ՝ ան երկինքէն ինկած կամ իջած կապարագոյն ամպի մը կտորէն ծնունդ առած էակ մըն էր...:

Մասնաւորապէս մենք՝ մանուկներս կը հաւատայինք աներկբայօրէն անոր գերբնական ծնունդին :

Մեր գեղը շատ էր արտադրեր ուժեղ ու արքենի ցուլեր, ինճուղներ: Բայց այս մէկը բացառիկ էր, անզուգական էր : Մեր ու շրջաններու դիւղերուն մէջ չկար նմանը, հաւասարը: Ան մեր գեղին փառքն էր ու պարծանքը, մեծին ու պզտիկին պաշտելին: Ոչ մեր գեղին, ոչ ալ շրջաններուն մէջ կար եղ մը, ցուլ մը անոր վիզը ճկող, անոր դէմ գլուխ բըռնող: Ահա թէ ինչու ան մեզի համար էր նաեւ առասպելական՝ ու մենք մեր երազներուն մէջ ալ կը տեսնէինք յաճախ, որ ան երկինքէն կը թռչէր գորշ ու թանձր ամպերուն մէջէն ...:

Տումանի բառաջն անգամ սարսուռ եւ սարսափ կ'ազդէր լսողներուն, ըլլային անոնք ասուն թէ անասուն, երբ առաջին անգամ կը լսէին անոր շանթահարող ձայնը:

Անոր կոկորդը մսեղէն չէր կարծէք, այլ շինուած՝ ազնիւ մետաղով մը : Ու երբ եռհարուածեան բառաջը արձակէր, շանթ էր ու կայծակ, կը թնդացնէր, կը փոթորկէր լեռ ու սար, հրեղէն լեզուակներու պէս կը ճեղքէր, կը սուրար օդին մէջէն, կ'անցնէր հովիտներէն ու կը հասնէր գեղ: Այն ատեն, մեծ ու պզտիկ, բոլորը մէկ ուրախութեամբ ձայն կուտային իրարու :

— Տումանը կուգա՛յ կու ...

Իր արքենի հասակը, խոշոր գլուխը պողպատահանգոյն ու մահիկաձեւ չափաւոր եղջիւրներովը, հաստաբեստ յետոյքին գետինն աւլող առատամազ պոչովը, լայնանիստ որովայնը, աչուըները՝ որոնք մուգ – կապարագոյն խորունկ լըճակներու էին նման, եղերուած երկար թարթիչ եղէգներով: Վերջապէս, իր թանձր ու ծալ ծալ ուսն ու նուսը, մարմինին ամէն անդամներն ալ շատ ձեւաւոր ստեղծագործած էր բնութիւնը :

Ու երբ իր սուր ու երեք հարուածեան բառաջէն ետք քայլքը կը շարունակէր շնորհալիօրէն, անցնելով գեղին փողոցներէն, ամէն մարդ չէր կշտանար զայն դիտելէ :

Մէնզէրենք մեր գեղին բարեկեցիք ընտանիքներէն չէին: Սակայն, տարօրինակ էր, որ Տումանը չէին կռտէր, չէին լըծէր արօրին, կամին: Մինչ անոր տարեկիցները վաղուց արդէն վաստըկւոր էին դարձեր լուծերու տակ մտնելով, երինջներ հալածելէ դադրելով...:

Ամէն անգամ երբ հրեղէն ցուլին արծաթահնչուն ձայնը լսէր, կ'ըսէր Մէնզէրենց Հաճ – Գեւամուն .

— Էմմէն հեղու, օր, Տումանիս ձանը կու լսիմ, սիրտս եղ կու կապէ ...:

Դժբախտ Գեւամու — ան հաշմանդամ էր սրունքներէն —, , «սիրտս եղ կու կապէ» կ'ըսէր, սակայն, իրենց ստամոքսին, տնտեսութեանը ոչ մէկ օգտակարութիւն ունէր «հովարտա» ցուլը:

Գեւամուն օղիի վաճառութեամբ կը զբաղէր գեղին մէջ, որ իրենց ապրուստին գլխաւոր միջոցներէն մէկն էր կը կարծեմ: Ու ամէն հեղ իր օղիին գովքն հիւսելով կ'ըսէր յաճախորդներուն, զանոնք լիաբերան խնդացնելով .

— Գացէ՛ք Ստըմպոլ, գացէ՛ք , Մսըր, ինչոք Հալպու քաղաք, թա՛խ Պաղտատ , իմ արաղիս պէս արաղ չէք կրնար գըտներ: Արաղ չէ, արքայութեան ջուր է...:

— Ատ ինտո՞ր կ'ըլլայ հաճ – Գեւամու : Ըս արաղը վէ՞րտեղէն բերել ... տաս, օր, նմանը չիկայ կ'ըսես կու :

— Տումանս կուտայ կու ...: Տումա... նէս հանիմ կու ...: Տումանիս ... հատ մըն ալ կ՞այ, օր, արաղէս ալ ... լայ :

×

— Մօ՛, մօ՛, մօ՛...

Հրեղէն ցուլն է՝ Տումանը :

Անոր սովորութիւնն էր՝ երբ նախ... գեղին մօտենար, կը բաժնուէր, կը կ... ուէր անոնցմէն ու քանի մը հանգրուա... ներու վրայ — վերջինը կ'ըլլար գեղ... մուտքը — կ'արձակէր իր եռհարուածեան բառաջները ու կը մտնէր գեղ :

Գեղին որ մասերէն ալ անցնէր, ճամ... բուն երկու դիերու տանիքներէն անպ... ման կը դիտուէր անոր փառաւոր անցք... Ծերերն անգամ իրենց չոկուր բիրեր... կոթնած կ'առաջանային, կը մօտենա... դէպի կտուրները, հեղ մըն ալ տեսնել... դիտելու հրեղէն ցուլը :

Գեղին բնակիչներուն մէջ էն հետ... քրքիրները մանուկներս էինք ու կ'ե... ւեփէինք որքան կարելի է զայն շատ մ... տիկէն դիտելու համար :

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿ...

(1 Շար.)

ՎՃՆՏՆԳ ՔՈՊՈՍ

ՀՂՈՒՄ ՀԱՎԱՏՆ ՆԿՆ ՀՈՑՆ

Ան ինձի տեղը եկող գիտեր ժամեր – ու դէմքը տիսուր, մեղմով, մեղմով, ինկեցի ես ալ անոր ետեւէն, ինկեցի ես ալ անոր ետեւէն, ինկեցի ես ալ անոր ետեւէն

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Այս Կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ, պիտի երգուի վերջին ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ, տեղւոյն Դպրաց Դասին եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ:

Բարեպաշտ հաւատացեալները կը հրաւիրուին վայելելու այս սրբազան արարողութիւնը:

Պիտի քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ քհնյ.: Ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ՝ 10ին, քարոզ եւ Արեւագալ՝ ժամը 11ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ս. Ադամեան եւ զաւակները, եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՈՒՐԷՆ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկ. Ուզունեանէ յիսուն Ֆր. իր մօր Տիկին Բերուզ Ճընկըտրեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուին Եղիսաբէթ Խանճեան եւ իր երեք զաւակները, Մարգարիտ, Գրիգոր եւ Յովհաննէս: Հէքիմեանցի, մօր անուն Զարդար, հօր անուն Թորոս Աւետեան: 1934 թուականին կը մնային Ֆրանսա, հետեւեալ հասցէին՝

COTE DES CHAPELIERS No 2
VALENCE, DROME (FRANCE)

Վերոգրեալ թուականին մտադիր էին Հայաստան երթալ, անկէ ի վեր յայտնի չէ իրենց ուր ըլլալը: Փնտռողն է իր մօրեղբայրը Սիմ. Պետրոսեան, Նիւեորքէն: Ինք կամ զաւակները կամ կամ ուր ըլլալը գիտցողները թող հաճին իմացնել հետեւեալ հասցէին:

SIMON BEDROSIAN
c/o S. MINASIAN
865 E. 181 ST. STREET
BRONX 60, N. Y. (U. S. A.)
APT. 12

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ, գաւաթ մը թէյի շուրջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոդեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Քատէ: Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, Կիրակի, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով:

Ապսպրանքի վրայ, ծրարի առաքում Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ դէպի արտասհաման՝ Պելժիա՝ Զուիցերիա, Անգլիա:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

246, Rue Vendôme — Tél. MO 11-84
20, Rue Villeroy — MO 32-10
65, Rue Robert — LA 07-72

ԱՅՍ ՄԻՋՈՑԻՍ

Կեսարիայէն հասած նուրբ եւ համեղ փաստրմա.— Քիլօն 10 ֆ.՝ մեծաքանակի մասնաւոր գին: Պոսֆորի ձուկով «չիրոզ»:

ԵՒ ՄԻՇՏ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյլ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «քաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լաքերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ մսավաճառատուն մը, որուն առաջնակարգ միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն: Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած միս, եւայլն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու:

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեներգ), ՏԻԿ. Զ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն:

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ:

Կը նախագահէ7 Ընկ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Երգ, նուագ, հայկական պարեր եւ ներկայացում:

Կը ներկայացուի ՄԱԼԽԱՍԻ
ԶԱՐԹՕՆՔԸ

Խմբական արտասանութիւն.— Ռուբէն Զարդարեանի՝ «Բագինի փառաբանաքը»: ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (երգ), կ'ընկերանայ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Հայկ. մեծ պարախումբը իր նոր յայտագրով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Երիտասարդաց ուժերու կողմէ խնամեալ պատրաստութեամբ
Կը բեմադրուի

«ԲԱՐԱԲԲԱ»

Սրբազան թատերգութիւն 4 արար, առաջին անգամ ըլլալով հայերէն լեզուով

ՎԱԼԱՆՍ, Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ.— Ապրիլ 5, Ուրբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, «Սինէմա Ռուայալ»ի սրահին մէջ:

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլ 6, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 13, Շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, Թէաթր Մազընոյի սրահին մէջ, 88 Բիւ տ'Օպանեը:

ԼԻՈՆ.— Ապրիլ 20, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, 6րդ թաղապետարանին սրահին մէջ: Բիւ տը Սէզ:

Մուտքի տոմսերու գիներն են 3 եւ 5 Ֆր.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

Լօխում հէլվա թահին

Bongoût

USINE à SAINT-MENET (B.-du-R.)

DANS TOUTE ÉPICERIE SPÉCIALISÉE

★ GROS : Sté DES CONSERVES "BONGOUT", 40, LA CANEBIÈRE · MARSEILLE

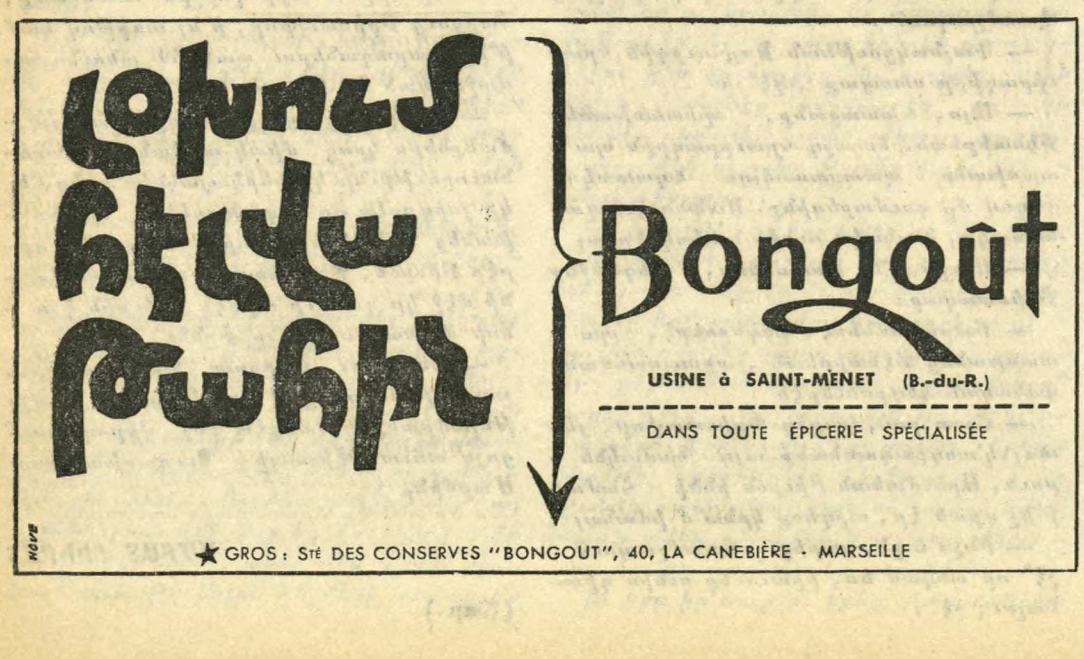

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՄԱՐՏ
VENDREDI
29 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9568

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9568

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐՈՒ ՄԻՍ Կ'ՈՒՏԵՆ

Իմմէթ Ինէօնիւի կառավարութիւնը հրապարակ հանեց երկիրը, որ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութենէն ի վեր խոր– հրդարանական վիճակ մը կը ներկայացնէ :

Քանի մը տասնեակ երիտասարդ պին – ուորականներ քանի մը ժամուան մէջ յա– ջողեր էին առանց արիւնահեղութեան տապալել ճէլալ Պայար – Մենտէրէսի դեմոկրատ կառավարութիւնը ,որ 1950էն ի վեր ամբողջ տասը տարի անձնաբաձակ գործած էր Թուրքիոյ մէջ, ոտնակոխ ընելով «դեմոկրատական» բոլոր սկզբ – մունքները :

Մուսթաֆա Քեմալի հիմնած Հալք կուսակցութենէն բաժնուած դժգոհ տար– բեր էին, որ կազմեր էին դեմոկրատ կու– սակցութիւնը : Հալքը Աթաթիւրքէն վերջ իմմէթ Ինէօնիւի օրով 27 տարի իր ձեռ – քին մէջ պահած էր իշխանութիւնը, եր – կար տեն չհանդուրժելով ուրիշ կու – սակցութեանց կազմութեան :

Երկրորդ աշխ րհամարտէն վերջ մի – այն, երբ Ամերիկացիները սկսան թեւ թիկունք դառնալ Թուրքիոյ եւ տոլար – ները հոսեցան Անգարայի դանայեան տա– կաւին մէջ, Թուրքերը ուզեցին իրենց քաղաքակրթութեան աստիճանաչափը ցոյց տալ իրենց նոր բարերարներուն եւ անոնց աչքին փոշի փչելու համար թոյլ տուին, որ ուրիշ կուսակցութիւններ ալ կազմուին, ժողովրդավարական սկզբ – մունքներով :

Աւելի քան քառորդ դար Հալքի ան – հանգուրժելի վարչաձեւէն զզուած մար– դիկ Դեմոկրատներու թեկնածուներուն տուին իրենց քուէները 1950ի ընտրու – թեանց առեն, յուսալով որ բարւոքում մը պիտի մտնէր իրենց կեանքին մէջ :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը առաջին օրերու խանդավառութենէն վերջ հետ – զհետէ չփոցաւ եւ Հալքի պէս մեծառի – բական վարչաձեւով սկսաւ կառավարել երկիրը, ժողովուրդի մէկ մասին մէջ դժգոհութիւն առաջ բերելով :

Ինչպէս որ դեմոկրատները տասը տար– ուան մէջ չէին կրցած արմատախիլ ընել Հալքը, որ ուժեղ կազմակերպութիւն մը ունէր Թուրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը, այն– պէս ալ Մայիս 27ի յեղափոխութեան հե– ղինակներն ու երեք տարիէ ի վեր իրա – րու յաջորդող կառավարութիւնները չկրցան մոռցնել տալ դեմոկրատները :

Հալքի կուսակցապետ Իսմէթ Ինէօ – նիւի խառն դահլիճները չկրցան միաս – նականութիւն հաստատել ներքին ճակա– տին վրայ :

Առաջէթ կուսակցութիւնը առաջին օ – րէն իսկ չծածկեց թէ Դեմոկրատներու դաղափարականին դրօշակիրն էր : Իսմէ– թի առաջին խառն դահլիճէն քաշուելով դարձաւ ընդդիմադիր եւ ուժեղ պայքար մղեց ծեր աղուէսի քաղաքականութեան դէմ խորհրդարանին եւ ամբողջ երկրին մէջ:

Սկիզբէն եւեթ ծառացաւ եասը Առա – յի դատավարութեան դէմ եւ դատա – պարտեալ հարիւրաւոր ականաւոր դէմ – քերու ազատ արձակումը պահանջեց : «Ընդհանուր ներում»ը դարձուց իր կար– դախօսը եւ յաջողեցաւ անցեալ Հոկտեմ– բերին որոշ թիւով բանտարկեալներ ազա– տել տալ բանտէն :

Կեսարիոյ բանտին մէջ մնաց Հանրա – պետութեան նախկին նախագահ Ճէլալ Պայար, որ կը մերժէր խնդրագիր ներ – կայացնել «ներում»ի համար :«Ներում» կը խնդրուի դործուած յանցանքի մը հա – մար : Պայար չէր ընդունէր որ յանցաւոր էր : կը պահանջէր պարզապէս բեկանել եւ չեղեալ նկատել իրեն դէմ արձակուած վճիռը : Իսմէթ կ'ընդդիմանար եւ ծերու–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԵԻՏՈՒՆՆԵՆԿՕ ԿԸ ՓՆՆԱԴԱՏՈՒԻ ԵՒ ԻՆՓՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ Կ'ԸՆԷ

Գրած էինք թէ Մոսկուայի մէջ, առջի օր բացուած է Խորհրդային Գրողներու Միութեան համագումարը որ մասնաւոր չահեկանութիւն կը ներկայացնէ , յա – ջորդելով Խրուշչեւի «ամբաստանագիր – ճառին »:

Համագումարը չորս օր պիտի տե – ւէ : Բազմաթիւ ճառեր կը խօսուին որոնք յաջորդաբար կը հրատարակուին Փրաւ – տայի մէջ : Առաջին խօսքն առնողը եղած է, խորհրդային գրականութեան վեթե – րանը՝ Ֆետին, որ Սթալինի մրցանակին արժանացած է անցեալին : Շարքային չէ, ըլլալով հանդերձ միութեան Ա. քարտու– ղարը : Իր խօսքերը կարեւորութիւն ու – նէին մանաւանդ անոր համար որ հրապա– րակային ելոյթ չէր ունեցած անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր երբ նոր հոսանքի դէմ չարժումը կը սկսէր : Շեչտեց գըլ – խաւորաբար «կենսական հակասութիւնը որ կայ աշխարհի մը մէկ բաժնուած եր– կու հակամարտ ճակատներու» : Ֆետին դատապարտած է վերացապաշտութիւնը եւ հրաւիրած է իր ընկերները որ գիրք ճչդեն դաղափարական տարակարծու – թեանց չուրջ զրոս ունին իրենց օտար խո– սակիցներուն հետ : Ընդհանուր կերպով իր ճառը չափաւոր նկատուած է : Արդա– րեւ կոչ ըրաւ գրական քննադատութեան որպէսզի մէկ ծայրայեղութենէն միւսը չերթան, չանցնին մեծ զովասանքներէն վճռական դատապարտութեան : Ըստ ի – րեն արտայայտութեանց նոր ձեւերու փնտռտուքը բնական երեւոյթ մըն է մա– նաւանդ երիտասարդներու մօտ .— « Ա– ռանց այս փնտռտուքներուն անցեալի հանճարեղ դրագէտները չէին կրնար ձե– դած ըլլալ իրենց եաին այն ժառանգը զոր ունինք այսօր » : Ֆետին ոչ մէկ ա – նուն տուած է ուրիշներուն ձգելով ծա – դիկներ կամ հարուածներ տալու առանձ– նաշնորհումը : Կուսակցական դիծը կը չեշտուի երբ խօսք կ'առնէ Թիխոնով , միութեան ուրիշ մէկ քարտուղարը որ կը ձաղկէ «Արեւմուտքի սարսափելի եւ

ՋԱՐԵՀ Ա. ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԿՂ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿՂ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ինչպէս դրած էինք, Կիլիկիոյ կաթո – ղիկոսական տեղապահ՝ Խորէն Ա.րք. վի– բաբուժական դործողութեան ենթար – կուած է առջի Հինդշաբթի օր, Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցը : Գործողու – թիւնը կատարած է Տօքթ. Ուիլսըն: Ներկայ եղած են բժիշկներ՝ Յ. Եղի – դոմչեան, Վ. Կիւրեղեան, Յ. Եաղուպ – եան եւ Յ. Գասապեան :

Տեղապահին ապաքինումը բնականոն ընթացքի մէջ է :

×

Ջարեհ կաթողիկոսի յուշարձանին չի – նութեան փոնտին համար եղած նուիրա – տութեանց գումարը հասած էր 19565 լի– բանանեան ոսկիի անցեալ Երկուշաբթի :

Այս կիրակի Էջմիածնէն սկսեալ Հա – յաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, հոդեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի Ջարեհ Ա. հոդելոյս կաթողիկոսին յիշա– տակին, իր վախճանման քառասունքին առթիւ :

Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ մաս – նաւոր հոդեհանդիստ կը կատարուի ո – րուն կը նախագահէ Երուսաղէմի պատ – րիարք՝ Եղիշէ Արք. :

Հոդեհանդստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի նաեւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10·30ին, նախագահութեամբ կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի :

Փարիզի հայ զաղութը իր խուռներամ ներկայութեամբ, պիտի փութայ իր յար– դանքը մատուցանելու երջանկայիշատակ կաթողիկոսին յիշատակին :

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ՀԱՅԿ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԻԼԻՈՆ ԴՈԼԱՐ

Ամերիկահայ մեծահարուստ Հայկ Հայրապետեան, որ ծնած է Պուրսա, 1907ին, 1922ին հաստատուած է Ամերիկա, ուր ինքնաշխատութեամբ ստեղծած է ընդարձակ կայքեր, ինչպէս նաեւ Հայրենասիրութեան համար մեծ գումարներ տրամադրած է, ներկայիս կը պատրաստէ հայրենասիրութեան համար մեծ նուիրատուութիւն մը :

Ան կը մտադրի հիմնել Հայրենասիրութեան Հայրապետեան Հիմնարկութիւն մը, որ պիտի ունենայ 1 միլիոն դոլար կանխիկ գումար եւ 1 միլիոն դոլար ալ ապահովագրութեամբ, որ պիտի ծառայէ իբրեւ ապագայ նուիրատուութիւն :

Հայրենասիրութեան Հայրապետեան Հիմնարկութիւնը պիտի ունենայ 15 հոգինոց Խորհուրդ մը, որ պիտի ընտրուի Հայկ Հայրապետեանի կողմէ :

Հայրենասիրութեան Հայրապետեան Հիմնարկութիւնը պիտի ունենայ 3 նպատակներ :

1. Հայրենասիրական գործունէութիւն ի նպաստ Հայաստանի եւ Հայ ժողովուրդին :
2. Հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին աջակցիլ :
3. Հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին աջակցիլ :

Հայկ Հայրապետեան կ'ուզէ որ իր նուիրատուութիւնը ծառայէ իբրեւ ապագայ նուիրատուութիւն մը, որ ամէն տարի կրկնուի

ԼԻՏԻԱ ՏՈՒՐՆՈՎՕ

Հայաստանի մէջ Ցունուար 7ին մեռած է Լիտիա Ալեքսանտրովնա Տուրնովօ : Լուրը տխրութեամբ համակեց անոնք , որ կը ճանչնային Լիտիա Տուրնովոյի բեռած մեծ նպաստը հայ միջնադարեան արուեստի ուսումնասիրութեան ու մանաւանդ հայ մանրանկարչութեան (*) :

Լիտիա Տուրնովօ 26 տարիէ ի վեր հաստատուած էր Հայաստան , ուր դարձած էր անոր սիրելին՝ արուեստի իր հաղարաւոր յուշարձաններով , բայց նաեւ այն մարդոցմով , որոնք դինքը ընդունեցան մեծ ջերմութեամբ : Կ'ուզեմ անոր յիշատակին ընծայել խորին յարգանք մը , ներկայացնելով անոր կատարած գիտական գործունէութիւնը հայ արուեստի բնագաւառին մէջ , ինքնատիպ գեղարուեստական ստեղծագործութեամբ հարուստ ու մեծ արուեստ մը՝ գեռ հին Հայաստանի ժամանակաշրջանէն : Ձեմ ուզեր , որ այս տողերը նկատուին մահազիր մը , որովհետեւ Լիտիա Տուրնովօ պիտի շարունակէ ներկայ ըլլալ մեր մէջ իր գործերով , որոնք կ'արտայայտեն հիացմունք հայ արուեստին հանդէպ :

Հայկական կերպարուեստի մէջ Լիտիա Տուրնովոյին գլխաւեցնողը միջնադարեան հայկական նկարչութիւնն է , ինչպէս նաեւ մանրանկարչութիւնը , որոնց ուսումնասիրութեան գործին մէջ ան ունի չատ մեծ արժանիքներ : Անոր ունեցած գիտական մեծ հմտութիւնը հայ մանրանկարչութեան բնագաւառին մէջ , զոր անդադար ուսումնասիրեց եւ որուն լուսաբանութեան համար կը դեկավարէր ընդհրինակողներու խումբ մը , ի յայտ եկաւ կարեւոր աշխատութեան մը մէջ՝ որ ամենուրեք յառաջ բերաւ մեծ հիացում ու դնահատանք : Խօսքը « Հին հայկական մանրանկարչութեան» մասին է , տպուած 1952ին , Երեւան , Հայպետհրատի կողմէ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով , եւ որ կը բովանդակէ 60 դեղեցիկ նկարներ :

Ուրիշ սքանչելի հատոր մը , որուն մէջ մեզի կը ներկայացնէ ուսումնասիրութիւն մը հին Հայաստանի մանրանկարչութեան մասին եւ ձեռնհասութեամբ ու գիտական հմտութեամբ կը բացատրէ մանրանկարուած հայ ձեռագիրներէն իր կողմէ ընտրուած նկարները , հրատարակուեցաւ նաեւ Փարիզի մէջ Ֆրանսերէն , եւ Իտալիոյ մէջ՝ իտալերէն լեզուներով :

Պէտք է յիշեմ Լիտիա Տուրնովոյի ուրիշ աշխատութիւնները ալ , ինչպէս օրի – նակ « Հայաստանի հին որմանկարները », « Ուրուագծեր Հայաստանի արուեստի պատմութենէն» , Մոսկուա 1939 , յետոյ անոր 1952ի ուսումնասիրութիւնը՝ «Ա – րուէչի որմանկարչութիւնը » կամ նոյն – պէս ռուսերէն հրատարակուած՝ « Հին հայկական նկարչութեան համառօտ պատմութիւնը», Երեւան 1957 , այս ա – մէնը չատ արժէքաւոր ճշդումներ կը բերէն հայ արուեստին կապակցութեամբ : Դեռ չէ տպագրուած անոր վերջին աշխատութիւնը՝ «Ակնարկներ հայ կերպարուեստի պատմութեան» : Վերոյիշեալ աշխատութիւնները Լ . Տուրնովօն կը դասէն միջնադարեան հայ նկարչութեան լաւագոյն ճանչցողներու շարքին :

Հայ մանրանկարչութեան այս հետազօտողը կարդի դրաւ եւրոպական աշխատութիւններու մէջ չրջան ընող կարդ մը ակնյայտնի սխալները , որոնք կը վերաբերէին ինքնուրոյն հայ արուեստի մը ուշ երեւալուն եւ որ իր չատ մը կողմերով իրրեւ թէ կախում ունեցած ըլլար ասորական կամ բիւզանդական արուեստէն : Այսպէս , օրինակ , թէպէտ Սթրչիգովսկի այնպիսի հետազօտող մըն էր , որ չատ դնահատեց հայ արուեստը , այնուամենայնիւ , իր «Փօքր Ասիա , արուեստի մէջ նոր բնագաւառ մը » աշխատութեան մէջ (1903 , էջ 175) ան կը յայտնէր , թէ մինչեւ Դ . դար Հայերը չունեցան ազգային արուեստ մը , Դ . դարէն յետոյ եր – կար ժամանակ հետեւեցան հռոմէական ու բիւզանդական ճարտարապետութեան նմոյշներուն : Ապա , նկատի առնելով ԺԲ . եւ ԺԳ . դարերու մանրանկարչութեան կատարելագործումը , չնորհիւ կիլիկեան դպրոցի , նոյնպէս վճռականօրէն յայտնուեցաւ թէ հայկական մանրանկարչութիւնը սկսաւ միայն Ժ . դարուն , ինչ որ մեծ սխալ մըն է : Լիտիա Տուրնովօ մէկն էր հայ արուեստի այն հետազօտողներէն , որոնք պաչտպանեցին այն տեսակէտը , թէ Ե . – Զ . դարերուն գոյութիւն ունէր հայ մանրանկարչութիւն մը : Ան կը բերէ անուղղակի փաստեր , յիչելով Դ . կամ Ե . դարերուն գոյութիւն ունեցող հին որմանկարչութիւն մը , որուն հետքերը պահուած են Տեկորի , Երերուկի , Քասախի մայր եկեղեցիներուն մէջ , կամ յետագայ դարերուն , երբ ան աւելի յաճախադէպ է Արուէնի մէջ , որու մասին կը խօսի հետազօտողուհին իր ուսումնասիրութեան մէջ : Լ . Տուրնովօ վճռական փաստեր կը բերէ հայ մանրանկարչութեան հնութեան մասին , յի – չելով այն իրողութիւնը , թէ էջմիածնի 989ի աւետարանին մէջ աւելցուած քանի մը թերթեր կան , որոնք կը ներկայացնեն Ե . կամ Զ . դարու մանրանկարներ : Ուրիշ անուղղակի փաստ մը , որ զօրաւոր է , բերուած է իր կողմէ Մլքէ Թադուհիի 902 թուականի աւետարանի մանրանկարներով , որոնք գեղարուեստական տեսակէտով այնքան կատարեալ են , որ պէտք է ընդունիլ թէ մինչեւ այս կատարելութիւնը , անցած են մանրանկարչական արուեստի դարեր (որոնց մասին դժբախտաբար կորսուած են ապացոյցները , տասնեակ հազար ձեռագիրներու ոչնչացումով , Հայաստանի ներխուժողներու կողմէ) :

Լիտիա Տուրնովօ հպարտութեամբ կը դրէ հայ արուեստի մասին , դարերու ընթացքին , ցոյց տալով , թէ ան հրաչալի է չատ մը բնագաւառներու մէջ , ճարտարապետութիւնը , քանդակագործութիւնը , երեսկերի ,

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՕՐ»Ը

Կեանքիս ամէնէն հաճելի անակնկալ – ներէն մէկը եղաւ Լիբանան առաջին այ – ցելութիւնս :

Մեր պանդոկը, Լիբանանի լեռներու կողին, մեկուսացած վայր մըն էր, ուր մեզի պէս այլ եգիպտահայեր եկած էին իրենց արձակուրդը անցընելու : Կային նաեւ Հայեր Լիբանանէն : Այս ձեւով փոքրիկ Հայաստան մը կերտած էինք :

Շաբաթ օր էր, երբ իրարանցում մը նշմարեցի պանդոկին մէջ : Զարմանքով մօտեցայ խումբին : Ընկերուհիներէս մէ– կը իմացուց, թէ ամէն տարի Այնճառ

են ունեցեր : Իրաւունք են ունեցեր պըն– դելով, թէ մարդիկը կը յօշոտեն խոս – տովանութիւններ կորզելու համար, թէ երկիրը ցանցապատուած է գաղտնի լըր– տեսներով, թէ Սթալինի իշխանութիւնը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ բռնատիրու – թիւն, թէ պատմութիւնը խսկապէս եղ – ծուած ու խարդախուած է մեր երկրին մէջ :

« Եւ այժմ կը թելադրեն, որ ճազ նը – ւագենք, այն նո՛յն ճազը, զոր կը դատա– պարտէին իբրեւ Արեւմուտքի երաժըշ – տութիւն : Այժմ լուրջ դասախօսութիւն – ներ կը տրուին եուկոսլաւ երիտասար – դութեան մասին, այն նոյն Եուկոսլա – ւիոյ, որ միայն երկու տարի առաջ ծաղ– րուծանակի առարկայ էր :

« Իսկ ե՞ս :

« Ես չեմ գիտեր, թէ ի՞նչպէս կրնամ հոգիս չորրորդ անգամ փոխել առանց միաժամանակ զայն աղտոտ լաթի մը վե– րածած ըլլալու :

« Ես կ՚ամչնամ ձեր բոլորէն եւ կ՚ա – մըչնամ բոլորիդ տեղ : Սակայն ամէնէն աւելի՝ ես ինձմէ կ՚ամչնամ : Չեմ գիտեր գլուխս ինչպէս բարձրացնել եւ շատ կը տարակուսիմ, որ երբեւէ կրկին կարե – նամ զայն բարձրացնել :

« Որովհետեւ մէջս այլեւս համոզում – ներ մնացած չեն, ոչինչ կայ, որուն հա– ւատամ : Եւ եթէ անհնար է վստահիլ մարդուն, ապա գաղափարը կը դառնայ փոշի » :

Մեր ընտրութիւնը եղաւ խիստ սահ – մանափակ : Միայն քանի մը կտոր ա – ռինք, երբ կան անհաշիւ նման կտորներ : Իւրաքանչիւրէն առինք միայն ուշադրա– ւը, երբ չափազանց ուշադրաւ է ամբող – ջութիւնը իւրաքանչիւրին :

Այս առաջին մասը սակայն գրի առինք մէկ նպատակով : Այս մէջբերումները ը – րինք միայն մէկ բան նշելու :

Այն, որ ասիկա լոկ ըսուածն է : Այս ա– մէնը դեռ արտայայտուածն է :

ԲԷԳԼԱՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

(3 Շար.)

գիւղի Հայերը, Սեպտեմբեր ամսուն, մեծ խանդավառութեամբ կը տօնեն Մուսա Տաղի հերոսամարտին տարեդարձը :

Կարդացած էի արդէն Ֆրանց Վերֆէլի Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը նշանա – ւոր գիրքը եւ ծանօթ հոն նկարագրուած հայ ժողովուրդի մէկ արժանաւոր բեկո– րին հերոսական մարտնչումին՝ Թրքական բանակին դէմ :

Պատանի հոգիս հիացած եւ խոնարհած էր անոնց հայրենասիրութեան եւ զոհո – ղութեան առջեւ : Գիտէի նաեւ, թէ Մու – սա Տաղի հերոսական ժողովուրդը ի վեր– ջոյ, ինչ թշուառութիւններէ եւ տառա – պանքներէ ետք, եկած հաստատուած էր ազատ Լիբանանի մէջ, եւ Այնճառ գիւղը իրենց Հայու շինարար բազուկներով վե– րածած էին լուսաւոր բոյնի մը, ուրկէ Հայու ստեղծագործ հանճարը կը ճառա – գայթէր :

Ուրեմն, մեծ եղաւ հրճուանքս եւ մը– տադրեցի աչքերովս տեսնել ու ճանչնալ զանոնք եւ հպարտանալ իրենց հերոսու – թեամբ :

Մեր պանդոկի Հայերը մտադրած էին արդէն երթալ եւ մասնակցիլ տօնակա – տարութեան : Մենք ալ միացանք անոնց :

Առտուն կանուխ ճամբայ ելանք : Ինծի համար Լիբանանի լեռները դարձան յիշա– տակելի բարձունքներ, անոնք, կանաչու– թիւններով ծածկուած կը հմայէին տա – փակ տարածութիւններու վարժուած աչ– քերս :

Գեղեցիկ էր արշալոյսը : Կը տենուէին արեւին ճառագայթները, որ կը բարձրա– նային լեռներուն ետեւ, ոսկէ շողերը կարծես ներկած էին լեռներուն գագաթ– ները :

Ճամբան ընդհանրապէս ամայի էր, բայց վերջապէս կը տեսնուին խումբ – խումբ Եռագոյն դրօշներով ծածկուած ինքնաշարժներ, որոնք կը սուրան քար– քարուտ ճամբաներէ եւ կը միանան մեզի : Անոնց մէջէն կը լսուէին բացագանչու – թիւններ ու յեղափոխական երգեր : Հետզհետէ այնքան կը շատնան ինքնա – շարժները, որ բնականաբար անկարելի կ՚ըլլայ ազատօրէն առաջանալ. ստիպ – ուած մերթ ընդ մերթ կանգ կ՚առնենք ի– րարու ճամբայ տալու համար, բայց միշտ անհամբեր եւ ամէնքէն առաջ հաս– նելու հաստատակամութեամբ :

Ահա քիչ անդին կը տեսնուին տունե – րը :

Այլեւս քարքարուտ ճամբաները վեր – ջացան, կը նշմարուին ծառուղիները, նաեւ ժամացոյցը, զոր ազգային բարե – բար Պ. Ճորճ Մարտիկեան տարիներ ա – ռաջ նուիրած էր Այնճարցիներուն :

Կը լսուին Այնճարի եկեղեցիին զան – գակին զօղանջները : Դող մը կ՚անցնի մարմինիս մէջէն :

Ինքնաշարժը կանգ կ՚առնէ եկեղեցիին առջեւ : Ինծի համար անկարելի է նկա – րագրել այն հոծ բազմութիւնը, զոր կը տեսնեմ հոն :

Կ՚ըսեն, թէ շատեր հոն գիշերած են պատրաստութիւններ տեսնելու համար : Ակերուն մօտ, ծառերու տակ զետեղուած էին 12 կաթսաներ, որոնց մէջ կ՚եփի ուխտաւորներուն կողմէ նուիրուած տաս– ներկու ոչխարներով աւանդական հարի – սան, որով այնճարցիները ամէն տարի կը հիւրասիրեն իրենց հիւրերը :

Քիչ ետք կը հասնի Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Սրբազան Հայրը՝ Խորէն Արք. ընկերակցութեամբ Գարեգին վրդ.ի : Ներկայ էին նաեւ այլ կղերականներ :

Տպաւորիչ էր տեսարանը : Բոլորին աչ– քերուն մէջ ուրախութիւնը կը խայտար :

Եկեղեցական արարողութիւնը սկսաւ :

Խորանն ու եկեղեցին շատ փոքր էին, սակայն բազմութիւնը՝ մեծ : Գարեգին վրդ. Սարգիսեան խօսեցաւ հոգեշունչ քարոզ մը, ապա՝ սկսաւ օրուան տօնա – խմբութիւնը :

Օրհնուեցան կաթսաները, ապա ժողո– վուրդը շտապեց համտեսելու համադամ մատաղը եւ Անճառի հարիսան :

Սկսաւ խանդավառութիւնը, տաւուլն ու զուռնան : Ծերեր, կիներ, երիտա – սարդներ ու մանուկներ շուրջպար բռնած կ՚երգէին : Մեզի համար նորութիւն եղաւ ծերերուն պարը, որոնք, մոռցած իրենց ճերմակ մազերն ու կնճռոտ այտերը, մանուկի ճկունութեամբ կը ցատկռտէին : Քիչ անդին, գինիի բաժակները վեր բռ– նած, խաղողի երգը կ՚երգէին : Հայ ժո – ղովուրդի կենացը բաժակներ կը պար – պէին : Հայ երիտասարդներ հայկական երգեր կ՚երգէին :

Հայ տիկիններ կրակարաններու շուրջ ոչխարներ կը խորովէին : Մանուկները կը զուարճանային ծառերէն կախուած օ– րօրոցներով :

Կէսօրէ ետք մեր խումբն ալ փափա – քեցաւ կարճ պտոյտ մը ընել :

Ակը տեսնելէ ետք, գացինք Այնճարի մեծ եկեղեցին եւ դպրոցը՝ «ՅԱՌԱՋ» վարժարանը, որ իբրեւ ակումբ ալ կը գործածուէր :

Հիւրասէր բնակիչները մեզ կը հրաւի – րէին եւ կը հրամցնէին իրենց անուշահամ պտուղները :

Տունները միայարկ, կոկիկ, կողք – կող– քի շարուած : Ամէն տեղ, ամէն քայլա – փոխի կը զգայինք անոնց մաքրութիւնն ու կոկիկութիւնը : Բոլորն ալ շրջապատ– ուած էին պարտէզներով եւ որդատուն – կերով :

Մայրամուտ էր : Բոլորս յոգնած էինք, բայց չէինք ուզեր բաժնուիլ Այնճարէն : Կը մտածէի, թէ արդեօք ուրիշ անգամ առիթը պիտի ունենա՞մ այդ հայաշունչ մթնոլորտը վայելելու : Բայց, ափսո՛ս, ինքնաշարժները մեզի կը սպասէին :

Երբ ճամբայ ելանք, վստահ էի, թէ յաւէտ մտքիս մէջ պիտի մնայ Այնճարը :

Վերադարձն ալ հաճելի էր. կը նշ – մարուէր գեղջկուհիներուն արտէն վերա– դարձը : Հայ կիներ ու աղջիկներ : գիւ – ղական տարազներով, կառքերու վրայ բեռցուցած ցորենի պարկեր, տուն կը վերադառնային : Ուրախ էին : Աշխա – տանքի պտուղն էր, որ քաղած էին : Ի – րենց կարմրած այտերուն վրայ ժպիտ կար :

Ո՛րքան կը զմայլէի Այնճարցիներու կամքին ու աշխատանքին վրայ : Յաղթա– հարելով բոլոր դժուարութիւնները, կր – ցած են կերտել փոքրիկ Հայաստան մը : Իրենց Հայու շինարար բազուկներով շէնցուցած են խոպան լեռները ու լքուած դաշտերը :

Հայը ո՞ւր չի շէնցներ, կ՚ըսեմ մտովի. մինչ ինքնաշարժը հետզհետէ կ՚առաջա – նայ, իր ետեւ ձգելով գիւղը :

Քիչ ետք Այնճար արդէն չերեւար : Բայց ոչ մէկ հեռաւորութիւն պիտի կա – րենայ բաժնել անոր պատկերը հոգիէս :

ՆԱԶԻԿ ԳՈՒԼԱՔԵԱՆ

Աղեքսանդրիա

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

« ԱԶՆԱՒՈՒՐ 707 »

Աշխարհահռչակ հայազգի երգիչ – եր– գահան եւ դերասան Շարլ Աղնաւուր, ամ– սոյս վերջերը, Նիւ Եորքի Քարնէկի Հոլ սրահին մէջ պիտի տայ իր առաջին եր – գահանդէսը : Այս առթիւ, « Պօյինկ 707» սալ մը, որ պիտի կոչուի « Աղնաւուր 707» Մարտ 29ին, Փարիզի Օրլի օդակա– յանէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Նիւ Եորք, տանելով Փարիզէն 149 հանրածա– նօթ անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ պիտի ըլլան Ֆրանսուազ Սական, Ժան – Գլօտ Փասքալ, Ճոննի Հալիտէյ, Ռոժէ Վատիմ, Ֆրանսուա Թրիւֆֆօ եւ ուրիշ – ներ :

×

90 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ ԱՄՈՒՍՆԱՅԱՒ

Վերջերս 90 տարեկան հասակին մէջ ա– մուսնացած է Ֆրանսայի հռչակաւոր վարչապետներէն Ժորժ Քլէմանսոյի զա – ւակը՝ Միշէլ Քլեմանսօ, Մատըլէն Տիւ – բանի հետ : Վկան եղած է Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Պ. Փօլ Ռէնօ : Քլե – մանսօ ըսած է թէ, այս ամուսնութեամբ կեանքի տառապանքներուն մէջ կը մտնէ :

Պ. Փօլ Ռենօ պատասխանած է թէ, « Քու տառապանքներդ ոչինչ են այն տա– ռապանքներուն քով՝ զորս կրեց հռչակա– ւոր հայրդ : Սիրահարած էր աղջկան մը՝ զոր տեսած էր Նիւ Եորքի մէջ : Սակայն, աղջկան խնամակալը պահանջած էր որ, եկեղեցական պսակ ըլլայ եւ ոչ թէ քա – ղաքային ամուսնութիւն ինչպէս կը պա– հանջէր հայրդ : Հասկնալի է անշուշտ, թէ հայրդ շուտ մխիթարուեցաւ, որով – հետեւ չսպասեց որ քեզի պէս 90 տարե – կան ըլլայ՝ կեանքի տառապանքներուն մէջ մտնելու համար » :

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Գիտես արդէն, պատասխանեց Քէն– տիրեան, չորս անդամներ էինք, Սաֆօն, Աշոտը, Թորգոմ ու ես, նամակը նկատի առնուեցաւ բաւական երկար տեւող վի – ճաբանութենէ մը վերջ, պատգամաւորին ընտրութիւնը կատարուեցաւ, եւ զիս ընտրեցին, իսկ ես իմ քուէս քեզի համար տուած էի :

Քրիստափոր Միքայէլեան լռեց, կը խոկար :

— Պարոն Քրիստափոր, յարեց Վռամ – շապուհ, որեւէ թագուն դիտում կամ մը– տածում մի ենթադրեր այս գործին մէջ, արդար ըլլալու համար, պէտք է խոստո– վանիմ թէ՝ մեր ընկերներէն Աշոտ ու Թորգոմ կը փափաքէին Դաշնակցութեան Խորհուրդին զրկել Թրքահայ պատգամա– ւոր մը, եւ թէ՝ այդ փափաքին միացաւ նոյնիսկ Սաֆօն, ինք որ Ռուսահայ մըն է. երբեք մի կարծէք թէ քու անձիդ դէմ հակակրանք մը կամ որեւէ յոռի նկա – տում մը գոյութիւն ունեցած ըլլայ ըն – կերներուն մէջ, հաւատա, պարոն Քը – րիստափոր, քանի քանի անգամներ ող – բացած ենք բացակայութիւնդ. գիտե՞ս, դժուար պարագաներու մէջ յաճախ յի – շած ենք քեզ եւ քու ներկայութիւնդ միշտ փափաքուած է մեր ժողովներուն մէջ ...:

— Ես արդէն պիտի չընդունէի Ժընեւ երթալ, եթէ նոյնիսկ իմ վրայ կայացած ըլլար ընտրութիւնը, յարեց Քրիստա – փոր, չես գիտեր, Վռամ, որքան փա – րած եմ այս գործին, քանի կրկնեմ փոր– ձերը, այնքան կ՚աւելնայ, կը բազմա – պատկուի սէրս դէպի ձեռնարկը, դէպի մահափորձը, միայն կը ցաւիմ որ իմ ան– ձիս, իմ անուանս շուրջը չափազանց թա– փառած է Պատասխանատու Մարմինը. կրնայիք երկտողով մը խնդիրը հաղոր– դել ինծի եւ ես կը կարգադրէի վայր – կենապէս, առանց ձեզի յոգնութիւն տալու :

— Մտածեցինք գրել քեզի, յարեց Քէն– տիրեան, ընկերներէն Աշոտը նիստին մէջ յայտարարեց թէ՝ Բիւրօն պէտք էր Քը – րիստափորի գրէր, նախապէս ստանար անոր կամքը, եւ յետոյ ընէր այդ թելա– դրութիւնը Վիշապի Պատասխանատու Մարմինին.

— Հոգ չէ, հոգ չէ, կրկնեց Քրիստա – փոր գլուխը ճօճելով, ուրախ եմ որ քեզ ընտրեր են պատգամաւոր– Վռամ, ինչ – պէս ըսի, եթէ զիս զնտրէիք, պիտի մեր– ժէի. իմ բոլոր մտասեւեռումս, իմ բոլոր մտատիպարս կեդրոնացուցած եմ Վի – շապի Ձեռնարկին մէջ, կը հասկնաս թէ ինչ ըսել կ՚ուզեմ :

— Ախ, հառաչեց Վռամշապուհ, պիտի հասնի՞նք արդեօք այդ օրուան, պիտի տեսնե՞նք մեր աչքերով Դահիճը պատ – ժուած ...:

— Վռամ, շարունակեց Քրիստափոր նոյն շեշտով, ձեռնարկը, վստահ եմ, պիտի պսակուի փառաւոր յաջողութեամբ մը, պիտի իրագործուի Գաղափարը, որ ինը տարիներէ ի վեր կը չարչարէ մեր բովանդակ էութիւնը, պիտի պատժուի Մեծ Մարդասպանը, սակայն, խնդիր չէ մեր կեանքը, եթէ մենք մեռնինք, ապ – րողները պիտի տեսնեն :

— Բայց ինչո՞ւ մեռնինք մենք, յարեց Վռամշապուհ :

— Վռամ, ըսաւ Քրիստափոր, անձը կարեւորութիւն չունի գաղափարին քով. մարդիկ կ՚անցնին, գործը կը մնայ, ան – ձերը կը մեռնին, գաղափարը կ՚ապրի, չէ՞ :

— Անշուշտ, հաստատեց Վռամշա – պուհ, եթէ այդ հաւատքը չըլլայ, Յեղա– փոխութիւնը չի կրնար ապրիլ, ամէն ան– հատ, ամէն ցեղ, ամէն ազգ, ամէն ժո – ղովուրդ, իր հաւատքով միայն կրնայ պահպանել իր գոյութիւնը. ի՞նչ են կը – րօնքները :

— Յեղափոխութիւնը կրօնք մը չէ՞, ընդմիջեց Քրիստաձոր, Մարդկութեան վերջին կրօնքը, որուն հաւատացեալնե – րուն թիւը պիտի բազմանայ եւ երկրա – գունդիս բոլոր մասերուն վրայ ճիւղեր պիտի արձակէ, Վռամ, երբեմն կը խոր– հիմ թէ՝ Ապտիւլ Համիտի գոյութիւնը հարկաւոր է մեր իսկ գոյութեան համար :

— Ի՞նչպէս ...

— Գիտե՞ս, շարունակեց Քրիստափոր, ինչի՞ կը նմանի այդ բռնաւորը :

— Ինչի՞...

— Հովահարի մը, պատասխանեց Քը – րիստափոր, եթէ յեղափոխութիւնը նը – մանցնենք հրաշէկ ածուխին, Ապտիւլ Համիտ հովահարի դեր մը կը կատարէ, չէ՞, շարունակ հրահրելով կրակը, եւ վառ պահելով զայն, եթէ չըլլար իր բըռ– նութիւնը, եթէ չըլլային իր բարբարո – սութիւնները, պիտի չծնէր յեղափոխու – թիւնը, եւ, ծնելէ յետոյ, պիտի չկրնար ապրիլ :

— Ուրեմն, դիտել տուաւ Վռամշա – պուհ, ինչու այս պատրաստութիւնները, ինչո՞ւ մահափորձի ծրագիրը ...:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աշոտ Գույումճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իր ամուսնոյն՝

ԱՇՈՏ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին, ինչպէս նաեւ Արուսեակ Մինասեանի մահուան Բ. տարեդարձին եւ Բիւզանդ Թէրզեանի յիշատակին, ինչպէս նաեւ Թէրզեան եւ Գույումճեան ընտանիքներու համայն նընճեցելոց յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Յակոբ Էսկիճեանէ իր տղուն մահուան Բ. տարելիցին առթիւ քսան Ֆրանք, Վասպուրականի Հայր. Միութենէն Սերովբէ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ տասը, Տիկին Խոչեանի մահուան առթիւ Կ. Գամպիրեան տասը, Կ. Յարութիւնեան, Կ. Ճանիկեան 5ական, Յովհաննէս Գափլանեան իր կնոջ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ քսան Ֆրանք :

×

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է 60 Ֆր., Տիկին Նազելի Երանոսեանէ ի յիշատակ իր ամուսնոյն :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ASSURANCES AUTOMOBILE

Ներկայ յաւելումներէն խուսափելու համար դիմել՝

CABINET TCHAKARIAN

Հիմնուած 1911ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

SOURENE EXERJEAN

40, La Canebière — MARSEILLE

Մասնագէտ

ապահովագրական

բոլոր խնդիրներուն

Ընդունելութեան ժամեր՝ 17–18,30

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 8ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ՝ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Քատէ: Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, Կիրակի, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուին Եղիսաբէթ Խանճեան եւ իր երեք զաւակները, Մարգարիտ, Գրիգոր եւ Յովհաննէս: Հէքիմեանցի, մօր անուն Զարդար, հօր անուն Թորոս Աւետեան: 1934 թուականին կը մնային Ֆրանսա, հետեւեալ հասցէին՝

COTE DES CHAPELIERS No 2
VALENCE, DROME (FRANCE)

Վերոգրեալ թուականին մտադիր էին Հայաստան երթալ, անկէ ի վեր յայտնի չէ իրենց ուր ըլլալը: Փնտռողն է իր մօրեղբայրը Սիմ. Պետրոսեան, Նիւեորքէն: Ինք կամ զաւակները կամ կամ ուր ըլլալը գիտցողները թող հաճին իմացնել հետեւեալ հասցէին :

SIMON BEDROSIAN
c/o S. MINASIAN
865 E. 181 ST. STREET
BRONX 60, N. Y. (U. S. A.)
APT. 12

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել :

FOIRE Internationale de Lyon

du Dimanche 31 Mars au Lundi 8 Avril 1963

en même temps que :

Salon International de la Quincaillerie «SIQUEM»

EXPOBOIS Salon International de la Machine à Bois

Marché des Professionnels du Luminaire et de l'Eclairage

Pour tous renseignements s'adresser :

FOIRE INTERNATIONALE DE LYON

LYON (6e) PALAIS DES CONGRÈS; Tél. 24-29-61

PARIS (8e) Bd. Haussmann Tél. WAG. 68-50

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Այս Կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ, պիտի երգուի վերջին ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ, տեղւոյն Դպրաց Դասին եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ:

Բարեպաշտ հաւատացեալները կը հրաւիրուին վայելելու այս սրբազան արարողութիւնը :

Պիտի քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ քհնյ. : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ՝ 10ին, քարոզ եւ Արեւագալ՝ ժամը 11ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ, դաւաթ մը թէյի շուրջ : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցաշէն Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Լոնտոնի Առաջնորդ Թումայեան Եպիսկ.ի, որ Միութեանս նախագահ Պ. Կարպիս Ճընկրտրեանի Լոնտոն այցելութեան առթիւ անվերապահ աջակցութիւն բերաւ տեղւոյս նորակառոյց Ազգ. Տան եւ եկեղեցիին հանգանակութեան ձեռնարկին Սրտագին շնորհակալութիւն նաեւ Լոնտոնի հայ գաղութի բարեսէր ազգայիններուն, իրենց սիրայօժար մասնակցութեան համար: Նուիրատուներուն ցանկը պիտի հրատարակուի առանձին :

×

Եկեղ. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յարութիւնեանէ 500 Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Բերուզ Ճընկրտրեանի մահուան առթիւ: Տիկին Ժօֆռէ Սերայտարեան, երեսուն Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Մարտիկ Համամճեանի մահուան առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեն երգ), ՏԻԿ. Զ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասանութիւն):

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով:

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Յակոբ Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմանեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Կը նախագահէ7 Ընկ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Երգ, նուագ, հայկական պարեր եւ ներկայացում :

Կը ներկայացուի ՄԱԼԽԱՍԻ
ԶԱՐԹՕՆՔԸ

Խմբական արտասանութիւն.— Ռուբէն Զարդարեանի՝ «Բագինի փառաբանանքը»: ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (երգ), կ՝ընկերանայ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Հայկ. մեծ պարախումբը իր նոր յայտագրով

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Երիտասարդաց ուժերու կողմէ խնամեալ պատրաստութեամբ

Կը բեմադրուի

«ԲԱՐԱԲԲԱ»

Սրբազան թատերգութիւն 4 արար, առաջին անգամ ըլլալով հայերէն լեզուով

ՎԱԼԱՆՍ, Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ.— Ապրիլ 5, Ուրբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, «Սինէմա Ռուայալ»ի սրահին մէջ :

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլ 6, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 13, Շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8·30ին, Թէաթր Մաղընոյի սրահին մէջ, 88 Բիւ տ'Օպանեը:

ԼԻՈՆ.— Ապրիլ 20, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, 6րդ թաղապետարանին սրահին մէջ: Բիւ տը Սէզ :

Մուտքի տոմսերու գիներն են 3 եւ 5 Ֆր.

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 30 ՄԱՐՏ

SAMEDI 30 MARS 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9569 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9569

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ "ՕՐ"Ը

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը, մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերուն կը տօնէ իր « Օր »ը, վաղը՝ Կիրակի կէսօրէ վերջ Մէզոն տը լա Շիմիի սրահին մէջ :

Կազմակերպիչները կարելին ըրած են լաւ յայտագիր մը ներկայացնելու համար հանդիսականներուն :

Երեսունեւհինգ տարեկան է այսօր Ֆ. Կապ. Խաչը, որ կեանքի կոչուեցաւ ազգօգուտ դեր մը խաղալու համար մեր գաղութին մէջ :

Անիկա հաւատարիմ իր կոչումին՝ 1928էն ի վեր նուիրուած է ազգապահպանման սրբազան գործին :

Իր զուրգուրանքին առարկայ դարձուցած է մասնաւորապէս մեր մատաղ սերունդը, որ հոգածու ձեռքերու կը կարօտի իբրեւ հայ մեծնալու եւ այս համայնակուլ ովկիանոսին մէջ իբրեւ կաթիլ մը ջուր չկորսուելու համար :

Սերունդ մը փոխուած է 35 տարիէ ի վեր : Նորերը սկսած են այլեւս չհասկնալ հիներու լեզուն : Փոխուած են բարքերը : Փոխուած է մտայնութիւնը : Սպիտակ ջարդը կը սպառնայ աւերներ գործել՝ աւելի ահաւոր քան երբեմնի կարմիր ջարդը՝ եթէ երբեք չկարենանք սպառազինուիլ ժամանակին, դիմադրաւելու համար վերահաս վտանգը, որ դամոկլեան սուրի պէս կախուած է մեր գլխուն վերեւ :

Մեր զանազան կազմակերպութիւնները ինքնապաշտպանութեան կռիւ է, որ կը մղեն, համրանքը փրկելու համար :

Զունինք մանկապարտէզ ու նախակըրթարան, ուր մեր զաւակները ստանային հայեցի կրթութիւն :

Հոսանքին դէմ թիավարելու եւ ովկիանոսին մէջ չխեղդուելու փորձ կը կատարեն բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնք ազգային դպրոցներու պակասը մասամբ թեթեւցնելու համար հայերէնի դասընթացքներ են հաստատած :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը այդ ուղղութեամբ մեծ ճիգ կը կատարէ, Փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի մէջ : Ձեռնհաս ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ անկարելին կ'ընեն մեր մատաղ սերունդին սորվեցնելու համար մեսրոպեան ոսկեղինիկ բարբառն ու Հայոց դարաւոր ու փառաւոր պատմութիւնը :

Ու ամէն տարի, ամառուան արձակուրդի երկու ամիսներուն հարիւր յիսուն փոքրիկներ, երկու սեռէ, հայաշունչ մթնոլորտի մէջ կ'ապրին, հայերէն կը բարբառին եւ ազգային երգեր կը գեղգեղեն, Հայութիւնը կը ճանչնան եւ հայ ծնած ըլլալու հպարտութեամբ կը տոգորուին :

Կապոյս Խաչի այս մեծ ձեռնարկը արժանի է ամէն գնահատանքի : Գոհ են Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանի երախաները : Գոհ են մանաւանդ անոնց ծնողքները, խանդավառուած այն յոյսով, որ նորերը պիտի քալեն հիներու գծած ճամբով :

Նոր Տարուան առթիւ կազմակերպուած « Մանուկներու Օր»ը առիթ կուտայ գընահատելու կատարուած աշխատանքը՝ հայապահպանման մարզին մէջ :

Բազմակողմանի հոգեր բեռցուած են Կապոյտ Խաչի ուսերուն :

Լաւագոյնս կարենալ գործադրելու համար իր առաջադրած ծրագիրները, անիկա կը կարօտի նիւթական լայն միջոցներու :

Սահմանափակ են իր հասոյթի աղբիւրները : Ժողովուրդի լումաներով է, որ կը դարձնէ իր բազմածախս մեքենան :

Եւ ժողովուրդը երբեք չէ զլացած իր աջակցութիւնը կանացի այս մեծ կազմակերպութեան, որ արմատ ձգած է մեր գաղութին մէջ :

Ժողովուրդի լումաներով է, որ անիկա սեփականատէր դարձաւ օդափոխութեան կայանի շէնքին, Ժիւռայի գալարագէզ բարձունքին վրայ : Լումաներով է, որ հնարաւորութիւն կ'ունենայ շարունակելու հայերէնի իր դասընթացքները, ուսանողներ պահելու զանազան դպրոցներու մէջ եւ օգնելու կարօտեալներուն :

Աջակցի'նք Կապոյտ Խաչին եւ քաջալերե'նք իր ձեռնարկները :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ՎԻՃԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՄՏԱՀՈԳ Է

Թուրքիոյ կացութիւնը օրէ օր կը մըտահոգէ իր Արեւմտեան բարեկամները : Արդարեւ Ճէլալ Պայարի ազատ արձակումը առիթ տուաւ որ ցոյցերը սկսին, ինչ որ ստիպեց կառավարութիւնը ետ առնել իր որոշումը եւ բռնի ուժով հիւանդանոց փոխադրել հանրապետութեան նախկին նախագահը : Կ'ըսուի թէ նոր քննութիւն մը բացուած է Ճէլալ Պայարի դէմ որովհետեւ նախկին նախագահը մեղադրած է Եասը Ատայի դատարանը իբրեւ «ցած դատարան» եւ նախկին վարչապետ Ատնան Մենտերէսը կոչած է « մարտիրոս » :

Քաղաքական գետնի վրայ ալ խըլրտումները պակաս չեն : Ատալէթի (Արդարութեան կուսակցութիւն, Մենտերէսեան նկատուած) մէջ ալ տարակարծութիւններ սկսած են եւ ժամէ ժամ կը սպասուէր որ տնօրէն կոմիտէին բոլոր անդամները հրաժարին : Արդարեւ կուսակցութեան անդամ երեսփոխանները ու ծերակուտականները մեղադրած են կուսակցութիւնը որ չէր նախատեսած Ճէլալ Պայարի ազատ արձակման հետեւանքները :

Բայց երկրին գլխաւոր մտահոգութիւնը՝ տնտեսական կը մնայ : Պիւտճէն 150 միլիոնի բաց մը ունի եւ չորս միլիոն անգործ կայ երկրին մէջ : Ինէօնիւի կացութիւնը շատ դժուար է, քաղաքացիական կռիւներու վտանգը բոլորովին չէ հեռացած եւ յոյս չկայ որ բանակը կարենայ որեւէ ապստամբական շարժումի առաջքն առնել, ի հարկին :

Ծանօթ է որ կարգ մը սպաներ շատ գոհ չեն 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութենէն որ չէ տուած իրենց սպասած քեմալական վերածնունդը եւ ազգային իսկական վերանորոգում մը : Առիթի կը սպասեն կրկին գործի անցնելու համար :

Թուրքիոյ վճարումներու հաշուեկշիռը ամէն տարի 420էն 440 միլիոն տոլարի բաց կը ներկայացնէ :

Թուրքիոյ մէջ կան երկու միլիոն հողագործներ, ասոնց մէջ վաթսուն հազարը պուտ մը հող իսկ չունին, մինչ 300 ընտանիքներ հինգ հազար հեկտարէ աւելի տարածութիւն ունեցող 320 կալուածներու գլուխն են : Այս ամբողջը ցոյց կուտայ որ Թուրքիա միշտ նոյն Թուրքիան է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ նախագահը Փարիզեան իր վերջին օրը անցուց ներկայ ըլլալով Օփերայի կալային : Իր այցելութեան առթիւ հրատարակուած միացեալ զեկոյցը կը շեշտէ թէ գործակցութիւնը պէտք է ամրապնդուի լատին ծագում ու աւանդութիւն ունեցող բոլոր ազգերու միջեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են խորհրդային բարձր հրամանատարութեան մէջ : Մառեշալ Զախարովի տեղ, սպայակոյտի պետ նշանակուած է մառեշալ Պիրիուզով :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ Օսսեռվաթոռէ Տէլլա Տոմինիքան անդրադառնալով Աճուպէյի տուած այցելութեան Պապին կը գրէ « ինչպէս Թուրքիոյ Արտաքին նախարար՝ Էրքինի այցելութիւնը չի նշանակեր թէ Եկեղեցին իր դիրքը փոխածէ Իսլամի հանդէպ (ի դէպ Պապը չքանշան մըն ալ տուած էր Թուրքին), կարելի չէ կարծել թէ Աճուպէյի այցելութիւնն ալ կրնայ մեկնաբանուիլ իբրեւ եկեղեցւոյ դիրքին վերաքննութիւնը հանդէպ համայնավարութեան » :

ՏԱՃԻԿԻՍՏԱՆԻ եւ Թիւրքմենիստանի հանրապետութեանց մէջ փոփոխութիւնները կը շարունակուին նախարարական կազմին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՏՈԼՖՕ ԼՈՓԷԶ ՄԱԹԷՈՍ

Ֆրանսայի նոր հիւրը, Լոփէզ Մաթէոս չի նմանիր իր նախորդներուն : Քաղաքագէտէ աւելի մտաւորական մըն է : Մաս կը կազմէ սակայն փաստաբաններու այն փաղանգին որ 1910 – 17ի յեղափոխութեան զօրավարներուն յաջորդութիւնը առաւ :

Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին հասած է 1958 Դեկտեմբեր մէկին եւ իր շրջանին վերջաւորութեան կը հասնի քանի որ ըստ 1917ի Սահմանադրութեան նախագահական շրջանը վեց տարուան համար է եւ նորոգելի չէ :

53 տարեկան է, բարձր ճակատով եւ տակաւին սեւ մազերով : Այս ազնուական համալսարանականը չի խուսափիր Ֆիզիքական ճիգերէ : Երբ իր ուսումը կը կատարէր Թոլուքա, կը պատահէր որ ոտքով վաթսուն քիլոմեթր քալէ, երթալ մայրը տեսնելու համար՝ Կիրակի օրերը :

Իբրեւ նախագահ ալ, մօտաւորապէս 80 աշխատանքի շրջապտոյտներ կատարած է զանազան գաւառներու մէջ, երկրի մը որ երեք անգամն է Ֆրանսայի : Խզելով աւանդութեան հետ, շատ ալ ճամբորդած է արտասահման : 1959ի վերջը պաշտօնական այցելութեան գացած է Միացեալ Նահանգները եւ Քանատա : 1960ին, Լատին Ամերիկայի հինգ երկիրները այցելած է (Վենեցուելա, Պրազիլ, Արժանթին, Չիլի եւ Փերու) : 1962ին շրջապտոյտ մը ըրած է Ասիա : Այսօր, վերջապէս, Ֆրանսան առաջին հանդրուանն է ճամբորդական ծրագրի մը, որ զինքը պիտի տանի Պելկրատ, Հոլանտա, Դաշնակցային Գերմանիա եւ թերեւս Լեհաստան :

Քորթինէսի նախագահութեան ներքեւ, Լոփէզ Մաթէոս, որ աշխատանքի եւ ընկերային նախզգուշութեան նախարար էր, գտած էր կարգ մը կարեւոր տագնապներու լուծումը, համերաշխութեան այս ոգիով է որ նախատեսած է Մեքսիքայի յարաբերութիւնները օտար երկիրներու հետ : Ուր որ գացած է երբեք չէ դադրած հռչակելէ որ մեքսիքացի ժողովուրդը խաղաղասէր ժողովուրդ մըն է, անկախութիւնը սիրող, իրը եւ միւսներունը, որ մեքսիքական վարդապետութիւնը տիեզերական համերաշխութիւն կ'ուզէ եւ նուիրական կը նկատէ ինքնորոշման իրաւունքը : Այս սկզբունքները յայտնած է արդէն, մերժելով քուէարկել Քուպայի արտաքսումը Ամերիկեան Պետութեանց կազմակերպութենէն եւ խզել իր յարաբերութիւնները Հաւանայի հետ :

Պէտք է ըսել թէ յեղափոխութեան մարզին մէջ, Մեքսիքան քանի մը տասնեակներ առաջ կուգայ Քուպայէն : Մեքսիքեան յեղափոխութիւնը, որ վերջ դրաւ նաեւ Փորժիրօ Տիազի մենատիրութեան, շատ բան չի պարտիր Լենինի : Կարգ մը հեղինակներ նախագահ Քարտենասի (1934 – 1940) մէջ կը տեսնեն Ֆիտէլ Քասթրոյի նախակարապետը, որուն քաջ պաշտպանն է այսօր ալ : Ինք է որ ազգայնացնել տուաւ մեքսիքական քարիւղը եւ նոր թափ մը տուաւ գիւղատնտեսական բարենորոգման :

Այս դրութեան մէջ, Ատոլֆօ Լոփէզ Մաթէոս առանց վերիվայրումներու ասպարէզ մը ունեցաւ : Իրաւաբանութեան երիտասարդ ուսանող, ինքզինքը արդէն մեծապէս ցոյց տուած էր ճարտասանութեան մրցում մը շահելով զոր կազմակերպած էր մեծ օրաթերթ մը : 21 տարեկանին «Ազգային Յեղափոխական Կուսակցութեան» նախագահին քարտուղար կը դառնայ : Ապա կը մասնագիտանայ բանուորական օրէնսդրութեան մէջ եւ 1945ի ընտրութեանց կը սպասէ քաղաքական ասպարէզ նետուելու համար : Ծերակուտական կ'ըլլայ, ապա 1952ին Քորթինէսի կառավարութեան անդամ : 1957ի վերջ Յեղափոխական կուսակցութիւնը զինքը կ'ընտրէ յաջորդելու համար նախագահ Ռուիս Քորթինէսի եւ քանի մը ամիս ետք ընտրութիւնները կը շահէր աջ թեկնածուէն վեց անգամ աւելի ձայն ըստանալով :

Ատոլֆօ Լոփէզ Մաթէոս կը խորհրդանշէ միջին դասակարգի բարձրացումը : Իբրեւ նախագահ միշտ փորձած է պահպանել դժուար հաւասարակշռութիւն մը ծայրայեղութեանց միջեւ, կ'եզրակացնէ Լը Մոնտի քրոնիկագիրը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի յիշատակին :

Կը նախագահէ Սերովբէ Արք. : Փարիզի Հայութիւնը կը հրաւիրուի իր խուռներամ ներկայութեամբ յարգել Մեծի Տանը Կիլիկիոյ հոգելոյս Կաթողիկոսին յիշատակը :

× Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին վախճանման քառասունքին առթիւ Յառաջի վաղուան թիւը ամբողջովին նուիրուած է Զարեհ Ա.ի :

ԿԵՆԱՑ ՓԱՅՏԷ ՄԱՍՈՒՆՔ ՄԸ ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք վերջերս գողցուած էր Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Ս. Խաչ կենաց փայտի մասունքը :

Երբ կողոպտիչները անյայտ մնացին եւ կարելի չեղաւ գտնել կորսուած կենաց փայտը, Շնորհք Պատրիարքի յանձնարարութեաբ Շահան Ծ. վրդ. շփման մէջ մտաւ Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Արք.ի հետ որպէսզի կարելի ըլլայ կենաց փայտի մասունք մը բերել :

Եղիշէ Պատրիարք պատասխանած է այդ դիմումին ըսելով թէ, բացառաբար Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին համար տրամադիր է տալ այդ մասունքէն :

Այդ մասունքը Երուսաղէմէն Պոլիս բերելու նպատակաւ Շահան Ծ. վրդ. Սվաճեան Զատիկի առթիւ Յունաստան այցելութենէն յետոյ պիտի անցնի Երուսաղէմ :

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅՈՒՇ ՄԸ

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

—o—

Ճիշդ յիսուն տարի առաջ էր:

Սիամանթօ Էջմիածին ժամանեց 1913 թուին: Պոլիսէն Թիֆլիզ ուղեկցած էր Սիմոն Զաւարեանի աճիւններուն:

Ճեմարանի աշակերտներէս շատերը կարդացած էինք եւ նոյնիսկ գոց գիտէինք իր զգայացունց, ցասումով լի բանաստեղծութիւնները՝ ընդդէմ Հայոց անորակելի ոսոխին:

Գրականութեան պատմութեան մեր ուսուցիչը՝ Մանուկ Աբեղեան, մէկ բառ իսկ չէր խօսած անոր մասին: Սիամանթօն դեռ նորեկ էր մեր գրականութեան մէջ:

Այնուամենայնիւ, բանաստեղծը արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան:

Օր մը, մեր տեսուչը՝ Բագրատ Եպիսկոպոս, ինծի յանձնարարեց առաջնորդել Սիամանթօն, Օշական, Ս. Մեսրովբի դերեզմանը այցելելու:

Մեր սիրելի աւագ վերակացու Պ. Յովսէփը ինծի յանձնեց նախաճաշի եւ ընպելիքներու կապոցը եւ մենք երկուքս կառքին մէջ դէմ դիմաց նստած, գացինք Օշական:

Մօտ երկու ժամ տեւող ճանապարհին, հաճոյքն ունեցայ դիտելու բանաստեղծը եւ անոր դէմքին զարմանալի արտայայտութիւնը: Շարունակ հեռուն կը դիտէր, նայուածքը ուղղած Արագածին կամ հեռաւոր ամպերուն ու դաշտերուն:

Լուռ էր եւ ինքնամփոփ, խորասուզուած անթափանցելի խոկումներու մէջ: Ժպիտի ոչ մէկ նշոյլ տեսայ իր անշարժ երեսին, աչքերը երազկոտ էին եւ ամբողջապէս անհաղորդ այս աշխարհին:

Ի հարկէ, շատ չխօսեցաւ հետս, արդէն մանկամիտ եւ մանկական դէմքով համեստ տղէկ մըն էի: Զարմացաւ, որ ճեմարաններս իր բանաստեղծութիւններուն ծանօթ էինք:

— Այդ ի՞նչ լեզուով կը խօսիս, այդ արեւելահայերէն մաքուր լեզու չէ:

Պատասխանեցի թէ Գիւմրեցւոց, այսինքն Աւետիք Իսահակեանի լեզուով կը խօսիմ:

Ճանապարհին, ըստ մեր տեսուչի հրահանգին՝ կարճ տեղեկութիւններ կուտայի գիւղերու, մշակութիւններու, այգիներու մասին: Ցոյց տուի հինաւուրց բազմադարեան կամուրջը, որ հայկական ճարտարապետութեան կոթողներէն մէկն է, Օշական գիւղը, Ամատունի իշխանի մասին քանի մը խօսք ըսի: Զնայեցաւ. գիւղերու,, տուներու եւ ծառազարդ՝ հիանալի ոլորապտոյտ նեղ փողոցներուն աչք չնետեց: Բացակայ էր:

Հասանք Օշականի եկեղեցին: Թեթեւ մը վար ցատկեց կառքէն, մտանք եկեղեցի եւ բանաստեղծը առաջնորդեցի Ս. Մեսրովբի դամբարանը.— Ցածլիկ, մութ ու խոնաւ նկուղ մը, ձախ կողմը հազարամեայ տապանաքարը, հազիւ տեսանելի, իւղոտ ու մրոտ:

Բանաստեղծը շունչը բռնած, սաստիկ յուզուած, գլուխը խոնարհած ներս մըտաւ. ծունկի եկաւ եւ համբուրեց տապանաքարը, որու առջեւ երկար եւ անշարժ մնաց՝ խոկումներու մէջ սուզուած: Շատ յուզիչ էր տեսարանը: Ես, ջահել, մութէն սրտնեղած եւ լոյսի սիրահար երիտասարդ, անաղմուկ դուրս ելայ դամբարանէն, բանաստեղծին սիրտն ու Սուրբին հոգին՝ գլուխ գլխի ձգելով:

Բաւական երկար սպասեցի: Սիամանթօ դուրս ելաւ զունաթափ, այլայլած: Արագութեամբ մօտեցաւ ինծի եւ հագուստէս պինդ բռնած զիս հրեց դամբարանէն ներս, առանց խօսք մը արտասանելու: Զիս տարաւ, մղեց դէպի տապանաքարը եւ հրամայեց:

— Ծունկի՛: Խոնարհէ՛ ծնրադիր սուրբ դերեզմանի առաջ, աղօթէ՛:

Այս ամէնը տեւեց շատ կարճ: Զարմացած, եւ քիչ մըն ալ վախցած, ծունկի եկայ, սակայն չաղօթեցի: Հոգեւոր ճեմարանի աշակերտներս հայրենասէր էինք, բայց աղօթել չէինք գիտեր. կրօնականութենէ շատ հեռու էինք, թէեւ Ս. Մեսրովբ մեր պաշտամունքի առարկան էր, զուսպ, տեւական ու գիտակից պաշտամունքի մը, զերծ ձեւականութիւններէ:

Գիւմրեցիներս տարօրինակ մարդիկ ենք: Մեծով ու պզտիկով զուարթ, կենսուրախ մարդիկ են, աղքատ երկրի զաւակներ, սակայն կայտառ, ծիծղուն եւ կատակաբան: Կեանքի բոլոր երեւոյթներուն առջեւ, եղեր են ուրախ, լուրջ թէ տխուր, ամէն բանի մէջ Գիւմրեցին ժպիտը կը փնտռէ, զաւեշտականը, ծիծաղելին: Գիւմրեցի ստահակ մը, թէեւ համեստ ու անմեղ տղայ, բռնի կերպով ծունկի գալու պարտադրութիւնը վայրկենապէս ծիծաղս շարժեց: Գիւմրու սատանան մէջս մտաւ, անզուսպ ու սրտանց ծիծաղեցայ ու խնդացի, մոռցայ բանաստեղծը: Սուրբին դերեզմանին վրայ, այդ օրուան աղօթքս եղաւ՝ Գիւմրեցու անմեղ մանկական ծիծաղս:

Բանաստեղծն խսկոյն դուրս եկաւ: Դուրս եկայ նաեւ ես, ընկճուած ու չհասկըցուած, ինչպէս Տոն Քիշոթի անմահ Սանչօն: Չէ՞ որ Տոն Քիշոթն ալ միշտ վերասլաց էր, իտէալիստ, անհպելի վեհ գաղափարով տարուած, բացարձակ արդարութիւն հաստատելու ցանկութեամբ. իսկ նիւթապաշտ Սանչօն՝ միշտ հողին ամուր կառչած, աչքերը լայն բացած առօրեային վրայ, իրական, նիւթեղէն կեանքով կ՚ապրէր, սակայն կը պաշտէր իր երազներու մէջ սուզուած, գաղափարական իշխանաւորը, անմահ Տոն Քիշոթը, սպանացի ժողովուրդի սիրելի Սասունցի Դաւիթը:

Բանաստեղծը ծոցատետրը հանեց գրպանէն եւ անխօս մօտեցաւ ցանկապատին, երեսը դէպի Արարատը: Խորասուզուեցաւ մտքերու մէջ, աշխարհէն կտրուած, աչքերը կիսափակ, կրօնական երկիւղածութեամբ՝ գրիչը շարժեց եւ երկա՛ր գրեց, անդադար, առանց ուղղումներու:

Ես քարացայ կեցած տեղս, խորապէս ազդուած այս խորհրդաւոր պահէն, ստուերի նման աննշմար հեռացայ վարպետէն, հանգիստ ձգելու զինքը իր ըստեղծագործութեան մէջ:

Բացի հետս բերած ներկերու արկղը. ինքնուս նկարիչի յաւակնութիւն ունէի եւ հապճեպով նկարեցի բանաստեղծին համար՝ մեր Արարատը իր դաշտով:

Երկար տեւեց բանաստեղծին ստեղծագործական խորհրդաւոր գրութիւնը:

Մօտեցայ կառքին, մեր նախաճաշի կապոցը առի եւ սփռոցը փռած յարդարեցի սեղանը: Երկար սպասումէ վերջ, երբ նկատեցի, որ տետրը փակեց եւ գրպանը դրաւ, որդիական երկիւղածութեամբ մօտեցայ եւ խնդրեցի ճաշի հրամմել:

— Կ՚աղաչեմ, ոչինչ կրնամ ուտել, դուք կերէ՛ք:

Զեռքի թեթեւ ու դանդաղ շարժումով զիս հեռացուց եւ նորէն սկսաւ գրել, կիսափակ աչքերը ուղղելով մերթ դէպի Եկեղեցին՝ ուր իր հազարամեայ քունով պառկած էր Սուրբը մեր, մերթ զմայլած նայելով Արարատին եւ մերթ սուզուելով մտքերու մէջ:

Զմայլելի հայեցողական կեցուածքով, ամբողջովին միտք ու հոգի էր դարձած, նիւթէն, աշխարհէն բոլորովին հեռացած:

Երկար սպասեցի, նորէն խնդրեցի որ ճաշէ, իր ուժերը վերագտնէ, մերժեց կտրականօրէն:

Միամտաբար ուզեցի իր ներողամտութիւնը հայցել իմ անվայել արարքիս համար Սուրբի դերեզմանին առջեւ, սակայն համոզուեցայ, որ ան ինձմէ շատ հեռու էր, աշխարհը մոռցած, անոր միտքը եթերի մէջ կը ճախրէր:

Այնքան յուզուած էի, որ ես ալ հրաժարեցայ ճաշէն, եւ մեր կառապանը ճոխ ուտեստը եւ խմիչքները վայելեց Տոն Քիշոթի Սանչոյի նման եւ վերջին բաժակ գինին կուլ տալէն ետքը իր հագուստին թեւով սրբեց բերանը եւ սկսաւ գիտել մեր զարմանալի բանաստեղծը:

— Ո՛վ ա, ընչացո՞ւ ա, փսփսաց ինծի կառապանը՝ աչքը ոլորելով դէպի բանաստեղծը:

= Բանաստեղծ է, գիրք գրող է:

Կառապանը բան չհասկնալով բանաստեղծի գործէն, ձեռքի բթամատը եւ ցուցամատը իրար շփելով, դրամի նշան ցոյց տալով, հարցուց.

— Ունի՞, հարո՞ւստ ա, կա՞յ.

Գլխուս շարժումով, լուռ, բացասական պատասխանս առնելով, կառապանը հարցը սպառած համարելով, ատամներու մէջէն լեզուով ուժգին թուքը գետնին ցայթեցնելով, մտրակն օդի մէջ շրխկացնելով, թափահարեց եւ ոտքի կանգնեցաւ:

Էջմիածնեցի կառապանին համար հայ բանաստեղծ Սիամանթոյի ստեղծագործութիւնը աննշան բան էր, սակայն ես ներկայ եղայ « Սուրբ Մեսրովբ»ի ստեղծագործութեան երկունքին:

Վերադարձանք, երբ ուշ երեկոյ էր: Բանաստեղծը միշտ լուռ էր ու անշարժ, կառքի մէջ նստած: Կառապանը եւ ձիերն ուրախ էին տուն վերադառնալու:

Ինծի կը թուէր, թէ բանաստեղծը միայն մարմնով էր դիմացս, իսկ հոգին կը սաւառնէր կայծկլտող աստղերու անհունին մէջ:

Իրմէ հրաժեշտ առնելով, կրկին իր ներողամտութիւնը խնդրեցի: Առաջին անգամ ըլլալով խնդաց եւ ձեռքն ուսիս դրաւ ըսելով.—

— Մանչուկի մը ծիծաղէն սուրբերը չեն նեղուիր, արդէն Քրիստոս ալ զուարթ էութիւն էր, սիրոյ ժպիտը երեսին:

Այդ օրը՝ Սիամանթօ իմ ներկայութեան գրեց, իր «Սուրբ Մեսրովբ» քերթուածը:

ՄԵՍՐՈՎԲ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԼՌՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ցարդ, ուրեմն, ինչ որ տեսանք ըսուածն է: Այդ ամէնը դեռ արտայայտուածն է:

Սակայն չէ՞ որ անդին կը մնայ չըսուածը: Կը մնայ չարտայայտուածը:

Ի՞նչ է արժէքը այս չըսուածին, ո՞րքան մեծ է տարողութիւնը չարտայայտուածին, ի՞նչ դեր կը կատարէ լռութիւնը:

Տեսանք, որ վերոյիշեալ կտորներէն շատերուն հեղինակները կամ բանտ նետուած են, կամ աքսորուած եւ կամ դրուած այնպիսի պայմաններու մէջ, որ այլեւս անկարող ըլլան արտայայտուելու:

Այս իրողութիւնը, բնականաբար, պատճառ եղաւ, որ անոնք, որ մտադիր էին դեռ թուղթին յանձնելու իրենց մըտքերը, հրաժարին այս մտադրութենէն: Անոնք, որ կը պատրաստուէին վաւերապէս ճիշդ խօսք մը ըսելու, զայն չըսեն: Անոնք, որոնց մէջ կ՚եռար պահանջը արտայայտուելու, չարտայայտուին:

Եւ ուրեմն վերահաստատուեցաւ լռութիւնը:

Անշուշտ, օրն ի բուն կը վխտան թուղթ մրտող «գրողներ», որոնք պարտիայի եւ համայնավար կարգերուն փառքը կը հիւսեն: Սակայն անոնք բոլորը իրապէս տաղանդաւորներ չեն եւ ասիկա գիտեն թէ իշխանաւորները եւ թէ ժողովուրդը: Անշուշտ, անհաշիւ «գրագէտ»ներ հրատարակութեան կուտան հատորներ, հաստատելու համար, որ միայն համայնավար վարչակարգի տակ մարդ երջանիկ է, ազատ, հաւասար: Սակայն ասոնցմէ շատերը շատ հեռու են վաւերական գրագէտ ըլլալէ եւ ասիկա գիտեն թէ իշխանաւորները եւ թէ ժողովուրդը:

Իրապէս տաղանդաւորները, վաւերապէս գրագէտ հանդիսացողները, կարծես խօսք մէկ ընելով, լռած են ընդհանրապէս:

Կ՚ըսեն, որ յատկապէս Արեւելեան Եւրոպայի մէջ իշխանաւորներուն համար ոչինչ այնքան մտահոգիչ է, ոչինչ այնքան անհանդուրժելի եւ ուղղակի ահաբեկող, որքան այս լռութիւնը:

Որովհետեւ անոնք գիտեն, թէ ինչպէս իրենք, այնպէս ալ բովանդակ ժողովուրդը տեղեակ է տիրող լռութեան:

Եւ ոչ միայն տեղեակ:

Այլեւ՝ ականջալուր է:

Որովհետեւ նման լռութիւն մը կը խօսի: Ան կը խօսի բազմաբառ ու պերճախօս կերպով: Ան կը խօսի արտայայտուելու ընդունակութեամբ, զոր չունին որմէ զուրկ են կողք – կողքի շարուած խօսքերը:

Ան ոչ միայն կը խօսի:

Այլ կը դատապարտէ՛:

Այլ կը բողոքէ՛:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿ

«ՏՈՒՄԱՆ»Ը

—o—

Կուգայ, կ՚անցնի վարէն՝ մեր առջեւէն: Ամէն հեղ ալ մեզի կը թուէր թէ՝ ան դետինէն չէր որ կը քալէր: Այդ օրն ալ, երբ մեր լայնանիստ ու բարձր եկեղեցիին ետեւէն դուրս ելաւ, երեւցաւ, մեզի անանկ եկաւ թէ՝ օդէն, գորշ ամպի մը պէս սուրաց ու ակնթարթի մը պէս անյայտացաւ մեր աչուըներէն, մեր փաղաքշական ձայնարկութիւններն անգամ չլսելով ...:

Այդ պահուն միտք մը կը ծագի մէջս ու բոպէապէս անջատուելով ընկերներէս կը վազեմ դէպի Մէնդէրենց դաբանքը: Այնտեղ, Հաճ – Գիւամուն փշրուած սրբուքները գետին երկարած ու կռնակը դաբանքին՝ կը հանդչէր անթացուպերուն առընթեր:

Թուքս կուլ տալով ու խպնով կը մօտենամ ու կը բառբառեմ:

— Հաճ – Գեւամու ...

— Ի՞նչ է, դառս: –

— Տումանը կապեցի՞ք ...

— Հա, կապեցինք: Ի՞շ պիտ ընես, ճանիկս:

— Օր (որ) քովը երթամ իս կու խոչէ՞ ...

— Հա, կու խոչէ: Կոտոշներուն վրայ կ՚առնէ ինչոք Ախդախ կու նետէ ...

— Օր, ինչոք Ախդախ նետէ կու մեռնի՞մ ...

— Կու մեռնիս ...:

Գլուխս կը ծռի տխրութեանս ծանրութենէն ու աչուիս կ՚իյնան Հաճ – Գեւամուին փշրուած սրունքներուն վրայ, որոնք տարիներէ ի վեր իր մարմնին նեցուկ ըլլալէ դադրեր՝ անոնց տեղ երկու անթացուպեր կը կրէր անութներուն տակ:

Պահ մը մանուկ միտքէս կ՚անցնի ըսելու թէ՝ «քե՞զ ալ Տումանը կոտոշներուն վրայ առաւ»..., սակայն միտքէս անցածը չեմ ըսեր: Լուռ, աչուերս վեր կ՚առնեմ, կը դառնամ Ախտըխու դին, որը ճիշդ մեր դէմ է հեռուն, իր արքայական կաժովն ու գագաթովը, խըրուած՝ վճիտ ու պայծառ մեր գեղին երկինքին մէջ:

Ցուսահատ հրեղէն ցուլը շատ մօտիկէն դիտելու փափաքէս, քիթս վեր քաշելով ու ձեռքիս կակուղ ճպոտով օդը հարուածելով կը փութամ ընկերներուս քով. կը պատմեմ.

— Հաճ – Գեւամուն ըսաւ թէ... ըսաւ թէ ...

— Ըսաւ թէ ինչոք Ախտա՞խ ...

— Հա՛, ինչոք Ախտըխու կաժը ...

— Մարե՛կ:

×

Կան յիշատակներ մանկութենէ, կապուած՝ դէպքերու ու դէմքերու, որոնք անմոռանալի կը մնան ու վառ, մինչեւ մահ մեխուած, բեւեռուած երեւակայութեանդ, միտքիդ ու հոգիիդ մէջ:

Մանկութեան յիշատակներուս էն թանկագիններէն մէկն է Տումանի գոյութիւնը երեւակայութեան հորիզոնին վրայ:

Այն օրերէն ասդին անցեր են բազմաթիւ տասնամեակներ, դիզուելով գրեթէ եղեր՝ շուրջ կէս դար:

Սակայն, հրեղէն ցուլին շնորհալի առասպելական պատկերը քանդակուած կը մնայ վառ երեւակայութեանս մէջ: Իր փոթորկաշունչ ձայնը կը լսեմ շարունակ, զոր կէս դարու խորէն շանթի պէս սուրալով ու ճեղքելով ինծի կը հասնի:

— Մօ՛, մօ՛՛, մօ՛՛՛ ...

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(3 եւ վերջ)

ՎՃՆՏՆԳՉ ՕՐԱՏՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՁՈՒՏՈՎ

— Ախ, յաման, ինչ ժամանակներ էին, երեխա ջան, երբ մենք ամեն տարի մեր հարսանիքի տոնը անում էինք (?) — ասում էր տատս, հառաչելով։ Ես ձգտում էի նրան հանգստացնել, ասելով, որ ինքն էլ կարող է հարսանիք անել, եթե ուզում է։ Բայց տատս ինձ չէր լսում։ Նա միայն գլուխը շարժում էր, ասելով, որ ինքն արդեն ծեր է, ուրիշ հարսանիքներ անելու համար։ Ես ուզում էի նրան մխիթարել, ասելով, որ ինքն էլ ծեր է, բայց նա ինձ չէր լսում։ Նա միայն ասում էր, որ ինքն արդեն ամեն ինչ ունի, ոչ մի բանի կարիք չունի, ոչ մի ցանկություն չունի, ոչ մի երազանք չունի։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ինքն էլ ունի

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ, պիտի երգուի վերջին ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ, տեղւոյն Դպրաց Դասին եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ :

Բարեպաշտ հաւատացեալները կը հրաւիրուին վայելելու այս սրբազան ա–րարողութիւնը :

Պիտի քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ քհնյ. : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ՝ 10ին, քարոզ եւ Արեւագալ՝ ժամը 11ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ձերանեան ընտանիքը իր բոլոր պարագաներով, խորապէս ազդը–ւած, իր չնորհակալութիւնը կը յայտ–նէ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ե–կեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Մարզական միութեան կազմին, Խարբերդի Հայր. Միութեան, Դպրոցասէրի վարչութեան, եւ բոլոր բարեկամներու որոնք հեռա–գրով, նամակով, անձամբ ու ծաղկե–փունջով մասնակցեցան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ԱԶՆԻՒ ՁԵՐԱՆԵԱՆԻ մահուան առթին :

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՅԱՅ ԱՅՍ ԳՐ–ՔՈՑԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Ց Ա Ռ Ա Զ »

ՀԱՅ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. կաթ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտնէ որ Լիլլայի մէջ հայերէնի դա–սընթացք մը բացած է որ տեղի կ'ունե–նայ ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14 – 17, էֆօլ Սէն Լուի, 11 Րիւ Անրի Պարպիւս (Ֆր. եկեղեցիին քով) Մեթրօ Մեռի տէ Լիլա :

ԾԱԽՈՒ Է

Ցարկաբաժին մը, 5րդ յարկ, 55 քառա–կուսի մեթր — կապ, ելեկտրականութիւն եւ ուժ, ամէն յարմարութիւն, կրնայ ա–մէն արհեստ ալ ընել (ազատական ասպա–րէզ) : Ներկայիս մէջը վարձակալ կայ :

Դիմել.— Տիկին Զէօմիւքեանի,

42, Rue Nouvelle

SEVRAN (S. et O.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շատ որակեալ բանուորուհիներ պատ–րաստ հագուստի (փրէթ ա փորթէ) հա–մար :

Diane de Sèze RIC. 38-30

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Խումբի ընկերական ժողովը այս Երկու–շաբթի, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Օրակարգ.— Շրջաբե–րականի ընթերցում : Ընթացիկ հարցեր :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ, դաւաթ մը թէյի շուրջ : Կարեւոր օրա–կարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայու–թիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Ալ–ֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Ցունիս 8ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ո. Մ. Մար–սէյլի մասնաճիւղին : Մայիս 4ին, Սալ Մազընոյի մէջ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'ոգեկոչուի Ապրիլ 24ին, Սալ Փաթէ : Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

×

Ապրիլ 11/24ի համազգային սգատօնը Լիոնի մէջ կը կատարուի Ապրիլ 28, կի–րակի, 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Սզգ. Միու–թեան : Մանրամասնութիւնները յետա–գային :

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ խնջոյք — պարահան–դէսը՝ 1963, Ապրիլ 7ին, Մշակոյթի զոյգ սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կը պատ–րաստուի տօնելու Յաղթական Հերոսա–մարտի 48րդ տօնակատարութիւնը : Սալ Մազընոյի մէջ, Մայիս 12ին, Կիրակի :

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միջոց 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջոց 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ցուցակուած ծառայով ազ–դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութեան եւ մասնակ–ցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու :

Կիրակի, Մարտ 31ին, ժամը 15ին ,

MAISON DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Métro : Invalides

Կը բանախօսէ ընկերուհի **ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. ԵՎՐՈՒԵՆ (դաշնակ), Օր. Ն. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (մեն երգ), Տիկ. Զ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ (արտասա–նութիւն) :

Նոր Սերունդի նորակազմ պարախումբը՝ Կովկասեան եւ Հայկական պարերով :

Պ. Ա. Գրիգորեան եւ Պ. Պ. Թէրզեան կը ներկայացնեն տեսարան մը Ցակոբ Պարոնեանի « ՄԵԾԱՊԱՏԻԻ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ» թատերախաղէն :

Խօսնակ՝ ընկերուհի Լ. Պասմաճեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին

Théâtre Verdi

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր խումբերուն կողմէ :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Երգ, նուագ, հայկական պարեր եւ ներկայացում :

Կը ներկայացուի ՄԱԼԽԱՍԻ ԶԱՐԹՕՆՔԸ

Խմբական արտասանութիւն.— Ռուբէն Զարդարեանի՝ «Բագինի փառաբանութիւն»

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (երգ), Կ'ընկերանայ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Հայկ. մեծ պարախումբը իր նոր յայտագրով

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

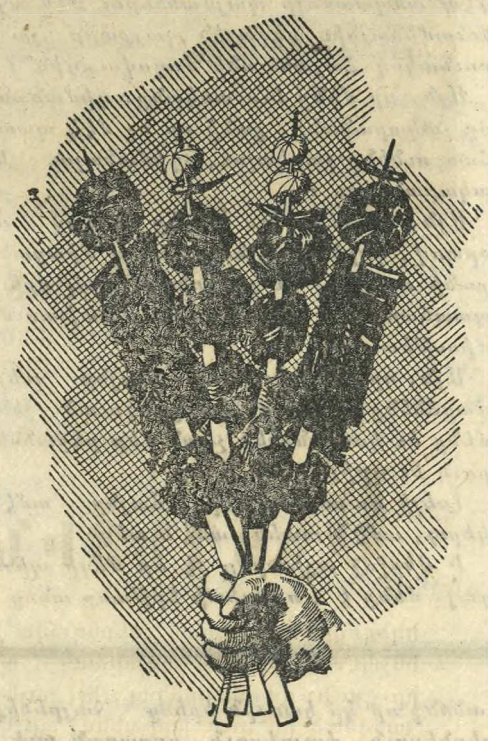

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ
ԼՈԳՈՒՄ
Սուսամ –
ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ԹԱՀԻՆ
ՇԱՐՈՑ
(ՌՈՃԻԿ)
ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
31
ՄԱՐՏ
DIMANCHE
31 MARS
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9570

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — N° 9570

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԸ

Ի՛նչ դառն հեգնութիւն ճակատագրի։

Մինչ «Ցառաջ»ի փետրուար 20ի առա– ջին սիւնակները կը փառաբանէին Վեհա– փառ Զարեհ Ա.ը, իր ընտրութեան եօթ– ներորդ տարեդարձին առթիւ, չեչտելով որ «ապառաժի վրայ կառուցուած» է Մե– ծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը՝ չնորհիւ երի– ցասարդ եւ խմաստուն Կաթողիկոսին և – ռանդուն գործունէութեան, քովի ղոյղ սիւնակները սեւ պիծերու մէջ կը դուժէ – ին Անոր անակնկալ ու անժամանակ վախ– ճանումը։

Ցառաջն օրէ ի վեր սեւ քօղը ծած – կած է Անթիլիասի Մայր Տաճարին հայ – րապետական Աթոռը։ Ցառաջն օրէ ի վեր անմխիթար խոր սուգի մատնուած է հայ ժողովուրդը անխտիր, իր բոլոր դա– ռակարգերով, Մերձաւոր Արեւելքէն մինչեւ Եւրոպա եւ ղոյղ Ամերիկաները։ Ու նաեւ՝ մինչեւ Էջմիածին։

Անդարմանելի կորուստը կ'ողբան նոյն– իսկ անոնք, որ եօթը տարիէ ի վեր չէին ուզած հասկնալ բարձր նկարագրի եւ ազ– նիւ հոգիի տէր այս մաքրամաքուր, վե– հանձն եւ անձնուէր հոգեւորականը, ո – րուն ամբողջ կեանքը նուիրուած էր եղած իր այնքան սիրած ազգին ու եկեղեցիին։

Վաթսուն հազար ամէն ազգի սգաւոր – ներու արցունքոտ աչքերով մասնակցու – թիւնը իր յուղարկաւորական թափօրին ամէնէն պերճախօս ապացոյցն է այն միահամուռ ակնածանքին եւ համակրան– քին, զոր կը վայելէր երջանկայիշատակ կաթողիկոսը ոչ միայն համայն Հայու – թեան, այլ եւ տեղական ժողովուրդին մէջ։

Տարօրինակ ճակատագիր մը վերա – պահուած էր իրեն։

Ծնած էր Մեծ Եղեռնի տարին, Մա – րաշ, համեստ ընտանիքի մը մէջ, ման – կութեան տարիներուն ճակատելով կեան – քի բոլոր դառնութիւնները։

Չնորհիւ աչխատելու, յարատեւելու եւ տեղ մը հասնելու իր յամառ կամքին, աստիճանական վերելք ունեցաւ։

Երիտասարդ տարիքէն կիլիկեան Աթո – ռի միաբանութեան փայլուն աստղը դար– ձաւ։ Հալէպի առաջնորդութիւնը վարեց տարիներով մեծ ձեռնհասութեամբ։ Սուրիոյ անցուցած փոթորկալի օրերուն՝ իրրեւ հովիւ քաջ պահպանեց իր հօտը եւ զայն սիրելի դարձուց պետական իշխա – նութեանց եւ տեղական ժողովուրդին։

Ու երբ 1956 Փետրուար 20ին վերջա – պէ՛ս հնչեց կաթողիկոսական ընտրու – թեան ժամը, բոլորին աչքերը յառե – ցան իր վրայ։

Եօթը տարուան իր դահակալութեան չրջանը ոսկի տառերով պիտի արձանա – գրուի կիլիկեան Աթոռի տարեգրութեանց մէջ։

Իր վհանձն հոգին արհամարհեց ու անտեսեց իր անձին եւ աթոռին դէմ զա – նազան կողմերէ արձակուած անարդանք– ներն ու լուտանքները։ Անչեղ ու անվա – խան կերպի լծուեցաւ եւ ամէն օր նորա – նոր նուաճումներ կատարեց։ Չնորհիւ Դալբեվանքին, այսօր ունինք նուիրեալ, հաւատաւոր եւ ուսեալ միաբաններու հոյլ մը, իր չունչով մեծցած։

Գարթեւհասակ ու պատկառելի Զա – րեհ կաթողիկոս յաւէտ բաժնուած է մեզմէ, սակայն իր չունչն ու հոգին տե – ւապէս պիտի սաւառնին Անթիլիասի վե – հարանին ու Դալբեվանքին վերեւ, ան – ասան պահելու համար Մեծի Տանն Կի – լիկեոյ դարաւոր Աթոռը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԶԱՐԵՀ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
1915 – 1963

Եկեղեցին Հայկական

Եկեղեցին հայկական՝ ծնընդավա՛յրն է հոգւոյս ,
Ինչպէս բաբայր մ'ընդարձակ , պարզ ու խորո՛ւնկ, մութ ու լոյս ,
իր գաւիթով հիւրընկալ, իր լայն բեմով ու հեռուն
Կանգնած իր լուռ խորանով՝ որ կարծես նա՛ւ մ'է ծրփուն ··· :

Եկեղեցին հայկական ես աչքս գո՛ց կը տեսնեմ
Ու կը շընչեմ, կը լըսեմ իր ցիսուսով մանկադէմ ,
Իր սեղանէն մըխացող զուլա՛յ – գուլա՛յ խունկերով
Եւ իր պատերը ցընցող աղօթքներով ալեխռով ··· :

Եկեղեցին հայկական՝ քարձր բերդն է հաւատքին
Իմ պապերուս , որ հողէն զայն բա՛ր առ բար հանեցին
Ու երկինքէն իջուցին զայն ցո՛ղ առ ցող, ա՛մպ առ ամպ ,
Ու թաղուեցան անոր մէջ, հանդարտութեամբ , հեզութեամբ ··· :

Եկեղեցին հայկական՝ մեծ վարագոյր մ'է բանուած,
Որուն ետեւ, ըսկիհին մէջ կ'իջնէ ի՛ւրքը Աստուած ,
Որուն առջեւ , գլխահակ՝ կուգայ իմ ազգըս ամբողջ
Հաղորդըւելի անցեալին հաց ու գինւով կենսատողջ :

Եկեղեցին հայկական՝ ծովուն դիմաց ալեկոծ ,
Նաւահանգիստ մ'է խաղաղ, ցուրտ գիշերին՝ հո՛ւր եւ բոց ,
Ու տօթակէզ ցերեկին՝ անտառ մըն է ըստուերոտ,
Ուր շուշաններ կը ծաղկին Շարականի ջետին մօտ ··· :

Եկեղեցին հայկական՝ մէն մի քարին տակ գետնի ,
Դէպի երկինք բարձրացող գաղտնի ճամբայ մը ունի ···
Եկեղեցին հայկական՝ հայ հոգիին եւ մարմնոյն
Զրրահանդէ՛զն է փայլուն, մինչ իր խաչերն են դաշո՛յն

Եւ զանգակներն են բոմբի՛ւն եւ երգն է մի՛շտ յաղթութիւն ···

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷՅԱՆ

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԵՒ ԸՆԴ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ԻՄՈՒՄ

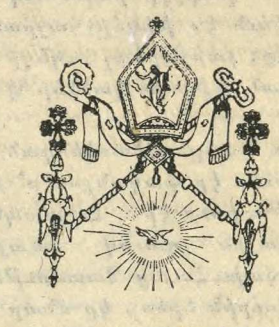

Ցանուն Հօր, եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ։

Առաջի Աստուծոյ, եւ մեր պատուական ժողովուրդի ներկայութեան, կատարելէ եօք ուխտս կաթողիկոսութեան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, առաջին արտայայտու – թիւնս պիտի ըլլայ Աստուած, որպէսզի իմ այս նոր պաչտօնիս մէջ ինձի տայ անսահման համբերութիւն, որովհետեւ մեզմէ՝ մարդոցմէ աւելի, ինքը տեղեակ է այն դժուարութեանց, որոնք իր հօտին առաջնորդութեան առթիւ մերն են ։

Ամենազէտն Աստուած, Դուն որ ամէ – նէն աւելի գիտես սրտին խորերը քննել, Դուն որ ամէնէն աւելի կը հասկնաս մեր տկարութիւնները, տուր ինձի ուժ, համ– բերութիւն եւ զօրութիւն, որպէսզի կա – րենամ անսայթաք կատարել հովուապե – տութիւնը, զոր ազգը վստահեցաւ ինձի, դժուարին պայմաններու մէջ ,— պայ – մաններ, որոնց յաղթահարել՝ մարդկայ– նօրէն անկարելի է ։

Ով Տէր, առաջին ազօթքս քեզի է . բոնէ ձեռքէս եւ առաջնորդէ զիս ուղիղ ճամբու մէջ, որպէսզի կարենամ , իմ կարգիս, առաջնորդել Հայց· եկեղեցւոյ զաւակները ։

··· Երկրորդ խօսքս քեզի է, Հայ ժողո– վուրդ, Հայց· եկեղեցւոյ բոլոր զաւակ – ներ, — նոյն ապագային սահմանեալ զա– ւակներ։ Պաչտօնական այս առթիւ, Աս– տուծոյ յանձնելէ ետք զիս եւ քեզ, իմ պատուէրս եւ մաղթանքս է քեզի, սիրել եւ հասկնալ զիրար Հայց· եկեղեցւոյ նո՛ր միւռոնով մկրտուած բոլոր զաւակ– ները, — ՍԻՐԵՑԷՔ ԶԻՐԱՐ, որովհետեւ առանց Քրիստոնէական ըմբռնումի եւ քրիստոնէական գործնական կեանքի, մեր ապրումները թերի են, մեր կեանքը՝ դժուար, ու մեր ապագան՝ մութ ։

Եկեղեցւոյ, քրիստոնէութեան եւ մարդկութեան կեանքի ըմբռնումը հիմ – նուած է ՍԻՐՈՑ վրայ։ ՍԻՐԵՑԷՔ ԶԻ – ՐԱՐ, յանուն մեր նահատակներուն եւ հայրապետներուն։ Ոչինչ կը բաժնէ մեզ իրարմէ։ Մտածողութեանց տարբերու – թիւններ կրնան ըլլալ, սակայն մեր անց– եալը, ներկան եւ ապագան նոյնն են ։

Այս Աթոռը պիտի պահպանենք իրրեւ սրբազան աւանդ, իրրեւ հոգեշահ եւ բա– րոյական անկապտելի ժառանգութիւն ,— անխա՛խտ եւ միշտ բարձր ։

Սրտագին կոչ՝ բոլորին, որպէսզի մոռ– նան անցեալը, տարակարծութիւնները , թիւրիմացութիւնները ու մանաւանդ անձնականութիւնները, եւ զան իրենց հոգեկան տունը , հոն խաղաղ եւ հան – դարտ սրտով ապրելու համար ։

Աղօթքս է առ Աստուած՝ որպէսզի տայ իր խաղաղութիւնը մեր ժողովուրդին եւ այս աչխարհին, Ծրհնէ մեզ բոլորս ու պահպանէ մեզ ։

ԲԱԶՈՒՄՔ ԵՆ ԿՈՉԵՑԵԱԼՔ ԵՒ ՍԱԿԱՒՔ ԸՆՏՐԵԱԼՔ

Այն օրերուն երբ Անթիլիասի միաբանութիւնը երկարակեցութեան մրցանիշը կը չահէր՝ իննսունամեայ կաթողիկոսով, ալեւոր եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու շարքով, պատերուն թանձր շուքին մէջ պահուրտած պլպլացող դըպրեվանքով, դրսեցիներու աչքին՝ թմբիրի մշուշներու մէջ ընկողմանած անշարժութիւն մը կը թուէր ըլլալ: Մինչդեռ, հիւծած ու փլատակ մարմնով կաթողիկոսի հոգին՝ թռիչքի ընդունակ էր դեռ եւս եւ հսկուն էր խիղճը հայրապետական: Ասոնք, չարչարեալ ուղեղի մէջ իմաստութեան խիզախ կայծեր կ'արձակէին:

Ծանր էր պահը: Կիսակենդան Էջմիածինը փակուէր էր փականքուէր՝ դագաղի մը պէս: Թափուր էր Հայրապետական գահը՝ ոճրային դաւով ամայացած: Ինչպէս յաճախ Հայոց Պատմութեան ընթացքին, ջուրին երեսը կը մնար առանձին Կիլիկիոյ փրկարար Աթոռը՝ տապանական: Բայց այս ներկան չէր նմաներ անցեալներէն եւ ոչ մէկուն: Ազգային գոյութիւնը, մայրենական ծոցին մէջ ամփոփուած երկիւղած սպասում մը չէր այլեւս: Ոչ ալ ազգապահպանումը, աւանդական թաքուն գանձերու վրայ, հայրենական խունկին օրհնութեամբ բուրվառուած՝ հսկում: Տարբեր էր ժողովուրդն իսկ որ երբեմնի գիւղերուն տոհմիկ խաւարէն դուրս քշուած, այժմ օտարութեան քարաշէն քաղաքներու մէջ տարտղնած, քաղաքացիի իր նոր դիմագիծը կ'իւրացնէր արագօրէն: Մնացորդացը կը բազմապատկուէր զանգուածօրէն, երկրագունդի վրայ հայ գաղթաշխարհի մը տարածուն նոր քարտէսը կը գծագրուէր: Երէկուան Հայը մերկ ու անճար՝ ցորենի հատիկի մը պէս օտար հողի խորշին մէջ ինկած, այսօր ցորեանի ծփուն դաշտ մը կապած էր շուրջը, որ կը ծովանար հետզհետէ: Եւ նոյնպէս Կիլիկիոյ Աթոռի շուքին կը ծաղկէին վանք, եկեղեցի, միաբանութիւն, դըպրանոց: Նօսրացող շարքերը լեցնելու մասին պէտք էր խորհիլ: Սակայն մտահոգութիւնը աւելի հեռու կ'երթար: Իարեր ամբողջ հայ կղերը եղած էր գրի եւ գիրքի պահակը եւ հայ մտքի լոյսը անմար պահած էր իր կանթեղի ձէթով: Բայց այժմ ամէն կողմ հասնող ուսումնական, ճեմարանական, համալսարանական սերունդներու ճաճանչումին դէմ, այդ կանթեղին լոյսը կորսնցուցած էր իր ցոլքը: Վա՛յ այն հովիւին որուն հօտը իրմէ առաջ կը քալէ: Պէտք էր կերտել հոգեւորականի նոր նկարագիր մը, ուսեալ մըտքով, զինեալ հոգիով, կայտառ, իմաստուն, լուսամիտ եւ խիզախ: Այսպէս, Կիլիկիոյ Աթոռը առաւ իր գոյութեան մէջ աննախընթաց որոշումը՝ սաներէն մէկը ճամբել Եւրոպա ուսանելու: Խոհեմութի՞ւն էր մարտիկ մը ճամբել կըռուի դաշտ առանց զրահի: Անթիլիաս առաւ ուրեմն իր երկրորդ յանդուգն քայլը: Թեկնածուն, վարդապետ ձեռնադրեց պայմանական տարիքէն առաջ՝ բացառաբար... որովհետեւ ժամանակը աճապարանք կը պարտադրէր, գործը կը սպասէր, Աստուած, միաբանութիւնը եւ ժողովուրդը «անձինք նուիրեալներու» կարիքէն կը տառապէին: Եւ այս «բացառաբար»էն սկսած, հապճեպին բոլոր յիշուած բառերը այլեւս, շքախումբի մը պէս, մշտականօրէն կապուած պիտի մընային նորընծայ Զարեհ վարդապետի, Զարեհ Սրբազանի, Զարեհ Կաթողիկոսի անձին՝ կեանքին եւ մահուան ընդմէջէն:

Անթիլիասը ճամբեց իր առաջին պատգամաւորը այնպէս, ինչպէս Նոյ Նահապետ իր մութ տապանի նեղ պատուհանէն արձակած էր վերջին յոյսի աղաւնին: Ան վերադարձաւ իրեն տրամադրուած ժամանակէն իսկ առաջ, առանց վկայագիրներու ձեւական լրացումի պատճառով ուշանալու: Բերաւ փորձի յաջողութեան այնպիսի փայլուն հաստատում, որ այլեւս Անթիլիասէն Եւրոպայի գիտութեան ոստանները, ճամբաները մէկ մէկ, ճառագայթներու նման արձակուիլ սկսան:

Հանգող սերունդի մը վերջին պահուն առած սթափումի տատամսոտ քայլը, յարաճուն զարթօնքի մը հաստատ վերելքի վերածելու կոչումը առին իրենց վրայ՝ Զարեհներու եւ Խորէններու հոգեւոր սերունդը: Թիկնեղ ասպետներու նման յառաջացան անոնք հսկայաքայլ, փրկարար բացառութիւնը, վերածելով բարեբեր օրէնքի:

Պատահեցաւ որ դուրսէն եւ ներսէն վրտանգուի Բերիոյ Թեմը: Առաջնորդ մը պէտք էր քաջ եւ ողջամիտ: Ժամանակը յապաղում թոյլ չէր տար: Եւ դեռ վարդապետութենէն չյաղեցած Զարեհը, օծուեցաւ եպիսկոպոս, տարիքէն առաջ, բացառաբար: Հրաշագործ առաջնորդ մը եղաւ ան, քակեց թնջուկները, ամրապնդեց հաստատութիւնները, հասցուց վարժարանները եւ սիրասուն Քարէն Ա[illegible]ի ճեմարանը իրենց առաւելագոյն բարձրացման: Շինարար մըն էր ան նկարագրով եւ մշակ մը հաւատամքով եւ նուիրումով: Նոյն հրաշքը պիտի իրագործէր յետագային Անթիլիասի դպրեվանքի մէջ:

Սովորական պատճառներէն եւ պատճառաբանութիւններէն ոչ մէկը կրնային համոզել այս հովիւը որ բաժնուէր իր թեմական հօտէն: Սակայն խուլ յորձանքներէն ժայթքած ընտրական փոթորիկ մը ահաւոր կերպարանք ստացաւ մէկէն: Վտանգուած էր Կիլիկիոյ դարաւոր Աթոռը որ փարոսն էր համատարած հայ գաղթաշխարհի: Վտանգուած էր ժողովուրդ մը, որուն վէրքերն հազիւ էին սպիացած: Սարսափէ կամ կիրքէ բռնուած խելակորոյս բազմութիւններ մէկէն խուժանացան, նման այն ամբոխին որ պահանջած էր իր զոհը եւ անէծք առ անէծք առաջնորդած էր զայն Գողգոթան ի վեր: Ետքէն, արցունք առ արցունք, ծունկերուն վրայ դետնաքարշ, իջնելու համար վար հոնկէ, առանց դեռ մինչեւ օրս հասած ըլլալու իր զղջումի, աղերսի սպառումին: Փրկող մը պէտք էր: Ժամանակը չէր ներեր ոչ մէկ թերացում: Զարեհ սրբազան կանչուեցաւ: Լուռ եւ տժգոյն բռնեց ան չարչարանքի ճամբան՝ յօժարակամ խաչելութեան ենթարկուելու: Օծուեցաւ կաթողիկոս տարիքէն առաջ՝ բացառաբար, որ վեհ հասակով կանգնի ան, որպէս շանթարգել միաբանութեան եւ Հայութեան վերեւ: Անէծքին ու հայհոյանքին պատասխանեց ինքնամփոփ աղօթքով կամ համատարած օրհնութեամբ: Ատելավառ ոխին պատասխանեց հաշտութեան կոչով: Գործեց բոլորանըւէր եռանդով ի փառս Աստուծոյ, Միաբանութեան եւ հայ ժողովուրդին: Այլեւս աւելի ի՞նչ կրնար ընծայել զգաստութեան բերելու համար մտքերը, խիղճերը եւ սիրտերը, վերջ տալու համար այս մոլորած կիրքերու, ջլատիչ պառակտումին: Մա՞հը թերեւս, հարուածին ներքեւ, կարենար բերել այդ սթափումը: Սակայն ե՞րբ: Եւ ժամանակը մէկէն, սովորութեան համաձայն մերժեց սպասել, կաղնիի մը պէս տապալեցաւ ան շանթահար՝ տարիքէն առաջ:

Բիւրաւոր ժողովուրդ մը ողբ ու կոծով նոյնացաւ անոր սուգին մէջ: Բազմահազար ժողովուրդ մը, քաւութեան խաչի մը պէս, ուսամբարձ կրեց անոր դագաղը չարչարանաց լեռն ի վեր: Քառասուն օրեր առաջ էր այս. միայն [illegible]ռասուն: Բայց արդէն դարչելին, [illegible] տեղ, իր երբեմնի կաղկանձը կը փոր[illegible] վերարձակել: Եւ ակամայ, ցաւ ի [illegible] հարց կուտանք մենք մեզի:

— Արդեօ՞ք զգաստութեան եկան [illegible]նոնք որ արցունք թափեցին նոյն ազ[illegible]կով որ լուտանք թափած էին եւ [illegible] համար ուրացումը խիղճերու առուտ[illegible]րին շահաբաժինն ըլլալ կը թուի:

Արդեօ՞ք մահուան զարկին տակ [illegible] սթափին մոլորուածները եւ պիտի վեր[illegible]գտնեն իրենց մարդկութիւնն ու Հայ[illegible]թիւնը թէ պատմութեան առջեւ պիտի [illegible]թարկուին արդարութեան յաւերժա[illegible] անէծքին:

Արդեօ՞ք, այս ազմուկը որ կը [illegible] ժամանակէն առաջ, պատասխա՞ն է [illegible]դէն թէ ուշացած արձագանգ մը միա[illegible] հինէն մնացած, ժամանակավրէպ:

Արդեօ՞ք ...

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵ[illegible]

ԹԵՐԵՒՍ, ԹԵՐԵՒՍ...

Տխրամած՝ կը մտածեմ երիտաս[illegible] Կաթողիկոսին մասին: Անոր վաղաժա[illegible] եղերական մահուան: Ու խռովքը [illegible] ցնցէ հոգիս: Դեռ չեմ հաշտուած, կը [illegible]րունակեմ դեռ չհաւատալ, ընդվզիլ [illegible]ձակուած անողոք վճիռին դէմ:

Մտածումներս կը ծաւալին անձկագ[illegible] կը զարնուին բանականութեան [illegible] խարակներուն: Կը փշրուին անոնց դէմ [illegible] Կը փշրուին բայց չեն մեռնիր: Կը վեր[illegible]դառնան աւելի կատաղի: Եւ ես դարձ[illegible] կը յանձնուիմ տագնապներու փոթորկ[illegible]ծովուն:

Կը չարչարուիմ, կը պայքարիմ: [illegible]ջանամ տրամաբանել: Ելք մը կը փնտ[illegible]ռեմ, կռուան մը: Մասնակիէն կ'անցն[illegible] ընդհանրականին: Շրջանը կ'ընեմ դիտ[illegible]ցածներուս, ուրիշներու ըսածներուն [illegible] Բացատրութիւն մը կը փնտռեմ: [illegible] գտներ: Չկա՛յ:

Ու կուգամ կը հասնիմ միշտ նոյն կ[illegible]տին: Ինքզինքս կը գտնեմ ողբերգութ[illegible] մը դիմաց: Մե՛ր ողբերգութեան: [illegible] որ կ'ապրինք մենք մեր ժողովուր[illegible] հետ, դարերէ ի վեր, ժամանակին [illegible] միջոցին մէջ:

Ահաւոր է ան, կառուցուած մեր չ[illegible]փին: Հսկայ բեմը կ'ընդգրկէ թաւ[illegible] երկրագունդին անծայրածիր սահմանն[illegible]րը, ծովէ ծով, երկրէ երկիր, արեւ[illegible] արեւմուտք ու բեւեռէ ի բեւեռ:

Իսկ նի՞ւթը այդ ողբերգութեան ...

Օ՛, այդ ահեղ բանը, որ մեր կեան[illegible]

ԿԻՍՈՒԱԾ ՆՇԽԱՐԸ...

ՀՈՂԻՆ ծանրութեան տակ ալ հանդարտօրէն կը հանգչի ինք, մինչ խռովքը իր մահուան դեռ ալիք – ալիք ցնցումներով կը յուզէ մեր զգացումներու եւ մտածումներու ողջ աշխարհը:

Քառասուն օրերէ ի վեր հողը վերստին իր մէջ է առած այն որ իրեն կը պատկանէր եւ զոր փոխ էր տուած հոգիին:

Քառասուն օրերէ ի վեր հոգին իր պանդխտութիւնը աւարտած՝ իր հարազատ աշխարհն է վերադարձած:

Բայց ինք միշտ կը մնայ անբաժան մեզմէ: Քառասուն օրերու արեւին ամէնէն կիզիչ ճառագայթներն անգամ մնացին անզօր ցամքեցնելու համար իր գերեզմանի հողին խառնուած արցունքը հազարաւոր իր զաւակներուն:

Քառասունքի այս օրերուն, մեր սիրտերու վերստին ալեկոծումէն առաջ, երբ միտքը ա՛լ կ'արթննայ իր սկզբնական ցնցումէն եւ մեր հայեացքը հանդարտօրէն կը սեւեռի իր վրայ, իր անձը կը բացուի մեր աչքերուն առջեւ բիւրեղային յստակութեամբ.—

Ա.

Առաջին այն պատկերը որ կը դիմագծուի մեր նայուածքին առջեւ «Ճշմարիտ Քրիստոնեայ»ի, «Հաւատքի մարդ»ու անաղարտ պատկերն է: Աստուածային, աւետարանական ճշմարտութեանց խոր համոզումն ու առօրեայ ապրումը ունեցող մարդն էր Ինք գերազանցապէս: Աստուած բառ չէր իր շրթներուն վրայ: Աղօթքի ճամբով ներշնչող ուժն էր Ան իր կեանքին եւ գործունէութեան: Քրիստոնէական սուրբ կրօնի ապրումը իր մորթին գոյնն էր եւ ոչ՝ արտաքին հանդերձանք: Աւետարանի սկզբունքներուն էր կառչած ամենաբուռն ու անկեղծագոյն հաւատքով: Աւետարանի քարոզութեան իր բառերը սրտի խորերէն արտաբխող բառեր էին միշտ: Իր ապրած կեանքն ամբողջ ուրիշ բան չեղաւ, վերջին հաշուով, եթէ ոչ պերճախօս վկայութիւն մը քրիստոնէական բարոյական սկզբունքներու ճշմարտութեան եւ գերագոյն արժէքի մասին: Մէկ խօսքով՝ քրիստոնէական կրօնը, Ս. Աւետարանով, եղաւ մայր ջիղը իր կեանքին:

Ասով կը բացատրուի անհուն, անտարազելի եւ յաճախ չարութեամբ լեցուն այս աշխարհին մէջ անհասկնալի թուող իր բարութիւնը՝ ազնիւ խօսքի, բարի ժպիտի, բարեկամական ջերմ վերաբերումի, անյիշաչարութեան տիրական զգացումին մէջէն արտայայտուող: Իր սիրտը չէր կրնար տանիլ չար զգացում: Միտքը անհաղորդ էր չարակամ մտածումներու: Հոգին վանողական ուժ մը ունէր վատին հանդէպ: Ամէն ինչ իր հոգիէն ներս սիրոյ ու բարութեան ճառագայթում էր որ իր խօսքին ու գործքին մէջէն կը տարածուէր իր շուրջը, բարիներուն թէ չարերուն վրայ անխըտրաբար:

Բ.

Քրիստոնէական այդ խոր հաւատքին ու անսահման բարութեան ապրումը իր մէջ շաղախուած էր Հայց. Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ աւանդութեանց եւ արժէքներուն հարազատագոյն տարրերովը: Հայց. Եկեղեցին իրեն համար գերագոյն իրականութիւնն էր աշխարհի, «ամէն ինչ»ը, «ամէն բանէ վեր»ը: Ս. Լուսաւորչի անմար կանթեղին ցոլքը իր կենսատու ազբիւրն էր: Իր պաշտամունքը մեր եկեղեցւոյ էութեան, մինչեւ անոր աւանդութեանց ամենավերջին մանրամասնութիւնները, իր հոգիին ամէնէն հարազատ ու գեղեցիկ ապրումն էր: Կը հաւատար Հայց. Եկեղեցւոյ միութեան, միասնական ամբողջութեան: Կ'ապրէր այդ միութիւնը: Կը գործէր անոր ուղղութեան մէջ եւ ոգի ի բռին կը պայքարէր անոր կրօնական ու ազգային անաղարտ պատկերին մէջ պղտոր ջուր խառնել փորձողներուն դէմ: Անտեղիտալի զօրութեամբ կը զրահուէր իր բարի հոգին, նախանձախնդրութեան բուռն կրակով կը հրահրուէր իր ողջ էութիւնը ամէն անգամ երբ Ս. կրօնին ու Հայց. Եկեղեցւոյ մաքուր եւ վճիտ ակունքը հակակրօնական ու ապազգային հոսանքներով աղարտել փորձէին չար մարդիկ: Կիլիկեան Աթոռի քաջարի պաշտպանը եղաւ իր հոգիին ամբողջ ուժովը եւ իր ֆիզիքական տոկունութեան վերջին աստիճանովը: Կիլիկեան Աթոռի իր նուի[illegible]րումը երբեք այլամերժ նկարագիր չու[illegible]նեցաւ: Ոչ մէկ ատեն մտքէն ու [illegible]անցան այն մտածումն ու զգացումը [illegible] Կիլիկեան Աթոռին իր ամբողջական [illegible]ռայութիւնը կրնար տկարացնել [illegible] նուիրապետական Աթոռ մը մեր Հայ[illegible] Եկեղեցւոյ կառուցուածքին մէջ: Իր [illegible]ռայութիւնը զգաց, ըմբռնեց ու գործա[illegible]դրեց որպէս Հայց. Եկեղեցւոյ ընդհա[illegible]նուր սպասաւորութեան մէկ կենսական [illegible]լրացուցիչ մասը: Այնքան նուիրական [illegible] իրեն համար Հայց. եկեղեցին, որ իր [illegible]գին ոչինչով այնքան հրճուեցաւ որ[illegible] խունկովը հայ աղօթքին, շեշտերովը [illegible] շարականին, տեսիլքովը հայկական [illegible]մարներուն, սուրբ սեղանին եւ խորհ[illegible]դալից խորանին:

Գ.

Կրօնական, բարոյական, եկեղեցական [illegible] այս գեղեցկագոյն գիծերուն շարքին, [illegible]ռանձնապէս տեղ ունէր եւ վառ գոյն [illegible] ազգային ապրումը հայրենիքի, հայ [illegible]ուի, հայ մշակոյթի եւ հայ պատմ[illegible]թեան եւ ազգային – քաղաքական խա[illegible]ներու գիտակցական խոր պաշտամունք[illegible] Հայկական կրօնական ու ազգային աւ[illegible]դութեանց հանդէպ ամենաջերմ գուրգ[illegible]բանքով լեցուած՝ կը հաւատար որ [illegible] անփոփոխ պահպանումը կռուանն է [illegible] սփիւռքահայ կեանքին: Միջին Արեւ[illegible] եւ յատկապէս Սուրիոյ եւ Լիբանանի [illegible] հայկական կեանքի պատմութեան [illegible]ոսկեղէն ամէնէն ընտիր, Մեսրոպ[illegible] երկաթագիր, տառերով անջնջելի[illegible] պիտի գրուին այն էջերը որոնք [illegible]

ՄԵՖԱՆՑՈՑՆ ՀՈՏՈՒՂՁՈՎՈՒՄ

▼▼▼▼▼▼▼▼▼

Ձայրեայ թեմ ևթվ արդեն մարդ մը ներս չէր մտած, երբ Ալեքսանդրը ոտքի ելաւ եւ ուրախ ձայնով մը գոչեց.

— Ի՜նչ, Ջարդիս Կամենիսո՞ւն, ասպետդ Վիկիկիոյ, մեր Հայրապետական Ընծեղ Տանը Վիկիկիոյ, որուն համբաւը ամբողջ աշխարհը կը պտտի, ինչպե՞ս կ՚ըլլայ որ ձեզ այսքան ուշ կը տեսնենք...

Ջարդիս Կամենիսոն, որ ներս մտնելով՝ ոչ մէկուն ուշադրութիւն դարձուցած էր, ձեռքը երկարեց Ալեքսանդրին եւ ըսաւ.

— Ներողութիւն կը խնդրեմ, սիրելի Ալեքսանդր, որ ձեզ ալ ուշացուցի, բայց ես ալ ուշացայ, որովհետեւ ճամբան ինծի հետ ունեցայ մարդ մը, որ ինծի համար շատ հետաքրքրական էր, եւ ուզեցի անոր հետ խօսիլ մինչեւ վերջ։

Ալեքսանդր, որ ձեռքը դեռ Ջարդիսին ձեռքին մէջ էր, ըսաւ.

— Ո՞վ էր այդ մարդը, որ ձեզ այդքան հետաքրքրեց։

Ջարդիս Կամենիսոն ուսերը վերցուց եւ պատասխանեց.

— Ես, սկզբնապէս, կարծեցի թէ ֆրանսացի մըն է, որովհետեւ ֆրանսերէն կը խօսէր, բայց ետքը տեսայ որ ամերիկացի է։

Ալեքսանդր ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ամերիկացի՞ մը... Ինչո՞ւ համար եկած է Վիկիկիո։

Ջարդիս Կամենիսոն ուսերը վերցուց եւ պատասխանեց.

— Չեմ գիտեր։ Ինծի հետ ունեցած խօսակցութեան ընթացքին ոչինչ ըսաւ այդ մասին։

Ալեքսանդր ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ուրեմն, ինչպէս կ՚ըսէք, ձեզ հետաքրքրող մարդ մը չէ եղեր...

Ջարդիս Կամենիսոն գլուխը շարժեց եւ պատասխանեց.

— Ոչ, ինծի հետաքրքրող մարդ մը չէ եղեր, բայց ինծի հետաքրքրող խօսակցութիւն մը ունեցած է անոր հետ։

Ալեքսանդր, որ ուզեց ինքզինքը ներկայացնել, ըսաւ.

— Ներողութիւն, որ ես ալ ձեզ ընդհատեցի, սիրելի Ջարդիս, բայց ես ալ ուզեցի ձեզ ներկայացնել Տանը Վիկիկիոյ, որ ամբողջ աշխարհը կը ճանչնայ, եւ որ ինծի համար ալ շատ սիրելի է։

Ջարդիս Կամենիսոն գլուխը շարժեց եւ ըսաւ.

— Ես ալ ձեզ կը ճանչնամ, սիրելի Ալեքսանդր, եւ ուրախ եմ որ ձեզ հոս կը գտնեմ։

Ալեքսանդր ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ես ալ ուրախ եմ որ ձեզ հոս կը գտնեմ, սիրելի Ջարդիս, որովհետեւ ձեզ հետ կրնամ խօսիլ Ամերիկայի մասին, որ ինծի համար միշտ հետաքրքրական է։

Ջարդիս Կամենիսոն ուսերը վերցուց եւ պատասխանեց.

— Ես ալ ուրախ եմ որ ձեզ հոս կը գտնեմ, սիրելի Ալեքսանդր, որովհետեւ ձեզ հետ կրնամ խօսիլ Վիկիկիոյ մասին, որ ինծի համար ալ շատ հետաքրքրական է։

Ալեքսանդր ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Ուրեմն, ինչպէս կ՚ըսէք, ձեզ հետ կրնամ խօսիլ Ամերիկայի մասին, որ ինծի համար ալ շատ

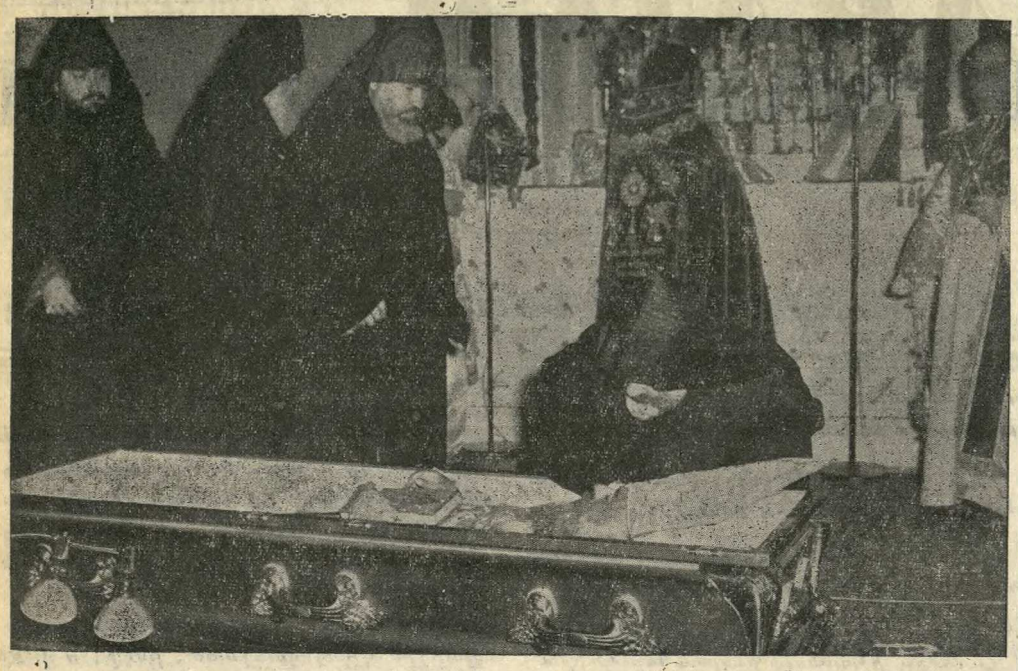

Փետրուար 23ին՝ վերջին օծումէն ետք, Պէյրութի Ս. Նշան Մայր Եկեղեցւոյ խորանին վրայ, բարձրաստիճան հոգեւորականներուն վերջին համբոյրը երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ճակտին: Ծռած դիրքով, Հալէպի Առաջնորդը՝ Ղեւոնդ Արք. Չէպէեան, յետոյ՝ Դամըշլըի առաջնորդական փոխանորդ՝ Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Տաճարին լուսարարապետ՝ Սուրէն Արք. Քէմհաճեան եւ Թեհրանի Առաջնորդ՝ Արտակ արք. Մանուկեան:

(Լուսանկար Փարամաունթ)

առաքինութիւնները:

Հոգելոյս Հայրապետը, անտարակոյս, ունէր այդ տուեալները: Եւ պողպատակառ նկարագիր մը, որ ուրիշներու անփառունակ ելոյթներուն դէմն ալ երբեք չնահանջեց, չպարտուեցաւ եւ մնաց ասպետաբար վեհանձն ու արքայաբար ազնուական:

Արդարեւ, անժխտելի իրողութիւն է որ 1956ի տխուր դէպքերուն ընթացքին, երբ դատապարտելի մարզանքներ տեղի կ'ունենային Վեհարանին բոլորտիքը, ի վերուստ եւ ի հեռուստ արձակուած պատուէրներով, հոգելոյս Հայրապետը ի յայտ կը բերէր իր նկարագրին վեհութիւնը՝ իր ամբողջական կերպարանքով:

Ո՛չ մէկ ատելավառ խօսք իր շրթունքներէն: Ոչ մէկ քինախնդիր ակնարկութիւն: Ու վրիժառու ոչ մէկ տրամադրութիւն իր կուրծքին տակ:

Ընդհակառակն, միշտ, քրիստոնէավայել անյիշաչարութիւն եւ հայրական յորդոր՝ իր հօտին: Եւ սիրոյ ու բարեկամութեան անկեղծ հաւաստիք իր աջը չհամբուրողներուն իսկ:

Յիշեցէք քաջարի ու ազնուաղարմ հոգեւորականի իր բարեւագիրը՝ էջմիածնական Աթոռին:

— Իմ սրտագին ողջոյնի խօսքս կ'ուղղեմ էջմիածնայ նախամեծար Մայր Աթոռին, անոր արժանընտիր գահակալին, Վազգէն Կաթողիկոսին ...

Եւ այս մեծահոգի — եւ իմաստուն — ողջոյնը՝ իր անձին դէմ արձակուած ժահրալից սլաքներէն ետք:

×

Բայց, ինչո՞ւ չխոստովանիլ, այսօր երբ ողբերգութիւնը պատահած է — ինք պիտի ըսէր՝ ուրիշի մը համար — կամօքն Աստուծոյ:

— Իր թեկնածութեան — ու յետագային ալ իր ընտրութեան — առթիւ շղթայազերծուած եպերելի խաչակրութիւնը, ճանկեց ու խոցոտեց իր հոգին ու որոշ չափով մըն ալ քայքայեց իր առողջութիւնը:

Ինքն իր մէջ տառապեցաւ, որովհետեւ կեանքը,

— Զամբեաց ինձ լեղի եւ արբոյց զիս դառնութեամբ ...

×

Սրբազնակատար Հայրապետը, իր մտքի բազմառատ պաշարին պանծացումին համար չէ որ իր տեղը պիտի ունենայ, այսուհետեւ, Հայոց պատմութեան ոսկեմատեանին մէջ: Ո՛չ:

Այլ, իր հոգիին անարատութեան ու իր նկարագրին շուշանափայլ մաքրութեան համար:

Անկասկած, վշտահար հայ ժողովուրդին համար չկայ աւելի մեծ մխիթարութիւն, քան տեսնել իր սիրելի Հայրապետը Հայոց պատմութեան Պանթէոնին մէջ, այս վերջին առաքինութիւններով գեղազարդ ու ճակատը աստղերուն, որոնց Արարչին ծառայեց, այս երկրագունդին վրայ, իր պաշտած ժողովուրդին հետ:

Տակաւին շատ երիտասարդ էր, իր ուսերուն վրայ ծանրաբեռնուած պարտականութեանց խորապէս գիտակից ու մանաւանդ, դիւցազնաբար ընդունակ նուիրումի եւ զոհաբերութեան:

Բնականաբար, մեր ժողովուրդը ունէր շատ մեծ ակնկալութիւններ իր անզուգական Կաթողիկոսէն:

Պիտի մնար իր Օգոստափառ գահուն վրայ մինչեւ ի խոր ծերութիւն ու պիտի ծառայէր ե՛ւ Եկեղեցիին, ե՛ւ ազգին:

Եւ սակայն, ճակատագիրը — մե՛ր ճակատագիրը — տարբեր տնօրինութիւն ըրած էր:

Հիմա, երբ անոր սիրտը այլեւս կանգ առած է եւ անյագուրդ հողը իր ընդերքին մէջ պիտի լուծէ անոր հողեղէն յօրինուածքը, մեր ջերմ մաղթանքն է որ, բարեկրօն ու առաքինազարդ, խոնարհաբարոյ ու մաքրակենցաղ Հայրապետը իր կեանքին վախճանէն ետքն ալ, կեանքի մէջ իր անձնաւորած առաքինութիւններով, տիպար հանդիսանայ իր վերապրող եղբայրակիցներուն:

Որպէսզի անոնք եւս զրահուին այդ բարիքներով եւ ընթանան այն լուսափայլ ճանապարհէն, զոր իրենց համար բացաւ հոգեհանճար Հայրապետը:

Ուրիշ ճար, ուրիշ ճամբայ չկայ մեր բարձրաստիճան եկեղեցականներուն, մանաւանդ, օտար աղբիւրներէ կուժ լեցնողներուն համար, եթէ կ'ուզեն իրենց կոչումն ու առաքելութիւնը լիովին արդարացնել եւ անայլայլ հաւատարմութեամբ ծառայել՝ ի փառս եւ ի պարծանս հայ ժողովուրդին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ալեկոծեցանք եւ փոթորկեցանք, բայց տակաւին չխաղաղեցանք: Կոչ կ'ընեմ ձեզի, Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Հայ Ազգի գաղափարին արժանի ըլլալու, որպէսզի կարենանք մեր անհատական եւ հաւաքական պատասխանատուութիւնները արժանաւորապէս գործի վերածել:

×

Յարգա՛նք Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անձին ու գործին, եւ օրհնութի՛ւն մեր գրի սպասարկուներէն անոնց, որոնք իրենց գրիչը ի սպաս դրած են մեր ժողովուրդի Միութեան եւ եղբայրութեան ի նը-պաստ, եւ սիրոյ տարածիչ կը դառնան մեր սուրբ գիրերու միջոցաւ:

1962 13/Ե.

×

Իմ վերջին ու մշտական խրատս է ձեզի, հոս ու ամէն տեղ, ապրիլ սիրով, համերաշխութեամբ ու գործակցութեան ոգիով, որովհետեւ բոլորդ ալ հարազատ եղբայրներ էք իրարու: Որպէսզի այս ձեւով, ամէն Ապրիլ 24ի սգալով, խունկ ու մոմ վառելով հանդերձ մեր ննջեցեալներուն հոգիներուն համար, արթուն ըլլանք տեսնելու մեզի սպառնացող նոր վտանգները:

ԶԱՐԵՀ Ա.

Անթիլիաս, 1961, 24/Դ.

Դագաղը ուսամբարձ դուրս կը հանուի Ս. Նշան Մայր Եկեղեցիէն: Դագաղակիրներու շարքին՝ Լիբանահայ չորս պետական երեսփոխանները:

(Լուսանկար Փարամաունթ)

Զարեհ Եպիսկոպոսները կրնան մեռնիլ: Բայց ինծի պիտի յաջորդեն նոր Զարեհ Եպիսկոպոսներ: Ինծի պիտի յաջորդէ ուրիշ սերունդ մը: Անոնք ալ իրենց արիւնը պիտի թափեն: Եւ սակայն, կանք ու պիտի մնանք որպէս արի ժողովուրդ: Որպէս Հայ եւ տղամարդ:

1949 ԶԱՐԵՀ ԵՊՍ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՊԱԼՓԵԹՐԷ, ծանօթ դերասանը, մեռաւ առջի օր 65 տարեկանին թոքերու խլիրդէ: Գրաւման շրջանին Ֆիլիփ Անրիոյէն քերթուածներ արտասանած ըլլալով ձայնասփիւռէն, Քոմէտի Ֆրանսէզը մերժեց զինքը ետ առնել, 10 տարուան ընթացքին Պալփեթրէ բոլոր դատերը շահեցաւ եւ պետութիւնն իսկ վնասուց հատուցման դատապարտուեցաւ, Քոմէտի Ֆրանսէզը տեղի չտուաւ: Դերասանը շատ տառապած է ատկէ, բայց փայլուն ասպարէզ մը ունեցաւ շարժարուեստի մէջ:

ԵՒՏՈՒՆՇԷՆԿՕ զոհացում չտուաւ իր ինքնաքննադատութեամբ: Արդարեւ Փրաւտա կը գրէ թէ անոր ճառին կարդ մը մասերը ցոյց կուտան թէ չէ ընդունած իր սխալներուն արմատները թէ իր ինքնակենսագրութեան մէջ եւ թէ իր քերթուածներուն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ նաւ մը յարձակումի ենթարկուած է քուպական Միկ օդնաւերու կողմէ: Քասթրօ անմիջապէս ցաւ յայտնած է այս առթիւ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ Եգիպտոս ռազմական հրթիռներ ունի:

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ ազատ արձակուած Իսթվան Պիպօ որ նախկին պարագլուխ է գիւղացիական կուսակցութեան եւ որ կարեւոր դեր խաղացած էր 1956ի ապստամբական շարժումին ատեն:

ԱՆՐԻ ՊՈՐՏՕ Ֆրանսացի ծանօթ գրագէտը, անդամ Ֆրանսական Ակադեմիայի, մեռաւ առջի օր: 93 տարեկան ար վիպասանը ծնած էր Թոնոն (Սավուա) Իր գլխաւոր վէպերն են.— Ապրելու վախը, Ձիւնը Քայլերուն վրայ, Բուրդէ հագուստը, Ճամբաներու Քառուզի, 91 տարեկանին հրատարակեց իր 71րդ վէպը:

ԱՌԿՈՒ չէ պատասխանած իրեն եղած հարցումներուն, առարկելով թէ Մինիի կը բնակի թէ բռնի Փարիզ կը գտնուի եւ ցորչափ գերմանական ոստիկանութիւնը չկարենայ լուսաբանել իր առեւանգման պարագաները, կը մերժէ բացատրութիւն տալ: Պիտոյի մեկնումը դէպի Պրազիլ անմիջական կը նկատուի: Գերմանիա մերժած է զինքը կրկին ընդունիլ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ անակնկալ գործադուլները զգալապէս խանգարեցին երկրին կեանքը: Երթեւեկն ալ մեծ խճողումներու տեղի տուաւ Փարիզի մէջ ուր ազդարարիչ հանրային լոյսերը չէին բաներ: Հանքագործներու գործադուլը կը շարունակուի երեսուն օր է:

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ նախագահը Պելկրաս մեկնեցաւ, Փարիզի իր այցելութեան վաղորդայնին:

ԶԱՏԿԱԿԱՆ արձակուրդներու առաջին մեկնումները սկսան Շաբաթ օր:

ՖՐԱՆՔԵԻԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ դաշինքը ոչ մէկ ժողովուրդի դէմ է, պատասխանեց Պոնի կառավարութիւնը Մոսկուայի բողոքին: Կը շեշտէ նաեւ թէ Պոն այդ դաշինքը ստորագրած է յանուն գերման բովանդակ ժողովուրդին:

Յուղարկաւորներու թափօրը — շուրջ 60·000 հոգի — ողողած է Պէյրութի Պուրճի ընդարձակ հրապարակը եւ կ'երկարի աւելի քան մէկ քիլոմեթր երկարութեան վրայ:

(Լուսանկար Վէնիւ)